Empt. 42 ß Anno 94°

4298

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

AGATHIÆ,

Hiſtorici & Poëtæ eximij,

DE

IMPERIO ET REBVS GESTIS

IVSTINIANI

IMPERATORIS,

LIBRI QVINQVE:

Græcè nunquam antehac editi.

Ex Bibliothecá & Interpretatione

BONAVENTVRÆ VVLCANII.

cum NOTIS eiuſdem.

Acceſſerunt eiuſdem AGATHIÆ *Epigrammata Græca.*

LVGDVNI BATAVORVM,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Franciſcum Raphelengium.

CIƆ. IƆ. XCIIII.

Illuſtribus Ampliſsimiſque viris

ORDINIBVS

HOLLANDIÆ ET WESTFRISIÆ, DOMINIS POTENTISSIMIS.

CVM variæ ſint artes ac ſcientiæ, ſocietati generis humani conducibiles ac neceſſariæ, Illuſtres ampliſſimique viri, maximam profectò laudem merentur ij qui ad eas perdiſcendas & ad publicam vtilitatem accommodandas omne ſuum ſtudium atque operam conferunt. Proxima eſt eorum laus quorum labor omnis atque induſtria verſatur in linguis authoribuſq. quibus illæ ipſæ artes ſunt tractatæ nobiſq traditæ excolendis atq. illuſtrandis, quiq. vel veteres ſcriptores Græcos è ſitu & ſquallore eruunt & in lucem proferunt, vel iam antea editos, ſed malè ab indoctis interpretibus habitos, refingunt, & priſtino ſuoque nitori integritatique reſtituunt. Quod quidem ſtudium tametſi ob exiguam quæ inde affulget lucri ſpem perpaucos hodie habet ſectatores (plerique enim eas artes ſequuntur è quibus facilis eſt ad opes & honores

curſus) mihi tamen, qui ſtudiorũ dignitatem non priuato quæſtu ſed publicâ vtilitate metiri ſoleo, mirificè ſemper placuit. Vtilitatem verò quã hoc ſtudij genus ſecum trahit longè maximã quis obſecro eſt adeò rudis vt in dubiũ vocet? Si enim hoc in confeſſo eſt ex veterum Græcorum fontibus doctrinam omnem eſſe hauriendam; quis non videt quanti interſit vt illi ipſi fontes puri atque illimes conſeruentur? Quantopere verò eos contaminarit atque polluerit craſſa nonnullorum interpretum inſcitia, nemo eſt etiam infra mediocritatem doctus qui neſciat; ſenſique ipſe cum in aliis multis authoribus, tum verò præcipuè in Cyrilli Alexandrini Theſauro, & diuinis illis de Trinitate libris, in quibus nihil fere agnoſco Cyrilli præter nudum illius nomen. Hanc itaque Spartam, vt ita dicam, linguariã, hoc eſt interpretandi Græcos authores & in Latinam linguam conuertendi rationem, veluti genio naturæque meæ conuenientiorem ſemel amplexus, dedi operam hactenus vt pro virili ornarem; & quidem non pauca veterum authorum Theologica, Philoſophica, Hiſtorica Poëticaque ſcripta partim antea non edita Latinè verti, partim edita quidem ſed ita vt ἀνεκδότοις ἐναλίγκια meritò cenſeri poſſent, nouâ interpretatione donaui, non exiguo vti ſpero rei literariæ bono. tametſi ex iis quædam, neſcio quo malo fato, ma-

gno

gno certè meo cum dolore, neque minore cum incommodo publico, ſummoque multorum doctiſſimorum virorum deſiderio, totos iam quindecim annos apud typographum cui ea excudenda dederam hærent. Nunc verò Agathiam hiſtoricum optimum qui Iuſtiniani Imperatoris res geſtas poſt Procopium Cæſarienſem eſt perſequutus, Græcè antehac nunquam typis editum, in lucem emitto; Agathiam, inquam, virum ſuæ ætatis doctiſſimum, quique vnus illam δίζυγα ὄνετίλω, hoc eſt Poëticen cum Oratoria ita coniunxit, vt dubium ſit in vtrâ magis excelluerit; in vtraq. certè non dubiam de omnibus ſui æui ſcriptoribus victoriam reportauit. E cuius editione plurimũ & Hiſtoriæ & Græcæ linguæ incrementi ornamentique eſt acceſſurum. Quum enim varia grauiſſimaque bella aduerſus populoſiſſimas potentiſſimaſq. nationes, Francos ſcilicet, Gotthos, Vandalos, Hunnos, & Perſas geſta deſcribat; tum verò de eorum moribus atque inſtitutis, ac præcipue de Perſicorum regum genealogia ac politia, multa commemorat ſcitu digniſſima quæ apud alios ſcriptores nuſquam reperiantur. Stilus ipſe planè eſt floridus atque amœnus, multis ſententiarum luminibus illuſtratus. Verbis verò vtitur ſelectiſſimis, & frequenter à communi vſu ac ſignificatione remotis; adeò vt Suidas diligens Gloſſographus

potiſſimam Lexici ſui partem ex huius ſcriptis concinnarit. Hunc itaque Agathiam ſcriptorem luculentiſſimum, quem olim Perſona ita lutularat ac deformarat, vt quicunque eum attingeret meritò exclamaret, AQVAM MANIBVS; εὐπρόσωπον nitidioreque habitu à me donatum vobis Illuſtres Ampliſſimique viri meritò inſcribendum dicandumque exiſtimaui: Primùm, quòd ex hac veſtrâ Academiâ in lucem prodeat; in quâ quum iam tredecim circiter annos veſtro beneficio honeſtiſſimo hoc otio literario fruar, vehementer me officio meo defuturum putaui, niſi darem operam vt exſtaret publicum aliquod ſingularis meæ erga vos obſeruantiæ gratique animi monumentum: deinde, quòd non indignum vobis hoc munuſculum literarium iudicarem, cùm ob authorem ipſum qui apud doctos omnes ſummo ſemper fuit in precio, tum verò magni illius Imperatoris cuius hiſtoriam ſcribit nomine; in quâ quidem hiſtoriâ multa conſcribuntur ſapienter ab illo prudenterque excogitata, feliciſſimeque perfecta; è quibus nonnulla vti ſpero in vſus veſtros conuertere poteritis ad florentiſſimam Rempublicam veſtram ſtabiliendam & nominis veſtri celebritatem, quæ rerum pro libertate tuenda geſtarum magnitudine longè lateque eſt propagata, magis magiſque augendam. Mihi interea

terea nihil gratius accidere poterit, quàm ſi intelligam ſtudium hoc meum vobis Illuſtres Ampliſſimique viri, probari; magnumque mihi honorificum iudicium veſtrum calcar addiderit ad alia id genus veterum Græcorum monumenta è Bibliothecæ meæ penu depromenda & Latinè vertenda publicoque communicanda.

Deus Opt. Max. Illuſtres Ampliſſimique viri Reipublicæ eiuſque ſeminario Academiæ vos quàm diutiſſimè ſeruet incolumes. Lugduni Batauorum, Anno Domini M. D. XCIIII. Kalend. Ianuariis.

ILL. DD. VV.

addictiſſimus

Bonauentura Vulcanius.

IN AGATHIAM à BON. VVLCANIO editum.

Αγαθιας ἣν μὴ πολυΐστορι ῥύσατο βίβλῳ
Πέρσας καὶ Περσῶν ἔργα παλαιγενέων,
Αἰὼν πανδαμάτωρ, καὶ νὺξ ἀμάθυνε μέλαινα
Πέρσας καὶ Περσῶν ἔργα παλαιγενέων.
Αγαθίαν δ' ἣν μὴ Βουλκάνιος ἔξελε λήθης,
Αγαθίαν λήθης ἀμφεκάλυψε κόνις.
Καί κε πολὺς τὸ πάλαι, Βουλκάνιε, σεῖο ἕκητι
Αγαθίᾳ τε ἀγὼν ὦρτο καὶ ἱστορίῃ.
Νῦν δ' ἄμφω δισσοῖσιν ὀφείλετον, ἱστορίη μὲν
Αγαθίᾳ πλεῖστον, σοὶ πλέον Αγαθίας.

ΙΩΣΗΠΠΟΣ ΣΚΑΛΑΝΟΣ ΙΟΥΛΙΑΔΗΣ.

AGATHIAS *ni iam faſtis prius aſſeruiſſet*
Perſas, & veterum Perſica geſta ducum,
Tempus edax, & vis ſeclorum aboleret opaca
Perſas, & veterum Perſica geſta ducum.
Ni leto Agathiam eriperet Vulcanius, olim
Agathiam leti conderet alta cinis.
Et iam, Vulcani, propter te, maxima rerum
Lis foret Agathian inter, & Hiſtoriam.
Sed deuinxerunt ambos duo. Plurima debet
Hiſtoria Agathiæ, plura tibi Agathias.

IOSEPHVS SCALIGER IVL. CÆS. F.

Ad doctiſs. virum

BONAVENTVRAM VVLCANIVM

GRÆCARVM LITERARVM IN ACADEMIA

Lugdunenſi apud Batauos Profeſſorem.

QVOD me Vulcani carmen doctiſſime poſcis:
Fruſtra es: ceu viuã ex pumice aquã elicias.
Non mihi tam procliue bonos eſt ſcribere verſus,
Quàm tibi ſcriptores reſtituiſſe bonos.

FR. DVYCKIVS *Cos. Leyd.*

IN AGATHIÆ HISTORIAM

à CL. V. BONAVENTVRA VVLCANIO

Græcè & Latinè editam

HIEREMIAS BASTINGIVS S.T.D.
& Collegij Theologici Regens.

ÆNEAS *debet vitam poſt fata* MARONI:
INDVPERATOR *ouas Hiſtorico* AGATHIA.
Gloria nam maior tanto eſt tibi: ficta Poëſis
A verâ quantò vincitur Hiſtoria.
Macte ſed ô virtute tuâ dilecte Camœnis
Qui clarus volitas docta per ora virûm
VVLCANI, *quem non vllos ſubiiſſe labores*
Tæduit, æternùm vt viueret AGATHIAS.

** AGA-

AGATHIAS inquam, Graiis vt cognitus olim
Nunc Graiis pariter cognitus & Latiis.
Sic quondam de te eſt meritus doctiſsime Rhetor
Romanæq́ decus QVINTILIANE *togæ*
POGGIVS; *hunc quanquam ſuperas hoc nomine, cultu*
Quòd per te gemino ſplendeat AGATHIAS.
I nunc MOME *crepa, & malè carpere deſine qui te eſt*
Paſsibus innumeris doctior & melior.
Vos autē PROCERES *quibus hæc monumēta dicantur,*
Vt veſtro maneant tuta ſub Imperio,
Hunc redamate virum, tuq́ ô BATTAVIA *gaude*
Lucem ex te AGATHIAS *quòd rediuiuus habet.*

PAVLLVS G. F. P. N.
MERVLA.

QVID hic recens Scriptoris orti contuor?
Proles cluor Agathi. Ominis nomen boni
Adnoſco. Nam qui audit bonus, plerùm bonus'ſt,
Quique à bono natus, bonus ille plurumùm.
Lares mihi Smyrnæ paterni, quæ ſuum
Ciuem eſſe Homerum, principem vatum omnium,
Princeps probauit olim & ante ceteras,
Quæ iniuerant certamen, vrbis Græciæ.
Ferè eſt, vt adſim ab inferæ ripa ſtygis.
Quæ Morta te preſſit ſauiſſis circites
Mille ampliuſque obliuioſis? ploxeno
Quæ Fors ſilente, docte fœtus, te obruit?

Incom-

Incommodo maloque maxumo omnium,
Cordi quibus curæque geſta quæ retro.
Immanitas Gotthorum & Hunnorum fera
Med æuiterno mancipârat carceri;
Vt, quidquid à fatis mihi vitæ ſuper,
Inglorium eſſet atque ſquale ſordidum.
At vnde tantum ſæuitatis? Luctuum,
Quibus nec vnquam finis eſſet nec modus,
Cauſſam me eis certiſſumùm monerat fore
Ecfata vatum, quos adîrant, dictio.
Immerſi enim crudele mœrorum mare,
Et conſcij, quæ non ſemel paſſi, iugûm;
Non neſciebant perciti, me naſcier,
Quo noſcier docente debebant trucum
Clades auorum, lancinati corporum
Artus, potitûm næniæ cadauerum,
Atrociumque vaſtitates funerum:
Quo noſcier docente poſteros, ducum
Iuſtiniani principis victoriæ,
Et fixa de victis Trophæa phalangibus,
Actique ſuperbiter Triumphi nobiles.
Hinc natus olim lacrumarum fons mihi.
At ſerio, ſerò licet, Vulcanius,
Miſertus infortunij nuper mei,
Multa incalatus, audiit miſerum, prece,
Specus, quibus claudebar, altos pertudit,
Me duxit endo primus oras luminis,
Et fecit, vt me totus orbis perlegat:
Siue hoc voluntas, ſiue noluntas fuat;
Quorum efferata mente diræ mî dies,
Plenæ ægritudinumque ſæpe luxerunt.
Nec me modò artis liberauit vinculis;
Sed & poliuit arte, quod fuit potis,

Docta, &, quod inſtar muneris magni mihi,
Fecit bilinguem, quæ vnilinguis vix eram.
    Felix tui adſertore iuris ter quater,
Felix viri polite tanti dextera:
Linguis fruare & luce, parta quæ tibi,
Ducente & auſpicante ſummo vindice.
Vicem refer, tuique nomen vindica
Ducis Auſpiciſque ab Luce temporaria,
Linguaſque perde virulentas, qui mali
Male tibi tuoque vindici volunt.
Aſt Gotthus, Hunnus, Francus immenſum fremant
Quantum, cruenti cæde nupera manus;
Redhoſtiendum, quæ patrâre hoſtilia.
Gotthus Pattumque & diſſipator Pignerum,
Hunnus ſenum & ſæuus nefrendum carnufex,
Et Francus hauſtum faucibus ſanguen vomens,
Fremant frequente ſtrage ſe pauirier,
Fremant ſibi tam crebra fligi volnera,
Crebras ſuorum audirier mortes fremant.

Εἰς τὸν Εὐτυχέα Ἥφαιστον ἐκδιδόντα τὸν
ΑΓΑΘΙΑΝ τῷ χρόνῳ σχεδὸν
ἀφανισθέντα.

ΠΕΙΘΟΥΣ θελξινόου τερετίσματα δαίδαλα τύμβῳ
    (φεῦ κηρὸς φθονεροῦ) κεύθετο ληθεδανῷ·
Ξύλλαβεν Ἥφαιστος, πυρσὸν παλινάγρετον ἅψας,
    Ὀρφνῶντε σκεδάσας ὡς πρόμος ἰδμοσύνης.
Δὸς γὰρ ἴδ' Ἡφαίστῳ πτερόεις διεγερτικὸν Ἑρμῆ
    Λείπεαι, ἴσα φέρειν οὐκ οἷός τε πέλεις.
Σὺ φθίμενον ζωγρεῖς ἐπικήδειον αὖθις ἐόντα·
    Ὃς δὲ νεοχμεῖται ἄξυλα, γομφοπαγῆ.

Μο. ίνεος.

AD CL. V.

D. BONAVENTVRAM VVLCANIVM.

CONIVNCTAM *Marti Venerem quondam indice Phœbo*
Vulcanus tecto vt ſenſit adulterio,
Extemplo exarſit; laqueoſque & dædala nectens
Retia, in amplexu detinuit medio,
Admiſitque Deos. Dudum latuere repoſti
Auguſti Annales, Perſicaque hiſtoria,
Pluraque, Muſeio quæ dudum emblemate ſtruxit
Indelibatus flos populi AGATHIVS,
Nec ſpes vlla fuit, poſſe vnquam lumen apiſci
Extracta ex atris Inuidiæ tenebris,
Quum tu illa in dias produxti luminis auras
VVLCANI, *plures pectore habens genios.*
Felicem ô Sortem! Vix te duo numina poſſunt
Vnum, cum Phœbo Lemnius exprimere.
Vidiſti abſtruſum: Phœbus videt omnia primus.
Per te alij: nempe id Mulciberis proprium eſt.
At tu dum tenebris alta & caligine merſum
Extemplo virgâ protrahis in medium,
Dumque idem interpres Latio facis ore loquentem,
Vnus ſis gemino nomine Mercurius.

Petrus Bertius.

QVO me CALLIOPE vocas
  Intermiſſa diu? parce precor, precor.
Non ſum qui bene neruias
  Gubernem, artifici aut barbiton harmoge.
Defunctam paries chelyn
  Iam pridem, & citharam ſeruat inutilem.
Quin ſi MVLCIBEREM paras
  Clarare egregiæ laudis adorea,
Et cælo inſerere arduo
  Vectum perpetui carminis alite.
Ecquis CALLIMACHO prior?
  Qui lauru Latia implicitus comas
Vates, Elyſiis iugis,
  MVSÆO potior, carmina diuidit.
Cuius ſi citharæ tamen
  Aptari nequeat MVLCIBER: inclytum
Quamuis illa DIESPITREM
  DIANAM, & teneras aurea, VIRGINES
Et PHOEBVM celebret patrem:
  O diuûm, ô hominum CALLIOPE quies
In Collem hinc HELICONIVM,
  MVSARVMQVE choros transfer amabiles.
Vt miſtus DEA, GRATIIS
  Ad dextrum ſedeat clarus APOLLINEM.
Mox lauru POLVHYMNIA
  Veſcentem reſonet præpete barbito.

IDEM.

AGATHIAM vt vidit cælo BELISARIVS alto,
  Qua ſacra IVNONIS lacte reſperſa via eſt;
Iam terſum prodire, & docto pumice raſum,
  Atque adeo amiſſæ iam reducem patriæ;
Quas, inquit, referam grates tibi magne virorum
  VVLCANI, cuius munere, & ingenio
Nunc viuit bonus AGATHIAS: EGO denique factus
  Clarior, ereptos non querar hinc oculos?

IN AGATHIAM
à BONAVENTVRA VVLCANIO,
inter doctos noſtræ ætatis principes viro CL. editum & reſtitutum.

CARMINE *Pierio* VVLCANI *fundere laudes*
Eſt operæ precium; mea ſtant præcordia Phœbo.
Ardua molimur: rerum ſapientia Pallas,
Quæ ſacra doctarum prudentia fontigenarum,
Et rationis apex, ſine qua tentata labaſcunt
Deprecor ad ſuetum dignata illabere munus.
Feraléмne canam cladem, qua cuncta Pelaſgûm
Occumbunt monumenta virûm, præclara reperta
Auſonidum; Agathiam truditque ad pallida templa
Lethi barbaries, quem FELIX *illa deorum*
Progenies, acie genus inſuperabile mentis,
Flos virtúſque virum, profundo gurgite merſum
Protrahit obliuî, diáſque in luminis oras
Iam properat, Ciceronis dulcia mella ſonantem.
E tenebris tantis tam clarum exculpere lumen,
Diuinæ rationis opus, quod TV *potuiſti*
Primus, nec me animi fallit, nunc viuis in oris
Cælorum famâ, propter diuina reperta.
Æternâque tuo capiti dare frunde coronam
Turba Camœnarum geſtit, ſic iuſſit Apollo.
Quin nos ingenij miramur acumina tanta
VVLCANI, *potuit qui vulnera mente ſagaci*
Tollere doctus Iapix; dic quis dicere digno
Hoc potis eloquio? mortali corpore cretus
Nemo, vt opinor, erit, pollenti pectore carmen
Condere qui poſſit, rerum iubet vt maieſtas.
Nec modo ſi redeat, qui ſaxa ſequacia ductans
Cantibus auritos exſtruxit carmine muros.
Iamnunc Aönia crinem circumdate ſerta
Salue, Te veneror, veſtigia ſemper adorans.

Idque æternum, ita iubet virtus & eruditio tua eximia, ſic teſtor & voueo licet impolito hoc carmine

IANVS à WOVWEREN.

ΑΓΑΘΙΟΥ
ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,

Τόμ. ά.

ΚΑΛΟΝ μὲν τι χρῆμα καὶ εὔδαιμον, νῖκαι πολέμων καὶ τρόπαια, πόλεών τε ἀνοικισμοὶ, καὶ ἀγλαΐσματα, καὶ ἅπαντα ὁπόσα μεγάλα τε καὶ ἀξιάγαστα ἔργα. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιάδε δόξαν μέν τινα καὶ ἡδονὴν τοῖς κτησαμένοις ἐπάγει, ἀποβιοῦσι δὲ αὖθις καὶ ἐκεῖσε οἰχομένοις, οὐ πάνυ μάλα ἐθέλουσιν ἕπεσθαι· ἀλλὰ καὶ λήθη παρεμπεσοῦσα ἐπικαλύπτει καὶ παραξέπει τὰς ἀληθεῖς τῶν πράξεων ἀποβάσεις· ἤδη δὲ καὶ τῶν ἐπισταμένων ἀποβιέντων, οἴχεται καὶ διαδιδράσκει ἡ γνῶσις σὺν αὐτοῖς σβεννυμένη. οὕτως ἄρα μνήμη γυμνὴ, ἀνόνητόν τι καὶ οὐ μόνιμον, οὐδὲ τῷ μακρῷ συνεκτείνειν πέφυκε χρόνῳ. καὶ οὐκ ἂν οἶμαι ἢ καὶ πατρίδος προκινδυνεύειν ἔνιοι ἔγνωσαν, ἢ ἄλλους ἀναδέχεσθαι πόνους, εὖ εἰδότες, ὡς εἰ καὶ σφόδρα μέγιστα δράσειεν, συναπολεῖται τὸ κλέος αὐτοῖς καὶ διαρρυήσεται, μόνῳ τῷ βίῳ αὐτῶν συμμεμιγμένον· εἰ μή τις, ὡς ἔοικε, θεία προμήθεια τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἀναρρωννῦσα, τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπεισήγαγεν ἀγαθὰ, καὶ τὰς ἐνθένδε ἐλπίδας. οὐ γὰρ οἶμαι κοτίνου γε ἕνεκα καὶ σελίνου οἱ ὀλυμπιονῖκαι ἐν ταῖς κονίστραις ἀπεδύοντο, οὐδ' αὖ οἱ ἀγαθοὶ τῶν πολέμων ἀγωνισταὶ λαφύρων γε μόνον καὶ τοῦ παραυτίκα κερδαλέου ἐφιέμενοι, ἐς πρόπτον τε καὶ διαφανῆ κίνδυνον σφᾶς αὐτοὺς ἀφιᾶσιν· ἀλλὰ δόξης ἀμφότεροι ἕκατι βεβαίας τε καὶ ἀκηράτου, ἣν οὐχ οἷόν τε ἄλλως καρπώσασθαι, ἢ τῆς ἱστορίας αὐτοὺς ἀπαθανατιζούσης, οὐχ οἷα τὰ Ζαμόλξιδος νόμιμα, καὶ ἡ Γετικὴ παραφροσύνη, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς τε ἔστω τινὶ θείῳ τε καὶ ἀθανάτῳ, καὶ ᾧ μόνῳ δυνατὰ τὰ θνητὰ ἐς ἀεὶ διαβιώσκειν. ῥᾴδιον μὲν οὖν ἥκιστα ἂν εἴη ἅπαντα διεξιέναι καὶ ἀπαριθμεῖσθαι ὁπόσων ἀγαθῶν ἡ ἱστορία τῷ

βίον ἐμπίπλησι τὸν ἀνθρώπειον. ὡς δὲ συλλήβδην εἰπεῖν, οἶμαι γε αὐτὴν φιλοσοφίας τῆς πολιτικῆς οὐ μάλα μειονεκτεῖσθαι, εἰ μή τι καὶ μᾶλλον ὀνίνησι. ἡ μὲν γὰρ, οἷά τις ἀστεμφὴς δέσποινα καὶ ἀθώπευτος κελεύει καὶ διατάττει, ὁποίων τε ἔχεσθαι, καὶ ὁποῖα διαφεύγειν προσήκει, ὥσπερ τῷ πείθοντι καταμιγνῦσα τὸ ἀναγκάζον. ἡ δὲ, τῷ θέλγοντι πλείστῳ χρωμένη, καὶ οἷον καρυκεύουσα τὰς ἀπαγγελίας τῇ ποικιλίᾳ τῶν παραδειγμάτων, καὶ παριστᾶσα τῷ λόγῳ ἐν οἷς τε εὐδοκιμήκασιν ἄνθρωποι εὐβουλίᾳ χρησάμενοι καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἔνθα διήμαρτον τοῦ προσήκοντος, ἢ γνώμης τινὸς ἐναντίας ἢ τύχης ἡγησαμένης, λανθάνει ταῖς ψυχαῖς ἠρέμα τὰς ἀρετὰς εἰσοικίζουσα. τὸ γὰρ πρόσηνες αὐταῖς καὶ αὐθαίρετον μᾶλλόν τι ἐμφύεται καὶ προσιζάνει. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐκ πλείστου σκοπῶν τε καὶ διαλογιζόμενος, ὑπεράγασθαι μὲν χρῆναι ἡγούμην, καὶ κοινοὺς αἰνεῖν εὐεργέτας, τοὺς ὁπόσοις ἤδη τοιαίδε πραγματεῖαι διαπεπόνηνται· οὐ μὴν ἐγχειρητέα ἐμοὶ τῷδε τῷ πόνῳ ἐδόκει, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀποπειρατέα. ἐτύγχανον γὰρ μᾶλλον δή τι ἐκ παίδων τῷ ἡρῴῳ ῥυθμῷ ἀνειμένος, καί μοι ἤρεσκε τὰ ἡδύσματα τῶν τῆς ποιητικῆς κομψευμάτων. Καὶ τοίνυν πεποίηταί μοι ἐν ἑξαμέτροις βραχέα ἄττα ποιήματα, ἃ δὴ Δαφνιακὰ ἐπωνόμασται, μύθοις τισὶ πεποικιλμένα ἐρωτικοῖς, καὶ τῶν τοιούτων ἀνάπλεα γοητευμάτων. ἔδοξε δέ μοι πρέπειν κἀκεῖνο ἀξιέπαινόν τι εἶναι καὶ οὐκ ἄχαρι, εἴγε τῶν ἐπιγραμμάτων τὰ ἀρτιγενῆ καὶ νεώτερα διαλανθάνοντα ἔτι, καὶ χύδην οὑτωσὶ παρ᾽ ἐνίοις ὑποψιθυριζόμενα, ἀγείραιμί τε ὡς οἷόν τε εἰς ταυτὸ καὶ ἀναγράψαιμι ἕκαστα ἐν κόσμῳ ἀποκεκριμένα. Καὶ οὖν δὴ καὶ τόδε μοι ἐκτετέλεσται, ἕτερά τε πολλὰ ἀγωνίσματα, τοῦ μὲν ἀναγκαίου χάριν οὐ μάλα πεποιημένα, ἄλλως δὲ ἴσως προσαγωγὰ καὶ θελκτήρια. καὶ γὰρ δῆτα ἡ ποίησις, ἱερόν τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον. ἐνθουσιῶσι γοῦν ἐν αὐτῇ αἱ ψυχαὶ, εἴποι ἂν ὁ σοφὸς ὁ Ἀρίστωνος, καὶ λίαν ὠδίνουσιν ἐπαφρόδιτα, ὅσαι δὴ ὡς ἀληθῶς μεσόληπτοι γένοιντο, καὶ τῇδε κάτοχοι τῇ βακχείᾳ. Ἐμοὶ μὲν οὖν τοῖσδε θαυμάζειν ἐδόκει, καὶ οὐ μήποτε ἑκόντι εἶναι, τὰ νεανικὰ ταῦτα καὶ ἐπιτερπῆ σπουδάσματα μεθιέναι, ἀλλὰ ἕπεσθαι τῷ Δελφικῷ ἐκείνῳ προγράμματι, καὶ τὰ οἰκεῖα γιγνώσκειν. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ κατ᾽ ἐμὲ χρόνῳ ξυνέβη μεγάλους μὲν πολέμους πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπροσδόκητα ξυρραγῆναι, ἐθνῶν τε πολλῶν βαρβαρικῶν μεταναστάσεις γενέσθαι, καὶ πράξεων ἀδήλων τε καὶ ἀπίστων παραλόγους ἀποβάσεις, καὶ τύχης ἀτάκτους ἀντιρροπίας, γενῶν τε καταλύσεις καὶ πόλεων, ἀνδραποδισμοὺς καὶ μεταβολὰς οἰκητόρων, καὶ οἷον ἅπαντα τὰ ἀν-

τὰ ἀνθρώπεια κεκινῆσθαι. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιάδε ξυνέβη, δεδιέναι μοι παρεισῆλθε, μή τι ἄρα οὐχ ὅσιον εἴη, ἔργα οὕτω μέγιστα καὶ θαύματος ἄξια καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα χρήσιμα ἐσόμενα καὶ ὀνησιφόρα, καταλιπεῖν ἄμνηστα καὶ στερημένα τὸ μέρος. Τοιγάρτοι ἔδοξέ μοι οὐκ ἀπὸ τρόπου εἶναι, καὶ τοῦ συγγράφειν ἀμωσγέπως ἀποπειρᾶσθαι, ὡς ἂν μοι μὴ ἅπας ὁ βίος ἐν μυθολογίᾳ τε καὶ πόνῳ περιττῷ ἀναλωθείη, ἀλλά τι φέροιτο καὶ ἀναγκαῖον. πολλοὶ δέ με καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐπαίροντες καὶ ἐγκελευόμενοι ἐξηρέθισαν τὴν ὁρμὴν καὶ ἐπέρρωσαν, ἐν τοῖς, Εὐτυχιανὸς ὁ νέος ἀρχηγέτης γε ἦν τῆς παραινέσεως, ἀνὴρ τὰ πρῶτα τελῶν ἐν τοῖς τῶν βασιλείων ὑπογραφεῦσι, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὸς καὶ ἀγχίνους ὤν, παιδείας τε οὐκ ἀποχρώντως ἔχων, καὶ τοῦ τῶν Φλωρειδῶν γένους ἄριστον ἐγκαλλώπισμα γεγενημένος. οὗτος δὴ οὖν ὁ ἀνὴρ ἐπεὶ περὶ πλείστου τ' ἂν μάλα ἐποιεῖτο, καὶ ὡς ἂν μοι ἄμεινον πέσοι, εὐκλείας τε πέρι καὶ τῆς ἄλλης ἀφθονίας σφόδρα οἱ ἐπεφρόντιστο, οὐκ ἀνίει ἐπαίρων, καὶ χρηστὰς ὑποφαίνων ἐλπίδας. δεῖν γὰρ οὐκ ἔφασκεν οὕτω χαλεπὸν ἡγεῖσθαί μοι καὶ ἀνήνυτον τὸ ἐγχείρημα, οὐδὲ τῷ μήπω ἐς πεῖραν ἐλθεῖν, ὥσπερ ναυτιλίαν οἱ ἀθαλάττωτοι, δεδιέναι. ὅλως δὲ μᾶλλον οὐ πόρρω τετάχθαι ἱστορίαν ποιητικῆς, ἀλλὰ ἄμφω ταῦτα εἶναι ἀδελφὰ καὶ ὁμόφυλα, καὶ μόνῳ ἴσως τῷ μέτρῳ ἐστὶν ἀλλήλων ἀποκεκριμένα. ὡς δὴ οὖν οἴκοθεν οἴκαδε οὕτως τῆς μεταστάσεως θαῤῥοῦντά τε ἴσχειν ἐκέλευε, καὶ σθένει παντὶ ἔχεσθαι ἔργου. ἀλλὰ γὰρ τοιαῦτα ἐπάδων, ἤδη μοι καὶ αὐτῷ βουλομένῳ κατεκήλησέ γε ῥᾳδίως καὶ ἔπεισε. καὶ τοίνυν ἐς τάδε ἀφῖγμαι. ἀλλά μοι ἄξιόν τι δρᾶσαι τῆς προθυμίας, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ὡς ἐγγυτάτω ἱκέσθαι. Δηλωτέον δὲ ὅστις τέ εἰμι καὶ ὅθεν. τοῦτο δὴ τὸ τοῖς ξυγγραφεῦσιν εἰθισμένον. ἐμοὶ, Ἀγαθίας μὲν ὄνομα, μύρινα δὲ πατρὶς, μεμνόνιος πατήρ. τέχνη δὲ τὰ ῥωμαίων νόμιμα, καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες. μύριναν δέ φημι, οὐ τὸ θρᾴκιον πόλισμα, οὐδὲ εἴ τις ἑτέρα κατὰ τὴν εὐρώπην τυχὸν ἢ λιβύην τῷδε κέκληται τῷ ὀνόματι· ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ ἀσίᾳ πάλαι ὑπὸ αἰολέων ἀπῳκισμένην, ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ πυθικοῦ ποταμοῦ, ὃς δὴ ῥέων ἐκ λυδίας τῆς χώρας, ἐς τὸν ἔσχατον αὐλῶνα τοῦ κόλπου τοῦ ἐλαΐτου ἐμβάλλει. γένοιτο μὲν οὖν ἐμοί γε τελεώτατα τῇδε τροφεῖα ὡς οἷόν τε ἀποτίσαι, καὶ ἅπαντα τὰ κλεινὰ καὶ πάτρια ἔργα ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀναγράψαι. νῦν δὲ ἡ μὲν, εὐμενής καὶ ἵλαος, καὶ τῆς προθυμίας ἡμᾶς ἀποδεχέσθω. ἐμοὶ δὲ ἐπὶ τὰ κοινὰ καὶ μέγιστα τῶν πραγμάτων ἰτέον. Ποιήσομαι δὲ τὴν ξυγγραφὴν, οὐχ ἧπερ καὶ ἑτέροις ἐν τῷ παρεόντι πεποίηται. ἤδη γάρ που καὶ ἄλλοι τὰ

νῶν, ἐς τόδε πάνυ ἀφίκοιτο. ἀληθείας μὲν ὡς τὰ πολλὰ ἥκιστα μέλον αὐτοῖς καὶ τοῦ τὰ γεγενημένα ὡς ἔχουσι τύχης διεξιέναι. οὕτω δὲ διαφανῶς κολακεύειν πολλοὺς τῶν δυνατῶν καὶ ὑποθωπεύειν ἑλόμενοι, ὡς εἴποτε ἄρα καὶ ἀληθῆ φήσαιεν, ἀπιστεῖσθαι. καίτοι ἐγκωμίῳ μόνῳ προσήκειν οἱ ταῦτα δεινοί φασι, τὰ προσόντα ὅτῳ οὖν ἀγαθὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἐξαίρειν. ἱστορία δὲ ἐπαινεῖν μὲν καὶ ἤδη τοὺς εὖ τι δράσαντας οὐ πάμπαν ἀναίνεται. οὐ μὴν τοῦτό γε σκοπὸν οἶμαι καὶ γνώρισμα ἔχειν ἐθέλει. ἀλλ᾽ εἴ που ἡ τῶν πράξεων ἀπεργασία ἔπαινον ἢ ψόγον ἐπάγοι, οὐ βιάζεσθαι αὐτῇ θέμις, οὐδὲ μεταποικίλλειν τὰ γεγενημένα. οἱ δὲ, ἱστορίαν μὲν ποιεῖσθαι ὁμολογοῦσι, καὶ τὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἐπάγγελμα τοῦτο αὐτοῖς ὑποφαίνει, πεφώρανται δὲ ὅμως τῇ πείρᾳ κομψευόμενοι τὴν ἐπωνυμίαν. τοὺς μὲν γὰρ ἔτι περιόντας εἴτε βασιλεῖς εἶεν, εἴτε καὶ ἄλλως ἐπίσημοι, οὐ μόνον τῇ ἀφηγήσει τῶν ἐξειργασμένων ἐγκωμιάζουσι (ἢ γὰρ ἂν ὀλίγα ἡμάρτανον) ἔνδηλοι δὲ ἅπασι γίνονται, ὅτι δὴ αὐτοῖς οὐδέν τι ἄλλο διεσπούδασται, ἢ μόνον ἐπαινεῖν τε καὶ ἄγασθαι καὶ ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖον. τοὺς δὲ ἤδη τεθνηκότας ὁποῖοί τινες καὶ ἐτύγχανον ὄντες, ἢ κακίστους ἀποκαλοῦσι, καὶ τὰ κοινὰ λυμηναμένους, ἢ τό γε οὖν ἔλαττον δεινὸν, καταλιγωροῦσιν αὐτῶν, ὡς μηδὲ μνήμης τινὸς μεταδιδόναι. ταύτῃ τε οἴονται τὰ παρόντα εὖ τιθέναι. καὶ τὸ ἀεὶ κρατοῦν ἐκθεραπεύοντες, ὠφέλειαν σφίσι πορίζεσθαι, κακῶς ἐπιστάμενοι ὡς καὶ αὐτοὺς δήπου τοὺς περὶ αὐτῶν ἐπαινουμένους οὐ μάλα τὰ τοιάδε ἀρέσκει, λογιζομένους ὡς οὐχ ἱκανὸν ἔσται τὸ τῆς κολακείας ἀείδηλον, τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν βεβαιῶσαι. Οὗτοι μὲν οὖν ξυγγραφόντων ὥς πη φίλον αὐτοῖς καὶ εἰθισμένον. ἐμοὶ δὲ τὸ ἀληθίζεσθαι περὶ πλείστου ἐκτέον, ἐς ὅ,τι χωρήσει. μεμνήσομαι δὲ τῶν ὅσα παρά τε ῥωμαίοις καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς πλείστοις ἐς τόδε τοῦ καιροῦ ἐπράχθη ἀξιαφήγητα, οὐ μόνον ὑπὸ ἀνδρῶν ἔτι βιούντων τυχὸν, μᾶλλον μὲν καὶ τῶν ἤδη ἀποιχομένων, καὶ οὐδὲν ὅ,τι παρήσω τῶν λόγου ἀξίων. Τοιγάρτοι εἰ καὶ μὴ πρότερον ἐς τὸ ξυγγράφειν ὥρμημαι, ἢ μόνον ἐξ ὅτου Ἰουστῖνος ὁ νέος τὴν αὐτοκράτορα μετῆλθεν ἀρχὴν, Ἰουστινιανοῦ τεθνηκότος, ἀλλ᾽ ἔγωγε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους ἀναδραμοῦμαι, καὶ ὁπόσα οὔπω ἑτέρῳ τῳ ἐκπεπόνηται, ταῦτα δὲ οἰκεῖον ποιήσομαι ἔργον. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα τῶν κατὰ τοὺς Ἰουστινιανοῦ χρόνους γεγενημένων, ἐπειδὴ Προκοπίῳ τῷ ῥήτορι καισαρείαθεν ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀναγέγραπται, παριτέον ἐκεῖνα ἔμοιγε, ἅτε δὴ ἀποχρώντως εἰρημένα. τὰ δὲ μετ᾽ ἐκεῖνον, ὡς οἷόν τε διεξιτέον. προοίμια μὲν γὰρ αὐτῷ τῆς ἱστορίας Ἀρκάδιος ἀποβιοὺς ἐποιήθη, καὶ τῷ ἐκείνου παιδὶ Θεοδοσίῳ.

Ἰσδιγέρδης ὁ περσῶν βασιλεὺς κηδεμὼν γεγενημένος, τά τε Οὐαράνη καὶ Περόζη ξυνενεχθέντα. καὶ ὅπως Καβάδης βασιλεὺς καταστὰς, ἀφῄρηται τὴν ἀρχὴν, καὶ εἶτα θᾶττον αὐτὴν ἀνεκομίσατο, ὅπως τε Ἄμιδα εἷλεν ὡς πρὸς αὐτοῦ Ἀναστασίου, ῥωμαίων βασιλεύοντος. καὶ ὅσους αὖθις μετ' ἐκεῖνον Ἰουστῖνος ὁ πρεσβύτης ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ διεδέξατο πόνους. ἑξῆς δὲ τοὺς περσικοὺς πολέμους ὁπόσοι δὴ πρός τε καβάδην καὶ χοσρόην ἀμφὶ συρίαν καὶ ἀρμενίαν, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ λαζῶν ὅρια Ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος διαπεπολέμηνται, τούτους δὲ ἅπαντας ἐν τῷ προοιμίῳ λόγων ἄριστα ἂν διαγνοίης, γελίμερ τε τὸν βανδίλον, καὶ Καρχηδόνα τὴν πόλιν, καὶ τὴν ξύμπασαν χώραν τὴν ἄφρων ὑπὸ βονιφατίου τε καὶ γιζερίχου, καὶ τῆς ἐν τῷ τότε ἀποστάσεως, πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Ἰουστινιανῷ δουλωθεῖσαν, καὶ πάλιν τῆς ῥωμαίων ἐπικρατείας μέρος γεγενημένην. μετὰ δὲ τὴν τῶν βανδίλων κατάλυσιν, καὶ ὅτι οἱ μαυρούσιοι τὸ ἔθνος ἔδρασάν τε καὶ πεπόνθασι πολλαχοῦ τῆς λιβύας κατὰ ῥωμαίων παραταττόμενοι. ὅπως τε στότζας καὶ γόνθαρις ῥωμαίων μὲν ἤστην, τυράννω δὲ καταστάντε, μεγίστων συμφορῶν τε καὶ στάσεων αἰτιωτάτω τῇ λιβύῃ γεγόνατον, καὶ ὡς οὐ πρότερον ἐλώφησε τὰ δεινὰ, πρὶν ἐκείνω τὼ ἄνδρε διαφθαρῆναι. ἀλλὰ καὶ τάδε ἀμέλει ἅπαντα εὕροις γε ἂν ἐν ἐκείνοις. ὅπως τε ἡ στάσις ἡ ἐμφύλιος ἐν βυζαντίῳ κατὰ τοῦ βασιλέως ἀρθεῖσα, καὶ ἐπὶ μέγα κακοῦ ἀφιγμένη τὰ κοινὰ ἐδηλήσατο, τάς τε τῶν οὔννων ἐπιδρομὰς, οἳ δὴ ἐν τῷ τότε τὸν ἴστρον ποταμὸν περαιωθέντες, μέγιστα οἷα τὴν ῥωμαίων ἀρχὴν ἐλυμήναντο. ἰλλυριοὺς τε καὶ θετταλοὺς, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς εὐρώπης ληϊσάμενοι, μέρος δέ τι καὶ τῆς ἀσίας τὸν ἑλλήσποντον διαβάντες, σύρων δὲ ἡ πόλις ἡ ἐν συρίᾳ, καὶ βέρροια, καὶ ἀντιόχεια ἡ πρὸς ὀρόντῃ ποταμῷ, ὅπως οἰκτρότατα ὑπὸ χοσρόου πεπόνθασιν, τήν τε ἐδέσσης πολιορκίαν, καὶ ὅπως ἐνθένδε ἀποκρουσθεὶς ἔπειτα ἀπιὼν ᾤχετο, πάρεστι καὶ ταῦτα ἐν τοῖσδε θεάσασθαι, τάς τε τῶν αἰθιόπων καὶ ὁμηριτῶν παρατάξεις, καὶ ὅτῳ δὴ χρεῖν ἄμφω ἐκείνω τὼ φίλω ἐς τόδε δυσμενείας ἠλθέτην. εἴρηται δὲ αὐτῷ πολλὰ καὶ τοῦ μεγίστου λοιμοῦ πέρι, ὅπως τε τὴν ἀρχὴν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ ἐς τὸ ἀνθρώπειον γένος εἰσήρρησε, καὶ ὁποῖα ἄττα παράλογα ἐν αὐτῷ ξυνηνέχθη. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁπόσα ὕστερον τῷ ῥωμαίων στρατῷ ἀνὰ τὰ λαζῶν πολίσματα καὶ πέτρας τὸ φρούριον, πρός τε χοριάνην, καὶ μερμερόην καὶ τὰ περσικὰ ἐξείργασται πλήθη, καὶ ταῦτα ἐκεῖθεν ἀναλεκτέον. μεταβαίνει δὲ οἱ ἐπὶ τῆς ἑσπέρας, ὅπως τε θευδέριχος ὁ τῶν γότθων βασιλεὺς ἀπεβίω, καὶ ἀμαλα-

σοῦνθα ἡ τοῦδε παῖς ὑπὸ θεοδάτου ἀνῄρηται, καὶ ἅπαντα ὧν δὴ εἵνεκα ὁ γοτθικὸς πόλεμος ἀνερράγη, οὐδὲ ταῦτα ἐκείνῳ παρεῖται· οὐ μὴν οὐδ' ὅπως οὐίττιγις ὁ μετὰ θεόδατον τοῦ γοτθικοῦ φύλου κρατήσας, ὑπὸ βελισαρίου τοῦ στρατηγοῦ μετά τε πλείστους ὅσους ἀγῶνας δορυάλωτος εἰς τὸ βυζάντιον ἧκται. οὐδέ γε ὅπως σικελία τε καὶ ῥώμη καὶ ἰταλία τοὺς ἐπήλυδας ἀποβαλοῦσα βαρβάρους πάλιν ἤθεσι πατρίοις μετεκοσμεῖτο. λάβοι δὲ αὖ τις ἐνθένδε, καὶ ὅτι νάρσης ὁ τομίας ἐς ἰταλίαν ἐστάλη, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ πρὸς τοῦ βασιλέως γεγενημένος. τοὺς δὲ κλεινοὺς ἐκείνους πολέμους οἳ δὴ αὐτῷ πρὸς τωτίλαν ἄριστα διαπεπόνηνται. ὅτι τε αὖθις μετ' ἐκεῖνον τεΐας ὁ φρεδιγέρνου τὴν γοτθικὴν ἡγεμονίαν διαδεξάμενος, οὐκ ἐς μακρὰν καὶ αὐτὸς ἀνῃρέθη. Ταῦτα δὲ πάντα ἐς ἕκτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας γεγένηνται. καὶ προκοπίῳ μὲν τῷ ῥήτορι ἐν τοῖσδε οἶμαι αὐτῷ τὰ τῆς ξυγγραφῆς διήνυσται, καὶ ξυνετελέσθη. ἐγὼ δὲ ἐς τὰ ἐχόμενα τούτων, ἐφ' ἅπερ καὶ τὴν ἀρχὴν ὡρμήθην ἰέναι, καὶ δὴ ἐπὶ ταῦτα εἶμι. καὶ δὴ ἔχομαι τῶν πραγμάτων.

ΕΠΕΙΔΗ` τεΐας ὁ μετὰ τωτίλαν τῶν γότθων ἡγεμὼν καταστὰς δυνάμεις καὶ πόλεμον πανσυδὴ πρός τε ναρσῆν καὶ ῥωμαίους διαταξάμενος ἡσσήθη τε κατὰ κράτος καὶ αὐτοῦ πολεμῶν διεφθάρη· οἵ τε περιεσωθέντες τῶν γότθων ἐγκειμένων σφίσι ῥωμαίων καὶ οὐκ ἀνιέντων πιεζόμενοι ταῖς τε ἐπιδρομαῖς, καὶ ὅτι ἐν χώρῳ ἀνύδρῳ ἐτύγχανον ξυνειλεγμένοι, σπονδὰς τίθενται πρὸς ναρσῆν. ἐφ' ᾧ τὴν μὲν οἰκείαν ἀδεῶς νέμοιντο χώραν, βασιλεῖ τῶν ῥωμαίων κατήκοοι τολοιπὸν ὄντες διατελοῖεν. ἐπεὶ δὴ ταῦτα τῇδε ἐχώρει, ἐδόκει μὲν ἅπασι πέρας ἔχειν τὰ τῶν ἐν ἰταλίᾳ πολέμων. τὰ δὲ ἦν ἄρα προοίμια. οἶμαι γὰρ οὐδὲ ἐπιλείψειν ποτὲ τὸν αἰῶνα ἡμῶν τὰ τοιάδε· μένειν δὲ ἐς ἀεὶ καὶ ἀκμάζειν, ἕως τ' ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ. ἐπεὶ καὶ ἄνωθεν ἡμῖν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, συνεισῆλθε τῷ βίῳ. καὶ οὖν μεστὴ μὲν ἡ ποίησις, πλήρης δὲ ξύμπασα ἱστορία πολέμων τε καὶ παρατάξεων. καὶ οὐκ ἂν ἄλλο τι εὕροις ἐν τοῖσδε κατὰ τὸ μᾶλλον ἀναγεγραμμένον· αἴτιον δὲ οἶμαι τούτων· οὐχ ὅπερ οἱ πολλοὶ φασὶν ἀστέρων τε πορείας καὶ τὸ μεμοιρμένον, καί τινας παραλόγους ἀνάγκας. εἰ γὰρ τὰ τῆς πεπρωμένης ἐν πᾶσι νικώη, ἀφαιρεθείη δὲ τῶν ἀνθρώπων τὸ προαιρετὸν καὶ ἑκούσιον, παραινέσεις μὲν ἁπάσας καὶ τέχνας καὶ διδασκαλίας κενὰ καὶ ἄχρηστα νομιοῦμεν. οἰχήσονται δὲ φροῦδοι καὶ ἄκαρποι αἱ τῶν ἄριστον βιούντων ἐλπίδες. οὐ μέντοι ἀλλ' οὐδὲ τὸ θεῖον

αἴτιον

αἴτιον, ὥς γε ἐμὲ γινώσκειν, φόνων τε καὶ συμπλοκῶν ἡγεῖσθαι προσήκει. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἐκεῖνο καὶ ἀλεξίκακον, φόνιόν τε καὶ φιλοπόλεμον οὔτ' ἂν ἔγωγε φήσαιμι, οὔτε εἰπόντι πιστεύσαιμι. ἐς δὲ πλεονεξίαν τε καὶ ἀδικίαν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ αὐθαίρετα κατολισθαίνουσι, πολέμων καὶ ταραχῶν ἅπαντα ἐμφοροῦσιν. ἐνθένδε δέ τε ὄλεθροι ξυμβαίνουσι πολλοί, καὶ γένη ἀνθρώπων ἀνάρπαστα γίγνεται, καὶ μυρίαι ἄλλαι ὠδίνονται κῆρες. οὕτως γὰρ δὴ καὶ τότε οἱ γότθοι ἐπειδὴ τὰς σπονδὰς θέμενοι καὶ διακριθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν εἴσω τοῦ πάδου πρότερον διαιτώμενοι ποταμοῦ, ἔστε τουσκίαν καὶ λιγουρίαν, καὶ ὅθι ἑκάστῳ ξυνήρές τε ἦν καὶ εἰθισμένον ἐχώρουν· οἱ δὲ ἐκτὸς διαβάντες ἀμφὶ βενετίαν, καὶ τὰ τῇδε φρούρια καὶ πολίσματα, ἧπερ καὶ ἐν τῷ πρὸ τοῦ, ἐσκεδάννυντο. ἐπειδὴ ἦν ἐν τοῖσδε τοῦ χρόνου ὄντες, προσῆκον αὐτοὺς τὰ μὲν ὀμωσμένα τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐμπεδῶσαι, τὰ δὲ σφέτερα ἐν τῷ ἀσφαλεῖ κατέχοντας κινδύνων ἀπηλλάχθαι χρονίων, καὶ μόλις γοῦν τῶν δεινῶν ἀναπνεῦσαι. οἱ δὲ ἐλάχιστον ἐπισχόντες, νεωτέρων αὖθις ἐφίεντο πραγμάτων, καὶ ἐς ἀρχὴν ἑτέρου πολέμου καθίσταντο. ἐπείτε αὐτοὶ κατὰ σφᾶς οὐκέτι πρὸς ῥωμαίους ἀξιόμαχοι ᾤοντο εἶναι, αὐτίκα παρὰ τοὺς φράγγους ἐξάπτοντο, ἄμεινον σφίσιν αὖθις τὰ παρόντα ἔσεσθαι κρίνοντες, καὶ τὴν ὠφέλειαν ἐς ὅτι μάλιστα διαρκεστάτην, εἴγε ἐξ ὁμόρων τε καὶ ἀστυγειτόνων ξυμμαχίαν ἐπαγαγόμενοι, εἶτα θᾶττον ἀντιμαχοῖντο. πρόσοικοι γάρ εἰσι τῆς ἰταλίας, καὶ ἀγχιτέρμονες τὸ γένος τῶν φράγγων. εἶεν δ' ἂν οὗτοι οἱ πάλαι ὀνομαζόμενοι γερμανοί. δῆλον δέ. ἀμφὶ ῥῆνον γὰρ ποταμὸν οἰκοῦσι, καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον ἔχουσί γε καὶ Γαλλίων τὰ πλεῖστα, οὐ πρότερον πρὸς αὐτῶν κατεχόμενα, ἀλλ' ὕστερον ἐπικτηθέντα, καὶ τὴν μασσαλίαν πόλιν τὴν ἰώνων ἀποικίαν. ταύτην γὰρ δὴ πάλαι φωκαεῖς ἐξ ἀσίας ὑπὸ μήδων ἀναστάντες κατῴκισαν, δαρείου τοῦ ὑστάσπεω περσῶν βασιλεύοντος, καὶ νῦν ἐξ ἑλληνίδος ἐστὶ βαρβαρική. τὴν γὰρ πάτριον ἀποβεβληκυῖα πολιτείαν, τοῖς τῶν κρατούντων χρῆται νόμοις· φαίνεται δὲ καὶ νῦν οὐ μάλα τῆς ἀξίας τῶν παλαιῶν οἰκητόρων καταδεεστέρα. εἰσὶ γὰρ οἱ φράγγοι, οὐ νομάδες, ὥσπερ ἀμέλει ἔνιοι τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ πολιτείᾳ ὡς τὰ πολλὰ χρῶνται ῥωμαϊκῇ, καὶ νόμοις τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως ἀμφί τε τὰ συμβόλαια καὶ γάμους, καὶ τὴν τοῦ θείου θεραπείαν νομίζουσι· χριστιανοὶ γὰρ ἅπαντες τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ τῇ ὀρθοτάτῃ χρώμενοι δόξῃ. ἔχουσι δὲ καὶ ἄρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἱερεῖς, καὶ τὰς ἑορτὰς ὁμοίως ἡμῖν ἐπιτελοῦσι. καί, ὡς ἐν βαρβάρῳ γένει, ἔμοιγε δοκοῦσι σφόδρα εἶναι κόσμιοί τε καὶ ἀστειότατοι. οὐδέν τε ἔχειν τὸ δια-

λάττον

λάττον, ἢ μόνον τὸ βαρβαρικὸν τῆς στολῆς, καὶ τὸ τῆς φωνῆς ἰδιάζον. ἄγαμαι γὰρ αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα ἔγωγε, τῶν τε ἄλλων ὧν ἔχουσιν ἀγαθῶν, καὶ τῆς ἐς ἀλλήλους δικαιοσύνης τε καὶ ὁμονοίας. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρότερον, καὶ μὴν δὴ καὶ ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ, τυχὸν μὲν ἐς τρεῖς, τυχὸν δὲ καὶ ἐς πλείους τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς μεμερισμένης, οὔπώποτε πόλεμον ἤρξαντο κατ' ἀλλήλων, οὐδὲ αἵματι ἐμφυλίῳ τὴν πατρίδα ἔγνωσαν μιαίνειν. καίτοι ἔνθα ἂν μεγάλαι δυνάμεις ἰσόρροποί τε καὶ ἀμφήριστοι ἀναφανεῖεν, ἐνταῦθα φρονήματα φύεται σκληρὰ καὶ ὀγκώδη, φιλοτιμίαι τε ὥσπερ εἰκὸς ὠδίνονται, καὶ φιλοπρωτίαι, καὶ ἄλλα ἄττα μυρία ταραχῶν τε καὶ στάσεων γονιμώτατα πάθη. ὅμως παρ' ἐκείνοις εἰ καὶ ἐς πλείστας ὅσας ἀρχὰς τύχοιεν διῃρημένοι, οὐδὲν ὅτι τοιόνδε ξυμφέρεται· ἀλλ' εἴπερ ἄρα καί τιν' ἔριν τοῖς βασιλεῦσιν ἐγγενέσθαι ξυνενεχθείη, παρατάττονται μὲν ἅπαντες ὡς πολεμήσοντες, καὶ τοῖς ὅπλοις διακριθησόμενοι· καὶ εἶτα ὁμόσε χωροῦσιν. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους ἑκατέρωθεν ἡ πληθύς, αὐτίκα τὸ χαλεπαῖνον ἀποβάλλοντες, ἐς ὁμοφροσύνην μεταχωροῦσι, καὶ τοὺς ἡγεμόνας κελεύουσι δίκῃ μᾶλλον τὰ ἀμφίβολα διευκρινήσασθαι. εἰ δὲ μή, μόνους ἐκείνους ἀγωνίζεσθαι, καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς διακινδυνεύειν, ὡς οὐχ ὅσιον ὄν, οὐδὲ πάτριον, ἰδίας αὐτῶν ἕνεκα δυσμενείας, τὰ κοινὰ πημαίνεσθαι καὶ ἀνατετράφθαι. εὐθύς τε οὖν τάς τε φάλαγγας διαλύουσι, καὶ τὰ ὅπλα τίθενται, καὶ τὸ λοιπὸν εἰρήνη αὖθις καὶ ἡμερότης, φοιτήσεις τε παρ' ἀλλήλους ἀφύλακτοι, καὶ ἐπιμιξίαι, καὶ φροῦδα οἴχεται τὰ δεινά. οὕτως ἄρα αὐτοῖς τὸ μὲν ὑπήκοον, δίκαιον, καὶ φιλόπατρι. τὸ δέ γε ἄρχον, εὐμενὲς ἐνδέοντι καὶ πειθήνιον· ταῦτά τοι καὶ διατελοῦσι δύναμιν βεβαίαν ἔχοντες, καὶ νόμοις χρώμενοι τοῖς αὐτοῖς. καὶ τῶν μὲν οἰκείων, οὐδὲν ὅτι ἀποβεβληκότες, πλεῖστα δὲ ὅσα ἐπικτησάμενοι. δικαιοσύνη γὰρ καὶ φιλοτιμία οἷς ἂν ἐντραφείη, εὐδαίμονα τίθησι πολιτείαν καὶ μόνιμον, καὶ ἥκιστα πολεμίοις ἁλώσιμον. οὕτω μὲν οὖν οἱ Φράγγοι ἄριστα βιοῦντες, σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν προσοίκων κρατοῦσι, παῖδες ἐκ πατρῶν τὴν βασιλείαν διαδεχόμενοι. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐς ἐκεῖνον τοῦ καιροῦ ὅτε δὴ οἱ Γότθοι ὡς αὐτοὺς ἐπρεσβεύοντο, τρεῖς αὐτοῖς ἡγεμόνες ἐτύγχανον ὄντες. οὐκ ἀπὸ τρόπου δέ μοι εἶναι δοκεῖ βραχύ τι ἄνωθεν ἀρξαμένῳ, τοῦ γένους καὶ τῶν ξυνεχόντων τῷ περί τε ἐλάχιστα διεξελθόντι, ἔπειτα ἐς ἐκείνους οἳ δὴ ἐν τῷ τότε ἐκράτουν, τὴν ἐκδρομὴν καταπαῦσαι τοῦ λόγου. Χελλίβερτος μὲν καὶ Λωθάειρος, ἔτι δὲ Θεοδέεριχος καὶ Χλωδομῆρος ἀδελφοὶ ἐγεγένηντο. ἔτι δὲ ἐπειδὴ αὐτοῖς Χλωδοαῖος ὁ πατὴρ ἐτεθνήκει, διενείμαντο τέτραχα τὴν βασιλείαν, κατά τε πόλεις καὶ ἔθνη

ἐς ὅσων

ἐς ὅσον οἶμαι τῆς ἴσου ἑκάστῳ μετεῖναι. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον Χλωδομῆρος καὶ Βουργουζιώνων ἐπιστρατεύσας, γένος δὲ τοῦτο Γοτθικὸν, αὐτουργόν τε καὶ ἐξαιφαιὲς τὰ πολέμια· ἐν αὐτῷ δὴ τῷ πολέμῳ ἀκοντίῳ τὰ στέρνα τυπεὶς, ἀνῃρέθη. πεσόντος δὲ αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὴν κόμην οἱ Βουργουζίωνες καθειμένην καὶ ἄφετον ἐθεάσαντο, καὶ μέχρι τῶν μεταφρένου κεχαλασμένην, αὐτίκα ἔγνωσαν τὸν ἡγεμόνα τῶν πολεμίων ἀπεκτονότες. θεμιτὸν γὰρ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Φράγγων οὐ πώποτε κείρεσθαι, ἀλλ' ἀκειρεκόμαι τέ εἰσιν ἐκ παίδων ἀεὶ, καὶ περικόμωνται αὐτοῖς ἅπαντες εὖ μάλα ἐπὶ τῶν ὤμων οἱ πλόκαμοι· ἐπεὶ καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι ἐκ τοῦ μετώπου σχιζόμενοι, ἐφ' ἑκάτερα φέρονται. οὐ μὴν ὥσπερ οἱ τῶν Τούρκων τε καὶ Βαρβάρων ἀπέκτενοι καὶ αὐχμηροὶ καὶ ῥυπῶντες, ἢ ἐν ἔρωτι ἀπρεπῶς ἀναπεπλεγμένοι, ἀλλὰ σμήγματα γὰρ ἐπιβάλλουσιν ἑαυτοῖς ποικίλα, καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς διαξαίνουσι. τοῦτο δὲ ὥσπέρ τι γνώρισμα, καὶ γέρας ἐξαίρετον τῷ βασιλείῳ γένει ἀνεῖσθαι νενόμισται. ἐπεὶ τό γε ὑπήκοον περιτετροχισμένοι κείρονται, καὶ κομᾶν αὐτοῖς περαιτέρω οὐ μάλα ἐφεῖται. τότε δὴ οὖν τοῦ Χλωδομήρου τὴν κεφαλὴν οἱ Βουργουζίωνες ἀποτεμόντες, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρατεύμασιν ἀναδείξαντες, ψοφοδεεῖς αὐτίκα πεποίηνται ἅπαντας καὶ δυσέλπιδας, καὶ κατεάγη αὐτοῖς τὰ φρονήματα, καταπεπληχότες τε ἦσαν, καὶ οἷοι οὐκ ἔτι ἐθέλειν ἀναμαχέσασθαι. καὶ δὴ τοῖς μὲν νενικηκόσιν ἧπερ ἄριστα αὐτοῖς ἔχειν ἐδόκει, καὶ ἐφ' αἷς ἐβούλοντο χρῆναι συνθήκαις, ὁ πόλεμος διελέλυτο. Τοῦ δὲ Φραγγικοῦ ὁμίλου ὅτι ἐσέσωστο, ἄσμενοι ἐς τὰ σφέτερα ἐπανήεσαν. οὕτω δὲ τοῦ Χλωδομήρου διαφθαρέντος, αὐτίκα ἐς τοὺς ἀδελφοὺς (οὐ γὰρ δὴ παῖς αὐτῷ ἐγεγόνει) ἡ ἐκείνου ἀρχὴ ἐμερίζετο, οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ Θευδέριχος ἄλλως ἀπεβίω, καταλιπὼν Θευδιβέρτῳ τῷ υἱῷ τά τε ἄλλα ἀγαθὰ, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἀξίωμα. παραλαβὼν δὲ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ὁ Θευδίβερτος, τούς τε Ἀλαμανοὺς κατεστρέψατο, καὶ ἄλλα ἄττα πρόσοικα ἔθνη. τολμητίας τε γὰρ ἦν ἐς τὰ μάλιστα καὶ ταραχώδης, καὶ πέρα τοῦ ἀναγκαίου τὸ φιλοκίνδυνον κεκτημένος. ἡνίκα γοῦν τοῖς Ῥωμαίοις ὁ πρὸς Τωτίλαν τὸν ἡγεμόνα τῶν Γότθων ὠδίνετο πόλεμος, τούτῳ δὴ τότε τῷ Θευδιβέρτου ἐβεβούλευτο εἰ καὶ διεσκέδαστο, ἕως ἐν Ἰταλίᾳ Ναρσῆς τε καὶ τὰ στρατεύματα ἐμόχθει καὶ ἐνεχείλητο, αὐτὸς πλήθη ἀγείρας ἄλκιμά τε καὶ ἰσχυρότατα ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἀφικέσθαι χωρία, ἅπαντά τε τὰ τῇδε καταστρεψάμενος, ἀμφὶ τὸ Βυζάντιον τὴν πόλιν τὴν βασιλίδα τὸν πόλεμον μεταστῆσαι. οὕτω δὲ ἐνεργὲς τὸ βούλευμα ἐποιεῖτο, καὶ τὴν παρασκευὴν ἐμβριθεστάτην, ὡς καὶ

πρεσβεύεσθαι πρός τε Γήπιδας καὶ Λαγγοβάρδους, καὶ ἄλλα ἄττα παρόμοια ἔθνη, ἐφ' ᾧ καὶ οἵδε ξυλλάβοιντο τοῦ πολέμου. οὐ γὰρ ᾤετο ἀνεκτὸν εἶναι ὅτι δὴ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τοῖς προγράμμασι τοῖς βασιλείοις, φραγγικός τε καὶ ἀλαμανικὸς, ἔτι δὲ γηπεδικός τε καὶ λαγγοβαρδικὸς, καὶ ἑτέροις τοιοῖσδε ὀνόμασιν ἀνεκηρύττετο, ὡς δὴ τούτων αὐτῷ τῶν ἐθνῶν ἁπάντων δεδουλωμένων. αὐτός τε δὴ οὖν χαλεπῶς ἔφερε τὴν ὕβριν, καὶ τοὺς ἄλλους ξυγχαλεπαίνειν ἠξίου, ἅτε δὴ καὶ ξυνυβρισμένους. οἶμαι μὲν οὖν εἰ καὶ τήνδε τὴν ἐκστρατείαν ἐποιήσατο, ἀπώνατο ἂν οὐδὲν τῆς περιπετείας, ἀλλὰ τυχὸν μὲν * τυχὸν δὲ ἐν Ἰλλυριοῖς τάγμασι περιπεσὼν ῥωμαϊκοῖς ἀκλεῶς διεφθάρη. τό γε μὴν ἐς ἔννοιαν ταῦτα λαβέσθαι, καὶ εἶτα θελῆσαί τε καὶ ἐγχειρέεσθαι, καὶ τό γε ἐκείνου μέρους ἅπαντα ἤδη πεπρᾶχθαι, κράτιστον ἂν εἴη, τὸν ἄνδρα τεκμηριῶσαι, ὡς δεινός τε ἦν καὶ αὐθάδης, καὶ οἷος τὸ μανιῶδες καὶ ἔμπληκτον ἀνδρείαν ἡγεῖσθαι. εἰ γὰρ μὴ ἔφθασεν ἡ τοῦ βίου τελευτὴ καὶ τὸ ἐγχείρημα, ἴσως ἂν καὶ ἐνήρξατο τῆς πορείας. νῦν δὲ ἐπὶ θήραν ἰὼν ταῦρος αὐτῷ ὑπαντιάζει, μέγας τε καὶ ὑψίκερως, οὐ τῶν τιθασσῶν δή που τούτων καὶ ἀροτήρων, ἀλλ' ὑλονόμος καὶ ὄρειος, καὶ τοῖς κέρασι τὸ ἀντίπαλον διαφθείρων, βουβάλους οἶμαι τόδε τὸ γένος καλοῦσι. πλεῖστοι δὲ ἀνὰ τὴν ἐκείνην ἤπειρον νέμονται. ἀμφηρεφεῖς τε γὰρ αἱ νάπαι, καὶ τὰ ὄρη λάσια, καὶ δυσχείμερα τὰ χωρία. ἅπασι δὲ τούτοις τὸ ζῷον ἥδεσθαι πέφυκε. τοῦτον δὴ οὖν ὁ Θευδίβερτος ἔκ τινος νάπης ἰδὼν ἀΐσσοντα καὶ ἐπερχόμενον, εἰσήκει εὖ διαβὰς, ὡς τῷ δόρατι ὑπαντιάσων· ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀγχοῦ ἐγεγόνει, τῇ ῥοπῇ τοῦ δρόμου φερόμενος ἐς δένδρον τι τῶν οὐ λίαν μεγάλων τῷ μετώπῳ κορύπτεται, καὶ τὸ μὲν διεσείσθη τε ἅπαν καὶ ἐπὶ θάτερα κατεκλίθη, ξυμβέβηκε δὲ ἀθρόον ὄρπηκα μέγιστον τῶν ἐνθένδε κεχαλασμένων βιαιότερον προσαραχθέντα τὴν κεφαλὴν τοῦ Θευδιβέρτου πατάξαι. ὁ δὲ, καιρία γὰρ ἦν ἡ πληγὴ καὶ ἀνύποιστος, αὐτίκα ὕπτιος ἐπεπτώκει, καὶ μόλις φοράδην ἐς τὰ οἰκεῖα ἠγμένος, αὐθημερὸν ἀπεβίω. διαδέχεται δὲ τὴν ἀρχὴν Θευδίβαλδος ὁ παῖς, ὃς δὴ εἰ καὶ νέος ἦν κομιδῇ, καὶ ἔτι ὑπὸ παιδοκόμῳ τιθηνέμενος, ἀλλ' ἐκάλει τε αὐτὸν εἰς τὴν ἡγεμονίαν ὁ πάτριος νόμος. κατ' ἐκεῖνο δὴ οὖν τοῦ καιροῦ ἐν ᾧ Τείας μὲν ἐτεθνήκει, τοῖς δὲ τῶν γότθων πράγμασιν ὀθνείας τολοιπὸν ἔδει ἐπικουρίας, τότε βασιλεὺς παρὰ φράγγοις Θευδίβαλδός γε ἦν τὸ μειράκιον. καὶ μὴν δὴ Χιλδίβερτός τε καὶ Κλωθάριος οἱ τοῦ παιδὸς μέγιστοι θεῖοι ὡς ἂν οἱ ῥωμαίων εἴποιεν νόμοι,

ἀλλ'

ἀλλ' ἐπὶ τούτους μὲν, πορρωτάτω γὰρ ἐτύγχανον ἀπῳκισμένοι, οὐ χρῆναι ᾤοντο οἱ γότθοι ἰέναι, πρὸς δὲ Θευδίβαλδον ἀναφανδὸν ἐπρεσβεύοντο. οὐ μὴν ἅπαν γε τὸ ἔθνος, μόνοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ πάδου ποταμοῦ ὡρμημένοι· οἱ γὰρ δὴ ἄλλοι ἥδοντο μὲν καὶ οἵδε τῷ νεωτερισμῷ καὶ τῇ καθεστώσῃ κινήσει, ἐτεθήπασαν δὲ ὅμως ἀμφιγνοοῦντες τὰ ἐσόμενα, καὶ τὸ ἀστάθμητον δεδιότες τῆς τύχης, μετεώρους τε καὶ ἀμφιβόλους εἶχον τὰς γνώμας, καραδοκοῦντες μὲν καὶ διαπυνθανόμενοι τὰ πεσούμενα, βουλευόμενοι δὲ τῶν κρατούντων γενέσθαι. οἱ δὲ τῶν ἑτέρων πρέσβεις ἀφικόμενοι, ἐς ὄψιν τε τῷ ἡγεμόνι καταστάντες, καὶ ἅπασι τοῖς ἐν τέλει ἐδέοντο μὴ σφᾶς περιιδεῖν ὑπὸ ῥωμαίων πιεζομένους, συλλαβέσθαι δὲ μᾶλλον τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀνακαλέσασθαι γένος πρόσοικον καὶ φιλικὰ ἄρδην οἰχήσεσθαι κινδυνεῦον. ἐδίδασκον δὲ ὡς καὶ αὐτοῖς ἐς τὰ μάλιστα ξυνοίσει, μὴ ἐφεῖναι ῥωμαίοις ἐπὶ μέγα δυνάμεως αἰρομένοις, ἀλλὰ παντὶ σθένει τὴν αὔξην κολούειν· εἰ γὰρ ἅπαν τὸ γοτθικὸν γένος ἐκποδὼν ποιήσονται, οὐκ ἐς μακρὰν ἔφασαν οἱ πρέσβεις καὶ καθ' ὑμῶν αὐτῶν ἥξουσι, καὶ ἀνανεώσονται τοὺς προτέρους πολέμους. ἐπιλείψει γὰρ αὐτοὺς οὐδ' ὁπωστιοῦν εὐπρόσωπος αἰτία, εὐπροκάλυμμα τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ σὺν δίκῃ γε ὑμᾶς δόξουσι μετιέναι, μαρίους τινὰς καὶ καμίλλους, καὶ τῶν καισάρων τοὺς πλείστους ἀπαριθμούμενοι, ὡς δὴ πάλαι ποτὲ τοῖς ἄνω Γερμανοῖς πολεμήσαντας, καὶ τὰ ὑπὲρ ῥῆνον ἅπαντα κατασχόντας, ταύτῃ τε οὐ βιάζεσθαι δόξουσιν, ἀλλ' ὁσίως ἐπιστρατεύειν, ὡς οὐδέν τι ἐθνεῖον μαστεύοντες, ἀλλὰ κτήματα τῶν σφετέρων προγόνων ἀνακομιζόμενοι. τοῦτο δή τι καὶ ἡμῖν ἐπαγαγόντες ἐπίκλημα, ὡς δὴ Θευδερίχου πάλαι τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος καὶ οἰκιστοῦ οὐ προσηκόντως τῆς ἰταλίας ἐπιλαβομένου, ἀφῄρηνται μὲν ἡμᾶς τὰ οἰκεῖα, τὸ δὲ πλεῖστον ἀπεκτόνασι τοῦ γένους, γυναῖκα δὲ καὶ παῖδας τῶν παρ' ἡμῖν εὐδαιμόνων ἀνδρῶν ἀφειδῶς ἠνδραποδίσαντο, καίτοι Θευδέριχος οὐ βίᾳ ἑλὼν, ἀλλὰ Ζήνωνος πρότερον τοῦ σφῶν βασιλέως ἐπιτρέψαντος προσηγάγετο τὴν ἰταλίαν, οὐδὲν ῥωμαίοις ἀφελόμενος, (ἤδη γὰρ αὐτῆς ἀπεστέρηντο) ἀλλ' Ὀδόακρον καθελὼν τὸν ἐπηλύτην τὸν τύραννον, τὰ ἐκείνου ἅπαντα κατέσχε τῷ τοῦ πολέμου θεσμῷ. ὁ δὲ, ἐπειδὴ αὖθις βιάζεσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν, οὐδὲν ἐνδίκως πεπράχασιν, ἀλλὰ Θευδάτῳ πρότερον Ἀμαλασούνθης δῆθεν ἕκατι χαλεπήναντες, καὶ ταύτην ἀρχήν τε καὶ πρόφασιν τοῦ πολέμου θέμενοι, εἶτα μέχρι νῦν οὐ μεθιᾶσιν, ἀλλὰ φέρουσι βιαίως ἅπαντα. οὔπω δὴ οἱ

σοφοί τε καὶ δεισιδαίμονες, καὶ μόνοις σὺν δικαιοσύνῃ πολιτεύεσθαι βρενθυόμενοι. ἵνα δὴ οὖν μὴ ταῦτα πάθωσιν ἡμῖν μεταμελήσῃ τῆς ῥᾳθυμίας ὕστερον οὐκ ἐνδέοντι, προτερητέον ἐν τῷδε τοὺς πολεμίους, καὶ οὐ διαμαρτητέον τοῦ παρόντος καιροῦ, ἀλλὰ στράτευμά τε στέλλειν ἐπ' αὐτοὺς ἀξιόμαχον, καὶ στρατηγὸν ἐξ ὑμῶν αὐτίκ' ἀγαθὸν τὰ πολέμια, ὃς δὴ τὸν πρὸς ῥωμαίους πόλεμον ἄριστα διανύσας, ἀπελάσῃ τε αὐτοὺς ἐνθένδε ὡς τάχιστα, καὶ τὴν χώραν ἡμῖν ἀνασώσῃ. οὕτω γὰρ ποιοῦντες τῷ τε γοτθικῷ γένει ἐς τὰ μάλιστα χαριεῖσθαι, σωτῆρες ἀναφανέντες καὶ ἀλεξίκακοι, τά τε ὑμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ θήσεσθαι, εἴ γε μηδὲν ὑμῖν ἔτι πολέμιον ἐκ γειτόνων παρείη, πρὸς δέ γε καὶ χρήματα ὑμῖν ἔσονται μυρία, οὐ μόνον τὰ ῥωμαίων λῃσαμένοις, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ αὐτοὶ ἕτερα καταθήσομεν. ταῦτα ἐπεὶ ἔφασαν οἱ πρέσβεις, Θευδίβαλδος μὲν (ἦν γὰρ μειράκιον ἀγεννές τε καὶ ἀπόλεμον, ἤδη τε νοσώδης κομιδῇ ἐγεγόνει, καὶ τὸ σῶμα πονήρως διέκειτο) τούτῳ δὴ οὖν ἕκατι οὐ μάλα ὅ γε τῶν πρέσβεων ἦν, οὐδὲ ᾤετο χρῆναι ὀθνείων ἕνεκα συμφορῶν, οἰκείους καρπώσασθαι πόνους. Λεύθαρις δὲ καὶ Βουτιλῖνος εἰ καὶ τὸν βασιλέα σφῶν ἥκιστα ἤρεσκεν, ἀλλ' αὐτοὶ ἀνεδέχοντο τὴν ξυμμαχίαν. τούτω δὲ τὼ ἄνδρε ἤστην μὲν ἀδελφώ, καὶ τὸ γένος ἀλαμανώ, δύναμιν δὲ παρὰ φράγγοις μεγίστην εἰχέτην, ὡς καὶ τοῦ σφετέρου ἔθνους ἡγεῖσθαι, Θευδιβέρτου τοῦ προτέρου παραχόντος. οἱ δὲ ἀλαμανοί, εἴ γε χρὴ Ασιννίῳ κοδράτῳ ἕπεσθαι, ἀνδρὶ ἰταλιώτῃ καὶ τὰ Γερμανικὰ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀναγραψαμένῳ, ξυνήλυδές εἰσιν ἄνθρωποι καὶ μιγάδες, καὶ τοῦτο δύναται αὐτοῖς ἡ ἐπωνυμία. τούτους δὲ πρότερον Θευδέριχος ὁ τῶν γότθων βασιλεὺς ἡνίκα καὶ τῆς ξυμπάσης ἰταλίας ἐκράτει, ἐς φόρου ἀπαγωγὴν παραστησάμενος, κατήκοον εἶχε τὸ φῦλον. ὡς δὲ ὁ μὲν ἀπεβίω, ὁ δὲ μέγιστος Ἰουστινιανῷ τε τῷ ῥωμαίων αὐτοκράτορι καὶ τοῖς Γότθοις πόλεμος ξυνερράγη, τότε δὴ οἱ γότθοι ὑποθωπεύοντες τοὺς φράγγους, καὶ ὅπως ἂν αὐτοῖς φίλοι τε ἐς τὰ μάλιστα καὶ εὔνοι γένοιντο μηχανώμενοι, ἑτέρων τε πολλῶν ἐξίσαντο χωρίων, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἀλαμανικὸν γένος ἀφίεσαν. ἀγείρειν τε γὰρ ἐν τῷ τότε πανταχόθεν τὰς σφετέρας ᾤοντο χρῆναι δυνάμεις, καὶ τῆς ὑπηκόου ὁπόσα περιττὰ καὶ οὐ λίαν ἐπίκαιρα μεθιέναι, ὡς οὐκέτι ἀρχῆς τε πέρι καὶ δόξης ἀγωνιζόμενοι, ἀλλ' ἤδη τὸν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἰταλίας, καὶ τοῦ μὴ πάμπαν ἀπολωλέναι ἀναρρίψοντες κίνδυνον. καὶ τοίνυν τό τε μέλλον τοῦτο σφαλερὸν, τῷ αὐθαιρέτῳ δῆθεν τῆς γνώμης προκαταλαβόντες

ἑκουσίαν

ἑκουσίαν πεποίηνται τὴν ἀνάγκην. οὕτω δὴ οὖν καὶ τὸ τῶν Ἀλαμανῶν ἔθνος ὑπὸ Γότθων ἀρχόμενον Θευδίβερτος αὐτὸς ἐχειρώσατο· ἐκείνου τε διαφθαρέντος, ἧπερ μοι ἤδη ἐρρήθη, ἐπὶ τὸν παῖδα Θευδίβαλδον, τῷ λοιπῷ ἅμα ὑπηκόῳ καὶ οἵδε ἐχώρουν. νόμιμα δὲ αὐτοῖς εἰσὶ μέν που καὶ πάτρια, τὸ δέ γε ἐν κοινῷ ἐπικρατοῦνται καὶ ἄρχονται, τῇ Φραγγικῇ ἕπονται πολιτείᾳ, μόνα δέ γε τὰ ἐς θεὸν αὐτοῖς οὐ ταὐτὰ ξυνδοκεῖ. δένδρα τε γάρ τινα ἱλάσκονται, καὶ ῥεῖθρα ποταμῶν καὶ λόφους καὶ φάραγγας, καὶ τούτοις ὥσπερ ὅσια δρῶντες, ἵππους τε καὶ ἄλλα ἄττα μυρία καρατομοῦντες ἐπιθειάζουσιν. ἀλλὰ γὰρ ἡ τῶν Φράγγων αὐτοὺς ἐπιμιξία εὖ ποιοῦσα καὶ ἐς τὸ δέον μετακοσμεῖ, καὶ ἤδη ἐφέλκεται τοὺς ἐμφρονεστέρους, οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου οἶμαι καὶ ἅπασιν ἐκνικήσει. τὸ γὰρ τῆς δόξης παράλογόν γε καὶ ἔκπληκτον, καὶ αὐτοῖς οἶμαι τοῖς χρωμένοις, εἰ μὴ πάμπαν εἶεν ἠλίθιοι, γνώριμόν τε ἐστὶ καὶ εὐφώρατον, καὶ οἷον ἀποσβῆναι ῥαδίως. ἐλεεῖσθαι μὲν οὖν ἢ χαλεπαίνεσθαι, δίκαιοι ἂν εἶεν, καὶ πλείστης μεταλαγχάνειν συγγνώμης ἅπαντες, ὅσοι δὴ τοῦ ἀληθοῦς ἁμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ δή που ἑκόντες ἀλῶνται καὶ ὀλισθαίνουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφιέμενοι, ἔπειτα σφαλέντες τῇ κρίσει τὸ λοιπὸν ἔχονται τῶν δοκηθέντων ἀτρεκές, ὁποῖα ἄττα καὶ τύχοιεν ὄντα. τήν γε μὴν τῶν θυσιῶν ὠμότητα, καὶ κακοδαιμονίαν, οὐκ οἶδα εἰ οἷόν τε λόγῳ ἀκέσασθαι· εἴ τε ἄλσεσιν ἐπιτελοῖντο ὥσπερ ἀμέλει παρὰ βαρβάροις, εἴ τε τοῖς πάλαι νενομισμένοις θεοῖς, ὁποῖα αἱ τῶν Ἑλλήνων ἐθέλουσιν ἀγιστεῖαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μηδέν τι εἶναι τὸ ἡδόμενον βωμοῖς αἵματι μιαινομένοις, καὶ ζώων ὀλέθρῳ βιαιοτάτῳ. εἰ δέ γε ἄρα καὶ ὁποῦν τοῖς τοιάδε προσίεσθαι πέφυκεν, ἀγαθὸν μὲν οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ ἥμερον, ἄγριον δέ τι ἴσως καὶ μανιῶδες, ὁποῖον τὸν Δεῖμον ἀναπλάττουσι μάτην οἱ ποιηταί, καὶ τὸν Φόβον, Ἐνυώ τέ τινα, καὶ Ἄτην, καὶ Ἔριν, ὡς αὖ αὐτοὶ φασίν, τὴν ἀμαιμάκετον, προστίθει δὲ τούτοις, εἰ βούλει, καὶ τὸν παρὰ Πέρσαις καλούμενον Ἀρειμάνην, καὶ τῶν ἄλλων χθονίων φασμάτων, ὁπόσα καὶ κακοῦργα καὶ μιαιφόνα. ταῦτα μὲν οὖν εἰ καὶ ἴσως ἄν τῳ καὶ δοκοῖεν οὐ μάλα τῇ ἐπαγγελίᾳ προσήκειν, εἶναι δὲ περιττὰ καὶ ἀλλότρια τῶν ἐφ' ἃ ἵναι ἡμῖν διεσπούδασται· ἀλλ' ἔμοιγε καὶ λίαν ἀρέσκει ἅπαντα ἐς μέσον ἄγειν τὰ ἐγνωσμένα, καὶ τὰ μὲν χρηστὰ τῶν πραγμάτων ἐν ἐπαίνῳ ποιεῖσθαι, τῶν δὲ οὐχὶ τοιῶνδε κατηγορεῖν ἀναφανδὸν, καὶ τὸ ἀσύμφορον διελέγχειν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἔχοιεν αἱ ἱστορίαι ὡς ταύτῃ γε καὶ μᾶλλον χρήσιμοί τε εἶναι καὶ βιωφελεῖς, μόνη δὲ ἀφήγησις εἴη τῶν γεγενημένων ἁπλῆ τις καὶ ἀνεξέταστος,

κινδυνεύσειεν ἴσως ἂν παρ' ἐνίοις, εἰ μὴ λίαν ξένον εἰπεῖν, καὶ πολλῷ εἶναι ἀμείνους τῶν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι παρὰ τὴν ταλασίαν ᾀδομένων μυθολογημάτων. Τούτων μὲν οὖν πέρι, ὥσπερ ἑκάστῳ φίλον, ὧδε οἰέσθω, ἐμοὶ δὲ ᾗπερ ὁ πρότερος λόγος ἐφέρετο, ταύτῃ ἰτέα. Λεύθαρις γὰρ καὶ βουτιλῖνος ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν κατὰ ῥωμαίων ἐπιστρατεύειν ὡρμήθησαν, ἐπηρμένω γε ἤστην ἄμφω ταῖς ἐλπίσι, καὶ οἴω οὐκ ἔτι ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ βιοτεύειν. ναρσῆν μὲν γὰρ τὸν στρατηγὸν, οὐδὲ τὴν προσβολὴν ὑποστήσεσθαι ᾤοντο, ἅπασαν δὲ τὴν ἰταλίαν οἰκεῖον αὐτοῖς κτῆμα ἔσεσθαι, καὶ πρός γε σικελίαν καθέξειν. θαυμάζειν δὲ ἔφασαν τῶν γότθων, εἰ μάλα οὕτω πεφρίκασιν, ἀνδράριόν τι θαλαμηπόλον, σκιατραφές τε καὶ ἁβροδίαιτον, καὶ πόρρω τοῦ ἀρρενωποῦ τεταγμένον. οἱ μὲν δὴ βρενθυόμενοι τῇ σφετέρᾳ δόξῃ, καὶ ἀγέρωχον ποιούμενοι τὴν παράταξιν ἔκ τε ἀλαμανῶν καὶ φράγγων, στράτευμα ἐς πέντε καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδας, ἀλκίμων ἀνδρῶν ἀγείραντες παρεσκευάζοντο τὰ πολέμια, ὡς αὐτίκα μάλα ἐς τὴν ἰταλίαν, καὶ δὴ σικελίαν ἐμβαλοῦντες. Ναρσῆς δὲ ὁ τῶν ῥωμαίων στρατηγὸς, εἰ καὶ τάδε ἐς τὸ ἀκριβὲς οὔπω ἐπέπυστο, ἀλλὰ προμηθείᾳ πλείστῃ χρώμενος, καὶ φθάνειν ἀεὶ τὰς τῶν πολεμίων ἐθέλων ὁρμὰς, αὐτίκα τὰ ἐς τουσκίαν πολίσματα, ὑπὸ γότθων ἔτι κατεχόμενα, ἔγνω βιαιότερον παραστήσεσθαι. οὔτε γὰρ τῇ νίκῃ πέρα τοῦ μετρίου φρυαττόμενος ἐς ἀπειροκαλίαν ἐξῆρτο, οὔτε, ὅπερ ἕτερος ἂν ἐπεπόνθει, ἐς ῥᾳστώνην καὶ ἡδυπάθειαν μετὰ τοὺς πόνους ἐξέκλινεν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπως εἶχεν ὁρμῆς κινήσας τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν κύμην ἐχώρει, πόλισμα δὲ ἰταλικὸν ἡ κύμη ἐχυρώτατον, καὶ οἷον οὐ ῥᾷστα πολεμίοις ἁλῶναι. ἵδρυται μὲν γὰρ ἐπὶ λόφῳ τινὶ δυσπροσόδῳ τε καὶ ἀνάντει, ἔστι δὲ ἐν περιωπῇ τοῦ πελάγους τοῦ τυρσηνικοῦ, (ἐπὶ γὰρ τῇ ἀκτῇ ὁ λόφος ἀνέχει) ὡς καὶ αὐτὴν δή που τὸν πρόποδα ῥοχθεῖν τε καὶ περικλᾶσθαι τὸ ῥόθιον, ἄνω δὲ ἔρυμα περιβέβληται, πύργοις τε καὶ ἐπάλξεσι καρτερώτατα ἐξειργασμένον. Τωτιλά τε οὖν καὶ Τεΐα τοῖς βασιλεῦσι πρότερον τῶν γότθων γεγενημένοις, ὁπόσα ἐπίτιμά τε ἦν καὶ ἀξιάγαστα τῶν κτημάτων ἐν τῷδε τῷ φρουρίῳ, ὡς βέβαιον ὂν, ἐφυλάττετο. ἐνταῦθα δὴ οὖν ὁ Ναρσῆς ἀφικόμενος, περὶ πλείστου ἐποιεῖτο ἑλεῖν τε ὡς τάχιστα τὸ χωρίον, καὶ τῶν χρημάτων κρατῆσαι, ὡς μή τε οἱ γότθοι ὁρμητήριον ἀσφαλὲς ἔχοιεν, αὐτοῦ τε τὰ τῆς νίκης τελεώτατα ἐς ὅτι μάλιστα ἐξειργαθεῖν. Ἀλίγερνος γὰρ ὁ Τεΐα νεώτατος ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν γότθων γεγενημένου, ἔνδον γε ἦν τοῦ περιβόλου καὶ

στράτευμα

στράτευμα ὁπόσον οἷόν τε ἦν, ἀμφ' αὐτὸν ἀγείρας, οὐδέν τι εἰρηναῖον ἐβουλεύετο, καὶ ὅτι μὲν Τείας ἐν τῷ πολέμῳ ἀνῄρητο, καὶ τὰ τῶν γότθων πράγματα ἐκεκμήκει τε καὶ διελέλυτο, ἤδη που ἐς τὸ ἀκριβὲς ἠκηκόει· ὁ δὲ οὐδαμοῦ ἀνίει, οὐδὲ τὴν ξυνενεχθεῖσαν ἐδείμαινε τύχην, ἀλλὰ τῷ τε χωρίῳ πίσυνος ὤν, καὶ τῇ τῶν ἀναγκαίων εὐπορίᾳ θρασύς γε οὖν ἔτι καὶ ὑψαύχην, καὶ οἷος ἀμύνεσθαι ἤν τις ἐπίοι. εὐθὺς δὴ οὖν ὁ Ναρσῆς ἐγκελευσάμενος περιέστησε τὴν στρατιάν. οἱ δὲ σὺν πολλῷ πόνῳ ἐς τὸν γεώλοφον ἀναβάντες, καὶ τῷ φρουρίῳ πελάσαντες, αὐτίκα τοῖς δορατίοις ἠκόντιζον τῶν ἐν ταῖς ἐπάλξεσι φαινομένων, καὶ τὰ τόξα ἐπῆγον θαμὰ τῶν βελῶν ἀναπεμπομένων, σφενδόναι τε ἐφέροντο μετάρσιοι, καὶ μηχανήματα ὁπόσα περὶ τειχομαχίαν ἀνεῖται, ἅπαντα ἐκινεῖτο. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀλίγερνον ἀνὰ τὰ μεταπύργια τοῦ τείχους ξυνειλεγμένοι, οὐ σχολαίτερον ἀντηκοντίζοντές τε καὶ ἀντιπεξιόντες διεμάχοντο, λίθους τε ἐκ χειρῶν μεγάλους ἐπαφιέντες, καὶ φιτροὺς καὶ πελέκεις, καὶ ὅπερ αὖ ἐκ πόρρω τῆς χρείας ἐδόκει, μηχαναῖς τε ἐχρῶντο, καὶ ἀμυντηρίοις, καὶ οὐδὲν ὅ,τι παρεῖτο. τά γε μὴν Ἀλιγέρνου τοξεύματα καὶ μάλα τοῖς ῥωμαίοις ἀρίδηλα ἦν. ῥοίζῳ τε γὰρ πολλῷ καὶ ταχυτῆτι οὐκ ἀριθμητῇ τὰ ἐκείνου ἐφέρετο βέλη· ὡς εἴπερ καὶ ἐς λίθον τινὰ ἐμπέσοιεν, ἢ ἕτερόν τι σκληρὸν καὶ ἀτέραμνον, διαρρήγνυσθαι ἅπαν τῇ βίᾳ τῆς ῥύμης. Παλλάδιον γοῦν ἐκεῖνον, ἦν δὲ οὐ τῶν ἐρρᾳθυμημένων παρὰ τῷ ναρσῇ ὁ παλλάδιος, ἀλλὰ στρατεύματός τε ἡγεῖτο ῥωμαϊκοῦ, καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις ταξιάρχαις ἐτέλει. ἰδὼν οὖν αὐτὸν Ἀλίγερνος σιδήρῳ τεθωρακισμένον, καὶ φρονήματι ἔξω πολλῷ τῷ τείχει ἐπιφερόμενον, ἀφίησι βέλος αὐτῷ ἐκ τοῦ μετεώρου, καὶ αὐτίκα διετετόρησε τὸν ἄνδρα διαμπὰξ αὐτῷ θώρακι καὶ ἀσπίδι· ὑπερβολῇ τι δυνάμει τε τῶν πολλῶν περιῆν, καὶ καρτερῶς αὐτῷ ἔρυσαν τόξον αἱ χεῖρες. πολλαῖς μὲν οὖν καὶ ἐφεξῆς ἡμέραις οἱ τοιοίδε ἀκροβολισμοὶ ἐγίγνοντο, καὶ οὐδὲν οὐδὲ ὁποτέροις προὐχώρει τῶν ἐλπισθέντων· τοῖς τε γὰρ ῥωμαίοις αἰσχρὸν ἐδόκει ἡ ἀναχώρησις πρὶν διαπράξασθαι τὸ χρεῖον, καὶ οἱ γότθοι ἔνδηλοι ἦσαν οὐδέν τι μᾶλλον ἐνδωσείοντες τῇ πολιορκίᾳ. Ναρσῆς γοῦν ὁ στρατηγός, ἤχθετό τε ἄγαν καὶ ἐχαλέπαινεν, εἰ χρόνος τοῖς ῥωμαίοις πολὺς ἐν ἐλαχίστῳ πολιχνίῳ τετρίψεται. ἀλύοντι δέ οἱ καὶ ἕκαστα γνωματεύοντι, ἔδοξε ἀποπειρᾶσθαι ἀμηγέπῃ τοῦ φρουρίου τρόπῳ τοιῷδε. ἐν τῷ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τοῦ λόφου τετραμμένῳ ἀγκῶνι, ἄντρον τι ὕπεστιν ἀμφηρεφές τε καὶ γλαφυρώτατον, ὡς ἄδυτά τε ἔχειν ὑπώ-

ματα

ματα καὶ κύτος εὐρὺ καὶ βαραθρῶδες, ἐνταῦθα δὴ πάλαι φασὶ τὴν σίβυλλαν τὴν πάνυ τὴν ἰταλὴν ἐνδιαιτωμένην, φοιβόληπτόν τε εἶναι καὶ ἔνθεον, καὶ προαγορεύειν τὰ ἐσόμενα τοῖς πυνθανομένοις. λέγεται δὲ καὶ Αἰνείαν ποτὲ τὸν Ἀγχίσου αὐτοῦ ἀφικόμενον ἅπαντά οἱ τὴν σίβυλλαν φάναι, τὰ ὕστερον ξυνενεχθέντα. ὑπὲρ ταύτην δὴ οὖν τὴν σπήλυγγον μέρος τι τοῦ περιβόλου ἐρήρειστο καὶ ἐφειστήκει. Ναρσῆς δὲ τοῦτο ἐπιφρασάμενος, πρὸς αὐτοῦ εἶναι ᾠήθη. καὶ οὖν αὐτίκα ἄνδρας ὡς πλείστους ὑπὸ τὰ κοῖλα ἐμβαλὼν τῆς σπηλαίου, ὄργανα φέροντας λιθοτόμα καὶ τειχωρύχα, ἐξεκόλαπτεν ἠρέμα, καὶ διέτεμνε τῆς ἄντρου τὸν ὄροφον, ἔνθα τὸ ἔρυμα ἥδραστο· καὶ ἐς τοσοῦτον ἐξέκοπτε καὶ διεκάθαιρε τὴν βάσιν τῆς οἰκοδομίας, ἐς ὅσον ἤδη τὴν ἀρχὴν τοῦ θεμελίου ἀπογυμνοῦσθαι. τότε δὲ ξύλα ὄρθια ἐν κόσμῳ ὑπεστήριζε, ταύτῃ τε ἀνεῖχεν ἅπαν τὸ ἄχθος τοῦ τείχους, ὡς μὴ ὑπορρέοι κατὰ βραχὺ καὶ διαλύοιτο ἡ ἁρμονία, συναίσθησίς τε τοῦ δρωμένου ταχεῖα γίγνοιτο τοῖς γότθοις. ἢ γὰρ ἂν κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐπιβοηθοῦντες, καὶ τὸ πεπονθὸς ἀκεσάμενοι, διεφυλάττοντο λοιπὸν βεβαιότατα· ἵνα δὲ μὴ πάμπαν τὰ ποιούμενα ἐπιγνοῖεν, μὴ δὴ τοῦ πατάγου τῆς λατομίας ἐπαΐοιεν, τότε δὴ ἐς ὅτι μάλιστα ἐπιφέρονται ἄνωθεν τῷ τείχει ὁ τῶν ῥωμαίων στρατὸς, ἀλαλάζοντες καὶ ἐπικροτοῦντες, θόρυβός τε ἦν πέρα τῆς ἀναγκαίου πολὺς, καὶ ταραχώδης ἡ πολιορκία. ἐπεὶ δὲ ἅπαν ἤδη ὁπόσον τῷ ἄντρῳ παρετέτατο, ἐκκρεμές τε ἦν καὶ μετέωρον, καὶ μόνοις ἐπεβεβήκει τοῖς ξύλοις, ἃ δὴ ὀρθοστάδην ἐτύγχανον ἐρηρεισμένα, τότε δὴ φυλλάδα νήσαντες, καὶ ὅ,τι τῆς ὕλης ταχυδαὲς τε καὶ αὖον, καὶ εἶτα ὑποθέντες πῦρ τε ἐναύσαντες, ἐκτὸς ἀπεχώρουν. οὐκ ἐς μακρὰν δὲ τῆς φλογὸς ἀρθείσης, τὰ μὲν στηρίγματα εὐθὺς ἀνθρακούμενα κατεθρύοντο, καὶ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν ἐνεδίδου· τοῦ δὲ ἐρύματος ὁπίσσω ἐπ' αὖθις ἠωρεῖτο, ὑφίζανεν ἀθρόον καὶ κατωλίσθανε τῇ κοιλότητι, πύργοι τε οἱ ἐνθένδε καὶ προμαχεῶνες ἐξαπιναίως ἀπορραγέντες τῶν ἄλλων, ἐς τὸ πρανὲς ἐξεκυλίσθησαν· ἥ τε πύλη ἡ τῷδε τῷ μέρει προσαραρυῖα, ξυνεκέκλειστο μὲν, εὖ μάλα βεβαιότατα· ὡς δὴ πολεμίων παρόντων καὶ τὰ κλεῖθρα ὑπὸ τῶν φυλάκων κατείχετο, ἡ δὲ αὖθις μοχλοῖς τε καὶ βαλανάγραις ἐκτιναχθεῖσα, ἐς τὴν ἤϊνα καὶ τὰς σπιλάδας ἐρήριπτο, ἅμα τε ἅπαντα ξυμπεπηγότα ἔτι ἐκλύζετο σταθμοὶ, καὶ γεῖσον καὶ ὑπέρθυρον, καὶ οἱ θαιροὶ τῶν οὐδῶν ἐνηρμοσμένοι. τούτων δὲ γεγενημένων, τοῖς ῥωμαίοις ῥαδίως τὸ λοιπὸν εἰσιτητέα εἶναι ἐδόκει ἀνὰ τὸ πόλισμα, καὶ προοπτέα τῶν πολεμίων· ἡμάρτα-

νον δὲ

νον δὲ καὶ ὡς τῆς ἐλπίδος. σήραγγές τε γάρ τινες καὶ ἀπορρῶγες τοῦ τε λόφου καὶ τῶν ἔνδοθεν περιαυλισμάτων ἐπὶ μέγα ἐκτεινόμενα, κρημνῶδες ἀτεχνῶς, καὶ δυσέμβολον οὐχ ἧσσον ἀπεδείκνυσαν τὸ χωρίον. καὶ Ναρσῆς μὲν θαρσαλεώτερον τῷ φρουρίῳ αὖθις προσέβαλλεν· ὡς καὶ αὐτοβοεὶ ἅπαν ἀναρπασόμενος. τῶν δὲ γότθων ἐνταῦθα ξυνειλεγμένων, καὶ παντὶ σθένει ἀμυνομένων, ἀπεκρούετο, καὶ οὐδέν τι μᾶλλον εἶχεν ἀνύτειν. ἐπεὶ δὲ πολέμῳ τε καὶ ἐπιδρομαῖς ἑλεῖν δήπου τὸ χωρίον ἀδύνατον ἦν, ἔγνω μὴ ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ ἐν τοῖσδε διαπονεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἐς φλωρέντειαν καὶ κεντουκέλλας καὶ ἄλλα ἄττα πολίσματα τῆς τουσκίας χώρας εὐθὺς ἀφικέσθαι, ἅπαντά τε τὰ τῇδε καταστησάμενος προτερῆσαι τὴν ἐπήλυσιν τῶν πολεμίων. ἤδη γὰρ αὐτοὺς Λεύθαρις καὶ Βουτιλῖνος, καὶ τὰ φράγγων καὶ ἀλαμανῶν στρατεύματα εἴσω τοῦ πάδου ποταμοῦ ἠγγέλλοντο παρεῖναι, ὧν δὴ ἕνεκα κινήσας ὡς τάχιστα τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ταύτην ἐχώρει. ἐπεὶ δὲ φιλίμουθ ὁ τῶν ξυνεπομένων ἐρούλων στρατηγὸς οὐ πολλαῖς πρότερον ἡμέραις νόσῳ ἁλοὺς, ἐτεθνήκει. ἔδει δὲ ἄρα αὐτοὺς ἰδίῳ τάττεσθαι ἡγεμόνι· αὐτίκα ὅγε φούλκαριν αὐτοῖς τὸν ὁμόφυλον ἐπιστήσας τοῦ φανιθέου ἀδελφιδοῦν, ἐκέλευσεν ἅμα Ἰωάννῃ τῷ Βιταλιανοῦ, καὶ πρός γε Βαλεριανῷ καὶ Ἀρταβάνῃ, καὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλοις στρατηγοῖς καὶ ταξιάρχαις, ξὺν καὶ τῷ πλείονι καὶ ἀλκιμωτάτῳ στρατῷ, τὰς ἄλπεις τὸ ὄρος περιελθόντας, ὃ δὴ ἐν μέσῳ τουσκίας τε τῆς χώρας, καὶ αἰμιλείας ἀνέχει, ἀμφὶ τὸν πάδον ἱκέσθαι τὸν ποταμὸν, αὐτοῦ τε στρατοπεδευσαμένους, καὶ τὰ ἐρυμνὰ τῶν χωρίων προκαταλαβόντας ἀποπειρᾶσθαι, καὶ ἀναστέλλειν τὰς τῶν πολεμίων ἐφόδους. καὶ εἰ μὲν ἀπώσασθαι αὐτοὺς τελεώτατα δυνηθεῖεν, χάριν εἰδέναι τῇ τύχῃ, εἰ δέ γε βιαζόμενοι τῷ πλήθει οἷοί τε οὐκ εἶεν, ἀλλὰ σχολαιτέραν αὐτοῖς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, καὶ οὐ μάλα θαρσαλέως ἀνὰ τὰ πρόσω φοιτᾶν μετιέναι, δεδίττεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα καὶ εἴργειν ὡς πορρωτάτω, ἕως αὐτὸς τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα ᾗ βούλοιτο διαθείη. οἱ μὲν οὖν κατὰ ταῦτα ἐχώρουν, κατέλιπε δὲ ἐν κύμῃ δύναμιν ἀξιόχρεων· ὅπως δὴ προσκαθεζόμενοι, καὶ ἔνδον τοὺς δυσμενεῖς ἐγκατείργοντες, χρονίᾳ γοῦν αὐτοὺς παραστήσοιντο πολιορκίᾳ. καὶ οἱ μὲν, χαράκωμά τε περιεβάλλοντο, καὶ τὰς ἐξόδους ἐφύλαττον, εἴπου τινὰ ἴδοιεν ἐπὶ χιλὸν ἰόντα. ὥστε γὰρ αὐτοῖς ἤδη που ἐς ἐνιαυτὸν πολιορκουμένοις, ἅπαντα ἐξανηλῶσθαι τὰ ἐπιτήδεια. Ναρσῆς δὲ ταῖς πόλεσι προσβαλὼν ἀκονιτὶ τὰς πλείστας προσηγάγετο. φλωρέντιοι μὲν γὰρ ὑπαντήσαντες, καὶ τὰ

πιστὰ κομισάμενοι, ὡς οὐδὲν ἄχαρι πείσονται, σφᾶς τε αὐτοὺς ἐθελονταὶ καὶ τὰ οἰκεῖα παρέδοσαν. Κεντουκελλαῖοι δὲ ὅμοια ἔπραξαν. βουλλοτεραῖοι δὲ οὐκ ἄλλως, οὕτω δὲ καὶ Ἀλιαῖοι, καὶ μὲν δὴ καὶ Πισαῖοι. ὧδέ πως ἄρα αὐτῷ ἐξ οὐρίας ἅπαντα ᾔει, καὶ ὁδῷ ἰὼν, τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα ἐχειροῦτο. μόνοι δὲ οἱ ἐν Λούκᾳ τῇ πόλει διαμέλλειν ἐπειρῶντο, καὶ ἥκιστα ἐφίεναι, καί τοι πρότερον ἐτύγχανον οἱ δὲ ξυνθήκας θέμενοι πρὸς Ναρσῆν, ὁμήρους τε παρασχόντες, καὶ ἐπομοσάμενοι, ὡς εἴγε τριάκοντα διαδράμοιεν ἡμέραι, καὶ μήπως αὐτοῖς μεταξὺ παραγένοιτο ξυμμαχία, ὁπόση οἷά τε εἴη ἀμύνασθαι, καὶ ἐς πόλεμον ἐμφανῆ οὐκ ἐκ πύργου τε καὶ περιβόλων ἀλλὰ συστάδην παρατάξασθαι· εἰ μὴ ταῦτα οὕτω ξυνενεχθείεν, ἢ μὴν αὐτίκα τὴν πόλιν ἐγχειριεῖν, καὶ παραδώσειν. ᾤοντο γὰρ οὐκ ἐς μακρὰν παρέσεσθαι τοὺς Φράγγους καὶ ἐπαρήξειν. τούτοις δὲ πίσυνοι τὰς τοιάσδε ἐπεποίηντο ξυνθήκας. ἀλλὰ τότε ἡ μὲν κυρία παρῳχήκει· οἱ δὲ οὔπω παρῆσαν, τοῖς δὲ καὶ ὡς βουλομένοις ἦν περιορᾶν καὶ ἀναίνεσθαι τὰ ξυγκείμενα. Ναρσῆς μὲν οὖν ἐξαπατηθεὶς, ὥσπερ εἰκὸς, ἐχαλέπαινε, καὶ ἐς τειχομαχίαν παρεσκευάζετο. ἐνίοις δὲ τῶν ἀμφ' αὐτὸν καὶ χρεὼν εἶναι ἐδόκει τοὺς ὁμήρους διαφθαρῆναι, ὡς ἂν οἱ ἐν τῷ ἄστει ἀνιαθεῖεν, καὶ ταύτῃ ποινὰς ὑφέξειεν τῆς ἀπιστίας. ὁ δὲ στρατηγὸς, γνώμῃ γὰρ ἅπαντα ἔπραττε, καὶ οὐ λίαν τῇ ὀργῇ ξυνεχώρει, οὐκ ἐς τόδε ὠμότητος εἴη, ὡς ἀποκτεῖναι τοὺς μηδὲν ὅ, τι καὶ ἠδικηκότας, ἀνθ' ὧν ἕτεροι ἐπλημμέλουν, δόλον δὲ ὅμως τοιόνδε τινὰ ἐμηχανᾶτο. παρῆγε γὰρ ἐς μέσον αὐτοὺς ἐναλλάξ τὼ χεῖρε ὑπὸ τὴν ἰξὺν περιεσφιγμένους, κάτω δὲ τὸ κάρα ἐπινενευκότας, ἐπεδείκνυέ τε τοῖς ὁμοφύλοις, οὕτω πως οἰκτρότατα διακειμένους, καὶ ἠπείλει θᾶττον αὐτοὺς ἀναιρήσειν, εἰ μὴ τάχιστα φθάσαιεν ἐκεῖνοι διαπραξάμενοι τὰ ὁπόσα ἐτύγχανον ὡμολογηκότες. ξύλω δὲ αὐτοῖς βραχέω ἐκ τοῦ μεταφρένου ἐπὶ τοὺς τένοντας ὑπεβέβληντο, ῥάκεσί πως κεκαλυμμένα, ὡς μὴ διορῷεν καὶ πόρρωθεν οἱ πολέμιοι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, αὐτίκα ἐκέλευε δῆθεν στοιχηδὸν ἅπαντας καρατομεῖσθαι, καὶ οἱ δορυφόροι σπασάμενοι τὰ ξίφη βιαιότατα, ἔπαιόν τε καὶ ἐπεφέροντο, ὡς δὴ τοὺς αὐχένας ἀποτεμοῦντες· ἡ δὲ πληγὴ τοῖς ξύλοις ἐγχρίπτουσα, οὐ δ' ἐπὶ αὐτοὺς μᾶλλον ἐγίνετο, κατέπιπτον δὲ ὅμως ἀφηνεῖς ἐκεῖνοι προστεταγμένον αὐτοῖς, ἤσπαιρόν τε ἐθελούσιοι, καὶ ἰλυσπῶντο, ὑποκρινόμενοι τὸ ἀπολωλέναι. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν τῷ ἄστει, καὶ τοῦ διεστάναι ὡς πλεῖστον οὐ τὰ ἀληθῆ διασκοποῦντες, ἀλλ' ἢ τὰ φαινόμενα, ὠλοφύροντό τε ἀθρόον, καὶ ξυμφορὰν ἐποιοῦντο τὰ γεγενημένα. ἦσαν

γὰρ

γὰρ οἱ ἄνδρες ὁμηρεύοντες, οὐ τῶν πολλῶν τε καὶ ἀγεννῶν, ἀλλ' ἐπίσημοι ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ εὐπατρίδαι. ὡς δὴ οὖν τοιούτων αὐτοὺς ἀποστερεῖσθαι οἰομένους, κωκυτός τε ἐπεῖχε μυρίος, οἰμωγαί τε ἠκούοντο θαμιναὶ, καὶ φθέγμα θρηνῶδές τε καὶ διωλύγιον, γύναια δὲ πολλὰ διαπληκτιζόμενα, καὶ τὰς ἐφεστρίδας παραῤῥηγνῦντα, ἀνὰ τοὺς προμαχεῶνας ἐφοίτων, τυχὸν μὲν μητέρες οὖσαι τῶν ἀπολωλέναι δοκούντων, τυχὸν δὲ ἐπίκληροι, τυχὸν δὲ ἄλλως ὅτῳ οὖν ἔμπης μέλον αὐταῖς. καὶ δὴ τῷ Ναρσῇ ἅπαντες ἀναφανδὸν ἐλοιδοροῦντο, ἀλαζόνα τε ἀποκαλοῦντες καὶ ἀτάσθαλον, καὶ ἔργῳ μὲν αὐτὸν εἶναι λέγοντες βίαιόν τε καὶ μιαιφόνον, τὴν δὲ αὐτοῦ εὐσέβειαν ἀεὶ καὶ τὸ θεῖον θεραπεύειν δόξαν, ἄλλως αὐτῷ κεκομψεῦσθαι. ταῦτα δὲ αὐτῶν ἀναβοώντων, ἆρα οὖν, ἔφη ὁ Ναρσῆς, οὐχ ὑμεῖς τοῖσδέ γε αἴτιοι ὀλέθρου γεγένησθε; παραφρονήσαντές γε αὐτοὺς καὶ καταπροέμενοι ὑμεῖς τε αὐτοῖς οὐ τὰ χρηστὰ βουλευσάμενοι φαίνεσθαι ὅρκον ἐπίορκον ὀμωμοκότες, καὶ ἀνέδην παρασπονδήσαντες. ἀλλ' εἴ γε καὶ νῦν ἐθελήσοιτε μαθεῖν τὸ συνοῖσον, καὶ ἔργῳ τὰ ξυγκείμενα διανύσασθαι, οὐδέν τι ἔλαττον ἕξετε. οὗτοί τε γὰρ αὖθις ἀναβιώσονται, καὶ τὴν πόλιν ὑμῶν ἥκιστα πημανοῦμεν. εἰ δὲ μὴ, οὐ τῶνδε πέρι ὑμῖν τὸ λοιπὸν ἀλγητέον, ἀλλ' ἤδη φράζεσθε ὅπως μὴ καὶ αὐτοὶ ἅπαντες ὅμοια πείσησθε. ταῦτα δὲ ἐπεὶ ἤκουον οἱ Λευκανοὶ, ἐξαπατᾶν γε αὐτὸν ἡγοῦντο καὶ φενακίζειν ἐπὶ τῇ τῶν κειμένων ἀναζωγρήσει. καὶ ἦσαν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀπάτη οἱ λόγοι. οὐ μέντοι γε ἧττον ἐκεῖνοι ᾤοντο, προθυμότατα δὲ ὅμως ἀνωμολόγουν, αὖθις καὶ ἐπώμνυντο, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν αὐτίκα παρέξειν αὐτῷ, ἐς ὅ,τι βέλτιστα χρῆσθαι, εἴγε τοὺς ὁμήρους ἴδοιεν περιόντας· ἅτε δὴ γὰρ αὐτοῖς ἀδύνατον εἶναι δοκοῦν τοὺς τεθνεῶτας ἀναβιῶναι, εὐπρεπέστατα ἡγοῦντο, ταύτῃ γοῦν ἀποσείσασθαι τὸ ἐπίκλημα, καὶ ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς τὰ δίκαια μεταθεῖναι. τότε δὴ οὖν ὁ Ναρσῆς ἐγκελευσάμενος, ἀνίστησί τε αὐτοὺς ἀθρόον, καὶ ἐπεδείκνυντο τοῖς ὁμοφύλοις σῶοί τε καὶ ἀδήλητοι. οἱ δὲ ἐσιδόντες αὐτοὺς, κατεπλήττοντο μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, τῷ παραλόγῳ τῆς θέας. οὐ μὴν οὐδὲ ὡς ἅπαντες ἐκτελεῖν τὰ ὁμωμοσμένα ᾤοντο χρῆναι, ἀλλ' ἦσαν οἱ καὶ ἀνηνίωντο. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς περιῆσαν οἱ ἄνδρες, καὶ τὸ ἀλγοῦν τῆς γνώμης καὶ ἀνιώμενον ἐς τὸ εὔελπι μετεβέβλητο, πάλιν ἅτε δὴ ὅμιλος ἐς τὰ πρότερα ἐπανήεσαν, καὶ τὰ τῆς ἀπιστίας ἐνίκα. ἐς τοῦτο δὲ αὐτῶν ἀβελτερίας ἐληλακότων, Ναρσῆς ὁ στρατηγὸς πολλῇ χρώμενος τῇ μεγαλοφροσύνῃ, ἀφίησι τούτους εὐθὺς, καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἐκπέμ-

πει, οὔτε λύτρα κομισάμενος, οὔτε ἄλλο τι τὴν πόλιν ὁμολογεῖν ἀναγκάσας. θαυμαζόντων δὲ τῶν λευκανῶν, καὶ ὅτου δὴ ἕνεκα τοῦτο δεδράσεται ἀμφιγνοούντων, οὐ συνήθες ἐμοί γε, ἔφη, βωμολοχίαις τε καὶ γλισχραῖς ἐλπίσιν ἐγκαλλωπίζεσθαι. οἶμαι γὰρ καὶ τούτων ἄνευ, εἰ μὴ ὡς τάχιστα ἑκόντες προσχωρήσοιτε, ἀλλὰ ταῦτά γε ὑμᾶς διαδρασήσονται, καὶ ἅμα λέγων ἐπεδείκνυε τὰ ξίφη. οἱ μὲν δὴ ἄνδρες ἀφειμένοι, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις ἀναμιχθέντες, ἐν εὐφημίᾳ πολλῇ τὸν Ναρσῆν ἐποιοῦντο ἐπὶ τοὺς ξυλλόγους φοιτῶντες· ἐμέμνηντο δὲ τῆς κομιδῆς τε καὶ ἐπιμελείας ὁπόσης ἔτυχον πρὸς αὐτοῦ, ὅτι τε μειλίχιος, καὶ εὐόμιλος, καὶ τὸ μεγαλουργὸν ἔχει τῷ δικαίῳ ἀνακεκραμένον, πανταχοῦ ἐψιθυρίζετο. καὶ ἔμελλον ἄρα οὐκ ἐς μακρὰν οἵ δε οἱ λόγοι μείζονα τῶν ὅπλων διαπράττεσθαι, κατακηλοῦντες τοῦ πλήθους ὁπόσον φίλερι καὶ παλίμβολον, καὶ ὡς πλείστους ἀναπείσειν τὰ ῥωμαίων ἑλέσθαι. ἔτι δὲ τοῦ Ναρσοῦ τῇ πολιορκίᾳ προσκαθημένου, τὰ ἐς αἰμίλειαν σταλέντα τῶν ῥωμαίων στρατεύματα, ἐταράττετο τοῖς ξυνενεχθεῖσι, καὶ δυσθυμίᾳ, ὥσπερ εἰκὸς, πολλῇ ἑαλώκει. ἐπειδὴ γὰρ αὐτόσε ἀφίκοντο, τὰ μὲν πρῶτα σὺν εὐβουλίᾳ τε καὶ τάξει ἅπαντα ἔπραττον. καὶ εἴπου ἢ κώμην τινὰ ἢ πόλισμα δυσμενὲς ληϊζόμενοι ἤεσαν, ξυντεταγμένοι εὖ μάλα ἐχώρουν, καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ μετρίου τὰς ἐπελάσεις ἐποιοῦντο· αἵ τε ἀναχωρήσεις αὐτοῖς οὐ διεσπασμέναι, ἀλλ' ἐν κόσμῳ ἐγίγνοντο, τῶν μὲν ὀπισθοφυλάκων ἐν τῷ δέοντι χώρῳ μενόντων, ἐς πλαίσιον δὲ τῆς φάλαγγος ταττομένης, καὶ τὴν λείαν ἐς μέσον ἀπολαμβανούσης, ὡς ἂν βεβαιότατα διασώζοιτο. οὕτω δὲ αὐτῶν τό γε κατ' ἀρχὰς τὰ πολέμια χωρεία λυμαινομένων, ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ἅπαντα διέῤῥει τὰ πραχθέντα καὶ ἀνετέτραπτο. φούλκαρις γὰρ ὁ τῶν ἐρούλων στρατηγὸς ἀνδρεῖος μὲν δήπου, καὶ οὐδὲν ὅ,τι πολέμιον ἐπεφύκει δειμαίνειν, θρασὺς δὲ καὶ ταραχώδης, καὶ τὸ δραστήριον οὐ μάλα ἐν δέοντι κεκτημένος, στρατηγοῦ τε καὶ ἡγεμόνος, οὐ τὸ κοσμεῖν καὶ διατάττειν τὴν φάλαγγα γνώρισμα εἶναι ἡγεῖτο, ἀλλ' εἴπου περιφανὴς ἐν μάχῃ καὶ προαλάμενος, θυμῷ τε ἀθρόον ἐμβαλὼν ἐς τοὺς ἀντιπάλους, ἔπειτα αὐτουργήσειε τὰ πολέμια, ταύτης γε ηὔχει καὶ ἐβρενθύετο. τότε δὴ οὖν καὶ μᾶλλον ἐς ἀπειροκαλίαν ἠρμένος, ἐπιδρομὴν ἐς πάρμαν ἐποιεῖτο τὴν πόλιν. ἐτύγχανε δὲ ἡ πάρμα, ὑπὸ τῶν φράγγων ἤδη κατεχομένη. προσῆκον δὲ αὐτὸν κατασκόπους πρότερον ἐκπέμψαι τοὺς γνωματεύσοντας ἐς τὸ ἀκριβὲς τὰ βουλεύματα τῶν πολεμίων, ἔπειτα ἐν τάξει ἐπὶ προεγνωσμένοις ἰέναι. ὁ

δὲ προ-

δὲ προπετείᾳ μόνῃ καὶ ὁρμῇ παραλόγῳ πίσυνος, ἐπαγόμενος ξὺν ἀκοσμίᾳ τὸ τῶν Ἐρούλων στράτευμα, καὶ ἄλλους ὁπόσοι ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν εἵποντο οἱ ταγμάτων, δρομαῖος ἐχώρει, οὐδὲν ὅτι ἀντίξουν ἔσεσθαι ὑποτοπήσας. ταῦτα δὲ προμαθὼν Βουτιλῖνος ὁ τῶν Φράγγων ἡγεμών, ἐς ἀμφιθέατρόν τι οὐ πόρρω τῆς πόλεως ἱδρυμένον (ἀνεῖτο δὲ τοῦτο ἀνδράσιν, οἷς ὁ βίος θεωμένου τοῦ δήμου πρὸς θηρία διαγωνίζεσθαι) ἐνταῦθα δὴ οὖν ἀπολεξάμενος ἐκ τῶν οἰκείων στρατοπέδων τοὺς εὐθαρσεῖς τε καὶ μαχιμωτάτους ἀπέκρυψε, καὶ μεγίστην ἐνέδραν καταστησάμενος, ἐπεσκόπει τε καὶ ἀνέμενε τὸν τοῦ ἔργου καιρόν. ἐπεὶ δὲ Φούλκαρίς τε καὶ οἱ Ἔρουλοι εἴσω τῶν πολεμίων ἐτύγχανον προελθόντες, τότε δὴ δοθέντος τοῦ ξυνθήματος ἐκδραμόντες οἱ Φράγγοι, καὶ ἐσβάλλουσιν ἀθρόον ἐς αὐτοὺς ἀτάκτως τε καὶ παρημελημένως ἰόντας, εὐθύς τε οὐδενὶ κόσμῳ τοὺς ἐν χερσὶν ἅπαντας τοῖς ξίφεσι διεχρῶντο, καταπλαγέντας τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ ἀπροσδόκητα μονονουχὶ σεσαγηνευμένους· μόλις δὲ οἱ πλεῖστοι συνωθούμενοι ἐς τὴν ἐγγεγενημένην τῆς συμφορᾶς, ἀγεννῆ καὶ αἰσχίστην ἥρπαζον τὴν σωτηρίαν. παραδόντες γὰρ τὰ μετάφρενα τοῖς πολεμίοις, ἔφευγον προτροπάδην, ἀλκῆς τε ἁπάσης ἐπιλελησμένοι, καὶ τῆς χρονίας τῶν κινδύνων μελέτης. οὕτω δὲ τοῦ στρατοῦ διαρρυέντος, Φούλκαρις ὁ στρατηγὸς ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν δορυφόροις παραλελειμμένος, χρῆναι ᾤετο μὴ ὁμοίως ἀποδιδράσκειν, ἄμεινον δρᾶσθαι θάνατον ἑλόμενος εὐκλεᾶ, ἢ τὸ ἀγεννῶς ἐπιβιῶναι. καὶ τοίνυν εἱστήκει ὡς οἷόν τε ἦν ἀσφαλέστατα, ἐπὶ τύμβῳ τινὶ τὰ νῶτα ἐρηρεισμένος, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων διέφθειρε, νῦν μὲν ἀθρόον ἐπιών, νῦν δὲ αὐτοπρόσωπος ἠρέμα ἐς τὰ ὀπίσω ὑποχαζόμενος. ἐξὸν δὲ αὐτῷ καὶ ὡς ἔτι εὐκολώτατα ἀποδρᾶναι, καὶ τῶν ὀπαδῶν οὕτω ποιεῖν ἀντιβολούντων, καὶ πῶς ἂν ὑποσταίην τὴν γλῶτταν ἔφη Ναρσοῦ μεμφομένην μοι τῆς ἀβουλίας; δεδιὼς δὴ οὖν ὡς ἔοικε τὴν κακηγορίαν μᾶλλον τοῦ ξίφους, ἔμενε, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀντεῖχε, καὶ οὐκ ἀνίει μαχόμενος, ἕως τῷ πλήθει ξυνειλημμένος, καὶ πολλοῖς ἀκοντίοις τὰ στέρνα βληθείς, ἤδη δὲ καὶ πελέκει τὴν κεφαλὴν κεχαραγμένος, μόλις δυσθανατῶν, ἔπεσε πρηνὴς ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι χύδην ἐκτείνοντο ἅπαντες, ὅσοι δὴ ἐτύγχανον ἀμφ' αὐτὸν μεμενηκότες, τυχὸν μὲν ἐθελονταί, τυχὸν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων εἰργόμενοι. Φούλκαρις μὲν οὖν στρατηγὸς αἱρεθείς, οὐ λίαν ἀπώνατο τῆς τιμῆς, ἀλλὰ βραχύ τι εὐημερήσας, ὥσπερ ἐν ὀνείρατος εὐφροσύνῃ, ταχεῖαν ἔσχε καταστροφὴν τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ βίου. τούτου δὲ τοῦ

πάθους γεγενημένου, τὰ μὲν τῶν φράγγων φρονήματα ἐπῆρτο ἐπὶ μέγα, καὶ ἐπερ-
ρώννυντο. γότθοι δὲ οἱ αἰμίλειάν τε καὶ λιγουρίαν, καὶ τὰς ἐχομένας χώρας οἰ-
κοῦντες, οἳ δὴ πρότερον ὕπουλον μὲν καὶ οὐκ ἐλευθέραν, εἰρήνην δὲ ὅμως καὶ
ὁμαιχμίαν τῷ δεδιότι μᾶλλον τῆς γνώμης, ἢ τῷ ἡδομένῳ ἐπεποίηντο, οὗτοι
δὲ τότε ἀναθαρσήσαντες, καὶ ἀναφανδὸν παρασπονδήσαντες, αὐτίκα τοῖς
βαρβάροις κατὰ τὸ ὁμοδίαιτον προσεχώρουν. τὰ δὲ τῶν ῥωμαίων στρατεύμα-
τα, ὧν δὴ Ιωάννης τε ὁ βιταλιανοῦ, ὅπερ μοι ἤδη ἐρρήθη, καὶ Αρταβάνης ἡγοῦν-
το, τοῦ τε ἑρουλικοῦ ὁμίλου ὁπόσον τῇ φυγῇ διεσέσωστο, αὐτίκα ἐς φαβεντείαν
μετανέστησαν τὴν πόλιν. ᾤοντο γὰρ οἱ στρατηγοὶ, οὐ πρὸς αὐτῶν εἶναι ἀμφὶ
τὴν πάρμαν ἔτι ἱδρῦσθαι, τοῦ τε πλήθους τῶν πολεμίων αὐτοῦ ἐγερθέντος, καὶ ὅτι
παραλόγως εὐημερήσαντες, οὐκ ἔτι ἐχρῶντο τῇ τύχῃ μετρίως. αἵ τε γὰρ πόλεις
τῶν γότθων αὐτοῖς ἀνεπετάννυντο, καὶ ἤδη φρούριον ὀχυρὸν καταλαβόντες, ἐπί-
δοξοι ἦσαν πασσυδὶ αὐτοῖς ἐπιπεσεῖσθαι. ταῦτα ἄρα οἱ στρατηγοὶ, ὡς πλησιέτα-
τα ῥαβέννης ἱκέσθαι διενοήθησαν, καὶ ταύτῃ τοὺς πολεμίους ἀλέασθαι, ἐπεὶ μηδὲ
ἀξιόμαχοι αὐτοῖς ᾤοντο εἶναι. τούτων δὲ τῷ Ναρσῇ ἀπηγγελμένων, ἤχαλε μὲν
ὄργῃ καὶ ἐδυσφόρει ἐπὶ τῇ τῶν βαρβάρων ἀλαζονείᾳ, καὶ τῷ φόλκαριν
ἀθρόον ἀπολωλέναι, ἄνδρα οὐ τῶν ἀσήμων καὶ λανθανόντων, ἀλλ' ἀνδρειό-
τατον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἀείδηλον, νίκας τε πολλὰς ἀναδησάμενον, καὶ οἷον
οὐ πώποτε ἂν πολεμίοις ἁλῶναι, εἰ μετῆν ἐν μέρει καὶ εὐβουλία τῇ ῥώμῃ. τού-
των μὲν οὖν ἕκατι ἐδυσφήμει καὶ ὀλοφύρετο, οὐ μὴν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, κατέπληκτό
τε καὶ ἐδεδίει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀμφ' αὐτὸ στράτευμα, ἐπειδὴ αὐτοὺς ἑώρα τῷ πα-
ραδόξῳ καταπεπληχότας, ἔγνω παραίνεσιν αὐτοῖς ἐν κοινῷ ποιήσασθαι, ὡς ἂν
πρὸς εὐψυχίαν αὐτοὺς ἀνακαλέσοιτο, καὶ τὸ δεδιὸς ἐκθεραπεύσοι. ἦν γὰρ ὁ ναρ-
σῆς ἔμφρων ἐς τὰ μάλιστα, καὶ δραστήριος, καὶ δεινὸς ἁρμόσασθαι τῷ παρεμπί-
πτοντι, καὶ παιδείας μὲν αὐτῷ οὔ τι μάλα μετῆν, οὐδὲ τὰ τῆς εὐγλωττίας
ἐπεφρόντιστο, φύσεως δὲ ὅμως δεξιότητι διέπρεπε, καὶ παραστῆσαι οἷός τε ἦν
λόγῳ τὰ βεβουλευμένα, καὶ ταῦτα τομίας γε ὤν, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις τρυφε-
ρώτερον ἀνατεθραμμένος. ἦν δὲ ἄρα καὶ τὸ σῶμα βραχὺς, καὶ ἐς ἰσχνότητα ἐκ-
δεδιῃτημένος. τὸ δὲ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλουργὸν ἐς τοσοῦτον ἐκέκτητο, ἐς ὅσον ἀμέ-
λει καὶ ἀπιστεῖσθαι. οὕτως ἄρα ὅτε ἂν ἐν τῇ ψυχῇ φρόνημα ἐλευθέριόν τε καὶ
γενναῖον ἐνῇ, τούτῳ δὲ οὐδὲν ὁπηοῦν κώλυμα γίγνεται, μὴ οὐχὶ εἶναι ἀρίστως.
„ τότε δὴ οὖν ὁ ναρσῆς παρελθὼν ἐς μέσον τῆς στρατιᾶς, ἔλεξε τοιάδε. τοῖς μὲν εἰθι-

σμένοις

σμένοις ἑκάστοτε τῶν πολεμίων κρατεῖν, καὶ διὰ παντὸς αἰσίων πειρᾶσθαι τῶν ἔργων, τούτοις εἴ γέ τι καὶ πρὸς βραχὺ μὴ καθόσον οἴονται χρῆναι συμπέσοι, παραιρεῖται τὸ χαίρειν εὐθὺς, καὶ τὰς ἐλπίδας ἀμβλύνει. ἐγὼ δὲ προσήκειν οἶμαι τοῖς ἔμφροσιν ἐν ταῖς εὐπραγίαις τῇ τύχῃ μὴ συνεξαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ῥάδιον ὂν μεταβολὴν γίνεσθαι τῶν παρόντων, οὕτως ἀεὶ παρεσκευάσθαι τὰς γνώμας. τοῖς γὰρ ὧδέ πη ἔχουσιν, ἥδιστον μὲν ἡ εὐτυχία φαίνεται, οὐ σφόδρα δὲ λυπηρὸν, εἴπου τύχοι καὶ σφαλεῖσιν. ὁρῶ τοίνυν ὑμᾶς, ἄνδρες, πλέον ἢ κατὰ τὸ συμβὰν ἀνιωμένους, καὶ δῆλον ὡς οὐχ ἑτέρωθεν τοῦτο πεπόνθατε, ἢ μόνοι τῷ πέρα τοῦ μετρίου μεγαλαυχεῖν τῇ τοῦ νικᾶν συνηθείᾳ, καὶ μηδέποτε ἐξαμαρτεῖν δυνηθῆναι, ὥστε εἰ τήνδε τὴν δόξαν ἀφέντες μόνον καθ' ἑαυτὸ σκοπήσοιτε τὸ πραχθὲν, οὐκ ἂν ὑμῖν ὀφθείη τηλικοῦτον δεινὸν, ὁπόσον ἄλλως ἡγεῖσθε. εἰ γὰρ καὶ φύλαρχος ὁ στρατηγὸς ἅτε δὴ βάρβαρος, καὶ τὸ προστετὲς ἐπιχωριάζον πρὸς τοσαῦτα πολεμίων πλήθη ξὺν ἀκοσμίᾳ διακινδυνεύσας, μετέχει ἐκείνων εἰκότως ὧν παρακέλευθεν ἦν. ἀλλ' ὑμῖν ὦ ἄνδρες, οὐδ' ὡς ἀποκνητέον τὰ νῦν, οὐδὲ τὰ προεγνωσμένα μεταθετέον. αἰσχρὸν γὰρ εἰ Γότθων μὲν οἱ περιόντες, καὶ ταῦτα τοῦ γένους αὖθις διερρυέντος, εἰ δὲ καὶ συμμαχίας ἐπάγονται, καὶ μείζονας ἡμῖν ἐγείρουσι πόνους, καὶ οὐ παντάπασιν ἀπειρήκασι πρὸς τὰς τύχας, ἡμεῖς δὲ νῦν ἡττῆσθαι μόνον ὑποπτεύσαντες τῷ μὴ σφόδρα νενικηκέναι, καταπροησόμεθα τῶν προυπαρξάντων τὴν εὔκλειαν, ἀποβαλόντες τὴν προθυμίαν. καίτοι χαίρειν ἡμῖν μᾶλλον ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ προσήκει. ἐν τούτῳ γὰρ οἶμαι τὸ ὑπερβάλλον τῆς εὐτυχίας κεκόλασται, καὶ τὸ λίαν διαφθονεῖσθαι πεφεύγαμεν, καὶ τὸ λοιπὸν θαρρεῖν ἡμῖν πάρεστι τοὺς ἀγῶνας, ὡς ἐνθένδε πάλιν νικᾶν ἀρχομένοις. εἰ γὰρ καὶ πλήθει σεμνύνεται τὸ πολέμιον, ἀλλ' εὐκοσμίᾳ γε κατὰ τὸ μᾶλλον αὐτῶν ἢν σωφρονῶμεν, περιεσόμεθα, μαχούμεθά τε πρὸς ἄνδρας ἐπήλυδας, καὶ τῶν ἐπιτηδείων, ὥσπερ εἰκὸς, ἀποροῦντας, οὐ τούτων ἡμεῖς ἔχοντες, φρούρια δὲ καὶ πόλεις ἀσφαλείας ἡμῖν εἴ που δεήσοι παρέξουσι, τοῖς δὲ ταῦτ' οὐκ ἔσται. συναγωνιεῖται δὲ καὶ τὸ κρεῖττον ἡμῖν, ὡς σφόδρα δικαίως ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἀμυνομένοις. οἱ δὲ τὴν ἑτέραν δοκοῦσιν. οὕτω πανταχόθεν ἡμῖν τὸ μὴ λίαν εὐέλπιδας εἶναι παράλογον, μή τοι γε δεδιέναι. οὐκοῦν Λυκατοῖς τε τούτοις, μηδαμῶς ἐφῶμεν ἀναπνεῦσαι τῆς πολιορκίας, καὶ πρὸς τὸν ὅλον πόλεμον ἅπας τις ὑμῶν ἐμμενέστατα τῇ προθυμίᾳ παρεσκευάσθω. τοιαῦτα ὁ Ναρσῆς εἰπὼν, ἐθάρσυνέ τε αὐτίκα τὸ στράτευμα:

καὶ

καὶ μᾶλλον ἀκριβῆ τὴν πολιορκίαν πρὸς τοὺς Λουκανοὺς ἐποιεῖτο. ἐχαλέπαινε δὲ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς, ἀνθ' ὧν τὰ ἐπίκαιρα χωρία καταλιπόντες, οἱ δὲ ἐς Φαβέντιαν ἐτύγχανον ἀφιγμένοι, καὶ ἐς τοὐναντίον αὐτῷ τὰ τῆς προμηθείας ἐχώρει. ὁ μὲν γὰρ ἀμφὶ Πάρμαν τὴν πόλιν ὥσπερ ἐν προβόλου καὶ ἐρύματος μοίρᾳ τετάχθαι τὰ ξὺν ἐκείνοις στρατεύματα χρῆναι ἡγεῖτο. ὅπως οἱ μὲν κώλυμα εἶεν τοῖς ἐναντίοις ἐς τὰ πρόσω ἰέναι, αὐτὸς δὲ κατὰ σχολὴν εὖ μάλα τὰ ἐς Πυξίαν ἅπαντα καταστησάμενος, εἶτα ἐπ' αὐτοὺς διαβαίη. νῦν δὲ ἐκείνων πόρρωθεν μετανασάντων, ξυνέβαινε τοὺς ἀμφὶ τὸν Ναρσῆν προτέρους ἐγκεῖσθαι τοῖς πολεμίοις· οὐκ οὖν ἀνεκτὸν τοῦτο ἡγούμενος, ἔστελλεν αὐτίκα ὡς τοὺς στρατηγούς, ἄνδρα τῶν οἱ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτηδείων, ᾧ δὴ Στέφανος μὲν ὄνομα ἦν, πατρὶς δὲ ὄνομα Ἰλλυρικὸν ἡ Ἐπίδαμνος, ἐπικερτομήσοντά τε αὐτοὺς τῆς δειλίας, καὶ διελέγξοντα ὡς πεφώρανται τὰ κοινὰ καταπροϊέμενοι, εἰ μὴ αὖθις ἐς τὰ πρότερα ἐπανήξοιεν. Στέφανος μὲν οὖν ἄνδρας ἐς διακοσίους ἱππότας μαχιμωτάτους καὶ τῇ ὁπλίσει ἄριστα ἐσκευασμένους ἐπαγόμενος, ὡς τάχιστα ᾔει, μόχθῳ δὴ ξὺν πολλῷ καὶ ἀγρυπνίᾳ τὴν πορείαν ἐποιοῦντο. ἀπόμοιροι γὰρ τῶν Φράγγων ἀνὰ τὰ τῇδε πεδία ἐφοίτων, χιλοῦ τε ἕνεκα καὶ τῆς λείας ἣν ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀπήρουν. νύκτωρ τοιγαροῦν οἱ Ῥωμαῖοι τὰ πλεῖστα ἐχώρουν. ξυνεστραμμένοι τε ἐπὶ σφᾶς καὶ ἀλλήλοις ὀπισθοφυλακοῦντες, ὡς εἰ δεήσοι καὶ διαμάχεσθαι οὐκ ἀπαράσκευοι φανησόμενοι. οἰμωγαὶ δὲ ἠκούοντο τῶν ἀγροίκων, καὶ μυκήματα τῶν βοῶν ἀπαγομένων, καὶ πάταγοι τῆς ὕλης διατεμνομένης. καὶ τοῖς τοιούτοις δείμασι πανταχόθεν περιβομβούμενοι, μόλις ἐς Φαβέντιάν
» τε καὶ στρατόπεδον ἧκον. τότε δὴ οὖν ἐς ὄψιν ἐλθὼν τοῖς στρατηγοῖς, τί δὴ ταῦτα
» ἔφη ὁ Στέφανος, ὦ γενναῖοι πεπόνθατε; ποῦ δὲ τῶν προτέρων ἔργων ἡ εὔκλεια
» καὶ ἡ τῶν πρώτων ζωστήρων ὁμολογία; πῶς δὲ ἂν Ναρσῆς Λέκαν τε ἕλοι, καὶ
» τὰ ἐντὸς Ἄλπεων ἅπαντα περιποιήσοιτο, ὑμῶν γε μόνον οὐχὶ ὥσπερ ἐν ξυν-
» θήκαις δίοδον τοῖς πολεμίοις παρεχομένων, καὶ ἐφιέντων αὐτοῖς, οἷ βούλοιντο
» κατ' ἐξουσίαν ἰέναι; καὶ ἐγὼ μὲν οὐδέν τι φλαῦρον εἴποιμι ἐς ὑμᾶς, ἄλλος
» δέ τις ἴσως ἐρεῖ μαλακίαν εἶναι τὸ χρῆμα, καὶ τῶν κοινῇ συνοισόντων ὀλιγω-
» ρίαν. εἰ μὴ γὰρ φθάσοιτε θᾶττον ἐς Πάρμαν ἐπανελθόντες, Ναρσῆς μὲν οὔποτε
» ἀνήσει χαλεπαίνων, καὶ καταιτιώμενος ὑμᾶς τῶν ἐσομένων, εἴ γέ τι ἀντίπα-
» λον ξυνενεχθείη. σκοπεῖτε δὲ ὦ λῷστοι, ὅπως μὴ καὶ βασιλεὺς νεμεσήσοι.
» ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ Ναρσοῦ εἶναι ἐγνωκότες, ὡς μὲν οὐ δίκαια

ἀφίσιν

σφίσιν ἐπικαλοίη, λέγειν οὐκ εἶχεν. σκήψεις δέ τινας προεβάλλετο καὶ αἰτίας, ὡς ἄρα πρὸς ἀνάγκης μεταναστάσειεν, ἅτε οὐκ ἐνὸν ἐν τοῖς περὶ φάρμαν χωρίοις τῶν ἐδωδίμων τοῖς στρατιώταις ἐς τὸ ἀποχρῶν μεταλαγχάνειν· μηδὲ γὰρ παρεῖναι ἀντίοχον ἐνταῦθα τὸν ὕπαρχον, ᾧ τὰ τοιάδε ἀνεῖται. οὐ μέντοι ἀλλ' οὐδὲ τὸ χρυσίον τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς διανενεμῆσθαι. Στέφανος δὴ οὖν ὡς τάχιστα ἐν ῥαβέννῃ ἀφικόμενος, τόν τε ὕπαρχον ἐνθένδε ὡς τοὺς στρατηγοὺς ἤγαγε, καὶ τὰ ἀμφίβολα ὡς οἷόν τε ἦν ἀκεσάμενος, ἔπεισεν ἅπαντα αὐτίκα παλινδρομῆσαι, καὶ αὖθις πρὸς τὴν φάρμαν στρατοπεδεύσασθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διαπραξάμενος ἐς λοῦκαν ἐπανῆκε, θαρσεῖν τε ἔφασκε τῷ ναρσῇ, καὶ τὴν πρόνοιαν θείαν ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων. μηδὲ γὰρ παρενοχλήσειν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἴργεσθαι τὰς ἐκείνων ὁρμὰς, τῶν ῥωμαϊκῶν αὐτῷ ταγμάτων ἐν δέοντι αὖθις ἐφεδρευόντων. Ναρσῆς δὴ οὖν τὸ λοιπὸν οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι ἡγούμενος, εἰ μέλλοιεν οἱ λουκανοὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀντέχειν, οὕτω πως ἀνειμένα πολιορκούμενοι, ἐπέλαζε τοῖς τείχεσιν ἀφειδῶς· καὶ αὐτίκα αἵ τε ἑλεπόλεις μηχαναὶ προσήγοντο, καὶ ἀνὰ τοὺς πύργους πυρφόρα ἐρρίπτοντο βέλη· οἵ τε ἐς τὰ μεταπύργια φαινόμενοι, ἐβάλλοντο λίθοις τε καὶ τοξεύμασι· καὶ διετέμνετο ἤδη οὖν ἡ τοῦ περιβόλου οἰκοδομία, καὶ ἅπασα ἰδέα κακοῦ περιειστήκει τὴν πόλιν. οἱ μὲν οὖν πρότερον ὁμηρεύσαντες, τότε δὴ πλέον ἐπέκλινον εἰς τοὺς ῥωμαίους. καὶ πη γε ἐπ' ἐκείνοις, τάχιστα ἂν ἅπασα ἡ πόλις ὑπεκλίθη. νῦν δὲ οἱ τῶν φράγγων ἄρχοντες, οἳ δὴ ἐτύγχανον ἔνδον ἐπὶ φρουρᾷ τῶν ἀστῶν ἐγκαταστάντες, ἐκώλυον παρέχειν σφᾶς τοῖς πολεμίοις, καὶ τοῖς ὅπλοις διαβιάσασθαι τὴν πολιορκίαν. αὐτίκα δὴ οὖν αἵ τε πύλαι ἀνεπετάννυντο, καὶ ἐπεκδρομὰς ἐξαπιναίους ἐς τοὺς ῥωμαίους ἐποιοῦντο, ταύτῃ οἰόμενοι περιέσεσθαι. ἀλλ' ἔμελλον οἵ γε δρᾶν μὲν ἐλάχιστα τοὺς πολεμίους, μεγάλα δὲ ἡλίκα πημαίνεσθαι. οἱ γὰρ δὴ πλεῖστοι τῶν λουκανῶν ἤδη ἀναπεπεισμένοι ὑπὸ τῶν ἔνδον προασόντων, ἐθελοκακοῦντες ἐμάχοντο. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς θαμὰ πειρωμένοις, οὐδὲν τῶν ἐλπισθέντων προὐχώρει, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν σφετέρων ἀποβάλλοντες, αἰσχρὰς τε καὶ ἀγεννεῖς ἀναχωρήσεις ἐποιοῦντο, αὖθίς τε εἴσω τοῦ περιβόλου γινόμενοι, ἀκριβέστερον ἐγκατείργοντο, ὡς μηκέτι αὐτοῖς εἶναι ἐξιτητέα. τότε δὴ ἅπαντες ὡς οὐχ οἷοί τε ὂν αὐτοῖς ἄλλως σφᾶς αὐτοὺς διασώσασθαι, μετεβάλλοντο πρὸς ἀνάγκης ἐς τὸ ἀνειμένον τὰς γνώμας, καὶ τὸ παρὸν, εὖ διαθεῖναι ἤθελον. καὶ οὖν αὐτίκα τὰ πιστὰ κομισάμενοι πρὸς ναρσοῦ, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς τῶν προηγεγενημένων ἕνεκα ὀργιεῖται, τήν τε πόλιν προέ-

δοσαν, καὶ εἰσεδέχοντο ἄσμενοι τὴν στρατιάν, τρίτον ἤδη μηνῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ
τριβέντων, καὶ ἦσαν αὖθις βασιλέως τῶν ῥωμαίων κατήκοοι. ναρσῆς δὲ, ἐπεὶ ἐξ-
επολιόρκητο οἱ ἡ λοῦκα, καὶ οὐδὲν ἔτι ἀντίπαλον ἦν, ἀποδιατρῖψαι μὲν ἐν τῇ, οὔ τι
μάλα ᾤετο χρῆναι, οὐδ' ὅσον ἀναπνεῦσαι τῶν πόνων· καταλιπὼν δὲ αὐτοῦ μό-
νον τὸν στρατηγὸν τὸν ἐκ μυσίας τῆς πρὸς τῷ ἴστρῳ ποταμῷ παρατεταμένης,
ἄνδρα συνέσεώς τε ἐς ἄκρον ἥκοντα, καὶ λίαν ἀγαθὸν τά τε πολιτικὰ καὶ πολέ-
μια, δύναμίν τε αὐτῷ παραδοὺς ἀξιόχρεων, καὶ ὅσῃ ῥᾳδίως ἤμελλεν, εἰ καί τι
νεωτερίσοιεν οἱ τῇδε βάρβαροι, περιέσεσθαι καὶ καθέξειν. ταῦτα δὴ οὖν οὕτω κα-
ταστησάμενος, ἠπείγετο ἰθὺ τῆς ῥαβέννης ἰέναι, ἐφ' ᾧ τὰ ἐνταῦθα στρατεύ-
ματα ἐς τὸ διαχειμάζειν μεθήσει. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μετόπωρον ἤδη ἐτελεύτα, καὶ
ἀμφὶ τὰς χειμερίους τροπὰς ταῦτα ἐπράσσετο. πολεμητέα μὲν οὐ οἱ ἐς ἐκεῖνο τοῦ
καιροῦ εἶναι ἐδόκει. ἦ γὰρ αὖ τοῦτο ὑπὸ τῶν φράγγων ἔμελλεν ἔσεσθαι οἷς γε πολέμιον
μὲν τὸ πνῖγος, καὶ πλείστην ἐντίθησι δυσθυμίαν, καὶ οὐκ ἄν ποτε θέρει ἑκόντες εἶναι
διαμαχέσαιντο. σφριγῶσι δὲ ὑπὸ τοῦ κρύους ἀεὶ, καὶ ῥωμαλεώτατοι γίγνονται, καὶ
ἥδιστα τότε διαπονοῦνται. ἔχουσι γὰρ πρὸς τοῦτο οἰκείως τὸ δυσχείμερον πατρίδα
κεκτῆσθαι, καὶ οἷον ξυγγενὲς αὐτοῖς εἶναι τὸ ψύχεσθαι. τούτων δὴ οὖν ἕνεκα τι διαμέλλειν
ἐπειρᾶτο, καὶ ἐς νέωτα τὸν πόλεμον μεταθέσθαι. καὶ οὖν διασκεδάσθη τὸ στράτευμα
κατὰ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους ἀνὰ τὰ ἐχόμενα πολίσματά τε καὶ φρούρια δια-
χειμάζειν ἐκέλευεν. ἅμα δὲ ἦρι ἀρχομένῳ, ἥκειν ἐς ῥώμην ἅπαντας καὶ ἀγεί-
ρεσθαι, ὡς ἐνθένδε πανσυδὶ παραταξαμένους. καὶ οἱ μὲν κατὰ ταῦτα ἐχώρουν. ναρσῆς
δὲ ἐπὶ ῥάβενναν ἰὼν, μόνους ἐπήγετο τοὺς ἀμφ' αὐτὸν θεραπευτάς τε καὶ δορυ-
φόρους, καὶ ὅσοι τῆς ἀρχῆς αὐτῷ ὑπηρέται ἐτύγχανον ὄντες. οἷς δὴ τὰ ἀρχεῖα
ἐπεφρόντιστο τῆς ἄλλης εὐκοσμίας πέρι, καὶ ὅπως μὴ χύδην ἅπασι τοῖς βουλο-
μένοις ὡς αὐτὸν εἰσιτητέα εἴη. τούτοις δὲ ἔθος ῥωμαίοις ἐκ τῶν κιγκλίδων
ἐπονομάζειν, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἐπιμελείας. εἵπετο δέ οἱ καὶ ζανδαλᾶς ὁ τῶν
οἰκοτρίβων ὀπαδῶν προστάτης· καὶ ὅσον ἄλλο οἰκετικὸν, καὶ ὅσοι τομίαι κατευ-
νασῆρες. ἄγων δὴ οὖν τοὺς ξύμπαντας ἄνδρας ἐς τετρακοσίους, ἐπὶ ῥάβενναν ᾔει·
ἐν τούτῳ δὲ ἀλίγερνος ὁ φεδιγέρνου μὲν παῖς, ἀδελφὸς δὲ τεΐα γεγενημένος,
οὗ δὴ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην ἐν τῇ τῆς κύμης πολιορκίᾳ· οὗτος δὲ ὁ ἀλί-
γερνος, ἐπειδὴ οἱ φράγγοι ἐς τὴν ἰταλίαν παρῆσαν, καὶ ἐς αὐτοὺς ἤδη τὰ
τῶν γότθων πράγματα μετεχώρει, μόνος γε πέφυκε τότε συνεὶς τὸ ξυνοῖ-
σον, καὶ στοχαζόμενος τῶν μελλόντων. βουλευομένῳ γὰρ αὐτῷ περὶ τῶν πα-
ρόντων,

ρέοντων, προσῆλθεν ἐννοεῖν ὡς ἄρ' οἱ φράγγοι σκῆψιν μέν τινα καὶ προκάλυμμα διαπρεπὲς τὸ τῆς ξυμμαχίας ὄνομα πρίωνται, ὡς δὴ μετακληθέντι ἀφιγμένοι. τὸ δὲ βουλόμενον αὐτῶν τῆς γνώμης ἕτερόν τι φαίνεται. οὐ γὰρ ἐστέλλοντο εἰ καὶ τῶν ῥωμαίων περιέσονται, παραχωρῆσαι τοῖς γότθοις τῆς ἰταλίας, ἀλλ' ἔργῳ προτέρους ἐκείνους καταδουλώσονται, οἷς τῷ λόγῳ ἥκουσιν ἐπαμυνοῦντες, ἄρχοντάς τε αὐτοῖς ἐπιστήσουσι φράγγους, καὶ ἀφαιρήσονται τῶν πατρίων νόμων αὐτούς. ταῦτα δὴ οὖν ἐν ἑαυτῷ θαμὰ λογιζόμενος καὶ ἀνελίττων, ἅμα καὶ τῇ πολιορκίᾳ πιεζόμενος, ἄμεινόν οἱ κατεφάνη, τήν γε πόλιν καὶ τὰ χρήματα τῷ ναρσῇ παραδεδωκέναι, καὶ τὸ λοιπὸν ῥωμαϊκῆς μεταλαχεῖν πολιτείας, κινδύνων τε ἀπογενέσθαι καὶ βαρβαρικῶν διαιτημάτων. ὅσον γὰρ αὐτὸ εἶναι, εἰ μὴ τοὺς γότθους ἔτεσι τὴν ἰταλίαν κεκτῆσθαι, πῶς γοῦν ἐκ παλαιοῦ οἰκήτοράς τε καὶ ἰθαγενεῖς τὸ ἀνέκαθεν ἡγεμόνας αὐτὴν ἀνακομίσασθαι, καὶ μὴ μέχρι παντὸς τῶν σφετέρων ἀποστερεῖσθαι. ταῦτα δὴ ἦν αὐτός τε ἐπιτελεῖν τὸ μέρος ἐγνώκει, καὶ ἅπασι τοῖς ὁμοφύλοις παράδειγμα εὐβουλίας γενέσθαι. καὶ τοίνυν τοῖς πολιορκοῦσι ῥωμαίοις διαγγείλας πρότερον ὡς ἐθέλοι πρὸς τὸν στρατηγὸν ἰέναι, καὶ εἶτα, ἐφειμένον αὐτῷ, παραγίνεται ἐς κλάσσεις, οὗ δὴ τὸν ναρσῆν διατρίβειν ἐπέτυχε. ἵδρυται δὲ τὸ φρούριον ἐν τῇ ῥαβέννης περιοικίδι. καὶ δὴ ἐς ὄψιν αὐτῷ ἀφιγμένος, τὰς κλεῖς τῆς κύμης ἐνεχείριζε, καὶ ἅπαντα ὑπηρετήσασθαι ὡμολόγει πρὸς εὐνοίας αὐτῷ· καὶ ὃς ἀπεδέχετό τε αὐτὸν τῆς προχωρήσεως, καὶ μείζοσιν ἀγαθοῖς ἐπηγγέλλετο ἀντιδωρεῖσθαι. τότε δὲ εὐθὺ, ἀπόμοιραν μέν τινα τῶν ἀμφὶ τὴν κύμην στρατοπεδευομένων, ἐκέλευσεν εἴσω τοῦ περιβόλου γενέσθαι, αὐτήν τε τὴν πόλιν καὶ τὰ χρήματα παραληψομένους καὶ ἅπαντα ἐν τῷ ἀσφαλεῖ διαφυλάξοντας. τὸ δὲ λοιπὸν στράτευμα ἐν ἑτέροις πολίσμασί τε καὶ φρουρίοις ἀναχωρεῖν, ὡς ἂν καὶ οἱ διαχειμάσοιεν. καὶ ἅπαντα οὕτω ἐπράττετο. ἐπεὶ δὲ ὁ τῶν ἐρούλων στρατὸς οἰκείου αὖθις ἡγεμόνος ἐχήρευε, δύο δὲ ἄνδρ' ἤστην ἐν αὐτοῖς ἐπισήμω τε καὶ ἀμφηρίστω, ἐμερίζοντο ἡ πληθὺς ἐφ' ἑκατέρῳ ταῖς γνώμαις. τὸ μὲν γάρ τι αὐτῶν, περὶ πλείστου τὸν Ἀρούθ ἐποιεῖτο, καὶ ἅπαντα σφίσιν ἄμεινον ᾤοντο ἔσεσθαι εἴ γε ἐκεῖνος ἡγοῖτο. τοῖς δὲ ὁ Σινδουὰλ ἤρεσκεν, ἅτε δὴ δραστήριος ἐς τὰ μάλιστα, καὶ εὖ τὰ πολέμια ἠσκημένος. οἷς δὴ καὶ ναρσῆς θέμενος, τοῦτόν γε αὐτοῖς ἐφίστησι στρατηγὸν, καὶ ἔστελλε καὶ τοὺς ὅποι ἄριστα ἤμελλον διαχειμάσειν. τὸν δὲ ἀλιγέριον εἰς κιασήνην τὴν πόλιν ἀπέπεμψε, εἰρημένον αὐτῷ, ἐπειδὰν αὐτόσε ἀφίκηται,

ἀναβάντα ἐς τὸ τεῖχος, ὑπερκύπτειν ἀναφανδὸν ὡς ἅπασιν ὅστις εἴη διαγνωσθῆναι. προσέταττε δὲ ταῦτα, ὅπως δὴ οἱ φράγγοι (ἐνθένδε γὰρ διαβήσεσθαι ἤμελλον,) θεάσαιντό τε αὐτὸν αὐτομολήσαντα, καὶ ἀπαγορεύσαιεν τῇ ἐπὶ τὴν κύμην πορείᾳ, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐλπίδι, ἴσως δὲ καὶ παντὶ τῷ πολέμῳ, ὡς ἤδη ἁπάντων προκατειλημμένων. καὶ ὁ μὲν ἐπειδὴ παριόντας ἑώρα τοὺς φράγγους, ἐπεκερτόμει τε αὐτοὺς ἐκ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐπέσκωπτεν ὡς μάτην τὸ λοιπὸν ἐπειγομένους, καὶ κατόπιν ἥκοντας τῶν πραγμάτων, τοῦ τε πλούτου παντὸς ὑπὸ ῥωμαίων κατεχομένου, καὶ αὐτῶν γε δὴ τῶν παρασήμων τῆς γοτθικῆς ἡγεμονίας. ὥστε εἴ γε καί τις τὸ λοιπὸν βασιλεὺς τῶν γότθων ἀναδειχθείη, μὴ ἔχειν ὅτῳ ἀρίδηλος εἴη καὶ ἐπίσημος, ἀλλ' ἀμφιέννυσθαι μόνην στρατιωτικὴν ἐφεστρίδα, καὶ ἰδιωτεύειν τῷ σχήματι. οἱ δὲ φράγγοι ἐξύβριζον μὲν ἐς αὐτὸν καὶ ἐλοιδοροῦντο, καὶ προδοσίαν ἐπεκάλουν τοῦ γένους· καί πως ἀμφίδοξοι ἐγίγνοντο ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ὡς καὶ βουλεύεσθαι εἰ πολεμητέα. ἐνίκα δὲ ὅμως τὸ μὴ μεταμέλειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐφ' ἃ ὥρμησαν τὴν ἀρχὴν, καὶ δὴ ἐπὶ ταῦτα ἰέναι. ἐν τούτῳ δὲ ὁ ναρσῆς τῇ ῥαβέννῃ ἐπιστὰς, καὶ τοῖς ἐνταῦθα στρατεύμασιν ὁμιλήσας, καὶ πάντα ἐν δέοντι καταστησάμενος, ἐς ἀρίμινον ἐχώρει τὴν πόλιν, ξὺν τοῖς ὁπόσοι αὐτῷ καὶ πρότερον εἵποντο. ἐπειδὴ γὰρ οὐάκκαρος ὁ οὔαρνος τὸ γένος ὀλίγῳ πρότερον ἐτεθνήκει, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα δεινός τε καὶ φιλοπόλεμος, αὐτίκα ὁ παῖς ὁ ἐκείνου θευδίβαλδος (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ παιδὶ) ἅμα τοῖς ἑπομένοις οὐάρνοις, βασιλεῖ τῶν ῥωμαίων προσεχώρει, καὶ ἐς ἀρίμινον παρῆν ὡς αὐτῷ τῷ ναρσῇ ἐντευξόμενος. ὧν δὴ ἕνεκα ἐνταῦθα καὶ ὅγε ἀφῖκτο, ἐφ' ᾧ ἅπαντας χρυσίῳ φιλοφρονησάμενος, βεβαίους ἐς ὅτι μάλιστα ἔχοι ξυμμάχους. ἐν τούτοις δὲ αὐτοῦ διατρίβοντος, ἄνδρες τῶν φράγγων ἐς δισχιλίους ἀναμὶξ πεζοὶ καὶ ἱππόται, οἳ δὴ ἐτύγχανον ἐς ἁρπαγάς τε καὶ λεηλασίας τῆς χώρας ὑπὸ τῶν σφετέρων ἡγεμόνων σταλέντες, οὗτοι δὲ ἀγχοῦ τῆς πόλεως γεγενημένοι, τούς τε ἀγροὺς ἐσίνοντο, καὶ τοὺς βόας εἷλκον τοὺς ἀροτῆρας, καὶ ἅπαντα ἔφερον ἀνέδην, ὡς καὶ αὐτὸν δήπου τὸν ναρσῆν ἐπιφράσασθαι τὰ ποιούμενα. ἧστο γὰρ ἐς ὑπερῷόν τι δωμάτιον ἐν περιωπῇ τοῦ πεδίου. αὐτίκα δὴ οὖν, αἰσχρὸν γάρ τι καὶ ἀγεννὲς ᾤετο εἶναι τὸ μὴ οὐχὶ ἐκ τῶν παρόντων ἀμύνασθαι, ὑπεξῄει τοῦ ἄστεος, ἵππου ἐπιβὰς εὐηνιωτάτου καὶ ἀγερώχου, καὶ οἵου οὐκ ἀτάκτως ἐξάλλεσθαι καὶ σκιρτᾶν, ἀλλὰ τάς τε ἐπελάσεις καὶ ἀναστροφὰς τῇ πείρᾳ πεπαιδευμένος. ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τοὺς ὁπόσοι οὐ πάμπαν ἀγνῶτες τὰ πολέ-

μια ἦσαν, ἕπεσθαί οἱ ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν ἐς τοὺς ἵππους ἀναθορόντες (ἦσαν δὲ ἄνδρες ἐς τοὺς τριακοσίους) ἐφωμάρτουν τε καὶ ἐπήλαυνον ἰθὺ τῶν πολεμίων. οἱ δὲ ἐπιδόντες αὐτοὺς ἐπιόντας, σποράδην μὲν οὐκ ἔτι ἠλῶντο, οὐδὲ ἀμφὶ τῆς λείας ἐγίγνοντο. ἠθροίζοντο δὲ ἐπὶ σφᾶς ἅπαντες, τό τε ἱππικὸν καὶ οἱ πεζοί, καὶ ἐς φάλαγγα ξυνετάττοντο, βαθεῖαν μὲν οὔτι μάλα (πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν οὐ σφόδρα πολλῶν αὐτοῦ ἀφιγμένων) καρτερὰν δὲ ὅμως τῷ συνασπισμῷ καὶ τὰ τὰ κέρα ἐν κόσμῳ συνεζευχέναι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπειδὴ ἐς τόξου γε ἤδη βολὴν ἐγεγόνεσαν, ἐμμίξαι μὲν καὶ συρράξαι τοῖς πολεμίοις οὕτω παρατεταγμένοις, ἥκιστα ᾤοντο χρῆναι, τοξεύμασι δὲ καὶ ἀκοντίσμασιν ἀκροβολιζόμενοι, ἐπειρῶντο σφῆλαι τοὺς προεστῶτας, καὶ διαρρῆξαι τὴν πύκνωσιν τοῦ μετώπου. ἀλλ' ἐκεῖνοι ταῖς ἀσπίσιν ἄριστα πεφραγμένοι, ἵσταντο ἀστεμφεῖς καὶ ἀδόνητοι, οὐδαμοῦ τὸ συνεχὲς τῆς τάξεως διασπῶντες. ἐπεὶ καὶ ὕλης τινὸς λασίας κυρήσαντες, ὥσπερ ἐρύματι τοῖς δένδροις ἐχρῶντο. ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἄγγωσιν ἠμύνοντο βάλλοντες· οὕτω γὰρ αὐτοῖς τὰ ἐπιχώρια δόρατα ἐπονόμασται. ὡς δὲ οὐδὲν ἐπεραίνοντο, διαλογισάμενος ἄπιστα ὁ Ναρσῆς, βαρβαρικήν τινα στρατηγίαν καὶ μᾶλλον τοῖς Οὔννοις μεμελετημένην ἐμηχανᾶτο. ἐκέλευε γὰρ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν στρέψαντας τὰ νῶτα, ἐς τὰ ὀπίσω ἀναχωρεῖν προτροπάδην, ὡς δὴ δεδιότας καὶ φεύγοντας, καὶ ἐκκαλεῖσθαι τοὺς βαρβάρους ὡς ἀπωτάτω τῆς νάπης ἀνὰ τὰ ψιλὰ τοῦ πεδίου. αὐτῷ γὰρ τὰ λοιπὰ ἔφη μελήσειν. καὶ οἱ μὲν κατὰ ταῦτα ἐποίουν, καὶ ἔφυγον. οἱ δὲ Φράγγοι τῇ φυγῇ ἐξηπατημένοι, καὶ ἀληθὲς τὸ δέος εἶναι ὑποτοπήσαντες, αὐτίκα θαρραλέοι τήν τε φάλαγγα διέλυσαν, καὶ τῆς ὕλης ὑπεκβάντες, ἐς τὴν δίωξιν ἠπείγοντο. καὶ πρῶτοι μὲν ἐξέθεον οἱ ἱππόται. εἵποντο δὲ καὶ τῶν πεζῶν ὁπόσοι ἀλκιμώτατοι καὶ ποδώκεις· καὶ ἅπαντες ἀφειδῶς ἐνέκειντο, ὡς αὐτόν δήπου τὸν Ναρσῆν αὐτίκα μάλα ζωγρήσοντες, καὶ πόνῳ ξὺν βραχεῖ, πέρας σύντομον ἐπιθήσοντες ἅπαντι τῷ πολέμῳ. καὶ οἱ μὲν εὐκοσμίας ἁπάσης ἐπιλελησμένοι, χύδην τε καὶ ἀφύλακτα ἐχώρουν, γεγηθότες καὶ εὐωχούμενοι τῆς ἐλπίδος. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀνὰ τὰ πρόσω ἐφέροντο ἀνειμένοις τοῖς ἵπποις. φαίης τε ἂν αὐτοὺς ἔργῳ εἴξαντας ἀλεείνειν, οὕτω δὴ ἐγγύτατα τοῦ ἀληθοῦς τὸ δεδιέναι ὑπεκρίνοντο. ἐπεὶ δὲ οἱ βάρβαροι ἐν γυμνῷ ἤδη τῷ πεδίῳ ἐσκεδάννυντο, τῆς ὕλης ὡς πορρωτάτω ἀποσπασθέντες, τότε δὴ ἀθρόον (τοῦ στρατηγοῦ σημήναντος,) ἐπιστρέψαντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἵππους, καὶ ἐς τἀναντία σφᾶς αὐτοὺς ἐξελίξαντες, ὑπηντίαζον τοῖς διώκουσιν ἀντιμέτωποι, καὶ ἅτε τοὺς τῶν

 ἀπροσδο-

ἀπροσδοκήτῳ καταπεπληγμένους, ἔπαιον ἀφειδῶς καὶ αὐτόθεν, καὶ ἐς παλίωξιν τὰ τῆς φυγῆς μετεχώρει. οἱ μὲν οὖν ἱππόται τῶν βαρβάρων ξυναισθόμενοι τοῦ περιστάντος κινδύνου, ὡς τάχιστα ἐκδραμόντες ἀνὰ τὴν ὕλην αὖθις καὶ τὸ σφῶν στρατόπεδον, ἄσμενοι ἀπεσώζοντο. οἱ δὲ πεζοὶ, ἐκτείνοντο ἀκλεῶς, μηδὲ χεῖρα κινεῖν ὑποστάντες, ἀλλὰ τῷ παραλόγῳ τῆς μεταβολῆς τεθηπότες, καὶ οἷον παράφρονες γεγενημένοι. ἅπαντες τοιγαροῦν ἐκεῖνοι ἀπορράδην, ὥσπερ ἀμέλει ὑῶν ἢ προβάτων ἀγέλη οἰκτρότατα διαφθαρέντων. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀνῄρηντο οἱ ἄριστοι ἄνδρες, πλείους ὄντες ἢ ἐννακόσιοι, αὐτίκα οἱ ἄλλοι ἀπεχώρουν καὶ μετανίσταντο, καὶ ἐπὶ τοὺς σφετέρους ἡγεμόνας ἐπανήεσαν, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐσόμενον τοῦ λοιποῦ τοῦ πλήθους ἀποκεκρίσθαι. ναρσῆς δὲ αὖθις ἐς ῥάβενναν ἀφικόμενος, καὶ ἅπαντα τὰ τῇδε ἄριστα διαθεὶς, ἀνὰ τὴν ῥώμην ἐχώρει, καὶ αὐτοῦ διεχείμαζεν.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,
Τόμ. β΄.

ΗΔΗ δὲ τοῦ ἦρος ἐπιγινομένου, ἐνταῦθα καὶ τὸ προστεταγμένον ξυνεκεκρότητο αἱ δυνάμεις, καὶ ἅπαντα ἠθροίζετο τὰ στρατεύματα· ναρσῆς δὲ ἐξασκεῖν γε ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς ἐκέλευε τὰ πολέμια, καὶ ἐπερρώννυε τὸν θυμὸν ταῖς καθημέραις μελέταις· τροχάζειν τε ἀναγκάζων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι, ἔς τε πυρρίχην τινὰ ἐνόπλιον περιδινεῖσθαι, καὶ θαμὰ τῇ σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἐπηχούσῃ, ὡς μὴ παντάπασι τῷ ἀνειμένως διαχειμάζειν, ἐπιλελησμένοι τὰ πολέμια, εἶτα δὴ ἐν αὐτῷ τῷ ἀγῶνι μαλθακισθεῖεν. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ βάρβαροι σχολαίτερον προϊόμενοι, τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα ἐδῄουν καὶ ἐλυμαίνοντο. ὑπερβάντες δὲ ὡς ἀνωτάτω ῥώμην τε τὴν πόλιν καὶ ἅπασαν τὴν περιοικίδα, ᾔεσαν ἀνὰ τὸ πρόσω· ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὰ τυρσηνικὰ πελάγη, ἐπὶ θάτερα δὲ αὐτοῖς παρετέτατο τοῦ ἰονίου κόλπου ῥηγμῖνες. ἐπεὶ δὲ ἐς σάμνιον τὴν χώραν οὕτω καλουμένην ἀφίκοντο, ἐνταῦθα διεκρίθησαν ἐφ' ἑκατέραν πορείαν. καὶ βουτιλῖνος μὲν ἅμα τῷ πλείονι καὶ ἀλκιμωτάτῳ στρατῷ, ἀνὰ τὰς τυρσηνικὰς ἠϊόνας ἐχώρει· καὶ καμπανίας τε τὰ πλεῖστα ἐληΐζετο. καὶ μὲν δὴ καὶ λευκανίας ἐπέβη· καὶ εἶτα βρεττίοις προσέβαλλε, καὶ μέχρι τοῦ πορθμοῦ προῆλθεν, ὃς δὴ σικελίαν τε τὴν νῆσον καὶ τὸ τέρμα τῆς ἰταλίας ἀποκρίνει. λεύθαρις δὲ τὰ λοιπὰ στρατεύματα ἐπαγόμενος, ἀπουλίαν ἔλαχε σίνεσθαι καὶ καλαβρίαν. καὶ ὡς ὑδροῦντός τε τῆς πόλεως ἵκετο· ἣ δὴ ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ ἵδρυται τῆς ἀδριάδος θαλάττης, ὅθεν ὁ ἰόνιος ἄρχεται κόλπος· ὅσοι μὲν οὖν αὐτῶν φράγγοι ἰθαγενεῖς ἐτύγχανον ὄντες, ἔπι δὲ φειδοῖ πολλῇ ἀμφὶ τὰ ἱερὰ καὶ εὐλαβείᾳ ἐχρῶντο, ἅτε δὴ τὰ ὀρθὰ καὶ ἃ τὸ κρεῖττον τῶν περὶ νόμιμα προστέμενοι (ὥσπερ μοι ἤδη ἐρρήθη) καὶ τὰ ἄλλα πλεῖστα τοῖς ῥωμαίοις ἱερουργοῦντες. τὸ δὲ ἀλαμανικὸν ἅπαν, (ἕτερα γὰρ ἐκείνοις ἐς τοῦτο δοκεῖ) ἐδῄουν τοὺς νεὼς ἀφειδῶς, καὶ ἀπηγλάϊζον. πολλὰς μὲν γὰρ κάλπεις ἱερὰς, πολλὰ δὲ περιρραντήρια πάγχρυσα,

συχνὰ

συχνὰ δὲ κύπελλα καὶ κανᾶ, καὶ ὅσα ταῖς μυστικαῖς ἁγιστείαις ἀνεῖται, ταῦτα δὲ ἀφαι-
ρούμενοι, ἅπαντα οἰκεῖα κτήματα ἐποιοῦντο. τοῖς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρη,
ἀλλὰ τάς τε ὀροφὰς τῶν ἱερῶν ἀνακτόρων κατέβαλλον, καὶ τὰς κρηπῖδας ἀνε-
κίνουν. λύθρῳ τε τὰ τεμένη περιερρεῖτο, καὶ τὰ λήϊα ἐμιαίνετο, πολλαχοῦ νεκρῶν
ἀτάφων περιερριμμένων. Ἀλλ' οὐκ ἐς μακρὰν αὐτοὺς τὰ ἐνθένδε μετῆλθε μη-
νίματα. οἱ μὲν γὰρ πολέμῳ, τοὺς δέ τι αὐτῶν νόσῳ διεφθάρη, καὶ οὐδεὶς ὅστις ἀπώ-
,, νατο τῆς προτέρας ἐλπίδος· ἀδικία γὰρ καὶ θεοῦ ἀθεραπευσία, φευκτὰ μὲν
,, ἀεὶ καὶ ἀσύμφορα, μάλιστα δὲ ἐν τῷ προσπολεμεῖν καὶ παρατάττεσθαι. πα-
τρίδι μὲν γὰρ ἐπαρήγειν καὶ νόμοις πατρίοις, καὶ τοῖς ταῦτα λυμαινομένοις ἥκιστα
ἐφιέναι, ἀλλὰ παντὶ σθένει ἀμύνεσθαι, ὅσιόν τι ἂν εἴη καὶ μάλα γενναῖον. ὅσοι δὲ
κέρδους ἕκατι καὶ δυσμενείας ἀλόγου, μηδὲν ἐπίκλημα ἔνδικον ἔχοντες, ἔπειτα
φοιτῶσιν ἀνὰ τὴν ὀθνείαν, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας σινόμενοι, οὗτοι δὲ ἀλαζόνες
εἰσὶ καὶ ἀτάσθαλοι, οὔτε θέμιν εἰδότες, οὔτε μέλον αὐτοῖς εἰ τὸ θεῖον νε-
μεσᾷ τοῖς γιγνομένοις. τοιγάρτοι ποιναί γε αὐτοὺς μετίασιν ἀκριβεῖς, καὶ σφί-
σιν ἐς ἀνηκέστους συμφορὰς τὰ πράγματα τελευτῶσιν, εἰ καὶ ἐπὶ βραχὺ εὐημε-
ρεῖν νομισθεῖεν. ὁποῖα καὶ τότε τοῖς ἀμφὶ Λεύθαριν τε καὶ Βουτιλῖνον βαρβά-
ροις ξυνέβη. ἐπεὶ γὰρ ταῦτα ἔδρασαν, καὶ πολύ τι λαφύρων περιεβάλοντο
χεῖμα, ἤδη τε τὸ ἔαρ παρῳχήκει, καὶ ἡ τοῦ θέρους ἤκμαζεν ὥρα, Λευθαρίῳ
μὲν θατέρῳ τῶν ἡγεμόνων βουλομένῳ ἦν οἴκαδε ἀπονοστῆσαι, καὶ τοῦ ὄλβου ἐμ-
πλῆσθαι. ἔστελλε δὲ καὶ ὡς τὸν ἀδελφὸν ἀγγελιαφόρους, παρακελευόμενος καὶ
τόνδε ὡς τάχιστα ἐπανιέναι, χαίρειν εἰπόντα τῷ πολέμῳ, καὶ τῇ ἀδήλῳ τύ-
χῃ τῶν ἐσομένων. Βουτιλῖνος δὲ καὶ ὀμωμόκει τοῖς γότθοις, ἦ μὴν ξυνάρασθαι αὐ-
τοῖς τὸν πρὸς ῥωμαίους ἀγῶνα. καὶ ὅτι αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐθώπευον βασιλέα σφῶν
ἀναδείξειν, ὡς ἐπιθρυλλεῖτο, ἐδόκει οἱ μενετέα εἶναι, καὶ τὰ ξυγκείμενα διανυστέον.
καὶ ὁ μὲν τούτων δὴ ἕνεκεν, ἔμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο. Λεύ-
θαρις δὲ ἅμα τῇ ἀμφ' αὐτὸν δυνάμει, εὐθὺς ἀπεχώρει. βεβουλευμένον αὐτῷ,
ἐπειδὰν ἀσφαλέστατα τὴν λείαν διακομίσῃ καὶ οἴκαδε ἵκηται, τότε δὴ ἐς τὸν
ἀδελφὸν στεῖλαι τὸ στράτευμα ξυλληψόμενον αὐτῷ τοῦ κινδύνου. ἀλλ' οὔ τε
ἐκείνῳ ἐς τέλος ἀπέβη τὰ δοκηθέντα, τῷ τε ἀδελφῷ οὐ μάλα ἤρκεσεν ἐπα-
μῦναι. ἤδη γὰρ αὐτῷ ἀνὰ τὴν πορείαν ἐπανερχομένῳ, μέχρι μὲν πικηνῆς τῆς
χώρας, οὐδὲν ὅτι ἀντίπαλον ξυνηνέχθη. ὡς δὲ ἐνταῦθα ὁδῷ ἰὼν ἐγεγόνει,
αὐτὸς μὲν περὶ τὴν Φανὸν ἐστρατοπεδεύετο τὴν πόλιν. ἔστειλε δὲ εὐθὺς ὥσπερ

εἰώθει,

εἰώθει, προφύλακας καὶ διοπτῆρας ἄνδρας ἐς τρισχιλίους, οὐ μόνον ἐπισκεψομένους τὰ πρόσω, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἴπου πολέμιοι φανεῖεν, ἀμυνουμένους. Ἀρταβάνης δὲ καὶ Οὐλδάχης ὁ Οὖννος, ἐτύγχανον γὰρ ἅμα στρατεύματι ῥωμαϊκῷ τε καὶ οὐννικῷ εἰς Πίσαυρον τὴν πόλιν ξυνειλεγμένοι καὶ ἐφεδρεύοντες τῇ παρόδῳ, ἔπειτα δὲ οὖν ἐπειδὴ ἐκείνους τοὺς προπορεύοντας ἐθεάσαντο ἐν αὐτῷ δὴ τῷ αἰγιαλῷ τοῦ ἰονικοῦ κόλπου καὶ τῇ κόχλακι πορευομένους, ὑπεκβάντες τοῦ ἄστεος, ἐσβάλλουσιν ἀθρόον ἐς αὐτούς, οὐ μάλα παρατεταγμένοι, καὶ πολλοὺς μὲν τοῖς ξίφεσι παίοντες διεχρῶντο. ἔνιοι δὲ αὐτῶν ὑπὲρ τὸ κρημνῶδες καὶ ἀπερρωγὸς τῆς ἠιόνος ἀναβάντες, ἔπειτα καὶ τὰ πρανὲς ὑποφερόμενοι, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν κατακάρα ἐκπίπτοντες, ἀπώλλυντο, ἐμφορούμενοι τῷ ῥοθίῳ. ἐπῆρται γάρ πως ἐνταῦθα ἡ ἀκτή, καὶ ὥσπερ γεώλοφόν τι ἀποτέτμηται, οὐ πανταχόθεν βατόν τε καὶ εὐεπίδρομον, οὐδὲ οἷον τοῖς ἐπ' ἄκρου γινομένοις εὐκόλως παρέχειν τὰς ἀναβάσεις, ἀλλ' ὀλισθηρόν, ὡς τὰ πολλά, καὶ σηραγγῶδες, καὶ ἐς τὸ βαθυνόμενον τῆς ῥηγμῖνος ἐπικεκλιμένον. οὕτω δὴ οὖν τῶν πλείστων διαφθειρομένων καθορῶντες οἱ ἄλλοι ἔφυγον οὐδενὶ κόσμῳ, βοῇ τε ξὺν πολλῇ καὶ οἰμωγῇ ἀνὰ τὸ στρατόπεδον εἰσπεσόντες, θορύβου καὶ ταραχῆς ἅπαντα ἔπλησαν, ὡς αὐτίκα μάλα τῶν ῥωμαίων ἐπελευσομένων. αὐτός τε δὴ οὖν Λεύθαρις διεκρίνατο ἐς παράταξιν, καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα ἐκινεῖτο· καὶ τοίνυν ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, ἐς φάλαγγα καθίσταντο, βαθεῖαν τε καὶ ἐπιμήκη παρατεταμένην. ἐν τούτοις δὲ αὐτῶν καθεστώτων, καὶ οὐδὲν ὅπερ αὐτοῖς ἕτερον ἐννοεῖσθαι παρέχοντος τοῦ καιροῦ, οἱ πλεῖστοι τῶν αἰχμαλώτων ἀφύλακτοι ἀθρόον γεγενημένοι, ἀπεχρῶντο ἐν δέοντι τῇ τῶν πολεμίων ἀσχολίᾳ· αὐτοί τε γὰρ ὡς τάχιστα διεδίδρασκον, καὶ τῶν λαφύρων ὁπόσα οἷόν τε ἦν ἐς τὰ ἐχόμενα φρούρια διεκόμισαν. Ἐπεὶ δὲ Ἀρταβάνης τε καὶ Οὐλδὰχ ᾤοντο οὐκ ἀξιόμαχοι εἶναι, ἥκιστα ἐπεξῆγον τὸ στράτευμα, τότε δὴ οἱ Φράγγοι (διελύετο μὲν αὐτοῖς ἡ παράταξις,) καὶ σφᾶς δὲ γινόμενοι καὶ γνωματεύοντες, διεγίνωσκον ὁπόσα ἐτύγχανον ἀφῃρημένοι. πρίν γε δὴ οὖν καὶ ἕτερόν τι παθεῖν, ἐδόκει αὐτοῖς ἐν καλῷ ἔσεσθαι, εἴγε ὡς τάχιστα ἐκ Φάνου τῆς πόλεως ἀναστάντες, ἴοιεν ἀνὰ τὰ πρόσω. καὶ τοίνυν αὐτίκα ἐχώρουν, ἀφέντες δὲ ἐν δεξιᾷ τὸν ἰόνιον κόλπον καὶ ἅπασαν τὴν παράκτιόν τε καὶ ψαμμαθώδη πορείαν, ἀνὰ τοὺς πρόποδας τῶν ἀπεννίνων ὀρῶν ἐπορεύθησαν. οὕτω τε ἰθὺ αἰμιλίας καὶ ἀλπισκοτίας ἐλθόντες, μόλις τὸν Πάδον ἐπεραιοῦντο. καταλαβόντες δὲ Βενετίαν τὴν

χώραν, ἐς Κενεσὰ τὴν πόλιν κατῆκον σφῶν ἐν τῷ τότε οὖσαν, ηὐλίζοντο, αὐτοῦ τε τὸ λοιπὸν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ διαιτώμενοι. ἤχαλλόν γε ὅμως καὶ ἐδυσφόρουν, καὶ πολύ τι ὑπῆρχε διαφανὲς τῆς γνώμης τὸ ἀνιώμενον. αἴτιον δὲ ἦν, ὅτι δὴ αὐτοῖς ἐλάχιστα ἐκ τῆς λείας ἐλείπετο, καὶ ἐδόκει ἄκαρπα καὶ ἀνόνητα διαπεποιηκέναι. ἀλλ' οὐ μέχρι τοῦδε μόνον αὐτοῖς τὰ τῶν δυσχημάτων ἐχώρει. ὀλίγῳ γὰρ ὕστερον καὶ νόσος τις λοιμώδης ἔφθειρε τὰ πλήθη ἐξαπιναίως ἐπεισπεσοῦσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν μοχθηρὸν ἀποκαλοῦντες τὸν παρακείμενον σφίσιν ἀέρα, αἴτιον ἐκεῖνον τοῦ πάθους γεγενῆσθαι ἡγοῦντο. οἱ δὲ ὅτι πολεμικάς τε συχνὰς καὶ ὁδοιπορείας μακρὰς διανύσαντες, ἀθρόον ἐς τὸ ἁβροδίαιτον μετεβεβλήκεσαν, τὴν τῆς διαίτης παραλλαγὴν ᾐτιῶντο. τὴν δέ γε ὡς ἀληθῶς ἀρχήν τε καὶ ἀνάγκην οὐ μάλα διενοοῦντο, ἣν δὲ ἄρα οἶμαι ἡ ἀδικία, καὶ τὸ περιυβρίσθαι πρὸς αὐτῶν ἀφειδῶς τά τε θεῖα καὶ ἀνθρώπεια νόμιμα. αὐτὸς δὴ οὖν ὁ στρατηγὸς καὶ μάλα ἔνδηλος ἦν, ὅτι δὴ αὐτὸν θεήλατοι μετῆλθον ποιναί. παραπλὴξ τε γὰρ ἐγεγόνει, καὶ ἐλύττα περιφανῶς, καθάπερ οἱ ἔκφρονες καὶ μεμηνότες. κλόνος τε αὐτὸν ἐπεῖχε μυελός, καὶ οἰμωγὰς ἀφίει βαρείας· καὶ νῦν μὲν πρηνής, νῦν δὲ ἐπὶ θάτερα ἐν τῷ ἐδάφει κατέπιπτεν· ἀφρῷ τε πολλῷ τὸ στόμα περιερρεῖτο· καὶ τὼ ὀφθαλμὼ βλοσυρώ γε ἤστην καὶ παρατετραμμένω. ἐς τοῦτο δὲ ἄρα ὁ δείλαιος ἀφῖκτο μανίας, ὥστε ἀμέλει καὶ τῶν οἰκείων μελῶν ἀπογεύσασθαι. ἐχόμενος γὰρ ὀδὰξ τῶν βραχιόνων καὶ διασπῶν τὰς σάρκας, κατεβίβρωσκέ γε αὐτὰς ὥσπερ θηρίον διαλιχμώμενος τὸν ἰχῶρα. οὕτω δὲ ἑαυτοῦ ἐμπιπλάμενος, καὶ κατὰ σμικρὸν ὑποφθινύθων, οἰκτρότατα ἀπεβίω. ἔθνησκον δὲ χύδην καὶ οἱ ἄλλοι, οὐδὲν ὅτι καὶ ἀνιέντος τοῦ κακοῦ, ἕως ἅπαντες διεφθάρησαν. καὶ πυρετῷ μὲν οἱ πλεῖστοι πιεζόμενοι, νηφαλέοι γε ὅμως ἀπώλλυντο. ἐνίοις δὲ καὶ ἀποπληξία ἐνέσκηπτεν ἰσχυρά· καὶ ἑτέροις, καρηβαρία· καὶ παραφροσύνη, ἑτέροις. ποικίλα μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐπεφέρετο πάθη. ἅπαντα δὲ εἰς ὄλεθρον ἀπέκειτο. Λουθαρίῳ μὲν οὖν καὶ τῷ οἱ ἑπομένῳ ὁμίλῳ, ἐς τόδε τύχης τὰ τῆς ἐκστρατείας ἐτελεύτα. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν Βενετίᾳ ξυνέβαινε, Βουτιλῖνος ἅτερος στρατηγός, τὰ μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Σικελίας πολίσματά τε καὶ φρούρια σχεδόν τι ἅπαντα λυμηνάμενος, ἐπανήει αὖθις ὡς τάχιστα ἰθὺ Καμπανίας τε καὶ Ῥώμης. ἠκηκόει γὰρ τὸν Ναρσῆν καὶ τὰς βασιλέως δυνάμεις, αὐτοῦ που ἠθροῖσθαι. καὶ ἐβούλετο μὴ μέλλειν ἔτι, μηδὲ ἀλᾶσθαι, ἀλλὰ παντὶ τῷ στρατῷ παραταξάμενος, τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων κίνδυνον ἀναρρῖψαι·

ἐπεὶ καὶ

ἐπεὶ δὲ μέρος τι οὐκ ἐλάχιστον καὶ τῆς ἀμφ' αὐτὸν στρατιᾶς, νόσῳ ἑαλώκει καὶ διεφθείρετο. ἤδη γὰρ τοῦ θέρους λήγοντος, καὶ τοῦ φθινοπώρου ἀρχομένου, αἱ μὲν ἄμπελοι τῷ καρπῷ ἐβρίθοντο, οἱ δὲ χήτει τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. ἅπαντα γὰρ τῷ Ναρσῇ ἐμφρονέστατα προδιήρπαστο. οἱ δὲ τοὺς βότρυας ἀφαιρούμενοι, καὶ ταῖς χερσὶ διαθλίβοντες ἐνεφοροῦντο τοῦ γλεύκους, αὐτοσχεδιάζοντες τὴν αἰθοσμίαν. ἐνθένδε τε αὐτοῖς ἡ γαστὴρ ἐπινόσια ἐφέρετο καὶ διῄρει καὶ τὸ μέν τι αὐτῶν ἔθνησκεν αὐτίκα, ἦσαν δὲ οἳ καὶ διεγίγνοντο. πρίν γε δὴ οὖν καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι τὸ πάθος, ἐδόκει οἱ εἶναι πολεμητέα ἐς ὅ,τι ἐκβαίη. καὶ τοίνυν ἀφικόμενος ἐς Καμπανίαν, στρατοπεδεύεται οὐ πόρρω Καπύης τῆς πόλεως, ἀμφὶ τὰς ὄχθας τοῦ Κασουλίνου ποταμοῦ· ὃς διὰ μέσων ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Ἀπεννίνου, καὶ ἀνὰ τὰ ἐκείνῃ πεδία περιελιττόμενος, ἐς τὴν Τυρσηνικὴν φέρεται θάλατταν. ἐνταῦθα δὴ οὖν ἱδρύσας τὸν στρατόν, χαράκωμά τε περιεβάλετο καὶ ὠχύρου, καὶ ἐπεποίθει τῷ χώρῳ· ὅτι γὰρ ποταμὸς αὐτῷ ἐν δεξιᾷ ὑπορρέων, ἀεί τι ἐρύματος εἶναι ἐδόκει τοῦ μή τινα ἐπιέναι. καὶ τὰς τῶν ἁμαξῶν τροχοὺς ἃς δὴ ὡς πλείστας ἐπήγετο, στοιχηδὸν ἐς ἀλλήλας ἁρμόσας, ἐνέπηξε τὰ ὀπίσω τῷ ἐδάφει, ἄχρι καὶ ἐς τὰς πλήμνας περιχώσας, ὡς μόνα τὰ ἡμικύκλια ὑπερανέχειν καὶ προβεβλῆσθαι. τούτοις δὴ οὖν καὶ ἑτέροις ξύλοις πολλοῖς ἅπαν τὸ στράτευμα ἐχυρώσας, ἔξοδόν τινα οὐ μάλα εὐρεῖαν καταλέλοιπε κενὴν τῶν περιφραγμάτων, ὡς ἐκ τῆσδε αὐτοῖς ἐξείη ῥᾳδίως ἢ βούλοιντο κατὰ τῶν πολεμίων ἐφόδους τε καὶ ἐπανόδους ποιεῖσθαι. ὅπως δὲ αὖ αὐτῷ μηδὲ τὰ τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ ἀφύλακτα εἴη, μηδέ γε ἐνθένδε τι πημαίνοιτο, προκαταλαμβάνει τε αὐτὴν καὶ πύργον τινὰ ξύλινον ἐνταῦθα τεκτηνάμενος, ἐφίστησιν ἐν αὐτῷ ἄνδρας ὁπόσους οἷόν τε ἦν μαχίμους τε καὶ ἄριστα ὡπλισμένους· ἐφ' ᾧ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀμυνοῦνται, καὶ ἀπερύκοιεν τοὺς Ῥωμαίους διαβησομένους. οὕτω δὲ ἕκαστα διαθείς, ὥστε οἱ τὰ παρόντα ἐν δέοντι παρεσκευάσθαι, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ δή που κείμενον πολέμου κατάρχεσθαι, καὶ οὐ πρότερον μάχης ἐσομένης, πρὶν αὖ ἐκείνῳ ἔοι βουλομένῳ. καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ τῷ ἀδελφῷ ἐν Βενετίᾳ ξυμβαίνοντα, οὔπω πέπυστο· ἐθαύμαζε δὲ ὅτι δὴ αὐτῷ, κατὰ τὸ ξυγκείμενον, τὸ στράτευμα οὐκ ἐπεπόμφει· καὶ ὑπετόπαζεν, ὡς οὐκ ἂν ἐς τοσοῦτον ἐμέλλησεν, εἰ μή τι αὐτοῖς ξυνηνέχθη δεινὸν καὶ ἀντίξουν. πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐκείνου ἄνευ περιέσεσθαι τῶν πολεμίων ἡγεῖτο, ἅτε δὴ τῷ πλήθει καὶ ὣς ὑπερβάλλων. ἐς τρεῖς γὰρ αὐτῷ μάλιστα μυριάδας μαχίμων ἀνδρῶν ἡ λειπομένη στρατιὰ ξυνετέτακτο· ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων δύ-

ναμις, μόλις ἐν ὀκτωκαίδεκα χιλιάσιν ἐτύγχανεν οὖσα. αὐτός τε δὴ οὖν,
ὧδέ πως ἄριστα εἶχε προθυμίας, καὶ ἅπαντι τῷ στρατῷ παρεκελεύετο γιγνώ-
„ σκειν, ὡς ὁ παρὼν ἀγὼν οὐκ ἐπὶ σμικρῷ τινι χωρήσει. ἀλλ' ἢ καθέξομεν, ἔφη,
„ τὴν Ἰταλίαν, οὗ δὴ ἕκατι ἀφικόμεθα, ἢ λελείψεται ἡμῖν ἅπασιν ἀκλεῶς τὸ
„ τεθνάναι. οὐκ οὖν τόδε ἡμᾶς ὦ γενναῖοι ἀντ' ἐκείνου ἑλέσθαι προσήκει, ἐξὸν ἄνδρας
„ ἀγαθοὺς ἐν τῷ πολέμῳ γιγνομένους, ἀπόνασθαι ὧν ἐφιέμεθα. Βουτιλῖνος μὲν οὖν
ταῦτά τε καὶ τὰ τοιάδε παραινῶν τοῖς πλήθεσιν οὐκ ἀνίει. οἱ δὲ ἐπερρώννυν-
το ταῖς ἐλπίσι, καὶ τὰ ὅπλα, ὥσπερ ἑκάστῳ φίλον, παρεσκευάζοντο. ὧδε μὲν γὰρ
πελέκεις ἐθήγοντο πολλοί, ὧδε δὲ τὰ ἐπιχώρια δόρατα οἱ ἄγγωνες, ἑτέρωθι
δὲ τῶν ἀσπίδων αἱ διερρωγυῖαι, πρὸς τὸ ἐνεργὸν μετεποιοῦντο, καὶ ῥᾳδίως αὐ-
τοῖς ἅπαντα παρεσκεύαστο. λιτὴ γὰρ τοῦδε τοῦ ἔθνους ἡ ὅπλισις, καὶ οἵα οὐ τεχνιτῶν
δεῖσθαι ποικίλων, ἢ μόνον ὑπ' αὐτῶν οἶμαι τῶν χρωμένων διακοσμεῖσθαι, εἰ καί τι
διαφθαρείη. θωράκων μὲν γὰρ καὶ κνημίδων ἀγνῶτες τυγχάνουσιν ὄντες, τὰς δὲ κε-
φαλὰς οἱ μὲν πλεῖστοι ἀσκεπεῖς ἔχουσιν, ὀλίγοι δὲ καὶ κράνη ἀναδούμενοι, μάχονται,
γυμνοὶ δὲ τὰ στέρνα εἰσὶ καὶ τὰ νῶτα μέχρι τῆς ὀσφύος, ἐνταῦθα δὲ ἀνα-
ξυρίδας οἱ μὲν λινᾶς, οἱ δὲ καὶ σκυτίνας διαζωννύμενοι τοῖς σκέλεσι περι-
αμπίσχονται. ἵπποις δὲ ἥκιστα χρῶνται, πλὴν σφόδρα ὀλίγων, ἅτε δὴ αὐ-
τοῖς τὸ πεζομαχεῖν συντροφόν τε ὂν καὶ πάτριον καὶ ἄριστα μεμελετημένον.
ξίφος δὲ τῷ μηρῷ, καὶ ἀσπὶς τῇ λαιᾷ πλευρᾷ παρηώρηται. καὶ τοίνυν τό-
ξα ἢ σφενδόνας ἢ ἄλλα ἄττα ἑκηβόλα ὅπλα οὐκ ἐπιφέρονται, ἀλλὰ πελέκεις
γὰρ ἀμφιστόμους καὶ τοὺς ἄγγωνας, οἷς δὴ καὶ τὰ πλεῖστα κατεργάζονται· εἰσὶ δὲ
οἱ ἄγγωνες, δόρατα οὐ λίαν σμικρά, οὐ μὲν οὖν ἀλλ' οὐδὲ ἄγαν μεγάλα, ἀλλ' ὅσον
ἀκοντίζεσθαί τε (εἴπου δεήσοι) καὶ ἐς τὰς ἀγχεμάχους παρατάξεις πρὸς τὰς
ἐμβολὰς ἀφικνεῖσθαι. τούτου δὲ τὸ πλεῖστον μέρος σιδήρῳ πάντοθεν περιέ-
χεται, ὡς ἐλάχιστόν τι διαφαίνεσθαι τοῦ ξύλου, καὶ μόλις ὅλον τὸν σαυρωτῆρα.
ἄνω δὲ ἀμφὶ τὸ ἄκρον τῆς αἰχμῆς, καμπύλαι τινὲς ἀκίδες ἐξέχουσιν ἑκατέ-
ρωθεν ἐξ αὐτῆς δήπου τῆς ἐπιδορατίδος, ὥσπερ ἄγκιστρα ὑπογαμπτόμενα,
καὶ ἐς τὰ κάτω νενεύκασι. καὶ οὖν ἀφίησι τυχὸν ἐν συμπλοκῇ τοῦτον δὴ τὸν ἄγ-
γωνα Φράγγος ἀνήρ. καὶ εἰ μὲν σώματί που ἐγχρίψειεν, εἰσδύεται μὲν εἴσω
(ὥσπερ εἰκὸς) ἡ αἰχμή, οὔτε δὲ αὐτὸν τὸν βληθέντα ἐρύσαι ῥᾳδίως ἔνεστι τὸ δόρυ.
εἴργουσι γὰρ αἱ ἀκίδες ἔνδον ἐνεχόμεναι τῇ σαρκί, καὶ πικροτέρας ἐπάγουσαι
τὰς ὀδύνας, ὥστε εἰ καὶ μὴ καιρίαν τὸν πολέμιον τετρῶσθαι ξυνενεχθείη,
ἀλλὰ

ἀλλὰ ταύτῃ γε διαφθαρῆναι. εἰ δέ γε ἐς ἀσπίδα παγείη, ἀποκρέμαται μὲν αὐτίκα ἐξ αὐτῆς, καὶ ξυμπεριάγεται, συρομένη ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ἀπολήγοντος· ὁ δὲ βληθεὶς, οὔτε ξυνελκύσαι τοῦτο δὴ δύναται τὸ δόρυ διὰ τὴν εἴσδυσιν τῶν ἀκίδων, οὔτε ξίφει διατεμεῖν, τῷ μὴ ἐφικνεῖσθαι τοῦ ξύλου, ἀλλὰ τὸν σίδηρον περιτετάσθαι. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο ἴδοι ὁ Φράγγος, ὁ δὲ ἀθρόον ἐπιβὰς τῷ ποδὶ καὶ ἐμπατήσας τὸν σαυρωτῆρα, καθέλκει τὴν ἀσπίδα καὶ κατάγει, ὡς ὑποχαλάσαι τὴν τοῦ φέροντος χεῖρα, καὶ γυμνωθῆναι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στέρνον. τότε δὴ οὖν ἀφύλακτον ἐκεῖνον ἑλὼν, ῥαδίως ἀπόλλυσιν, ἢ τὸ μέτωπον πελέκει πατάξας, ἢ δόρατι ἑτέρῳ τὴν φάρυγγα διελάσας. τοιαύτη μὲν τοῖς Φράγγοις ἡ ὅπλισις, καὶ ἐν τοῖσδε τὰ ἐς τὸν πόλεμον παρεσκευάζοντο· Ναρσῆς δὲ τῶν ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπειδὴ ταῦτα ἐγνώκει, αὐτίκα δὴ γε ἅπαντι τῷ στρατῷ ἄρας ἐκ τῆς ῥώμης, στρατοπεδεύεται οὐ πόῤῥω τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὅσον πατάγου τε ἀκούειν, καὶ διορᾶν τὸ χαράκωμα. οὕτω δὲ τῶν στρατευμάτων ἀλλήλοις ἀναφανέντων, πολλὴ μὲν ἑκατέρωθεν ὑπῆρχε παράταξις, πολλαὶ δὲ φρουραὶ, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀνὰ τὰ πλήθη περινοστήσεις. ἐλπίδες δὲ καὶ δέος καὶ παλιμβολίαι, καὶ ὅσα τοῖς περὶ μεγάλων ἀγωνιζομένοις παράλογα ἐξηγεῖται πάθη, ἄλλοτε ἄλλοις ἐπεφοίτα· τὰ δὲ τῆς ἰταλίας πολίσματα, μετέωρα ἦν ἅπαντα καὶ δεδοικότα, ἐφ' οὓς ἂν καὶ χωρήσοιεν ἀμφιγνοοῦντα. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Φράγγοι τὰς ἐγχωρίας κώμας ληΐζοντες, τὰ ἐπιτήδεια σφίσιν ἀναφανδὸν διεκόμιζον. ναρσῆς δὲ τοῦτο ἰδὼν, αἶσχος οἰκεῖον ἡγεῖτο, καὶ ἐχαλέπαινεν, εἴ γε ἐξέσται τοῖς τῶν δυσμενῶν ἀχθοφόροις, οὕτω δή τι ἀνειμένως ἐγγύτατα διαπορεύεσθαι, ὥσπερ οὐδὲν ὅτι ἀντίπαλον θεωμένοις. ἐδόκει οὖν αὐτῷ, οὐκ ἐπιτρεπτέα τὸ λοιπὸν, ἀλλὰ παντὶ σθένει διακωλυτέον. χαναράγγης δέ τις ἀνὴρ ἀρμένιος, ἐτετάχθει μὲν τοῖς ῥωμαϊκοῖς ταξιάρχαις, ἀνδρειότατος δὲ ἦν ἐς τὰ μάλιστα καὶ θρασύτατος, καὶ ἐν δέοντι φιλοκίνδυνος. τούτῳ δὴ οὖν τῷ χαναράγγῃ (ἐν χώρῳ γὰρ ἀμφὶ τὸ τέρμα τοῦ στρατοπέδου πλησιαίτατα τῶν πολεμίων ἐσκηνημένος) παρακελεύεται ὁ ναρσῆς ἐπιέναι τοῖς ἁμαξελάταις, καὶ σίνεσθαι αὐτοὺς καθ' ὅ,τι ἂν δύναιτο, ὡς ἂν μηκέτι χιλὸν διακομίζειν τολμῷεν. καὶ ὃς ἀθρόον ἐξιππασάμενος ἅμα ὀλίγοις τοῦ ἀμφ' αὐτὸν τάγματος, τὰς μὲν ἄλλας ἁμάξας ἀφαιρεῖται, καὶ τοὺς ἄγοντας κτείνει. μίαν δέ τινα αὐτῶν χόρτῳ σεσαγμένην ἀγρίῳ τε καὶ γεγηρακότι, προσάγει τῷ πύργῳ, ὃν δὴ ἐπὶ τῆς γεφύρας οἱ Φράγγοι ἐτύγχανον ἐξειργασμένοι, ἧπερ μοι εἴρηται πρότερον.

καὶ οὖν ἐνταῦθα περιαψάσας τὴν ἅμαξαν, πῦρ ἐμβάλλει τῷ χόρτῳ. μεγίστης δὲ φλογὸς ἐξαπιναίως ἀρθείσης, ῥαδίως ἅπασα ἡ τύρσις ἐνεπίμπρατο, ἅτε δὴ ξύλοις ἐσκευασμένη. οἱ δὲ ἄνδρες τῶν βαρβάρων ὁπόσοι ἐπὶ φρουρᾷ ἐτετάχατο, ἐπειδὴ ἀμύνεσθαι οὐκ ἠδύναντο, ἀλλ' ἤδη που καὶ αὐτοὶ πυρπολεῖσθαι ἔμελλον, ἔγνωσαν μεθεῖναι τὸ χωρίον, καὶ οἱ μὲν μόλις ἐνθένδε διεκπεσόντες, ἐπὶ τὸ σφῶν στρατόπεδον καταφεύγουσιν. οἱ δὲ ῥωμαῖοι τῆς γεφύρας ἐγεγένηντο. Τούτων δὲ οὕτω ξυνενεχθέντων, αὐτίκα οἱ φράγγοι ταραχῆς, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀνεπίμπλαντο, καὶ πρὸς τὰ ὅπλα ἐχώρουν. σφαδάζοντες τῷ θυμῷ καὶ λυττῶντες, κατέχειν τε ἐν ἑαυτοῖς τὰ φρονήματα οὐκ ἠδύναντο, ἀλλὰ τολμητίαι γε ἦσαν πέρα τοῦ μετρίου καὶ θαῤῥαλέοι, ὡς μηκέτι ἠρεμεῖν ἐθέλειν, μήδε διαμέλλειν, ἀλλ' αὐθημερὸν παρατάττεσθαι. καὶ ταῦτα προειρημένον αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀλαμανικῶν μαντέων, μὴ δεῖν ἐκείνης τῆς ἡμέρας διαμάχεσθαι, ἢ γιγνώσκειν ὡς ἄρδην ἅπαντες ἀπολοῦνται. οἶμαι μὲν οὖν εἰ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἢ καὶ καθ' ἑτέραν ἡ ξυμβολὴ ἐγεγόνει, πάντως ἂν τοῦτο ἐκεῖνο ἐπεπόνθεσαν, ὅπερ καὶ ἐν τῷ τότε ἀπέβη. οὐ γὰρ δή που ἡ τῆς ἡμέρας ἐναλλαγὴ ἀπέχρησεν ἂν αὐτοῖς ἐς τὸ μὴ οὐ ποινὰς ἀποτίσαι ὧν ἐτύγχανον ἠσεβηκότες. πλὴν ἀλλ' ὅμως εἴτε οὕτω ξυμβὰν, εἴ τε καὶ ἴσως τῶν ἀλαμανικῶν χρησμολόγων ὅτῳ δὴ οὖν τρόπῳ τὰ ἐσόμενα ἐπιφρασαμένων, οὐ κενὸν τοῖς πολλοῖς, οὐδὲ ἀτελεύτητον ἔδοξεν εἶναι τὸ μάντευμα. ὅπως δὲ τῶν ἐφεξῆς ἕκαστα ἐπράχθη, αὐτίκα ἐς τὸ ἀκριβὲς ὡς οἷόν τέ μοι λελέξεται. ὁ μὲν γὰρ τῶν φράγγων λεὼς ὧδέ πως εἶχεν ὁρμῆς, καὶ ἤδη αὐτῷ τὰ ὅπλα μετεκεχείριστο. ἐξώπλισε δὲ καὶ ὁ ναρσῆς τοὺς ῥωμαίους, καὶ ὑπεξῆγε τοῦ στρατοπέδου, ἐφ' ᾧ ἐν μεταιχμίῳ γενέσθαι, οὗπερ ἔδει αὐτοὺς ἐς φάλαγγα καταστῆναι. ἐν ᾧ δὲ τὸ στράτευμα ἐκεκίνητο, καὶ ἤδη ὁ στρατηγὸς τῷ ἵππῳ ἐπιβεβήκει, ἀγγέλλεταί οἱ, ὡς ἔρουλός τις ἀνὴρ οὐ τῶν πολλῶν παρ' αὐτοῖς καὶ διαλανθανόντων, ἀλλ' εὐπατρίδης ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἀρίδηλος, ἕνα τῶν οἰκείων θεραπόντων ἀπεκτονὼς εἴη οἰκτρότατα ἐφ' ὁτῳοῦν καὶ σφαλέντα. αὐτίκα δὴ οὖν ἐπισχὼν τῷ ῥυτῆρι τὸν ἵππον, παράγει ἐς μέσον τὸν ἀνδροφόνον, ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐπὶ τὸν πόλεμον ἰέναι, πρὶν ἀπολυμήνασθαι καὶ ἀφαγνίσαι τὸ μίασμα. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ πυνθανομένῳ τὸ πραχθὲν ἀνωμολόγει ὁ βάρβαρος καὶ οὐκ ἀνήνατο. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ ἐφικτὸν εἶναι ἔφασκε τοῖς κεκτημένοις τοὺς σφετέρους δούλους ᾗ βούλονται μετιέναι, ὅτι τε καὶ οἱ ἕτεροι εἰ μὴ σωφρονοῖεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἵδε παραπλήσιον πείσονται. ἐπεὶ-

δὴ οὖν

δὴ οὖν ὥσπερ οὐ μεταμέλον αὐτῷ τῆς παρρησίας, θρασύς γε ὢν ἔτι καὶ ὑψαγόρας καὶ λίαν φρονοῦντι ἐῴκει, διακελεύεται ὁ ναρσῆς τοῖς δορυφόροις ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα, καὶ ὁ μὲν ξίφει τὴν λαπάραν διαπαρηθεὶς, ἐτεθνήκει. ὁ δὲ τῶν ἐρούλων ὅμιλος, οἷα δὴ βάρβαροι, ἠνιῶντο καὶ ἐχαλέπαινον, καὶ ἀπόμαχοι ἔσεσθαι διενοοῦντο. ὁ δὲ ναρσῆς οὔπω πως τὸ τῆς μιαιφονίας ἄγος ἀποδιοπομπησάμενος, καὶ τῶν ἐρούλων ὀλίγα φροντίσας, ἐχώρει ἀνὰ τὴν παράταξιν, ἀνειπὼν ἐν κοινῷ καὶ βοήσας, ὡς ὅ γε βουλόμενος τῆς νίκης μεταλαχεῖν, ξυνεπέσθω. οὕτω δή τι ἄρα διαφανῶς ἐπεποίθει τῇ τοῦ κρείττονος ἐπικουρίᾳ, καὶ ὡς ἐπὶ προδιεγνωσμένοις ἐφοίτα. σίνδυαλ δὲ ὁ τῶν ἐρούλων ἡγεμὼν, αἰσχρόν τι εἶναι ἡγεῖτο καὶ ἄχαρι, εἴ γε πλέονος τοῦτο ξυμβεβηκότος, αὐτός τε καὶ ὁ ἀμφ' αὐτὸν στρατὸς λειποταξίου ἁλοῖεν, δόξοιέν τε τῷ μὲν ἔργῳ δεδιέναι τοὺς πολεμίους, σκῆψιν δέ τινα καὶ προκάλυμμα τῆς δειλίας τὴν περὶ τὸν τεθνεῶτα εὔνοιαν πεποιῆσθαι. οὐκοῦν ἠρέμα ἀναχόμενος, ἐσήμαινε τῷ ναρσῇ ἀναμένειν, ὡς καὶ αὐτῶν ὅσον οὔπω παρεσομένων. ὁ δὲ μενετέα μὲν οὐκ ἔφη, μελήσειν δὲ ὅμως αὐτῷ, ὅπως αὖ ἐν δέοντι καὶ οἵδε τάξαιντο, εἰ καὶ ὀλίγῳ ὕστερον τύχοιεν ἀφιγμένοι. οἱ μὲν οὖν ἔρουλοι εὖ μάλα ἐξωπλισμένοι, ἐπορεύοντο βάδην ἐν κόσμῳ. ναρσῆς δὲ ἐπειδὴ ἐν τῷ χώρῳ ἐγεγόνει οὗ δὴ συμπλέκεσθαι ἔμελλεν, αὐτίκα ἐς φάλαγγα καθίστη τὸν στρατὸν καὶ διέταττεν. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ἄκρων παρατετάχατο, δόρατα φέροντες καὶ πέλτας, τόξα τε καὶ ξίφη παρῃωρημένα. ἦσαν δὲ οἳ καὶ σαρίσας ἐκράτουν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως εἱστήκει. Ζανδαλᾶς τε ὁ τῶν ὀπαδῶν ἐπιστάτης τοῦ τε θητικοῦ καὶ οἰκετικοῦ ὁπόσον οὐκ ἀπόλεμον ἦν, ἀλλὰ καὶ οἵδε παρῆσαν. ἐπὶ θάτερα δὲ, οἱ ἀμφὶ βαλεριανόν τε καὶ ἀρταβάνην, προεστεταλμένοι αὐτοῖς ὑποκρύπτεσθαι πρὸς βραχὺ ἀνὰ τὰ λάσια τῆς νάπης, καὶ ἐπειδὰν εἰσβάλοιεν οἱ πολέμιοι, τότε δὴ ἀθρόον αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπιέναι, καὶ ἀμφιβόλους ποιεῖσθαι. ἅπασαν δὲ τὴν μεταξὺ χώραν ὁ πεζὸς εἶχεν. ἔμπροσθεν γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου οἱ προβεβλημένοι? θώρακας ποδήρεις ἐνημμένοι καὶ κράνη καρτερώτατα, τὸν συνασπισμὸν ἐπεποίηντο· ἑξῆς δὲ οἱ ἄλλοι ἐς βάθος ἀλλήλοις ἀνέκειντο, ἕως εἰς τοὺς οὐραγοὺς ἐτελεύτα· τὸ δὲ ψιλὸν ἅπαν καὶ ἑκηβόλον, ὄπισθεν περιέθει καὶ ἀνέμενε τὸν καιρὸν, ἡνίκα δέοι ἀκροβολίζεσθαι. ἀπεκέκειτο δὲ τοῖς ἐρούλοις τόπος, τῆς φάλαγγος τὸ μεσαίτατον, καὶ ἦν ἔτι κενὸς, οὐ γάρ πω ἐκεῖνοι παρῆσαν. ἐν τούτῳ δὲ ἄνδρες δύο τῶν ἐρούλων, ἐτύγχανον γὰρ

νον γὰρ

νον γὰρ ἤδη ηὐτομοληκότες παρὰ τοὺς πολεμίους ὀλίγῳ ἔμπροσθεν, ὥς καὶ ἀγνοεῖν δήπουθεν τὰ ὕστερον τῷ σίνδυαλ βεβουλευμένα, ἐξωτρυνέτην ἅπαντας τοὺς βαρβάρους ὡς τάχιστα ἐπιφοιτᾶν τοῖς ῥωμαίοις· εὑρήσετε γὰρ αὐτοὺς, ἐφάτην, ταραχῆς τε καὶ ἀκοσμίας ἀναπεπλησμένους, τοῦ μὲν ἐρουλικοῦ στρατοῦ χαλεπαίνοντος καὶ ξυγκινδυνεύειν ἀναινομένου, τοῦ δὲ ἄλλου πλήθους τῇ ἐκείνων ἀποστάσει καταπεπληγμένου. τούτοις δὲ ὁ βουτιλῖνος ἀνεπείθετο ῥαδίως, τῷ βούλεσθαι οἶμαι ἀληθῆ γε αὐτὰ καθεστάναι. αὐτίκα δὴ οὖν ἐπῆγε τὸν στρατὸν, καὶ ἅπαντες ξὺν προθυμίᾳ ἐχώρουν ἰθὺ τῶν ῥωμαίων, οὐ μὴν ἠρεμαῖοι, οὐδὲ κατὰ κόσμον, ἀλλὰ τοῖς ἀγγέλμασιν ἀνεπτερωμένοι, θορύβῳ εἴχοντο καὶ προπετείᾳ, ὡς αὐτοβοεὶ ἅπαν τὸ ἀντιστατοῦν ἀναρπασόμενοι. ἦν δὲ αὐτοῖς ἡ ἰδέα τῆς παρατάξεως, οἱονεὶ ἔμβολον. δελτωτῷ γὰρ ἐῴκει. καὶ τὸ μὲν ἐμπρόσθιον ὁπόσον ἐς ὀξὺ ἔληγε, στεγανόν τε ἦν καὶ πεπυκνωμένον τῷ πάντοθεν ταῖς ἀσπίσι περιπεφράχθαι, φαίης τε ἂν αὐτοὺς συὸς κεφαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ δὲ σκέλη ἑκατέρωθεν κατὰ στίχους τε καὶ λόχους ἐς βάθος ξυγκείμενα, καὶ ἐπιπλεῖστον ἐς τὸ ἐγκάρσιον παρατεταμένα, διΐσταντο ἀλλήλων ἠρέμα καὶ ἀπεκέκλειτο, καὶ προϊόντα, ἐς μέγιστον εὖρος ἀπετελεύτα, ὥς καὶ τὸ μεταξὺ χωρίον κενὸν καθεστάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνὰ τῶν ἀνδρῶν στοιχηδὸν διαφαίνεσθαι. ἀπεστραμμένοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ἐτύγχανον, ὅπως ἂν τοῖς μὲν πολεμίοις ἀντιπρόσωποι εἶεν, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀγωνίζοιντο τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, τὰ δὲ ὀπισθίδια τῷ ἀλλήλοις ἀντιτετάχθαι διαφυλάττοιντο.

Ἀλλὰ γὰρ τῷ ναρσῇ, τύχης τε αἰσίας κυρήσαντι, καὶ τὸ πρακτέον ἄριστα μηχανησαμένῳ, ἅπαντα ἐς δέον ἀπέβη. ἐπειδὴ γὰρ οἱ βάρβαροι ξὺν βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ δρομαῖοι ἐπαναχθέντες, συνέρραξαν τοῖς ῥωμαίοις, αὐτίκα διέσχισαν τοὺς ἐπὶ τῷ ὀμφαλῷ προεστάτας ἀμφὶ τὸ κένωμα ἐσπεσόντες· οὔπω γὰρ παρῆσαν οἱ ἔρουλοι, ἥ τε ἀρχὴ διατεμοῦσα τὸ βάθος τῶν λόχων, καὶ φόνον οὐ πολὺν ἐργασαμένη, παρὰ τοὺς οὐραγοὺς ἐξηνέχθη. ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ περαιτέρω ἐχώρουν ὡς τὸ στρατόπεδον τῶν ῥωμαίων αἱρήσοντες. τότε δὴ ὁ ναρσῆς ἐπικάμψας ἠρέμα καὶ ὑπομηκύνας τὰ κέρατα, καὶ ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν (ὡς ἂν οἱ τακτικοὶ ὀνομάζοιεν) τὴν φάλαγγα καταστήσας, παρακελεύεται τοῖς ἱπποτοξόταις ἐφιέναι τὰ βέλη ἑκατέρωθεν ἐναλλὰξ δῆθεν ἐς τὰ μετάφρενα τῶν πολεμίων. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα ῥᾳδίως ἐποίουν. ἅτε γὰρ πεζοὺς ὄντας τοὺς βαρβάρους ἐκ τῶν ἵππων ὑπερανέχοντες, εὐκολώτατα ἠδύναντο βάλλειν τὸ ἀφεστηκὸς

στηκὸς καὶ ἡπλωμένον καὶ ἐλεύθερον τοῦ ἐπιπροσθοῦντος. καὶ ἦν οὐ χαλεπὸν οἶμαι τοῖς ἐπὶ τὴν ἄκραν ἱππόταις, τὸ μὲν κατὰ σφᾶς μέρος τῶν δυσμενῶν καὶ πλησιαίτατον ὑπερβάλλειν τοῖς βέλεσι, τοὺς δὲ ἀντικρὺ φαινομένους τιτρώσκειν. διεπερονῶντο τοιγαροῦν πανταχόθεν τὰ νῶτα οἱ Φράγγοι, τῶν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως τεταγμένων Ῥωμαίων τοὺς ἐκεῖθεν λυμαινομένων, τῶν δὲ ἐπὶ θάτερα τοὺς ἑτέρους. οὕτω τε οἱ ἄζακτοι παραλλὰξ ἐς τἀναντία φερόμενοι, καὶ ἅτε τὸ παρεμπίπτον διαφθείροντες ἐλάνθανον, οὔτε φυλάξασθαι τῶν βαρβάρων οἵων τε γινομένων, οὔτε ὅθεν βάλλονται σαφῶς ἐπισκοπούντων. ἀντιμέτωποι γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ἑστῶτες, καὶ ἐς μόνον τὸ καθ' αὐτοὺς ὡς ἕκαστοι ἀποβλέποντες, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἔμπροσθεν ὁπλίτας ἐκ χειρὸς διαμαχόμενοι, τοὺς δὲ ἱπποτοξότας ὡς δὴ ὄπισθεν τεταγμένους οὐ μάλα ὁρῶντες, τά τε στέρνα οὐ βαλλόμενοι, ἀλλὰ τὰ νῶτα, οὐκ εἶχον διαγινώσκειν ὅπερ ἐτύγχανον ὄντες κακοῦ. τοῖς δὲ πλείστοις οὐδὲ τοῦ διαπορεῖν καὶ ἀμφιγνοεῖν τὰ ποιούμενα χώρα ἐγίνετο, ἅμα τῇ πληγῇ τῆς τελευτῆς ἐπιφοιτώσης. πιπτόντων γὰρ ἀεὶ τῶν ἐκτὸς, εὐθὺς οἱ ἔνδοθεν ἀνεφαίνοντο, καὶ τούτου θαμὰ γιγνομένου, διέρρει αὐτοῖς τὰ πλήθη ὡς τάχιστα καὶ ἠφανίζετο, καὶ ἐς ὀλιγότητα ὑπεχώρει. ἐν τούτῳ δὲ Σίνδουαλ τε καὶ οἱ Ἔρουλοι πελάσαντες τῇ μάχῃ, ὑπαντιάζουσι τῶν πολεμίων τοῖς διαπεραιωθεῖσι τὴν παράταξιν καὶ προεαλωμένοις. αὐτίκα δὴ οὖν αὐτοῖς ἐς χεῖρας ἐλθόντες, ἔργου εἴχοντο· οἱ δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ μᾶλλον ἐνέδραν εἶναι τὸ χρῆμα ὑποτοπήσαντες, εὐθὺς ἐς φυγὴν ἐτράποντο, καταμεμφόμενοι τοὺς αὐτομολήσαντας, ὡς δὴ ὑπ' ἐκείνων ἐξηπατημένοι. οἱ δὲ ἀμφὶ Σίνδουαλ, οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο ἕως τοὺς μὲν κατεστόρεσαν, οἱ δὲ ἐς τὰς τοῦ ποταμοῦ ἐξέπεσον δίνας. οὕτω τε τῶν Ἐρούλων τὴν σφετέραν χώραν ἐγκαταστάντων, τότε κένωμα ἐπληροῦτο, καὶ ἡ φάλαγξ συνεκέκλειστο, καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Φράγγοι καθάπερ εἰς ἄρκυς ξυνειλημμένοι, ἐκτείνοντο πανταχόθεν. ἥ τε γὰρ τάξις αὐτοῖς τελεώτατα διελέλυτο, καὶ χύδην ἐπὶ σφᾶς ὑπελείποντο, οὐκ ἔχοντες ὅ,τι καὶ γένοιντο. οὐ μὴν δὲ Ῥωμαῖοι οὐ μόνον τοῖς τόξοις αὐτοὺς διεχρῶντο, ἀλλὰ τό τε ὁπλιτικὸν καὶ οἱ ψιλοὶ ἐπιπεσόντες, δοράτιά τε ἀκοντίζοντες, καὶ τοῖς κοντοῖς διωθούμενοι καὶ ταῖς μαχαίραις κατατέμνοντες, οἵ τε ἱππεῖς ἄκροι, ὥσπερ ποιούμενοι, ὑπεδέχοντο αὐτοὺς εἴσω καὶ ἀπελάμβανον. εἰ δέ τι αὐτῶν καὶ διέφυγε τὰ ξίφη, οἱ δὲ τῇ διώξει ἐκβιαζόμενοι, ἐς τὸν ποταμὸν κατεφέροντο, πανταχοῦ τῶν βαρβάρων οἰκτρότατα διολλυμένων. αὐτός τε δὴ ὁ Βουτιλῖνος ὁ στρατηγός, καὶ ὅλον τὸ στράτευμα πανωλεθρίᾳ ἠφάνιστο. ἐν τοῖς, καὶ

οἱ τῶν ἐρούλων περὶ τῆσδε τῆς ξυμπλοκῆς μεταβάντες, καὶ οὐδεὶς ὅστις τῶν γερμανῶν ἐς τὰ πάτρια ἐνόστησεν ἤθη, ὅτι μὴ πέντε ἄνδρες ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διαδεδρακότες. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη ἀρίδηλον ὡς ποινὰς ὑπέχοντες τῶν ἀδικημάτων, καὶ ὑπερτέρα τις αὐτοὺς μετῆλθεν ἀνάγκη. ὁ μὲν γὰρ μυρίος ἐκεῖνος ὅμιλος τῶν φράγγων τε καὶ ἀλαμανῶν, καὶ τῶν ὅσοι δὴ αὐτοῖς τυχὸν ἕτεροι τὸν πόλεμον ξυνδιήνεγκαν, ἄρδην ἀνήρπαστο, μόνοι δὲ ὀγδοήκοντα τῶν ῥωμαίων ἄνδρες ἀπέθανον, οἳ δὴ ἐτύγχανον ὑποδεξάμενοι τὴν πρώτην ἐμβολὴν τῶν πολεμίων. ἠρίστευσαν δὲ ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ, τῶν μὲν ῥωμαϊκῶν ταγμάτων σχεδόν τι ἅπαντες. βαρβάρων δὲ τῶν ξυστρατευομένων, ἀλίγερνος ὁ γότθος. (παρῆν γὰρ καὶ ὅς ἐν τῇ μάχῃ) σίνδουαλ τε ὁ τῶν ἐρούλων στρατηγός, καὶ οὐδέν τι ἔλαττον εἶχε τῶν ἄλλων. ἅπαντες δὲ τὸν ναρσῆν ἐν ἐπαίνῳ ἐποιοῦντο καὶ ἀπεθαύμαζον, ὡς τῇ ἐκείνου προμηθείᾳ ἐπὶ μέγα δόξης χωρήσαντες. νίκη γὰρ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαφανὴς καὶ ἐς τόδε ὑπερβολῆς προελθοῦσα οὐ ῥαδίως οἶμαι ἀνὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἑτέρᾳ τῳ ξυνηνέχθη. εἰ δέ που ἄρα καὶ ἕτεροι πρότερον παραπλήσια πεπόνθασιν, ἀλλ᾽ εὕροις γε ἂν καὶ ἐκείνους ἀδικίας ἕκατι διαφθαρέντας. Δᾶτις μὲν γὰρ πάλαι ὁ δαρείου σατράπης ἅμα στρατεύματι περσικῷ, μαραθῶνάδε ἀφιγμένος καταστρέψασθαι τὴν ἀττικὴν ᾤετο χρῆναι, καὶ μὲν δὴ καὶ ἅπασαν τὴν ἑλλάδα. αἰτία δὲ ἦν τῆς ἐξόδου, ὅπου μὲν οὐδὲ δίκαιον, ὅτι δὲ βασιλέα δαρεῖον ὡς ἔοικε τὸ τῆς ἀσίας μέγεθος οὐκ ἐχώρει, ἀλλὰ δεινὰ ἐποιεῖτο εἰ μὴ χειρώσοιτο καὶ τὴν εὐρώπην. ταῦτά τοι καὶ ἡσσῶντο ἀνακράτος ὑπὸ μιλτιάδου οἱ μῆδοι. τοσοῦτοι γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ ἀνῄρηντο, ὥστε ἀμέλει περὶ τῆς μάχης τοὺς ἀθηναίους· λέγεται γὰρ οὕτω, χιμάρους ἰσαρίθμους τῶν ἀπολουμένων δυσμενῶν ἀρτέμιδι θύσειν, ἀπειλήσαντας ἐς τοσοῦτον ἵλεω ἐντυχεῖν τῇ ἀγροτέρᾳ, καὶ ἀπώνασθαι τῆς εὐθηνίας, ἐς ὅσον μὴ οἵους τε γενέσθαι τὸ χαριστήριον ἀποτίσαι, ἀλλ᾽ ἐπιλιπεῖν θυομένας ἔτι τὰς αἶγας, καὶ πρὸς ἀντίδοσιν μὴ διαρκέσαι. Ξέρξης δὲ ἐκεῖνος ὁ πάνυ, καὶ τὰ τοῦ ξέρξου θαύματα τῷ ἄρα γε τρόπῳ ὑπὸ τῶν ἑλλήνων νενίκηται, ἢ ὅτι ὁ μὲν ἀλαζών τε ἦν καὶ ἀτάσθαλος, καὶ καταδουλωσόμενος ᾔει τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας, μόνῳ τε τῷ πλήθει πίσυνος, καὶ τῇ τῶν ὅπλων παρασκευῇ, εὐβουλίᾳ οὐ μάλα ἐχρῆτο. οἱ δὲ ὅσιά γε δρῶντες, ὑπὲρ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας ἠμύνοντο, οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἐς δύναμιν παρειμένων, ἀλλὰ βουλευόμενοί τε τὰ δέοντα καὶ ἐπιτελοῦντες. τὰ δὲ γυλίππου τρόπαια τοῦ σπαρτιάτου, τήν γε νικίου καὶ

δημο-

δημοθοίνους κατάλυσιν, καὶ ἅπαντα τὰ ἐν συρακούσαις κακά, μῶν ἄλλοθεν εὕροι τις γεγενημένα, ἢ ἐξ ἀνοίας τε καὶ ἀδικίας; τί γὰρ ἠβούλοντο οἱ ἀθηναῖοι, τοὺς ἐπὶ θύραις πολεμίους ἀφέντες, οὐδὲ ὡς πορρωτάτω ἐπιστρατεύειν καὶ λυμαίνεσθαι τὴν σικελίαν. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα ἔχοι τις ἂν ἀπαριθμεῖσθαι ἀφροσύνης τε καὶ ἀδικίας τοιάδε νοήματα, καὶ ὅπως σίνονται τοὺς χρωμένους, πλὴν ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἡγοῦμαι ἀποχρῶντα ἐν τῷ παρόντι εἰρῆσθαι. Τότε δὲ οἱ ῥωμαῖοι, ἐς γὰρ τὰ πρότερα αὖθις ἰτέον, τοὺς μὲν σφετέρους νεκροὺς ἧ νενόμισται καταχώσαντες, τοὺς τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, μέγα τι χρῆμα ἤθροιζον ὅπλων, καθαστρεψάμενοι δὲ αὐτῶν καὶ τὸ χαράκωμα, καὶ ἅπαντα διαρπάσαντες, οὕτω δὴ τῇ λείᾳ σεσαγμένοι, παιανίζοντές τε καὶ στεφανηφοροῦντες, καὶ τὸν στρατηγὸν ἐν κόσμῳ προηγούμενοι, ἐς τὴν ῥώμην ἐπανῆλθον. ἦν δὲ ἰδεῖν ἐπὶ πολὺ τὰ ἀμφὶ κάπυαν ἅπαντα πεδία τῷ λύθρῳ περιρρεόμενα, καὶ ὑπερχειλῆ τὸν ποταμὸν τῷ ὑποπεπλῆσθαι σωμάτων. ἐμοὶ δέ τις τῶν ἐπιχωρίων, καὶ ἐλεγεῖόν τι ἔφη ἐς κύρβιν τινὰ λιθίνην ὑπὸ τοῦ γεγράφθαι, ἀμφὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἱδρυμένην, ὧδέ πη ἔχον.

Ῥεῖθρα καπουλίνου ποταμοῦ βεβαρημένα νεκροῖς,
Δέξατο τυρσηνῆς ἠϊόνος κεφαλή·
Ἡνίκα φραγγικὰ φῦλα κατέκτανεν αὐσονὶς αἰχμή,
Ὁππόσα δειλαίῳ πείθετο βουτιλίνῳ,
Ὄλβιον αὖ τόδε χεῦμα, καὶ ἔσεται αἰεὶ τροπαῖον
Αἵματι βαρβαρικῷ δηρὸν ἐρυθόμενον.

Τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἐπίγραμμα, εἴτε ὡς ἀληθῶς ἐγκεχάρακται τῷ λίθῳ, εἴτε καὶ ἄλλως ᾀδόμενον ἐς ἐμὲ ἵκετο, οὐδὲν οἶμαι τὸ κωλύον ἐνθάδε ἀναγεγράφθαι. ἴσως γὰρ καὶ ἐς μαρτύριον οὐκ ἄχαρι ἂν εἴη τῶν ἐν τῇδε τῇ ξυμπλοκῇ γεγενημένων. Ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ῥωμαίοις ἠγγέλλετο καὶ τὰ ἐν βενετίᾳ ἐπὶ λουθαρίῳ τε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἅπασι ξυνενεχθέντα. τότε δὴ οὖν καὶ μᾶλλον οἵ τε ἀστοὶ καὶ τὰ στρατεύματα, χορείας ἐτέλουν καὶ πανηγύρεις, ὡς οὐδὲν ἔτι αὐτοῖς ἀντίξουν περιγενησόμενον, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν βιοτεύσοντες. τῶν γὰρ ἐμβαλόντων ἐς τὴν ἰταλίαν πολεμίων οὕτω δὴ ἁπανταχοῦ διολωλότων, οὐκ ᾤοντο ἄλλους ἐπιθήσεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν τὸ πλῆθος διενοεῖτο, οἷα οὐ τῶν ἀκριβῶν στοχάζεσθαι πεφυκότες, ἀλλ' ἐς ῥᾳστώνην ἐμβεβλημένοι, καὶ πρὸς τὸ ἡδόμενον τῆς γνώμης ἅπαντα κρίνοντες. τῷ δὲ ναρσῇ ὀρθῶς ἕκαστα διασκοποῦντι, ἀκο-

λασία ἐδόκει τὸ χρῆμα καὶ παραφροσύνη, εἴ γε ᾤοντο μηκέτι ἕξειν ἀνάγκην ἑτέρους ὑποδύεσθαι πόνους, ἀλλὰ χρῆναι μᾶλλον ἐς τὸ ξυμφορώτερον τῆς διαίτης ἐς ἀεὶ μεταβεβλῆσθαι. ἐλείπετο γὰρ οἶμαι αὐτοῖς ὑπὸ ἀβελτηρίας τὰς ἀσπίδας τυχὸν καὶ τὰ κράνη ἀμφορέως οἴνου καὶ βαρβίτου ἀποδόσθαι, ἅτε περιττὰ τὸ λοιπὸν καὶ ἀνόνητα ἡγοῦντο τὰ ὅπλα. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν εἰκότων διεγίνωσκεν, ὡς ἄρα καὶ αὖθις πολέμιοι ἔσονται φράγγοι, καὶ ἐδεδίει, μή ποτε οἱ ῥωμαῖοι ἐς τὸ ἀβροδίαιτον ἐκτραπέντες, τὰ φρονήματα διαφθαρεῖεν. εἶτα εἰ παρατάξεως ἐπέλθοι καιρὸς, οἱ δὲ ὄκνῳ εἴκοντες, ἀπαγορεύσαιεν τοῖς κινδύνοις. καὶ ἴσως ἂν οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ τόδε ξυνέβη, εἰ μὴ θᾶττον δεῖν ᾠήθη ξυγκαλεσάμενος τὰ στρατεύματα, καὶ παραίνεσιν προσάγων ἀρίστην, ἐς τὸ σῶφρόν τε καὶ ἀνδρεῖον τὰς γνώμας μετάγειν, καὶ ὑποτέμνεσθαι τὸ ὑπερβάλλον τῆς μεγαλαυχίας. οὕτω δὴ οὖν ἁπάντων συνηθροισμένων, παρελθὼν ἐς μέσους ἔλεξε τοιάδε: Τοὺς μὲν
» ἀθρόον καὶ οὐ πάλαι συμβάσης εὐτυχίας τινὸς μετασχόντας, οὐκ ἀπεικὸς οἶμαι
» πρὸς ἀπειροκαλίαν ἐκκλῖναι, καὶ τῷ ἀσυνήθει καταπεπλῆχθαι, μάλιστα ἡνίκα
» τῷ ἀπροσδοκήτῳ καὶ τὸ παρ' ἀξίαν προσῇ. ὑμεῖς δὲ ὦ ἄνδρες, ποίαν ἂν καὶ
» προβάλλοισθε σκῆψιν, ἤν τις ὑμᾶς τῆς μεταβολῆς αἰτιῷτο, πότερον ὡς νῦν
» ἐγεύσασθε νίκης οὐ πρότερον εἰωθότες; ἀλλ' ὑμεῖς οἱ τωτίλαν τε καὶ τεΐαν καὶ
» ἅπαν τὸ γοτθικὸν ἔθνος ἐκποδὼν ποιησάμενοι, ἀλλ' ὡς μείζονος ἢ καθ'
» ὑμᾶς αὐτοὺς πειρᾶσθε τῆς τύχης; καὶ ποῖον ἂν μέγεθος εὐδαιμονίας τῇ τῶν
» ῥωμαίων δόξῃ συμμετρηθείη; συνηθὲς γὰρ ὑμῖν καὶ πάτριον κρατεῖν ἀεὶ τῶν
» πολεμίων. καὶ τοίνυν κρατεῖτε, καὶ οὔτε μειόνων ἢ καθόσον νικᾶτε ἄξιοι καθεστή-
» κατε, οὔτε τοῦ προσήκοντος καταδεεστέραν παρέχεσθε τὴν πεῖραν. μέτεστι δὲ
» τούτων ὑμῖν, οὐκ ἐκ ῥαστώνης τε καὶ ἡδυπαθείας, ἀλλ' ἐκ πόνων συχνῶν καὶ
» ἱδρώτων καὶ τῆς τῶν κινδύνων μελέτης. οὐκοῦν χρεὼν ὑμᾶς καὶ νῦν ἐμμένειν τοῖς
» προεγνωσμένοις, καὶ μὴ μόνον ἥδεσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος
» πέρι, ὅπως ὅμοιον ἔσται, σκοπεῖν. τοῖς γὰρ μὴ ταῦτα λογιζομένοις, οὐ μόνιμα τὰ
» τῆς εὐπραγίας, ἀλλὰ πρὸς τοὐναντίον ὡς τὰ πολλὰ μεταχωροῦσιν αἱ τύχαι. καὶ
» τεκμήριον ἔστω σαφὲς τόδε τὸ τῶν φράγγων πάθος ἐφ' ᾧ νῦν ὑμεῖς δικαίως
» αὐχεῖτε. εὖ γὰρ αὐτοῖς τέως τῶν πραγμάτων ἐχόντων, οἱ δὲ πρὸς ἀλαζονείαν
» ἐκτραπέντες, πόλεμον ἤραντο καθ' ἡμῶν, οὐ προορώμενοι τὸ σφαλερὸν τῆς ἐλ-
» πίδος. ἀπολώλασι τοιγαροῦν ἅπαντες τῇ σφῶν αὐτῶν ἀβουλίᾳ μᾶλλον, ἢ
» τοῖς ἡμῶν ὅπλοις. Αἰσχρὸν τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες ῥωμαῖοι, ταυτὸ παθεῖν τοῖς

βαρβά-

βαρβάροις, καὶ μὴ τοσοῦτον ταῖς γνώμαις αὐτῶν περιεῖναι, ὁπόσον τῇ ῥώμῃ. μηδὲ γὰρ οἰέσθω τις ὑμῶν, ὡς οὐδὲν ἔτι πολέμιον ἔσται, ἁπάντων δῆθεν τῶν δυσμενῶν διαφθαρέντων. καίτοι εἰ καὶ τοῦτο βεβαίως προσῆν, ἀλλ' οὐδ' ὣς ὑμῖν μεταθετέον τοὺς τρόπους, οὐδὲ τοῦ πρέποντος ἀφεκτέον. οὐ μὴν οὐδὲ συμβαίνουσαν εὕροι τις ἂν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ταῖς ὑμετέραις ἐννοίαις. οἱ γὰρ Φράγγοι, πολυάνθρωπόν τι γένος καὶ μέγιστον, καὶ λίαν ὀρθῶς τὰ πολέμια ἠσκημένον, ἀπόμοιρα δέ τις αὐτῶν οἱ νενικημένοι βραχεῖα, καὶ ὅσῃ μὴ δέος αὖθις ἐμβαλεῖν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς ὀργὴν ἀναστῆσαι. οὐκοῦν εἰκὸς αὐτοὺς ἠρεμήσειν, οὐδὲ καθέξειν ἐν ἀπορρήτῳ τὴν ὕβριν, ἀλλὰ πλείονι στρατῷ καθ' ὑμῶν ἥξουσι. καὶ οὐκ ἐς μακρὰν ἀναμενοῦνται. νῦν οὖν ὑμεῖς εἰ δοκεῖ παρέντες τὴν ῥᾳθυμίαν, ἀνανεώσασθε τὸ φιλοκίνδυνον πλέον ἢ πρότερον. ὅσῳ καὶ μείζονα τῶν φθασάντων τὰ ἐσόμενα προσδοκητέον. ἐπεὶ γὰρ ὑμῶν διατριβόντων, εἰ μὲν ὡς τάχιστα παρεῖεν, καὶ δὴ παρεσκευασμένοις ὑμῖν προσβαλοῦσι καὶ οἵοις μελλήσεως μὴ προσδεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ παντάπασιν ἐνδοῖεν, ἐρρώσθω γὰρ ἄμφω, ἀλλὰ τό γε ὑμέτερον ἐν ἀσφαλεῖ κείσεται, καὶ τὰ κράτιστα δόξοιτε ἂν βεβουλεῦσθαι. Τοιαῦτα τοῦ Ναρσοῦ παραινέσαντος, αἰδὼς ἅπαντα κατεῖχε τὸν στρατὸν, μεταμέλον αὐτοῖς τῆς παροινίας. καὶ οἱ μὲν τὸ ἐκμελές τε καὶ ἀκόλαστον τῆς γνώμης ἀποβαλόντες, ἐς τὰ πάτρια ἤθη μετεκοσμοῦντο. ἀποδασμὸς δὲ τῶν Γότθων ἐς ἑπτακισχιλίους ἄνδρας μάλιστα ἀποκεκριμένος, οἱ δὴ ἐτύγχανον πολλαχῇ τοῖς Φράγγοις προσβεβοηθηκότες, λογιζόμενοι ὡς οὐκ ἀνήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, ἀλλ' ἤδη καὶ τούτοις οὐκ ἐς μακρὰν ἐπιπεσοῦνται αὐτίκα, οἵ γε ἐς Κάμψας τὸ φρούριον ἀνεχώρουν. βέβαιον γὰρ ἐπιεικῶς ἦν καὶ ἐρυμνότατον τὸ χωρίον, τῷ ἐν ὄρει τε κεῖσθαι ἀνάντει, καὶ πρὸς αὐτῇ δήπου τῇ ἀκρωνυχίᾳ, πέτρας τε ἀποτόμους πανταχόθεν ἀνέχειν, καὶ παρατετάχθαι, ὡς μὴ πολεμίοις εὐέφοδον εἶναι. ἐνταῦθα δὴ οὖν οἵδε οἱ Γότθοι συνειλεγμένοι, ὤοντο ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἔσεσθαι, καὶ προσχωρεῖν τοῖς Ῥωμαίοις οὔτι μάλα ἠβούλοντο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ παντὶ σθένει ἀντιτάξεσθαι, ἤν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι. ἐξώτρυνε γὰρ αὐτοὺς ἐς τοῦτο καὶ ἀνεκίνει, ἀνὴρ βάρβαρος, ὃς δὴ σφῶν καὶ ἡγεῖτο, Ῥάγναρις γὰρ ὄνομα, καίτοι οὐχ ὁμογενὴς αὐτοῖς ὑπῆρχεν οὐδὲ ὁμόφυλος. ἦν γὰρ ἐκεῖνος ἐκ τῶν Βιττόρων καλουμένων (Οὐννικὸν δὲ τὸ ἔθνος οἱ Βίττορες) ἀλλὰ περὶ δεινὸς ἐς τὰ μάλιστα εἶναι καὶ πανουργότατος, καὶ οἷος ὅτῳ δὴ τρόπῳ δύναμιν ἐμπεδῶν περιβάλλεσθαι, ἐκράτει τε τοῦ ὁμίλου καὶ ἀναμοχλεῖσθαι διενοεῖτο, ὡς ἂν [illegible]

καὶ μᾶλλον ἀείδηλος γένοιτο. εὐθὺς δὴ οὖν ὁ Ναρσῆς ἅπαντι τῷ στρατῷ ἐπ' αὐτοὺς ἐχώρει, καὶ εἶτα ἐπειδὴ αὐτῷ οὐχ οἷόν τε ἦν ἐξ ἐπιδρομῆς τῷ φρουρίῳ πελάζειν καὶ ἐν δυσχωρίᾳ διακινδυνεύειν, ὁ δὲ ἐς πολιορκίαν καθίστατο, καὶ πανταχόθεν ἐφρούρει ὡς μηδὲν ὁτιοῦν τοῖς ἔνδον εἰσκομίζοιτο, μηδέ γε ἐκεῖνοι ἀδεῶς ᾗ βούλοιντο ἴοιεν. ἀλλὰ γὰρ ἐν τοῖσδε οὐ μάλα οἱ βάρβαροι ἐπημαίνοντο. ἀφθονίᾳ γὰρ πλείστῃ ὅσῃ τῶν ἀναγκαίων ἐχρῶντο, ἐπείπερ αὐτοῖς ἅπαντά τε τὰ ἐπιτήδεια καὶ τῶν κτημάτων τὰ τιμαλφέστατα, ἐν τῷδε τῷ φρουρίῳ, ὡς ἁλῶναί γε αὐτὸ οὐκ ἐνὸν ἐσενηνόχεντο. ἀγάλλοντες δὲ ὅμως ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων προσκαθεδρείᾳ, καὶ αἰσχρὸν ἡγούμενοι εἰ μέλλοιεν οὕτω δὴ ἐπιπολὺ ἐν περιβόλῳ μετρίῳ ξυγκλεῖσθαι καὶ ἐγκατείργεσθαι, ἐκδρομὰς μὲν κατὰ τῶν αἰπάλων θαμὰ ἐποιοῦντο, εἴπως αὖ αὐτοὺς ἐνθένδε ἀπώσασθαι δυνηθεῖεν, οὐδὲν δὲ ὅ τι καὶ μνήμης ἄξιον ἔπρασσον. ἐν τούτῳ δὲ τοῦ χειμῶνος ξυνιόντος, ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, ἐς λόγους ἐλθεῖν τῷ Ναρσῇ ὁ Ῥάγναρις τῶν παρόντων πέρι χρῆναι ᾠήθη, καὶ οὖν ἐπιτετραμμένον αὐτῷ παρῆν ἅμα ὀλίγοις ἐν μεταιχμίῳ, ξυνηλθέτην δὲ ἄμφω ἐς ταυτὸ, καὶ πολλὰ ἄττα διελεγέσθην. ἰδὼν δὲ ὁ Ναρσῆς τὸν Ῥάγναριν ἐς ἀλαζονείαν ἠρμένον, καὶ πλείστῃ χρώμενον μεγαληγορίᾳ, ὡς μειζόνων τε ἢ κατ' αὐτὸν ἐφιέσθαι, καὶ τοῦ καρτέρου ἐπικομπάζειν, διέλυσεν αὐτίκα τὴν ξυνουσίαν, καὶ ἀπηγόρευε τῇ ξυμβάσει, καὶ ἀπέπεμπέ γε αὐτὸν αὖθις ἐς τοὐπίσω ἀπερχόμενον ἐπὶ τοῖς προτέροις μενοῦντα. ὁ δὲ ἐπειδὴ ἐν τῷ λόφῳ ἐγεγόνει, καὶ ἤδη οὐ πόρρω τοῦ τείχους ἀφῖκτο, χαλεπαίνων ὅτι δὴ αὐτῷ οὐδὲν ὁτιοῦν τῶν ἐλπισθέντων ἀπέβη, ἐντείνει ἠρέμα λαθραίως τὸ τόξον, καὶ εἶτα ἀθρόον μεταστραφεὶς, ἀφίησι βέλος ἰθὺ τοῦ Ναρσοῦ, διήμαρτε δὲ τοῦ σκοποῦ. ἑτέρωθι γὰρ παραπέβη ὁ ἄτρακτος, καὶ κατέπεσεν οὐδένα σινάμενος. μετῆλθε δὲ ὅμως εὐθὺς ἡ δίκη τὴν τοῦ βαρβάρου παρανομίαν. οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν Ναρσῆν δορυφόροι ἐν ὀργῇ τὸ ἐκείνου ποιησάμενοι θέασμα, ἐπιτοξάζονται εἰς αὐτὸν, καὶ πλήττεται καιρίαν ὁ δείλαιος. πῶς γὰρ οὐκ ἤμελλεν, ἄδικόν τι καὶ ἀξυνὲς ἐγχείρημα δράσας; καὶ μόλις μὲν αὐτὸν οἱ ὀπαδοὶ φοράδην εἴσω τοῦ περιβόλου διακομίζουσιν· ἡμέρας δὲ δύο ἀρκέσας, ἀκλεῶς ἀπεβίω, καὶ τὰ τῆς ἀπιστίας αὐτῷ καὶ παροινίας ἐς τόδε κακοῦ ἐτελεύτα. Ἐκείνου δὲ διαφθαρέντος, αὐτίκα οἱ Γότθοι, οὐ γὰρ ἀντέχειν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ οἷοί τε εἶναι ἡγοῦντο, ἐδέοντο τοῦ Ναρσοῦ τὰ πιστὰ σφίσι παρασχέσθαι, ὡς τὴν ζωὴν αὐτοὺς οὐκ ἀφαιρήσει. ὁ δὴ καὶ τάχιστα ὀμωμοσμένον, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ φρούριον παρέδοσαν. Ναρσῆς δὲ

ἀπέχ-

ἀπέκτεινε μὲν οὐδένα τῷ ταῦτά τε ὀμωμοκέναι, καὶ ἄλλως οὐχ ὅσιον εἶναι τοὺς ἡσσημένους ὠμότατα διαχειρίζεσθαι. ὡς αὖ δὲ μηδὲ αὖθις νεωτερίσαιεν, ἅπαντας ὡς βασιλέα ἐς τὸ Βυζάντιον ἔστειλεν.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Θευδίβαλδος τὸ μειράκιον, ὃς δὴ τῶν περιοικούντων τὴν Ἰταλίαν Φράγγων ἐκράτει, ἅπερ μοι εἴρηται πρότερον, ἔτος δὲ εἰκ-ζότατα ἤδη ἐτεθνήκει τῇ νόσῳ παρατακεὶς τῇ συντρόφῳ. ἐπεὶ δὲ Χιλδίβερτόν τε καὶ Χλωθάριον, ὡς δὴ καὶ τῷ γένει ἐγγυτάτους, ἐπὶ τὸν κλῆρον τοῦ παιδὸς ὁ νόμος ἐκάλει, αὐτίκα ἔρις αὐτοῖς ἐνέπεσε δεινὴ, καὶ οὐ μικροῦ δεῖν τῷ παντὶ λυμήνασθαι γένει. Χιλδίβερτος μὲν γὰρ, γηραιὸς ἤδη ὑπῆρχε καὶ πόρρω που ἥκων τῆς ἡλικίας, καὶ πρός γε ἀσθενείᾳ εἴχετο πολλῇ, ὡς συνεσταλκέναι οἱ ἅπαν καὶ διατετῆχθαι τὸ σῶμα. παῖδές τε αὐτῷ ἄρρενες οὐκ ἦσαν οἳ τὴν ἀρχὴν διαδεξόμενοι, ἀλλ' ἐν θυγατράσιν ἐγηροκομεῖτο. Χλωθάριος δὲ ῥωμαλέος ἦν ἔτι καὶ οὔπω λίαν ἐγεγηράκει, πλὴν ὅσον ἐς πρώτην ῥυτίδα, υἱούς τε εἶχε τέτταρας βούπαιδας ἤδη καὶ θαρραλέους, καὶ πρὸς τὸ ἐνεργὸν ὡρμημένους. τοιγάρτοι οὐ μεθεκτέα ἔφασκε τῷ ἀδελφῷ τῶν Θευδιβάλδου χρημάτων, ὡς οὐκ ἐς μακρὰν καὶ αὐτῆς δήπου τῆς Χιλδιβέρτου βασιλείας ἐς αὐτόν τε καὶ τοὺς οἰκείους παῖδας μεταπεσουμένης. καὶ τοίνυν οὐ διήμαρτε τῆς ἐλπίδος. ὁ γὰρ πρεσβύτης ἑκὼν ἐνεδίδου τοῦ κλήρου, δεδιὼς οἶμαι τὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἀπαλλαξείων τῆς ἐπ' αὐτὸν δυσμενείας. ὀλίγῳ τε ὕστερον, αὐτὸς μὲν ἀπεβίω, ἅπαν δὲ τὸ τῶν Φράγγων κράτος ἐς μόνον Χλωθάριον κατέρρυη. ἐν τοῖσδε μὲν τὰ Ἰταλιωτῶν καὶ Φράγγων πράγματα ἐχώρει.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον θέρους ὥρᾳ, ἔσεισε μέγα ἔν τε Βυζαντίῳ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὡς καὶ πόλεις συχνὰς Βοιωτικάς τε καὶ ἠπειρώτιδας, ἀθρόον ἀναρπασθῆναι, καὶ ἄρδην τοὺς οἰκήτορας διαφθεῖραι. Βηρυτὸς γοῦν ἡ καλλίστη, τὸ Φοινίκων τέως ἐγκαλλώπισμα, τότε δὴ ἀπηγλαΐσθη ἅπασα καὶ κατέρριπτο τὰ κλεινὰ ἐκεῖνα καὶ περιλάλητα τῆς οἰκοδομίας δαιδάλματα, ὡς μηδὲν ὁποιοῦν σχεδόν που λελεῖφθαι, ἢ μόνα τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη. πολὺς μὲν οὖν ὅμιλος ἰθαγενῶν τε καὶ ἐνδαπῶν ἀνδρῶν ἀπολώλασιν, ὑποπιεσμένοι τῷ ἄχθει. πολλοὶ δὲ νέοι ἐπήλυδες εὐπατρίδαι τε καὶ παιδείας ἄριστα ἔχοντες, οἳ δὴ παρῆσαν τοὺς Ῥωμαίων αὐτοῦ ἀναλεξόμενοι νόμους. τοῦτο γὰρ πάτριον τῇ πόλει καὶ ὥσπερ γέρας τι μέγιστον τὰ τοιάδε αὐτῇ ἀνεῖται διδασκαλεῖα. μετεσκευάσαντο τοιγαροῦν ἐν τῷ τότε οἱ τῶν νόμων ἀφηγηταὶ ἐς Σιδῶνα τὴν πόλιν τὴν γείτονα.

γείτονα, καὶ ἐν τῇδε μετῆκτο τὰ φροντιστήρια, ἕως πάλιν ἡ Βηρυτὸς ἀνεδομήθη. καὶ γέγονεν ἥκιστα μὲν ὁποία πρότερον ἦν, πλὴν ἀλλ' οὐχὶ ἐς ὅσον καὶ ἀγνοεῖσθαι ὡς ἐκείνη εἴη ἡ πάλαι, ἀλλ' οὕτως μὲν ὁ τῆς πόλεως ἀνοικισμὸς καὶ ἡ τῶν διδασκαλίων ἐπάνοδος χρόνῳ ὕστερον ἔμελλεν ἔσεσθαι. τότε δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς τῷ Νείλῳ ἱδρυμένῃ ποταμῷ, καὶ ταῦτα οὐκ εἰωθὸς σείεσθαι τὸ χωρίον, συγκίνησίς τε τοῦ κλόνου ἐλαχίστη μὲν καὶ ἀσθενεστάτη καὶ οὐ πάμπαν ἀρίδηλος, γέγονε δὲ ὅμως. ἅπαντες δὴ οὖν οἱ ἐπιχώριοι καὶ μάλιστα οἱ σφόδρα γεγηρακότες, ἐν θαύματι μεγάλῳ τὸ ξυνενεχθὲν ἐποιοῦντο, ὡς οὔπω πρότερον γεγενημένον, ἔμενέ τε οἴκοι ὅστις οὐδείς, ἀλλ' ἀνὰ τὰς λεωφόρους τὰ πλήθη ξυνέρρει, τῷ ἀπροσδοκήτῳ δή που καὶ παραδόξῳ τοῦ μετρίου καταπεπληγμένοι. ἐμοὶ δέ γε καὶ αὐτῷ (ἐτύγχανον γὰρ αὐτοῦ διατρίβων, παιδείας ἕνεκα τῆς περὶ τῶν νόμων,) δεδιέναι παρεστήκει, καὶ ταῦτα ἐπὶ λίαν σμικρᾷ τῇ κινήσει λογιζομένῳ, ὅτι δὴ αὐτοῖς αἱ οἰκοδομίαι οὐκ ἰσχυραὶ οὐδὲ εὐρεῖαι τυγχάνουσιν οὖσαι, οὐδὲ οἷαι καὶ πρὸς βραχὺ ἀνασχέσθαι δυνάμεναι, ἀλλ' ἰσχναὶ ἄγαν καὶ ἀσθενεῖς (ἐφ' ἑνὶ γὰρ ὑφαίνονται λίθῳ,) ἀλλὰ γὰρ καὶ ὅτι λόγιμον ἐν τῇ πόλει, ἐδείμαινον καὶ οἶδε οὔ τί που οἶμαι τὸ ἤδη παρῳχηκός, ἀλλ' ὅτι αὖθις καὶ ἐσαῦθις; ταυτὸ τοῦτο ξυμβήσεσθαι οὐκ ἀπὸ ῥοπῆς ἐδόκει. οἱ γὰρ τὴν αἰτίαν τοῦδε τοῦ πάθους ἀναθυμιάσεις τινὰς εἶναι λέγοντες ξηράς τε καὶ λιγνυώδεις καὶ ὑπὸ τὰ γλαφυρὰ τῆς γῆς εἰργομένας, καὶ τῷ μὴ διαπνεῖσθαι ῥᾳδίως σφοδρότερον ἔνδον περιδινουμένας τὸ ἐπιπροσθοῦν ἅπαν σαλεύειν ἕως τῇ βιαίᾳ φορᾷ τῆς στενότητος ἐνδιδούσης, ἐς τοὐμφανὲς ἀναχθεῖεν. οἱ δὴ οὖν τὰ τοιαῦτα φυσιολογοῦντες, τὴν Αἰγυπτίαν φασὶ χώραν οὐ πώποτε σείεσθαι πεφυκέναι, ὡς δὴ χθαμαλήν τε ἀτεχνῶς καὶ ὑπτίαν καὶ ἥκιστα σηραγγώδη, ἐντεῦθέν τε οὐκ ἐμφορουμένην εἰ δέ γε καὶ ὑποδέξαιτο, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπὸ χαυνότητος θαμὰ διατμιζομένην. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ τότε ἤδη ἡ δόξα εὖ ποιοῦσα ἐπεφώρατό τε καὶ ἀπηλέγχετο μὴ σφόδρα ἐν βεβαίῳ κειμένη, εἰκότως ἄρα ἐδεδίεσαν οἱ γηραιοί, εἴ γε πρὸς τοὐναντίον αὖθις χωρήσει τοὐπίγραμμα, καὶ κινδυνεύσοιεν τὸ λοιπὸν οὐ γαιηόχου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνοσίχθονος πειρᾶσθαι τοῦ Ποσειδῶνος. ἴσως μὲν οὖν εἰ καί τι μέρος τῆς Αἰγύπτου κεκίνηται, ἀλλ' οὐκ ἐπιλείψουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα δεινοὺς καὶ ἕτεροι λόγοι, δι' ὧν αὖ καὶ ὡς ἡ τῶν ἀτμῶν σφίσι κρατυνοῖτο δόξα. Ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ὡς μὲν οἷόν τε ἀνθρώπῳ τεκμηρίοις τισὶ χρωμένῳ τῶν ἀδήλων πέρι διανοεῖσθαι, οὐ πάμπαν διαμαρτεῖν τοῦ

πιθανοῦ

πιθανοῦ καὶ εἰκότος, τοῦ δέ γε ὄντος ἀληθοῦς, πολλῷ ἀπολείπεσθαι. πῶς γὰρ ἄν τις ἐς τὸ ἀκριβὲς τὰ ἀφανῆ καὶ ὑπέρτερα διαγνοίη; ἀπόχρη δὲ ἡμῖν εἴγε τοσοῦτο μόνον εἰδείημεν, ὡς θείῳ νῷ καὶ βουλῇ κρείττονι ἅπαντα διατέτακται, φύσεως δὲ ἀρχὰς καὶ κινήσεις καὶ τὰς ἑκάστου τῶν γινομένων αἰτίας σκοπεῖν μὲν τῷ λόγῳ καὶ διερευνᾶν οὐ παντελῶς ἄχρηστον ἴσως οὐδὲ ἄχαρι νομιστέον. τό γε μὴν οἴεσθαί τι καὶ πεποιθέναι ὡς ἔνεστιν ἐφικέσθαι τοῦ ὄντος, μήποτε ἀλαζονεία εἴη τὸ χρῆμα, καὶ ἀμαθέστερον τῆς ἁπλῆς ἐκείνης ἀγνοίας. ἅλις μὲν οὖν τούτων ἔμοιγε. ὁ δὲ λόγος αὖθις ἐς αὐτὸν ἐπανείτω.

Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ ἡ Κῶς ἡ νῆσος ἡ πρὸς τῷ τέρματι τοῦ αἰγαίου κειμένη, ἐλάχιστόν τι αὐτῆς μέρος ἐσέσωστο, ἡ δὲ ἄλλη ἅπασα ἐπεπλήγει, ποικίλα τε αὐτῇ καὶ ἀνήκεστα ἐπεγεγόνει πάθη. ἥ τε γὰρ θάλαττα ἐπὶ πλεῖστον ἀρθεῖσα, κατέκλυσε τὰ παράκτια τῶν οἰκημάτων, καὶ διέφθειρεν αὐτοῖς χρήμασι καὶ ἀνθρώποις· τό τε μέγεθος τοῦ βρασμοῦ, ἐξαίσιον οἷον γεγενημένον, τὰ ἔνθα οὐκ ἐῶν ἀναρριχᾶσθαι τὸ ῥόθιον, ἅπαντα ἔρριψε καὶ κατέβαλεν. ἀπολώλασι δὲ χύδην σχεδόν τι ἅπαντες οἱ ἀστοί, οἵ τε ἐν ἱεροῖς ἐτύγχανον πεφευγότες, οἵ τε καὶ οἴκοι διαιτώμενοι, εἴτε καὶ ἄλλοσέ πη ξυνειλημμένοι. ἔμοιγ' οὖν ἐκ τῆς ἀλεξάνδρου ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον κατὰ τὸ βυζάντιον ἀνακομιζομένῳ, καὶ ἐν τῇδε τῇ νήσῳ οὕτω προσσχὼν, ἐν παράπλῳ γὰρ κεῖται, κατάραντι, οἰκτρόν τι πέφηνε θέαμα, καὶ ὁποῖον οὐκ ἂν ἀποχρώντως ὑπογράψοι ὁ λόγος. ἅπαν μὲν γὰρ σχεδόν τι τὸ ἄστυ, χῶμά γε ἦν ἐπὶ μέγα ἠρμένον, καὶ λίθοι κείμενοι σποράδην, κιόνων τε τρύφη καὶ ξύλων κατεαγότων, καὶ κόνις πολλὴ ὕπερθεν αἰωρουμένη καὶ ἐπηλυγάζουσα τὸν ἀέρα, ὡς μηδὲν αὐτά που τὰ τῶν λεωφόρων χωρία ῥᾳδίως διαγνώσκεσθαι, πλὴν ὅσον ὑπονοῆσαι ὀλίγα ἄττα δώματα εἱστήκεσαν ἀπαθῆ. καὶ ταῦτα, οὐχ ὅσα τιτάνῳ τυχὸν καὶ λίθῳ καὶ ταύτῃ δὴ τῇ στερεμνιωτέρᾳ καὶ μᾶλλον μονίμῳ κατὰ τὸ εἰκὸς ὕλῃ ἐξείργαστο, μόνα δὲ τὰ ἐκ πλίνθου ἀπέφθου καὶ πηλοῦ ἀγροικότερον πεποιημένα. ἄνδρες δὲ σποράδην ὀλίγιστοι ἀνεφαίνοντο σκυθρωποί τε ἄγαν καὶ κατηφεῖς, καὶ ὥσπερ πλεῖστα τοῦ σφετέρου βίου ἀπειρηκότες· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις δεινοῖς, καὶ ἅπαν τὸ ἐπιχώριον ὕδωρ, τὴν τοῦ ἀκραιφνοῦς καὶ ποτίμου φύσιν ἀθρόον ἀφῃρημένον, ἐς τὸ ἁλμυρὸν ἠρέμα καὶ ἄποτον μεταβέβλητο. καὶ ἦν ἅπαντα τὰ τῇδε, φευκτὰ καὶ ἀνατετραμμένα, ὡς μηδὲν ἕτερον ὑπολελεῖφθαι πρὸς εὐκοσμίαν τῇ πόλει, ἢ μόνον τὸ τῶν ἀσκληπιαδῶν κλεινὸν ὄνομα, καὶ τὴν ἐφ' ἱπποκράτει μεγαλαυχίαν, οἰκτείρειν

μὲν οὖν τὰ τοιάδε, οὐ πόρρω τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου εἶναι δοκεῖ. θαυμάζειν δὲ ἀτεχνῶς καὶ καταπεπλῆχθαι, ἀνδρῶν ἂν εἴη οὐ μάλα τὰ παλαιὰ ἐπισταμένων, οὐδὲ ὅτι ἐσαεὶ τουτὶ δὴ τὸ τῆς ὕλης χεῖρον ποικίλα παθήματα ὑποδέχεσθαι πέφυκε. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρότερον πόλεις γε ὅλαι σεισμῷ διεφθάρησαν, ὥστε τοὺς ἀρχαίους οἰκήτορας ἀποβαλοῦσαι ὑφ' ἑτέροις αὖθις οἰκισταῖς ἀνορθωθῆναι. αἱ γοῦν τράλλεις ἡ πόλις ἡ ἐν τῇ νῦν ἀσίᾳ καλουμένῃ χώρᾳ, ἀγχοῦ που τοῦ μαιάνδρου ποταμοῦ ἱδρυμένη, τὸ μὲν παλαιὸν πελασγῶν γέγονεν ἀποικία, ὑπὸ δὲ τοὺς αὐγούστου καίσαρος χρόνους, ἐσείσθη τε ἅπασα καὶ ἀνετράπη, καὶ οὐδὲν αὐτῆς ὅ,τι ἑστήκει. ἄπω δὲ τοῦ ἄστεος οἰκοῦντά τε κειμένου, ἀγροικόν τινα φασὶ τούτων δὴ τῶν γεωπόνων χαιρήμονα τοὔνομα, σφόδρα τὴν ψυχὴν ἁλῶναι τῷ πάθει, καὶ οὖν οὐκ ἐνεγκόντα, θαυμάσιόν τι ἡλίκον καὶ ἄπιστον ἔργον ἀνύσαι. μήτε γὰρ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος ἢ τῆς πρεσβείας τὸ μέγεθος κατορρωδήσαντα, μήτε ὅτι μεγίστοις, ὥσπερ εἰκὸς, ὁμιλήσειν ἤμελλε κινδύνοις, καὶ ταῦτα ἐπ' ἀδήλῳ τῇ τύχῃ, μήτε τῶν οἴκοι τὴν ἐρημίαν, μήτε ἄλλο τι τῶν ὁπόσα διανοούμενοι ἄνθρωποι μεταμανθάνουσι τὰ δοκηθέντα, ἀφικέσθαι μὴ ὅτι ἐν ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐς τῶν κανταβρίων τὴν χώραν, ἀμφ' αὐτὰς δή που τὰς τοῦ ὠκεανοῦ ἠϊόνας (ἐτύγχανε γὰρ αὐτοῦ που ὁ καῖσαρ ἐν τῷ τότε πρός τι τῶν ἐθνῶν διαμαχόμενος) ἀγγεῖλαί τέ οἱ τὰ ξυνενεχθέντα. καὶ οὕτως ἐλεῆσαι τὸν βασιλέα, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα ὑπάτους ἑπτὰ τῶν ἐν τοῖς μάλιστα εὐπατριδῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς ῥώμης ἀπολεξάμενον, ἅμα τῷ σφετέρῳ πλήθει στεῖλαι ἐς τὴν ἀποικίαν, καὶ τοὺς, ὡς τάχιστα ἐν τῷ χώρῳ γενομένους, χρήματά τε πλεῖστα ὅσα ἐπιδόντας καὶ σπουδῇ χρησαμένους, ἀνοικοδομῆσαι αὖθις τὴν πόλιν, καὶ ἐς τὸ μέχρι τοῦδε σωζόμενον ἀπεργάσασθαι σχῆμα. νῦν οὖν οἱ ἐκείνῃ ἀστοὶ, πελασγοὶ μὲν οὐκ ἔτι ἂν δικαίως κληθεῖεν, ῥωμαῖοι δὲ μᾶλλον εἰ καὶ τὰ τῆς φωνῆς ἐς τὸ ἑλληνικόν τι καὶ ἀττικώτερον μετεβάλοντο. πῶς γὰρ οὐκ ἤμελλον προσοικοῦντες τὴν ἰωνίαν; ταῦτα δὲ οὕτω ξυνενεχθῆναι, δηλοῖ μέν που καὶ ἡ πάτριος τοῦ ἄστεος ἱστορία, οὐχ ἥκιστα δὲ τοὐπίγραμμα ὅπερ ἔγωγε ἐκεῖσε ἐλθὼν ἀνελεξάμην. ἔν τινι γὰρ τῶν ἀμφὶ τὴν πόλιν ἀγρῶν ὅθεν δὴ ὢν ἐτύγχανεν ὁ χαιρήμων (σιδηροῦς δὲ ὄνομα τῷ ἀγρῷ ἐκείνῳ) βωμὸς ἵδρυται ἀρχαιότατος, ἐν ᾧ δὴ πάλαι (ὡς ἔοικε) τοῦ χαιρήμονος ἄγαλμα ἐφειστήκει. νῦν γὰρ, οὐδὲν ὁτιοῦν ἐν αὐτῷ φαίνεται. ἐγκεχάρακται δὲ ὅμως ἔτι τὸ ἐλεγεῖον τῷ βωμῷ ὧδέ πως ἔχον.

Κλασθείσας πάτρας σεισμῷ ποτὲ, κάνταθεν ἐς γᾶν
  χαιρήμων ἔπλα πατρίδα ῥυσόμενος.
Καίσαρι δ' εἰλιχθεὶς περὶ γούνασι, τὰν μεγάλαυχον
  ὤρθωσε τράλλιν, τάν ποτε κεκλιμέναν·
ἀνθ' ὧν συγγενέες οἱ τοῦτο βρέτας, ὄφρ' ἐπὶ βωμῷ
  οἷάγε δὴ κτίστας τάνδε φέροιτο χάριν.

καὶ τὰ μὲν τῶν τραλλέων πέρι, ὧδέ πως ἔχειν πεπίστευται. πολλὰς δὲ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ καὶ ἄλλας πόλεις ἐν τῇ ἀσίᾳ ἰωνικάς τε καὶ αἰολίδας, παραπλήσια παθεῖν ξυνέβη. πλὴν ἀλλ' ἔμοιγε νῦν τὰ τοιαῦτα παρέντι, καὶ αὖθις τοῦ προτέρου λόγου ἐχομένῳ, ἐπὶ τὴν τῶν λαζῶν χώραν καὶ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἰτέα, ἐπεὶ καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐς ... ἔκειτο. ῥωμαίοις γὰρ καὶ πέρσαις ἤδη μὲν ἐκ πλείστου μέγιστος πόλεμος ξυνειστήκει, καὶ θαμὰ τὴν ἀλλήλων ἐδῄουν καὶ ἐλυμαίνοντο, νῦν μὲν εἰσβολὰς ἀκηρύκτους μηχανώμενοι καὶ ἐφόδους, νῦν δὲ πολλῷ στρατῷ ἐς ἐμφανεῖς παρατάξεις χωροῦντες. ὀλίγῳ δὲ ἔμπροσθεν ἐκεχειρίαν ἐπεποίηντο, ἐφ' ᾧ μέντοι οὐ τὴν ἐσωτάτην ἄγειν εἰρήνην, οὐδὲ ὥστε πάντοθεν τῶν κινδύνων πεπαῦσθαι, ἀλλ' ὅσον μόνον ἀνὰ τὴν ἕω καὶ τὰ τῆς ἀρμενίας ὅρια ἑκατέρω γίνεσθαι ἐσπεῖσθαι, ἀμφὶ δὲ τὴν κολχίδα γῆν τὸν πόλεμον διαφέρειν. οἱ δὲ λαζοὶ, κόλχοι τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο. καὶ ἔτι ἐκεῖνοι τυγχάνουσιν ὄντες, τοῦτό τε οὐκ ἄν τις ἀμφιγνοήσειε τεκμαιρόμενος τῷ τε φάσιδι καὶ ὀνόματι καὶ τῇ περὶ ταῦτα ἐκ πλείστου οἰκήσει. λέγονται δὲ τοὺς κόλχους αἰγυπτίων εἶναι ἀποίκους. φασὶ γὰρ πολλῷ ἔμπροσθεν τοῦ ἐπίπλου τῶν ἀμφὶ τὸν ἰάσονα ἡρώων, καὶ πρός γε τῆς τῶν ἀσσυρίων ἐπικρατείας, καὶ τῶν νίνου τε καὶ σεμιράμιδος χρόνων, σέσωστρίν τινα βασιλέα αἰγύπτιον μεγίστην στρατιὰν ἐκ τῶν ἐπιχωρίων ἀγείραντα, καὶ ἅπασαν τὴν ἀσίαν ἐπελθόντα καὶ καταστρεψάμενον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇδε ἀφικέσθαι τῇ χώρᾳ, ἀπόμοιράν τε ἐνταῦθα καταλιπεῖν τοῦ ὁμίλου, καὶ τοίνυν ἐνθένδε τὸ τῶν κόλχων καταγεγονέναι γένος. ταῦτα δὲ διόδωρός τε ἱστορεῖ ὁ σικελιώτης, καὶ ἄλλοι ὡς πλεῖστοι τῶν παλαιῶν ἱστοριογράφων. οἱ δὴ οὖν εἴτε λαζοὶ, εἴτε κόλχοι, εἴτε αἰγύπτιοι μετανάσται, περιμάχητοι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς γεγενημένῳ χρόνῳ, καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἀγῶνες τῆς αὐτῶν γε χώρας ἕκατι καθεστήκεσαν. χοσρόης τε γὰρ ὁ περσῶν βασιλεὺς ἤδη πολλὰ καὶ ἐπικαίρια αὐτῆς χωρία σφετερισάμενος καὶ κατέχων, οὐκ ᾤετο δεῖν μεθιέναι, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ χειρώ-

σασθαι διενοεῖτο, ἰουστινιανῷ τε τῷ ῥωμαίων αὐτοκράτορι καταπροέσθαι γουβάζην τὸν λαζῶν ἐν τῷ τότε βασιλέα, καὶ ἅπαν τὸ ἔθνος κατηκόους ὄντας καὶ εὔνους, καὶ τὰ ἐς θεὸν ὁμογνώμονας, οὐκ ἀνεκτὰ ἐδόκει οὐδὲ ὅσιον. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἐπειρᾶτο παντὶ σθένει ἀπώσασθαι ὡς τάχιστα τοὺς πολεμίους. ἐλογίζετο γὰρ καὶ ἐδεδίει, ὡς εἰ τῷ πολέμῳ κρατήσαιεν οἱ πέρσαι, καὶ ἁπάσης ἐπιλάβοιντο τῆς χώρας, οὐδὲν ἔσται τὸ κωλῦον αὐτοὺς ἀνὰ τὸν εὔξεινον πόντον ἀδεῶς ναυτιλλομένους, τὰ ἐνδότατα τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς ἀνιχνεύειν. τοιγάρτοι στράτευμα μέγιστόν τε καὶ ἀλκιμώτατον ἐνταῦθα ἔταξε, καὶ στρατηγοὺς ἐπέστησε τοὺς ἀρίστους. βέσσας τε γὰρ καὶ μαρτῖνος καὶ βούζης ἡγεῖτο, ἄνδρες ἐν τοῖς μάλιστα γεγυμνασμένοι, καὶ πολέμους συχνοὺς ἀγωνισάμενοι. ἐστάλη δέ τε καὶ ἰουστῖνος ὁ γερμανοῦ, νεάζων μὲν ἔτι κομιδῇ, τὰ δὲ πολέμια ἤδη πεπαιδευμένος. μερμερόης δὲ ὁ τῶν περσῶν στρατηγὸς ἐπειδὴ πρότερον ἀρχαιοπόλει τε δὶς προσβαλὼν ἀπεκέκρουσο, καὶ ἄλλα ἄττα ἐπεπράχει ἃ δὴ ἔγω γε παρίημι. ὑποχρεώντως γὰρ προκοπίῳ τῷ ῥήτορι τὰ μέχρι τῶνδε ἀναγέγραπται. τότε δὴ αὖθις (ἐνθένδε γάρ μοι ἀρχομένῳ τὰ ἐφεξῆς ἁρμοστέον) ἀφίκετο μὲν ἐς μουχείρισίν τε καὶ κοταίσιν τὸ φρούριον, ἐβούλετο δὲ τὴν ἐς τήλεφιν δυσχωρίαν παραμειψάμενος, εἴσω τοῦ φάσιδος γενέσθαι ποταμοῦ, καὶ τῷ ἀπροσδοκήτῳ τοὺς ῥωμαίους ἐκπλήξας, διὰ πείρας ἐλθεῖν, εἴπως αὖ ἔνια γοῦν τῶν τῇδε πολισμάτων παραστήσασθαι δυνηθείη. ταῦτα δὲ αὐτῷ πράττειν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς πορευομένῳ καὶ ἐπιόντι, ἀμήχανα ἦν. μαρτῖνος γὰρ ὁ στρατηγὸς ἅμα τῇ ἀμφ' αὐτὸν στρατιᾷ ἐς τὴν τήλεφιν ἱδρυμένος, φρούριον δὲ τοῦτο καρτερόν τε καὶ ἐχυρώτατον, διεφύλαττεν ἐπιμελέστατα τὰς εἰσόδους. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως τὸ χωρίον δυσβατόν τε καὶ ἀπρόσοδον. φάραγγές τε γὰρ καὶ πέτραι ἀπερρωγυῖαι καὶ ἐς ἀλλήλας ἐπικλινόμεναι, στενοτάτην ἀτεχνῶς τὴν ὑποκειμένην ἀτραπὸν ἐκτελοῦσιν. ἄλλοθεν δὲ οὐκ ἔστιν ὁτῳοῦν εἰσιτητέα. τὰ γὰρ ἐχόμενα πεδία, ἰλυώδη γε εἰσὶ δεινῶς καὶ τελματώδη, λόχμαι τε δασεῖαι καὶ δρυμὰ ἀνέχουσιν, ὡς καὶ ἑνὶ ἀνδρὶ, καὶ τούτῳ εὐζώνῳ, ἄπορον εἶναι τὸ χρῆμα, μήτοιγε πλήθεσιν ὡπλισμένοις. πλὴν ἀλλὰ καὶ ὡς οἱ ῥωμαῖοι οὐδὲν ὁποιοῦν πόνου ἀνιέντες, εἴ πού τι εὕροιεν τῶν τόπων σφαλερόν τε καὶ βάσιμον, αὐτίκα ξύλοις τε καὶ λίθοις περιέφραττον, καὶ θαμὰ ἐν τοῖσδε ἐμόχθουν. Διαπορουμένῳ δὴ οὖν ἐν τοῖς παροῦσι τῷ μερμερόῃ, καὶ πλεῖστα διαλογιζομένῳ, προσῆλθε διανοεῖσθαι, ὡς εἴγε ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διαλύσει τὴν φρουρὰν τῶν ῥωμαίων, καὶ ἠρέμα ἀπώσοιτο, οὐ πάμπαν αὐτῷ

τὰ ἐς τὴν διάβασιν ἀνήνυτα ἦσαν. πολεμίων μὲν γὰρ τῷ χώρῳ ἐνδελεχέστατα ἐφεδρευόντων, οὐχ' οἷόν τε ἦν ἀμφοτέρων ἅμα κρατῆσαι· ἐκείνων δὲ ἀνιέντων, ἀλλὰ μόνην γε τὴν δυσχωρίαν ἀκέσασθαι, καὶ τὸ δυσέμβολον τῆς πορείας, ἐς τὸ εὔοδον ἀμωσγέπως μετασκευάσαι, οὐ λίαν ἀδύνατα ἡγεῖτο. ἤλπιζε γὰρ τὴν ὕλην ἐκτέμνων τῇ πολυχειρίᾳ καὶ ἀνακαθαίρων, καὶ τῶν πετρῶν ὅ, τι ἀντίξουν διακολάπτων καὶ περιαιρούμενος, οὐ χαλεπῶς διαβήσεσθαι. ὡς ἂν οὖν ταῦτα διαπράξοιτο, ἐπενόει τοιάδε· ἐσκήπτετο ἀθεραπεύτῳ τινὶ ἑαλωκέναι, δεινῇ τε καὶ ἀνηκέστῳ, καὶ οὖν ἀνεκέκλιτο δυσφορῶν δῆθεν καὶ ἀσχάλλων, καὶ τὸ ξύμπαν ὀλοφυρόμενος. ὅ τε λόγος οὗτος, ἀνὰ πᾶν αὐτίκα ἐχώρει τὸ στράτευμα, ὡς ὁ στρατηγὸς πονήρως τε ἔχοι, καὶ ὅσον οὔπω ἀπολεῖται· ὅσοις τε αὐτῶν ἤρεσκε μισθαρνεῖν τοῖς ἐναντίοις ἐπὶ τῇ τῶν οἰκείων προδοσίᾳ, καὶ λάθρα ἐξάγειν τὰ ἀπόρρητα· οὗτοι δὲ τὸ μὲν ἀτρεκὲς οὐκ ἐγίνωσκον. ἀσφαλέστατα γὰρ τὸ βούλευμα ἐκρύπτετο, καὶ οὐδὲ ἐς ἅπαντας τοὺς φιλτάτους ἐξέπιπτε, μόνοις δὲ τοῖς ἐν τῷ ὁμίλῳ περιαγομένοις ἐξηπατημένοι τοῖς ῥωμαίων διήγγελλον. οἱ δὲ ῥᾳδίως ἐπείθοντο, οὐ τοσοῦτον οἶμαι τῇ ἀγγελίᾳ, ὁπόσον τῷ βουλομένῳ τῆς γνώμης. εὐθὺς δὴ οὖν τὸ ἐνεργόν τε καὶ σύντονον τῆς φροντίδος ὑποχαλῶντες, οὐκέτι λίαν ἀκριβῆ τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. ὀλίγαι τε παρῳχήκεσαν ἡμέραι, καὶ ὁ μερμερόης ὡς δὴ τεθνηκὼς ἀπηγγέλλετο. ἔκρυπτε γὰρ ἑαυτὸν ἐπὶ δωμάτιον, ὡς καὶ παρὰ τοῖς οἰκειοτάτοις τήνδε νικῆσαι τὴν δόξαν. τότε δὴ οὖν καὶ μᾶλλον τοῖς ῥωμαίοις περιττόν τι ἐδόκει ἀγρυπνεῖν τε καὶ ἐπὶ πολὺ διαπονεῖσθαι. καὶ τοίνυν μεθέντες τὰς περιφράξεις καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀπεργασίαν, ἐς τὸ ἀνειμένον μετέβαλλον, παννύχιόν τε καθεύδοντες, καὶ ἐς τὰς ἐπαύλεις τῶν ἀγρῶν διαιτώμενοι, καὶ οὔτε κατασκόπους ἔστελλον, οὔτε ἄλλο τι ἔπρασσον τῶν δεόντων. ᾤοντο γὰρ ὡς οὐκ ἄν ποτε οἱ πέρσαι ἀστρατήγητοι δῆθεν γεγονότες, ἐπ' αὐτοὺς ἥξουσι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὡς πορρωτάτω φεύξονται). ταῦτα δὲ γνοὺς ὁ μερμερόης, ἀνακαλύπτει ἐξαπιναίως τὸν δόλον, καὶ ἐπιφαίνεται τοῖς πέρσαις, ὁποῖος καὶ πρότερον, καὶ εὐθὺς ὡς εἶχε προθυμίας ἅπαντας κινήσας, καὶ τὴν χαλεπότητα τῆς πορείας εὖ διαθεὶς ᾗ πάλαι διενοεῖτο, παραγέγονεν ἀγχοῦ τοῦ φρουρίου. καὶ ἤδη ἐπέλαζε τοῖς ῥωμαίοις καταπεπληχόσι τῷ παραλόγῳ, καὶ οἵοις οὐκέτι ἀμύνεσθαι. τότε δὴ οὖν ὁ μαρτῖνος ἔγνω καταλιπεῖν τὸ χωρίον, πρὶν τάχιστα παρελθεῖν εἴσω τὸν μερμερόην, καὶ μέγα τι κακὸν τοὺς τῇδε ῥωμαίους ἐργάσασθαι. πῶς γὰρ ἐκείνου αὐτοὺς ὀλίγους γε ὄντας ἐλεγχεῖν

τὰ πλήθη τῶν πολεμίων, καὶ μὴ οὐχὶ αὐτοβοεὶ διαφθαρῆναι. οὕτω δὴ οὖν κατασρατηγηθέντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ αἰσχίστην ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν, ἠπείγοντο τοῖς ἄλλοις ἀναμιχθῆναι στρατεύμασιν. ἐτύγχανον γὰρ οἱ ἀμφὶ βέσσαν τε καὶ ἰουστῖνον, ἐν πεδίῳ τινὶ στρατοπεδευόμενοι, οὐ πόῤῥω τηλέφεως κειμένῳ, ἀλλὰ μόνοις σταδίοις ἑπτὰ διεστηκότι. ἔστι δὲ οὐδὲν ὁτιοῦν ἄλλο ἐνταῦθα, ἢ μόνον χρυσῶν πολυτέλεια, ὡς καὶ τὴν προσηγορίαν τῷ χώρῳ ἐνθένδε εἰλῆφθαι. ὀλλάρια γὰρ, ὡς ἡ λατίνων φησὶ, ἐπωνόμασται. δύναται δὲ τοῦτο τῇ ἑλλήνων φωνῇ, χρυσοπώλια. ἤδη δὲ πολλῶν ἅμα τῷ μαρτίνῳ προτερησάντων καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ γενομένων, ἐβουλεύοντο ἅπαντες οἱ στρατηγοὶ ἐνταῦθα τοὺς δυσμενεῖς ἐκδεξάμενοι, στήσεσθαί τε ἐς παράταξιν, καὶ διακωλύειν αὐτοὺς ἀνὰ τὸ πρόσω ἰόντας. ἦν δέ τις τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τοῖς ταξιάρχαις θεόδωρος ὄνομα, τὸ μὲν γένος ἕλκων ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν τζάνων, παρὰ ῥωμαίοις δὲ τεθραμμένος, καὶ ἤδη τὸ βαρβαρικὸν τοῦ τρόπου, εἰ καὶ πάτριον ἦν, ἀποσκευασάμενος, καὶ ἐς τὸ ἀστειότατον μετακοσμήσας. οὗτος δὴ οὖν ὁ θεόδωρος ἅμα τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, (εἵποντο γὰρ αὐτῷ οὐ μείους ἢ πεντακόσιοι ἄνδρες τῶν ὁμοφύλων) ἀμφὶ τήλεφιν ἔτι ἐμεμενήκει, εἰρημένον αὐτῷ ὑπὸ μαρτίνου μὴ πρότερον ἐνθένδε χωρῆσαι, πρὶν ἂν θεάσοιτο ἅπαντας τοὺς πολεμίους εἰσβεβληκότας, εἰκάσοι τε αὐτοὺς ὡς ἔνεστιν ὅσοι εἶεν, καὶ γνοίη ὅπως ἔχουσιν ὁρμῆς τε καὶ γνώμης. ὁ δὲ ἦν γὰρ ἐς ἅπαντα δραστήριός τε καὶ θαῤῥαλέος. καὶ δὴ καὶ ταῦτα ἐποίει· καὶ εἶτα ἐπειδὴ παρόντα εἶδε τὰ πλήθη τῶν περσῶν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἔγνω τε αὐτοὺς οὐ μέχρι τοῦδε στησομένους, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πολεμησείοντας, αὐτίκα ᾤχετο. εὑρὼν δὲ κατὰ τὴν πορείαν πολλοὺς τῶν ῥωμαίων οὐκ εὐθὺ δραμήσαντας ἐς τὰ χρυσοπώλια ᾗπερ αὐτοῖς διετέτακτο, ἀλλ' ἐν οἰκήμασι λαζικοῖς εἰσπηδήσαντας, καὶ ἀφαιρουμένους σέλυμόν γε καὶ ζειὰς καὶ ἄλλα ἄττα τῶν ἐδωδίμων, ἀπαγορεύειν τε αὐτοὺς ἐπειρᾶτο καὶ κατεμέμφετο τῆς παροινίας, ὡς οὐκ εἰδότας οὗπερ τυγχάνουσιν ὄντες κακοῦ. ὅσοι μὲν οὖν αὐτῶν λίχνοι τε καὶ ἀκόλαστοι, ἐπειδὴ μαθόντες τὸ λῷον, ξυνείποντό τε αὐτῷ καὶ βάδην ἀπεκομίζοντο, πλὴν ἀλλ' οὐ γεγένητο χώρα τῷ θεοδώρῳ σχολαίτερον διαγγεῖλαι τοῖς στρατηγοῖς τὴν ἐπήλυσιν τοῦ μερμερόου. ἐνίων γὰρ ἔτι ἐκ τοῦ στρατοῦ τῇ ἁρπαγῇ ἐγκειμένων καὶ οὐκ ἀνιέντων, ἐπιφοιτῶσιν ἀθρόον οἱ πέρσαι, καὶ ὀλίγους μὲν αὐτῶν ἔκτεινον. οἱ δὲ ἄλλοι, δρομαῖοι ἔφυγον, καὶ δὴ ἐξαπιναίως ἐσπίπτουσιν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον ξὺν οἰμωγῇ καὶ θορύβῳ, ὡς ἅπαντας ξυνταραχθῆναι

τῷ

τῶν αἰφνιδίων, καὶ πέρα τοῦ μετρίου δειμαίνοντας, ἐς ὑπαγωγὴν μετανίστασθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ, (οὔπω γὰρ αὐτοῖς ἐς φάλαγγα ὁ στρατὸς ἐτετάχατο) δεδιότες καὶ οἱ μὴ σφίσιν οὐ παρεσκευασμένοις ἐπιστῶσιν οἱ βάρβαροι, περιφρονήσαντες μὲν τὰ πρότερον δοκηθέντα, οὐκ εἶχον δὲ ὅ,τι καὶ γένοιντο. οὔτε γὰρ βουλεύσασθαι αὐτοῖν περὶ τῶν παρόντων ὁ καιρὸς ἐνεδίδου, καὶ τὸ ἤδη καταπεπλῆχθαι τὰς γνώμας. εὐθὺς οὖν ἄραντες ἐκ τοῦ πεδίου καὶ ἅπαντα ἐπαγόμενοι τὰ στρατεύματα, ᾤχοντο ἀγεννῶς καὶ ἀκόσμως, οὐ πρότερον ἐπαυσάμενοι θέοντες, πρὶν ἐς τὴν νῆσον ἵκωνται. ἄπεισι δὲ ἡ νῆσος ἥδε τῆς [illegible], τέτταρας μάλιστα παρασάγγας. τοσαύτην ἄρα οἱ Ῥωμαῖοι αὐθημερὸν [illegible] διήνυσαν, [illegible] τεφευγότες. ὁ γὰρ παρασάγγης, ὡς μὲν Ἡροδότῳ δοκεῖ καὶ Ξενοφῶντι, τριάκοντα στάδια, ὡς δὲ νῦν Ἴβηρες καὶ Πέρσαι φασὶν, ἐν ἑνὶ μόνῳ [illegible] πλείονα. Λαζοὶ δὲ οὕτω μὲν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, οὐ μὴν δὲ τῷ ὀνόματι χρῶνται, ἀλλὰ ἀναπαύλας καλοῦσι, καὶ οἶμαι εἰκότως. οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς ἀχθοφόροι ἕκαστον παρασάγγην περαιωθέντες, τότε φορτία τίθενται, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλάχιστον ἀναπαύουσιν, ἑτέρων δή τινων ἀμοιβαδὸν διαδεχομένων, καὶ καθόσον τοῦτο δρῶσιν, ἐς τοσοῦτον τὰς ὁδοὺς διαμετροῦνταί τε καὶ κατατέμνουσιν. εἴτε δὴ οὖν οὕτως, εἴτε ἐκείνως τὸν παρασάγγην κλητέον, πεντήκοντά γε καὶ ἑκατὸν σταδίοις ἐκ τοῦ φρουρίου ἡ νῆσος διείργεται. ἔστι δὲ τὸ χωρίον ἐπιεικῶς ἐχυρὸν, καὶ οὐκ εὐέφοδον, ταῖς τῶν ποταμῶν περιβαλλόμενον δίναις. ὅ τε γὰρ Φᾶσις καὶ ὁ Δοκώνης, ἐκ τοῦ Καυκάσου διακεκριμένω καταρρέοντε, καὶ πολλῷ τὰ ἄνω τε διεχόντε, ἐνταῦθα τῆς τῶν τόπων θέσεως ἀναγκαζόμενοι ἠρέμα τε πλησιάζουσιν ἀλλήλοιν καὶ οὐκέτι ἄποθεν φέρεσθον· ὥστε ἀμέλει τῶν Ῥωμαίων διώρυχά τινα μηχανησαμένων, καὶ ἐκ τοῦ Φάσιδος σχεδὸν εἰς τὸν Δοκώνην μεταχετευσάντων, τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ, ἐς τὰ πρὸς τῇ ἕω τετραμμένα τῆς νήσου [illegible] τὼ ποταμὼ, καὶ ξυμβάλλεσθαι τὸν χῶρον. ἐντεῦθεν δὲ αὖθις [illegible] τε καὶ περιελιγμένω [illegible], οὐκ ἐλάχιστόν τι χρῆμα τοῦ πεδίου [illegible]. περιιόντε δὲ ἀνὰ τὰ [illegible], ἐς δυόμενον τὸν ἥλιον ξυμβάλλετον αὐτομάτως καὶ ἀναμίγνυσθον τελεώτατα, ὥστε ταύτῃ γε ἅπαν τὸ μεταξὺ νῆσον ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐκτελέσθαι. ἐνταῦθα μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι [illegible] ξυνειλέγησαν. ὁ δὲ Μερμερόης ἐς τὰ [illegible] παραγενόμενος, καὶ πολλὰ [illegible] ἐπιταθάσας τοὺς οὐκ [illegible], ἐβουλεύετο μὴ τε [illegible] μηδὲ τῇ νήσῳ προσβάλλειν. οὔτε γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐκπορίζεσθαι τοσούτῳ στρατῷ

ἐν μέσῃ

ἐν μέσῃ τῇ πολεμίᾳ οἷός τε ἦν, οὔτε ἄλλως παρεσκεύαστο ἐς πολιορκίαν. τοιγάρ-
τοι ἀποπορεύεσθαι μὲν αὖθις αὐτῷ ἐπὶ τήλεφίν τε καὶ τὴν ἐκείνῃ δυσχωρίαν,
οὐ μάλα ἐδόκει, ξύλα δὲ καὶ ἀκάτας αἳ δὴ ἐς τοῦτο πεποίηντο ζεύξας, τὰς τοῦ
φάσιδος ὄχθας καὶ οἷον γέφυραν τεκτηνάμενος, διεβίβαζεν ἀδεῶς ἅπαν τὸ
στράτευμα, οὐδενὸς ἐνοχλοῦντος. καὶ δὴ τοὺς εἰς ὀνόγουριν πέρσας ἱδρυμένους τὸ
φρούριον, ὃ δὴ πρότερον αὐτὸς ἐν τῇ ἀρχαιοπόλεως περιοικίδι ἐπιτείχισμα κατὰ
τῶν ῥωμαίων κατεστήσατο, ἀλλὰ τούτους γε τοὺς πέρσας ἐπιθαρσύνας, καὶ ἑτέ-
ραν δύναμιν ἐμβαλὼν, καὶ ἅπαντα τὰ τῇδε ὡς ἐνῆν κρατυνάμενος, πά-
λιν ἔς τε κοταΐσιν καὶ μουχείρισιν ἐπανήκεν. αὐτίκα δὲ νόσῳ τινὶ περιπεσόμενος
καὶ διατεθεὶς χαλεπώτατα, τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ στρατοῦ καὶ ἀλκιμώτατον αὐτοῦ
καταλέλοιπε διαφυλάξοντας τὰ οἰκεῖα, αὐτὸς δὲ ἐς ἰβηρίαν τὴν χώραν μετῆλ-
θε. καὶ πινυῶν ἐς πόλιν μεχισθὰ οὕτω καλουμένην μόλις ἠγμένος, καὶ οὐκ ἐνε-
γκὼν τὸ πάθος, τότε δὴ τέθνηκεν ὡς ἀληθῶς ὁ μερμερόης, ἀνὴρ ἐν τοῖς μά-
λιστα παρὰ πέρσαις γεγενημένος, καὶ δεινὸς μὲν ἐς εὐβουλίαν, ἄριστος δὲ τὰ
πολέμια, καὶ σφόδρα τὴν ψυχὴν ἀνδρειότατος, ὃς δὴ γηραιὸς ὢν ἤδη, καὶ ἐκ
πλείστου ἄμφω τὼ πόδε πεπηρωμένος, καὶ οἷος μηδὲ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι, ὅμως
ἐμόχθει ὥσπερ τις νεανίας ῥωμαλεώτατος, καὶ οὐκ ἀπηγόρευε πρὸς τοὺς πόνους,
ἀλλὰ φοράδην ἐς τὰς παρατάξεις ἐφοίτα, καὶ ταύτῃ τοὺς μὲν ἐναντίους κατέ-
πληττε, τοὺς δὲ οἰκείους παραινῶν καὶ ἐγκελευόμενος καὶ τὰ πρακτέα ὀρθῶς
,, διατάττων, πολλὰς ἀνεδήσατο νίκας. οὕτως ἄρα τὸ στρατηγεῖν, οὐ σώματος ῥώ-
,, μῃ, μᾶλλον μὲν οὖν φρονήσει δοτέον. τότε δὴ τὸ σῶμα τοῦ μερμερόου οἱ ἀμφ'
αὐτὸν ἀνελόμενοι, καὶ ἐκτός που τοῦ ἄστεος ἀποκομίσαντες, οὕτω δὴ ἐρημόν τε
καὶ ἀκάλυπτον κατὰ τὸν πάτριον ἔθεντο νόμον, κυσί τε ἅμα καὶ τῶν ὀρνέων τοῖς
ὅσα μιαρὰ καὶ νεκροβόρα παρανάλωμα γενησόμενον. ὧδε καὶ τὰ ἐς τὴν
ταφὴν οἱ πέρσαι νομίζουσι, ταύτῃ τε τῶν σαρκῶν ἀφαιρουμένων, γυμνὰ δὴ
τὰ ὀστᾶ πύθεται σποράδην ἀνὰ τὰ πεδία περιερριμμένα. θήκῃ γάρ τινι ἐμ-
βαλεῖν ἢ λάρνακι τοὺς τεθνεῶτας, ἢ καὶ τῇ γῇ καταχωννύναι, ἥκιστα θέμις αὐ-
τοῖς. ἐφ' ὅτῳ δὲ ἂν σώματι μὴ θᾶττον καταπταῖεν οἱ ὄρνις, ἢ οἱ κύνες οὐκ
αὐτίκα ἐπιφοιτῶντες διασπαράξαιεν, τοῦτον δὴ ἡγοῦνται τὸν ἄνθρωπον βέβηλον γε-
γονέναι τοὺς τρόπους, καὶ τὴν ψυχὴν ἄδικον καὶ βαραθρώδη, καὶ τῷ κακῷ δαί-
μονι ἀνειμένην. τότε δὴ οὖν καὶ μᾶλλον οἱ ἐπιτήδειοι, τὸν κείμενον ὀλοφύ-
ρονται, ὡς τελεώτατα τεθνηκότα, καὶ οὐ μετὸν αὐτῷ τῆς κρείττονος μοίρας.

ὁ δὲ

ὁ δὲ αὖ τάχιστα καταβρωθείη, μακαρίζουσι τῆς εὐδαιμονίας, καὶ τὴν ψυχὴν ὑποτοπάζονται ὡς λίαν ἀρίστην τε καὶ θεοείκελον, καὶ ἐς τὸν τοῦ ἀγαθοῦ χῶρον ἀναβησομένην. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀσημότεροι, εἴπου ἐν στρατοπέδῳ τύχοιεν νόσῳ τινὶ δυσκολωτάτῃ περιπεσόμενοι, ἔμπνοοι ἔτι ἄγονται καὶ ἐκβάλλονται. ἐπειδὰν δέ τις οὕτως ἐκτεθείη, ἄρτου τρύφος αὐτῷ τε ὕδωρ καὶ βακτηρία ξυμπαράκειται, καὶ μέχρι μὲν οἷός τε εἴη τῆς ἐδωδῆς ἀπογεύεσθαι, καί τι δυνάμεως αὐτῷ ὑπολείποιτο, ὁ δὲ ἀμύνεται δὴ τῇ βακτηρίᾳ ταύτῃ τὰ ἐπιόντα τῶν ζώων, καὶ ἀποσοβεῖ τοὺς δαιτυμόνας. εἰ δὲ οὔπω μὲν διαφθαρείη, νικῴη δὲ ὅμως τὰ τῆς νόσου ὡς μηκέτι κινεῖσθαι τὼ χεῖρε, τότε δὴ τὸν δείλαιον ἡμιθνῆτα καὶ ἄρτι ψυχορραγεῖν ἀρχόμενον κατεσθίουσι, καὶ προαναιροῦνται τὴν ἐλπίδα τοῦ ἰᾶσθαι αὖ καὶ περιέσεσθαι. πολλοὶ γὰρ ἤδη ἀναρρωσθέντες ἀπενόστησαν ἐς τὰ οἰκεῖα, καθάπερ ἐν σκηνῇ καὶ τραγῳδίᾳ ἐκ τῶν σκότου πυλῶν ἀφιγμένοι, ἰσχνοί τινες καὶ ἑτερόχρωτες, καὶ οἷοι δεδίττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας. εἰ δέ τις οὕτως ἐπανήξει, ἐκτρέπονταί γε αὐτὸν ἅπαντες, καὶ ἀποφεύγουσιν ὡς ἐναγέστατον, καὶ ὑπὸ τοὺς χθονίους ἔτι τελοῦντα, καὶ οὐ πρότερον ἐφίενται τῶν ξυνήθων μεταλαχεῖν διαιτημάτων, πρὶν ὑπὸ τῶν μάγων ὑποκαθαρθείη τὸ μίασμα δῆθεν τοῦ ἐλπισθέντος θανάτου, καὶ οἷον ἀναπολάσει τὸ αὖθις βιῶναι. καὶ εὔδηλον μὲν ὅτι δὴ τῶν ἀνθρωπείων ἐθῶν ὡς ἕκαστοι, εἴ γε ὁτῳδήποτε νόμῳ ἐκ πλείστου νενικηκότι ἐμβιοτεύσαιεν, τοῦτον δὴ ἄριστον ἡγοῦνται καὶ θεσπέσιον, καὶ εἴ τι παρ' ἐκεῖνον πράττοιτο, τοὐναντίον γε αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ καὶ καταγέλαστον, καὶ ὁποῖον ἤδη καὶ ἀπιστεῖσθαι. ἐξεύρηνται δὲ ὅμως αἰτίαι τοῖς ἀνθρώποις καὶ λόγοι τῶν οἰκείων περὶ νόμων, ἄλλοθι ἄλλοι, τοὺς μὲν ἀληθεῖς, τοὺς δὲ καὶ ἐς τὸ πιθανώτερον ἐσκευασμένοι. καὶ οὐδὲ εἶναι θαυμαστὸν, εἰ καὶ πέρσαι τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη αὐτοὶ ἀγαπῶντες, ἀμείνονα τεκμαίρονται τῶν ἑκασταχοῦ ἀποβαίνειν. ἐκεῖνο δὲ καὶ λίαν θαυμάσαιμι ἄν, ὅτι δὴ οἱ παλαίτατοι τῆς χώρας οἰκήτορες, εἶεν δ' ἂν οὗτοι ἀσσύριοί τε καὶ χαλδαῖοι καὶ μῆδοι, ἀλλ' ἐκείνοις γε οὐ ταυτὰ ἔδοξεν. καὶ γὰρ ἀμφὶ νίνον τὴν πόλιν, καὶ ἀνὰ τὴν βαβυλωνίαν χώραν, καὶ πρός γε ἐν τῇ μηδικῇ, τύμβοι τε καὶ θῆκαι τῶν πάλαι τεθνεώτων ἵδρυντο, οὐκ ἄλλον τινὰ ἢ τὸν ἡμέτερον ἀποσώζουσαι τρόπον, καὶ εἴ τι σώματα, εἴτε κόνις ἦν τὸ κρυπτόμενον. ὡς δὴ ἐκείνων καὶ τῶν παρ' ἕλλησι νόμον πυρπολησάντων, οὐδαμῶς ὁμοῖά γε ταῦτα τοῖς νῦν γιγνομένοις ἐτύγχανον ὄντα. οὔκουν ἐκεῖνοί γε ὧδε ἐγνώκασιν οὔτε μὲν τὰς ταφὰς, οὐ μέντοι ἀλλ' οὐδὲ ἐς τὴν τῆς εὐνῆς παροινίαν, ὁποῖα οἱ νῦν ἀκολασταί-

νουσιν, οὐ μόνον ἀδελφαῖς τε καὶ ἀδελφιδαῖς ἀνέδην μιγνύμενοι, ἀλλὰ πατέρες τε θυγατράσι, καὶ τὸ δὴ πάντων ἀνοσιώτερον (ὦ νόμοι γε καὶ φύσις) υἱοὶ τῶν τεκούσαις. ὅτι γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῦτο κεκαινοτόμηται, ἐκεῖθεν αὖ τις σαφέστατα διαγνοίη. λέγεται γάρ ποτε σεμίραμιν τὴν πάνυ τὴν ἀσσυρίαν εἰς τοῦτο ἀκρασίας ἡγμένην, ὡς νινύᾳ τῷ παιδὶ ἐθελῆσαι ξυνελθεῖν ἐς ταυτό, καὶ ἤδη πειρᾶν τὸν νεανίαν, τὸν δὲ ἀπανήνασθαι καὶ χαλεπῆναι, καὶ τελευτῶντα, ἐπειδὴ αὐτὴν ἑώρα σφαδάζουσαν καὶ ἐγκειμένην, ἀποκτεῖναι τὴν μητέρα, καὶ τό δε τὸ ἄγος ἀντ' ἐκείνης ἑλέσθαι. καί τοι εἰ νόμῳ ταῦτα ἐφεῖτο, οὐκ ἂν οἶμαι ὁ νινύας ἐς τόδε ὠμότητος ἥκει. καὶ τί δεῖ τὰ λίαν παλαίτατα λέγειν; ὀλίγῳ γὰρ ἔμπροσθεν τῶν μακεδονικῶν καὶ τῆς τῶν περσῶν καταλύσεως, ἀρταξέρξην φασὶ τὸν δαρείου, παρυσάτιδος τῆς μητρὸς παραπλήσια τῇ σεμιράμιδι παθούσης, καὶ ξυνελθεῖν οἱ ἱεμένης, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὴν ἥκιστα, ἐκκλῖναι δὲ ὅμως σὺν ὀργῇ καὶ ἀποσείσασθαι, ὡς οὐχ ὅσιον ὂν τοῦτό γε, οὐδὲ πάτριον, οὐδὲ τῷ βίῳ ξυνειθισμένον. πέρσαις δὲ τοῖς νῦν, τὰ μὲν πρότερα ἔθη σχεδόν τι ἅπαντα παρεῖται ἀμέλει καὶ ἀνατέτραπται, ἀλλοίοις δέ τισι καὶ οἷον νενοθευμένοις χρῶνται νομίμοις ἐκ τῶν ζωροάστρου τοῦ ὁρμάσδεως διδαγμάτων κατακηληθέντες. ἔστι δὲ ὁ ζωροάδος, ἤτοι ζαράδης (διττὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἐπωνυμία) ὁπηνίκα μὲν ἤκμασε τὴν ἀρχὴν, καὶ τοὺς νόμους ἔθετο, οὐκ ἔνεστι σαφῶς διαγνῶναι. πέρσαι δὲ αὐτὸν οἱ νῦν ἐπὶ ὑστάσπεω, οὕτω δή τι ἁπλῶς φασὶ γεγονέναι, ὡς λίαν ἀμφιγνοεῖσθαι καὶ οὐκ εἶναι μαθεῖν, πότερον δαρείου πατὴρ, εἴτε καὶ ἄλλος οὗτος ὑπῆρχεν ὑστάσπης, ἐφ' ὅτῳ δ' αὖ καὶ ἤνθησε χρόνῳ, ὑφηγητὴς αὐτοῖς ἐκεῖνος, καὶ καθηγεμὼν τῆς μαγικῆς γέγονεν ἁγιστείας, καὶ αὐτὰς δὴ τὰς προτέρας ἱερουργίας ἀμείψας, παμμιγεῖς τινας καὶ ποικίλας ἀνέθηκε δόξας. τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν, δία τε καὶ κρόνον, καὶ τούτους δὲ ἅπαντας τοὺς παρ' ἕλλησι θρυλλουμένους ἐτίμων θεούς, πλήν γε ὅτι δὴ αὐτοῖς ἡ προσηγορία οὐχ ὁμοίως ἐσώζετο. ἀλλὰ βῆλον μὲν, τὸν δία τυχὸν, σάνδην τε τὸν ἡρακλέα, καὶ ἀναΐτιδα τὴν ἀφροδίτην, καὶ ἄλλως τοὺς ἄλλους ἐκάλουν, ὥς που βηρωσῷ τε τῷ βαβυλωνίῳ, καὶ ἀθηνοκλεῖ, καὶ σιμάκῳ τοῖς τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἀσσυρίων τε καὶ μήδων ἀναγεγραμμένοις ἱστόρηται. νῦν δὲ ὡς τὰ πολλὰ τοῖς μανιχαίοις καλουμένοις ξυμφέρονται, ἐς ὅσον δύο τὰς πρώτας ἡγεῖσθαι ἀρχάς, καὶ τὴν μὲν ἀγαθήν τε ἅμα καὶ τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων ἀποκυήσασαν, ἐναντίως δὲ καὶ κατ' ἄμφω ἔχουσαν τὴν ἑτέραν, ὀνόματά τε αὐτοῖς ἐπάγουσι βαρβαρικὰ, καὶ τῇ σφετέρᾳ γλώττῃ πεποιημένα.

μένα. τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν εἴτε θεὸν εἴτε δημιουργὸν, ὀρμισδάσιν ἀποκαλοῦσιν. ἀριμάνης δὲ ὄνομα τῷ κακίστῳ καὶ ὀλεθρίῳ, ἑορτήν τε πασῶν μείζονα τὴν τῶν κακῶν λεγομένην ἀναίρεσιν ἐκτελοῦσιν, ἐν ᾗ τῶν τε ἑρπετῶν πλεῖστα καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁπόσα ἄγρια καὶ ἐρημονόμα κατακτείνοντες, τοῖς μάγοις προσάγουσιν, ὥσπερ ἐς ἐπίδειξιν εὐσεβείας. ταύτῃ γὰρ οἴονται, τῷ μὲν ἀγαθῷ κεχαρισμένα διαπονεῖσθαι, ἀνιᾶν δὲ καὶ λυμαίνεσθαι τὸν ἀριμάνην. γεραίρουσι δὲ ἐς τὰ μάλιστα τὸ ὕδωρ, ὡς μηδὲ τὰ πρόσωπα αὐτῷ ἐναπονίζεσθαι, μήτε ἄλλως ἐπιθιγγάνειν, ὅτι μὴ πότου τε ἕνεκα καὶ τῆς τῶν φυτῶν ἐπιμελείας. πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους θεοὺς ὀνομάζουσι καὶ ἱλάσκονται, τοῦτο ἑλληνικόν. θυσίαις τε χρῶνται καὶ ἀφαγνισμοῖς, καὶ μαντείαις, καὶ τοῦτο ἑλληνικόν. τὸ δὲ πῦρ αὐτοῖς, τίμιόν τε εἶναι δοκεῖ καὶ ἁγιώτατον, καὶ τοίνυν ἐν οἰκίσκοις τισὶν ἱεροῖς τε δῆθεν καὶ ἀποκεκριμένοις, ἄσβεστον οἱ μάγοι φυλάττουσι, καὶ ἐς ἐκεῖνο ἀφορῶντες, τάς τε ἀπορρήτους τελετὰς ἐκτελοῦσι, καὶ τῶν ἐσομένων πέρι ἀναπυνθάνονται. τοῦτο δὲ οἶμαι τὸ νόμιμον, ἢ παρὰ χαλδαίων, ἢ ἐξ ἑτέρου του ἀνελέξαντο γένους. οὐ γὰρ δὴ τοῖς ἄλλοις ξυμβαίνει. ὥστε πως ἄρα αὐτοῖς ἡ δόξα ἐκ πλείστων ὅσων ἐθνῶν ἠρανισμένη, ὡς ποικιλωτάτη ξύγκειται. καί μοι τοῦτο οὐκ ἀπὸ τρόπου δοκεῖ γεγενῆσθαι. ἄλλην γὰρ οὕτω πολιτείαν οὐκ οἶδα ἐς πλείστας μορφάς τε καὶ σχήματα μεταβαλοῦσαν, καὶ ἐν ταὐτῷ μὲν οὐκ ἐπὶ πλεῖστον οὐ διαρκέσασαν, ἀλλὰ μυρίων ἐθνῶν ἄλλοτε ἄλλων ἐπικρατῆσαι δεξαμένην τῷ τε ἄρα καὶ εἰκότως πολλῶν ἰδεῶν τε καὶ νόμων γνωρίσματα σώζει. πρῶτοι μὲν γὰρ ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ἀσσύριοι λέγονται ἅπασαν τὴν ἀσίαν χειρώσασθαι, πλὴν ἰνδῶν τῶν ὑπὲρ γάγγην ποταμὸν ἱδρυμένων. νῖνός τε πρότερος φαίνεται καὶ βασιλείαν ἐνταῦθα καταστησάμενος, σεμίραμίς τε αὖ μετ' ἐκεῖνον, καὶ ἑξῆς ἅπαντες οἱ τούτων ἀπόγονοι, μέχρι καὶ ἐς βελλεοῦν τὸν δερκετάδου. ἐς τοῦτον γὰρ δὴ τὸν βελλεοῦν τῆς τοῦ σεμιραμείου φύλου διαδοχῆς παυσαμένης, βελητάρας τις ὄνομα φυτουργὸς ἀνὴρ καὶ τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις κήπων μελεδωνὸς καὶ ἐπιστάτης, ἐκαρπώσατο παραλόγως τὴν βασιλείαν, καὶ τῷ οἰκείῳ ἐνεφύτευσε γένει, ὥς που βίωνι γέγραπται καὶ ἀλεξάνδρῳ τῷ πολυίστορι, ἕως ἐς σαρδανάπαλον, ὥς ἐκεῖνοι φασὶ, τῆς ἀρχῆς ἀπομαρανθείσης, ἀρβάκης ὁ μῆδος καὶ βέλεσυς ὁ βαβυλώνιος ἀφῄρουντο αὐτὴν τοὺς ἀσσυρίους, καθελόντες τὸν βασιλέα καὶ ἐς τὸ μηδικὸν μετέστησαν ἔθνος, ἔξ τε καὶ τριακοσίων ἤδη πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ ὀλίγῳ πλειόνων ἐτῶν παρῳχηκότων, ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα ὁ νῖνος τῶν ἐκείνῃ κατεῖχε πραγμάτων. οὕτω γὰρ κτησίᾳ τῷ κνιδίῳ τοὺς χρόνους ἀναγεγρα-

σαρδανάπαλον, ὡς καὶ διόδωρος ξύμφησιν ὁ σικελιώτης. μῆδοι τοίνυν αὖθις ἐκράτουν, καὶ ἅπαντα τοῖς ἐκείνων ἐτάττετο νόμοις. ἐπειδὲ καὶ τούτων ἐν τῇ ἀρχῇ διανυσάντων, οὐ μεῖον ἢ τριακόσια, κῦρος ὁ καμβύσου τὸν ἀστυάγην καταπολεμήσας, ἐπὶ πέρσας τὴν ἡγεμονίαν μετήγαγε. πῶς δὲ οὐκ ἤμελλε, πέρσης τε ὢν αὐτὸς ἰθαγενὴς, καὶ ἅμα χαλεπαίνων τοῖς μήδοις διὰ τὰς ξὺν ἀστυάγῃ παρατάξεις. κρατήσαντες δὲ καὶ οἱ περσικοὶ βασιλεῖς ὀκτώ τε καὶ εἴκοσι καὶ διακόσια ἔτη, καὶ μέντοι καὶ ἡ τούτων ἀρχὴ τηνικαῦτα διερρύη, στρατῷ ἐπηλύτῃ καὶ βασιλεῖ ἀλλοφύλῳ καταλυθεῖσα. ἀλέξανδρος γὰρ ὁ φιλίππου δαρεῖον ἀποκτείνας τὸν ἀρσάμου τὸν βασιλέα, καὶ ἅπασαν τὴν περσίδα παραστησάμενος, ἐς μακεδονικὴν τὰ πράγματα μετέθηκε πολιτείαν. ἐπεὶ γὰρ ἦν μεγαλουργὸς ἐς τὰ μάλιστα καὶ ἀμαχώτατος, ὡς ἐπειδὴ αὐτὸν καὶ ἀποβιῶναι ξυνέβη, ὅμως τοὺς ἐκείνου διαδόχους, μακεδόνας γε ὄντας, καταχεῖν ἐπιπλεῖστον τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ ὀθνείας, καὶ ἐπὶ μέγα δυνάμεως ἀφικέσθαι. καὶ οἶμαι ἄχρι καὶ ἐς τόδε τοῦ καιροῦ, ἦρχον ἂν καὶ ἐπεκράτουν, τῇ τοῦ οἰκιστοῦ κρατυνόμενοι δόξῃ. εἰ μὴ ἐς ἀλλήλους στασιάσαντες, καὶ θαμὰ κατά τε σφῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ῥωμαίους παραταξάμενοι τοῦ πλείονος ἕνεκα, διέλυσαν τὰς οἰκείας δυνάμεις, καὶ οὐκέτι ἀνάλωτοι τοῖς πέλας ἐδόκουν. τοιγάρτοι ἄρξαντες οὐ λίαν ἐλάττονα χρόνον τῶν μήδων ὅτι μὴ ἑπτὰ ἔτεσι δέοντα. πειστέον γὰρ κἀνταῦθα τῷ πολυίστορι. ἐς τοσοῦτον δὴ οὖν κρατήσαντες, παρθυαῖοι γε αὐτοὺς ἔθνος κατήκοον, καὶ ἥκιστα ἐν τῷ πρὸ τοῦ ὀνομαστότατον, παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς τοὺς μακεδόνας. καὶ εἶτα ἐκεῖνοι τῶν ὅλων, πλὴν αἰγύπτου, ἡγοῦντο. ἀρσάκου μὲν πρότερον τῆς ἀποστάσεως ἀρξαμένου, ὡς καὶ ἀρσακίδας τοὺς μετ' αὐτὸν ὀνομάζεσθαι, μιθριδάτου δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἐς μέγα τι κλέος τὸ παρθυαίων ὄνομα ἐξενεγκόντος. ἑβδομήκοντα δὲ ἐτῶν ἤδη ἐπὶ διακοσίοις παρῳχηκότων ἀπὸ ἀρσάκου τοῦ προτέρου, ἐς ἀρτάβανον τὸν ἔσχατον βασιλέα, ἡνίκα τὰ ῥωμαίων πράγματα ὑπὸ ἀλεξάνδρῳ τῷ μαμαίας παιδὶ ἐτετάχατο. κατ' ἐκεῖνο δὴ τοῦ καιροῦ, τὸ χρέος τοῦ καθ' ἡμᾶς βασιλεύειν ἤρξατο γενόμενος. ἥ τε μέχρι καὶ νῦν παρὰ πέρσαις κατέχουσα πολιτεία, ἐν τῷ τότε ἀρχὴν εἴληφε καὶ οἷον κατάστασιν πρώτην. ἀρταξάρης γάρ τις τοὔνομα πέρσης ἀνὴρ, ἄδοξος μὲν τὰ πρῶτα καὶ ἀφανέστατος, ἄλλως δὲ μεγαλουργὸς καὶ δραστήριος, καὶ δεινὸς κινῆσαι τὰ καθεστῶτα, ξυνωμότας ἀγείρας καὶ ἐπιθέμενος, ἀρτάβανον μὲν ἀναιρεῖ τὸν βασιλέα. ἑαυτῷ δὲ περιθεὶς τὴν κίδαριν καὶ τὴν παρθικὴν δύναμιν καταλύσας, αὖθις τοῖς πέρσαις τὴν

σφετέραν

σφετέραν ἀνεκτήσατο βασιλείαν. ἦν δὲ γένος τῇ μαγικῇ κάτοχος ἱερουργίᾳ, καὶ αὐτουργὸς τῶν ἀπορρήτων. ταῦτά τοι καὶ τὸ μαγικὸν φῦλον ἐγκρατὲς ἐξ ἐκείνου γέγονε καὶ ἀγέρωχον, ὃν μὲν ἤδη καὶ πρότερον, καὶ ἐκ παλαιοῦ τήνδε τὴν ἐπίκλησιν ἀποσῷζον, οὔπω δὲ ἐς τοῦτο τιμῆς τε καὶ παρρησίας ἠρμένον, ἀλλ' ὁποῖον ὑπὸ τῶν ἐν τέλει ἐστὶν ἣ καὶ περιορᾶσθαι. δῆλον δέ. οὐ γὰρ αὖ οἱ ἀμφὶ δαρεῖον πέρσαι, σμέρδιος πάλαι τοῦ μάγου μετὰ καμβύσην τὸν κύρου τὴν βασιλείαν ὑποσυλήσαντος, συμφορὰν μὲν ἐποιοῦντο τὸ γεγενημένον, καὶ αὐτόν τε τὸν σμέρδιν ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς τῶν ὅσοι ὁμογνώμονες ἐκείνῳ ἐτύγχανον ὄντες, ὡς οὐκ ἐξὸν τοῖς μάγοις τῶν βασιλείων θάκων ἐνωραΐζεσθαι καὶ ἱζάνειν. οὕτω δὲ οὐδὲ ὑπὲρ μιαιφονίας ἔδοξεν εἶναι οἱ φόνοι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μείζονος ἄξιοι μνήμης, ὥς τε ἀμέλει τὴν στάσιν ἐκείνην, μαγοφόνια ἑορτὴν ὀνομασθῆναι, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖσθαι χαριστηρίους. νῦν δὲ τιμῶσιν αὐτοὺς ἅπαντες καὶ ὑπεράγανται, καὶ τά τε κοινὰ ταῖς τούτων βουλαῖς καὶ προαγορεύσεσι διατάττεται, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ τῶν συμβαλλόντων εἰς δίκην λαγχάνουσιν ἐφίστανται, διασκοποῦντες τὰ πεπραγμένα, καὶ ἐπικρίνοντες, καὶ οὐδὲν ὅλως παρὰ πέρσαις δόξειεν ἂν ἔννομόν τε εἶναι καὶ δίκαιον, ὅ γε μὴ ὑπὸ μάγου ἐμπεδωθείη. λέγεται δὲ τὴν τοῦ ἀρταξάρου μητέρα, παβέκῳ τινὶ ξυνῳκηκέναι, πανταπάσι μὲν ἀτιμοτάτῳ καὶ σκυτοτόμῳ τὴν τέχνην, τῆς δὲ τῶν ἀστέρων πορείας δαημονεστάτῳ, καὶ οἵῳ ῥᾳδίως τὰ ἐσόμενα διασκοπεῖσθαι, ἄνδρα δὲ στρατιώτην σάσανον ὄνομα διὰ τὰς καδουσαίων ὅπη ξυμενεχθὲν πορευόμενον χώρας, ἐπιξενωθῆναι τε τῷ παβέκῳ, καὶ ἐς τὸ ἐκείνου δωμάτιον καταχθῆναι, τὸν δὲ ὀτωδήποτε τρόπῳ, ἅτε οἶμαι μαντικὴν ἐπιγνόντα ὡς ἡ τοῦ ξένου γονὴ ἀρίστη τε ἔσται καὶ ἀοίδιμος, καὶ ἐπὶ μέγα εὐδαιμονίας χωρήσει, ἀλγύνειν μὲν καὶ ὀλοφύρεσθαι. ὅτι δὴ αὐτῷ οὔτε θυγατρὸς οὔσης, οὔτε ἀδελφῆς, οὐ μετέστιν οὐδὲ ἄλλο τι γυναίοιν ὡς ἐγγύτατα ξυνημμένον. τέλος δὲ, ξυγχωρῆσαι καὶ τὴν γαμετὴν καὶ τῆς εὐνῆς ἐπιχωρῆσαι, ὑπεριδόντα μάλα γενναίως τοῦ αἴσχους, καὶ τῆς παραυτίκα λώβης τε καὶ ἀτιμίας, τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν ἀνταλλαξάμενον. οὕτω τε φῦναι τὸν ἀρταξάρην, τραφῆναι μὲν ὑπὸ τῷ παβέκῳ. ἐπεὶ δὲ νεανίας γενόμενος καρτερώτατα τὴν βασιλείαν κατέσχεν, ἐρίν εὐθὺς καὶ νεῖκος ἐμφύλιον ἀμφοῖν σασάνῳ τε καὶ παβέκῳ ἀναρραγῆναι. ἑκάτερος γὰρ ἤθελεν πρὸς αὐτοῦ τὸν παῖδα ἀπονομάζεσθαι. νικῆσαι δὲ ἄμφω ξυμβῆναι, ἐφ' ᾧ δὴ πατέρα μὲν αὐτὸν παβέκου καλεῖσθαι, ἐκ σπέρματος δὲ ὅμως σασάνου τεχθέντα. οὕτω μὲν τὸν ἀρταξάρην γενεαλογοῦσί γε οἱ πέρσαι, ἀληθῆ ταῦτα φασὶ

καθεστάναι, ὡς δὴ ἐν ταῖς βασιλείοις διφθέραις ἀναγεγραμμένα. ἐγὼ δὲ ἁπάντων τῶν ἐφεξῆς ἀπογόνων ὅσοι δὴ τὴν ἀρχὴν διεδέξαντο, τά τε ὀνόματα ὀλίγῳ ὕστερον φράσω, καὶ πρός γε ὁπόσον ἐκράτησεν ἕκαστος χρόνον, καί τοι ἅπασι τοῖς μέχρι νῦν χρονογράφοις παρεῖται, καὶ οὐ περιπλείστου γεγένηται τὰ τοιαῦτα διερευνήσασθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ῥωμαίων βασιλεῖς ἀπὸ ῥωμύλου τυχὸν, καὶ ἔτι πρότερον ἀπὸ αἰνείου τοῦ ἀγχίσου ἀρχόμενοι, μέχρις ἀναστασίου τε καὶ ἰουστίνου τοῦ πρεσβύτου ἀπαριθμοῦνται. τοὺς δὲ παρὰ πέρσαις (φημὶ δὲ τούτους ἐκείνους ὁπόσοι δὴ μετὰ τὴν παρθυαίων κατάλυσιν ἔτυχον βεβασιλευκότες,) οὐκ ἔτι ὁμοίως ἀντιπαραθέντες τοὺς χρόνους διευκρινήσαντο, δέον οὕτω ποιεῖν. ἐμοὶ δὲ τὸ ἀκριβὲς καὶ τούτων πέρι ἀναλέλεκται ἐκ τῶν παρὰ σφίσιν ἐγγεγραμμένων, καὶ οἶμαι τῇ παρούσῃ ξυγγραφῇ μάλα προσήκειν ἁπάντων ἐπιμνησθῆναι· δὴ τοίνυν προσιὼν ἐπιμνήσομαι, ἡνίκα ἂν δέοι οἰηθείην, εἰ καὶ ὀνομάτων πολλῶν καὶ τούτων βαρβαρικῶν οὕτω δή τι ψιλῶς καταλόγους ποιεῖσθαι δεήσει, καὶ ταῦτα ἐνίων οὐδὲν ὅ,τι ἀξιαφήγητον εἰργασμένων, τοσοῦτον δὲ μόνον πρὸς τὸ παρὸν εἴποιμι ἂν τοῦ σαφοῦς γε ἕκατι καὶ ἐς πλεῖστα χρησίμου, ὡς ἑκκαίδεκα δὴ πρός γε τριακόσιοι ἐνιαυτοὶ τηνικαυτῶσιν ἐς τὸ πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς χοσρόου τούτου βασιλείας. καθ' ὃν δὴ χρόνον, οἵ τε ἐν τῇ κολχίδι χώρᾳ πόλεμοι διεφέροντο, καὶ τὸν μὲν μερμερόην ἀποβιῶναι ξυνηνέχθη. διήνυστο δὲ ἄρα ἐν τῷ τότε, ἰουστινιανῷ βασιλεῖ ὀκτώ τε καὶ εἴκοσιν ἔτη ῥωμαίων κρατοῦντι. ἀλλὰ γὰρ βραχία ἄττα περὶ χοσρόου διεξελθὼν, αὐτίκα ἔγωγε ἀνὰ τὰ πρότερα δὴ ἐπανήξω. ὑμνοῦσι γὰρ αὐτὸν καὶ ἄγανται πέρα τῆς ἀξίας· μὴ ὅτι οἱ πέρσαι, ἀλλὰ καὶ ἔνιοι τῶν ῥωμαίων, ὡς λόγων ἐραστὴν, καὶ φιλοσοφίας τῆς παρ' ἡμῖν ἐς ἄκρον ἐλθόντα, μεταβεβλημένων αὐτῷ ὑπό του ἐς τὴν περσίδα φωνὴν τῶν ἑλληνικῶν ξυγγραμμάτων. καὶ τοίνυν φασὶν ὅτι δὴ ὅλον τὸν σταγειρίτην καταπιὼν εἴη μᾶλλον, ἢ ὁ ῥήτωρ ὁ παιανιεὺς τὸν ὀλόρου τῶν τε πλάτωνος τοῦ ἀρίστωνος ἀναπέπλησται δογμάτων. καὶ οὔτε ὁ τίμαιος αὐτὸν ἀποδράσειεν ἂν, εἰ καὶ σφόδρα γραμμικῇ θεωρίᾳ πεποίκιλται, καὶ τὰς τῆς φύσεως ἀνιχνεύει κινήσεις, οὔτε ὁ φαίδων, οὔτε ὁ γοργίας, οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλος τις τῶν γλαφυρῶν καὶ ἀγκυλωτέρων διαλόγων, ὁποῖος οἶμαι ὁ παρμενίδης. ἐγὼ δὲ οὕτως αὐτὸν ἄριστα ἔχειν παιδείας καὶ ταῦτα τῆς ἀκροτάτης, οὐκ ἄν ποτε οἰηθείην. πῶς μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τὸ ἀκραιφνὲς ἐκεῖνο τῶν παλαιῶν ὀνομάτων καὶ ἐλευθέριον, καὶ πρός γε τῇ τῶν πραγμάτων φύσει πρόσφορόν τε καὶ ἐπικαιρότατον, ἀγρίᾳ

τινὶ

τινὶ γλώττῃ καὶ ἀμουσοτάτῳ ἀποσωθῆναι; πῶς δὲ αὖ ἀνὴρ βασιλείῳ τύφῳ ἐκ παίδων καὶ κολακείᾳ πολλῇ γεγανωμένος, δίαιτάν τε λαχὼν ἐς ὅ τι βαρβαρικωτάτην, καὶ πρὸς πολέμους ἀεὶ καὶ παρατάξεις ὁρῶσαν, πῶς δὴ οὖν ὧδε βιοὺς, ἤμελλε μέγα τι καὶ λόγου ἄξιον ἐν τοῖσδε ἀπώνασθαι τοῖς διδάγμασι καὶ ἐνασκηθῆναι; εἰ μὲν οὖν ἐπαινοίη τὶς αὐτὸν ὅτι δὴ βασιλεύς γε ὢν καὶ πέρσης ἐθνῶν τε τοσούτων καὶ πράξεων μέλον αὐτῷ, ὁ δὲ ἐφίετο γοῦν ὅμως ἁμηγέπῃ ἀπογεύεσθαι λόγων, καὶ τῇ περὶ ταῦτα γάννυσθαι δόξῃ, ξυνεπαινέσαιμι ἂν καὶ ἔγωγε τὸν ἄνδρα, καὶ μείζονα θείην τῶν ἄλλων βαρβάρων. ὅσοι δὲ λίαν σοφὸν αὐτὸν ἀποκαλοῦσι, καὶ μονονουχὶ τοὺς ὅποι ποτὲ πεφιλοσοφηκότας ὑπερβαλλόμενον, ὡς ἁπάσης τέχνης τε καὶ ἐπιστήμης τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας ἐξεγνωκότα, ὁποῖον τινὰ γὰρ πεπαιδευμένον οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου ὁρίζονται. οἱ δὴ οὖν ταῦτα οἰόμενοι, ἐκεῖνοι αὖ μάλιστα [illegible] οὐ τῶν ἀληθῶν ἐστοχασμένοι, μόνῃ δὲ τῇ τῶν πολλῶν ἑπόμενοι φήμῃ. ἀνὴρ γάρ τις σύρος τὸ γένος, οὐράνιος ὄνομα, κατὰ τὴν βασιλέως πόλιν ἠλᾶτο, τέχνην μὲν ἐπαγγελλόμενος τὴν ἰατρικὴν μετιέναι, τῶν δὲ ἀριστοτέλους δογμάτων οὐδὲν μὲν ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐγίγνωσκεν, ἐκομψεύετο δὲ, ὡς πλεῖστα εἰδέναι βρενθυόμενος, τῷ δύσερις εἶναι περὶ τὰς ξυλλόγους. πολλάκις γὰρ ἰὼν πρὸ τῆς βασιλείου στοᾶς, καὶ ἐν τοῖς τῶν βιβλίων ἡμένος πωλητηρίοις, διεπυκτίζετο καὶ ἐμεγαληγόρει πρὸς τοὺς αὐτόθι ἀγειρομένους, καὶ ταῦτα δὴ τὰ εἰθισμένα ῥήματα τοῦ κρείττονος πέρι ἀνακυκλοῦντας, ὁποῖον δή τι αὐτοῖς ἥτε φύσις ἐστὶ καὶ ἡ οὐσία, καὶ τὸ παθητὸν καὶ ἀξύγχυτον καὶ ἄλλα τοιάδε. τούτων μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι οὐδὲ ἐς γραμματιστοῦ οἶμαι φοιτήσαντες, οὐδὲ μιᾷ βίου ἀρίστῳ ἐνδεδιῃτημένοι, ἔπειτα ῥᾴδιον τι ἡγοῦνται καὶ προχειρότατον, ὑπερβάθμιον τὸ λεγόμενον πόδα τείνειν, καὶ θεολογίας ἐξάπτεσθαι, πράγματος οὕτω μακαρίου τε καὶ ἀνεφίκτου, καὶ μείζονος ἢ κατ' ἀνθρώπους, καὶ μόνῳ τῷ ἀγνοεῖσθαι θαυμαζομένου. τοιγάρτοι τὰ πολλὰ περὶ δείλην ὀψίαν ἀπὸ κραιπάλης, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἀκολασίας ξυναλιζόμενοι, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ παρείκοντος ἐκείνων τῶν ὑπερτέρων ἀπάρχονται λόγων καὶ ζητήσεως θεσπεσίας, ἀεὶ τε περὶ ταυτὰ στενολεσχοῦντες, οὔτε πείθονται ὑπὸ σφῶν, οὔτε ἄλλως μεταμανθάνουσι τὰ προεγνωσμένα ὁποῖα ἄττα καὶ τύχοιεν ὄντα. ἔρχονται δὲ διαπαντὸς τῶν αὐτῶν οἱ αὐτοὶ, καὶ τελευτῶντες τῆς φιλονεικίας, χαλεπαίνουσι κατ' ἀλλήλων, καὶ ἀναφανδὸν διαλοιδοροῦνται, φωνὰς ἀσχήμονας ἀφιέντες, ὥσπερ ἐν κύβοις διαμαχόμενοι. οὕτω τε λύεται αὐτοῖς ὁ ἀγὼν, καὶ μόλις

ἀπαλ-

ἀπαλλάττονται, ὀνήσαντες μὲν οὐδ' ὁπωστιοῦν ἢ ὀνηθέντες, ἔχθιστοι δὲ ἀντὶ φίλων γεγενημένοι. ἐν τούτοις δὲ τὰ πρῶτα λαχὼν ὁ οὐράνιος, ὥσπερ ὁ παρ' ὁμήρῳ θερσίτης ἐκολῴα καὶ μακρηγορῶν οὐκ ἀνίει, καί τοι οὐδὲν αὐτῷ περὶ θεοῦ βεβαίως ἐδόκει, οὐδὲ ἠπίστατο ὅπως χρὴ ἐν τούτοις ἀντιφέρεσθαι τὰ εἰκότα, ὅμως νῦν μὲν τῇ πρώτῃ θέσει τῶν πεύσεων ἐναντιούμενος, νῦν δὲ περὶ ἀποκεῖσθαι ἐν περαστῶν τὰς αἰτίας τῶν προβλημάτων, οὐ ξυνεχώρει ἐν κόσμῳ ἰέναι τὸν λόγον, ἀλλὰ διετάραττε τὸ σαφὲς, καὶ τὴν εὕρεσιν ἀνεσόβει. ἤθελε γὰρ μὲν τὴν ἐφεκτικὴν καλουμένην ζηλοῦν ἐμπειρίαν, κατά τε πύρρωνα καὶ σέξτον τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖσθαι. καὶ τέλος, ἔχειν τὴν ἀταραξίαν, τῷ μηδὲν ὁτιοῦν οἴεσθαι ληπτὸν καθεστάναι, πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ἀποχρώντως ἐμεμαθήκει ἢ ὅσον ἀπομάξασθαι προχάδην καὶ ἐλάχιστόν τι θηράσαι, καὶ τοὺς οὐδαμῶς παιδείας μετειληχότας ἐξαπατᾶν δύνασθαι καὶ περιάγειν. ὢν δὲ ἄρ' ἐν λόγοις ἀμαθὴς, ἀλλὰ ἀμαθέστερός γε ὑπῆρχε τὸν βίον. ἐς γὰρ τὰ δωμάτια τῶν εὐδαιμόνων ἰὼν, καὶ σιτούμενος ἀφειδῶς τὰ ποικιλώτερα τῶν ἐδωδίμων, θαμά τε ὁμιλῶν τῷ θηρικλείῳ, καὶ λόγοις χρώμενος ὑπὸ μέθης αἰσχροῖς τε ἄγαν καὶ ἀκολάστοις, γέλωτα ὤφλισκε πλεῖστον, ὡς καὶ παίεσθαι τυχὸν ἐπὶ κόρρης, καὶ τοῖς ἐκπώμασιν ὥσπερ τινὶ ἑωλοκρασίᾳ τὸ πρόσωπον καταρραίνεσθαι, καὶ εἶναι κοινὸν ἄθυρμα τῶν δαιτυμόνων, οὐ μεῖον ἢ οἱ γελωτοποιοὶ καὶ μιμολόγοι. ἀλλὰ γὰρ τοιόσδε ὢν ὁ οὐράνιος, ἧκέ ποτε παρὰ τοὺς πέρσας ὑπὸ ἀρεοβίνδου τοῦ πρεσβευτοῦ ἀφιγμένος, ἅτε δὴ ἀπατεὼν καὶ κόθορνος, καὶ οἷος τὴν οὐκ οὖσαν ἑαυτῷ περιποιεῖν εὐκοσμίαν, αὐτίκα δὲ στολὴν μὲν ἀμπίσχεται σεμνοτάτην, ὁποίαν παρ' ἡμῖν οἱ τῶν λόγων καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι ἀμφιέννυνται. οὕτω δὲ σοβαρῷ δῆθεν καὶ ἐμβριθεῖ τῷ προσώπῳ, ἐσεφοίτα ὡς τὸν χοσρόην. ὁ δὲ τῷ παραδόξῳ θεάματι καταπεπληγμένος, καὶ ἱερόν τι εἶναι εἰκάζων τὸ χρῆμα, καὶ φιλόσοφον αὐτὸν ὡς ἀληθῶς ὑποτοπήσας. (οὕτω γὰρ αὐτὸς καὶ ὠνομάζετο) ἄσμενός τε εἶδε καὶ φιλοφρόνως ἐδεξιοῦτο. καὶ εἶτα ξυγκαλεσάμενος τοὺς μάγους, ἐς λόγους αὐτῷ καθίστατο γενέσεώς τε καὶ φύσεως πέρι, καὶ εἰ τόδε τὸ πᾶν ἀτελεύτητον ἔσται, καὶ πότερον μίαν τὴν ἁπάντων ἀρχὴν νομιστέον. τότε δὴ ἦν ὁ οὐράνιος, καίριον μὲν οὐδὲν ὁτιοῦν ἔλεγεν, οὐδέ γε τὴν ἀρχὴν διενοεῖτο. μόνῳ δὲ τῷ θρασύς τε εἶναι καὶ στωμυλώτατος, καθάπερ φησὶν ὁ ἐν γοργίᾳ σωκράτης, οὐκ εἰδὼς ἐν οὐκ εἰδόσιν ἐνίκα. οὕτω τε εἷλε τὸν βασιλέα ὁ βώμαξ ἐκεῖνος καὶ ἔμπληκτος, ὡς χρημάτων τέ

οἱ δωρ-

οἱ δωρήσασθαι πλῆθος, καὶ κοπῆς μεταδοῦναι τραπέζης, καὶ ἀπάρξασθαι φιλοτησίας, οὔπω τοῦτο ἐπ' ἄλλῳ τῳ γεγενημένον, ἐπόμνυσθαί τε πολλάκις ἢ μὴν οὔποτε τοιόνδε ἄνδρα ἑωρακέναι, καί τοι πρότερον ἀρίστους ὡς ἀληθῶς ἐπιθέατρα φιλοσόφους, ἐνθένδε ὡς αὐτὸν ἀφικομένους. οὐ πολλῷ γὰρ ἔμπροσθεν Δαμάσκιος ὁ σύρος καὶ σιμπλίκιος ὁ κίλιξ, εὐλάμιός τε ὁ φρὺξ καὶ πρισκιανὸς ὁ λυδὸς, ἑρμείας τε καὶ διογένης οἱ ἐκ φοινίκης, καὶ ἰσίδωρος ὁ γαζαῖος. οὗτοι δὴ οὖν ἅπαντες τὸ ἄκρον ἄωτον κατὰ τὴν ποίησιν τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνῳ φιλοσοφησάντων, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἡ παρὰ ῥωμαίοις κρατοῦσα ἀμφὶ τοῦ κρείττονος δόξα οὐκ ἤρεσκεν, ᾤοντό τε τὴν περσικὴν πολιτείαν πολλῷ εἶναι ἀμείνονα. τούτοις δὴ τοῖς ὑπὸ τῶν πολλῶν περιαδομένοις ἀναπεπεισμένοι, ὡς εἴη παρ' ἐκείνοις δικαιότατον μὲν τὸ ἄρχον, καὶ ὁποῖον εἶναι ὁ πλάτωνος βούλεται λόγος, φιλοσοφίας τε καὶ βασιλείας ἐς ταυτὸ ξυνελθούσης, σώφρον δὲ ἐς τὰ μάλιστα καὶ κόσμιον τὸ κατήκοον, καὶ οὔτε φῶρες χρημάτων, οὔτε ἅρπαγες ἀναφύονται, ἀτὰρ οὐδὲ τὴν ἄλλην μετιόντες ἀδικίαν, ἀλλ' εἰ καί τι τῶν τιμίων κτημάτων ἐν ὁτῳδήτινι χώρῳ ἐρημοτάτῳ καταλειφθείη, ἀφαιρεῖται δ' ὅστις οὐδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων, μένει δὲ οὕτως εἰ καὶ ἀφύλακτον ᾖ σωζόμενον τῷ λελοιπότι, ἔστ' ἂν ἐπανήκοι. τούτοις δὴ οὖν ὡς ἀληθέσιν ἀρθέντες, καὶ πρός γε ἀπειρημένον αὐτοῖς ἐκ τῶν νόμων ἀδεῶς ἐνταῦθα ἐμπολιτεύεσθαι, ὡς τῷ καθεστῶτι οὐχ ἑπομένοις, οἱ δὲ αὐτίκα ἀπιόντες, ᾤχοντο ἐς ἀλλοδαπὰ καὶ ἄμικτα ἤθη, ὡς ἐκεῖσε τὸ λοιπὸν βιωσόμενοι. πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ἐν τέλει ἀλαζόνας μάλα εὑρόντες καὶ πέρα τοῦ δέοντος ἐξωγκωμένους, ἐβδελύττοντό γε αὐτοὺς καὶ ἐκάκιζον· ἔπειτα ἑώρων ὡς τοιχωρύχοι τε πολλοὶ καὶ λωποδύται, οἱ μὲν ἡλίσκοντο, οἱ δὲ καὶ διελάνθανον, ἅπαν τε εἶδος ἀδικίας ἡμαρτάνετο. καὶ γὰρ οἱ δυνατοὶ τοὺς ἐλάττονας ἐλυμαίνοντο, ὠμότητί τε πολλῇ χρῶνται κατ' ἀλλήλων καὶ ἀπανθρωπίᾳ, καὶ τὸ δὴ πάντων παραλογώτερον. (ἐξὸν γὰρ ἑκάστῳ μυρίας ὅσας ἄγεσθαι γαμετὰς, καὶ τοίνυν ἀγομένοις, ἀλλὰ μοιχεῖαι γε ὅμως τολμῶνται.) τούτων δὴ οὖν ἁπάντων ἕνεκα, οἱ φιλόσοφοι ἐδυσφόρουν καὶ σφᾶς αὐτοὺς ᾐτιῶντο τῆς μεταστάσεως. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ διαλεχθέντες ἐψεύσθησαν τῆς ἐλπίδος, ἄνδρα εὑρόντες φιλοσοφεῖν μὲν φρυαττόμενον, οὐδὲν δὲ ὅτι καὶ ἐπαΐοντα τῶν αἰπυτέρων, ὅτι τε αὐτοῖς οὐδὲ τῆς δόξης ἐκοινώνει, ἕτερα δὲ ἄττα ἐνόμιζεν ὁποῖα ἤδη μοι εἴρηται, τήν τε τῶν μίξεων κακοδαιμονίαν οὐκ ἐνεγκόντες, ὡς τάχιστα ἐπανῄεσαν. καίτοι ἔστεργέ τε αὐτοὺς ἐκεῖνος καὶ μένειν ἠξίου, οἱ δὲ ἄμεινον εἶναι

σφίσιν ἡγεῖτο ἐπιβάντες μόνον τῶν ῥωμαϊκῶν ὁρίων, αὐτίκα οὕτω παραχρῆμα τεθνάναι, ἢ μένοντες παρὰ πέρσαις τῶν μεγίστων γερῶν μεταλαγχάνειν. οὕτω τε ἅπαντες οἴκαδε ἀπενόστησαν, χαίρειν εἰπόντες τῇ τοῦ βαρβάρου φιλοξενίᾳ. ἀπώναντο δὲ ὅμως τῆς ἐκδημίας, οὐκ ἐν βραχεῖ τινὶ καὶ ἠμελημένῳ, ἀλλ' ὅθεν αὐτοῖς ὁ ἐφεξῆς βίος εἰς τὸ θυμῆρές τε καὶ ἥδιστον ἀπετελεύτησεν. ἐπειδὴ γὰρ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ῥωμαῖοί τε καὶ πέρσαι σπονδὰς ἔθεντο καὶ ξυνθήκας, μέρος ὑπῆρχε τῶν κατ' αὐτὰς ἀναγεγραμμένων, τὸ δεῖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας εἰς τὰ σφέτερα ἤθη κατιόντας βιοτεύειν ἀδεῶς τὸ λοιπὸν ἐφ' ἑαυτοῖς, οὐδὲν ὁτιοῦν πέρα τῶν δοκούντων φρονεῖν, ἢ μεταβάλλειν τὴν πατρῴαν δόξαν ἀναγκαζομένους. οὐ γὰρ ἀνῆκεν ὁ χοσρόης μὴ οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῷ συστῆναι καὶ κρατεῖν τὴν ἐκεχειρίαν. λέγεται δὲ αὐτοῖς κατὰ τὴν ἀποπορείαν, θαυμάσιόν τι ἡλίκον καὶ μνήμης ἄξιον ξυνενεχθῆναι. καταλύσαντες γὰρ ἐν ἀγρῷ τινὶ περσικῷ, ἐθεάσαντο σῶμα νεκροῦ ἀνθρώπου νεοθανοῦς, οὕτω πως ἄταφον ἐρριμμένον. οἱ δὲ τὴν παρανομίαν τοῦ βαρβαρικοῦ νόμου κατελεήσαντες, καὶ οὐχ ὅσιον εἶναι ἡγούμενοι περιϊδεῖν τὸ μέρος ἀδικουμένην τὴν φύσιν, περιέστειλάν τε τὸ σῶμα ὡς οἷόν τε ἦν διὰ τῶν θεραπόντων, καὶ τῇ γῇ καταχώσαντες, ἔθαψαν. ὡς δὲ ἐκάθευδον ἅπαντες ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἔδοξέ τις αὐτῶν, οὐκ οἶδα δὲ ὅστις, οὐ γὰρ ἔχω τοὔνομα φράσαι, ἔδοξε γοῦν ὅμως ὁρᾶν ἄνδρα πρεσβύτην, γνώριμον μὲν οὐδαμῶς, οὐδ' ὃς εἰκάσαι, ἄλλως δὲ σεμνὸν καὶ αἰδοῖον καὶ φιλοσοφίαν ἀσκοῦντα, ἐμφερῆ τῷ τε σχήματι τῆς στολῆς καὶ τοῦ πώγωνος τῷ λίαν ἐκκρεμεῖ καὶ ἀφειμένῳ, ἐμβοᾶν τε αὐτῷ καθάπερ παραινοῦντα καὶ ἐγκελευόμενον τόδε τὸ ἔπος.

Μὴ θάψῃς τὸν ἄθαπτον, ἔα κυσὶ κύρμα γενέσθαι,
Γῆ πάντων μήτηρ μητροφθόρον οὐ δέχετ' ἄνδρα.

ἀφυπνισθεὶς δὲ ἀθρόον ὑπὸ τοῦ δέους, ἀπήγγελλε τοῖς ἄλλοις τὸν ὄνειρον. οἱ δὲ τὸ μὲν παραυτίκα διηπόρουν ἐς ὅτι ἄρα καὶ ἀποβαίη. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ περίορθρον ἀναστάντες ἐβάδιζον ἀνὰ τὰ πρόσω, παρέρποντες ἐκεῖνο τὸ χωρίον, οὕτω τῆς τῶν τόπων θέσεως ἀναγκαζούσης, οὗ δὴ αὐτοῖς τὰ ἐπὶ τῇ ταφῇ ἐσχεδίαστο, εὑρίσκουσι τὸν νεκρὸν γυμνὸν αὖθις ὑποκείμενον, ὡς δὴ τῆς γῆς αὐτὸν ῥοθίῳ τινὶ αὐτομάτῳ ἐς τοὐμφανὲς ἀναβαλλούσης, καὶ διαφυλάττειν ἄβρωτα μὴ ἀναχομένης. καταπλαγέντες δὲ τῷ παραλόγῳ τῆς θέας, εἴχοντο τῆς πορείας μηδὲν ὁτιοῦν τὸ λοιπὸν ἐπ' αὐτῷ δράσαντες τῶν σφίσι νενομισμένων. ἀνελογίζοντο γὰρ τὸ ὄνειρον καὶ ὡμολόγουν ἐντεῦθεν ὅτι δὴ οἱ πέρσαι ποινὴν ἔχουσι καὶ τιμωρίαν τῆς ἐπὶ τῇ μη-

τράσιν

ξάτιν ἀκολασίας, τὸ ἀτάφοι μένειν καὶ ὑπὸ τῶν κυνῶν ἐνδίκως διασπαράττεσθαι. τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐς πεῖραν ἐλθὼν ὁ χοσρόης, ὅμως τὸν οὐράνιον πλέον ἀγάμενος ἦν καὶ ἐπόθει. αἴτιον δὲ τούτου, ὅπερ οἶμαι, φύσει τῷ γένει πρόσεστι τῷ ἀνθρωπείῳ. πεφύκαμεν γὰρ ἅπαντες τὰ μὲν καθ' αὑτοὺς καὶ παραπλήσια φίλα ἡγεῖσθαι καὶ κάλλιστα, ἀλεείνειν δὲ καὶ ἐκτρέπεσθαι τὸ ὑπερβάλλον. τοιγάρτοι καὶ ἐνταῦθά οἱ ἐπανελθόντι, γράμματά τε κεχαρισμένα ἔστελλε, καὶ διδασκάλῳ ἐχρῆτο. ὁ δὲ οὐκέτι ἐφαίνετο ἀνεκτός, βρενθυόμενος τῇ τοῦ βασιλέως φιλίᾳ, ὡς καὶ ἀποκναίειν ἅπαντας ἔν τε τοῖς ξυμποσίοις καὶ ἀνὰ τοὺς συλλόγους, μηδὲν ἕτερον ᾄδειν ἐθέλων, ἢ ὅπως αὐτὸν ἐγέραιρεν ὁ χοσρόης, καὶ ὁποῖα ἄττα διελεγέσθην. καὶ πολλῷ σκαιότερος ἐπανήκεν ἡμῖν ὁ γενναῖος, ἢ πάλαι ὑπῆρχεν, ὥσπερ τοῦδε ἕνεκα μόνου τοσαύτην ὁδὸν ἀναμετρήσας, ὅμως καίτοι φαυλότατός γε ὢν καὶ καταγέλαστος, ἀλλὰ τῷ πολλάκις ὑμνεῖν τὸν βάρβαρον καὶ δι' ἐπαίνου ποιεῖσθαι. αὐτός δή που καὶ τὸ μᾶλλον ἔπεισε τοὺς πολλούς, ὡς εἴη σφόδρα πεπαιδευμένος. οἱ γὰρ ἀταλαιπώρως ἅπαντα προσιέμενοι, καὶ ἀμφὶ ταῦτα δὴ τὰ ξένα καὶ παραλογώτερα τῶν ἀκουσμάτων διακεχηνότες, ῥαδίως ὑπήγοντο, ἐπικομπάζοντι τε αὐτῷ καὶ σεμνολογουμένῳ, μήτε ὅστις ὁ ἐπαινῶν, μήτε ὅν τινα ἐπαινοίη καὶ ἐφ' ὅτῳ διασκοποῦντες. ἐς μὲν γὰρ στρατευμάτων παρασκευὴν καὶ ὅπλων εὐκοσμίαν, καὶ τὸ διαπαντὸς ἐν τοῖς πολέμοις διαπονεῖσθαι, δικαίως ἄν τις θαυμάσειε τὸν χοσρόην, ὡς οὔτε ὄκνῳ εἴξαντα πώποτε, οὔτε τῇ τοῦ γήρως ἀσθενείᾳ. λόγων δὲ πέρι καὶ φιλοσοφίας, τοιοῦτον αὐτὸν ἡγητέον, ὁποῖον εἶναι εἰκὸς, ἄνδρα ξυνόμιλόν τε καὶ ἀκροατὴν οὐρανίου ἐκείνου ἀποδεδειγμένον.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,
Τόμ. γ΄.

Τὰ μὲν οὖν περὶ Πέρσαις νόμιμα, καὶ ἡ ποικίλη τῆς σφῶν πολιτείας μεταβολὴ καὶ ὁπόσα χρῆναι ᾠήθην περὶ χρόνου καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν γένους εἰρῆσθαι, ταῦτα δὴ ἐν ἅπαντα εἰ καὶ μακροτέρῳ ἐξείργασαι λόγῳ, καὶ οὐ λίαν ἔχεται τῆς προτέρας, ἀλλ' οὐ περιττά γε ἴσως δόξειεν ἄν, οὐδὲ ἄχρηστα, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸ θέλγον ὡς ἐμὲ ἡγεῖσθαι ξὺν τῷ ὠφελίμῳ ἀπειληφότα. ἐθέλω γὰρ, εἰ ἐπ' ἐμοὶ εἴη, καὶ περιπλείστου ποιοῦμαι, ταῖς μούσαις φασὶ τὰς χάριτας καταμιγνύναι. καί τοι ἑτέρωθί με καθέλκουσιν αἱ φροντίδες, καὶ ἕπομαί γε οὐκ ἑκὼν εἶναι τῇ περιαγούσῃ ἀνάγκῃ. ἡ γάρ μοι ξυγγραφὴ, τοῦτο δὴ τὸ μέγιστόν τε καὶ σεμνότατον ἔργον καὶ πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον εἴποι ἂν ἡ λύρα ἡ βοιωτία, οὐδὲ τε καὶ βίου πάρεργον γίγνεται, καὶ οὐκ ἔνεστί μοι ὡς ἥδιστα ἐμβιῶσαι τοῖς ποθουμένοις. δέον γὰρ τοὺς πάλαι σοφοὺς σχολαίτερον ἀναλέγεσθαι μιμήσεως ἕνεκα, ἅπαντά τε τὰ ἑκασταχοῦ ξυμφερόμενα γνωματεύειν ἐς τὸ ἀκριβὲς καὶ διαπυνθάνεσθαι, ἀνειμένον τε ἀμφὶ ταῦτα ἔχειν τὸν νοῦν καὶ ἐλεύθερον. ἀλλ' ἔγωγε ἥμενος ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλίδια πολλὰ δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι καὶ ἐς ἥλιον καταδύντα ἐκμελετῶ καὶ ἀνελίττω, καὶ λίαν μὲν ἄχθομαι τοῖς ἐνοχλοῦσιν, ἀνιῶμαι δὲ αὖθις εἰ μὴ ἐνοχλοῖεν, ὡς οὐχ οἷόν τέ μοι ὄντων ἀναγκαίων ἀποχρῶντας ἐμπιπλᾶσθαι ἄνευ πόνου καὶ δυσπαθείας. πλὴν ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀνήσω τοὐμὸν, οὐδὲ παύσομαι ἔστ' ἂν ὁ ἔρως με ἄγῃ, εἰ καί μοί τις νεμεσήσειεν ὡς ὑπερτέρων ἐφιεμένῳ, καὶ τὸ λεγόμενον ἐν πίθῳ φιλεργοῦντι τὴν κεραμείαν. εἰ γάρ τῳ καὶ δόξειεν εἶναι τἀμὰ νόθα γε ὡς ἀληθῶς καὶ ἀνεμιαῖα, καὶ οἷα ψυχῆς ἐς πλεῖστα μεριζομένης κυήματα, ἀλλ' ἐμαυτόν γε οὖν ἴσως ἀρέσκοιμι ἂν καθάπερ τῶν ᾀδόντων οἱ ἀμουσότεροι. ὡς ἂν δὲ μὴ περαιτέρω ἐκδρομὰς ποιούμενος καὶ μεταβάσεις ἐς ἀπειροκαλίαν ἐκφέρεσθαι δόξαιμι, αὖθις δὴ ἔμοι γε τῶν κολχικῶν ἀγώνων καὶ τοῦ προτέρου λόγου μεταληπτέα. τότε γὰρ ὁ Χοσρόης ἠγγελμένον αὐτῷ

τον αὐτῷ ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ μερμερόης, περιήλγησε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, τῇ ξυμφορᾷ καὶ ἠνιάθη. ὡς αὖ δὲ τὰ ἐν λαζικῇ στρατεύματα μὴ χηρεύοι ἡγεμόνος, αὐτίκα ὅγε στρατηγὸν τὸν ναχωραγὰν ἀναδείκνυσιν, ἄνδρα τῶν σφόδρα λογίμων τε καὶ ὀνομαστοτάτων. καὶ τῷ μὲν τὰ ἐς τὴν πορείαν παρεσκεύαστο καὶ ἤδη ἐχώρει. ἐν ᾧ δὲ ἦν ἐκεῖνος ἐν τούτοις, παράλογα ἄττα καὶ ἄθεσμα ἐν τῇ κολχίδι χώρᾳ ξυνέβη. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ῥωμαῖοι (ὥσπερ μοι πρότερον ἐρρήθη) ἀκλεέστατα ἐτύγχανον πεφευγότες, καὶ τὰ πράγματα τὸ μέρος καταπροϊέμενοι τοῖς πολεμίοις, γουβάζης ὁ τῶν λαζῶν βασιλεὺς οὐκ ἀνεκτὸν ἡγούμενος τὸ αἶσχος, δεδιὼς δὲ μᾶλλον μή τι καὶ πέρα τούτων ἁμαρτηθείη, αὐτίκα ἰουστινιανῷ ἐξήγγελλεν ἕκαστα, καταιτιώμενος τοὺς στρατηγοὺς, καὶ ἅπαν τὸ ξυνενεχθὲν εἰς τὴν ἐκείνων ἀνάγων ἀβελτηρίαν, καὶ πλέον ἐπεκάλει τῷ βέσσᾳ, καὶ μετ' ἐκεῖνον μαρτίνῳ καὶ ῥουστίκῳ. οὗτος δὲ ὁ ῥούστικος ἦν μὲν ἑλλὴν ὁ γαλάτης τὸ γένος. παρῆν δὲ αὐτόσε, οὐχ ὥς τε στρατηγὸς ἢ ταξίαρχος, ἢ ἄλλό τι εἶναι τῶν παρατάξεων μέρος, ταμίας δὲ μόνον τῶν βασιλέως χρημάτων, οὐ μὴν τῶν ἐκ τοῦ δασμοφορίας ἐρανιζομένων (ἄλλῳ γὰρ τῷ ἐπετέτακτο ταῦτα) ἀλλὰ τῶν ὅσα ἐκ τῶν βασιλείων θησαυρῶν ἐπεπόμφει, ἐφ' ᾧ τοὺς ἀριστεύοντας ἐν ταῖς μάχαις τὰ προσήκοντα κομίζεσθαι γέρα. ἐντεῦθεν τε οὐκ ἄσημος ἦν ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ λίαν τῶν δυνατωτάτων, ὡς καὶ κοινωνὸς εἶναι τῶν ἀπορρήτων, βέβαιά τε τότε δοκεῖν καὶ πιστότερα τὰ παρὰ τῶν ἀρχόντων ἀναγγελλόμενα, ἡνίκα ἂν ἐκεῖνον ἀρέσκῃ. ἰουστινιανὸς δὲ ἤδη καὶ πρότερον χαλεπαίνων τῷ βέσσᾳ, ὅτι δὴ πέτρας ἑλὼν τὸ φρούριον, παρὸν ἀφικέσθαι τὸν μερμερόην δέον αὐτὸν τὰς ἐξ ἰβηρίας εἰσόδους καρτερώτατα διαφράξαι συλλαμβανούσης αὐτῷ τῆς φύσεως τῶν χωρίων, ταύτῃ τε ἄβατα τοῖς βαρβάροις τὰ λαζικῆς ὄρια καταστῆσαι, ὁ δὲ τοῦτο μεθῆκεν ὑπὸ ῥᾳστώνης, ἀργυρολογῶν δὲ περιιόσει τὰς πόλεις τὰς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένας. ἐκεῖνα δὴ οὖν ὁ βασιλεὺς μεμνημένος, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἐπέπυστο, αὐτίκα ἐπείθετο· καὶ τέλεον παραλύσας τὸν βέσσαν τῆς ἀρχῆς, καὶ πρός γε ἀφελόμενος αὐτὸν τὰ οἰκεῖα, ἐς ἀβασγοὺς ἐξέπεμψεν, ἐκεῖσε μενοῦντα ἕως ἂν ἑτερόν τι ἐπ' αὐτῷ διανοηθείη. τῷ δὲ μαρτίνῳ πολλὰ νεμεσήσας, ὅμως αὐτῷ τὰ πρωτεῖα τῆς ἡγεμονίας παρέχετο, καὶ ἦν ἐν τοῖς στρατηγοῖς πρώτιστος μὲν αὐτὸς, ἰουστῖνος δὲ δεύτερος, καὶ βούζης αὖ μετ' ἐκεῖνον, καὶ ἑξῆς οἱ ἄλλοι ὡς ἕκαστοι. ἀεὶ μὲν οὖν καὶ πρότερον μαρτίνῳ τε καὶ ῥουστίκῳ οὐκ ὀρθῶς τὰ ἐς γουβάζην διέκειτο, ἀλλὰ δυσμένειά τις αὐτοῖς ὑπετύφετο. βαρεῖά τε

καὶ δεινοτάτη, ὅσῳ καὶ διελάνθανε, λαβοῦσα μὲν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας, ἀρθεῖσα δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλλον, τῷ συνεχεῖ καὶ ἀλογίστῳ τῆς ὑποψίας. ἅπαν γὰρ ὁτιοῦν ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενον τῷ πεπονθότι τῆς ψυχῆς ἐξετάζοντες καὶ πάντως ἀχθόμενοι, ὑπέτρεφον τὸ χαλεπαῖνον καὶ ἐπερρώννυον. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ὑποτοπήσας τὸ ἄχθος, καὶ τὸ λοιπὸν ἐς τὸ ἀντιλυπεῖν προηγμένος, ἐκακηγόρει τε αὐτοὺς πολλάκις ὡς ἀνάνδρους καὶ ἀλαζόνας, καὶ οὐδὲν ὁτιοῦν μέλον αὐτοῖς τῶν πρακτέων, ἔς τε τὰ ξυμπόσια καὶ τοὺς ξυλλόγους νεμεσῶν ἀεὶ διετέλει, καὶ οὐδὲ πρεσβείας τυχὸν ἀφιγμένης ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ἀνίει καὶ ὑπεστέλλετο. οἱ δὲ ταῦτα τε οὐκ ἐνεγκόντες, καὶ πρός γε τὰς ἐς βασιλέα διαβολὰς ἐν ὀργῇ ποιησάμενοι, καὶ γιγνώσκοντες ὡς οὐκ ἀνήσει διελέγχων, εἴπου καὶ αὖθις σφαλεῖεν, ἐβουλεύοντο ἐκποδὼν τὸν γουβάζην ποιήσασθαι, ὡς ἂν τίσαιντό τε αὐτὸν τοῦ φθάσαντος πέρι, καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν ὅτι δειμαίνοιεν. πολλὰ δὴ οὖν ἐπὶ σφᾶς κοινολογησάμενοι, καὶ πέρας ἐπὶ τῇδε στάντες τῇ γνώμῃ, ἐπειδὴ αὐτὸν οὐ πρότερον διαχειρίσασθαι ᾤοντο χρῆναι πρὶν ἂν καὶ τοῦ βασιλέως ἀποπειραθεῖεν, στέλλουσιν ἐς τὸ βυζάντιον ἰωάννην τὸν ῥουστίκου ἀδελφὸν ἀγγελοῦντα δῆθεν, ὡς μηδίζων ὁ γουβάζης πεφώραται. καὶ οὖν ἐς λόγους ὁ ἰωάννης λαθραιότατα τῷ βασιλεῖ ἀφιγμένος, διέβαλλε τὸν γουβάζην ὡς ἀποστάντα ἤδη, καὶ τοὺς πέρσας ἐπαγόμενον, καὶ οὐκ ἐς μακρὰν τὴν χώραν ἐπ' ἐκείνους μεταθήσοντα, εἰ μὴ θᾶττον ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διακωλυθείη. ὁ δὲ βασιλεὺς καταπλαγεὶς μὲν τῷ παραλόγῳ, οὔπω δὲ τελεώτατα πεπιστευκὼς, ἀλλ' ἐπὶ μέσης τινὸς χωρήσας ἐννοίας, ἄγε, ἔφη, ὅπως τὸν ἄνδρα παρασκευάσοιτε ὡς ἡμᾶς ἐνθάδε γενέσθαι. δείσας δὲ ὁ ἰωάννης μή ποτε εἴγε ἐκεῖνος ἀφίκοιτο τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ἀνακαλυφθείη, εἶεν, ἔφη, ὦ δέσποτα, τί δὲ ἄρα ποιητέον ἡμῖν εἴ γε ἑκὼν εἶναι παραγενέσθαι ἥκιστα ἕλοιτο; ἀναγκαστέον αὐτόν; ἦ δὲ ὁ βασιλεὺς, κατήκοον ὄντα, καὶ πάσῃ φυλακῇ ἐκπεμπτέον. εὐθὺς δὴ οὖν ὑπολαβὼν ὁ ἰωάννης, ἀναγκαζόμενος δὲ εἴ γε ἀντισταίη, τί ἂν γένοιτο ἐπὶ τούτοις; τί δὲ ἄλλο γε, ἔφη ὁ βασιλεὺς, ἢ πείσεται τὰ τῶν τυράννων, καὶ κάκιστα ἀπολεῖται; οὐδὲν ἔσται δέος, ἦ δὲ ὁ ἰωάννης, τῷ τοῦτον ἀποκτενοῦντι; οὐ μὲν οὖν, ἔφη, εἴγε ἀντιταττόμενος καὶ ἀνηκουστῶν, ὡς πολέμιος διαφθαρείη. τοιαῦτα δὲ τοῦ βασιλέως ἀποκεκριμένου, καὶ παραπλήσια τούτων ἐν ἐπιστολῇ τοῖς στρατηγοῖς σημάναντος, οὐδὲν ἔτι ὁ ἰωάννης περαιτέρω ἀνεπυνθάνετο, ἀλλ' εἰλῆφθαι ἤδη καὶ ἔχεσθαι τοῦ ζητουμένου ἀποχρώντως ἡγούμενος, ἐπανήκει αὖθις ἐς κόλχους τὸ γράμμα τοῦτο ἐπιφερόμενος,

φερόμενος. ὃ δὴ Μαρτῖνός τε καὶ Ῥούστικος ἀναλεξάμενοι, καὶ μάλα εὐπρεπῶς ἐσκευωρεῖσθαι τὸ δρᾶμα εὑρόντες, εὐθὺς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐχώρουν. συγκαλεσάμενοι δὴ οὖν Ἰουστῖνόν τε καὶ Βούζην, καὶ τὸ μελετηθὲν ἀποκρύπτοντες, χρῆναι ἔφασαν τὴν ταχίστην ὡς Γουβάζην ἰέναι, ξὺν αὐτῷ τε βουλεύεσθαι ὅπως τοῖς ἐς Ὀνόγουριν Πέρσαις κοινῇ ἐπελευσόμεθα. οἱ δὲ τούτοις πεπεισμένοι, ξυνεπορεύοντο. εἵπετο δὲ αὐτοῖς βραχεῖά τις ἐκ τῶν ταγμάτων ἀπόμοιρα· γνοὺς δὲ ὁ Γουβάζης ὡς αὐτίκα μάλα οἱ στρατηγοὶ ἐπ᾽ αὐτὸν ἥξουσι, καὶ οὐδὲν ὁπηοῦν ἀντίξουν ὑποτοπήσας, παραγίνεται ἀμφὶ τὸν Χωβοῦν τὸν ποταμόν. ἐνταῦθα δὲ αὐτοῖς ὁ δείλαιος ὑπαντιάζει ἀφύλακτός τε καὶ θαρραλέος, καὶ λίαν ὀλίγους τῶν ὀπαδῶν ἐπαγόμενος, καὶ τούτους ἀνόπλους καὶ οὐκ ἐς μάχην παρεσκευασμένους. πῶς δὲ οὐκ ἂν οὕτως ἵκετο παρὰ φίλους τε καὶ ξυνήθεις, καὶ φύλακας τῆς χώρας καὶ ἥκιστα πολεμίους, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τῶν ὀθνείων ἐθνῶν ἀλεξητῆρας; οὕτω δὲ ἐπὶ τῶν ἵππων ἡμένοι ἅπαντες, διελέγοντο ἀλλήλοις ὅπως τὰ παρόντα θετέον· καὶ τηνικαῦτα ὁ Ῥούστικος, ἄγε, ἔφη, ὦ Γουβάζη, ὅπως ἡμῖν συναγείροιο καὶ συνεπιλήψῃ τοῦ πόνου κατὰ περσῶν ἰκέτῃ, τούτων δὴ τῶν ἐς Ὀνόγουριν ἱδρυμένων. αἰσχρὸν γὰρ εἰ καθευδήσονται ἀδεῶς ἐπιπλεῖστον ἐν μέσῃ τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, καὶ ταῦτα ὀλίγιστοι ὄντες καὶ οὐδαμῶς ἀξιόμαχοι. ἀλλ᾽ ὑμᾶς γε μόνους, ἤδη ὁ Γουβάσης, ἀνάγκη, ὦ γενναῖοι, ἐν τῷδε διαγωνίσασθαι, ὡς καὶ μόνους τῶν ξυνενεχθέντων αἰτιωτάτους. εἰ γὰρ μὴ ῥᾳστώνῃ πολλῇ ἀμφὶ τὰ πρακτέα εἴχεσθε καὶ ὀλιγωρίᾳ, οὔτ᾽ ἂν τὸ φρούριον ἡμῖν τοῦτο ἐπετειχίζετο, οὔτε οὕτως ἀκλεᾶ φυγὴν καὶ ἀσχήμονα ὑποστάντες ἐδραπετεύετε, οὔτε ἄλλο τι ἐγίγνετο τῶν οὐ προσηκόντων. νῦν δὴ οὖν, ὦ λῷστοι, εἴ γε δόξης ἐρασταὶ εἶναι φατὲ καὶ στρατηγικῷ φρονήματι γάννυσθε, τὸ παρειμένον ὑμῖν ἀνακλητέον. ὡς ἔγωγε οὔ ποτε ἕψομαι, οὐδὲ διακινδυνεύσαιμι, πρὶν ἂν ἅπαντα ἐκθεραπευθείη πρὸς ὑμῶν τὰ ἡμαρτημένα. τούτων δὲ εἰρημένων αὐτίκα ὥσπερ τῆς ἀντιλογίας ἀποχρώσης πρὸς ἔλεγχον τοῦ μηδισμοῦ καὶ τυραννίδος μεμελετημένης, ὁ Ἰωάννης ἐκεῖνος ὁ τῶν δεινῶν ἀγγελιαφόρος, σπασάμενος ἠρέμα τὸ ἐγχειρίδιον, παίει τὸν Γουβάζην ἀμφὶ τὸ στέρνον, οὔπω καιρίαν. ὁ δὲ (ἐτύγχανε γὰρ ἐναλλὰξ ἔχων τὼ πόδε ὑπὲρ τὸν αὐχένα τοῦ ἵππου) ἀθρόον κατέπεσεν, οὐ τοσοῦτον οἶμαι τῇ πληγῇ τῆς χειρὸς, ὅσον τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταβεβλημένος. ἰλυσπώμενον δὲ αὐτὸν ἔτι καὶ ἐς ἀνάστασιν ἀναστησείοντα παραστὰς ὁ τοῦ Ῥουστίκου δορυφόρος προστεταγμένον αὐτῷ καὶ ξίφει πατάξας τὴν κεφαλὴν, τελεώτατα κατακτείνει

τακτείνει. οὕτω μὲν οὖν τὸν Γουβάζην καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἀνῃρῆσθαί φασιν οἱ τὰ ἀκριβέστατα γιγνώσκειν πεπιστευμένοι. Ἰουστῖνος δὲ καὶ Βούζης ἤσχαλλον μὲν καὶ ἐδυσφόρουν, καὶ ξυμφορὰν τὸ πραχθὲν ἐποιοῦντο, ἡσυχίαν δὲ ὅμως ἦγον, οἰόμενοι βασιλέα Ἰουστινιανὸν ταῦτα σαφῶς ἐπιστεῖλαι. ὁ δὲ τῶν Λαζῶν ὅμιλος διεταράχθη τε ἅπας, καὶ δυσθυμίᾳ κατείχοντο, ὡς μηδὲ ἀναμίγνυσθαι τολοιπὸν τοῖς Ῥωμαίοις, μήτε ξυνεπιστρατεύειν αἱρεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐκείνου ᾗ νενόμισται καταχώσαντες, ἔμενον οὕτω ἀπόμαχοι, ὡς δὴ δεινὰ ὑβρισμένοι, καὶ τὴν πάτριον δόξαν ἀποβεβληκότες. μέγιστον γὰρ ἔθνος καὶ ἀγέρωχον οἱ Λαζοί, καὶ μεγίστων ἄλλων κρατοῦσι, τῷ τε παλαιῷ τῶν Κόλχων ὀνόματι βρενθυόμενοι, πέρα τοῦ μετρίου μεγαλαυχοῦσι, καὶ τάχα οὐ λίαν ἀλόγως. ἐν γὰρ τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὅσα ὑφ᾽ ἑτέραν βασιλείαν τετάχαται, οὐκ οἶδα ἔγωγε ἄλλο οὕτω κλεινὸν τὸ φῦλον καὶ εὐδαῖμον, πλούτου τε ὑπερβολῇ καὶ πλήθει κατηκόων, τόπων τε εὐκαιρίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τῇ τῶν ἠθῶν εὐκοσμίᾳ τε καὶ δεξιότητι. καὶ τοίνυν οἱ μὲν πάλαι οἰκήτορες τῶν ἐκ τῆς θαλάττης ἀγαθῶν ἀγνῶτες παντάπασιν ἐτύγχανον ὄντες, οἷς γε οὐδὲ ὄνομα νεὼς ἠκούετο, πρίν γε δὴ αὐτοῖς τὴν Ἀργὼ ἐκείνην ἐπιφοιτῆσαι. οἱ δὲ νῦν καὶ ναυτίλλονταί γε οὕτω παραχὸν, καὶ τὰ τῆς ἐμπορίας κομίζονται κέρδη. εἰσί τε οὐ βάρβαροι τολοιπὸν, οὐδὲ οὕτω βιοτεύουσιν, ἀλλ᾽ ἐς τὸ πολιτικόν τε καὶ ἔννομον μεταβέβληνται τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιμιξίᾳ. ὥστε εἴ τις τοὺς χαλκόποδας ταύρους ὑφέλοι, καὶ τὰς τῶν γηγενῶν ἀναβλαστήσεις, καὶ ὁπόσα ἄλλα τερατώδη καὶ ἄπιστα τῇ ποιήσει ἀμφὶ τὴν Αἰήτῃ κεκόμψευνται, εὕροι γε ἂν τὰ παρόντα πολλῷ τῶν προτέρων ἀμείνονα. τοιοῦτοι δὴ ὄντες οἱ Λαζοί, εἰκότως οὐκ ἀνεκτὰ ἡγοῦντο πεπονθέναι, ὡς δὴ τὸν βασιλέα σφῶν παραλόγως ἀφῃρημένοι. αὐτίκα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι Μαρτίνου ἐξοξύνοντος, ἠπείγοντο πανσυδὶ ἐπιθέσθαι τοῖς ἐς Ὀνόγουριν Πέρσαις. τὴν δὲ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ παλαιοῦ ἔλαχε τὸ χωρίον, Οὔννων ἴσως ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις τῶν δὴ Ὀνογούρων ἐπιλεγομένων, αὐτοῦ που ξυμβαλόντων τοῖς Κόλχοις, καὶ εἶτα νενικημένων, καὶ ὥσπερ μνημείου χάριν καὶ τροπαίου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῶν ἐπιχωρίων ἐπενηνοχότων. νῦν δὲ οὐχ οὕτω παρὰ τοῖς πολλοῖς ὀνομάζεται, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ Στεφάνου τοῦ θεσπεσίου ἱερὸν ἐνταῦθα ἵδρυται, ὃν δὴ πρῶτον πάλαι φασὶν ὑπὸ τῶν Χριστιανοῖς ἄριστα δοκούντων ἐθελοντὴν διακινδυνεύσαντα ὑπὸ τῶν ἐναντίων καταλευσθῆναι, τῷ ἐκείνου ὀνόματι καλεῖσθαι τὸν τόπον νενόμισται. ἡμᾶς δὲ οὐδὲν οἶμαι τὸ κωλύον ἐς γνώρισμα τῇ ἀρχαιοτάτῃ χρῆσθαι προσηγορίᾳ,

γορία, ἐπεὶ καὶ ξυγγραφῇ μᾶλλον προσήκει. ὁ δὴ οὖν τῶν ῥωμαίων στρατὸς, ἐς ὀνόγουριν ἰέναι παρεσκευάζοντο. οἱ γὰρ τοῦ μιάσματος βουληφόροι ἐς τοῦτο ἐνέκειντο, ἐλπίζοντες ῥαδίως τοῦτο δὴ τὸ φρούριον καταστρέψασθαι· ταύτῃ τε τὸν βασιλέα, εἰ καὶ τὰ τοῦ δόλου γνοίη, μὴ λίαν αὐτοῖς χαλεπῆναι, ἀλλὰ τῇ ἐξουσίᾳ πράξει ἐν καιρῷ γινομένῃ, τὸ ἐπίκλημα διαλῦσαι. ἅπαντες τοιγαροῦν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ αἱ δυνάμεις, ἐν τῷ ἀρχαιοπόλεως πεδίῳ στρατοπεδευσάμενοι, τούς τε καλουμένους παλιῶνας ἐπεσκεύαζον, καὶ τὰ τῶν μεγάλων λίθων ἀκοντιστήρια, καὶ ἄλλα ἄττα τοιάδε ὄργανα, ὡς, εἰ δεήσοι, τειχομαχήσοντες. ἔστι δὲ ὁ παλιὼν, πλέγμα ἐκ λύγων ἐς ὀροφῆς τύπον ἐξειργασμένον, στεγανόν τε τῇ πυκνώσει καὶ ἀμφηρεφὲς, τῷ ἑκατέρωθεν τὰ πλευρὰ ἐς τὰ κάτω παρατετάσθαι καὶ περιβάλλειν τὸ ὑπερχόμενον. δέρρεις δὲ ὕπερθεν καὶ διφθέρας ἐπιβάλλοντες πάντοθεν, περικαλύπτουσι τὸ μηχάνημα, τοῦ μᾶλλον ἔρυμα εἶναι καὶ ἀποκρούειν τὰ βέλη. ἄνδρες δὲ ἔνδον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὑποκρυπτόμενοι, αἴρουσί γε αὐτὸ ἀφανῶς, καὶ ᾗ βούλονται διακομίζουσιν. ἐπειδὰν δὲ προσεγχρείη πύργῳ τυχὸν ἢ περιβόλῳ, τότε δὴ νέρθεν ἐκεῖνοι τὴν προσκειμένην γῆν ἀνορύττοντες καὶ τὸν χοῦν ἀνιμώμενοι, ἀπογυμνοῦσι τὰ θεμέλια, καὶ εἶτα μοχλοῖς τε καὶ σφύραις ἐνδελεχέστατα πλήττοντες, κατασείουσι τὴν οἰκοδομίαν. οὕτω μὲν οὖν οἱ ῥωμαῖοι τὰ ἐς πολιορκίαν παρεσκευάζοντο. ἐν τούτῳ δὲ, ἁλίσκεταί τις πέρσης ἀνὴρ ὑπὸ τῶν ἰουστίνου δορυφόρων ἀνὰ τὸ φρούριον πορευόμενος. ἐπεὶ δὲ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐκεκόμιστο, ἠναγκάζετο μαστιγούμενος ξὺν ἀληθείᾳ ἐρεῖν τὰ τῶν οἰκείων βουλεύματα. καὶ δὴ τὰ ἀπήγγελλεν, ὡς ὁ μὲν ναχοραγὰν ἐς ἰβηρίαν ἤδη ἀφῖκται· αὐτὸν δὲ ἀπεσταλκὼς εἴη τὰ ἐνταῦθα στρατεύματα ἐπιθαρσυνοῦντα, ὡς αὐτίκα μάλα τοῦ στρατηγοῦ παρεσομένου. οἱ δὲ ἐς μουχείρισίν τε καὶ κοταΐσιον τεταγμένοι πέρσαι, οὐκ ἐς μακρὰν ἥξουσιν, ἔφη, προσβοηθήσοντες τοῖς ἐς ὀνόγουριν ὁμοφύλοις, ἐγνωσμένον αὐτοῖς ὡς ἐπ' ἐκείνους ἰέναι διανοεῖσθε. τούτων δὲ εἰρημένων, αὐτίκα οἱ τῶν ῥωμαίων στρατηγοὶ ἐβουλεύοντο ἀμφὶ τῶν παρόντων. καὶ βούζης μὲν ἔφασκε χρῆναι πρότερον παντὶ τῷ στρατῷ ὑπαντιάζειν τοῖς ἐπερχομένοις. τούτων γὰρ ὡς τὸ εἰκὸς διὰ τὴν ὀλιγότητα νικωμένων, ἑπόμενον εἶναι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ τάχιστα προσχωρήσειν, ἐρήμους γεγενημένους· εἰ δέ γε καὶ ἀντισταῖεν, ἀλλ' οὐδενὶ πόνῳ διαφθαρῆναι. ἤρεσκε δὲ ταῦτα καὶ οὐλίγαγγον τὸν τοῦ ἐρουλικοῦ στρατεύματος ἡγεμόνα· τοιγάρτοι ἐκεῖνος θαμὰ ἐπεφθέγγετο παροιμιῶδές τι βαρβαρικὸν μὲν

καὶ ἀσφαλὲς, ἐνεργὸν δὲ ὅμως καὶ χρήσιμον· ὡς δεῖ πρότερον ἀποσοβεῖν τὰς μελίττας, καὶ ἔπειτα τὸ μέλι σχολαίτερον ἀναιρεῖσθαι. ὁ δὲ ῥούστικος, θρασύτερος γὰρ ἤδη ἐγεγόνει καὶ τυραννικώτατος, ὥσπερ οἶμαι τῷ ἀδικήματι φρυαττόμενος, καὶ τῇ πρὸς μαρτῖνον ὁμοφροσύνῃ, ἔσκωπτέ γε τὸν βέζαν ἀναφανδὸν καὶ ἐπεκερτόμει, ὡς οὐπώποτε τὰ δέοντα λογιζόμενον. κράτιστον δὲ ἔλεγεν εἶναι περιττῷ μὲν πόνῳ τὸ στράτευμα ἥκιστα ἐπιτρίβειν, ἅπαντας δὲ τῷ φρουρίῳ πελάσαντας, ῥαδίως γε αὐτὸ καταστρέψασθαι, καὶ προτιμῆσαι τὴν ἔξωθεν ἐπικουρίαν· ὀλίγους δὲ εἴ γε ἄρα στέλλειν ἐπ᾽ ἐκείνους, τὸ τάχος τῆς ἐφόδου διακωλύσαντας. καὶ ἦν μὲν πολλῷ ἀμείνονα τὰ τῷ βέζῃ βεβουλευμένα, καὶ τῆς φύσεως ἐχόμενα τῶν πραγμάτων, στρατηγίᾳ τε ἀρίστῃ πρέποντα, καὶ τὸ δραστήριον ξὺν τῷ ἀσφαλεῖ παρεχόμενα. ἐπεὶ δὲ ὡς ἔοικεν ἅπασα ἡ πληθὺς τοῦ ἄγους μετειλήφει τῷ ξυνεῖναί τε καὶ ἕπεσθαι τοῖς μιαιφόνοις, ἡ κακίων τε καὶ ἀξύμφορος νενίκηκε γνώμη, ὡς ἂν παραχρῆμα ὑπόσχοιεν δίκας. στέλλονται μὲν γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνους τοὺς ἐκ μουχειρίσιδος ἐρχομένους, ἄνδρες ἱππόται, οὐ πλείους ἢ ἑξακόσιοι. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν, δαβραγέζας τε καὶ οὐσίγαρδος, ἄμφω μὲν βαρβάρω τὸ γένος, ῥωμαϊκῶν δὲ ταγμάτων προεστηκότε. οἱ δὲ ἄλλοι ἅπαντες ἅμα τοῖς στρατηγοῖς τῷ φρουρίῳ προσβαλόντες, εὐθὺς ἔργου εἴχοντο· τάς τε γὰρ μηχανὰς ἐκίνουν καὶ τῶν πυλῶν ἀπεπειρῶντο· καὶ ἀμφικυκλώσαντες τῷ πλήθει τὸν περίβολον, πάντοθεν ἐσηκόντιζον. οἱ πέρσαι δὲ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀνὰ τὰς ἐπάλξεις διαθέοντες ὡς οἷόν τε ἦν, ἐκ τῶν παρόντων ἠμύνοντο, βέλη τε ἀφιέντες συχνὰ, καὶ τὰ ἔκτοθεν φυλαττόμενοι. ὀθόνας γάρ τινας καὶ ἁπλοΐδας ἐκ τοῦ μετεώρου κρεμάσαντες, ταύτῃ τὰς βολὰς ἀσθενεστέρας ἀπετέλουν, ἐν τοῖς δὲ πρότερον περιειργομένας, σπουδῇ τε πολλῇ καὶ προθυμίᾳ κατ᾽ ἀλλήλων διεμάχοντο. καὶ εἴκασεν ἄν τις παρατάξει μᾶλλον ἢ πολιορκίᾳ τὸ χρῆμα. τοσαύτη ἄρα ἦν ἑκατέρωθεν ἡ ταραχὴ καὶ ἡ τῶν ἔργων ἐπίδειξις· τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς σφῶν σωτηρίας ἀγωνιζομένων ὡς οὐ μείζω περιστάντος κινδύνου, τοῖς δὲ καὶ μάλα αἰσχρὸν εἶναι δοκοῦν, ἅπαξ ἐπελθοῦσιν ἀπράκτοις ἐπανιέναι, καὶ μὴ οὐχὶ διαρρήσασθαι τὸ ἐπιτείχισμα, καὶ ἀπαλλάξαι τὴν ἀρχαιόπολιν γειτνήματος πολεμίου. οἱ δὲ ἄλλοι πέρσαι ἐς τρισχιλίους ἱππότας μαχίμους ξυντεταγμένοι, ἄραντες ἔκ τε κοταισίου καὶ μουχειρίσιδος, ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ὀνόγουρον. πορευόμενοι δὲ αὐτοῖς ἐκμελέστερον, καὶ οὐδὲν ὅτι πολέμιον διανοούμενοι, ἐπιπίπτουσιν ἀθρόον οἱ ἀμφὶ τὸν δαβραγέζαν καὶ οὐσίγαρδον, καὶ τῷ αἰφνιδίῳ γε

δίῳ γε αὐτοὺς καταπλήξαντες, εὐθὺς ἐς φυγὴν ἔτρεψαν. τούτου δὲ ἀπηγγελμένου τοῖς πολιορκοῦσι ῥωμαίοις, αὐτίκα οἵ γε θαῤῥαλεώτεροι ἐπιστρεφόμενοι, τά τε παραπετάσματα ἐκεῖνα καθεῖλκον, καὶ ξὺν ἀκοσμίᾳ πολλαχοῦ τοῦ τείχους διεσκεδάννυντο, ὡς ῥᾳδίως τὸ λοιπὸν τὰ τῇδε ἅπαντα διαρπασόμενοι, ἅτε δὴ τῶν ἔξωθεν δυσμενῶν πεφευγότων, καὶ οὐδενὸς ἔτι ἐνοχλήσοντος. ἀλλ' ἐκεῖνοι τάχιστα καταμαθόντες, ὡς οὐχ ἅπας αὐτοῖς ὁ τῶν ῥωμαίων ἐπῆλθε στρατὸς, ἧπερ τὴν ἀρχὴν ᾠήθησαν, ὀλίγοι δὲ σφόδρα καὶ ὅσοι κατάσκοποι μᾶλλον ἢ πολεμισταὶ ἀξιόχρεοι νομισθῆναι, ἐπιστρέφουσιν ἐξαπιναίως ἐπ' αὐτοὺς ἀλαλάζοντες. οἱ δὲ τὴν μεταβολὴν οὐκ ἐνεγκόντες, ἐς παλίωξιν μετεχώρουν, καὶ πολλῇ ἔφευγον ξὺν ταχυτῆτι. εἵποντο δὲ αὖθις ὡς πλησιαίτατα καὶ οἱ πέρσαι διώκοντες, ὥς τε ἀμέλει ξυνενεχθῆναι, τῶν μὲν ἑλεῖν, τῶν δὲ ἀποδιδράσκειν ἐπειγομένων ἄμφω ἅμα τούς τε φεύγοντας καὶ τοὺς ἐς τὴν δίωξιν ἐγκειμένους, παρὰ τὰ ἄλλα τῶν ῥωμαίων στρατεύματα μιγάδην ἱκέσθαι. θορύβου δὲ πολλοῦ, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀναστάντος, ἅπαν δὴ τὸ πλῆθος ἀφειμένοι (?) τὴν πολιορκίαν, καὶ τὴν οὔπω ἐλπισθεῖσαν ἔσεσθαι πόρθησιν τοῦ φρουρίου, καὶ δὴ ξὺν τοῖς στρατηγοῖς ἀπιόντες ᾤχοντο, οὔτε διαγνῶναι ἀναμείναντες ὅ τί ποτέ ἐστι τὸ γεγενημένον, ἢ ὁπόσοι ὄντες αὐτοὶ, εἶτα ὑφ' ὅσων ἐλαύνονται. ἀλλ' ἤεσαν οὕτω δρομαῖοι καὶ διεταράττοντο, καθάπερ πανικοῦ δείματος ἐμπεσόντος. οἱ δὲ πέρσαι ἔτι τὸ μᾶλλον θαρσήσαντες, πλέον ἐδίωκον. ἐπεὶ δὲ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ (ἐθεῶντο γὰρ τὰ ποιούμενα) ἐκβάντες ἀθρόον ἀνεμίγνυντο τοῖς ἄλλοις, ὁμόσε τὲ τὸ λοιπὸν ἐπισπώμενοι, λαμπροτέραν τὴν φυγὴν τῶν ἐναντίων εἰργάσαντο· καὶ ὅσον μὲν ἱππικὸν τῶν ῥωμαίων, ῥᾳδίως ἐκεῖνοι ἔξω βελῶν ἀπεκομίσθησαν, ὠκύτατα διαθέοντες· τοῦ δὲ πεζοῦ ὁμίλου πολλοὶ ἀπεκτείνοντο πιεζόμενοι τῇ γεφύρᾳ τοῦ καθαροῦ λεγομένου ποταμοῦ, δι' ἧς ἔδει πάντως πορεύεσθαι. ἐνταῦθα γὰρ διὰ τὴν στενότητα πολλοὶ ἅμα περαιοῦσθαι οὐχ' οἷοίτε ὄντες, ὠθίζοντο ἀλλήλους καὶ ἀντώθουν. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐς τὰ τοῦ ποταμοῦ ἐξέπιπτον ῥεῖθρα, οἱ δὲ ἀπελιπόμενοι ἐς τὰ ὀπίσω καὶ ὑπονοστοῦντες, ὑπὸ τὰς τῶν πολεμίων ἐγίγνοντο χεῖρας. καὶ ἦν ἁπανταχοῦ κάκιστα κακίστοις ἀνακεκραμένα. ἴσως δὲ ἂν ἅπαντες ἐν τῷ τότε πανωλεθρίᾳ διεφθάρησαν, εἰ μὴ βούζης ὁ στρατηγὸς βοώντων γε αὐτῶν καὶ ὀλοφυρομένων ξυνεὶς τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, ἐπιστρέψας ἅμα τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καὶ ἀντιταξάμενος τοῖς βαρβάροις, ἀνέκοψεν ἠρέμα τὴν δίωξιν, ἕως ἐκεῖνοι τὴν γέφυραν διαβάντες, ἐν τῷ

ἀσφαλεῖ μόλις ἐγένοντο, ᾗπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες. ἐν μὲν γὰρ τῷ προτέρῳ στρατοπέδῳ, ὃ δὴ ἀγχοῦ ἀρχαιοπόλεως ἐπεποίητο, οὐδὲ εἷς ὅστις αὐτοῖς ἐπανῆκε. παραδραμόντες δὲ τοῦτο ὑπὸ τοῦ δέους, καὶ ἅπαντα ὁπόσα ἐπήγοντο ἐδώδιμά τε καὶ ἄλλως ἀναγκαῖα καὶ τίμια ἐνταῦθα καταλελοιπότες, καὶ ἐν τοῖς ἐνδοτέρω χωρίοις ἀποσεσωσμένοι, οὐ μόνον δυσκλεᾶ καὶ ἀγέρωχον μᾶλλον μὲν οὖν καὶ κερδαλέαν τὴν νίκην τοῖς πολεμίοις παρέχοντο. οὗτοι γὰρ ἀνδρῶν ἔρημα τὰ ἐκείνῃ πεδία εὑρόντες, διέλυσάν τε τὸ χαράκωμα, καὶ ἅπαντα τὰ ἐντὸς ληϊσάμενοι, οὕτω δὴ γεγηθότες ἐπανῆλθον εἰς τὰ οἰκεῖα, καὶ τῆς προτέρας αὖθις χώρας ἐκράτουν· καί τοι πως οὐ λίαν ἀρίδηλον, ὡς θεῖόν τι μήνιμα, τοῦ ἀνοσίου αἵματος ἕκατι, τὰ ῥωμαίων ἔσφηλε πλήθη. οἵ γε ἐβουλεύσαντό τε τὰ χείριστα, καὶ ὄντες οὐ μεῖον ἢ πέντε μαχίμων ἀνδρῶν μυριάδες, ὑπὸ τρισχιλίων περσῶν ἀγεννῶς οὕτω πεφεύγασι, πλείστους ὅσους ἀποβεβληκότες. πλὴν ἀλλ' αὐτοί γε οἱ τῆς μιαιφονίας ἐργάται, οὐκ ἐς μακρὰν τὴν τελευταίαν ἀνέπλησαν δίκην, ὡς προϊόντες ἀφηγησόμεθα. τότε δὲ χειμῶνος ἐπιλαβομένου, ἀνὰ τὰ πολίσματά τε καὶ φρούρια ἅπας ὁ στρατὸς ἐσκεδάννυτο, ᾗπερ ἑκάστῳ διαχειμάζειν ἐτέτακτο. ἐν τούτῳ δὲ τὰ τῶν κόλχων πράγματα ἀμφίβολά γε ἦν ἐς τὰ μάλιστα καὶ τεταραγμένα. τοιγάρτοι καὶ ἅπαντες οἱ ἐν τέλει διηπόρουν τίνες ἂν γένοιντο καὶ ὅποι τράποιντο. καὶ οὖν ὑπό τινα φάραγγα τοῦ καυκάσου ἀγείραντες ἐν ἀπορρήτῳ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔθνους, ὡς ἂν μὴ ἔκπυστα εἴη τοῖς ῥωμαίοις τὰ μελετώμενα, βουλὴν προὐτίθεντο, πότερον ἐπὶ πέρσας μεταχωρητέον, ἢ μενετέα ἔτι παρὰ ῥωμαίοις. αὐτίκα δὲ πολλοὶ ἀπερρίπτοντο λόγοι, οἱ μὲν ἐπὶ τάδε, οἱ δὲ ἐπὶ θάτερα προκαλούμενοι. ἦν δὲ ἄκριτος ἡ βοὴ καὶ ταραχώδης, μήτε τοῦ λέγοντος ὅστις εἴη, μήτε ὅ τί ποτε λέγοι, σαφῶς διαγινωσκομένου. τότε δὴ οὖν οἱ δυνατώτατοι, σιγὴν μὲν τοῖς πλήθεσιν ἔχειν παρεκελεύοντο· παριέναι δὲ τὸν βουλόμενον ἐν κόσμῳ καὶ τὸ πρακτέον διεξιέναι ὅστις ἂν οἷός τε ᾖ. ἀνὴρ δέ τις τῶν λογιμωτάτων αἰήτης τοὔνομα, ἐδυσφόρει μᾶλλόν τι ἁπάντων καὶ ἐχαλέπαινεν ἐπὶ τῷ ξυνενεχθέντι, ὢν μὲν καὶ ἄλλως μισορρώμαιος, καὶ τὰ περσῶν ἀεὶ προσιέμενος. τότε δὲ καὶ πλέον τῷ εὐπροσώπῳ τῆς αἰτίας ἀποχρώμενος, διαίρειν ἐπειρᾶτο πέρα τοῦ προσήκοντος τὸ γεγενημένον· καὶ οὐδὲ βουλῆς ἔφασκε δεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἐς τηλεώτατον μηδισμὸν καταστῆναι. τῶν δὲ ἄλλων μὴ χρῆναι λεγόντων οὕτω δή τι ἐξαπίνης τὸν ὅλον βίον μετασκευάσαι, πρὶν δὴ σχολαίτερον σφίσι

βουλευο-

βουλομένοις τὸ λῷον ἀναφανείη. ὁ δὲ ἀναστὰς σὺν ὀργῇ, καὶ προπηδήσας ἐς μέσους ἐδημηγόρει, καθάπερ ἐν δημοκρατικῷ βουλευτηρίῳ. ἦν γὰρ καὶ λέγειν δεινὸς πλέον ἢ κατὰ βαρβάρους, καὶ οἷος τοῖς νοήμασιν ἐμβριθεύειν, φύσεως δεξιότητι· καὶ πόνῳ ἔλεξε τοιάδε. Εἰ μὲν ἐν λόγοις ὑμᾶς καὶ βουλαῖς ἠδίκουν Ῥωμαῖοι, καλῶς ἂν καὶ ἡμεῖς τοῖς ὁμοίοις ἀμυνούμενοι διετελοῦμεν· νῦν δὲ πῶς ἀνεκτὸν, τοὺς μὲν ἤδη τὰ πάντων δεινότατα δεδρακέναι, ἡμῖν δὲ τὸν τοῦ ἀντιδρᾶσαι καιρὸν εἰς τὸ μέλλειν καὶ βουλεύεσθαι διερρυηκέναι; οὐ γὰρ δὴ πάρεστι λέγειν ὡς πολέμιοι μὲν ἔσται τοῖς ἔργοις ὄντες, προφανήσονται, εἰκασθεῖεν δὲ αὖ μόνον μελετῶσι τοῦτο καὶ βουλομένοις, οὐδὲ τεκμηρίων τινῶν ἐπιμηχανητέον δεῖται πρὸς ἔλεγχον δῆθεν ἐπιβουλῆς λανθανούσης. ἀλλὰ Γουβάζης μὲν ὁ ἡμέτερος, οὕτω πως ἀθλίως ἠφάνισται, ὥσπερ τις τῶν πολλῶν καὶ ἠμελημένων. οἴχεται δὲ φροῦδον τὸ παλαιὸν τῶν Κόλχων ἀξίωμα, καὶ τὸ λοιπὸν οὐ τοῦ ἄρχειν ἑτέρων ἀνθεκτέον ἡμῖν, ἀλλ' ἀγαπητέον, εἴπερ ἐξῇ τῶν πρώην ὑπηκόων, μὴ σφόδρα μειονεκτεῖσθαι. πῶς οὖν οὐ λίαν παράλογον, εἰ περὶ τῶν οἷς ταῦτα κατείργασται καθεδουμένων διασκοποῦντες, πότερον αὐτοὺς ἐχθροὺς ἢ φίλους εἶναι κρινοῦμεν; καί τι γινώσκειν χρεὼν, ὡς οὐδὲ μέχρι τούτων αὐτοῖς τὸ θράσος ἱστήξει· ἀλλὰ καὶ μεθιέντων ἡμῶν τὸ ἐπίκλημα, οἱ δὲ οὐκ ἀφέξονται, καὶ ἠρεμοῦντας ἀδεέστερον λυμανοῦνται. εἰσὶ γὰρ ἀμέλει θαρραλεώτατοι πρὸς τοὺς ὑπείκοντας, καὶ ἐπιφέρειν εἰθισμένοι τὸ θεραπεῦον. ἔχουσι δὲ καὶ βασιλέα πανουργότατον, καὶ ταῖς μεταβολαῖς τῶν ἀεὶ παρόντων ἡδόμενον· ὅθεν δὴ καὶ τὰ τῆς μιαιφονίας ἀθρόον δείκνυσαι, τοῦ μὲν ἐμβριθῶς ἐγκελευσαμένου, τῶν δὲ προθύμως ὑπηρετησάντων. καὶ πεπορθήμεθα μονονουχὶ πρὸς αὐτῶν, οὔτε ἀδικήματος ἄρξαντες, οὔτε τινὸς ἔχθους συμβάντος, ἀλλ' ὁποίας πρότερον εἶχον συνηθείας, τῆς αὐτῆς ἔχεσθαι δοκοῦντες, πεπράχασιν ὅμως τὰ πάντων ἀνοσιώτατα, ὥσπερ αὐθωρὸν ἀναπλησθέντες ὠμότητος καὶ μανίας καὶ μίσους, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν τοιῶνδε. ἀλλ' οὐ τὰ Περσῶν ἤθη τοιάδε, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. φίλους τε γὰρ οὓς ἂν ἐξ ἀρχῆς κτήσαιντο, βεβαιότατα στέργειν πειρῶνται, καὶ τὴν ὀργὴν ἐς τὸ ἀντίπαλον διατηροῦσιν ἔστ' ἀντίπαλον ᾖ. ἠβουλόμην μὲν οὖν τῇ Κολχικῇ πολιτείᾳ τὴν παλαιὰν δύναμιν προσγενέσθαι, ὡς μηδαμῶς αὐτὴν ξένης τινὸς καὶ ἐπήλυδος ἐπικουρίας προσδεῖσθαι, ἀλλ' εἶναι τοῖς πᾶσιν ἔς τε πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ἐπεὶ δὲ εἴτε χρόνου παρατροπῇ, εἴτε τύχης ἐναντιώματι, εἴτε καὶ ἀμφοτέροις ἐκβιασθέντες, εἰς τοῦτο ἥκομεν ἀσθενείας, ὡς ὑφ' ἑτέροις τετάχθαι, κρείσσονι οἶμαι

» ὑποχωρεῖν τοῖς ἐμφρονεστέροις, καὶ τὴν εὔνοιαν πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ ἐναπόθετον ἐν
» τῷ ἀξεπίπλῳ παρεχομένοις. οὕτω δὲ καὶ περιεσόμεθα τῶν ὡς ἀληθῶς πολεμίων,
» τῷ μήτε παντάπασι τὸ φθάσαν ἀτιμώρητον καταλειφθῆναι, καὶ τοῦ μέλλοντος
» πέρι ὅπως ἐν τῷ ἀσφαλεῖ κείσεται τὰ δέοντα παρεσκευάσθαι· τὸ μὲν γὰρ ὕπου-
» λον ἐκεῖνο τοῦ τρόπου καὶ βωμολόχον ὃ προβαλλόμενοι μετὰ πρᾳότητος δολερᾶς
» καὶ ὁμιλίας μεμηχανημένης τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσι, περιττὸν ἔσται καὶ ἀνόνητον,
» καὶ οὐχ' ἕξουσιν ὅπως αὐτῷ χρήσωνται καθ' ἡμῶν διὰ τὸ ἄμικτον τῆς δυσμενείας καὶ
» περιφανῶς ἀποκεκριμένον· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν ἐπαρθεῖεν, ἀλλὰ πρὸς λαζοὺς
» ἅμα καὶ πέρσας παραταττόμενοι, καὶ ταῦτα ἐν πολεμίᾳ γῇ, τὸ γοῦν ἐντεῦθεν, οὐκ
» ἂν οὐδὲ τὴν ὁρμὴν ὑποσταῖεν, οἵ γε καὶ ἀρτίως παντὶ τῷ στρατῷ μοίρᾳ τινὶ
» τῶν μήδων ἐλαχίστῃ πρὸς φυγὴν εὐθὺς αἰσχίστην τραπέντες, μέχρι καὶ νῦν μο-
» νονουχὶ πνευστιῶσιν ὑπὸ τοῦ δρόμου, ἅπασι μὲν ὡς εἰπεῖν τοῖς ἄλλοις ἐλαττωθέν-
» τες, μόνῳ δὲ τῷ τάχει τοὺς διώκοντας νενικηκέναι. τούτου δὲ τὸ μὲν ἐμφανὲς
» καὶ προχειρότατον αἴτιον, ἀνανδρίαν εἴποι τις ἄν, καὶ τὸ μὴ τὰ προσήκοντα βε-
» βουλεῦσθαι. πρόσεστι γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς καθάπερ οἰκεῖα καὶ συγγενῆ καὶ τὰ τοι-
» αῦτα ὀνείδη· πλὴν ἀλλὰ τοῖς ἐκ φύσεως μοχθηροῖς τὸ αὐθαίρετον ἀδίκημα
» προστεθὲν, ἐδιπλασίασεν αὐτοῖς τὸ ἀτύχημα τῆς τοῦ κρείττονος προμηθείας
» διὰ τὸ ἄγος ἐκπεπτωκόσι. τὸ γὰρ νικᾶν οὐχ' οὕτω τοῖς ὅπλοις, ὅσον τῷ εὐσε-
» βεῖν βεβαιοῦται· καὶ οὐκ ἄν ποτε μετεῖναι φήσαιμι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ συμμαχίας, πο-
» νηροῖς ἀνδράσι καὶ μιαρωτάτοις. τούτοις οὖν, εἴπερ εὖ φρονοῦμεν, οὐ προσεκτέον,
» οἷς οὔτε τὰ τῆς γνώμης ἄριστα σύγκειται, καὶ τὸ σώζειν ἅπαντα πεφυκὸς νεμε-
» σᾶ. ὡς μὲν οὖν ἡ ἀποχώρησις ἡμῖν εὔκολος ἔσται καὶ προσφορωτάτη καὶ
» τῷ κρείττονι κεχαρισμένη, διὰ τῶν πραγμάτων μᾶλλον ἢ τῶν λόγων δε-
» δήλωται, οὐ μὴν οὐδὲ ἀδικεῖν δόξειεν ἄν, οὐδὲ ἄπιστοι καθεστάναι. πολλάκις γὰρ
» ἤδη καὶ πρότερον ὑπὸ ῥωμαίων προπηλακιζόμενοι, ἐμμένειν καὶ ὡς τοῖς καθε-
» στηκόσιν ἠγούμεθα χρῆναι, φαυλότατον εἶναι κρίνοντες τὸ μεταβάλλεσθαι ῥαδίως
» ἐπί τισιν αἰτίαις, εἰ καὶ δεινόταται εἶεν, φορηταῖς ὅμως καὶ οὐ παντάπασιν
» ἀνυποίστοις. τὸ δὲ καὶ μεγίστας βλάβας καὶ ἀνηκέστους πάσχοντας φέρειν διαπαντὸς
» ἀταλαιπώρως, καὶ πρὸς μηδὲν ὁποιοῦν ἄχθεσθαι τῶν ἀνοσίων ἔργων καὶ ἀτοπω-
» τάτων, οὐ σωφρονούντων ἀνδρῶν εἶναι φημὶ, ἀλλὰ δειλῶν καὶ ἀθλίων, καὶ τὴν
» περὶ τὰ κοινὰ ῥαθυμίαν τῷ τῆς ἀπραγμοσύνης ὀνόματι σοφιζομένων. τούτου
» δὲ τοῦ τῆς μιαιφονίας πάθους, οὐκ ἂν οἶμαι παρ' ἑτέροις μεῖζόν τι γένοιτο, οὔτ' ἂν
γενόμενον.

γινόμενον περιοφθείη. οὔκουν οὐδὲ ἡμῖν περιοπτέον, αἰσχυνομένοις εἴπου φανείημεν τοῦ βασιλέως ἐπιλελησμένοι, καὶ τοὺς ἀπεκτονότας ὑποθωπεύοντες. εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν αὐτὸν ἐνθάδε παρεῖναι, πάντως ἂν ἐπεκάλει καὶ κατεμέμφετο τῆς ἡμετέρας ὀλιγωρίας, ἀνθ' ὧν οἱ ἀλιτήριοι ἔτι κατὰ τὴν ἐκείνου γῆν ἔτι ἐνδιαιτῶνται, καὶ οὐ πολλῷ πρότερον ἐξηλήλανται. ἐπεὶ δὲ οὔτε πάρεστι τὸ λοιπὸν οὔτε φθέγξεται, ὑμεῖς ἀναλογίσασθε τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἐν μέσῳ τοῦ συλλόγου παρεστὼς οὕτω ταῖς ἐννοίαις ὑμῶν ἀνατυπούσθω, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν σφαγὴν ὑπὸ τὸ στῆθος καὶ τὸν αὐχένα, ἱκετεύων δὲ τὸ ὁμόφυλον νῦν γοῦν τίσασθαι τοὺς πολεμίους. εἶτα τίς ἂν ἡμῶν ἀποδέξοιτο διαπορούντων καὶ σκοπουμένων, εἰ δίκαιον πρὸς τῶν κόλχων οἴκτου τυχεῖν τὸν γουβάζην; εὐλαβητέον γὰρ ἡμῖν, ὅπως μὴ τὸ οὐκ εὐπρεπὲς δῆθεν τῆς μεταστάσεως δεδιότες, μεθέξομεν τοῦ μιάσματος, καταπροέμενοι καὶ παριέντες τὸ τιμωρεῖν τῷ τεθνηκότι, καὶ μᾶλλον ἐντεῦθεν ἄπιστοι δόξωμεν, εἴγε τῷ βίῳ μόνον ἐκείνου τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν ἀναμετρήσαντες, συναποβάλωμεν αὐτῷ καὶ τὴν μνήμην. καλῶς μὲν γὰρ τῶν πραγμάτων χωρούντων, πολλὴ ἄνοια τὰ προεγνωσμένα μεταμανθάνειν· ἐναντίως δέ πως φερομένων, ἀσύμφορον οἶμαι τὸ μὴ οὐχὶ θᾶττον ἁρμόζεσθαι τῷ προσπίπτοντι. τὸ γὰρ βέβαιον, ἐν τῷ εὐλόγῳ κεῖσθαι χρή, καὶ τὸ ἐγκαρτερεῖν τοῖς παροῦσιν, οὐκ ἐπαινετέον ἀεί, ἀλλ' ὅτε φρονήσει συμπαραγίγνεται. ἔνθα δὲ συμβαίνει ὧν μὲν δεῖ μεμνῆσθαι περιορᾶν, ἔχεσθαι δὲ τῶν οὐ προσηκόντων, ἐνταῦθα τοῦ μεταβάντος ἐφ' ἕτερα, ὁ βεβηκὼς ἐπὶ τοῖς προτέροις μεμπτότερος. ταῦτα δὴ οὖν οἱ πέρσαι πυνθανόμενοι πρὸς ἡμῶν καὶ συνιέντες, στέρξουσιν ἡμᾶς εἰκότως, καὶ ὑπερμαχοῦνται, χρηστοί τε ὄντες καὶ μεγαλόφρονες, δεινοὶ τεκμαίρεσθαι τὰς γνώμας τῶν πέλας, καὶ πρός γε χώραν οὕτως ἐπικαιροτάτην καὶ δύναμιν ἀξιόχρεων ἣν αὐτοὶ πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ πόνων ἔχειν τιμῶνται, εἰς συμμαχίαν αὐτεπάγγελτον προσλαμβάνοντες. μὴ τοίνυν ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα διανοεῖσθε, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιχειρεῖν τοῖς πράγμασι, καὶ τὸ μελετηθὲν ἀνακαλύπτειν· οὕτω γὰρ ἂν εὔκλειαν ἀρίστην ἑλοίμεθα, ὅσιά τε δρῶντες καὶ δίκαια, καὶ πρὸς τὸ συνοῖσον ἐξευρημένα. Τοιαῦτα τοῦ αἰήτου εἰπόντος, αὐτίκα ἅπας ὁ ὅμιλος ἐπῆρτο καὶ ἀνεβόα, καὶ αὐθημερὸν ἵεντο μετανίστασθαι, οὔτε τοῖς πέρσαις προεγνωσμένον, οὔτε οὕτω παρεσκευασμένοι ὡς διαλαθεῖν τυχὸν ἢ καὶ ἀμύνασθαι τοὺς ῥωμαίους διακωλύοντας, ἀλλὰ μηδὲν ὁποῖον τῶν ἐσομένων διανοούμενοι, μήτε ὅποι αὐτοῖς ἐκβήσεται ἡ ἐπιχείρησις, ἀτάκτως ἠπεί-

γοντο

γοντο· πρὸσόν μὲν τοῦτο καὶ ἄλλως τοῖς πλήθεσιν, ἥδεσθαι τοῖς νεωτερισμοῖς καὶ ταῖς μεταβολαῖς τῶν πραγμάτων. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον ἠρεθισμένοι, οὐ μόνον οἷα δὴ βάρβαροι, ἀλλ' ὅτι τήν τε αἰτίαν εὔλογον εἶναι ἡγοῦντο, καὶ τοὺς λόγους ἐν μεγίστῳ θαύματι ἐποιοῦντο, ὃ δὴ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἀνεκίνει καὶ ἀνεσόβει. οὕτω δὲ αὐτῶν παραττομένων, ἀνήρ τις Φαρτάζης ὄνομα, ὢν μὲν ἐν τοῖς μάλιστα παρὰ Κόλχοις, ἔμφρων δὲ καὶ δημοτικὸς μάλα τοὺς τρόπους, ἐπέχει αὐτοὺς τῆς ὁρμῆς καὶ ἀνέκοψε, ἱκετεύσας μὴ πρότερον ἐπὶ τὴν πρᾶξιν χωρῆσαι, πρίν τι καὶ αὐτοῦ λέγοντος διακούσαιεν· μόλις δὲ αὐτῶν πεπεισμένων τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα αἰδοῖ, καὶ κατὰ χώραν μεμενηκότων, παρελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς μέσον, ἔλεξε τοιάδε. Εἰκότα μὲν, ὦ ἄνδρες Κόλχοι, πεπόνθατε, λόγων δεινότητι σφόδρα κεκομψευμένων τὰς γνώμας ἐκταραχθέντες· δυσμαχώτατον γάρ τι τὸ χρῆμα καὶ οἷον ἅπαντας ἀνθρώπους ἐκπλήττειν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοὺς οὔπω πρότερον ἐς πεῖραν αὐτῶν καταστάντας, οὐ μὴν παντάπασιν ἀνανταγώνιστον σώφρονι λογισμῷ, καὶ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων κρίσεως ἐχομένῳ. μὴ τοίνυν ἀρεσκόντων ὑμᾶς τὰ εἰρημένα, λογιζομένους ὡς τῷ ἀθρόῳ μόνῳ καὶ ἀσυνήθει πεπίστευται, ἀλλ' οὐ τῷ πρέποντι καὶ ὠφελίμῳ. γνώσεσθε δὲ μᾶλλον, ὡς εἰ καὶ λίαν ὑμῖν κεχαρισμένα δοκεῖ, ἀλλ' ἔνεστι κρείττονα τούτων ἑλέσθαι· καὶ τὸ ῥαδίως ἀναπεισθῆναι, τεκμήριον ὑμῖν ἐναργὲς τῆς ἀπάτης γενέσθω· τῷ γὰρ τὰ ψευδῆ συμβουλεύοντι, μείζονός τε κόσμου καὶ ποικιλίας ῥημάτων προσδεῖ· κἀντεῦθεν πολλῷ τῷ θέλγοντι χρώμενος, θᾶττον ἐφέλκεται τοὺς εὐηθεστέρους. οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς τοῦ αἰήτου σοφίσματα προσθέντος ἐπαγωγὰ καὶ παράλογα, οὐκ ἴστε ὅπως ἐφενακίσθητε· καίτοι εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἐκεῖνό γε καὶ λίαν ἐκ προδήλου κείμενον εὕροι τις ἄν, ὡς ἄλλης τινὸς ζητήσεως ἀρχὴν ἐμβάλλειν προήχθη τῶν ἐφ' ἃ πάρεσμεν ἀλλοτριωτάτην. καθάπερ γὰρ ὑμῶν ἁπάντων οὐ δεινὰ καθεστάναι τὰ συμβεβηκότα φασκόντων, καὶ τῆς ἀτόπου μιαιφονίας ἥκιστα καταμεμφομένων, καὶ τοῦτο μόνον διασκοπούντων, εἴπερ ὡς ἀληθῶς ἡμαρτήκασιν οἱ τὸν Γουβάζην ἀπεκτονότες, παρῆλθε κατηγορῶν ἐκείνων, καὶ πλείστους ὅσους προφερόμενος λόγους ἐπὶ τοῖς ἤδη διεγνωσμένοις. ἐγὼ δὲ καταράτους εἶναι φημὶ καὶ κακοδαίμονας, καὶ οἵους ἥδιστα θεασαίμην αὖ ὀλέθρῳ τῶν πάντων χαλεπωτάτῳ διολλυμένους, οὐ μόνον τοὺς πλήξαντας, καὶ τὴν σφαγὴν ταῖς χερσὶν ἐπενεγκόντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅσοι παρὸν κωλύειν, ἐφῆκαν· πρὸς δέ γε, καὶ τοὺς ἡσθέντας, καὶ τοὺς μὴ λίαν ὑπεραλγήσαντας. πλὴν ἀλλ' οὐκ

ἐπειδὴ

ἐπειδὴ ταῦτα γιγνώσκω, ἤδη που καὶ προσχωρεῖν τοῖς Πέρσαις συνοίσει· οὐδὲ ”
τοῦτο λάβοι τις ἂν ὥσπερ ἑπόμενον τῷ λόγῳ καὶ συνημμένον, ὡς ἐκείνων πα- ”
ρανομησάντων δεήσει καὶ ἡμᾶς τὰ οἰκεῖα νόμιμα καταπροέσθαι, οὐδὲ ὡς ἀπί- ”
στοις μὲν αὐτοῖς ἄχθεσθαι, παραπλησίαν δὲ κτήσασθαι δόξαν. νῦν γὰρ οὐ τὸ φθά- ”
σαν καὶ διηνυσμένον, καὶ οὐκέτι τὴν τοῦ μὴ γεγονέναι φύσιν ἐπιδεχόμενον ἀναλο- ”
γίζεσθαι χρή· ὡς ἂν μὴ σὺν τῷ θυμουμένῳ τῆς ψυχῆς καὶ χαλεπαίνοντι βουλευό- ”
μενοι, λάθοιμεν ἑαυτοὺς τὸ κρῖνον ἐπιθολοῦντες, καὶ τὴν τοῦ ἀμείνονος εὕρε- ”
σιν προαφῃρημένοι· ἀλλὰ τοῦ μὲν πάθους ὑφελεῖν, εἰσόσον μὴ δοκεῖν ἠμεληκέ- ”
ναι, πρόνοιαν δὲ τῶν γοῦν λοιπῶν θέσθαι πραγμάτων, ὅπως ἄριστα καθεστήξει. ”
ἀνοήτων μὲν γὰρ ἀνδρῶν, ἐπὶ τοῖς παρῳχημένοις κακοῖς ἀγανακτεῖν μέχρι παν- ”
τὸς καὶ ἀνιᾶσθαι, σωφρόνων δὲ, τὰς ἀτάκτους ῥοπὰς γιγνώσκειν τῆς τύχης, καὶ ”
ταῖς μεταβολαῖς μὴ ταράττεσθαι, μηδὲ τῶν προτέρων ἐστερημένους, συνδιαφθεῖ- ”
ραι καὶ τὰς τῶν μελλόντων ἐλπίδας. ἀλλ᾽ ὁ μὲν σύμβουλος πάλαι τὰ Μήδων ”
φρονῶν καὶ μεθιστᾶν ἡμᾶς ἐπ᾽ ἐκείνους γλιχόμενος, μορμολύττειν καθάπερ ”
τοὺς παῖδας πειρᾶται, ὡς δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, οὐ τῶν τετολμημένων ἀποχρησόν- ”
των, ἀλλὰ μειζόνων προσεσομένων, καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς κακουργότα- ”
τος, καὶ τὰ τῆς μιαιφονίας αὐτὸς ἐγκελευσάμενος εἴη, σπουδασθὲν ἐκ πλεί- ”
στου καὶ βεβουλευμένον· καὶ ταῦτα φάσκων, ἀνυμνεῖ τοὺς Πέρσας καὶ ὑπεράγαται, ”
πείθειν ἡμᾶς ἐντεῦθεν οἰόμενος ἱκέτας εὐθὺς καὶ αὐτομόλους γενέσθαι τῶν φύσει ”
πολεμιωτάτων. πρὸς τοῦτο γὰρ ἅπασαν ἔχει τὴν ἀναφορὰν, ὠδίνων ἐξαρχῆς ”
καὶ μηχανώμενος ὡς ἂν αὐτῷ τὰ μεμελετημένα πρὸς ἔργον ἐκβαίη, καὶ ”
σὺν τῷ ἀνεξετάστῳ προξένων, τὴν τῆς βουλῆς τάξιν συγχεῖ καὶ ταράτ- ”
τει, καὶ πρὸς τὸ ἀνόητον μεταβάλλει. ἡ μὲν γὰρ προτερεύειν ἔλαχεν ἀεὶ καὶ ἡγεῖ- ”
σθαι, βάσανον ἐμποιοῦσα τοῖς οὔπω προδήλοις· μόλις δὲ τοῦ πρακτέου διαγνω- ”
σθέντος, τότε δὴ παρεῖναι χρεὼν, τὸ ἐθέλειν τυχεῖν καὶ ἐφίεσθαι τῶν αἱρεθέντων. ”
ὁ δὲ τὸ πέρας ἀρχὴν πεποίηται, ἑλόμενος ἤδη πρίν τι σαφῶς διασκοπῆσαι. ”
ποῖον τοίνυν τὸ ἐκ τῆς βουλῆς ὠφέλιμον, εἴπερ τῆς κρίσεως ἐν ὑστέρῳ παρῇ; ”
ἡμεῖς δὲ ὦ ἄνδρες Κόλχοι, μηδαμῶς τὰς γνώμας ἑτέρῳ τῳ κατειλημμένοι, ”
καὶ πρὸς ἕν τι τέλος προδιωρισμένον ὁρῶντες, οὕτως ἐπὶ τὰς ζητήσεις χωρεῖτε, ”
ὡς πρὸς τὸ ἀρέσκον μετασκευάζειν. τοὐναντίον γὰρ τούτοις ἕπεσθαι κοσμίως ”
προσήκει, καὶ τὸν λογισμὸν ἐπ᾽ αὐτὰ μεθιέναι καθαρὸν καὶ αὐτόνομον, ὥστε κα- ”
τὰ σχολὴν τὰ προσχόντα διευκρινήσαντα, τοῦ συνοίσοντος ἐφικέσθαι. οὕτω ”

γὰρ ὑμῖν βουλευομένοις, αὐτίκα φανεῖται, ὡς οὔτε ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν ταγμάτων, οὔτε μὴν τῶν στρατηγῶν ἁπάντων, πολλῷ δέ γε μᾶλλον οὐδὲ τοῦ σφῶν βασιλέως τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ἐπιγκυδάζειν συνέστη. διατεθρύλληται γὰρ ἤδη παρ' αὐτοῖς καὶ ἀνωμολόγηται, ὡς ῥούστικος καὶ μαρτῖνος βασκήναντες αὐτῷ τῆς εὐτυχίας, εἰς αὐτεπάγγελτον ἤλασε κακοδαιμονίαν, τῶν ἄλλων ἡγεμόνων οὐχ ὅπως συλλαμβανομένων, ἀλλὰ καὶ περιφανῶς ἀνιαθέντων. ἄδικον οὖν οἶμαι καὶ πρός γε ἀσύμφορον, ἑνὸς ἐξ ἁπάντων ἀνδρὸς ἢ καὶ δυοῖν τυχὸν ἡμαρτηκότοιν, ἐξυβρίσαι μὲν εἰς τοὺς κοινοὺς νόμους οὓς στέργειν προὐθέμεθα, πολιτείαν δὲ σύμπασαν καὶ δίαιταν συνήθη καὶ φίλην οὕτω πως ῥαδίως ἀποσκευάσασθαι, τῶν δὲ τὴν χώραν φρουρούντων, καὶ πολλοὺς ὅσους κινδύνους ἀναδεχομένων, ὡς ἂν ἡμῖν ἐν εὐπαθείᾳ βιοτεύειν ἐξῇ προδότας δειχθῆναι· καὶ τὸ δὴ πάντων ἀνοσιώτερον, δόξαν ὀρθὴν πρὸς εὐσέβειαν καὶ τὴν τῶν ἱερῶν ἀπορρήτων σεμνότητα περιφρονῆσαι. πῶς γὰρ οὐ ταῦτα φανούμεθα δρῶντες, εἰ προσχωρήσαιμεν τοῖς τοῦ κρείττονος ἐναντιωτάτοις; εἰ μὲν γὰρ διακωλύσαιεν ἡμᾶς ταῖς αὐταῖς ἁγιστείαις ἐμμένειν, καὶ μεταστήσαιεν πρὸς τὴν σφετέραν, τί τούτου πεισόμεθα χαλεπώτερον, περιόντες τε καὶ τεθνηκότες; τί δὲ κερδανοῦμεν; ἅπασαν τὴν περσίδα. θῶμεν γὰρ οὕτω προσλαμβάνοντες, τὰς δὲ ψυχὰς ἐζημιωμένοι. εἰ δέ γε μεθεῖεν καὶ συγχωρήσαιεν, ἀλλ' οὐ βεβαίαν ἡμῖν τὴν εὔνοιαν ἕξουσιν, ὕπουλον δὲ μᾶλλον, καὶ σφαλερὰν, καὶ μόνῃ τῇ χρείᾳ συμμεμιγμένην. ἄμικτον γὰρ ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις τὸ ἑτερόγνωμον, καὶ οὔτε δέους προσπεσόντος οὔτε τινὸς εὐεργεσίας ἡγησαμένης μόνιμος αὐτοῖς ἐγγίγνεται πίστις. πλὴν εἰ μὴ καὶ ταῖς δόξαις ὁμοφρονοῖεν, τότε συγγενὲς καὶ ἴδιον καὶ ὁμόφυλον· εἰ τοῦδε λειπόμενα τύχοιεν, ὀνόματι μόνῳ τὴν οἰκείωσιν ὑποφαίνει, τοῖς δὲ ἔργοις ἀλλοτριοῦται. ἀντὶ ποίων τοίνυν ἀγαθῶν (ὦ ἄνδρες κόλχοι) πρὸς πέρσας μεταβησόμεθα; εἴγε καὶ ὡς, ἔσονται δυσμενεῖς, καὶ μηδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον τοῦ παρόντος, ἢ μόνον τὸ ῥᾷον βλάπτεσθαι πρὸς αὐτῶν, ὅσῳ τοῦ ἐμφανοῦς τὸ διαλανθάνον ἀφυλακτότερον. ἀλλὰ γὰρ, εἰ δοκεῖ, συγκεχωρείσθω μήτε ἄδικον εἶναι τοὐγχείρημα, μήτε τοῦ πρέποντος ἐστερημένον· καὶ ὁμολογείσθω τὰ περσῶν ἤθη βέβαια καὶ πιστὰ καὶ οἷα διαπαντὸς ἐμμένειν ταῖς ἐσομέναις συνθήκαις. εἰ γὰρ καὶ ταῦτα δοθεῖεν, καὶ μηδὲν ἡμῖν τῶν ἄλλων ἐμποδὼν ἔσται, ἀλλὰ τὰ τῆς δυνάμεως οὐκ ἀρκέσει. πῶς γὰρ ἂν μεταχωρήσαιμεν ἐφ' ἑτέρους, ἐφεστηκότων ἡμῖν τῶν ῥωμαίων, καὶ οὕτω πολλῶν καὶ ἀνδρειοτάτων καὶ ὑπὸ κρατίστοις στρατηγοῖς ταττομένων; πῶς δὲ

καὶ

καὶ οἴονται μὴ οὐχὶ ποινὰς ὑφέξειν ἀνηκέστους, τῶν μὲν οὐκ ἐπαμυνεῖν χρεὼν πόρρω που κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἔτι μελλόντων, καὶ ἀνειμένως πορευομένων, τῶν δὲ τιμωρησομένων ἅπασαν τὴν χώραν τε κατεχόντων, καὶ ταῖς ἡμετέραις πόλεσιν ἐνοικούντων; καί τοι φησὶν αὐτοὺς ὁ γλυναῖος οὔπω, μηδὲ τὴν ὁρμὴν ἡμῶν ὑποστήσεσθαι, παραδείγματι χρώμενος τοῖς ἔναγχος συμβεβηκόσι· καὶ τίς ἀγνοήσειεν αὖ ὡς τὰς τῶν πολέμων ῥοπάς, οὐκ ἐπὶ ῥητοῖς ἀνάγκη συμβαίνειν, οὐδὲ τοὺς νῦν σφαλέντας, τυχὸν τῶν ὁμοίων ἀεὶ λαγχάνειν ἀποτευγμάτων; τοὐναντίον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ πρὸς τοὺς ἡττηθέντας ἡ νίκη μέτεισι, καὶ τὸ δυσφοροῦν ἐκθεραπεύει. οὐ χρὴ τοίνυν ἡμᾶς, καθάπερ εἰθισμένον αὐτοῖς, τὸ λοιπὸν ἐν ἁπάσαις ταῖς συμπλοκαῖς ἐλασσοῦσθαι, πέρα τοῦ μετρίου θαρρεῖν. εἰ μὲν γὰρ τούτῳ μόνῳ νενίκηνται, τῷ μὴ τὰ δέοντα βεβουλεῦσθαι, προσεκτέον μὲν ἡμῖν τῷ δὲ μᾶλλον τῷ παραδείγματι, καὶ προφυλακτέον τοὺς ἐκ τῆς ἀβουλίας κινδύνους. οὐ μὴν πρόδηλον ἐντεῦθεν οἴεσθαι δεῖ τὸ ῥαδίως αὐτῶν περιέσεσθαι. εἰκὸς γὰρ τοὺς πρότερον ἁμαρτήσαντας, καὶ διὰ τῆς πείρας ὁποῖα φευκτέον πεπαιδευμένους, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ παροφθὲν ἀνακαλέσασθαι τῇ περὶ τῶν ἑξῆς ἐσομένων ἐπιμελείᾳ. εἰ δὲ τὸ θεῖον αὐτοῖς χαλεπαίνει τῆς ἐπὶ τῷ κειμένῳ παρανομίας, καὶ ταύτῃ κεκάκωνται, τί δεῖ καὶ ἡμᾶς παρεῖναι καὶ συνεπιλαμβάνειν, ὥσπερ οὐκ ἐπαρκοῦντος ἐκείνου τὰ δίκαια δρᾶσαι, ἀλλὰ τῆς ἐξ ἡμῶν ἐπικουρίας προσδεομένου; ποία δέ τις αὖ δυσσεβείας ὑπερβολὴ ἑτέροις λελείψεται, εἴ γε τόδε τὸ ἀγαθὸν ἀτιμάσαιμεν τῇ μεταστάσει, ὅπερ καὶ ἠρεμούντων ἡμῶν ὑπερμαχεῖ προσηκόντως; μηδεὶς τοίνυν ἡμῖν τὸν τεθνεῶτα παραγέτω δῆθεν τῷ λόγῳ λίαν ἀγεννῶς ὀλοφυρόμενον, καὶ ἱκετεύοντα τοὺς ὁμοφύλους οἴκτου τυχεῖν τὴν σφαγὴν ἐπιδεικνύναι. ταῦτα γὰρ μοχθηραῖς μὲν ψυχαῖς καὶ ἀνάνδροις ἴσως ἀρκέσει, οὐ μὴν προσαπτέον αὐτὰ βασιλεῖ καὶ Λαζῶν καὶ Γουβάζῃ. εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἐνταῦθα παρῆν, πάντως ἄν, ἅτε δὴ θεοφιλὴς ἀνὴρ γεγονὼς καὶ φρενήρης, κατεμέμφετο μὲν ἡμᾶς τοιαῦτα βουλομένους· ἐκέλευε δὲ μὴ οὕτω καταπεπτωκέναι καὶ μαλθακίζεσθαι, καὶ δραπετεύειν, καθάπερ οἰκέτας αἱρεῖσθαι· φρόνημα δὲ μᾶλλον Κολχικὸν καὶ ἐλεύθερον ἀναλαβόντας, ἀντέχειν τῆς συμφορᾶς θαρραλέως, καὶ πρὸς μηδὲν μὲν αἰσχρὸν καὶ ἀνάξιον τῶν πατρίων ἐξάγεσθαι τρόπων, ἐμμένειν δὲ τοῖς παροῦσι καὶ πεποιθέναι, ὡς τοῦ κρείττονος ἥκιστα τὸ ἔθνος περιοψομένου. εἶτα πῶς οὐ σφόδρα παράλογον, αὐτῷ μὲν τῷ βιαίως ἀνῃρημένῳ ταῦτα κατὰ τὸ εἰκὸς εὖ ἔχειν δεδόχθαι· ἡμᾶς δέ, τοὺς

τὴν

» τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν σκηπτομένους, τἀναντία διανοεῖσθαι; ἀλλὰ δέδοικα
» μὴ καὶ μόνου χάριν τοῦ διαλογίζεσθαι ταῦτα καὶ διασκοπεῖν, μεγίστας ὑφέξο-
» μεν δίκας. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἀδήλοις ἐλπίσι καὶ τὴν ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὴν ἐπιδε-
» χομέναις τὰ τῆς ἀποστάσεως ἡμῖν ἐμελετᾶτο, ἦν μὲν ἂν καὶ τότε δεινὸν ἐπὶ τη-
» λικούτων πραγμάτων κίνησις, μόνης ἠρτῆσθαι τῆς τύχης, πλὴν ἀλλ' ὀξὺ ἴσως
» τοῖς ταῦτα προῃρημένοις, ἀδεέστερον γοῦν ἀναισχυντῆσαι. εἰ δὲ προὖπτον δεί-
» κνυται τὸ κακὸν, πῶς οὐ μισητέον αὐτοὺς τοιαύτην ἔννοιαν ἐμβάλλοντας; ὡς
» μὲν οὖν ἀφεκτέον ἡμῖν ἐκείνων, καὶ δὴ μετρίως ἐῤῥήθη. φημὶ δὲ δεῖν βασιλεῖ τῶν
» ῥωμαίων τὸ συμβὰν ἀναγγεῖλαι, ὡς ἂν ἐνδικώτατα μετέλθοι τοὺς τοῦ μιάσμα-
» τος αἰτιωτάτους, καὶ εἰ μὲν ἐθελήσει πεπαῦσθαι τὸ λοιπὸν τῆς πρὸς ῥωμαίους
» διαφορᾶς, καὶ συνεργεῖν αὖθις καὶ συστρατεύεσθαι, καὶ τῶν προτέρων μετέχομεν
» συνδιαιτημάτων· εἰ δὲ ἀπωθοίη τὴν ἀξίωσιν, τότε δὴ βουλευτέον ἡμῖν εἴπερ
» ἑτέραν ὁδὸν τραπῆναι ξυνοίσει. οὔτε γὰρ ποιοῦντες, οὔτε τοῦ τεθνηκότος ἐπιλε-
» λῆσθαι δόξοιμεν ἂν, οὔτε προπετείᾳ μᾶλλον ἢ γνώμῃ τὰ ἡμέτερα διατιθέναι.
» Εἰρημένων δὲ καὶ τούτων, παλινῳδίαν, τὸ λεγόμενον, ᾖδον οἱ κόλχοι, καὶ μετεπείθοντο. μάλιστα γὰρ αὐτοὺς εἰς τοῦτο συνήλασε, τὸ δεδιέναι, μή ποτε ἄρα εἰ μετασταῖεν, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξαν ἀφαιρεθεῖεν. ἐπειδὴ οὖν ἡ τοῦ φαρτάζου γνώμη ἐνίκα, αὐτίκα οἱ ἄριστοι καὶ εὐπατρίδαι τοῦ ἔθνους, ἰουστινιανῷ βασιλεῖ τὰ ἐπὶ γουβάζῃ ξυνενεχθέντα διήγγελλον, ἅπαντά τε οἱ ἀνεκάλυψαν τὴν ἀπάτην, ὡς ἐκεῖνος μὲν οὔτε μηδίσας πώποτε, οὔτε ἄλλό τι κατὰ ῥωμαίων βουλευσάμενος ἥλω. οἱ δὲ ἀμφὶ μαρτῖνόν τε καὶ ῥουστίκον, ἐπειδὴ αὐτοῖς ὑπὸ ῥαστώνης θαμὰ σφαλλομένοις ἐπεκάλει τε τὰ εἰκότα καὶ ἐχαλέπαινεν, οἱ δὲ ταύτην τε τὴν συκοφαντίαν ἐμηχανήσαντο, καὶ τὸν οὐδὲν ἡμαρτηκότα διέφθειραν. ἐδέοντο δὴ οὖν τῇ τοῦ κατοιχομένου ψυχῇ τοῦτο δὴ παρασχεῖν τὸ χαριστήριον· ἔλεγον δὲ οὐκ ἄλλο τι ἄρα ἢ ὥστε μὴ ἀτιμώρητον καταλιπεῖν τὸ ἀδίκημα, βασιλέα δὲ σφίσιν ἐπιστῆσαι οὐκ ὀθνεῖόν τινα, οὐδὲ ἐπηλύτην, ἀλλὰ τζάθην τὸν γουβάζου νεώτερον ἀδελφὸν ἐν βυζαντίῳ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ διατρίβοντα, ὡς ἂν αὖθις πάλιν ὁ πάτριος διασώζοιτο νόμος, καὶ ἡ ἀνέκαθεν τοῦ βασιλείου γένους ἀκραιφνὴς ὁμολογία. ὁ δὲ (ὅσιον γὰρ αὐτῷ ἐδόκει καὶ δίκαιον) ὡς τάχιστα ἐπετέλει, καὶ οὖν ἀθανάσιον ἕνα τῶν πρῶτα λαχόντων ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ, ἔστειλε διασκοπήσοντά τε τὸ πραχθὲν ἐς τὸ ἀκριβὲς, καὶ κατὰ τοὺς ῥωμαίων νόμους κρινοῦντα. καὶ δὴ παραγενόμενος, ῥουστίκον μὲν εὐθὺς

ἐς ἀψα-

ἐς Ἀψαροῦντα ἔστειλε τὴν πόλιν, καὶ τῷ ἐκείνῃ δεσμωτηρίῳ ἐγκαθείρξας
ἐφρούρει. Ἰωάννῃ δὲ τῷ βασιλέα μὲν φενακίσαντι, αὐτουργῷ δὲ τοῦ μιάσματος
γεγενημένῳ, ἀποδράσαντί πως ἐν τῷ τότε λαθραιότατα, καὶ φυγῇ τῆς σωτηρίας
καρπώσασθαι πειρωμένῳ· ἀλλ' ἐκείνῳ γε τῷ Ἰωάννῃ ἐπὶ τοῖσδε προθεομένῳ,
ὑπαντιάζει οὕτω παρασχὸν ὁ Μαρσελιανὸς, εἷς δέ γε ἦν οὗτος τῶν ἀμφὶ τὰ βα-
σίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ σκρίβωνας ὀνομάζουσιν· ἐστάλτο δὲ αὐτόσε τούτου δὴ
ἕνεκα, ἐφ' ᾧ ἐξυπηρετήσασθαί τε τῷ Ἀθανασίῳ, καὶ ἄττα ἂν ὑπ' ἐκείνου κελευ-
σθείη, τόνδε ταῦτα ἐπιτελέσαι. ξυλλαβὼν δὴ οὖν ὁ Μαρσελιανὸς τὸν Ἰωάννην,
παρὰ τὸν διαιτητὴν ἀπεκόμισεν. ὁ δὲ καὶ τοῦτον ἐς Ἀψαροῦντα ἐξέπεμψεν, ἐν
εἱρκτῇ τε καὶ ποδοκάκῃ μένοντα, ἕως ὁ ἐν ποσὶν ἀγὼν διακριθείη. ἅμα γὰρ τῷ
ἦρι ἀρξαμένῳ παρῆν ὁ Ναχοραγὰν ἐς Μουχείρισιν, καὶ αὐτίκα τά τε στρατεύμα-
τα ἤθροιζε, καὶ πλείστη ὅση χρώμενος προθυμίᾳ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύε-
το. τοιγάρτοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀμφὶ τὴν νῆσον ἀγειρόμενοι παρεσκευάζοντο, καὶ
τὰ τῆς κρίσεως εἰκότως ἀνεκόπτετο. τί γὰρ ἂν αὖθις ἐν τῷ τότε ὀρθοτάτῳ-
ερον κατεφάνη τῆς περὶ τὸν πόλεμον εὐκοσμίας; ἤδη δὲ καὶ ὁ Τζάθης ἅμα
Σωτηρίχῳ τῷ στρατηγῷ ἐκ Βυζαντίου ἀφῖκτο, τήν τε πατρῴαν ἀρχὴν καὶ
τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἅπερ ἐκ παλαιοῦ νενόμισται,
δεδεγμένος. εἰσὶ δέ γε ταῦτα, στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώ-
νιον ποδῆρες ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ τε
καὶ λίθοις πεποικιλμένη. χλαμύδα δὲ ἁλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Λαζῶν
οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι, λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μέντοι παντάπασί γε κοινὴν οὕτω
καὶ εἰθισμένην. ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἐκείνη χρυσῷ ὑφάσματι ἑκατέρω-
θεν καταλάμπεται, βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος, λίθοις τε
ἐκκρεμέσι καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπον. ἐπιβάντα δὴ οὖν τὸν Τζάθην
τῆς ὑπηκόου καὶ τῇ βασιλείῳ στολῇ κεκοσμημένον, αὐτίκα οἵ τε στρατηγοὶ καὶ
ἅπας ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς, δεξιούμενοί τε καὶ τὰ εἰκότα γεραίροντες, προη-
γοῦντο ἐξωπλισμένοι ὡς εὐπρεπέστατα, καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων οἱ πλεῖστοι ὀχούμε-
νοι. οἱ δὲ Λαζοὶ ἐς τὸ χαῖρον μεταβαλόντες, καὶ μόλις ἀποπαυσάμενοι τῆς
ἀνίας, στοιχηδὸν οἱ παρεσμάρτουν, σάλπιγγές τε πάντοθεν ἐπήχουν, καὶ τὰ ση-
μεῖα ἐς ὕψος ἐπῇρτο· καὶ ἦν ἡ πομπὴ φαιδρά τε ἐπιεικῶς καὶ γαυροτάτη, καὶ
πλέον ἢ κατὰ τὴν Λαζῶν βασιλείαν ἐξωγκωμένη. Τζάθης μὲν οὖν εἰς τὴν ἀρ-
χὴν καταστὰς, ἔταττεν ἕκαστα τολοιπὸν, καὶ διεκόσμει τὸ ὁμόφυλον, ὡς αὐτῷ

τε ἦν βουλομένῳ, καὶ ὁ πάξιος ὑπηγόρευε ξύμπας. σωτήριχος δὲ ὁ στρατηγὸς αὐτίκα εἴχετο τῆς πορείας, ἐφ' ἥπερ καὶ ἔσταλτο. χρυσίον γὰρ ἐκ βασιλέως ἐκόμιζεν ἐφ' ᾧ τοῖς περιοικοῖς βαρβάροις κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν διανέμει. εἰθισμένον γε τοῦτο ἐκ πλείστου τε ἀν' ἔτος γιγνόμενον. εἵποντο δὲ αὐτῷ τε τῶν παίδων οἱ πρεσβύτεροι, φιλάγριός τε καὶ ῥωμύλος, ὡς ἂν εὐθὺς ἀφ' ἑστίας μόχθειν ἐν δέοντι παιδευθεῖεν· ἐπεὶ καὶ ἐς ἥβης μέτρον ἤδη ἄμφω ἐληλυθέτην, καὶ ἤστην οἵω διαπονεῖσθαι. ὁ γὰρ δὴ τρίτος αὐτῶν εὐστράτιος, ἐν βυζαντίῳ ἐλέλειπτο, νέος γε ὢν ἔτι κομιδῇ, καὶ ἄλλως τὸ σῶμα οὐ ῥωμαλέος. ὡς δὲ ἐς τὴν τῶν καλουμένων μισιμιανῶν χώραν ὁ σωτήριχος ἀφίκετο, οἳ δὴ κατήκοοι μὲν τοῦ βασιλέως τῶν κόλχων τυγχάνουσιν ὄντες, καθάπερ τε οἱ ἀψίλιοι, γλώττῃ δὲ ὅμως χρῶνται ἀποκεκριμένῃ, καὶ νόμοις ἑτέροις· εἰσὶ δὲ τούτου δὴ τοῦ ἀψιλίων γένους βορειότεροι, καὶ τετραμμένοι ἠρέμα ἐς ἥλιον ἀνιόντα. ἐπειδὴ οὖν ἐς τοὺς δὲ παραγέγονεν, ἔννοιά τις αὐτοὺς εἰσῆλθεν, ὡς ἄρα ἔν τινι τῶν σφετέρων φρουρίων ἀμφ' αὐτὰ δὴ τὰ λαζῶν ὅρια ἱδρυμένον, ὃ δὴ βούχλοον ὀνομάζουσι· τοῦτο δὲ ὅγε βούλοιτο τοῖς ἀλανοῖς καταπροέσθαι, ὡς ἂν οἱ τῶν ἐθνῶν πρέσβεις τῶν ἀπωτέρω οἰκούντων, αὐτοῦ ἀγειρόμενοι, τὸν μισθὸν ἀποφέροιντο, καὶ μηκέτι ἀνάγκη τις εἴη τῷ τὰ χρήματα παρεχομένῳ, τὰς τοῦ καυκάσου περινοστεῖν ὑπωρείας, καὶ αὐτὴν ἐπ' ἐκείνους ἰέναι. ταῦτα δὴ οἱ μισιμιανοὶ εἴτε γνόντες, εἴτε καὶ ὑποτοπήσαντες, στέλλουσιν ἄνδρας δύο τῶν παρὰ σφίσι λογίμων, χάδον ὄνομα τε θυάνην. οἱ δὲ εὑρόντες αὐτὸν ἀγχοῦ που ἐκείνου δὴ τοῦ ἐρύματος ἐναυλιζόμενον, καὶ πλέον ἐς τὴν δόκησιν ἐπιρρωσθέντες, Ἀλλ' οὐ δίκαια δρᾶσειν ἡμᾶς, ἔφασαν, ὦ στρατηγέ, διενοήθης· χρὴ γάρ σε μηδὲ ἄλλῳ τῳ ἐφιέναι τὰ ἡμέτερα παραιρεῖσθαι, μήτι γε καὶ αὐτὸν οὕτως ἐθέλειν· εἰ δέ σε ὡς ἀληθῶς μὴ ταῦτα ἀρέσκει, ἄγε ὅπως ἐνθένδε ὡς τάχιστα μεταβὰς, ἐν ἑτέρῳ ἀποδιατρίψῃς χωρίῳ, καί σε τὰ ἐπιτήδεια ἥκιστα ἐπιλείψουσιν, ἀλλ' ἡμεῖς ἅπαντα οἴσομεν. ἐνταῦθα γάρ σοι οὐ μενετέα παντάπασιν, οὐδὲ ἀνεξόμεθά σου μέλλοντος ἐς τόδε τε σκηπτομένου. Οὕτω δὲ αὐτῶν αὐθαδιαζομένων, οὐκ ἀνεκτὰ ἡγησάμενος ὁ σωτήριχος, εἰ τοῖς τῶν κόλχων κατηκόοις ἐξήει καὶ ῥωμαίων θρασύνεσθαι τῶν ὑφ' οὓς οἱ κόλχοι τετάχαται, παρακελεύεται τοῖς ὀπαδοῖς παίειν αὐτοὺς αἷς ἐπεφέροντο βακτηρίαις· οἱ δὲ καθίκοντο αὐτῶν ἀφειδῶς, καὶ ἐς τοὐπίσω ἡμιθνῆτας ἀπέπεμψαν. τούτου δὲ γεγενημένου, σωτήριχος μὲν οὐδὲν ἀντίπαλον ᾤετο ἔσεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἀμέλει οἰκέτας οἰκείους ἡμαρτηκότας

διαχει-

διαχλευασάμενος, καὶ οὐδὲν ὅτι οὖν εὐλαβητέον αὐτῷ, ἔμενέ τε κατὰ χώραν· καὶ εἶτα νυκτὸς ἐπιγενομένης, ἐκάθευδε σφόδρα ἀδεῶς καὶ ἀφυλάκτως· οὕτω δὲ οἵ τε παῖδες καὶ οἱ δορυφόροι καὶ ὅσον αὐτῷ ἄλλο θητικὸν εἵπετο καὶ δοῦλοι, ἐκμελέστερον καὶ οὔτι ἅπαντες ἦ ὡς ἐν πολεμίᾳ κατεσκηνημένοι, ἀνεπαύοντο. ἐν τούτῳ δὲ οἱ μισιμιανοί, τὴν ὕβριν οὐκ ἐνεγκόντες, ἐπιφοιτῶσιν αὐτοῖς καρτερώτατα ἐξωπλισμένοι, καὶ αὐτίκα ἐπὶ τὸ δωμάτιον χωρήσαντες, οὗ δὴ ὁ στρατηγὸς ἀνεκέκλιτο, κατακτείνουσι προτέρους τοὺς παρευναστῆρας τῶν θεραπόντων. θορύβου δὲ, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ πατάγου πολλοῦ κινηθέντος, ξυναίσθησις μὲν τοῦ κακοῦ αὐτῷ τε σωτηρίχῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἅπασιν ἐγένετο καὶ πάνυ ὑπὸ δέους ἐκ τῆς εὐνῆς ἀνεπάλλοντο, ἔτι δὲ τῷ ὕπνῳ καρηβαροῦντες καὶ παρειμένοι, ἀμύνεσθαι αὐτοῖς οὔ τι μάλα παρῆν· οἱ μὲν γὰρ τοῖς σκεύεσι τὼ πόδε περιελιττόμενοι, εἴργοντο τῆς πορείας· οἱ δὲ καὶ ἤδη ἐπὶ τὰ ξίφη ὁρμήσαντες, καὶ χεδιάζειν πειρώμενοι τὰ πολέμια, ἀλύοντες ἦσαν οἰκτρότατα οἷα ἐν σκότῳ καὶ ἀπορίᾳ, ἔστε τοὺς τοίχους περιρρηγνύμενοι, καὶ ὅπη ἐτύγχανον κείμενα τὰ ὅπλα ἐπιλελησμένοι· ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ τῷ ἤδη ξυνειλῆφθαι ἀπειρηκότες, οὐδὲν ὅ,τι ἐμηχανῶντο, ἐβόων τε μόνον ἄλλος ἄλλοθι καὶ ὠλοφύροντο, οὐκ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσαιεν. οὕτω δὲ αὐτῶν καταπεπληγμένων, ἐπεισπεσόντες οἱ βάρβαροι, αὐτόν τε σωτήριχον κατακτείνουσι καὶ τοὺς παῖδας, καὶ πρός γε ξύμπαντας τοὺς ἄλλους, πλὴν εἰ μή τις ἔκ τινος τυχὸν ἀλώμενος ὀρσοθύρας ἢ καὶ ἑτέρῳ ὁποίῳ δὴ πόρῳ λαθὼν διεσώθη. ταῦτα δὲ δράσαντες οἱ ἀλιτήριοι, ἐσκύλευσαν τοὺς κειμένους, τά τε ἄλλα ὁπόσα ἐπήγοντο κτήματα, καὶ πρός γε τὸ βασιλέως ἀφελόμενοι χρυσίον, καθάπερ τινὰς πολεμίους ὡς ἀληθῶς, ἀλλ' οὐχὶ φίλους τε καὶ ἡγεμόνας ἀπεκτονότες. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς τὰ τῆς μιαιφονίας ἀπείργαστο, καὶ τὸ ἀνοιδαῖνον τέως τῆς γνώμης καὶ ὀργιζόμενον, τῷ ἀποπλησθῆναι τὴν ἐπιθυμίαν, ὑποχαλᾶν ἐδόκει καὶ περιστέλλεσθαι, τότε δὴ μόνον τὸ πραχθὲν ἐφ' ἑαυτῶν διασκοποῦντες, ἀνελογίζοντο, καὶ ξυνίεσαν ὁποῖος αὐτοῖς ἐνέμπτο κίνδυνος, ὅτι τε οὐκ ἐς μακρὰν ἥξουσιν οἱ ῥωμαῖοι τιμωρήσοντες, καὶ ὅτι αὐτοὺς ἐκεῖνοι οὐχ ὑποστήσονται. τοιγάρτοι ἀναφανδὸν ἀποστάντες, προσεχώρουν τοῖς πέρσαις, καὶ ἐπρεσβεύοντο, ὑποδεχθῆναί τε σφᾶς αἰτούμενοι, καὶ ὡς δὴ κατηκόοις τὸ λοιπὸν ἐπαρήγειν. τούτων δὲ ἁπάντων τοῖς τῶν ῥωμαίων στρατηγοῖς ἀπηγγελμένων, ἐχαλέπαινον μὲν οἵ γε καὶ ἐδυσφόρουν, τίσασθαι δὲ παραυτίκα τοὺς μισιμιανοὺς οὐ μάλα ἠδύναντο, πιεζόμενοι τῇ περὶ τοῦ μείζονος ἀσχολίᾳ,

λίᾳ. ἤδη γὰρ ὁ ναχοραγὰν ἑξήκοντά που χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν ἐπαγόμενος, ἐπὶ τὴν νῆσον ἐφοίτα, ἵνα μαρτῖνός τε καὶ ἰουστινιανὸς ὁ γερμανοῦ καὶ τὰ ἀμφ' αὐτοὺς στρατεύματα ἐτύγχανον ξυνειλεγμένα· οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐθνῶν μισθοφόροι τῶν δὴ σαβείρων ὀνομαζομένων· παρῆσαν γὰρ τοῖς ῥωμαίοις ὁπλιτῶν ἀπόμοιρα οὐ πολλῷ ἐλάσσους τῶν δισχιλίων· ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν βαλμάχ τε καὶ κούτιλζις, καὶ ἴλιγερ, ἄνδρες τῶν παρὰ σφίσιν ὀνομαστοτάτων. οὗτοι δὴ οὖν οἱ σάβειροι, ἀμφὶ τὴν ἀρχαιόπολιν καὶ τὰ ἐκείνῃ πεδία, προστεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ μαρτίνου, ἐστρατοπεδεύσαντο, ἐφ' ᾧ τοὺς πολεμίους (ἐνθένδε γὰρ ἤμελλον διαβήσεσθαι) ὡς ἂν οἷοί τε εἶεν πημαίνοντες, χαλεπωτέραν αὐτοῖς καὶ σφαλερωτάτην ποιήσοιντο τὴν πορείαν. ὁ δὲ ναχοραγὰν, ἐπειδὴ ἐς τοῦτο τετάχθαι τοὺς σαβείρους ἐπέπυστο, ἀπολεξάμενος ἐκ τῶν ξυστρατευομένων διλιμνιτῶν ἄνδρας ἐς τρισχιλίους, αὐτίκα ἐπ' αὐτοὺς ἔστειλε, παρεγγυησάμενος (ἦν γὰρ ἀλαζὼν καὶ ὑψηγόρος) ἄρδην ἅπαντας διαφθεῖραι, ὡς ἂν μὴ οἷόν τι ἐπὶ τὸν πόλεμον ὄπισθεν ἐκεῖνοι ἐφεδρεύοντες ὑπολειφθεῖεν. οἱ δὲ διλιμνῖται, μέγιστον ἔθνος τῶν ἐντὸς τίγρητος ποταμοῦ τῇ περσίδι χώρᾳ προσοικούντων, μαχιμώτατοί τε εἰσὶν ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ οὐ λίαν τοξόται, ὥσπερ ἀμέλει οἱ πλεῖστοι τῶν μήδων. ξυστούς τε γὰρ ἐπιφέρονται καὶ σαρίσσας, καὶ ξίφος ἐκκρεμὲς ἀπὸ τοῦ ὤμου· μαχαιρίδα τέ τινα ἐλαχίστην τῷ λαιῷ βραχίονι ἀναδούμενοι, ἀσπίδας καὶ πέλτας προβέβληνται· φαίης τε ἂν αὐτοὺς οὔτε παντάπασι ψιλοὺς, οὔτε μόνον ὁπλίτας καὶ ἀγχεμάχους. πόρρωθέν τε γὰρ οὕτω τυχὸν ἀκοντίζουσι, καὶ ἐκ χειρὸς αὖ διαμάχονται, ἀγαθοὶ δὲ καὶ συῤῥάξαι φάλαγγι πολεμίᾳ, καὶ ὠθισμῷ χρώμενοι τὰς πυκνώσεις διαῤῥηγνύναι, ἔστε τὸ μετατάξασθαι εὐπετὲς, καὶ ἁρμοσθῆναι τῷ προσπεσόντι· αὐτοὶ δὲ καὶ ἐς τὰ προσάντη γεώλοφα ῥαδίως ἀναθέοντες, προκαταλαμβάνουσι τὰ ὑπέρδεξια τῶν χωρίων, ἑπόμενοί τε ὠκύτατα διαφεύγουσι, καὶ ἐπιόντες ἑτέρως, ἐμμελέστατα ἐς τὴν δίωξιν ἔγκεινται, καὶ σχεδόν τι ἅπασαν πολέμου ἰδέαν μετιόντες καὶ ἐξησκημένοι, μέγιστα σίνονται τοὺς ἀντιπάλους· ὡς δὲ ἐπιπλεῖστον, ξυμπολεμεῖν τοῖς πέρσαις εἰώθασιν, οὐ μὴν ἠναγκασμένοι, ὥσπερ κατήκοοι. αὐτόνομοί τε γάρ εἰσι καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ἄγεσθαι ὑπό του πρὸς βίας οὐ πεφυκότες. τούτων δὴ οὖν τῶν διλιμνιτῶν ὁ ἀπόδασμος, νυκτὸς ἐπελθούσης κατὰ τῶν σαβείρων ἐχώρουν, ἄμεινον εἶναι δοκοῦν, ἔτι καθεύδουσιν αὐτοῖς ἐπιστῆναι, οὕτω τε ἅπαντας εὐκολώτατα κατακτεῖναι· καὶ οἶμαι οὐκ ἂν διήμαρτον τῆς ἐλπίδος, εἰ μή τις αὐ-

τοὺς

τοὺς ἔσφηλε τύχη· ἰόντες γὰρ δήπου ἐς τοῦτο, ἀνήρ τις αὐτοῖς κόλχος ἐν σκότῳ καὶ ἐρημίᾳ ὧδέ πως ξυνενεχθεὶς ὑπαντιάζει· καὶ τὸν ἀσμενέστατα ξυλλαβόντες, ἀναγκάζουσι τῆς ἐπὶ τοὺς σαβείρους ἡγεῖσθαι πορείας· ὁ δὲ προθυμότατα ὑποστὰς τὸ ἐπίταγμα, καὶ ἤδη προπορευόμενος, ἐπειδὴ κάτω τινὸς λασίας ἐκύρησεν, ὑφιζάνει τε ἠρέμα καὶ ὑποδύεται· οὕτω τε διαδρὰς τοὺς ἑπομένους καὶ προτερήσας, ἧκε δρομαῖος παρὰ τοὺς οὕννους· εὑρὼν δὲ ἅπαντας ἀνειμένως ὑπτίους ἀναπαυομένους καὶ ὑποῤῥέγχοντας, Ὦ δείλαιοι, ἔφη, αὐτίκα μάλα ἀπο- „
λεῖσθε, τορόν τι ἐμβοήσας καὶ διαπρύσιον, ἔπειτε αὐτοὺς μόλις ἀνακαλεσά- „
μενος ἐς ἐγρήγορσιν, ἀγγέλλει τοὺς πολεμίους ὅσον οὔπω παρεσομένους· οἱ δὲ ξὺν θορύβῳ διαναστάντες καὶ τὰ ὅπλα περιβαλόμενοι, ἐκτὸς τοῦ χαρακώματος ἀπεχώρουν, καὶ ὑπεκρύπτοντο, δίχη μεμερισμένοι, κατέλιπον δὲ τήν τε εἴσοδον ἀφύλακτον, καὶ οὕτω κατὰ χώραν ἑστάτας τοὺς ἐκ τῶν ξύλων τε καὶ ἑτερείδων ἐσκευασμένους οἰκίσκους. οἱ δὲ διλιμνῖται πλείστας μὲν ὅσας ἀτραποὺς τῇ ἀπειρίᾳ τῶν τόπων ἀναμετρήσαντες, πλὴν ἀλλ' ἔτι ὑπὸ τὸ κνέφας ἐς τὸ τῶν οὕννων στρατόπεδον ἀφικόμενοι, ἐσβάλλουσι θαρραλέοι ἐπὶ κακῷ τῷ σφετέρῳ, καὶ εἴσω ἅπαντες γίνονται· πάταγος δὲ οὐκ ἦν, οὐδὲ βοὴ, ὡς ἂν μὴ ἐκεῖνοι ξυναίσθοιντο δῆθεν καὶ ἀντιταχθεῖεν, ἀλλ' ἠρεμαῖοι τὰ δόρατα ἔς τε τὰς εὐνὰς καὶ τὰς καλύβας ἠκόντιζον, ὡς τοὺς καθεύδοντας ἀναιρήσοντες, ἤδη τε ὤοντο ἅπαν αὐτοῖς τὸ ἔργον ἠνύσθαι· ἀλλὰ τότε οἱ σάβειροι ἐκ τῆς ἐνέδρας ἑκατέρωθεν ὁρμηθέντες, ἐσπίπτουσιν αὐτοῖς ἐξαπιναίως καὶ ἐπιφέρονται· οἱ δὲ ἀθρόον τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ ἐς τἀναντία τῶν ἐμπεσόντων περιηγμένοι, διηπόρουν καὶ ἐταράττοντο. οὔτε γὰρ ξυστῆναι αὐτοὺς ῥᾷστα ἐνῆν ἐν ἐλαχίστῳ χωρίῳ ξυνειλημένους, οὔτε μὴν ἐς τὸ ἀκριβὲς τοὺς δυσμενεῖς διαγνώσκειν, οἷα ἐν νυκτομαχίᾳ καὶ φόβῳ. τοιγάρτοι χίλιοι ὑπὸ τῶν σαβείρων ἐκτείνοντο, οὐδ' ὅσον ἐς πεῖραν ἐλθεῖν ἀμυνόμενοι, καὶ ὀκτακόσιοι μὲν ἄνδρες ἔνδον ἐν τῷ στρατοπέδῳ διεφθάρησαν. οἱ δὲ ἄλλοι μόλις ὑπεκβάντες, ἠλῶντο σποράδην, οὐκ ἐπιστάμενοι ὅποι χωρήσαιεν, ἤδη τε πόρρω που πεφευγέναι δοκοῦντες, αὖθις ἐς ταυτὸν ἀνεκυκλοῦντο, καὶ περιέπιπτον τοῖς πολεμίοις. καὶ ταῦτα μὲν τῆς νυκτὸς ἁπάσης ἐγίνετο· ἤδη δὲ τοῦ ὄρθρου χαρασσομένου, καὶ ἡμέρας ἐπιφανείσης, αὐτίκα τῶν διλιμνιτῶν οἱ σωζόμενοι, ἐπεγίγνωσκον τὰς πορείας, καὶ ἰθὺ τῶν περσικῶν ἔθεον στρατευμάτων, ἐγκειμένων σφίσι καὶ ὡς τῶν σαβείρων. βάβας δὲ ὁ στρατηγὸς, ὃς δὴ τῶν ἐν τῇ κολχίδι χώρᾳ ἱδρυμένων ἐκ πλείστου ῥωμαίων ἡγεῖτο.

ἀλλὰ ἔτι γε ὁ Βάβας, (ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ τὴν Ἀρχαιόπολιν διανυκτερεύσας) τῷ μὲν θορύβῳ καὶ τῇ βοῇ πάντοθεν περιεβομβεῖτο. ἕως δὲ σκότος ἦν καὶ ἀδηλία τῶν ποιουμένων, ὁ δὲ ἀφασίᾳ εἴχετο πολλῇ, καὶ ἔνδον ἠρέμει· ὡς δὲ τοῦ ἡλίου ἐπαυγάσαντος τὰς ἀκρωρείας, κατεῖδε τὸ ἀζηχὲς τῶν σφαγμένων, καὶ τοὺς Διλιμνίτας ὑπὸ τῶν Σαβείρων ἐλαυνομένους, τότε δὲ καὶ αὐτὸς ἐκδραμὼν τοῦ ἄστεος, ἅμα τῷ ξυμπαρόντι ὁμίλῳ, οὐκ ἐλάχιστόν τι αὐτῶν διεχειρήσατο μέρος, ὡς μόλις ἐκ τοσούτων οὔπω χιλίους τοὺς ξύμπαντας παρὰ τὸν Ναχοραγὰν ἀφικέσθαι. ὁ δὲ ἐπειδὴ τῆσδε τῆς πείρας διήμαρτεν, αὐτίκα ᾤχετο ἐπὶ τὴν νῆσον, καὶ ἀγχοῦ που τῶν Ῥωμαίων στρατοπεδευσάμενος, προὐκαλεῖτο ἐς λόγους ἀφικέσθαι οἱ τὸν Μαρτῖνον. καὶ παραγενομένῳ, Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ στρατηγὲ, ἐς τοσοῦτον ἀγχινούστατός γε ὢν καὶ φρενήρης, καὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις δυνατωτάτων, εἶτα οὐκ ἐθελήσεις ἀποπαῦσαι πόνου τε καὶ δυσμενείας ἄμφω τὼ βασιλέε, ἀλλὰ μεθῆκας αὐτοὺς οὕτω δὴ ἐπὶ πλεῖστον τὴν ἀλλήλων ἐπιλυμαινομένους. εἰ δὴ οὖν νῦν γοῦν ἐστί σοι βουλομένῳ διαλλαγὰς ποιήσασθαι καὶ ξυνθήκας, ἄγε ὅπως αὐτὸς μὲν ἐς Τραπεζοῦντα τὴν πόλιν τὴν Ποντικὴν ἅμα τῷ στρατῷ μεταβήσῃ, ἐνθάδε δὲ ἡμεῖς μενοῦμεν οἱ Πέρσαι· οὕτω τε τὰ τῆς ἐκεχειρίας σχολαίτερον διαλεξόμεθα, πιστοῖς χρώμενοι ἀγγελιοφόροις. εἰ γὰρ μὴ ἑκὼν εἴξῃ ἀπάξεις ἐνθένδε τὸ στράτευμα, ἴσθι, ὦ γενναῖε, ὡς πρὸς ἀνάγκης ἀπελαθήσῃ. βεβαιότατα γὰρ ἐγὼ τὴν νίκην ἔχω, καὶ περιβέβλημαι οὐ χαλεπώτερον ἢ τόδε τὸ κτῆμα. καὶ ἅμα λέγων, τὸν δακτύλιον ἐπεδείκνυτο ὃν ἐπεφέρετο. πρὸς ταῦτα δὲ ὑπολαβὼν, Ἀλλ' ἔμοιγε, ὁ Μαρτῖνος, εὐκτὸν μὲν ἡ εἰρήνη δοκεῖ καὶ τιμιώτατον, καὶ συλλήψομαί σοι προσαγομένῳ τε αὐτὴν καὶ καθιστῶντι· ἄμεινον δὲ, οἶμαι, ταῦτα δράσοιμεν ἂν, εἴγε σὺ μὲν ὡς τάχιστα ἐς Ἰβηρείαν μεταχωρήσεις, ἐγὼ δὲ ἐλεύσομαι ἐς Μουχείρησιν· οὕτω τε τὰ ἐν ποσὶ διασκεψόμεθα, τῆσδε νίκης πέρι, σοὶ μὲν ἐξέστω μεγαλαυχεῖν τῷ λόγῳ, καὶ αὐθαδιάζεσθαι, καὶ τῶν ἀγρείων αὐτὴν καὶ αὐθαιρέτων ἡγεῖσθαι κτημάτων· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτό φημι τῇ τοῦ κρείττονος ταλαντεύεσθαι γνώμῃ· καὶ οὐ παρὰ τοὺς μέγα βρενθυομένους ἰέναι, ἀλλ' ἐφ' οὓς ἂν ὁ πάντων προαγωγὸς ἐπινεύσοι. Οὕτω δὲ τοῦ Μαρτίνου ἀνδρειότατά τε καὶ μάλα ὁσίως ἀποκεκριναμένου, καὶ τῇ τοῦ βαρβάρου νεμεσήσαντος ἀλαζονείᾳ, οὐδὲν δὲ ὅτι οὖν προὖργον εἰρηναῖον, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπανῆκε, Μαρτῖνος δὲ ἐς τὴν νῆσον. τῷ δὲ Ναχοραγὰν, μενετέα μὲν αὐτοῦ, ἥκιστα ἐδόκει, ἐς δὲ τὴν Φᾶσιν τὴν πόλιν

ἰέναι

ἰέναι διενοεῖτο, ἐκεῖσέ τε μᾶλλον ἐκκαλέσασθαι τοὺς ῥωμαίους. ἐπιμαχώτατον γὰρ τὸ ἐκείνῃ ἔρυμα εἶναι ἐπέπυστο, ἅτε δὴ ξύλοις ἅπαν ἐσκευασμένον, καὶ τὰ ἐχόμενα πεδία εὐέμβολά τε καὶ ἀγαθὰ ἐνστρατοπεδεύσασθαι. ἤδη δὲ ἡ πόλις ὁ φᾶσις, ἅπασιν, οἶμαι, διαδηλότατον, ὡς ἐκ τοῦ ποταμοῦ εἴληφε τὴν ἐπωνυμίαν, πλησιαίτατα ὑποῤῥέοντος, καὶ ἀμφ' αὐτὴν ἐς τὸν εὔξεινον πόντον ἀπερευγομένου· πρὸς γὰρ τῷ αἰγιαλῷ καὶ ταῖς ἐκβολαῖς, τὸ πόλισμα ἵδρυται· ἀφέστηκε δὲ τῆς νήσου ἐξ μάλιστα παρασάγγαις, ἐπὶ δυόμενον ἥλιον. εὐθὺς δὴ οὖν ὁ ναχοραγὰν πόῤῥω τῶν τειχῶν τὰς ἀκάτους ὁπόσας ἐφ' ἁμαξῶν ἐπήγετο ἐς τὸν ποταμὸν ἐμβαλὼν καὶ συζεύξας, λανθάνει τοὺς ῥωμαίους, γέφυράν τέ τινα ἐξ αὐτομάτου πηξάμενος, καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος ἐς τὸ ἀντιπέραν διαβιβάσας· ἐβούλετο γὰρ ἐς τὰ πρὸς νότον ἄνεμον ἀφικέσθαι τοῦ ἄστεος, ὅθεν δὴ οὐ πῃ οὐδαμῶς ἤμελλε τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ κώλυμα ἔσεσθαι τῷ περιβόλῳ πελάζοντι· ὑπὸ γὰρ τὸ ἀρκτῷον καταῤῥεῖ καὶ παρατείνεται μέρος. καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ τὸ περιόρθρον ἄρας ἐκ τῆς ὄχθης, εἴχετο τῆς πορείας, καὶ τὴν νῆσον ὡς ἀποτάτω παραμειψάμενος, ἀνὰ τὸ πρόσω ἐχώρει· μόλις δὲ περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν οἱ ῥωμαῖοι τὴν διάβασιν ἐγνωκότες, διεταράχθησάν τε, καὶ περὶ πλείστου ἐποιοῦντο προτερῆσαι ἀνὰ τὸ ἄστυ τοὺς πολεμίους. τοιγάρτοι τάς τε ξυνήρεις καὶ ὅσοι τριακόντοροι παρώρμιστο πληρώσαντες, ὀξύτατα τοῦ ποταμοῦ τῷ ῥῷ κατεφέροντο. ἀλλὰ φθάσας ὁ ναχοραγὰν, ἀμφὶ τὸ μεσαίτατον τῆς τε νήσου καὶ τοῦ ἄστεος ἐτύγχανεν ἤδη, ξύλοις τε καὶ λέμβοις τὸ εὖρος ἅπαν τῆς δίνης διαφραξάμενος, τότε τῶν ἐλεφάντων στῖφος ὄπισθεν ἐπιστήσας, ἐς ὅσον οἷόν τε ἦν αὐτοῖς τῆς βάσεως ἀφικνεῖσθαι. οἱ δὲ τῶν ῥωμαίων στόλος, ταῦτα πόῤῥωθεν ἰδόντες, αὐτίκα πρύμναν ἐκρούοντο, πολλῇ τε χρώμενοι ἐς τοὔμπαλιν τῇ εἰρεσίᾳ, χαλεπώτατα πρὸς τὸ ἀντίπορόν τε καὶ ῥοῖδες τῆς φορᾶς ἀνταγαγόμενοι, ἀπεχώρησαν. δύο δὲ ὅμως ναῦς κενὰς τῶν ἐμπλεόντων εἷλον οἱ πέρσαι. οἱ γὰρ δὴ ἄνδρες ξυλλαμβάνεσθαι μέλλοντες, τοῖς ὕδασι παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς εὐτολμότατα κατεθάῤῥησαν, ἀντὶ τοῦ μείζονος, οἶμαι, καὶ προὔπτου κινδύνου, τὸ ἔλαττον δεινὸν δή που ἑλόμενοι, καὶ μετέχον μᾶλλον τῶν ἐκ τῆς τύχης ἀδήλων. τοιγάρτοι ἀφήλαντό τε κουφότατα καὶ ὑποβρύχιοι ἐπέπλεον διανηξάμενοι, μόλις ὡς τοὺς οἰκείους ἀπεκομίσθησαν. τότε δὴ οὖν οἱ ῥωμαῖοι βούζην μὲν τὸν στρατηγὸν ἀνὰ τὴν νῆσον κατέλιπον, ἅμα τῷ οἰκείῳ στρατεύματι ἐπιμελησόμενόν τε τῶν τῇδε ἁπάντων, καὶ ἀλεξήσοντα ἐς ὅτι δέοι· οἱ δὲ

ἄλλοι ἅπαντες, κατὰ τὸ ἐγκάρσιον τὸν ποταμὸν περαιωθέντες, καὶ διὰ τῆς χέρσου ἑτέραν τινὰ ὁδὸν προδυόμενοι, ὡς μὴ κατ' αὐτὰ τοῖς πολεμίοις χωρῆσαι, παραγίνονται ἐς ἐκεῖνο δὴ τὸ τοῦ φάσιδος ἐπώνυμον ἄστυ, καὶ εἴσω τῶν πυλῶν παρελθόντες, διεδάσαντο στοιχηδὸν οἱ στρατηγοὶ τὴν φρουρὰν τοῦ περιβόλου. οὐ γὰρ ὤοντο ἀξιόμαχοι ἔσεσθαι, εἴ γε συστάδην παρατάξεσθαι προαιρεθεῖεν. πρῶτος μὲν οὖν ἰουστῖνος ὁ γερμανοῦ, καὶ ὁ ἀμφ' αὐτὸν ὅμιλος ἐν τῷ ἀκροτάτῳ μέρει τῷ πρὸς θάλατταν νεύοντι ἐτετάχατο· βραχὺ δὲ ἔτι ἀπωτέρω μαρτῖνος εἱστήκει ὁ στρατηγὸς, καὶ αἱ μαρτίνου δυνάμεις· ἀμφὶ δὲ τὸ μεσαίτατον, ἄγγιλας μὲν ἔχων μαυρουσίους πελταστὰς καὶ λογχοφόρους· θεόδωρος δὲ τζάνους ὁπλίτας, καὶ φιλομάθιος ἰσαύρους σφενδονήτας καὶ ἀκοντιβόλους. ὀλίγῳ δὲ τούτων ἀποκεκριμένοι ἐφρούρουν λαγγοβάρδων ἀπόμοιρα καὶ ἐρούλων, γίβρος δὲ ἡγεῖτο ἀμφοτέρων. τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν τοῦ τείχους, καὶ πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον ἀπολῆγον, τοῖς ἑώοις τάγμασιν ἐπετέτραπτο, ὑπὸ βαλεριανῷ στρατηγῷ τεταγμένοις. οὕτω μὲν ὑπὲρ τοῦ ἐρύματος ἡ τῶν ῥωμαίων στρατιὰ ἐν κόσμῳ παρετέτατο. ἦν δὲ αὐτοῖς καὶ χαράκωμα ἔμπροσθεν καρτερώτατα ἐξειργασμένον, ὡς ἀντέχειν εὐθὺς πρὸς τὰς ἐπιδρομὰς, καὶ ὃν ἐν προβόλου μοίρᾳ ἐγκεῖσθαι τῷ τείχει. ἐδεδίεσαν γὰρ εἰκότως ἐπ' αὐτῷ, ἅτε δὴ ξύλοις τε πεποιημένῳ, καὶ ἄλλως ὑπὸ χρόνου πολλαχοῦ διερρυηκότι. τῷ τοι ἄρα αὐτοῖς καὶ τάφρος μάλα εὐρεῖα πέριξ ὠρώρυκτο, ὕδατός τε ἤδη μεστὴ καὶ ὑπερχειλὴς ἐγεγόνει, ὡς καὶ τοὺς σκόλοπας οἳ δὴ ἐτύγχανον ξυνεχέστατα ἐμπεπηγότες διαλανθάνειν καὶ ἀποκεκρύφθαι· τῆς γὰρ λίμνης, ἣν δὴ σμικρὰν θάλατταν ὀνομάζουσι τὴν ἐς τὸν εὔξεινον πόντον ἐκεῖσε φερομένην, ἐνταῦθα μετοχετεύσαντες, ῥαδίως ἅπαντα ἔπλησαν. νῆες δὲ φορτίδες μεγάλαι πρὸς τῇ κυματωγῇ τῆς θαλάττης, καὶ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ φάσιδος πλησιαίτατα τοῦ ἄστεος ἐφορμοῦσαι, μετεώρους εἶχον τὰς ἀκάτους, καὶ ἀμφ' αὐτὰ δήπου τὰ καρχήσια τῶν ἱστῶν ἀνιμηθείσας καὶ βεβαιότατα αἰωρουμένας, ὡς πολλῷ ἀνέχειν τὰ μεγέθη τῶν πύργων καὶ ὑπερφέρεσθαι. ἄνω δὲ στρατιῶται εἱστήκεσαν, καὶ τῶν ναυτῶν ὁπίσω εὐθαρσεῖς τε καὶ πολεμικώτεροι, τόξα τε φέροντες καὶ σφενδόνας, μηχανάς τε ἑκηβόλους ἐνθέμενοι, πρὸς τὸ ἐνεργὸν ἤδη ἐσκευασμένας. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἕτεραι νῆες διὰ τοῦ ποταμοῦ ἀνηγμέναι, ἐπὶ θάτερον μέρος παρῆσαν, ᾧ δὴ βαλεριανὸς ἐφειστήκει, ὁμοιότατα ταῖς ἄλλαις ἐξηρτυμέναι, ὡς αὖ ἑκατέρωθεν οἱ πολέμιοι ἐξ ὑπερδεξίων βαλλόμενοι ἀποκρούοιντο, πειρασείοντες τῇ πολιορκίᾳ.

ὥς τε

ὥστε δὲ ταύτας δὴ τὰς ἐν τῷ ποταμῷ ναῦς ἥκιστα ὑπό του πημαίνεσθαι, Δαβραγαζάνης ἀνὴρ ταξίαρχος, καὶ Οὖννός τις λοχαγὸς, Ἐλμίγγειρος ὄνομα, οὗτοι δὴ προστεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἐπακτρίδας τινὰς ἀμφιπρύμνους δέκα πληρώσαντες ἐκ τῆς ἀεὶ σφίσιν ἑπομένης δυνάμεως, καὶ ὡς ἀνωτέρω προελθόντες ἐφρούρουν ξὺν ἀγρυπνίᾳ, καὶ περιεσκόπουν τὰς διαβάσεις ἐπιπλέοντες, νῦν μὲν ἐν μέσῳ τῷ ῥείθρῳ, νῦν δὲ ἐφ' ἑκατέρας τῆς ὄχθης. καὶ τοίνυν ἐνταῦθα ξυνηνέχθη τερπνόν τι λίαν καὶ ἐπίχαρι, ὡς ἐν πολέμῳ καὶ παρατάξει. ἔτι γὰρ τούτων ἀνωτέρω αἱ Ῥωμαϊκαὶ δύο ξιακόντοροι, ἃς δὴ ἔμπροσθεν ἔφην κενὰς ἀνδρῶν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀφῃρῆσθαι· αὗται δὴ οὖν αἱ ξιακόντοροι ὁπλίτας ἔχουσαι μηδένας, ἐν τῷ ποταμῷ ἐναυλοχοῦντο καλωδίοις τῇ γῇ ἐξημμέναι. νυκτὸς δὲ ἐπιλαβομένης, οἱ μὲν ἄνδρες ἐν αὐταῖς ἐκάθευδον ἅπαντες. τοῦ δὲ ῥοῦ πολλοῦ φερομένου, καὶ τὰ πείσματα διατείνοντος, τῇ ὑπαγωγῇ τῶν ὁλκάδων, ἀπορρήγνυται τῇ μιᾷ ὁ δεσμὸς ἐξαπιναίως· ἄφετον δὲ αὐτὴν ἡ δίνη λαβοῦσα καὶ ἐλευθέραν, καὶ οὔτε εἰρεσίας ἀντιπαρατεινούσης, οὔτε πηδαλίου ἑτέρωθί που ἰθύνοντος, κατάγει πως αὐτὴν ὀξύτατα ἐς τὸ πρόσω, καὶ παραδίδωσι τοῖς ἀμφὶ Δαβραγάζαν Ῥωμαίοις· οἱ δὲ ἰδόντες, ἄσμενοι εἷλον τὸ θήραμα, καὶ ἐπετέρποντο τῇ ξυντυχίᾳ, ὅτι γε αὐτοῖς ἤδη ἡ ναῦς κενὴ πρότερον ἀπελθοῦσα, τότε δὴ ἀνδρῶν ἀνάπλεως ἐπανῆκεν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ναχοραγὰν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει ἄρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, τῷ ἄστει ἐπέλαζεν, ἀκροβολίσασθαί τε βουλόμενος, καὶ ἀπόπειραν ποιήσασθαι τῶν Ῥωμαίων, εἰ ἐπεξίασι, ταύτῃ τε σαφέστατα διαγνῶναι, ὅπως αὐτοῖς εἰς ἑτέραν τὰ ἐς τὸν πόλεμον παρασκευασία. τότε δὴ οὖν οἱ Πέρσαι, ἐπειδὴ ἐς τόξου βολὴν ἀφίκοντο, αὐτίκα οἵγε τοῦτο δὴ αὐτοῖς τὸ εἰθισμένον θαμὰ ἐπετοξάζοντο· πολλοί τε τῶν Ῥωμαίων τρωθέντες, οἱ μὲν ἔτι ἀμυνόμενοι, ἀντεῖχον· ἔνιοι δὲ καὶ ἀπόμαχοι ἐγίγνοντο. Ἄγγιλας δὲ καὶ Φιλομάθιος, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτοὺς ταγμάτων ἄνδρες ἐς διακοσίους, καὶ ταῦτα προειρημένον ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ ὑπὸ Μαρτίνου μένειν ἕκαστον κατὰ χώραν, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀπομάχεσθαι, οἱ δὲ τὴν καθ' αὑτοὺς πύλην ἀναπετάσαντες, κατὰ τῶν πολεμίων ἐχώρουν. Θεόδωρος δὲ ὁ τοῦ Τζανικοῦ ὁμίλου ταξίαρχος, ἐπεῖχε μὲν τὰ πρῶτα, καὶ ἀνέκοπτε τὴν ὁρμὴν, νεμεσῶν αὐτοῖς τῆς προπετείας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, ὑπήγετο καὶ αὐτὸς τοῖς πλείοσιν οὔτι ἑκὼν καὶ ἐνεδίδου, εὐθύς τε ἐφοίτα ξὺν ἐκείνοις, ὡς μὴ ἀποδειλιᾶν νομισθείη· τούτου τε ἕνεκα μόνου τὸ συμπρεπὲς τῆς εὐβουλίας προΐεσθαι· ἤρεσκε μὲν γὰρ

αὐτὸν οὐδαμῶς τὰ ποιούμενα, μετέχειν δὲ ὅμως αὐτῶν ἠνείχετο ἐς ὅτι ἄρα καὶ τελευτήσαιεν. καὶ μικροῦ γε ἅπαντες αὐτοῦ διεφθάρησαν, εἰ μή τις αὐτοὺς ἑτέρα διέσωσε γνώμη ἐκ τοῦ κρείττονος ἐπιρρωσθεῖσα. οἱ γὰρ διλιμνῖται ἀνὰ τὸν ἐκείνῃ χῶρον ἑστῶτες καὶ ἐς φάλαγγα ξυντεταγμένοι, ἐπειδὴ κατεῖδον τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐπερχομένων, ὑπεδέχοντό γε αὐτοὺς ἡσυχῇ καὶ ἀνέμενον. ὡς δὲ ἀγχοῦ ἤδη παρῆσαν, αὐτίκα οἵγε ἠρέμα τὰ κέρα ὑποκολπώσαντες, περιβάλλουσιν ἅπαντας, καὶ ἐς ἀκριβῆ κύκλωσιν ἐγκατεῖργον. οἱ δὲ ῥωμαῖοι πάντοθεν περιειλημμένοι, δράσαι μὲν τὸ λοιπὸν οὐδὲν ὅπῃ οὖν τοὺς πολεμίους διενοοῦντο· εὐκτὸν δέ τι αὖθις ἐδόκει καὶ ἄπιστον, εἴγε ἀμωσγέπως διαδράσαιεν. καὶ δὴ ἐπὶ σφᾶς ἑλιχθέντες, καὶ τὰ δόρατα προβεβλημένοι, ἐμπίπτουσιν ἀθρόον τῶν πολεμίων τοῖς πρὸς τῷ ἄστει ἐφεστηκόσιν. οἱ δὲ ἐνδόντες αὐτοὺς πολλῇ τῇ ῥύμῃ φερομένους, καὶ οἷον ταῖς ἐλπίσιν ἀπειρηκότας, διέστησαν εὐθὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀπεκρίθησαν, οὐκ ἐνεγκόντες ἄνδρας δυσθανατῶντας, καὶ ὅποι αὐτοῖς τὸ θράσος χωρήσει, οὐ λογιζομένους. οὕτω δὲ ἐκείνων ἐφέντων, ἐκδραμόντες οἱ ῥωμαῖοι κατὰ τὸ παρῆκον, ἄσμενοι αὖθις εἴσω τοῦ περιβόλου ἐγένοντο, καὶ τὰς πύλας προσεῖρξαν. ἀλλὰ τοσοῦτον μὲν κινδύνου ἵκοντο, οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τῳ ἀριστεύσαντες, ἢ μόνῳ τῷ διαφυγεῖν καὶ ἀποσωθῆναι. τοῖς δὲ τῶν περσῶν ἀχθοφόροις ἐκ πλείστου διαπονουμένοις ἐς τὸ τὴν τάφρον καταχωννύναι, τότε δὴ ἅπασα αὐτοῖς ἀνεπέπληστο, καὶ ξυνῆπτο ἁπανταχόθεν τὸ ἀπερρωγὸς καὶ μεμερισμένον, ὡς καὶ βάσιμον εἶναι τὸ χωρίον στρατιᾷ τειχομαχούσῃ, καὶ τὰς ἑλεπόλεις μηχανὰς οὐ χαλεπῶς ἐνθένδε προσάγεσθαι. μακρὸς δὲ αὐτοῖς καὶ κατὰ τὴν πολυχειρίαν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ χρόνος ἐτρίβη· λίθους γὰρ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ χοῦν ἐμβαλόντες, οὐ ῥαδίως πρὸς τὰς συγκλείσεις ἐξήρκουν, ξύλων οὐ μάλα παρόντων, ὅτι μὴ ὁπόσα πόρρωθεν ἐκ τῆς νάπης κατατέμνοντες ξὺν πόνῳ πολλῷ διεκόμιζον. οἱ γὰρ ῥωμαῖοι ἐτύγχανον ἤδη πρότερον ἅπαντας τοὺς ἀμφὶ τὸ ἄστυ ἀγροὺς ἐμπρήσαντες, καὶ πρός γε τὰς τῶν ὁδοιπόρων καταλύσεις καὶ εἴ τι ἕτερον ἐνδιαίτημα ὡς πλησιαίτατα ἵδρυτο. τοῦτο δὲ ἔδρασαν, ὡς ἂν μὴ τὴν ἐνθένδε ὕλην οἱ πολέμιοι πρόχειρον ἔχοντες, εὐκόλως τὰς ἐπιτεχνήσεις τῶν ἔργων ποιοῖντο. ἐκείνης μὲν οὖν τῆς ἡμέρας οὐδέν τι ἀξιαφήγητον ἄλλο ἐπράχθη, ἀλλὰ νυκτὸς ἐπιφοιτώσης, ὁ ναχοραγὰν ἅμα τοῖς πλήθεσιν ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπανῄει. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ μαρτῖνος τά τε τῶν οἰκείων φρονήματα ἐπιρρῶσαι βουλόμενος, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπλῆξαι, ἤθροισε μὲν ἐς ταυτὸ ἅπασαν τὴν τῶν ῥωμαίων στρα-

πιὰν,

τικὴν, ὡς δή τι τῶν παρόντων πέρι διασκεπτόμενος· εἰσφοιτᾷ δὲ ἀθρόον ἐς μέσον οὕτω πρὸς ταῦτα μεμελετημένον, ἀνήρ τις τῶν οὐ λίαν γνωρίμων, κονιορτοῦ τε ἀνάπλεως, καὶ οἷος ἐκ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰκάζεσθαι, ἥκειν τε ἔλεγεν αὐτίκα ἐκ Βυζαντίου, καὶ γράμμα τοῦ βασιλέως ἐπιφέρεσθαι. λαβὼν δὲ τοῦτο ἀσμενέστατα δῆθεν ὁ στρατηγὸς, καὶ ἀνελίξας, οὐκ ἐν ἀπορρήτῳ καθ' αὑτὸν ἀνελέγετο, οὐδὲ μόνοις τοῖς ὄμμασιν ἡσυχῇ διϊὼν τῷ νῷ εἰσῆγε τὰ γεγραμμένα, ἀλλ' ἀνεβόα λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, ὡς ἂν ἅπαντες ἐπαΐοιεν. καὶ τῷ μὲν βιβλιδίῳ ἐκείνῳ ἴσως ἄλλο τι ἐνεγέγραπτο. ἦν δὲ ὅμως τὰ βοώμενα τάδε· Ἔσταλκα μέν σοι καὶ ἑτέραν στρατιὰν, οὐ μείονα τῆς προτέρας· καίτοι εἰ καὶ πολλῷ πλείους οἱ δυσμενεῖς τυγχάνοιεν ὄντες, ἀλλ' οὐκ ἐς τοσοῦτον ὑμᾶς ὑπερβαλοῦνται τῷ πλήθει, ὁπόσον ὑμεῖς τῇ ἀδείᾳ, ὡς τὸ συμβήσεσθαι τήν τε ὀλιγότητα καὶ τὴν ἀμεξίαν, τῶν ἴσων μὴ ἀφεστηκέναι. ὡς ἂν δὲ μηδὲ ταύτῃ ἐκεῖνοι μεγαλαυχοῖεν, δέχου καὶ τοῦτον δὴ τὸν στρατὸν, ὥσπερ φιλοτιμίας μᾶλλον καὶ ἐπιδείξεως, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀναγκαίου χάριν ἀπεσταλμένους. θαρρεῖν τοίνυν καὶ ἔργου ἔχεσθαι σὺν προθυμίᾳ, ὡς ἡμῶν οὐδὲν ὀπίσω τῶν δεόντων προεσομένων. Εὐθὺς δὴ οὖν ἀνεπυνθάνετο, ὅποι εἴη τὸ στράτευμα. ὁ δὲ οὐ πόρρω εἶπεν ἀφεστήκασιν, ἢ μόνον τέσσαρσι περσικοῖς παρασάγγαις. καταλελοιπέναι γὰρ αὐτοὺς ἀμφὶ τὸν Νέοκνον ποταμὸν ἐπαυλιζομένους. καὶ ὁ Μαρτῖνος ὀργήν τινα τῷ προσώπῳ ὑποκρινόμενος, Ἀπίτωσαν αὖθις, ἔφη, ὡς τάχιστα καὶ οἴκαδε ἀναστρεφόντων, ὡς ἔγωγε οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς ἐφείην ἐνθάδε γενέσθαι· δεινὸν γὰρ εἰ τανδὲ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ πλείστου ἡμῖν ξυστρατευομένων, πολλὴν ὅσον χρόνον διαπονηθέντων, καὶ πολλάκις πρὸς τοὺς πολεμίους παραταξαμένων, ἤδη τε οὐ πόρρω ἡκόντων ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν ἀντίπαλον, καὶ τελεωτάτην ἀναδήσασθαι νίκην· οἱ δὲ οὔπω κατόπιν τῶν ἀναγκαίων παρέσονται, καὶ μονονουχὶ ἀπογευσάμενοι τῶν κινδύνων, εἶτα τὴν ὁμοίαν ἀποίσονται δόξαν, καὶ ἐς ἐκείνους ἀνενεχθείη τὸ πέρας· καὶ τὸ δὴ πάντων ἀδικώτερον, τὰ γέρα ἐπίσης τοῖσδε καρπώσονται. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν, αὐτοῦ μενετέα, ἐς ὅσον ἐς τὴν ἀποπορείαν παρασκευάσασθαι, ἀποχρήσουσι δὲ ἡμῖν οὗτοι τὸ λειπόμενον τοῦ πολέμου ἄριστα κατεργάσασθαι· καὶ ἅμα ἐς τὰ πλήθη ἐπιστραφεὶς, ἦ οὐχὶ καὶ ὑμῖν ταῦτα, ἔφη, δοκεῖ ὦ ἄνδρες ξυστρατιῶται; οἱ δὲ ἐπευφήμησαν ξὺν βοῇ, καὶ δίκαια εἶναι ἀνέκραγον τὰ τῷ στρατηγῷ βεβουλευμένα. καὶ οἱ μὲν θαρραλεώτεροι ἐγεγένηντο, καὶ οἷον ἑτέρων οὐ δεῖσθαι προσβοηθησόντων. μάλιστα γὰρ αὐτοὺς εἰς ἔριν ἐκίνει καὶ φιλοτιμίαν ἡ τῶν λαφύρων ἐλπὶς, καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐκ ἐς μακρὰν ἅπαντα ᾤοντο κομιεῖσθαι,

ὥσπερ

ὥσπερ ἤδη τοὺς δυσμενεῖς ἀνελόντες· καὶ τοῦτο μόνον πεφροντισμένον αὐτοῖς, ὅπως τὴν λείαν διανεμοῦνται. ἀπέβη δὲ ὅμως καὶ θάτερον τῶν μαρτίνου διανοημάτων· ὁ γὰρ λόγος οὗτος διὰ τοῦ πλήθους ἐξολισθήσας, καὶ πανταχοῦ περιηγμένος, καὶ παρ' αὐτοὺς ἀφῖκται τοὺς πέρσας, ὡς ἄρα στρατιὰ ἑτέρα ῥωμαϊκὴ πρὸς τῷ νεόκνῳ ποταμῷ παραγένοιτο, καὶ ὅσον οὔπω τοῖς προτέροις ἀναμεμίξεται. ἀφασίᾳ δὴ οὖν ἅπαντες εἴχοντο, δεδιότες εἰ μέλλοιεν τοσούτοις ἤδη πόνοις τετρυχωμένοι, πρὸς νέους ἄλλους καὶ ἀκμῆτας παρατάττεσθαι πολεμίους. ὁ δὲ ναχοραγὰν, οὐδέν τι μελήσας, καὶ ἴλην τινὰ μετρίαν ἐκ τῶν περσικῶν ἔστειλε ταγμάτων, ἀνὰ τὴν ἀτραπὸν ἐκείνην καθ' ἣν ᾤετο διαβήσεσθαι τοὺς περὶ ὧν ἐτύγχανε τῇ φήμῃ ἐξηπατημένος. οἱ δὲ παραγγελλόμενοι, σπουδῇ τε καὶ ἀγρυπνίᾳ οὐκ ἐν δέοντι ἐχρῶντο. καταλαβόντες γὰρ τὰ ἐπίκαιρα τῶν χωρίων, ὑπεκρύπτοντο αὐτοῦ καὶ ἀνέμενον τοὺς οὐδαμῶς παρεσομένους, γνώμην ἔχοντες, ἀφυλάκτως αὐτοῖς τῷ ἀπροσδοκήτῳ τυχὸν προϊοῦσιν ἐπιπεσεῖσθαι, καὶ τὸ τάχος ἀνακόψαι τῆς πορείας, ἕως οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐκπολιορκηθεῖεν. οὕτω μὲν οὖν δύναμις οὐ λίαν ἐλαχίστη τῶν περσῶν μάτην ἠχόλητο, τοῦ ἄλλου πλήθους ἀφῃρημένη. εὐθὺς δὲ ὁ ναχοραγὰν ἐξῆγε καὶ ὡς τὸν στρατὸν, φθάσαι τὴν ἐπήλυσιν δῆθεν βουλόμενος τῶν οὐδαμῶς παρεσομένων, καὶ πολλῷ ξὺν φρονήματι κατὰ τῶν ῥωμαίων ἐχώρει, ἐπικομπάζων ἀναφανδὸν καὶ ἐπομνύμενος, ἦ μὴν αὐθημερὸν τὴν πόλιν ἅπασαν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐμπρῆσαι. ἐπηγγέλλετο γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ αὐθαδείας ὁ ἔμπληκτος, ὡς ἄρα ἐπὶ πόλεμον ᾔει, πρᾶγμα οὕτως ἀφανές τε καὶ ἀδηλότατον, καὶ πολλὰς ἐπιδεχόμενον ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὰς καὶ μεταβάσεις, μάλιστά γε πάντων, θείας τινὸς καὶ κρατερᾶς ἀνάγκης ἀπηρτημένον, ὅσον καὶ σμικρὸν οὐδὲν ἐν ταυτῷ γίγνεται. ἀλλ' ἔθνη τε ἀνθρώπων μυρία καὶ πόλεις συχναὶ, καὶ πολιτεία ξύμπασα οὕτω παραχὸν ἀνακινεῖται καὶ διαταράττεται, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐλπίδας σαλεύει. ὁ δὲ ἐς τοσοῦτον ἐπῆρτο ἀλαζονείας, ὡς καὶ τοῖς ἐργοπόνοις καὶ ὑπηρέταις, οἳ δὴ ἀνὰ τὴν ὕλην σκεδαννύμενοι τὰ δένδρα κατέτεμνον, τυχὸν μὲν ξυλείας ἕνεκα, τυχὸν δὲ καὶ ἐπισκευῆς τῶν πολεμικῶν μηχανημάτων· τούτοις δὴ οὖν ἅπασιν ἐκέλευεν, ἐπειδὰν καπνὸν ἀρθέντα θεάσοιντο, τοὺς δὲ γιγνώσκειν ὡς πῦρ ἤδη τῷ τῶν ῥωμαίων περιβόλῳ εἴη ἐμβεβλημένον, καὶ μεθεῖναι μὲν τὰ ἐν χερσὶν ἔργα, δρομαίους δὲ ὡς αὐτὸν ἥκειν, καὶ συνεπιβάλλειν τὴν φλόγα, ὡς ἂν ῥαδίως ἅπαντα πυρποληθείη. καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐφ' ἑαυτῷ βρενθυόμενος, εἴχετο τῆς ἐφόδου. ἰουστῖνον δὲ τὸν γερμανοῦ,

μανῶ, οὐ γὰρ ᾤετο ἐν τῷ τότε τὸν καιρὸν ἐγχωρεῖν παρέσεσθαι, ἔννοιά τις θεόθεν οἶμαι εἰσῆλθε πρός τινα ἱερέων ἁγιώτατον τῶν ἀμφὶ χριστιανοῖς σεμνοτάτων, οὐ πόρρω τῆς πόλεως ἀφεστηκότα, παραγγείλας ὡς τάχιστα, καὶ ἐπιθειάσαι. καὶ τοίνυν ἀπολεξάμενος ἐκ τῆς Μαρτίνου καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως ὅ τι καρτερόν τε καὶ μαχιμώτατον, καὶ πεντάκις χιλίους ἱππότας ἀγείρας, ἅπαντάς τε ὡς ἐς πόλεμον ἄριστα ἐξοπλίσας, ὁ δὲ ξὺν ἐκείνοις ἀπήλαυνε, τῶν τε σημείων οἱ ἑπομένων, καὶ τῆς ἄλλης στρατηγικῆς εὐκοσμίας. ἔτυχε δὲ ξυνενεχθὲν, ὅτε οἱ Πέρσαι κατεῖδον τούτους προσιομένους, ᾠήθησαν ἤδη οἱ ἀμφὶ Ἰουστῖνον ἐκείνους ἐπιφοιτῶντας. ἀλλ' ἑτέρωθεν γὰρ ἀφιγμένοι, ἀθρόον τῷ στρατοπέδῳ προσπέλαλον, πυκνοί τε ἢ πρότερον τοξεία ἐχρῶντο, ὡς ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον τοὺς Ῥωμαίους ἐκπλήξοντες, καὶ τάχιστα τὴν πόλιν ἀρπασόμενοι. τοιγάρτοι βέλη ἐφέρετο ἅμα συχνὰ, καὶ εἶτα ἕτερα, καὶ ἄλλα ἐπὶ τούτοις· ἅπαντά τε τὸν μεταξὺ ἀέρα ἐπεκάλυπτον τῇ συνεχείᾳ, ὥσπερ ἀλλήλοις ξυμπεφυκότα. εἴκασεν ἄν τις τὸ χρῆμα νιφετῷ μεγάλῳ, ἢ χαλάζῃ πολλῇ ξὺν βιαίῳ πνεύματι καταῤῥαγείσῃ. ἄλλοι δὲ τάς τε μηχανὰς ἐκίνουν, καὶ βέλη πυρφόρα ἠκόντιζον, ἔς τε τοὺς καλουμένους σπαλίωνας ὑποδυόμενοι, τοῖς ἐκεῖ τοῦ τείχους ἐπεφέροντο, ὡς ξύλινόν τε ὂν, καὶ ταύτῃ ῥᾳδίως διατεμούμενοι. οἱ δὲ τὸ δάπεδον διορύττειν ἐπειρῶντο, καὶ τῆς πρώτης βάσεως ἐφικνοῖντο, ἄνω τε ἀναρρῆξαι καὶ διασπαράττειν τὸ ξυμπεπηγὸς καὶ ἐπηρεισμένον. ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἔς τε τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλξεις ἑστῶτες, ἀντεῖχον ξὺν προθυμίᾳ καὶ ἐπεμάχοντο, ὥσπερ τὴν πεῖραν δεικνύναι βουλόμενοι, τὸ μὴ χεῖρον αὐτοῖς ἑτέρων δυνάμεων προστησαμένους. ἦν τε ἡ Μαρτίνου ἀπάτη ἐν αὐτῷ δὴ τῷ ἔργῳ διεφάνη, ὡς χρησιμωτάτη καὶ ἐνεργοτάτη. ἅπαντας γὰρ ἀφειδῶς διέτεινεν, ἰδέᾳ ὅτινα τρόπον ἀνικητήριον μέλλοντες. δλόσχατα μὲν γὰρ πολλὰ ἐκ τοῦ μετεώρου ἀκοντιζόμενα, τοὺς πολεμίους ἐτίτρωσκεν, ἅτε δὴ πλήθει γυμνὰ ἐρυμάτων προσπίπτοντα, καὶ οὐδὲ ἐκεῖν' ἑτέρωθι φέρεσθαι· λίθοι δὲ ἁμαξιαῖοι κατὰ τῶν σπαλιώνων ἐρρίπτοντο, τὰ πλέγματα καταγνύντες. μετέωροί τε ἄλλοι διασφενδονούμενοι, τὰ κράνη τῶν Μήδων καὶ τὰς ἀσπίδας κατέθραυον, πήγνυσθαί τε αὐτοῖς ἐν χρῷ τῷ τείχει, οὐ μάλα ἐφίεσαν, βιαιότερον ἐνοχλοῦντες. τῶν δὲ ταῖς ἀκάτοις, ἅπερ μοι ἤδη ἐρρήθη, ἐφεστηκότων, οἱ μὲν τόξοις χρώμενοι πλείστους ἐτίτρωσκον, ἅτε ἄνωθεν βάλλοντες, οἱ δὲ τῶν μηχανῶν δαιμονιώτατα ἥπτοντο. τότε δὴ τὰ πέρα ἐκεῖνα τὰ καὶ ἐς τοῦτο ἐσκευασμένα δοράτια πολλῇ ξὺν ἀνάγκῃ ἐκτιναττό-

μένα, ἐπιπλεῖστον ἐφέρετο, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν βαρβάρων πόρρωθεν ἔτι ἐπερχομένοις, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς αὐτοῖς ἵπποις διαπερνᾶσθαι, καὶ καταπίπτειν ἐξαπιναίως. βοή τε ἐπὶ μέγα ἐπῆρτο, καὶ σάλπιγγες ἑκατέρωθεν πολεμιστήριόν τι μέλος ἐπῇδον. οἱ δὲ πέρσαι καὶ τοῖς τυμπάνοις ἐδόμβουν, καὶ σφοδρότερον ἐπηλάλαζον ἐκπλήξεως ἕνεκα, ὅτε τῶν ἵππων χρεμετισμὸς, καὶ τῶν ἀσπίδων ὁ πάταγος, καὶ αἱ τῶν θωράκων ἐκρίψεις, παμμιγῆ τινα καὶ ἄγριον ἀνέπλεκον ἦχον. ἐν τούτῳ δὲ ἰουστίνῳ τῷ γερμανοῦ ἐκ τοῦ νεὼ ἐπανιόντι, ξυναίσθησις γίγνεται τῶν δρωμένων τῇ τε ταραχῇ, καὶ τῷ κτύπῳ. καὶ αὐτίκα τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἱππότας συστρέψας, καὶ ἐς τάξιν τινὰ ἐν κόσμῳ καταστησάμενος, τότε σημεῖα ἐς ὕψος ἀρθῆναι ἐκέλευε, καὶ ἅπαντας ἔχεσθαι ἔργου, γιγνώσκοντας ὡς οὐκ ἀθεεὶ ἔτυχον τοῦ ἄστεος ἐξεληλυθότες, ἀλλ' ἐφ' ᾧ δεδίξασθαι τοὺς πολεμίους τῷ ἀπροσδοκήτῳ, καὶ ἀπαγάσαι τῆς πολιορκίας. ὡς δὲ βραχύ τι προελθόντες, κατεῖδον τοὺς πέρσας ἐγκειμένους τῷ περιβόλῳ, τότε δὴ ἀθρόον ἐμβοήσαντες, ἐμβάλλουσι τῷ μέρει τῷ πρὸς τῇ θαλάττῃ παρατεταγμένῳ. ἐνθένδε γὰρ καὶ ἐτύγχανον ἀφιγμένοι. καὶ αὐτίκα, οἱ μὲν κοντοῖς, οἱ δὲ σαρίσσαις, οἱ δὲ καὶ ξίφεσι παίοντες, τὸ παρεμπῖπτον διέφθειρον, βιαιοτέρας τε τὰς ἐπελεύσεις ἀνὰ τὰς στίχας τῶν ἐναντίων ποιούμενοι, καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἐξωθοῦντες, παρερρήγνυσαν τὸ ξυνεχὲς καὶ συντεταγμένον. οἱ δὲ πέρσαι τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν στρατὸν ὑποτοπήσαντες, ὃν δὴ παρέσεσθαι ἠκηκόεσαν, καὶ ὅτι διαλαθόντες τοὺς ἐς τοῦτο ἀποκεκριμένους ἀφίκοντο, θορύβου καὶ δέους ἐνεπίμπλαντο, καὶ χύδην ἐς ἑαυτοὺς ἀνελιττόμενοι, ἀπεχώρουν ἠρέμα ἐς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐς ὑπαγωγὴν ἐκινοῦντο. ταῦτα δὲ πόρρωθεν οἱ διλιμνῖται θεασάμενοι, (ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον τοῦ τείχους ἐμάχοντο) ὀλίγους μὲν αὐτοῦ κατέλιπον, οἱ δὲ ἄλλοι ἐχώρουν ἐπὶ τὸ πονούμενον. ἄγγιλας δὲ καὶ θεόδωρος, οἱ τῶν ῥωμαίων ταξίαρχοι, ὧν δὴ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, ἐπιφρασάμενοι τὴν ὀλιγότητα τῶν μεμενηκότων, ἐπεξίασιν ἀθρόον τοῦ ἄστεος ξὺν ἀποχρώσῃ δυνάμει, καὶ τὸ μέν τι αὐτῶν διαφθείρουσιν. ἔνιοι δὲ ἀποδράσαντες, ᾤχοντο. τούτους τε οἱ ῥωμαῖοι διώκοντες, οὐκ ἀνίεσαν. οἱ δὲ ἄλλοι διλιμνῖται ταῦτα ἰδόντες, οἵπερ ᾔεσαν ὡς δὴ τοῖς πέρσαις πιεζομένοις ἐπαμυνοῦντες, ἐπιστρέφουσιν αὐτίκα ἐπὶ θάτερα, ὑπαντιάζειν βουλόμενοι τοῖς ῥωμαίοις, ἄμεινον εἶναι ἡγούμενοι εἰ μᾶλλον τοῖς ὁμοφύλοις ἐς ὅτι τάχιστα ἐπαρήξαιεν, σπουδῇ τε ἀτάκτῳ, καὶ δρόμῳ πολλῷ ἐπεφέροντο, ὡς φεύγουσι μᾶλλον ἀπρεπῶς, ἢ ὅτι ἑτέροις ἐπέρχονται εἰκασθῆναι. ἔθεον μὲν γὰρ

ὡς δὴ

ὡς δὴ τοῖς οἰκείοις προσβοηθήσοντες, πλέον δέ τι ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς τοῦ ὀργι-
ζομένου τὸ ταραττόμενον. ἡ δὲ τῶν περσῶν στρατιά, ὅπως ἤδη πλησιαίτατα
παρετάττετο, ἰδόντες τοὺς διλιμνίτας οὕτω δή τι ξὺν ταραχῇ καὶ ἀκοσμίᾳ
φοιτῶντας, ἕτερόν τε οὐδὲν ἢ ὅτι ἀποδιδράσκουσι διανοηθέντες, καὶ λογιζόμενοι
ὡς οὐκ αὖ ποτε ἐκεῖνοι ἐς τοῦτο αἴσχους ἀφίκοντο μὴ μεγάλου τινὸς καὶ ἀνυποίστου πε-
ριεστηκότος κινδύνου, τότε δὴ καὶ αὐτοὶ ξυναπιέντες ἀγεννῶς, ἐσκεδάννυντο.
ἡ δὲ μελετωμένη τε ὡς φυγὴ καὶ ὑπολανθάνουσα, τότε δὴ αὐτοῖς ἐς τοὐμφανὲς
ἀνερράγη. ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ διλιμνῖται ταυτὰ περὶ τῶν περσῶν οἰηθέντες, ξυνεί-
ποντό γε αὐτοῖς καὶ συνεξέθεον, ἀπατήσαντές τε ἅμα καὶ ἐξηπατημένοι. τού-
των δὲ γινομένων, πλεῖστοι ὅσοι τῶν ῥωμαίων τοῦ περιβόλου ἐκβάντες, λαμπρο-
τέραν τοῖς πολεμίοις εἰργάσαντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐπισπώμενοί τε αὐτοῖς, καὶ
τὸ ἀεὶ λειπόμενον ἀναιροῦντες. ἄλλοι δὲ ἄλλοθεν ἐπεξιόντες πρὸς τὸ ἀντέχον
ἔτι καὶ ξυνεστηκὸς διεπονοῦντο. τὸ μὲν γὰρ λαιὸν κέρας τῶν βαρβάρων, οὕτω δή τι
περιφανῶς ἐκεκμήκει καὶ διελέλυτο. οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ξυντεταγμένοι, καρ-
τερώτατα ἀντεμάχοντο. οἵ τε γὰρ ἐλέφαντες ἀντ᾽ ἐρύματος προβεβλημένοι καὶ
ἐπεκπηδῶντες, διετάραττον αὐτίκα τὸν συνασπισμὸν τῶν ῥωμαίων εἴπου ξυ-
σταίη. οἵ τε ὑπὲρ τούτων ὀχούμενοι τοξόται, λίαν ἐσίνοντο τοὺς ἐπιόντας, οἷα ἐς
ὕψος ἠρμένοι, καὶ τῷ ὑπερέχειν εὐσκοπώτατα βάλλοντες· αἵ τε τῶν ἱππέων
ἶλαι διεξέχουσαι, ῥᾳδίως περιέβαλλον καὶ ἠνώχλουν ἀνδράσι πεζοῖς καὶ ἐμ-
βριθέστερον ὡπλισμένοις· ἤδη τε οἱ ταύτῃ ῥωμαῖοι ἐς φυγὴν ἐκκλίναντες ἀπη-
λαύνοντο. ἀνὴρ δέ τις ἐν αὐτοῖς τῶν μαρτίνου δορυφόρων, ὄγναρος ὄνομα, ἐν
στενοτάτῳ χωρίῳ ξυνειλημμένος, ὡς μηδὲ τὸ ἀποδιδράσκειν αὐτῷ ἐλεύ-
θερον εἶναι καὶ ἐφειμένον, αὐτίκα ὅγε ἀπειρηκὼς τοῖς ξυνενεχθεῖσι, καὶ ὥσπερ τῆς
τύχης ἀποπειρώμενος, ἐπιόντα οἱ δεινῶς τὸν θρασύτερον τῶν ἐλεφάντων,
πλήττει βιαίως ἀνὰ τὴν ὀφρὺν τῷ δόρατι, καὶ ἐμπήγνυσι τὴν αἰχμήν, ὡς
ἅπαν τὸ λοιπὸν ὑπηωρεῖσθαι. ὁ δὲ πρός τε τὴν πληγὴν δυσαναχετῶν, καὶ
πρός γε τοῦ δόρατος ἀμφὶ τὸν ὀφθαλμὸν κραδαινομένου ἐκταραττόμενος,
ὑπεξήγετο ἀθρόον ἐς τοὔμπαλιν ἀνασκιρτῶν καὶ περιδινούμενος, τήν τε προ-
νομαίαν νῦν μὲν ὥσπερ ὕσπληγγα περιτινάσσων, ἔπληττε πολλοὺς τῶν περσῶν
καὶ ἐξηκόντιζε, νῦν μὲν ἐς μῆκος ἐκτείνων, τραχύ τινα καὶ ἄγριον ἦχον
ἀφίει. αὐτίκα δὲ τοὺς ὕπερθεν ἑστῶτας ἀποσεισάμενος κατέβαλε, καὶ ἐμπα-
τήσας διέφθειρεν. ἔπειτα δὲ καὶ ἅπαντα τὸν περσικὸν ὅμιλον ἀνεσόβει, τούς τε

ἵπποις ἀναχαιτίζων, οἷς ἂν ἐμπελάσειε, καὶ τοῖς ὀδοῦσι τὸ ἐπιψαῦον διατεμνόμενος καὶ ἀναχρεμέσσων· καὶ ἦν ἅπαντα ὀλοφυρμοῦ ἀνάπλεα καὶ θορύβου. οἱ μὲν γὰρ ἵπποι τῇ χαλεπότητι τοῦ θηρίου ἐπτοημένοι, οὐ μάλα τοῖς ῥυτῆρσιν ἐπείθοντο, ἀλλὰ τὰς ἐμπροσθίους μετεωρίζοντες ὁπλὰς, ἐξεκύλιον τοὺς ἐλατῆρας· οὕτω τε ἀτάκτως διὰ τοῦ πλήθους ἐξήλλοντο, πνευστιάντες θαμὰ καὶ φριμασσόμενοι. τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐς ἑαυτοὺς ἀναχωρούντων, ἁπάντων τε ὠθούντων ἀλλήλους καὶ παραγκωνιζομένων, καὶ ἑκάστου προτερῆσαι τὸν πέλας ἐπειγομένου, πλεῖστοι ὅσοι ἐκτείνοντο ὑπὸ σφῶν, τοῖς τῶν φιλτάτων τε καὶ ὁμοφύλων ξίφεσι περιπαίοντες. οὕτω δὲ τῆς ταραχῆς ἐπὶ μέγα ἰούσης, οἱ ῥωμαῖοι ὁπόσοι τε ἤδη ἐτύγχανον ὑπεκβάντες τοῦ περιβόλου, καὶ εἴπου τι αὐτῶν ἔνδον ἐλέλειπτο, τότε δὴ ἅπαντες ἐς μίαν τινὰ φάλαγγα συσπειραθέντες, καὶ τὸ μέτωπον ὡς καρτερώτατα ταῖς ἀσπίσι φραξάμενοι, ἐμπίπτουσι ξυγκεχυμένοις ἔτι τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ τῷ ἤδη προπεποιηκέναι τὴν προσβολὴν οὐκ ἐνεγκόντες, ὠκύτατα ἔφυγον· οὐδὲ τοῦτο δρῶντες ἐν τάξει, οὐδὲ ὥστε καὶ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπιόντας, ἀλλ' ἐσκεδάννυντο ἄλλος ἄλλοθι ὥσπη ἑκάστῳ προὐχώρει. ὁ δὲ ναχοραγὰν, ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸς τῷ παραλόγῳ τῶν γιγνομένων καταπεπληγμένος ἐς τὰ ὀπίσω δρομαῖος ἀπήλαυνε, σημαίνων ἅπασι τῇ μάστιγι καὶ ἐγκελευόμενος ὡς τάχιστα φεύγειν, τοῦτο δὴ πρὸς ἐκείνων ἤδη πεπρασόμενον· οὕτως ἄρα αὐτῷ τὰ τῆς ὑφηγορίας ἐς τοὐναντίον ἀπέβη. οἱ δὲ ῥωμαῖοι, οὐ πρότερον ἀνῆκαν διώκοντες τοὺς βαρβάρους καὶ ἀναιροῦντες, πρίν γε δὴ ὁ μαρτῖνος ἀποχρῆναι ἡγούμενος, ἀνεκάλει τότε αὐτοὺς ὑπὸ τῇ σάλπιγγι, καὶ τὸν θυμὸν ἐξημέρου. οὕτω τε οἱ πέρσαι μόλις εἰς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ἀπεσώθησαν, οὐ μεῖον ἢ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν μαχίμων ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ ἀποβεβληκότες. οἱ δὲ ῥωμαῖοι, ἐκ τῆς διώξεως ἐπανελθόντες, τούς τε σπαλίωνας ἐνέπρησαν, καὶ ὁπόσα ἄλλα περσικὰ μηχανήματα ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἐλέλειπτο. ἐντεῦθεν δὲ φλογὸς μεγάλης ἀρθείσης, οἱ τὴν ὕλην κατατέμνοντες ὑπηρέται καὶ ἀχθοφόροι, ἰδόντες πόρρωθεν καπνὸν εἰς ὕψος ἀνέρποντα, καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ἀνελιττόμενον, αὐτίκα οἱ δείλαιοι ἐπὶ τὸ ἄστυ ἐχώρουν, οἰηθέντες ὥς που τῷ ναχοραγὰν πρότερον ἐκεκέλευστο τὸν περίβολον πυρπολεῖσθαι. τοιγάρτοι ξὺν πολλῷ τῷ δρόμῳ ἐφέροντο, δεδιότες οἶμαι μὴ σφᾶς παραδράμοι ὁ τοῦ ἔργου καιρὸς, καὶ ἅπαντα πεπραχθείη, πρὶν δὴ αὐτοὺς ἀφικέσθαι. ἅμιλλά τε ἦν αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ τάχους, οὐκ ἐπισταμένοις ὡς τῷ νικῶντι συμβήσεται

σεται πρώτῳ τεθνάναι. ἅπαντες γὰρ ἀμοιβαδὸν ὑπὸ τῶν ῥωμαίων ἁλισκόμενοι, κατεκτείνοντο, ὥσπερ τοῦδέ γε ἕνεκα μόνου παραγινόμενοι. ἀπολώλασι τοιγαροῦν οὐ πολλῷ ἐλάσσους τῶν δισχιλίων τοσούτοις ἀνδράσιν ἐργοπόνοις, καὶ τὰ πολέμια ἥκιστα μεμελετηκόσιν, ἐς τε παράταξιν οὔπωποτε ἀφιγμένοις. αὐτομάτου τινὸς καὶ παραλόγου ὀλέθρου ὁ ναχοραγὰν αἰτιώτατος γέγονε, ἀνόνητα παρακελευσάμενος· ὅπως ἄρα ἡ ἀλαζονεία οὐ μόνον αὐτοὺς σίνεται τοῖς ,,
κεκτημένους, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐς τοὺς ἐκείνοις ὑπηρετοῦσι συμβαίνει, καὶ πείθονται. τού- ,,
των δὲ ὧδε ξυνενεχθέντων, οἱ μὲν ῥωμαῖοι εὐέλπιδες ὑπῆρχον ἐς τὰ μάλιστα, ὡς καὶ αὖθις ῥαδίως περιεσόμενοι, εἴγε ἄρα καὶ ἀναμαχέσοιντο οἱ βάρβαροι πα-ραθεῖεν. ὅσοι δὲ αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ ἐτεθνήκεσαν (ἦσαν δὲ οὐ πλείους ἢ διακόσιοι) τούτους δὴ εὐπρεπέστατα ἔθαψαν, ὑπεραγάμενοι τῆς προθυμίας, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀποδεδειγμένους· τοὺς δὲ τῶν πολεμίων νεκροὺς σκυλεύσαντες, ὅπλων τε ἄφθονον πλῆθος καὶ ἄλλων χρημάτων περιεβάλοντο· οὐ γὰρ μόνον ἀσπίδας καὶ θώρακας τυχὸν, καὶ κορυττοὺς βελῶν ἔνιοι τῶν κειμένων ἐπεφέροντο, ἀλλὰ στρεπτοὺς γὰρ που χρυσοῦς καὶ περιδέραια καὶ ἐλλόβια, καὶ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα θηλυπρεπῆ ποικίλματα καὶ περίεργα, ὁποίοις οἱ ἐπισημότεροι τῶν μήδων ἐναγλαΐζονται, τοῦ μᾶλλον εἶναι ἀρίδηλοι, καὶ τοῦ ἄλλου ὁμίλου ἀποκεκρίσθαι. ὁ δὲ ναχοραγὰν, ἐπειδὴ αὐτῷ ταῦτα ἐπιτήδεια ἐλελοίπει, καὶ ἤδη χειμῶνος ὥρα ἐπεγίγνετο, ἐδόκει μὲν αὖθις πολεμησείοντι, καὶ ἐς τόδε συσκευαζομένῳ. οὐ μὴν ἔργῳ τὸ βούλευμα ἐπετέλει, ἀλλὰ τὸ τῶν διλιμνιτῶν στῖφος τῇ ὑστεραίᾳ ἐκπέμψας ἀνὰ τὸ στάδιον, καὶ ἐς ἐκείνους ὁρᾶν τοὺς ῥωμαίους ἀναπείσας, ταύτῃ τε δόκησιν παρασχόμενος τοῦ ἐπελεύσεσθαι, αὐτίκα δὴ σχολαίτερον ἅμα τοῖς ἄλλοις στρατεύμασιν ἐπὶ κοταΐσιον καὶ μουχείρισιν ἐπορεύοντο. ὡς δὲ πλεῖστον ἤδη τῆς ὁδοῦ προεληλύθει, τότε δὴ καὶ οἱ διλιμνῖται λύσαντες τὴν τάξιν, οὐ πολλῷ ὕστερον ἀπεχώρουν, ἅτε δὴ κούφως ἀεὶ ἐσταλμένοι, καὶ ἄλλως ἀκμαῖοι καὶ ποδώκεις. παρῆσαν δὲ καὶ ἡ ἄλλη αὐτοῦ περσικὴ ἀπόμοιρα, οἳ δὴ ἐτύγχανον παρὰ τὸν νεοκὸν ποταμὸν πρότερον ἀπεσταλμένοι διὰ τὴν μαρτίνου ἀπάτην, ἧπερ μοι ἤδη ἐρρήθη. γνόντες γὰρ ὡς ἐνενίκηντο μὲν οἱ πέρσαι, οἱ δὲ ῥωμαῖοι ἁπάσης ἤδη τῆς χώρας ἐκράτουν, αὐτίκα δὴ πορείαν τινὰ διαλανθάνουσαν καὶ τὴν λεωφόρον ἀποκεκρυμμένην ἐξευρόντες, ἐς μουχείρισιν ἵκοντο, τῶν μὲν ἀγώνων ἥκιστα μετασχόντες, τὸ δὲ τῆς φυγῆς αἶσχος πολλῷ ἔτι ἀκλεέστερον μετειληφότες. ἐπειδὴ οὖν ἅπας ὁ στρατὸς ἐνταῦθα ἐτύγχανε ξυναγηγερμέ-

νος, τότε δὴ τὸ πλεῖστον τῆς ἱππικῆς δυνάμεως καταλιπὼν, Ἰλάρχην τε αὐτοῖς ἐπιστήσας, Οὐαφρίζην ἄνδρα τῶν Πέρσαις γνωριμωτάτων, αὐτὸς ξὺν ὀλίγοις ἐς Ἰβηρίαν ἀπενόστησεν, ὡς ἐκεῖσε διαχειμάσων.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,

Τόμ. δ΄.

ΩΣ τοῦτο δὲ νίκης τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ πολέμου κεχωρηκότος, καὶ ὥσπερ ἀνακωχῆς τῷ ἐκείνῳ γεγενημένης, τῶν τε ὅπλων παραυτίκα ἠρεμηκότων, τότε δὴ ἐς ζήτησιν ἤγετο τὰ ἐπὶ Γουβάζῃ πρότερον τετολμημένα. καὶ τοίνυν ὁ Ἀθανάσιος, ἐπὶ θάκου τινὸς ὑψηλοῦ καθῆστο εὐπρεπῶς, χλαμύδα ἐνειμένος, ὥσπερ ἀμέλει οἱ ἀστικώτατοι τῶν ἡγεμόνων. παρῆσαν δὲ αὐτῷ ἄνδρες γράφειν τε ἐς τάχος πεπαιδευμένοι, καὶ ἐπὶ σχολῆς ἀναλέγεσθαι τὰ γεγραμμένα· ἄλλοι τε ὑπηρέται σοβαρώτεροι καὶ ἐμβριθεῖς, καὶ δαημονέστεροι τῆς τῶν δικαστηρίων κομψείας, κήρυκές τε μεγαλοβόαι, καὶ οἱ τῶν μαστίγων ἐπιστάται. ἅπαντες δὲ ἔτι ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἀρχείων ἐτύγχανον ἀπολελεγμένοι. ἐπεφέροντο δὲ, οἷς τοῦτο ἀνεῖτο, δεσμούς τε σιδηροῦς περιαυχενίους, κλινοστρόφιά τε καὶ ποδοστράβας, καὶ ἄλλα ἄττα ὄργανα κολαστήρια. καί μοι δοκεῖ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ αὐτομάτως ἀλλ᾽ ἐμφρονέστατα τοῦ δέοντος ἐστοχασμένος, ξὺν τοιᾷδέ τινι τάξει καὶ εὐκοσμίᾳ τὴν κρίσιν προελθεῖν διακελεύσασθαι, οὐ μόνον ὅπως οἱ ἐκείνῃ βάρβαροι, τῶν Ῥωμαϊκῶν σφίσι νομίμων κομψοτέρων ἀναδεικνυμένων, θαυμάζοιέν τε αὐτὰ καὶ ἐπιπλέον ἄρχεσθαι ὑπὸ τούτων ξυνεθισθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὅπως, εἰ μὲν ὡς μηδίσας πρότερον ὁ Γουβάζης δικαιότατα φανείη ἀνῃρημένος, μηκέτι ἀνιῷντο οἱ Κόλχοι, μηδὲ ὥς τι δεινὸν πεπονθότες ἀγανακτοῖεν. εἰ δέ γε ἅπαντα καταψευσάμενοι, καὶ ἄδικον μίασμα δράσαντες ἁλοῖεν ἀπεκτονότες, ἔπειτα τε καταδιαιτηθέντες, καὶ ὑπὸ κήρυκι πομπῇ ἀνὰ τὰ πλήθη περιηγμένοι, εἶτα τῷ παλαμναίῳ ξίφει ἁπάντων θεωμένων καρατομηθεῖεν, τότε δὴ

μεῖζον

μεῖζόν τι δόξειεν εἶναι τὸ πέρας, καὶ διπλασίων ἡ τιμωρία. ἠπίστατο γάρ, ὡς εἰ μὲν οὕτω πως ἐν ἀπορρήτῳ βαρβαρικώτερον ῥυστικόν τε καὶ ἰωάννην διαφθαρῆναι παρακελεύσοιτο, οὐκ ἀποχρώντως ἡγήσασθαι αὖ τοὺς κόλχους τὴν ὕβριν αὐτοῖς ἀπεσκευάσθαι, οὐδὲ προσήκουσαν ποινὴν κομίσασθαι τῶν ἡμαρτημένων. δικαστηρίου δὲ καταστάντος, καὶ ἀντιλογίας ἑκατέρωθεν προϊούσης, καὶ τῶν ὑπηρετῶν ἄνω τε καὶ κάτω διαττόντων, καὶ ὅπως τῶν κρινομένων ἕκαστος ἐν κόσμῳ ἑστήξει καὶ ἀποκρινεῖται διατεταγμένων, ὄγκου τε δικαστικοῦ φαινομένου, καὶ μεγαληγορίας ἀκουομένης, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ ὀλέθρου φρικωδεστέρου ἐπιγιγνομένου· τούτων δὴ εὖ οὕτω πρασσομένων, ἕτερόν τι αὐτοῖς μεῖζον καὶ μάλα εἰκότως φανεῖσθαι τὸ χρῆμα ἐγίγνωσκε, καὶ τάχα τὴν ἀξίαν τοῦ ἐπιτιμήματος ὑπερβάλλον. ταῦτα γὰρ καὶ τοὺς ἐν βυζαντίῳ ἀστούς, καίτοι θαμὰ ἐκεῖσε γιγνόμενα, καταπλήττει καὶ ἐξίστησι τῶν φρονημάτων, μήτοιγε βαρβάρους οὐκ εἰθισμένους. τούτων μὲν οὖν ἕνεκα οἶμαι ῥωμαϊκὸν δικαστήριον (μᾶλλον μὲν οὖν ἀττικώτατον) ὑπὸ τῷ καυκάσῳ ξυνεκροτήθη. τότε δὲ ῥυστικός τε καὶ ἰωάννης ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἠγμένω, ἀνὰ τὸ λαιὸν μέρος ἑστήκατον, οἷα δὴ φεύγοντε. ἐπὶ θάτερα δὲ παρῆσαν κατηγορησείοντες τῶν κόλχων οἱ ἐμφερέστατοι, καὶ ἤδη ἐκ πλείστου τὴν ἑλλάδα φωνὴν μεμαθηκότες. ἐδέοντο δὲ πρότερον τὴν παρὰ βασιλέως ἐπιστολὴν ἐν κοινῷ ἀνακηρύττεσθαι, ἥνπερ ἐτύγχανε πρότερον ὁ ἰωάννης τούτων δὴ πέρι τοῖς στρατηγοῖς διακομίσας· ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν διαιτητῶν ξυνδοκοῦν, γεγωνότερόν τις αὐτὴν τῶν ἐς τοῦτο τεταγμένων διεξῄει, ὧδέ πως ἔχουσαν. Ἄπιστον μὲν καὶ παράλογον τὸ πρὸς ὑμῶν ἀνηγγελμένον, ὡς ἄρα βουλομένῳ ἐστὶ τῷ γουβάζῃ, τὰ πάτρια ἔθη καταπροεμένῳ, καὶ τοὺς ἐν ἅπασιν ὁμόφρονας καὶ ἀνέκαθεν ἡγεμόνας, τοὺς ῥωμαίους φαμέν, ἐπὶ τοὺς ἐχθίστους τε καὶ ἀλλοτριωτάτους καὶ πρός γε τὰ ἐς θεὸν ἑτερογνώμονας μεταχωρῆσαι, καὶ ταῦτα οὐδὲν ὁτιοῦν ἐξ ἡμῶν ἄχαρι προπεπονθότι. πλὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ γιγνώσκομεν τὰ ἀνθρώπεια παλίμβολά τε καὶ ὀλισθηρά, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν παρεμπιπτόντων συμπεριάγεσθαι πεφυκότα, οὐ παντάπασιν ἀπιστεῖν ᾠήθημεν χρῆναι, οὐδὲ μεθεῖναι μὲν τὸ φυλάξασθαι τὰ παρ᾽ ἐκείνου εἴτε ἴσως εἴτε πάντως βεβουλευμένα, καταλιπεῖν δὲ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φροντίδα περιττὴν καὶ ἀμφιρρόπους ἐννοίας, ἐπ᾽ ἀδήλῳ ἔτι κειμένου τοῦ τέλους. καί τοι ἀλλόκοτόν τι καὶ ταραχῶδες, τὸ μηδαμῶς ἐφ᾽ ὅτῳοῦν βεβαιότατα πεποιθέναι, ἀλλ᾽ ὑποψίας ἀεὶ καὶ δείματος εἶναι μεστόν, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς δή που τοῖς ξυνηθεστάτοις. ὅμως (ἐν ἅπασι γὰρ τοῦτο νικᾷ) ἑπό-

μεθα

„ μεθα καὶ ἡμεῖς τῇ φύσει, καὶ ἀπιστοῦμεν. ὡς ἂν δὲ μήτε προπετῶς ὠμόν τι καὶ
„ ἀπηνὲς δράσοιμεν ἐπὶ γυμνάζῃ, μήτε τῷ οὐκ εἰκότι δῆθεν ἀναπεπεισμένοι
„ μαλθακισθείημεν, ἀλλ' ἐκφύγοιμεν τὰς ἑκατέρωθεν μεταμελείας, εὔβουλόν
„ τι ἡμῖν κατεφάνη καὶ μέσως πως ἔχον, ἐνταῦθα τὸν ἄνδρα παραγενέσθαι. στέλ-
„ λειν τοίνυν αὐτὸν τὴν ταχίστην, εἴτε βουλόμενον, εἴτε ἠναγκασμένον. εἰ δέ γε
„ ὑμᾶς ταῦτα ἐθέλειν ἐγνωκὼς ἀντιστατοίη, καὶ ἀπαναίνοιτο τὴν πορείαν, ἐπιλαμβα-
„ νομένων τε ὑμῶν καὶ ἑλκόντων· καὶ γὰρ τοῦτο ποιεῖν ὑμῖν ἐντεῦθεν ἐξέσται· εἰ δὲ
„ διωθοῖτο καὶ ἀντιπεριφέροιτο, καὶ ὅτῳ γοῦν τρόπῳ τὰς χεῖρας ἀνταίροι, τότε δὴ
„ ἕξομεν περιφανεῖς τοὺς ἐλέγχους τῶν μελετωμένων, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν τοῖς πο-
„ λεμιωτάτοις τετάξεται. ὥστ' εἴ πού τις αὐτὸν τοιαῦτα τολμῶντα καὶ ἀπο-
„ κτείνοι, οὐδὲ τοῦτο ἡμῖν ἐσόμενον ἀπὸ τρόπου, οὐκοῦν οὐδὲ ποινὰς ὁ δράσας ὑφέξει
„ τοῦ ἐγχειρήματος. οὐ γὰρ ὡς μιαιφόνον αὐτὸν κολαστέον, ἀλλ' ὡς τυραννοκτό-
„ νον ἐπαινετέον. Ἡ μὲν οὖν παρὰ βασιλέως ἐπιστολή, τοιάδε ἄττα ἐγκελευσα-
μένη διέγνωστο. αὐτίκα δὲ οἱ ἄνδρες τῶν Κόλχων, οἳ δὴ πρὸς τὸ κατηγορεῖν
ἐτετάχατο, ἐπειδὴ αὐτοὺς ὁ δικαστὴς ἐψηφίζετο τὰ σφέτερα αὐτῶν δικαιώμα-
τα ἢ βούλοιντο προτιθέναι, οἱ δὲ προθύμως εἴχοντο τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ
„ ἔλεξαν τοιάδε. Ἀπόχρη μέν, ὦ δικαστά, τὸ τετολμημένον, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον
„ φήσαιμεν, ποιναῖς ταῖς μεγίσταις ὑπάγειν τοὺς δεδρακότας· πλὴν ἀλλὰ τοῖς
„ ἡμετέροις νόμοις δοκεῖ τὸ χρῆναι καὶ τῶν ἐμφανῶν πέρι καὶ μεγίστων ἀδικημάτων
„ μὴ πρότερον τὰς κρίσεις ἐκφέρειν, πρὶν ἂν καὶ λόγῳ τὰ πραχθέντα διαγο-
„ ρεύειν, ἥκομεν νῦν ἐροῦντες μόνον ἁμωσγέπως τὰ γεγενημένα. οὕτω γὰρ ἂν καὶ
„ ἡμῖν διαγνωσθήσεται τὸ νενομισμένον, εἰ καὶ τὰ τῶν λόγων εἶεν ἁπλᾶ καὶ ἥκιστα
„ κεκομψευμένα, καὶ οἷα τοῦ μεγέθους τῶν εἰργασμένων μὴ ἐξικνεῖσθαι. ποία γὰρ
„ αὐτοῖς λελείψεται σκῆψις, ἄνδρα τοσοῦτον φίλον ὑμῖν καὶ συνήθη, καὶ σύμμα-
„ χον, καὶ ὁμοδίαιτον, καὶ ὁμόσπονδον, καὶ ταῦτα περὶ τὸ κρεῖττον φρονοῦντα, καὶ
„ τί δὲ οὐχὶ τῶν οἰκειοτάτων κεκτημένον, ἀηδῶς οὕτω διαχειρισαμένοις, καὶ
„ πολλῇ τῇ δυσμενείᾳ χρῆσθαι καθ' ἡμῶν φωραθεῖσι, τῷ τοὺς ἐχθροὺς τεθεραπευ-
„ κέναι; βασιλεὺς γὰρ ὁ ἀνῃρημένος, ὦ δικαστά, καὶ ἔθνους οὐκ ἀγεννοῦς, καὶ πρὸς ἀρε-
„ τὴν ἐνεργότατος, καὶ τὰ Ῥωμαίων στέργων ἀεὶ πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀπεκτονό-
„ των. ἀνατετράφαται δὲ τὰ Κόλχων πράγματα καὶ διερρύη, ἀληθέστερον δὲ
„ τὰ κοινά, εἴγε μέρος τι καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὑπηκόου τυγχάνομεν ὄντες.
„ καὶ διόλωλεν ὑμῖν τὸ ἀκραιφνὲς τῶν καθεστώτων καὶ ἄπταιστον, καὶ κατὰ πολὺ τῆς
„ οἰκείας

οἰκείας δυνάμεως μειονεκτεῖσθαι, πολιτεία δὲ μὴ διὰ πάντων ἐῤῥωμένη, ἀλλὰ βραχεῖα γοῦν τινι μοίρᾳ σφαλεῖσα, οὐκέτι συνεστάναι δόξειεν ἂν προσηκόντως, τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ αὐτὴν ψεύδεσθαι τὴν ἐπωνυμίαν, τὸ ἐντελὲς ἔχειν ἀφῃρημένη. ταῦτα δὴ οὖν ἅπαντα δράσαντες, οὔ φασι δεῖν ὑμᾶς τὸ πραχθὲν εἰ καὶ δεινὸν εἴη σκοπεῖν, μόνην δὲ τὴν γνώμην καθ' ἣν εἴργασται διερευνᾶν καὶ προσίεσθαι, καὶ διά τινων ἀφανῶν τεκμηρίων καὶ οἷον εἰκότων χρῶντας, ἀναπλάττειν ταῖς ἐννοίαις εὐεργεσίαν ὑμῖν αὐτοῖς ἐντεῦθεν προσγεγενημένην, ἢ τῷ σαφεῖ μᾶλλον τῆς βλάβης καὶ τοῖς ἔργοις ἀποδεδειγμένῳ πιστεύειν αἱρεῖσθαι. ταῦτα γὰρ δὴ τὰ σοφίσματα καὶ περὶ τῆς δίκης πολλάκις διαθρυλλοῦντες, παράγειν τοὺς πλείστους ἡγοῦντο. εἰ τοίνυν καὶ παρὰ τοὺς ἀγῶνας τοιαῦτα προστεθεῖεν, γινωσκόντων, ὦ δικασταὶ, ὡς οὐ ῥωμαϊκὸν οὐδὲ δίκαιον, τὸ μὲν ἐμφανὲς οὕτω καὶ πρόδηλον ἀδίκημα παραλιπεῖν, ἀδήλοις δὲ μᾶλλον αἰτίαις ἄλλως αὐτοῖς μεμηχανημέναις ἐξαπατηθῆναι. οὐ γὰρ ἀνεκτέον αὐτῶν, ὡς μὲν ἀπεκτόνασι τὸν ἄνδρα διαῤῥήδην φασκόντων, ὠφέλειαν δὲ μεγίστην ἐνθένδε τοῖς κοινοῖς πεποιῆσθαι πράγμασι τερατευομένων. πῶς γὰρ αἱ τἀναντία συναίρει σφίσιν αὐτοῖς; ἢ πῶς τὴν πρᾶξιν δεινὴν ἀποκαλοῦντες, ἐπαινεσόμεθα τὴν δράσασαν γνώμην, ὡς τοῦ συνοίσοντος ἐστοχασμένην; πάλαι γὰρ ἀλλήλοιν ἀποκεκριμένω τυγχάνετον ὠφέλεια καὶ παρανομία, ὠμότης τε καὶ δικαιοσύνη, διεστηκότα καὶ ἄμικτα καὶ ὁμόσε χωρεῖν οὐπώποτε πεφυκότα. εἰ δέ γε καὶ γυμνὴν τὴν διάνοιαν ἐξεταστέον, φανοῦνται καὶ ταύτῃ δύσνοι καὶ κάκιστοι, ὡς δὴ τὰ τοῖς πέρσαις ἀρέσκοντα βεβουλευμένοι· ὥστε οὐδὲ ῥωμαίους ὀνομάζειν τούσδε τοὺς μιαιφόνους προσήκει, οὐδὲ ὡς ὁμοφύλοις μετ' εὐνοίας διαιτητέον αὐτοῖς, ὅτι μὴ καθάπερ λίαν ἐχθίστοις, ἐπεὶ καὶ ἤδη τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ μεμερισμένοι τυγχάνουσι κἂν μήπω τῷ παρ' ὑμῖν γεγραμμένῳ. τὸ γὰρ ἀντίπαλον καὶ ἀλλότριον, τοῖς ἔργοις γνωρίζεσθαι χρὴ, οὐ τῷ πορρωτέρω τετάχθαι. ὁ δὲ, οἷς ἂν ἥδοιεν οἱ δυσμενεῖς, ταῦτα προὔργου ποιούμενος, πολέμιος ἂν κριθείη δικαίως, κἂν συμπαρῇ, κἂν συστρατεύοιτο, κἂν ὡς ἐγγυτάτω τῷ γένει συνῆπται. ἀλλὰ γὰρ οὐ φίλον οὐδὲ βασιλέα φασὶν ἀπεκτονέναι, πολέμιον δὲ μᾶλλον καὶ τύραννον καὶ τὰ περσῶν ἐσπουδακότα· τρεῖς τούτων γὰρ ἐληλάκασι παρανομίας, ὡς μηδισμοῦ διώκειν τὸν κείμενον, καὶ περιέστηκε τῷ δειλαίῳ, μηδὲ τεθνηκότι τῶν δεινῶν ἀπηλλάχθαι, ἀλλὰ νῦν προδοσίας φεύγειν γραφὴν, ὅτε μηδὲ [illegible] ἔξεστι νικῶν. ποῖος δὲ νόμος ἢ παρ' ὑμῖν, ἢ παρὰ βαρβάροις ἐπαι[illegible]

» τιμωρίαν ἐν ὑστέρῳ τῆς κρίσεως γιγνομένην; κεῖται γὰρ αὐτοὶ, καὶ δυσμενεῖς
» εἰσὶ, καὶ κατήγοροι, καὶ ἅμα πάντα καταστάντες, τιμωρίαν μὲν ἀνεξετάστῳ
» τῷ μηδὲν ἡμαρτηκότι προσήγαγον, ὁποίαν εἰκὸς ἦν ὑπέχειν τὸν ὡς ἀληθῶς τυ-
» ραννίδος ἁλόντα. ἥκουσι δὲ νῦν, δέον ἀπολογεῖσθαι, καταιτιώμενοι τὸν ἠδικη-
» μένον· καίτοι ἐχρῆν αὐτοὺς πρὶν ἀνελεῖν, εἴγε ταῖς αἰτίαις ἐπεποίθεσαν ἐμ-
» φανῶς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνστήσασθαι δίκην, καὶ πρώτους ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ μὴ
» νῦν κατηγορημένους ἀντεγκαλεῖν. εἰ γὰρ τοῦτο πᾶσιν ἐξεῖται, τί δή ποτε ἄρα
» μὴ καὶ ἡμεῖς τουσδὲ τοὺς μιαιφόνους αὐτοχειρίᾳ διεχρησάμεθα; παρὸν ἡμῖν πρὸς
» δίκην τυχὸν ἀγομένοις, ἀντιπιφέρειν αὐτοῖς καὶ τεθνηκόσι τὰ παρ' αὐτῶν πρότε-
» ρον ἡμαρτημένα, καὶ ταύτῃ πειρᾶσθαι δεικνύειν τὸ εὐλόγως ἀνθημαρτηκέναι.
» μᾶλλον γὰρ ἡμεῖς ἐπὶ σαφέσι τοῖς πεπραγμένοις χαλεπήναντες, ἐνδίκως ἂν
» ἠμυνάμεθα τούτους· καὶ τὰ τῆς ἀντιλογίας προσηκόντως ἐχώρει. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς
» ἡμῶν οὐδὲ παρ' ἑτέρων τὰ τοιάδε τολμᾶσθαι χρεὼν, εἴγε κατὰ τοὺς πατρίους ὑμῖν νό-
» μους πολιτευτέον. φέρε γὰρ εἰ τοῖς βουλομένοις ἐξῆν τοὺς οἰκείους δυσμενεῖς οὕτω πως
» ἀθρόον ἀποκτιννύναι, καὶ τοῦτο πολλάκις γιγνόμενον μέχρι τοῦ ἐπ' ἄπειρον ἤδη
» τολμᾶσθαι προσενεχθείη, πῶς ἂν ὑμῖν τὸ γοῦν κρίνειν ἀδεῶς ἐν βεβαίῳ διαμείνῃ;
» ἁπάντων γὰρ ἀναιρούντων τε καὶ ἀναιρουμένων, καὶ ταῖς ἀντεπιβουλαῖς χρῆσθαι κατ' ἀλ-
» λήλων θαρρούντων, οὐκ ἂν φθάσοιτε τὰς τιμωρίας ἐπάγοντες, ἀλλὰ διαφθα-
» ρεῖται μὲν εἰκῇ τὸ ὁμόφυλον, προαφαιρήσεται δὲ τὸν τῆς ἐξετάσεως καιρὸν ἡ τῶν ἀντι-
» δρώντων ἑκάστοτε παρανομία. καίτοι, τί δεινὸν εἶναι φασὶν, εἴπερ ἑνὸς ἀνδρὸς
» καὶ τούτου προδότου διαφθαρέντος, ἅπαν ἡμῖν τὸ συμμαχικὸν σωφρονέστερον
» καθεστήξει; προδοτῶν μὲν οὖν ὡς ἀληθῶς καὶ πλείστων ὅσων ἀπολλυμένων, εἰ καὶ
» μηδὲν ἕτερον τῶν ὠφελίμων τοῖς ἀνῃρηκόσι προσγένοιτο, ἀλλ' αὐτό γε τὸ τοὺς
» τοιούτους θνήσκειν ἀρκούντως ἔχει πρὸς ὄνησιν. εἰ δὲ προδοσίας μηδαμῶς ἀποδε-
» δειγμένης, ἠφάνισταί τις ἀθρόον τῶν σφόδρα λογίμων καὶ τετιμώρηται, καθά-
» περ διαφανῶς ἐγνωσμένος, πῶς ἂν ὑμῖν ἐνθένδε τὸ συμμαχικὸν σωφρονήσειε;
» πῶς οὐκ ἂν μᾶλλον καὶ διαλύσαιεν τὰ συγκείμενα, εἴγε κοινωνοὺς ὑμᾶς ὑπάρ-
» χειν τοῦ μιάσματος οἰηθεῖεν; λογιζόμενοι, ὡς εἴ γε πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους ὑμῖν
» καὶ συνήθεις φειδοῦς ἥκιστα μέτεστι καὶ δικαιοσύνης, σχολῇ γε ἂν βέβαιοι διαμένοι-
» τε πρὸς τοὺς ἀλλογενεῖς καὶ ὀθνείους, καὶ τῆς παραπεσούσης χρείας οὐ περαιτέρω
» γνωριζομένους. ἀλλ' οὔτε μετειλήφατε τοῦ βουλεύματος, οὔτε τὸ τούτοις ἰδίᾳ
» προσκείμενον ἄγος ἐπὶ τὸ σύμπαν τῶν ῥωμαίων ἔθνος ἀναδραμεῖται· οὔτε

τὴν πάλαι

τὴν πάλαι περὶ ὑμῶν κρατήσασαν δόξαν, ὡς ἄρα πιστοὶ τὰ ἤθη καὶ βέβαιοι »
καθεστήκατε, καὶ δικαίοις χρῆσθαι νομίμοις, ἡ τούτων νικήσῃ κακοδαιμονία. τοὐ- »
ναντίον γὰρ καὶ ἡγούμεθα τὸ παρὸν δικαστήριον ὑπὲρ τῆς κοινῆς τοῦ γένους εὐκλείας »
συνεστηκέναι, ὅπως ἂν ἅπαντες ἄνθρωποι γνοῖεν, ὡς οὐδαμῶς ὑμῖν ἐν βουλο- »
μένοις τοιαῦτα τοὺς Κόλχους δεινὰ καὶ βίαια πεπονθέναι. νῦν μὲν γὰρ ἴσως ἐφ' »
ἑκάτερα τῶν πολλῶν φοιτῶσιν αἱ γνῶμαι, καὶ τὰ τῆς δοκήσεως ἐπ' ἀδήλῳ φέ- »
ρεται [illegible]. ἐκ δὲ τῆς σῆς, ὦ δικαστά, κρίσεως τούτων ὅσον οὔπω διακριθησομέ- »
νων, γενήσεται καὶ νῦν γνωριμώτερον, ὡς οὐ προδίδοται τῶν οἰκείων, ἀλλὰ σωφρο- »
νισταὶ τῶν ἀδικούντων εἶναι πεφύκατε. εἰ γὰρ καὶ τοῖς λόγοις ἀπολογεῖσθαι δοκοῦσιν, »
ἀλλ' ἔργῳ κατηγοροῦντες σφῶν αὐτῶν ἀποδείκνυνται, καὶ τὸ παράλογον τῆς »
μιαιφονίας ὁμολογοῦντες. τὸ μὲν γὰρ βασίλειον γράμμα παρακελεύεται τοῖς »
στρατηγοῖς στέλλειν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον τὸν Γουβάζην, πειθοῖ μὲν τὸ πρῶτον, ἀνη- »
κουστοῦντα δὲ καὶ πρὸς ἀνάγκης, ἐναντιούμενον δὲ καὶ βιαζομένοις, ἀποκτεῖναι δὲ »
μηδαμῶς, πρὶν ἂν ἐκεῖνος ἐς τελεωτάτην ἀπόστασιν ἀφιγμένος, τὰ πο- »
λεμίων δρᾶν προαχθείη. οἱ δὲ καὶ ταῦτα μήτε στρατηγοὶ καθεστῶτες, μήτε ἄλ- »
λως ἐφειμένον αὐτοῖς ἀδεῶς ἃ βούλοιντο πράττειν, παραχρῆμα τὸν δείλαιον »
ἀπεκτόνασιν, οὔτε ἐπὶ τὸ Βυζάντιον αὐτὸν γενέσθαι προτρέψαντες, οὔτε μὴν ὥσπερ »
ἀπειθοῦντι μετρίαν γοῦν ἀνάγκην ἐπαγαγόντες, οὔτε τὴν ἀρχὴν ἐς πεῖράν τινα »
καταστάντες, εἴπερ ὁτῳδηοῦν τρόπῳ τοῦ πράγματος ὀλιγωρήσει. καίτοι »
μεγαλαυχοῦσι καὶ βρενθύονται, ὡς τὰ βασιλεῖ δοκοῦντα διανύσαντες, οἵ γε καὶ τὴν »
ἐκείνου περιορῶντες πεφήνασι γνώμην, ψευδέσι τε χρῆσθαι προφάσεσιν ἐπὶ Γουβά- »
ζῃ διαβολαῖς τετολμηκότες, καὶ τἀναντία τῶν εὖ διατεταγμένων αὐτεπαγγέλ- »
τως ἐξειργασμένοι, καὶ τὸ δὴ πάντων παρανομώτερον, οὔτε τὴν ἐπιστολὴν ἐπι- »
δείξαντες, ὥστε τῶν ἐγγεγραμμένων γνωσθέντων, τὸ πρακτέον ἑλέσθαι. πῶς οὖν »
οὐ παντὸς ὀλέθρου καὶ τιμωρίας ὑπέρτερα πάσης τὰ τετολμημένα δόξειεν ἄν; »
ἀδικία γὰρ καὶ κατ' ἄλλου του γιγνομένη, φευκτόν τι καὶ ἀπειρημένον, μάλιστα δὲ »
εἰ φίλον καὶ εὔνουν καὶ πολλάκις προκεκινδυνευκότα τῶν πέλας εἶναι συμβαίνῃ τὸν »
ἠδικημένον. τίς γὰρ ὁ τοῦ Περσῶν πλούτου καὶ τῶν προτεινομένων ἁπάντων, τὴν »
πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν ἀλλαξάμενος; τίς ὁ τὴν Χοσρόου φιλίαν ὑπεριδών, καὶ »
παρὸν ἐκεῖσε πρὸς μεγίστην εὐδαιμονίαν χωρῆσαι, τὸ παρ' ὑμῖν ἔλαττον ἀγα- »
πήσας; τίς ὁ πρότερον τῆς χώρας ὑπὸ Μήδων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πιεζομένης, »
καὶ τῆς παρ' ὑμῶν ἐπικουρίας ἔτι μελλούσης, μεταστὰς αὐθωρὸν καὶ μετῳκησά- »

„ μένος· ἐπ' αὐτὰς δή πε τὰς ὑπερβολὰς τοῦ καυκάσου, ἐνταῦθά τε θηριώδη
„ τινὰ δίαιταν μᾶλλον ὑποστὰς μετιέναι, ἢ προσηκάμενος τὴν τῶν πολεμίων
„ φιλοφροσύνην, καὶ καταβὰς οἴκοι μένειν ἐν εὐπαθείᾳ; τίς δὴ οὖν οὗτος ἐκεῖνος
„ ὁ μηδὲν τῶν δεινῶν ἤν τι παθεῖν ὑπὸ ὑμῶν ἔδει καταῤῥωδήσας; Γουβάζης
„ (ὦ νόμοι καὶ δίκη) ὁ μηδίσας, ὁ τύραννος, ὁ τὰ ῥωμαίων καταπροϊέμενος·
„ καὶ τέθνηκεν ὑπὸ ῥουστίκου τε καὶ ἰωάννου, βδελυρῶν οὕτω καὶ καταπτύστων ἀνθρώ-
„ πων, ἀνὴρ βασιλεύς· ὥσπερ εἰ καὶ τοιούτου μετῆν ὡς ἀληθῶς ἐπικλήματος,
„ ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τούτων εὐθὺς αὐτὸν ἐχρῆν ἀνηρπάσθαι, κριθέντα δὲ μᾶλλον χο-
„ λαίτερον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ῥωμαίων τε καὶ κόλχων βασιλέως, ἅτε δὴ μεγίστου καὶ τῷ
„ παντὶ κρείττονος, προσηκόντως τιμωρηθῆναι. ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτης δὴ τῆς
„ μιαιφονίας αἰτία μὲν αὐτοῖς ἔνδικος οὐχ ὑπῆν, δυσμένεια δὲ μᾶλλον πα-
„ ράλογος ὑπὸ βασκανίας εἰς τοῦτο κακοῦ προηγμένη, εἰκότως εὐβουλίᾳ μὲν καὶ
„ λογισμῷ σώφρονι καὶ τῇ τοῦ συνοίσοντος ἐπιγνώσει οὐδένα παρῆκαν καιρόν,
„ μόνῳ δὲ τῷ αὐθαδιαζομένῳ τῆς ψυχῆς καὶ χαλεπαίνοντι πολλὴν παρέχον
„ αὐτονομίαν· καὶ τὸ μελετηθὲν ἐκ πλείστου καὶ ὠδινόμενον οὕτω πως ἐκ τοῦ πα-
„ ρήκοντος ἔδρασαν, ὡς μήτε τὴν ἀκμὴν τοῦ παρόντος χρόνου φυλάξασθαι,
„ μήτε μὴν διανοηθῆναι. πολέμου γὰρ τοσούτου περιεστηκότος, ἐμφρόνων μὲν ἀν-
„ δρῶν ἔργον αὖ ἦν, καὶ τὰ ξένα καὶ οὔπω γνώριμα τῶν ἐθνῶν εὐνοίᾳ προσάγεσθαι.
„ οὗτοι δὲ καὶ τοὺς πρώην οἰκειοτάτους ἐκπολεμῶσαι ῥωμαίοις περιπλείστου πε-
„ ποίηνται, καὶ τό γε ἧκον εἰς αὐτοὺς, προσκεχωρήκαμεν τοῖς ἐναντίοις, ἐπιβουλευό-
„ μενοι τοῖς πάλαι φιλτάτοις. ἡ χώρα περσῶν, τὰ πάτρια νόμιμα φροῦδα πάντα
„ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς, ὁπόσα στάσεώς τε καὶ ταραχῆς ἐμφυλίας γνωρίσματα
„ μανιώδη; οὐκοῦν ὡς τούτων ἁπάντων ἔργῳ προελθόντων, καὶ πανταχόθεν ἡμῖν
„ τῶν πραγμάτων διαῤῥυέντων, οὕτω ποινὰς ἀξίας αὐτοῖς, εἴπερ ἄρα καὶ εὑρεῖν ἔνε-
„ στιν, ἐπακτέον. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς πιστοὶ πρὸς ῥωμαίους καὶ βέβαιοι τυγχάνομεν ὄντες,
„ ἀλλ' οὐ δίκαιον ὦ δικασταὶ τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας τούτους ἀπόνασθαι· καὶ ἧττόν τι
„ παθεῖν, ἢ καθόσον ἡ τοῦ ἐγκλήματος βούλεται φύσις. Οὕτω δὲ τῶν κατηγόρων
τοῖς ἐπικλήμασι χρησαμένων, τὰ πλήθη τῶν κόλχων (αὐτοὶ γὰρ συνήθροιστο)
ἐπαΐειν μὲν οὐ μάλα ἠδύναντο τῆς τῶν λόγων ἀπαγγελίας, ἢ τῆς τῶν νοημάτων
δεινότητος· ὅμως δὲ τὸ σχῆμα γιγνώσκοντες ἐφ' ὥπερ ἕκαστα ἐτύγχανε
προηγμένα, ἀγωνιζομένοις τε αὐτοῖς ἐπισυνεμόχθουν τῇ προθυμίᾳ, καὶ συμ-
περιήγοντο ταῖς μεταβολαῖς τῶν σχημάτων. οὕτω τε τὰς ψυχὰς διέκειντο, ὡς ἂν

αὐτοῖς ἐκεῖνοι φρονήματος ἔχειν ἢ οἴκτου ἐδόκουν. καὶ εἶτα ἐπειδὴ τοῦ ῥητορεύειν ἐπέπαυντο, αὐτίκα οἵγε, ἐπισχόντος βραχὺ τοῦ δικαστοῦ καὶ βουλευομένου, κατεμέμφοντο ἡσυχῇ καὶ ἠγανάκτουν, ὅτι δὴ μὴ εὐθὺς οἱ ἐναντίοι ἀνῄρηντο. τοῦ δὲ παρακελευσαμένου καὶ λέγειν αὐτοῖς ἅττα ἂν ἐθελήσαιεν, τότε δὴ καταβοὴν ἐς τὸ ἐμφανὲς ἵεντο, καὶ ἤδη ὑπετονθόρυζον, καὶ ἤδη ἡ φωνὴ ἐς τὸ σαφέστερον διεκρίνετο. ἀλλ' οἱ πρὸς τὸ κατηγορεῖν τεταγμένοι, ταῖς χερσὶ καταπαύοντες, ἀνέκοψαν τὴν περαιτέρω φορὰν τοῦ θορύβου. καὶ τοίνυν σιγῆς γεγενημένης, παρελθὼν ὁ ῥούστικος ἐν μέσῳ, ἅμα ἰωάννῃ τῷ ἀδελφῷ, ἔλεξε τοιάδε.

Μετήγαγε μὲν ἡμῖν ἀθρόον καὶ περιέστησεν εἰς τοὐναντίον τὰς τῶν δοκηθέντων ἐκβάσεις ἡ τύχη. καὶ δέον μεγίστων γερῶν ἀπόνασθαι, πάρεσμεν θανάτου δεύξόμενοι δίκην· πλὴν ἀλλ' ἥδιστος ἡμῖν ὁ ἀγὼν καταφαίνεται καὶ πλείστης ὅσης μεγαλαυχίας. γενήσεται γὰρ ἅπασι γνωριμώτερον, ὡς μόνοις ἡμῖν διήνυσται τὸ προδότην ἄνδρα καὶ τύραννον ἀπολωλέναι, καὶ τὰ βασιλέως πράγματα τὸ μέρος διασεσῶσθαι· ὥστε εἰ καὶ τεθνάναι συμβαίη, στέρξοιμεν ἂν καὶ ὡς· ἅτε μένοι καθάπερ τι προσφιλὲς καὶ αὐθαίρετον τὸ ἀνιαρὸν καὶ ἠναγκασμένον· καὶ οἷ χρησόμεθα, κάλλιστον τοῦτο πρὸς εὐθυμίαν ἐφόδιον ἔχοντες, τὸ γιγνώσκειν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ὡς τοὺς ῥωμαίους κρατοῦντας ἐπὶ τῶν κόλχων καταλελοίπαμεν, καὶ οὔπω παρ' ἑτέρων ἀφῃρημένους. εἰ μὲν γὰρ περσικὸν ἦν τὸ παρὸν δικαστήριον, καὶ παρ' ἐκείνοις ἐκρινόμεθα, πάντως ἂν ἡμῖν ἀρνήσεώς τε προσέδει τῶν εἰργασμένων, καὶ δεδιέναι παρῆν τοὺς ἐλέγχους, καὶ δεδεισμένοις τυχὸν διατηρεῖν ὁποίοις ἂν καὶ χρησαίμεθα λόγοις ὑπὸ δικασταῖς πολεμιωτάτοις, καὶ τῷ προχθέντι λίαν ἀχθομένοις τῷ τῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκέναι. ῥωμαίου δὲ ἀνδρὸς διαιτῶντος, τίνος ἂν χάριν ἡμῖν τὸ γεγενημένον ἀπαρνηθείη; τί δὲ καὶ ἀπολογεῖσθαι χρεὼν παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, ἀνθ' ὧν ὑμᾶς εὖ πεποιήκαμεν τὸν τύραννον ἀνελόντες; οὐ γὰρ μεταδοτέον αὐτῷ τοῦ σεμνοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος, ἀλλοτριωτάτῳ διὰ τῶν ἔργων φανέντι· καίτοι μέγα κεκράγασιν οἱ κατήγοροι, καὶ δεινὰ τετολμῆσθαι φασίν, ὡς δὴ βασιλέως ἀνῃρημένου· χρὴ δὲ οὐ τῇ ῥοπῇ καὶ τῷ χλαμυδίῳ, καὶ τοῖς ἐκτὸς φαινομένοις ἐγκαλλωπίσμασι ταύτην προσιέμειν τὴν ἐπωνυμίαν· ἀλλ' ἔνθα τὸ δίκαιον ἐναργὸν, καὶ τοῦ προσήκοντος μὴ ὑπερφρονοίη τὸ ἐφιέμενον, καὶ μόνοις τοῖς καθεστῶσι τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἀναμετροῖτο. εἰ μὲν οὖν τοιοῦτον ἀπεκτόναμεν ἄνδρα, παράνομα τετολμήκαμεν, ἔνδικος ἡ κατηγορία, εἰκότως βίαιοι καὶ ἀλαζόνες καὶ μιαιφόνοι παρὰ τῶν κόλχων ὀνομαζόμεθα·

» εἰ δὲ τούτων μὲν ὡς πορρωτάτω τοῖς τρόποις ἀπῴκιστο, μεῖζον δὲ οὐδὲν ἦν αὐτῷ
» βεβουλευμένον, ἀλλ᾽ ἢ τοὺς πέρσας καθ᾽ ἡμῶν λαθραίως ἐπάγειν, καὶ κατα-
» προέσθαι τὴν χώραν ἐκείνοις, πῶς οὐ μᾶλλον ἐχρῆν φθάσαι τὸν τοῦ δεινοῦ και-
» ρὸν τῷ προτερήματι, ἢ τὴν βασίλειον στολὴν αἰδεσθέντας, ὑπὸ τοῖς πολεμίοις
» γενέσθαι; τοῖς γὰρ κίνδυνόν τινα μελετώμενον ὑπό του προεγνωκόσιν, ἐνὸν μὲν
» ἐκκλῖναι τὸ παραυτίκα τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ τὸ παρὸν ἀμωσγέπως διακρου-
» σαμένοις σχολαίτερον ἐν ὑστέρῳ τοῖς προαπειτοῦσιν ἁρμόσασθαι, πολλὴ ὠμότης
» προεπιφέρειν τὴν τιμωρίαν, καὶ μὴ μᾶλλον ἀρκεῖσθαι τῇ τοῦ ἀντεπιβουλεύειν τυ-
» χὸν ἐξουσίᾳ. ἔνθα δὲ τῶν βεβουλευμένων εἰς ἔργον ἀχθέντων, οὐδὲν ἔτι λείπεται
» πρὸς ἐπιείκειαν, ἀλλ᾽ ἄρδην εὐθὺς ἅπαντα οἴχεται, συναφαιρουμένων τῇ κοι-
» νῇ σωτηρίᾳ καὶ αὐτῶν δή που τῶν ὑπὲρ ταύτης ἐλπίδων, ἐνταῦθα τὸ τάχος
» αἱρετέον τοῖς ἔμφροσι, καὶ ὅπως μηδὲν ὁτιοῦν τῶν ἀνηκέστων πείσονται παρα-
» σκευαστέον. εἰ τοίνυν καὶ διαρραγεῖεν οἱ κατήγοροι, μίασμα βοῶντες καὶ ἄγος
» καὶ μιαιφονίαν, καὶ τοῖς τοιούτοις ὀνόμασιν ἐκτραγῳδοῦντες τὸ γεγενημένον, καὶ
» πρὸς μόνον τὸ πραχθὲν ἀφορᾶν ἐκβιαζόμενοι· ἀλλὰ σὺ ὦ δικαστὰ μνήμην
» ποιεῖσθαι τῶν προυπαρξάντων τὰς αἰτίας ἀναθεωρεῖν, δι᾽ ὧν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν
» ὡρμήθημεν, καὶ τῷ εὐλόγῳ τοῦ ἐγχειρήματος τὸ εὔνουν διαγινώσκειν τῆς γνώ-
» μης· ἐπεὶ καὶ πολλαχοῦ κατὰ τὰς πόλεις, ἀγύρτας τινὰς τυχὸν ἢ καὶ λωποδύ-
» τας, ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν ἀνοσίων πεπλημμεληκότας ὁρῶντες, νῦν μὲν τῆς κε-
» φαλῆς ἀφαιρουμένους, νῦν δὲ τὼ πόδε διατεμνομένους, οὐ τοῦ φαινομένου κατηγο-
» ροῦμεν, καὶ ταῦτα λίαν ἀπάνθρωπον εἶναι δοκοῦν, οὐδὲ τοῖς ἄρχουσιν οἷς τὰ τῶν
» τιμωριῶν ἀνεῖται τούτων νεμεσῶμεν, ἐναγεῖς αὐτοὺς καὶ μιαροὺς καὶ κακοδαί-
» μονας ἀποκαλοῦντες· ἀλλὰ τὰ πρότερον παρ᾽ ἐκείνων τετολμημένα λογιζό-
» μενοι, καὶ ὡς ποινὰς τίνουσι τῶν ἀδικημάτων ἐπιμνησθέντες, ἡδόμεθα τῇ ὠμό-
» τητι. οὐ γὰρ εἰκῇ τὸ κολάζον ἐξεύρηται, τοῦ ἁμαρτάνοντος ἥκιστα παυομένου. ἀνή-
» ρηται τοίνυν πρὸς ἡμῶν ὁ γουβάζης· καὶ τί δεινὸν, εἰ προδότην ἄνδρα καὶ πο-
» λέμιον ἀπεκτόναμεν; καίτοι τὴν τοῦ δυσμενοῦς ἐπωνυμίαν οἱ κατήγοροι διευ-
» κρινήσαντες, οὐ τῷ πορρωτέρω τεχθέντι προσήκειν φασὶν, ἀλλ᾽ ὅτῳ ἂν εἰ καὶ
» ὁμόφυλος ᾖ, τὰ τοῖς ἐναντίοις κεχαρισμένα σπουδάζοιτο· καὶ τήνδε τὴν
» δόξαν καὶ ἡμεῖς ἀρίστην ἡγούμεθα, καὶ ἀληθεστάτην, καὶ οἵαν τῆς τοῦ πρά-
» γματος φύσεως ἐστοχάσθαι. οὐκοῦν ἑκατέροις οὕτως ἀρέσκον, φέρε πολέμιον ἀπο-
» δείξωμεν τὸν γουβάζην τῷ δοθέντι χρώμενοι τεκμηρίῳ. τούτου γὰρ ταύτῃ καὶ

δὴ δεικνυ-

δὴ δεικνυμένου, καὶ τὸ δικαίως αὐτὸν ἀνῃρῆσθαι συναφανιεῖται. ἅπαν μὲν οὖν ἀεὶ »
βάρβαρον φῦλον, εἰ καὶ κατήκοον ᾖ τοῖς ῥωμαίοις, ἀλλὰ παρὰ τῆς γνώμης ἀλ- »
λοτριωτάτως διεστηκὸς καὶ τῇ τάξει τῶν νόμων ἀχθόμενον, ἐπὶ τὸ νεωτερο- »
ποιὸν καὶ ταραχῶδες φέρεσθαι πέφυκε· καὶ ἥδιστα μὲν ἂν ἐφ' ἑαυτῷ βιοῦν δια- »
τελοίη μηδαμῶς ὑφ' ἑτέροις ταττόμενον, ὡς μηδὲ ἀδικημάτων εὐθύνας »
ὑπέχειν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ οἷόν τε, τό γε οὖν τὰ ὁμοδίαιτα τῶν ἐθνῶν καὶ μᾶλλον τοῖς »
οἰκείοις πλησιάζοντα τρόποις ἐπάγεσθαι προὔργου ποιεῖται. πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ τού- »
τοις ἀτεχνῶς ὁ γουβάζης ὑπῆκτο τοῖς πάθεσι, παρὰ βάρβαρός τε πεφυκέναι, καὶ »
τὴν κοινὴν τοῦ γένους νοσεῖν ἀπιστίαν, ὁ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο κακίας ἐχώρει καθ' »
ἡμῶν, ὡς μηκέτι διαλανθάνειν οἴεσθαι δεῖν, τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ παρὰ ἔργον »
ἄγειν ἐπείγεσθαι τὴν πρότερον τέως παρὰ νῷ καὶ ὑποκρυπτομένην δυσμέ- »
νειαν. ἡμῶν γὰρ διαπονουμένων καὶ πάντα κίνδυνον μετιόντων ὡς ἂν τοῖς πο- »
λεμίοις μηδὲν ὕπαρ τῶν κατὰ γνώμην ἐκβαίη, αὐτὸς οἴκοι μένειν ᾤετο δεῖν σὺν »
τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ πολλὰ τοῦ μοχθεῖν ἀφεστάναι. πλὴν ἀλλ' ἐπετήρει σὺν »
ἀκριβείᾳ καὶ ἐπυνθάνετο τὰς τῶν ἀγώνων κινήσεις, ἐς ὅπερ ἂν καὶ χωρήσαιεν. »
εἰ μὲν οὖν μέγιστόν τι κατὰ τοὺς πολεμίους τοῖς ῥωμαίοις διήνυστο, καὶ τὸ νικᾶν ἐνεργόν »
τε καὶ ἀληθεστάτην ἦγεν τὴν δόξαν, ὁ δὲ τὸ δυσμενὲς τῆς ψυχῆς καὶ βάσκανον »
ἐπιδεικνὺς, διακωμῳδεῖν εὐθὺς ἐπειρᾶτο, καὶ διαλύειν τὴν ἐκ τῶν ἔργων σε- »
μνότητα, φαύλην μὲν τὴν ἐγχείρησιν φαυλότατον δὲ τὸ πέρας ἀποκαλῶν, καὶ »
οὐδὲ τοῦτο ἡμέτερον, ἀλλὰ τοῦ ἀλογίστου τῆς τύχης. εἰ δέ που τυχὸν καὶ σφαλείη- »
μεν (πολλάκις δὲ οἷόν τε τὸ ἀνθρώπειον μὴ οὐχὶ καὶ πρὸς τἀναντία μεταβάλλειν, »
ἀλλ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ βεβηκέναι;) ὁ δὲ καθάπερ τις αὐτόματος τῶν γι- »
γνομένων κριτὴς, τὴν μὲν τύχην εὐθὺς ἀφίει τῶν ἐγκλημάτων ἀνεύθυνον, »
ὡς οὐ μετὸν αὐτῇ τοῦ συμβάντος· ἦν δὲ πάντως αὐτῷ παρεσκευασμένον καὶ ἐγκει- »
θὲν, μηδὲν ἄλλο δοκεῖν αἴτιον εἶναι τοῦ ἐνδεῶς ἡμῖν τι πεπρᾶχθαι, ἢ μόνον ἀναν- »
δρείαν γνώμης, καὶ χειρῶν ἀσθένειαν, καὶ βουλευμάτων ἀβελτηρίαν. τὸ γὰρ »
παλίμβολον τῆς τύχης καὶ ἄτακτον καὶ ἀλόγιστον, καὶ οἷς καθ' ἡμῶν αὐτὴν δι- »
λοιδορεῖτο, οὐδαμῶς ἐπῆγε τοῖς πολεμίοις, ὡς ἐκ τούτων ἡμᾶς εὖ παρασχὸν »
ὑπερβαλλομένοις. καὶ τοίνυν ἀνεβόα ταῦτα περιφανῶς, καὶ γνώμας παρεῖχεν οὐ μό- »
νον τοῖς στρατεύμασι τῶν περσῶν, οἷς δὴ καὶ ἕκαστα διεπονεῖτο καὶ ἐπεραίνετο, »
ἀλλ' εὐθὺς ἀγγελιαφόροις σταλέντες πρὸς αὐτοὺς, διεκήρυττον εἰς ἰβηρίαν, εἰς »
ἀλανοὺς, παρὰ γένει τῶν σουσάνων, τοῖς ὑπὲρ τὸν καύκασον οἰκοῦσι βαρβάροις, »

τοῖς

„ τοῖς πόρρω τόπων, τοῖς ἐκείνων ἔτι πορρωτέρω, τὰς ἐσχατιὰς ἁπάσας τῆς γῆς εἴπερ
„ αὐτῷ προσμνηστεύειν ἐνῆν, τούτῳ γε χάριν οὐκ ἀπεδίδου. ἦν δὲ τὸ ἄγγελμα, ῥωμαῖοι
„ κακοὶ τὰ πολέμια, καὶ τῶν βαρβάρων ἡσσῶνται, καὶ τῶν περὶ ταῦτα σπουδῶν οὐχ ὥστε
„ μόνον πρὸς ὄνειδος ἄγειν τὸ πᾶν ῥωμαίων γένος μετήει. καίτοι καὶ τοῦτο
„ δεινὸν καὶ λίαν ἐναργὲς γνώρισμα ψυχῆς πολεμίας, τὸ δὲ ἐφ' ᾧ πλέον ἐμόχθει
„ καὶ παρεσκεύαστο, ἕτερόν τι μεῖζον καὶ τοῦδε ὑπῆν. τὴν γὰρ ὑπὲρ βασιλέως τοῦ
„ μεγίστου παρὰ τοῖς ἔθνεσι νικήσασαν δόξαν, ὡς ἄρα δυνάμει τε κράτιστος,
„ καὶ πλήθει τροπαίων κεκοσμημένος, διαλύειν τὸ μέρος ἐγίνωσκε χρῆναι, καὶ
„ ταύτῃ πρὸς θράσος κινεῖν καὶ αὐθάδειαν, τὸ τέως κατεπτηχὸς καὶ θαυμά-
„ ζον. ἆρα πολέμιος ἂν ὁ ταῦτα δρῶν καλοῖτο δικαίως, ἢ μᾶλλον φίλος, καὶ
„ εὔνους, καὶ βασιλεὺς, καὶ ὑπόσπονδος, καὶ ὅσα τοῖς κατηγόροις ὑπὸ τῶν τυράν-
„ νων κεκόμψευται, ταῦτα κοινῇ δοθὲν ἑκατέροις, οὐκ ἄλλως διακριτέον τὸ φίλον
„ ἀπὸ τοῦ δυσμενοῦς, ἢ μόνῳ τῷ πρὸς τὰς ἐκβάσεις τῶν παρεμπιπτόντων, οὗ τε
„ τυχὸν ἢ ἑτέρως διακεῖσθαι τὰς γνώμας. ἐπειδὴ οὖν ἀπελήλεγκται καὶ νῦν ὁ γου-
„ βάζης, ὡς ἠνιᾶτο μὲν οἷς ἐκρατοῦμεν, ἥδετο δὲ οἷς ἡμαρτάνομεν, τί δή ποτε
„ καταβοῶσι τῶν παρὰ ῥωμαίοις νόμων οἱ βάρβαροι, καθ' οὓς κολάζειν εἰώ-
„ θαμεν, ἢ καὶ ἀναιρεῖν οὕτω παραχὸν, τοὺς τὸ καθεστὼς τῆς πολιτείας κινοῦντας
„ τὸ μέρος καὶ λυμαινομένους; ἀλλ' εἰ δοκεῖ, τεκμήρια μὲν καὶ γνωρίσματα καὶ
„ τοὺς ἐκ τῶν εἰκότων ἐλέγχους παρῶμεν, μόνην δὲ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων
„ ἐπισκεψώμεθα πεῖραν, ἥπερ ἡμᾶς ἄγχιστα φέρει. κατείχετο γὰρ ὑπὸ περ-
„ σῶν τὸ φρούριον ἡ ὀνόγουρις, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀρχαιόπολιν περιοικίδος παρῃ-
„ ρημένη· καὶ ἦν αἶσχος οὐ φορητὸν, στράτευμα δυσμενῶν εἴσω περιβόλων ἐν τοῖς
„ ἡμετέροις χωρίοις βεβαίως ἱδρύσθαι· ἐνίκα βουλὴ παρὰ τοῖς στρατηγοῖς, φοι-
„ τᾶν ἐπ' αὐτοὺς ἅπαντι τῷ στρατῷ, καὶ καθελεῖν ἢ καὶ ἀπώσασθαι τὸ λυποῦν ἐκ
„ πλείστου καὶ ἐφεδρεῦον. ἔδει πάντως ἡμῖν καὶ στρατιᾶς κολχικῆς, ὡς ἂν μὴ μό-
„ νον τῇ τῶν τόπων ἐμπειρίᾳ πλέον τι τῶν οὐκ ἐπισταμένων πρὸς τὸ συνοῖσον
„ διαγνωσθεῖεν, ἀλλὰ καὶ μαχομένοις ἡμῖν πρὸς ἄνδρας ὁπλίτας ἐξ ἐρυμάτων πα-
„ ρατεταγμένους, καὶ πρός γε τοὺς ἐκ μουχειρίσιδος κατὰ τὸ εἰκὸς ἥξοντας συνε-
„ πιλάβοιντο καὶ συμπαρασταῖεν. τί οὖν ἐπὶ τούτοις ἔδει πράττειν τοὺς στρατηγούς;
„ ἀντιβολεῖν, ὡς ἔοικε, τὸν ἡγεμόνα τοῦ γένους, καὶ πρὸς συμμαχίαν αἰτεῖν, ἀπο-
„ δεικνύντας καὶ τὸ εὔλογον τῆς αἰτήσεως· καὶ τοίνυν ἀντεβόλουν καὶ ἀπεδείκνυον.
„ ὁ δὲ καθάπερ ὡς ἀληθῶς βασιλεύς τις εἶναι πεπιστευκὼς, καὶ ὡς ἐξὸν αὐτῷ

κατ'

κατ' ἐξουσίαν βιοῦν, συνεστρατεύετο μὲν ἡμῖν ἐπὶ τὸ φρούριον, οὐδὲ μέχρι τοῦ παρεῖναι γοῦν μόνον ἠνείχετο, οὐ μὴν οὐδὲ σκήψεις τινὰς, ἢ καὶ ἀπρεπεῖς, ἀλλ' εἰς περικάλυμμά γε ὅμως τῆς ἀπορρήσεως εὐπρόσωπον ἐμηχανᾶτο· ἀπεξεπέμπετο δὲ μάλα σεμνῶς καὶ σοβαρώτερον ἢ κατὰ μισθωτὸν ὑπήκοον τὴν ἀξίωσιν. καὶ πρός γε νεμεσῶν διετέλει τοῖς στρατηγοῖς, καὶ δυσμενῶς μὲν εἰς αὐτοὺς ἀφυβρίζων, ὥσπερ ἀνδρίαν τοῦτο ἡγούμενος#, καὶ βασιλεῦσι πρέπον. ἢ γὰρ τὸ διαρρήδην ὑπὲρ τῶν ἤδη μεμελετημένων ἀναισχυντῆσαι. εἶτα διαμέλλειν χρῆν, καὶ μείζονας ἀναμένειν ἐλέγχους, καὶ τὸ βασίλειον γράμμα δεικνύειν, ἐφ' ᾧ κατὰ τὸ βυζάντιον ἀφικέσθαι, τὸν μηδὲ τῆς οἰκείας χώρας ἐντὸς βραχεῖαν τινὰ διανύσαι πορείαν ἑλόμενον. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν, εἴγε στέλλειν αὐτὸν οὕτω χαλεπαίνειν καθ' ἡμῶν προῃρημένον ἐπετηδεύσαμεν, μὴ οὐχὶ ταραχάς τε μυρίας καὶ φόνους πολλοὺς ἐμφυλίους καὶ μεταχώρησιν ἐμφανῆ καὶ τῶν περσῶν εἰσφοιτήσεις ἀθρόους γενέσθαι, ἀπελθόντος μὲν ἀνέδην τοῦ δυσμενοῦς καὶ διαμαχομένου τοῦδε παντὸς ἔθνους, καὶ μάλα τὴν στάσιν προῃρημένου, τοῦ πρὸς τὴν κίνησιν τῶν καθεστώτων βαρβαρικώτερον ὁρμᾶν πεφυκέναι· καὶ πρός γε πλησίον ἐχόντων τοὺς ἀνθεξομένους; τοιγάρτοι τὸν ἀρχηγὸν ἡμεῖς τῆς ἐπιβουλῆς ἀνελόντες, τοσούτων συμφορῶν ἐσμὸν παρόντα ἤδη καὶ ὠδινόμενον οὕτω πως εὐκολώτατα κατεπαύσαμεν, ὡς νῦν ἀπιστεῖσθαι περιφανῶς εἴπερ ὅλως τι καὶ ἤμελλεν ἔσεσθαι. μὴ τοίνυν, ὦ δικαστὰ, τὴν ἐπιστολὴν προφερόντων, μηδὲ κακιζόντων ἡμᾶς ὡς δὴ τοῖς ἐν αὐτῇ γεγραμμένοις οὐδαμῶς ἠκολουθηκότας. τοῦ γὰρ οὐ λίαν ἄδηλον, ὡς τὸ γεγράφθαι χρῆναι πρὸς τὴν βασιλέως πόλιν ἰέναι, ἀπόπειρα μὲν ἂν ὑπῆρχε καὶ βάσανος, εἴπερ αὐθαιρέτως εἴκει τοῖς προστατομένοις, ὥστε δικαίως ἁρμόσασθαι. γνωσθὲν τοίνυν ῥᾳδίως ἡμῖν τὸ ἀνήκεστον τῆς γνώμης καὶ ἀμιλλώμενον, δι' ὃ τὸ ἔλαττον ἀπεσείσατο, πῶς ἐπὶ τὸ μεῖζον ἔδει περιμένειν, καὶ μὴ θᾶττον εἰς ἐκεῖνο τὸ πέρας ἐλθεῖν, εἰς ὅπερ πολλῶν ἐν μέσῳ συμβεβηκότων δεινῶν πρὸς ἀνάγκης, καὶ ὡς περιήχθημεν ἄν. οὐ γὰρ ἔνεστι τοὺς τὴν ἀκμὴν τοῦ καθήκοντος καιροῦ περιορῶντας καὶ μὴ τοῖς πρακτέοις ἁρμοζομένους, ἐν ὑστέρῳ τὸ παρειμένον ἀνακαλεῖσθαι. ἐλείπετο δὴ οὖν ὡς ἔοικε, καθά φασιν οἱ κατήγοροι, δίκην τινὰ κινεῖν πρὸς γουβάζην, καὶ ληρώδεις ἀγῶνας ἐγείρειν, καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀσφαλείας ἀνθαιρεῖσθαι μᾶλλον τὴν ἐπὶ τοῖς λόγοις κομψείαν. ἀλλ' οὐ συνεχώρουν, ὦ κακοδαίμονες, οἱ πέρσαι παρόντες καὶ τοῖς ἔργοις ἐγκείμενοι, καὶ τῆς κολχικῆς χώρας ἁπάσης ταῖς τούτου

P βουλαῖς

quin potius: ἡγούμενος, ἦ γὰρ ἐς Β.Π., τὸ δ.

» βουλαῖς ἐπιλαμβάνεσθαι παρεσκευασμένοι. ἐπεὶ δὲ πανταχόθεν ὁ γουβάζης
» ἀποδέδεικται πολέμιός τε καὶ προδότης, καὶ πρὸς τυραννικὰς ἐλπίδας ἠρμέ-
» νος, τί διαφέρειν οἴονται σφίσιν οἱ κόλχοι, εἴτε παρ' ἡμῶν εἴτε παρ' ἑτέρων
» ἀνῄρηται; οὐ γὰρ στρατηγοῖς μόνοις ἢ τοῖς ἄλλως δυνατωτάτοις ὁ τῆς εὐνοίας
» ἐθέλει σκοπὸς ἐμφύεσθαι καὶ προσιζάνειν· ἀλλὰ παντὶ τῷ βουλομένῳ βατὸν
» δήπου καὶ προσῆκον τῆς ἐν ᾗ τέτακται πολιτείας ὑπεραλγεῖν, καὶ τὸ κοινῇ συ-
» νοῖσον ἐς δύναμιν κατορθοῦν. οὐκοῦν εἰ καὶ βδελυροὶ κατ' αὐτοὺς καὶ κατάπτυ-
» στοι καθεστήκαμεν, ἀλλὰ πιστότατοι βασιλεῖ καὶ φιλορρώμαιοι, καὶ οἷοι τοὺς
» ἐπιβουλεύειν πειρωμένους μὴ ἐφιέναι. εἰ δὲ δεῖ τι καὶ πλέον εἰπεῖν, ἴσθι σαφῶς
» ὦ δικαστὰ, καλὸν μὲν ὡς ἀληθῶς καὶ δίκαιον τὸ παρ' ἡμῶν ἐν δέοντι τολ-
» μηθὲν, οὐκ ἄνευ δὲ τῆς τοῦ μαρτίνου γνώμης γεγενημένον. Τούτων οὕτως εἰρημέ-
» νων, ὁ ἀθανάσιος τὸ μὲν παραυτίκα οὐχ ἧσσον τοὺς ῥησίκους προσίετο λόγους. συστάσης δὲ καὶ δὶς ἀγωνίας, ἐπειδὴ ἅπαντα ἐς τὸ ἀκριβὲς γνωματεύων καὶ ἀνερευνώμενος, οὐδέν τι αὐτῷ ἐναργὲς προδοσίας ἢ τυραννίδος ἐγχείρημα ἡμαρτῆσθαι ὑπὸ τοῦ γουβάζου ἐδέδεικτο, ἄδικος δὲ μᾶλλον καὶ παρανομώτατος ὁ φόνος γεγενημένος, ὡς καὶ τῆς ἐπὶ τὴν ὀνούγουριν συστρατείας οὐ μηδισμοῦ χάριν ἀπαγορευθείσης, ἀλλὰ τῷ ἄχθεσθαί γε αὐτὴν καὶ τῶν στρατηγῶν, ἀνθ' ὧν αὐτῆς καὶ ἀπεστέρηντο ῥαστώνῃ πολλῇ καὶ ἐκμελείᾳ κεχαυνωμένοι. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα ἐγίγνωσκε, τότε δὴ τὸ μὲν ἐπὶ μαρτίνῳ λεχθὲν, ὡς ἄρα καὶ ἐκείνῳ μετῆν τῶν ἐς τοῦτο βεβουλευμένων, ἀνοίσειν βασιλεῖ διενοεῖτο. τοῖς γε μὴν τὸ ἀπεκτονέναι περιφανῶς ὡμολογηκόσι, κρίσιν ἐπῆγεν ἀνάγραπτον, ἐν ᾗ διέταττε θᾶττον αὐτοὺς διαφθαρῆναι, ὑπὸ τὴν δικαστικὴν μάχαιραν γιγνομένους, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιρουμένους. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς ὀρεῦσιν ἡμίονοι, καὶ ἀνὰ τὰς λεωφόρους περιενεχθέντες, μέγιστον θέαμα τοῖς κόλχοις εἶναι ἐδόκουν, καὶ πλείστης ἄξιον εὐλαβείας· ἐτεθήπεσάν τε καὶ ἐπὶ τῷ κήρυκι τορόν τι μάλα βοῶντι καὶ διαπρύσιον, καὶ παρεγγυῶντι δεδιέναι τοὺς νόμους, καὶ φόνων ἀδίκων ἀπέχεσθαι. Επεὶ δὲ αὐτοῖς καὶ ἀπετέτμηντο οἱ αὐχένες, τότε δὴ ἅπαντες ἐς οἶκτον ἐτράποντο, ἀποβεβληκότες τὸ χαλεπαῖνον, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐλέλυτο μὲν ὁ ἀγών. οἱ δὲ κόλχοι αὖθις διετέλουν εὔνοι ὄντες ἐς τὰ μάλιστα ῥωμαίοις, καὶ τὸν πρότερον ἀνανεούμενοι τρόπον. Τούτων δὲ γεγενημένων, τὰ μὲν τῶν ῥωμαίων στρατόπεδα διεχείμαζεν ἀνὰ τὰ πολίσματά τε καὶ φρούρια, ὡς πη ἑκάστῳ διετέτακτο. ἐν τούτῳ δὲ ἄνδρες τῶν παρὰ μισιμιανοῖς δυνατωτάτων ἐς ἰβηρίαν

παρὰ

παρὰ τὸν ναχοραγὰν ἀφικόμενοι, ἅπαντά οἱ διήγγελλον τὰ ἐπὶ σωτηρίχῳ
πρὸς αὐτῶν τετολμημένα· τὴν μὲν ἀληθεστάτην αἰτίαν ἠρέμα ἀποκρυπτό-
μενοι, λέγοντες δὲ, ὡς ἐπειδὴ ἐκ πλείστου τὰ περσῶν ἐτύγχανον ᾑρημένοι, προ-
πηλακίζεσθαι σφᾶς ὑπό τε κόλχων αὐτῶν καὶ ῥωμαίων, καὶ ἐν τοῖς ἀπιστοτάτοις
τετάχθαι, πέρας δὲ σωτήριχον αὐτοῖς ἐπιστῆναι, λόγῳ μὲν ὡς δὴ χρυσίον τοῖς
ξυμμάχοις διανεμοῦντα, ἔργῳ δὲ τὰ ἐπὶ λύμῃ τε καὶ καθαιρέσει τοῦ παντὸς
γένους διαπραξάμενον. Παρὸν τοίνυν ἡμῖν, ἔφασαν οἱ πρέσβεις, ἢ ἄρδην ἀπο-
λωλέναι, ἢ προτερήσασι δόξαν μέν τινα ἴσως παρ' ἐνίοις ἀπενέγκασθαι περι- ,,
πετείας, καὶ ὡς τοιοίδε κακίζεσθαι, βιοτεύειν δὲ ὅμως ἔτι κατ' ἐξουσίαν, καὶ ,,
τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ᾗ ἂν ξυνοίσειν δοκοίη διατιθέναι, εἱλόμεθα τὰ ἀμείνονα καὶ τῆς ,,
ἀνθρωπείας μᾶλλον ἐχόμενα ῥοπῆς· τῶν μὲν λοιδοριῶν καὶ κατηγορημάτων ,,
ὀλίγα φροντίσαντες, περὶ πλείστου δὲ ποιησάμενοι τὴν σωτηρίαν. σωτήριχόν ,,
τε γὰρ ἀπεκτείναμεν καὶ τοὺς ἅμα αὐτῷ ἐς τοῦτο ἐληλυθότας, ὡς ἂν ἐκείνους ,,
μὲν τισαίμεθα τῆς ἀδικίας, πίστιν δὲ εὐνοίας βεβαιοτάτην ἐνθένδε τοῖς πέρ- ,,
σαις παρεχόμενοι, εὐκλεέστερον προσχωρήσωμεν. ἐπεὶ δὲ τούτων τε ἁπάν- ,,
των, καὶ μάλιστα τοῦ μηδισμοῦ ἕνεκα οὐκ ἀνήσουσι χαλεπαίνοντες οἱ ῥωμαῖοι, ,,
ἀλλὰ τάχιστα ἡμῖν ἐπιπεσοῦνται, καὶ ἅπαντας τόγε ἐς αὐτοὺς ἧκον διαφθεροῦσι. ,,
προσήκει δή σοι, ὦ στρατηγὲ, δέχεσθαί τε ἡμᾶς εὐμενῶς καὶ ἐπαμύνειν, τῆς ,,
τε χώρας πέρι ὡς οἰκείας τὸ λοιπὸν καὶ κατηκόου τὰ προσήκοντα διανοεῖσθαι· ,,
καὶ μὴ περιιδεῖν οἰχήσεσθαι κινδυνεῦον γένος οὐ σμικρὸν οὐδὲ ἄσημον, ἀλλὰ καὶ ,,
πλείστην ὅσην ὠφέλειαν τῇ περσῶν ἐπικρατείᾳ προσφέρεσθαι ἱκανώτατον. πο- ,,
λέμιοι τε γὰρ ἡμᾶς ἰδείας ὄντας ἀμωσγέπως εὑρήσοιτε ἄν, καὶ καρτερώτατα ξυν- ,,
αγωνιζομένους, ἥ τε χώρα, ἐν ὑστέρῳ τῶν κόλχων κειμένη, γενήσεται ὑμῖν ὁρ- ,,
μητήριον ἀσφαλὲς, καὶ οἷον ἐπιτείχισμα κατὰ τῶν πολεμίων. Ταῦτα δὲ ἀκού- ,,
σας ὁ ναχοραγὰν, προσίετό τε αὐτοὺς ἀσμενέστατα, καὶ ἐπῄνει τῆς μεταστά-
σεως, καὶ θαρροῦντας ἰέναι ἐκέλευσεν, ὡς τῆς περσικῆς ἐπικουρίας ἐν δέοντι
τευξομένους. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις ἐς τὰ οἰκεῖα ἐπανελθόντες, καὶ ἕκαστα διαγγεί-
λαντες, μεγίστων ἀνέπλησαν τὸ ἔθνος ἐλπίδων. τοῦ δὲ ἦρος ἀρχομένου, αὐ-
τίκα οἱ τῶν ῥωμαίων στρατηγοὶ ἐς ταυτό που ξυνελθόντες, ἔγνωσαν ἐπὶ μισιμια-
νοὺς ἐπιστρατεύειν. ἀλλὰ βούζης μὲν καὶ ἰουστῖνος, ἀνὰ τὴν νῆσον μένειν ἐτε-
τάχατο, φρουρήσοντες τὰ ἐνθάδε, καὶ ἁπάντων ἐπιμελησόμενοι. ἐστέλλοντο δὲ
ἐπὶ τὸν πόλεμον ἄνδρες ἐς τετρακισχιλίους, πεζοὶ ἅμα καὶ ἱππόται· ἐν τοῖς

ἄλλοι τε ἦσαν τῶν γνωριμωτάτων ἄγαν, καὶ μαξέντιός τε καὶ θεόδωρος, ὁ τῆς
τζαννικῆς δυνάμεως προστάτης, ὥς μοι πολλάκις ἐῤῥήθη, ἄμφω πολεμικώ,
καὶ ταξιάρχω. καὶ οἱ μὲν εἴχοντο τῆς ἐξόδου· ἤμελλε δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐς μακρὰν καὶ ὁ
μαρτῖνος ἐπιστήσεσθαι ὡς ἡγησόμενος. ὡς αὖ δὲ μηδὲ πρὸς βραχὺ γοῦν ἀστρα-
τήγητοι εἶεν, ἀρχὴν τῶν ὅλων ἐλαχέτην, ὡς ἔτι διὰ τῆς ὑπηκόου πορεύοιντο.
βαράζης τε ἀνὴρ ἀρμένιος καὶ κόλχος φαρσάντης, οὔτε πόνων ἀρετῇ οὔτε
τῇ ἄλλῃ ἀξιώσει ἁπάντων τῶν ξυστρατευομένων προήκοντες, μᾶλλον μὲν οὖν
ἐνίων καὶ ἐλασσούμενοι. ὁ μὲν γὰρ ἐν λοχαγοῖς ἐτέλει ὁ βαράζης· ἅτερος δὲ
τῶν μὲν ἐν τῇ αὐλῇ ταγμάτων τοῦ λαζῶν βασιλέως ἡγεῖτο· μάγιστρος ὄνομα
τῇ ἀρχῇ· νενόμισται γὰρ τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς ταύτῃ βαρβάροις. οὐ μὴν ἐς το-
σοῦτον φρονήματός τε αὐτῷ μετῆν καὶ παῤῥησίας, ὡς καὶ στρατεύματι ῥω-
μαϊκῷ θαῤῥαλεώτερον ἐγκελεύεσθαι. ἔτος δὴ οὖν ὁ στρατὸς θέρους ἤδη ἐπι-
γιγνομένου, ἐς τὴν τῶν ἀψιλίων ἵκοντο χώραν. βουλομένοις τε αὐτοῖς ἀνὰ τὰ
πρόσω ἰέναι, κώλυμα γέγονεν ὅμιλος περσικὸς, αὐτοῦ που ξυνειλεγμένος.
συναισθόμενοι γὰρ τῆς τῶν ῥωμαίων παρασκευῆς, καὶ ὅτι ἐπὶ τοὺς μισιμιανοὺς
ἐχώρουν, ἄραντες ἔκ τε ἰβηρίας καὶ τῶν ἀμφὶ μουχείρεσιν πολισμάτων, ἤεσαν
καὶ οἱ ἐπ' ἐκείνοις, προκαταληψόμενοί τε τὴν χώραν, καὶ ἐς δύναμιν ἐπαρή-
ξοντες. τῷ τοι ἄρα οἱ ῥωμαῖοι ἀνὰ τὰ φρούρια τῶν ἀψιλίων ἀποσχεδιάζοντες,
παρακρούεσθαι τὸ παρὸν καὶ διαμέλλειν ἐπειρῶντο, ἕως ἡ τοῦ θέρους ὥρα ἐξήκοι.
πέρσαις τε γὰρ ἅμα καὶ μισιμιανοῖς ἀντιτάττεσθαι, ἀνόητόν τι αὐτοῖς ἐδόκει καὶ
σφαλερώτατον. ἔτι δὴ οὖν ἀμφότερα τὰ στρατόπεδα ἠρέμει, καὶ οὐδὲ ὁπότε-
ροι ἐς τὸ περαιτέρω φοιτᾶν διανίσταντο, ἀλλ' ἐπετήρουν ἀλλήλους καὶ ἀνέμενον,
εἴ γέ τις πρότερος ὁρμηθείη. παρῆσαν δὲ τοῖς πέρσαις, καὶ οὖννοι, σάβειροι ἐπὶ
μισθοφορᾷ προσβοηθήσοντες. τοῦτο γὰρ τὸ γένος, μέγιστόν τε ἐστὶ καὶ πολυάν-
θρωπον, φιλοπόλεμόν τε ἐς τὰ μάλιστα καὶ ἁρπαλέον, καὶ οἷον δὴ οὖν ἀεὶ τῆς
ὀθνείας ἐφίεσθαι, μισθοῦ τε ἕνεκα μόνου καὶ τῆς ἐπὶ τῇ λείᾳ ἐλπίδος, νῦν μὲν
τούτοις, νῦν δὲ ἐκείνοις, νῦν δὲ ἄλλῳ τῳ συμμαχεῖν καὶ ξυνδιακινδυνεύειν
ἐς τἀναντία μεταβαλλόμενον· πολλάκις μὲν γὰρ τοῖς ῥωμαίοις, πολλάκις δὲ
τοῖς πέρσαις κατ' ἀλλήλων παρατατομένοις ξυνήραντο τοὺς ἀγῶνας, ἐν
ὀλίγῳ τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἐφ' ἑκατέρους τραπέντες καὶ μισθαρνήσαντες. καὶ οὖν
ἡ προτέρα μαχὴ κατὰ περσῶν αὖθις ἐπολεμήθη· ὅτε πολλοὺς τῶν διλιμνιτῶν
ἐπελθόντας σφίσι κατέκτειναν ἐν τῇ νυκτομαχίᾳ, ὥς μοι ἕκαστα προδεδιή-
γηται.

γνη). ἐκείνου δὲ τοῦ ἔργου πέρας λαβόντος, ἀφίκετο μὲν ὑπὸ ῥωμαίων τὰ συγκείμενα κομισάμενοι, πάλιν δὲ τοῖς ὀλίγῳ ἔμπροσθεν πολεμιωτάτοις ξυνοίσοντες, τυχὸν μὲν οἱ αὐτοί, τυχὸν δὲ ἕτεροι, σάβειροι δὲ ὅμως ὄντες καὶ ἐκ τοῦ σφετέρου ἔθνους ἐς τὴν ξυμμαχίαν ἀπεσταλμένοι. τούτων δὴ οὖν τῶν σαβείρων ἄνδρες ἐς πεντακοσίους ἐν ὑπαίθρῳ τινὶ περιαυλίσματι πόῤῥω που τῶν ἄλλων στρατοπεδευμάτων ἐτύγχανον ἐσκηνημένοι. ὃ δὴ μαξεντίῳ τε καὶ θεοδώρῳ σαφέστατα ἐγνωσμένον, καὶ ὅτι ἄνοπλον οὕτω πως καὶ ἀνειμένην τινὰ δίαιταν ἄγοντες διατελοῦσιν, ἤλαυνον εὐθὺς ἐπ' αὐτοὺς διακοσίους ἐπαγόμενοι ἱππότας. περιστάντες δὲ κύκλῳ τὸ ἔρυμα (ἦν γὰρ οὐ λίαν ἐς ὕψος ἀνέχον, ἀλλ' ἐς ὅσον ἱππότου ἀνδρὸς ἔνερθεν ἐφεστηκότος τὸ πρόσωπον ὑπερφαίνεσθαι) τούτῳ δὴ οὖν πελάσαντες, ἔβαλλον πανταχόθεν τοὺς βαρβάρους ἀκοντίοις τε καὶ λίθοις, καὶ τοξεύμασι, καὶ παντὶ τῷ προστυχόντι. οἱ δὲ οὖν πλείους εἶναι τοὺς ἐπελθόντας ἢ κατὰ τὸ ἀληθὲς ὑποτοπήσαντες, ἅμα δὲ καὶ τῷ ἀδοκήτῳ καταπεπληγμένοι, ἀμύνεσθαι μὲν ἥκιστα διενοοῦντο, φυγῇ δὲ αὐτοῖς οὐ μάλα ἐξῆν τῷ θριγκῷ περιεχομένοις. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἅπαντες χύδην αὐτοῦ διεφθάρησαν· μόνοι δὲ τεσσαράκοντα ἄνδρες παραλόγως διαλαθόντες, καὶ ἐπὶ τοὺς τοίχους ἀναῤῥιχώμενοι, εἶτα ἐπὶ θάτερα διεκπεσόντες, ὑπὸ τὸ λάσιον τῆς ἐχομένης ἐκρύπτοντο ὕλης. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτοις οἱ ῥωμαῖοι ἀνιχνεύειν ἐπειρῶντο. τούτων δὲ τοῖς πέρσαις ἀπηγγελμένων, αὐτίκα οὐχ ἴλας ἱππέων στέλλουσιν ἐπ' αὐτοὺς ἐς δισμυρίους ἄνδρας συντεταγμένας. οἱ δὲ ῥωμαῖοι, εἴξαντες τῷ πλήθει, καὶ ὥσπερ ἀρκούμενοι τῷ γεγενημένῳ, ἀπεχώρουν δρομαῖοι, καὶ αὖθις ἐς τὸ πρότερον ἔρυμα εἰσδραμόντες, ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθίσταντο, τῷ μὲν πραχθέντι μεγαλαυχοῦντες, ἀνιώμενοι δὲ μόνον ἐπὶ μαξεντίῳ. ἐτύγχανε γὰρ τῶν ἀνὰ τὴν ὕλην διαδιδράντων βαρβάρων ὑπό του βιαιότατα τετρωμένος, ὡς καὶ φοράδην ἀχθεὶς ἐπὶ κλίνης, κρεῖττον ἁπάσης ἐλπίδος ἀποσωθῆναι. ἐπειδὴ γὰρ ἐβέβλητο, αὐτίκα οἱ ὀπαδοὶ ἀράμενοι αὐτόν, ᾤχοντο κατὰ τάχος, πρὶν ἅπαντας ἐπελθεῖν τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ ἧκον καὶ ἐπεφέροντο, τότε δὴ οἱ ἄλλοι ῥωμαῖοι ἐφ' ἑτέραν τινὰ φεύγοντες πορείαν, καὶ κατὰ σφᾶς τοὺς διώκοντας ἐπισπώμενοι, χώραν παρεῖχον ἐκείνῳ ἐν τῷ ἐρύματι σχολαίτερον ἀποκομισθῆναι. ἐν τούτῳ δὲ ἰουστῖνος ὁ γερμανοῦ ἕνα τῶν ἀμφ' αὐτὸν ταξιάρχων ἄνδρα οὖννον τὸ γένος, ἐλμίγγειρ ὄνομα, ἔστειλεν ἐκ τῆς νήσου ἐς τὴν ῥοδόπολιν, ἅμα δισχιλίοις ἱππόταις. ἦν δὲ ἡ ῥοδόπολις ἔτι μὲν πόλισμα πολίχνιον, ὑπό τι σαθρὸν δὲ ὅμως ἐν τῷ τότε

κατεῖχε, ἑλόντος αὐτὴν πολλῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τοῦ μερμερόους, καὶ φρουρὰν περσικὴν ἐγκαταστήσαντος. ταῦτα δὲ ὁποῖόν τινα κατείργαστο τρόπον, οὔ μοι εἰρήσεται, ὡς δὴ προκοπίῳ τῷ ῥήτορι σαφῶς ἀναγεγραμμένα. ἐνταῦθα δὴ οὖν τῷ ἐλμινζοὺρ ἀφιγμένῳ, αἰσία τις ξυνελάβετο τύχη. ἐτύγχανον γὰρ οἵ τε τῶν περσῶν φρουροὶ, οὕτω ξυνενεχθὲν, ἐκτός που τοῦ ἄστεος διαζώοντες, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν οἰκητόρων ἄλλος ἄλλοθι διεσκεδασμένοι. τοιγάρτοι ἀκονιτὶ παρελθὼν εἴσω, καὶ τὴν πόλιν παραστησάμενος, ὁ δὲ καὶ τὴν περιοικίδα κατέδραμε, καὶ ὅσην μὲν περσικὴν εὗρεν ἀπόμοιραν, τούτους δὴ πανωλεθρίᾳ διέφθειρε· τὸ δὲ ἰθαγενὲς ἅπαν καὶ ἐπιχώριον, ἐπειδὴ αὐτοὺς διέγνω τῷ ὀθνείῳ δέει μᾶλλον ἢ τῇ σφῶν ἀπιστίᾳ μηδίσαντας, ἐνοικεῖν αὖθις τῇ οἰκείᾳ ἐφῆκε πατρίδι· ὁμήρους τε λαβὼν ἐς τὸ πιστότερον, καὶ ἕκαστα ἐν δέοντι κρατυνάμενος. οὕτω τε αὖθις ἡ ῥοδόπολις ἐς τὰ πρότερον ἐπανῆκε, στέργουσά τε τὰ πάτρια νόμιμα, καὶ βασιλεῖ τῷ ῥωμαίων ὑποκλινομένη. τούτου μὲν οὖν τοῦ θέρους, οὐδέν τι ἄλλο ἐπράχθη ὁποῖον ἐς λόγου φέρεσθαι μνήμην. τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπιλαβομένου, οἱ μὲν πέρσαι εὐθὺς μετανίσταντο, καὶ ἐπανήεσαν ἔς τε τὸ κοτάισιον καὶ τὴν ἰβηρίαν, ὡς δὴ ἐνταῦθα διαχειμάζειν βουλόμενοι, χαίρειν πολλὰ εἰπόντες τῇ πρὸς μισιμιανοὺς ἐπικουρίᾳ· οὐ γὰρ ἔννομον αὐτοῖς οὐδὲ πάτριον κατ᾽ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ ἐς ἐκδήμους στρατείας διαπονεῖσθαι. οἱ δὲ ῥωμαῖοι τῶν ἐφεδρευόντων ἀπαλλαγέντες, καὶ δὴ τῆς προτέρας εἴχοντο αὖθις πορείας. γενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀμφὶ τὸ φρούριον τὸ τιβέλεος οὕτω καλούμενον (ὃ δὴ τήν τε τῶν μισιμιανῶν χώραν καὶ ἀψιλίων διορίζει καὶ ἀποτέμνεται) ἐφίστατο ὁ μαρτῖνος, ἐφ᾽ ᾧ ἐς τὰ λοιπὰ ἡγεῖσθαι, καὶ ἅπαν τὸ στρατόπεδον διατάττειν. ἀλλὰ νόσος τις αὐτῷ ἐνσκήψασα μοχθηρὰ, παρείλετο καὶ ἀνέκοψε τὴν προθυμίαν. καὶ ὁ μὲν αὐτοῦ ἐμεμενήκει, ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἐπὶ τὴν κολχίδα γῆν ἐπανήξων, καὶ τὰ ἐκείνῃ πολίσματα. οἱ δὲ καὶ ὣς ἀνὰ τὰ πρόσω ἐχώρουν, ὑπὸ τοῖς προτέροις πάλιν ἀγόμενοι ἡγεμόσι. πρῶτα μὲν οὖν ᾠήθησαν χρῆναι ἀποπειρᾶσθαι τῶν μισιμιανῶν, εἴ που ἄρα ἐθελούσιοι ἐς τὸ σωφρονεῖν μεταβάλοιεν, καὶ τοὺς οἰκείους ἄρχοντας ἐπιγνόντες, μεταμελήσοι αὐτοῖς τότε γοῦν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ σφᾶς τε αὐτοὺς τοῖς ῥωμαίοις ἐγχειρήσαιεν, καὶ τὰ χρήματα ὁπόσα τὸν σωτήριχον ἀφείλοντο, ἀλλὰ καὶ ταῦτά γε ἀποδοῖεν. καὶ τοίνυν ἐκ τοῦ ἀψιλίων γένους λογίμους ἄνδρας ὡς οἷόν τε ἦν, ἀπολεξάμενοι, στέλλουσιν ἐς ταῦτα πρεσβευσαμένους. οἱ δὲ μισιμιανοὶ τοσούτῳ ἐδέησαν τῆς ὠμότητος ὑφελεῖν καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις

γινομένοις τὸ τοῦ φθάσαντος ἄτοπον μετακοσμῆσαι, ὥστε ἀμέλει οἱ ἀθέμιστοι καὶ ἐναγεῖς καὶ κακοδαίμονες καὶ ἅπαν ἄλλο ἄξιοι ἀκούειν ὅ τι ἄν τις αὐτοὺς νεμεσῶν ἀποκαλέσοι, παρωσάμενοι καὶ ἐμπατήσαντες τὰ κοινὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων νόμιμα, τοὺς πρέσβεις ἀθεεόν ἀπέκτειναν, καὶ ταῦτα ἀψελίους γε ὄντας ὁμοδιαίτους καὶ ἀγχιτέρμονας, καὶ ὧν μὲν ἀπεκάλει ἐκεῖνοι ῥωμαίοις τε καὶ σωπείχῳ οὐπώποτε μετειληχότας, παραίνεσιν δὲ φιλίας ἐς τὸ συνοῖσον ἄγουσαν οὐ ξὺν χαλεπότητι ἀπαγγείλαντες. οὕτως ἄρα ἐκ παρανομίας τὸ πρότερον καὶ ἀνοσίων ἔργων ἀρξάμενοι, τῶν αὐτῶν εἴχοντο διαπαντὸς ἐγκλημάτων, ἢ καὶ πολλῷ ἀνοσιωτέρων. καὶ γὰρ ἐγνωσμένον αὐτοῖς ὡς οἱ πέρσαι ἀπιόντες ᾤχοντο, καὶ κατὰ τὸ ξυγκείμενον οὐκ ἐπαμυνοῦσιν, ἀλλὰ τῇ τῶν τόπων δυσχωρίᾳ πεποιθότες, καὶ τὸ οὐπώποτε δυνήσεσθαι τοὺς ῥωμαίους τιμωρήσασθαί τε αὐτοὺς καὶ ὑπερβαλέσθαι, οἱ δὲ τὰ δεινότερα ἔδρασαν. ἔστι γὰρ καί τι ὄρος προβεβλημένον τῆς χώρας, αἰπὺ μὲν οὐ λίαν, οὐδὲ ἐπιμῆκα ἠρμένον, ἄναντες δὲ σφόδρα καὶ ὄρθιον, καὶ πέτραις ἀποτόμοις ἑκατέρωθεν πεπυκνωμένον. βραχεῖα δὲ ὁδὸς ἐν μέσῳ καὶ ἀτελὴς ὑποφαίνεται, καὶ ὁποῖα μηδὲ ἑνὶ ἀνδρὶ ἀδεέστερα πορευομένῳ ῥᾳδίως εἶναι βατὴ καὶ εὐεπίδρομος, ὡς εἴγε τις ἐπιστὰς τῇ ἀκρωνυχίᾳ διακωλύοι τοὺς ἐπιόντας, μήποτε διαβήσεσθαι πολεμίους, μηδὲ εἰ πλῆθος εἶεν ἀνάριθμον, μηδὲ εἰ κοῦφοι ἅπαντες καὶ εὔσταλοι, οἵους φασὶ τοὺς ἰσαύρους. τούτῳ δὴ οὖν τῷ χώρῳ πίσυνοι, ἐς ἀπόνοιαν ἐτράποντο βιαιοτάτην. ἀλλ' οἱ ῥωμαῖοι, τοῦ μιάσματος ἀπηγγελμένου, ἐν ὀργῇ ἐποιήσαντο τὸ γεγενημένον. καὶ δὴ τῶν βαρβάρων μελλόντων, καὶ οὔπω φρουρὰν τῷ λόφῳ καταστησάντων, προτερήσαντες κρατοῦσι τῆς ἄκρας ῥαχίας, καὶ οὐδενὸς εἴργοντος ὑπερβάντες, ἐς τὰ ἱππάσιμα τῆς χώρας ἅπαντες καὶ ἀναπεπταμένα παρῆλθον πεδία. οἱ δὲ μισιμιανοὶ ἐπειδὴ τῆσδε διήμαρτον τῆς ἐλπίδος, αὐτίκα πλεῖστά γε καὶ ἄριστα τῶν σφετέρων φρουρίων ἐμπρήσαντες, ὡς οὐχ οἷοί τε ὂν ἅπασιν ἀρκέσαι, ἐς ἕν τι μόνον ὅπερ ὀχυρώτατον αὐτοῖς ἐδόκει ἅπαντες ξυνελέγοντο. τοῦτο δὲ τζαχαρ μὲν ἐκ παλαιοῦ ὀνομάζεται· σιδηροῦν δὲ αὐτὸ διὰ τὸ στερρόν τε καὶ ἀνάλωτον ἐπίκλησιν ἀποκαλοῦσιν. ὀλίγοις δέ τισι τῶν ῥωμαίων καὶ οὐ πλέον ἢ τεσσαράκοντα ἱππεῦσι ξυνηθροισμένοις, οὖσι δὲ οὐ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἔξοχοι ἐς τὰ μάλιστα, καὶ τάγμασιν ἐφεστηκότες· τούτοις δὴ οὖν ἀποκρίδον τοῦ ἄλλου ὁμίλου πορευομένοις, ἐπιφοιτῶσιν ἄνδρες τῶν μισιμιανῶν ἐς ἑξακοσίους πεζοὶ ἅμα καὶ ἱππόται, οἰόμενοι, ἅπαντας τῷ πλήθει ξυλλαβόντες, ῥᾳδίως

διαχρή-

διαχεῖσθαι. οἱ δὲ τῇ τῶν πολέμων ἐμπειρίᾳ ἐς γεώλοφόν τι ἀναδραμόντες, ἀρετῆς ἐπεδείκνυντο ἔργα. καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ ἡ μάχη καρτερὰ καὶ ἀμφίβολος, τῶν μὲν κύκλωσίν τινα ποιήσασθαι πειρωμένων, τῶν δὲ ῥωμαίων νῦν μὲν ἀθρόον ἐπεισπηδώντων, ὡς καὶ διασπᾶν καὶ ἀναταράττειν ἅπασαν τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων, νῦν δὲ αὖθις ἀναθεόντων καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ γιγνομένων. ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἄλλης στρατιᾶς ἄνωθεν ἐξ ὑψηλοτέρου τινὸς ὄρους ἐπιφανείσης, ἐνέδραν εἶναι καὶ δόλον οἱ βάρβαροι τὸ χρῆμα ὑποτοπήσαντες, εὐθὺς ἔφευγον προτροπάδην. ἀλλ' ὁ τῶν ῥωμαίων στρατὸς (ἐτύγχανον γὰρ ἤδη ἅπαντες ἀλλήλοις ἀναμεμιγμένοι) ἐνέκειντο μάλα διώκοντες, ἕως τοὺς πλείστους ἀπέκτειναν, ὡς μόνους ἐκ πάντων ὀγδοήκοντα ἄνδρας ἐς τὸ σιδηροῦν ἐκεῖνο φρούριον περισωθῆναι. εἰ μὲν οὖν αὐτίκα ὅπως εἶχον ὁρμῆς οἱ ῥωμαῖοι ἐπῆλθον τῷ ἐρύματι, καταπεπληγμένων τῶν βαρβάρων τοῖς ξυνενεχθεῖσι, πάντως ἂν οἶμαι αὐτοβοεί γε ἅπαντας εἷλον, καὶ αὐθημερὸν ὁ πόλεμος ἐτελεύτα· νῦν δὲ τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς στρατηγὸν τῶν ὀνομαστοτάτων, δυνάμει τε καὶ φρονήματι προὔχοντα· ἴσους δὲ σχεδόν τι ἅπαντας καθεστάναι, ὡς καὶ ἀντεγκαλεῖν ἀλλήλοις τυχὸν καὶ ἀντιπαρακελεύεσθαι, καὶ ὁποῖ' ἄττα τις φήσῃ τοιάδε καὶ ἐπαΐειν, ἀτελῆ καὶ οὐ λίαν ἀξιέπαινα ὑπῆρχε τὰ ἐγχειρήματα. ἐς γὰρ διαφοράν τινα γνώμην μεμερισμένοι, καὶ τοὺς μὲν τοῦτο, τοὺς δὲ ἄλλο τι ἀρέσκον, ἐπράσσετο μὲν οὐδ' ὁπότερον τῶν βεβουλευμένων. ἕκαστος δὲ χαλεπαίνων ὅτι μὴ τὸ οἰκεῖον ἐνίκα, ἐκμελῶς πως καὶ ἀταλαιπώρως προσῄει τοῖς ἔργοις, καὶ μᾶλλον ἥδετο τοῖς ἀποτεύγμασιν, ὡς ἂν ἔχοι μεγαλαυχεῖν ὕστερον καὶ παρρησιάζεσθαι πρὸς τοὺς πέλας, καὶ τοῦ ἐνδεοῦς αἰτίαν οὐκ ἄλλο τι ἀποφαίνεσθαι, ἢ τὸ μὴ τά οἱ δόξαντα διαπραχθῆναι. ἐν τούτοις δὴ οὖν ὄντες, πόρρω που τῶν πολεμίων ἢ ὡς ἐν πολιορκίᾳ ἐστρατοπεδεύσαντο· καὶ πρός γε οὐδὲ ἀμφὶ τὸ περίορθρον γοῦν ἰόντες, τὰς προσβολὰς ἐν δέοντι ἐποιοῦντο, ἀλλὰ ὄκνῳ εἴκοντες καὶ ῥᾳθυμίᾳ, οὐδὲ πάρεργα ἡγοῦντο τὰ σπουδαῖα καὶ ἐπικαιρότατα, κατόπιν μὲν τοῦ προσήκοντος καιροῦ ἐπιφοιτῶντες τοῖς ἐναντίοις, πρωϊαίτερον δὲ ἐπανερχόμενοι. ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ μαρτῖνος, ἐκπέμπει ὡς τάχιστα ἐπ' αὐτοὺς ἄρξοντάς τε ἁπάντων, καὶ ἡγησόμενον, ἄνδρα καππαδόκην μὲν τὸ γένος, ἀξιώματι δὲ στρατηγικῷ ἐκ πλείστου τετιμημένον, ᾧ δὴ ὄνομα ἦν ἰωάννης, δακνᾶν δὲ αὐτὸν προσεπωνόμαζον. ἐστάλη δὲ ἐς κόλχους, οὐ πολλῷ ἔμπροσθεν ἐκ βασιλέως τὸ ῥουστίκου ἔχων ἐπίταγμα. ἐφ' ᾧ ἑκάστοτε τὰ ποιούμενα ἐς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν,

γέλλειν, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀεὶ ἐσιόντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλο-
φρονεῖσθαι. ἔτος δὴ οὖν ὁ Ἰωάννης, ἐς Μισιμιανοὺς ἀφιγμένος, καὶ ἐπιστὰς τῷ
τῶν Ῥωμαίων στρατεύματι, εὐθὺς ἀμφὶ τὸ φρούριον ἅπαντας ἵδρυσε, καὶ πο-
λιορκεῖν ἐπειρᾶτο, ἅμα δὲ καὶ τοῖς ἐκτοσθεν διαιτωμένοις ἐπιθέσθαι, καὶ τὸ σύμ-
παν διαταράξαι. τῶν γὰρ οἰκήσεων αἱ πλεῖσται, οὐκ ἐν αὐτῷ δήπου τῷ περι-
βόλῳ ἐτύγχανον οὖσαι, ἀλλ' ἐπὶ σκοπέλῳ τινὶ ἄγχου παρατεταμένῳ, φάραγ-
γες δὲ ἐν αὐτῷ καὶ πέτραι ἀπερρωγυῖαι, ἐπὶ πλεῖστον διήκουσαι, δυσπρόσοδα
λίαν καὶ ἄπορα τοῖς ὀθνείοις καὶ οὐκ εἰθισμένοις, τὰ τῇδε ἅπαντα ἐκτελοῦσι.
τόγε μὴν ἐπιχώριον, ἐμπειρίᾳ τῶν τόπων, ἔκ τινος στενοτάτης ὁδοῦ καὶ
ὑπολανθανούσης, μόλις μὲν καὶ αὐτοὶ καὶ πεπονημένως, καταφέρονται δὲ ὅμως
εἴπου δεήσοι, καὶ αὖθις ἀνέρπουσιν. ὑπὸ δὲ τὸν πρόποδα, ἐν αὐτῷ δὴ τῷ χθα-
μαλῷ καὶ ἡπλωμένῳ, πίδακες ποτίμου ὕδατος ἀναβλύζουσιν, ὅθεν ὑδρεύον-
ται οἱ τῷ κολωνῷ ἐνοικοῦντες. τότε δὴ οὖν (ἐπετήρουν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀπεῖρ-
γον τὸ μέρος) νύκτωρ οἱ βάρβαροι κατιόντες, ἠρύοντο. Ἴσαυρος δέ τις ἀνήρ,
Ἴλλους ὄνομα, ἐπὶ τῇδε τῇ φρουρᾷ τεταγμένος, ἐπειδὴ κατεῖδε πλείστους τῶν
Μισιμιανῶν πόρρω που τῶν νυκτῶν ἐς τοῦτο καταβεβηκότας, ὁ δὲ ὑποκρυπτόμε-
νος, ἡσυχῇ ἔμενέ τε καὶ ξυνεχώρει· ὡς δὲ ἐκεῖνοι τὰς κάλπεις ἐμπλήσαντες
ἀπεπορεύοντο, εἵπετο λαθραῖος ὁ Ἴσαυρος, καὶ συνανῄει, ἕως ἐπ' ἄκρου γενόμε-
νος, τήν τε τοῦ χωρίου θέσιν, ὡς οἷόν τε ἦν ἐν σκότῳ, ἄριστα ἐπεφράσατο, καὶ
ὅτι οὐ πλείους ἢ ὀκτὼ ἄνδρες ἐτετάχατο ἐς τὸ κατασκοπεῖν τὴν ἄνοδον καὶ δια-
φυλάττειν. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα καταγνοὺς, αὐτίκα ὑπαναχωρεῖ, καὶ τῷ
στρατηγῷ ἕκαστα διαγορεύει. ὁ δὲ ἥσθη τε ἄγαν τῷ ἀγγέλματι· καὶ τῆς ἐπιού-
σης νυκτὸς ἄνδρας ἑκατὸν ἀπολεξάμενος, ἀλκίμους τε καὶ θαρραλέους, ἔστει-
λεν ἐπὶ τὴν ἔφοδον, κατασκοπήσοντάς τε τὸν χῶρον, καὶ ἐπιθησομένους ὅτι
παρείκοι. εἴρητο δὲ αὐτοῖς ἐπειδὰν βεβαιότατα ἀναβαῖεν, τότε δὴ σημαί-
νειν τῇ σάλπιγγι, ὥς τε καὶ τοῦ ἄλλου στρατοῦ τῷ τείχει προσβάλλοντος,
ἑκατέρωθεν τοὺς πολεμίους διακυκηθῶσι. ὁ μὲν οὖν Ἴλλους προπορευόμε-
νος ἡγεῖτο τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν ἀνάβασιν ἤδη αὐτῷ τῇ πείρᾳ καὶ διεγνω-
σμένην. εἵπετο δὲ εὐθὺς Ζίπερ ὁ Μαρκελλίνου δορυφόρος, καὶ μετ' ἐκεῖνον
Λεόντιος ὁ Δαβραγέζου, καὶ ἐπ' αὐτῷ Θεόδωρος ὁ τῶν Τζάνων ταξίαρχος·
καὶ οὕτως ἑξῆς ἅπαντες ἀνήγοντο στοιχηδὸν ἀλλήλοις παρομαρτοῦντες. ἤδη δὲ
αὐτῶν ὑπὲρ τὸ μεσαίτατον ἐληλυθότων, ἑώρων μάλα σαφῶς οἱ προτεταγμέ-

νοι, τήν τε πυρὰν τὴν φρουρῶν ἀναπτομένην, καὶ ὡς αὐτοὺς ὡς πλησιαίτατα κατακεκλιμένους· καὶ οἱ μὲν ἑπτὰ περιφανῶς ἐκάθευδον, καὶ ὑπορέγκοντες ἔκειντο. εἷς δέ γε μόνος ἐπ' ἀγκῶνος ἐρηρεισμένος, ὥσπερ ἐγρηγορὼς διετέλει. ξυνείχετο γὰρ καὶ ὃς τῷ ὕπνῳ καὶ ἐκαρηβάρει· καὶ οὔπω δῆλος ἦν ὅποι χωρήσοι ἐπινυστάζων θαμὰ καὶ ἀναπαλλόμενος. ἐν τούτῳ δὲ Λεόντιος ὁ Δαβραγάζου, ὑπό τέλματός τινος ὀλισθήσας, καταπίπτει ἀθρόον καὶ ὑποφέρεται, καὶ περιρρήγνυσι τὴν ἀσπίδα· πατάγου δὲ ὥσπερ εἰκὸς μεγάλου ἀρθέντος, ἀνέθορον ἅπαντες οἱ φρουροὶ διεπτοημένοι, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐνῆς ἥμενοι, τά τε ξίφη ἐσπάσαντο, καὶ κατεσκόπουν ἁπανταχοῦ τοὺς αὐχένας περιδινοῦντες· συμβάλλειν δὲ οὐκ εἶχον, ὅτι ποτὲ εἴη τὸ γεγενημένον. τῷ τε γὰρ πυρὶ καταυγαζόμενοι, τοὺς ἐν τῷ σκότῳ ἑστῶτας διορᾶν οὐκ ἠδύναντο, καὶ ὁ κτύπος αὐτοῖς καθεύδουσι προσπεσὼν, οὐ μάλα ἐναργὴς ἦν, οὐδὲ ἀποκεκριμένος, οὐδὲ ὁποῖος ὅπλα παραδηλῶσαι κατενεχθέντα. οἱ δὲ ῥωμαῖοι ἐς τὸ ἀκριβὲς ἕκαστα κατεθεάσαντο. τοιγάρτοι τὸ βάδισμα ἐπισχόντες, ἀτρέμα ἔμενον, ὥσπερ τῇ γῇ ἐνερριζωμένοι, καὶ οὔτε φωνῆς ἦχος ἐψιθυρίζετο, οὔτε τοὺς πόδας μετρίως γοῦν μετεκίνουν, ἀλλ' οὕτως ὅπως εἶχον προσεπεπήγεσαν, εἴ τε πέτρᾳ ὀξείᾳ τυχὸν, εἴτε θάμνῳ τινὶ ἐτύγχανον ἐπιβεβηκότες. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐποίουν, καί τις ξυναίσθησις τοῦ δρωμένου τοῖς φύλαξιν ἐγεγόνει, πάντως ἂν πέτραν τινὰ μεγάλην ἐπαφιέντες, καὶ τοῦ πρανοῦς ἐξεκύλιον, ὡς ἅπαντας ἐπιτρίψαι τοὺς ἐπερχομένους· τῷ τοι ἄρα ἐκεῖνοι, ἄναυδοί τε εἱστήκεσαν καὶ ἀδόνητοι, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ πνεύματος φορὰν ξυστέλλοντες ἠρέμα καὶ ταμιευόμενοι, καὶ ἄγαμαί γε αὐτοὺς τῆς εὐκοσμίας, ὅτι δὴ ἅπαντες ἅμα ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τοῦ ξυνοίσοντος ἐστοχασμένοι, ἐνεκαρτέρουν τῇ τάξει, καὶ διενοοῦντο ἐν ἑαυτοῖς, ὁπόσα φθέγγεσθαι οὐ καιρὸς οὐκ ἐδίδου. οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ αὐτοῖς οὐδὲν ὁτιοῦν δεινὸν ὑπεφαίνετο, πάλιν εἰς τὸ προσφιλὲς ἐτράποντο, ἀσμενέστατα καταδαρθέντες. τότε δὴ οὖν οἱ ῥωμαῖοι οὕτω δή τι αὐτοῖς ἀνειμένως ἀναπαυομένοις ἐπιβάντες, ἀπέκτειναν τούς τε ἄλλους, καὶ πρός γε ἐκεῖνον τὸν ἡμιάγρυπνον, ὡς ἄν τις αὐτὸν ἐπιτωθάζων ἀποκαλέσοι. καὶ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἀνὰ τὰ πρόσω χωρήσαντες, ἀμφὶ τὰς λαύρας τῶν οἰκήσεων ἐσκεδάννυντο· καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐπῇδε τὸ ἐνυάλιον. ἀκούσαντες δὲ οἱ μισιμιανοὶ, κατεπλήττοντο μὲν τὸ παράλογῳ. τὰ δὲ παρόντα οὐ ξυνιέντες, ὅμως ἀνεγρόμενοι, ἐπ' ἀλλήλους φοιτᾶν ἵεντο, καὶ ξυναθροίζεσθαι ἄλλους ἄλλοθεν διεκπηδῶντες. ἀλλ' οἱ ῥωμαῖοι ἐν αὐτοῖς δὴ

τοῖς

τοῖς προθύροις ὑπαντιάζοντες, καὶ ὥσπερ τοῖς ξίφεσιν αὐτοὺς δεξιούμενοι, πλεῖστον ὅσον εἰργάζοντο φόνον. οἱ μὲν γὰρ ἤδη ἐκβάντες, εὐθὺς ἀνῄρηντο, ἕτεροι δὲ παρῆσαν, καὶ ἄλλοι ἤμελλον, καὶ λώφησις οὐκ ἦν τοῦ κακοῦ, ἁπάντων ἐπειγομένων· ἤδη δὲ καὶ γύναια πολλὰ διαναστάντα, θύραζε ξυνέρρει ὀλοφυρόμενα. ἀτὰρ οὐδὲ τούτων ἀπείχοντο οἱ ῥωμαῖοι, ὀργῇ φερόμενοι· ἀλλ' ὠμότατα καὶ αὗται κτεινόμεναι, ἀπήλαυον τῆς τῶν ἀρρένων ἀτασθαλίας. μία δέ τις τῶν κομψοτέρων δᾶδα κατέχουσα καιομένην, ἐμφανέστατα ἐπορεύετο, καὶ ἡ μὲν δορατίῳ τὴν γαστέρα διατρηθεῖσα, οἰκτρότατα ἐτεθνήκει. τῶν δέ τις ῥωμαίων ἀνελόμενος τὸ λαμπάδιον, ἐμβάλλει πῦρ τοῖς περιαυλίσμασι. τὰ δὲ (ξύλοις γὰρ καὶ φορυτῷ ἐτύγχανον ἐσκευασμένα) τάχιστα ἐνεπίμπρατο· ἥ τε φλὸξ ἐς τοσοῦτον μεγέθους ἐξήρθη, ὡς καὶ τῷ ἀψιλίων ἔθνει καὶ τοῖς ἔτι πορρωτέρω τὰ ποιούμενα διαγγέλλειν. τότε δὴ οὖν καὶ μᾶλλον οἱ βάρβαροι χύδην ἀπώλλυντο. οἱ μὲν γὰρ οἴκοι μεμενηκότες, ἐπυρπολοῦντο, ἢ κατεχώννυντο· τοῖς δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς διεκπίπτουσιν, ἑτοιμότερος ὁ ἐκ τῶν ξιφῶν ὄλεθρος ἐφειστήκει. παῖδες δὲ πολλοὶ κλαυθμυριζόμενοί τε καὶ τὰς τεκούσας ἀναβοῶντες, ἡλίσκοντο· καὶ τούτων τοὺς μὲν κατὰ τῶν πετρῶν ἀφειδῶς ἀκοντίζοντες, διεσπάραττον. ἔνιοι δὲ ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ἐς ὕψος ἀνερρίπτοντο, καὶ εἶτα τῷ ἄχθει ἀντιφερόμενοι, ὀρθίοις τοῖς δόρασιν ὑποδεχθέντες, ἐν τῷ μετεώρῳ διεπερονῶντο. καὶ ἦν μὲν οὐ πόρρω τῶν εἰκότων χαλεπαίνειν σφόδρα τοὺς ῥωμαίους τῷ τῶν μισιμιανῶν γένει, τοῦ τε σωτηρίχου ἕκατι, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς πρέσβεσι παρανομίας. ἐπεὶ δὲ ὅμως οὐχ ὅσον καὶ ἐς αὐτὰ δὴ τὰ νεογνὰ βρέφη, καὶ τῶν τοῖς γονεῦσι τετολμημένων οὐδὲν ἐπιστάμενα παροινεῖν οὕτω καὶ ἀφυβρίζειν. οὔκουν αὐτοῖς οὐδὲ ἀπονητὶ τοῦτο ἡμάρτηται. τῆς γὰρ νυκτὸς ἁπάσης ἐν τοιοῖσδε κακοῖς διανυσθείσης, ἤδη τε δόξαντος τοῦ χωρίου ἐκπεπορθῆσθαι, τότε δὴ ἄνδρες τῶν μισιμιανῶν ἐς πεντακοσίους εὖ μάλα τεθωρακισμένοι, τοῦ φρουρίου ἐκβάντες, ἐς αὐτὸ δὴ τὸ λυκαυγὲς ἐπέρχονται τοῖς ῥωμαίοις ἀφυλάκτως διακειμένοις, διὰ τὸ οἴεσθαι τελεώτατα κεκρατηκέναι. καὶ πλήττουσι μὲν τοὺς πλείστους, ἅπαντας δὲ ἐς φυγὴν ἐτρέψαντο βιαιότερον ἐξωθοῦντες. οἱ δὲ ξὺν ταραχῇ ἐπὶ τὸ κάταντες ὑπαγόμενοι, συχνῶν τε καὶ ποικίλων τραυμάτων ἀνάπλεοι ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπανῆλθον, τοῖς τε ἀκοντίοις τῶν πολεμίων βληθέντες, καὶ τῷ προσπταίειν θαμὰ ταῖς πέτραις διακεχαραγμένοι τὰ σκέλη. καὶ ἐπ' ἐκεῖνον μὲν αὖθις τὸν σκόπελον ἀνέρπειν ἥκιστα διενοοῦντο, τῷ δὲ περιβόλῳ ἐπιφέρεσθαι ᾗ μᾶλλον ἐπίμαχος εἶναι ἐδόκει, καὶ ἅμα τὴν τάφρον καταχων-

νιῶαι. καὶ τοίνυν οἰκίσκους τινὰς καὶ καλύβας πλησιαίτερον τεκτηνάμενοι, ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐτειχομάχουν, μηχαναῖς τε χρώμενοι καὶ τοξείᾳ, καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν ξοάνῳ χαλεπωτάτην τοῖς ἔνδον καὶ ἀνύποιστον ποιούμενοι τὴν πολιορκίαν. οἱ δὲ βάρβαροι ἐμόχθουν μὲν σφόδρα καὶ ἐπιέζοντο, πλὴν ἀλλ' οὔπω ἀνίεσαν ἀμυνόμενοι· ἤδη γάρ τινες σαλίωνα κομίζοντες, ἐπέκεινα δὴ τὰ τῶν ῥωμαίων ἕρκη ἐχώρουν ὡς ἅπαντα καταβαλοῦντες. πρὶν δὲ δὴ πελάζειν αὐτοὺς καὶ ὑποκρύπτεσθαι, σουαρούνας τὶς ὄνομα σκλάβος ἀνὴρ, ἀφίησι δόρυ τῷ μᾶλλον προφαινομένῳ, καὶ πλήττει καιρίαν. πεσόντος δὲ ἐκείνου αὐτίκα ἐξεπιάχθη ὁ σαλίων, καὶ ἠρήρειπτο ἀνατετραμμένος, καί πως ἐς τἀναντία τοῦ κύτους περιηγμένου, ἀνεκαλύπτοντο οἱ ἄνδρες καὶ ἀπεγυμνοῦντο, καὶ τοὺς ἄλλους ῥαδίως οἱ ῥωμαῖοι κατακοντίζοντες ἔκτειναν. εἷς δέ γε ἀποδράσας ᾤχετο, καὶ ἤδη ἀγχοῦ ἐγεγόνει, καὶ δὴ ἐπέβαινε τῆς πυλίδος· ἀλλὰ τότε ἀθρόον τοξευθεὶς, διεφθείρετο· καὶ αὐτοῦ καταπεσὼν ὑπὲρ τὸν οὐδὸν ἔκειτο, ὀλίγον μέν τι τοῦ σώματος μεθεὶς, τῷ δὲ πλείονι μέρει πρὸς τὰ ἔνδον παρατεταμένος. τοῦτο δὲ ἰδόντες οἱ μισιμιανοὶ, καὶ σημεῖόν τι οἶμαι τῶν ἐσομένων πέρι φαυλτόν τε καὶ ἀπαίσιον ἡγησάμενοι, ἄλλως τε καὶ ἀπειρηκότες τοῖς πόνοις, καὶ τῆς πρὸς ῥωμαίους δυσμενείας ἀπαλλαξείοντες, μάλιστα ὅτι αὐτοῖς οὐδὲ ἡ ἀπὸ τῶν περσῶν κατὰ τὸ ξυγκείμενον ἀφῖκτο ἐπικουρία· ταῦτα δὴ οὖν λογισάμενοι, καὶ τὴν οἰκείαν ἀναμετρήσαντες δύναμιν, καὶ ὅτι οὐκ ἀξιόμαχοι ἔσονται, οὐδὲ περαιτέρω τὸν πόλεμον ὑπομενοῦσι, μόλις ἐν τῷ τότε γοῦν ἀναμνησθέντες, εὐθὺς ἐπρεσβεύοντο πρὸς ἰωάννην, καὶ ἱκέτευον μὴ σφᾶς πανωλεθρίᾳ διαφθείρῃ, μηδὲ ἀνάρπαστον ἄρδην ποιήσασθαι γένος ἐκ παλαιοῦ κατήκοον καὶ ὁμόδοξον τὰ ἐς τὸ θεῖον, καὶ πλεῖστα ὅσα προηδικημένον, ἔπειτα ἐληλυθὸς ἐς τὸ ἀντιδρᾶσαι, βαρβάρῳ καὶ τούτῳ ἀνοίᾳ, οὐ μὴν παντάπασί γε φειδοῦς καὶ συγγνώμης ἀνάξιοι ἔφασκον εἶναι, τοσαῦτα ἤδη δεινὰ πεπονθότες, καὶ μεγίστας ποινὰς ἀναπλήσαντες· καταφλεχθείσης μὲν αὐτοῖς τῆς περιοικίδος τοῦ φρουρίου· ἀνδρῶν δὲ ἡβώντων, οὐ μεῖον ἢ πεντακισχιλίων ἀπολωλότων· γυναικῶν δὲ πολλῷ πλειόνων, καὶ παίδων ἔτι πλειόνων· ὡς ὀλίγου γε δεῖν ἅπαν διαῤῥυῆναι τὸ φῦλον. ὁ δὲ ἰωάννης ἀσμενέστατα προσίετο τὴν ἱκετείαν, τοῦ τε μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ καὶ δυσχειμέρῳ ἅμα τῇ στρατιᾷ διακινδυνεύειν, καὶ ὅτι ἀποχρώντως ὡς ἀληθῶς οἱ ἡμαρτηκότες ἐτετιμώρηντο. τοιγάρτοι ὁμήρους λαβὼν, καὶ τὰ χρήματα ὁπόσα ὁ σωτήριχος ἐπεφέρετο, τά τε ἄλλα καὶ πρός γε τὸ ἐκ βα-

σιλέως

σιλέως χρυσίον· ἦν δὲ ἐν νομίσμασιν ἐντελέσι καὶ ἀκιβδήλοις δισμυρίοις τε καὶ ὀκτακισχιλίοις πρὸς ἑτέροις ὀκτακοσίοις. ταῦτα δὴ οὖν ἀπειληφώς, καὶ λείαν πολλὴν περιβαλόμενος, ἐφῆκε μὲν αὐτοῖς ἀδεῶς αὖθις τὰ σφέτερα νέμεσθαι, καὶ τὸν πρότερον ἀνανεώσασθαι βίον. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν κολχίδα γῆν ἐπανῆκε, κλεινὸς ἅμα καὶ ἀγέρωχος, καὶ μόνοις ἑξήκοντα ἀνδράσιν ἐζημιωμένον, ἀποκομίσας τὸ στράτευμα. Μετὰ δὲ ταῦτα βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς καθελὼν παντάπασι τῆς ἀρχῆς τὸν Μαρτῖνον, ὁ δὲ Ἰουστῖνον τὸν Γερμανοῦ καθίστησιν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν τε κατὰ τὴν κολχίδα χώραν, καὶ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ ταγμάτων. ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ πρότερον οὐ μάλα πρὸς θυμοῦ προστατεύειν ἐκεῖνον ἁπάντων καὶ ἐξηγεῖσθαι, ὡς δὴ τῆς κατὰ Γουβάζου ἐπιβουλῆς οὐκ ἐλάχιστον μέρος γεγενημένον. κατεῖχε δὲ τέως τὴν γνώμην καὶ ὑπελάνθανε, μὴ χρῆναι οἰόμενος ἀνακινῆσαι τὴν ἀρχὴν καὶ μετασκευάσασθαι, ταραττομένων ἔτι τῶν τῇδε πραγμάτων, μάλιστα καὶ τῆς στρατιᾶς ἡδομένων τῷ Μαρτίνῳ, διά τε τὴν τῶν πολεμικῶν ἔργων ἐμπειρίαν, καὶ τὸ ἕκαστα ἐν δέοντι διατάττειν. οὗ δὴ ἕνεκα οἶμαι καὶ [illegible], ἐπεὶ οὐ καὶ αὐτὸς Ἰωάννῃ τε καὶ Ῥουστίκῳ συνετεθείκει. νῦν δὲ ὥσπερ αἰδοῖ τῶν τροπαίων καὶ τῆς εὐβουλίας ἢ δὴ παρὰ τοὺς κινδύνους ἐχρῆτο, ὑφελὼν ἠρέμα καὶ ὑποχαλάσας τοῦ νόμου τὸ λίαν ἀκριβὲς καὶ ἀπηθάσσουσαν, ἐφῆκε μὲν τὸ ἐπίκλημα, ἀρχὴν δὲ οὐ ξυνεχώρει, ἀλλὰ ἰδιωτεύειν ἐκέλευεν, ἀρκεῖν ἡγούμενος ἀτιμίᾳ γε αὐτὸν τιμωρήσασθαι, εἰ καὶ τοσούτου μιάσματος μετειλήχει. ἐπειδὴ οὖν οἱ Πέρσαι ἠρέμουν, καὶ ἐκεχειρίᾳ ἐῴκει τὸ χρῆμα, τότε δὴ τὸν μὲν ἀπεσώσατο. Ἰουστῖνον δὲ προσήκοντά τε οἱ ὡς ἐγγυτάτω κατὰ γένος, καὶ ἄλλως ὀνομαστότατον ἐν τοῖς τότε εἶναι δοκοῦντα, μετάπεμπτον ἐν Βυζαντίῳ ποιησάμενος, ἅπασάν τε αὐτῷ παραδίδωσι τὴν ἀρχήν, καὶ αὖθις ἐς Κόλχους ἐκπέμπει τοῖς ἐφεξῆς ἁρμοσόμενον. ἦν δέ τις ἐν τῷ ἀμφ' αὐτὸν ὁμίλῳ, Ἰωάννης ὄνομα Λίβυς, ἀνὴρ ἀφανὴς μὲν τὰ πρῶτα καὶ πενιχρότατος, ὡς καὶ τοῦ ἀποζῆν ἕνεκα μισθαρνεῖν ἑτέρῳ τῳ, καὶ ξυνέπεσθαι τῶν δορυφόρων, καὶ τὰς τῶν θεραπόντων στέγειν ὀδύνας, οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἐπὶ μέγα πλούτου τε καὶ ἀλαζονείας ἠρμένος. πλεῖστα γὰρ ὅσα μηχανησάμενος, καὶ διὰ ποικίλης χωρήσας ἐννοίας, γνωρίζεται οὐκ ἐς μακρὰν τῷ Ἰουστίνῳ, κάκιστος δὲ ὢν καὶ πανουργότατος, καὶ οἷος οὐδὲν ἐπὶ τῶν ἀδίκων τε καὶ ἀνοσίων ἐγχειρημάτων κέρδους ἕνεκα ἀπαναίνεσθαι, ἐπεί τι μέτρον χρυσοῦ αἰτεῖ τὸν στρατηγόν, ὁμολογῶν εἰ κομίσοιτο, αὐτῷ τε τοῦ παρα-

χόντι ἐς ὅσον ἂν ἕλοιτο χρόνον, τὰ ἐπιτήδεια προσφόρως ἐκποριεῖσθαι· καὶ πρός γε ὁπόσον παρῆν θητικόν τε καὶ δοῦλον, καὶ ὅσοι ἄλλοι ὀπαδοί τε καὶ ὑπηρέται καὶ δορυφόροι, ἀλλὰ καὶ τούσδε ἅπαντας τῆς προσηκούσης τροφῆς ἐμπιπλάναι. ταῦτα δὲ πράττων ἐπηγγέλλετο οὐ μόνον ἀποδώσειν τὸ χρυσίον ἅπαν καὶ ἀντικαθεῖναι ὁπόσον ἂν λάβοι, ἐντελὲς καὶ ἀλώβητον, ὥσπερ ἐκδεδανεισμένον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἕτερον προσεπιδοῦναι· καὶ ἐδόκει μὲν τοῖς πολλοῖς κόμπος εἶναι καὶ οἷον αἴνιγμα τὸ εἰρημένον. ὁ δὲ ῥουστῖκος, καίτοι δέον αὐτὸν νεμεσῆσαι τῇ τοῦ λίβυος ἀβελτηρίᾳ, ἐπιστάμενον ὡς οὐκ ἂν τὴν ὑπόσχεσιν διανύσειε, μὴ ἄδικα δρῶν καὶ βίαια ἔργα καὶ παρανόμοις τισὶν ἐμπορείαις λυμαινόμενος ἅπαντας οἷς ἂν ὁμιλήσειεν· ὁ δὲ προσήκατό τε τοὺς λόγους, καὶ τὸ χρυσίον παραδοὺς, ἐπὶ ταῖς ξυνθήκαις ἐφίησιν αὐτῷ πράττειν ὅ, τι καὶ βούλοιτο. τότε δὴ οὖν ὁ ἰωάννης ταῖς ῥωμαϊκαῖς κώμαις ἐπιφοιτῶν, ὁπόσαι ἀνὰ τὴν πορείαν ἐτύγχανον ἱδρυμέναι, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀγείρων, οὗ μὲν βόες ἄφθονοι οὐκ ἦσαν, ὁ δὲ τούτων δεῖσθαι τὸ στρατόπεδον ἐδημηγόρει. καὶ τοίνυν εἴκοσι τάλαντα προσφέρων, Τούτων ὑμᾶς, ἔφασκεν, ἀνάγκη χρημάτων ἀποδόσθαι, καὶ μεῖον οὐκ ἔνεστιν, ἀλλὰ τὸ τίμημα δέχεσθε πρότερον, καὶ ὅπως μοι τὴν ταχίστην ἅπαντας τοὺς βόας ἀποκομιεῖτε. Τῶν δὲ ἱκετευόντων ἀνεῖναι, καὶ ἐπομνυμένων ἦ μὴν μηδὲ ὅσον ἀρεῖν τὰ λήϊα ἀποχρώντως κεκτῆσθαι, ἀνένδοτος μάλιστα σεμνῶς ὁ κατάρατος καὶ δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ πρίασθαι τῷ στρατηγῷ δέξειν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἐς τοσοῦτον ἐνέκειτο χαλεπαίνων, ἕως ἐκεῖνοι τὰ τιμιώτατα τῶν κτημάτων ἀπεμπολήσαντες, καὶ χρυσίον ὅσον οἷόν τε ἦν αὐτοῖς ἐρανισάμενοι, παρέχον τῷ κακοδαίμονι λύτρα τοῦ ἐπιτάγματος. πάλιν δὲ ἐνθένδε ἰὼν καὶ ἑτέρωθι παραγινομένοις ἔνθα καμήλων τυχὸν ἢ ὀρέων οὐδὲ ὄνομα ἠκούετο, ὁ δὲ τούτων ἕνεκα ἥκειν ἐβόα, καὶ τοῖς ὁμοίοις χρώμενος πάλιν, ἐπεδείκνυε χρυσίον, καὶ πάλιν λαβὼν ἀπεχώρει. οὕτω δὴ οὖν ἁπανταχοῦ περινοστῶν καὶ ἀναζητῶν τὰ μὴ παρόντα, καὶ μηδὲν μήτε ἀπεμπολήσας πώποτε, μήτε πριάμενος, μήτε ἄλλως πως ξυμβαλὼν, ἠργυρολόγει, καὶ εἰσέπραττε τοὺς οὐ μηδὲν ὁτιοῦν ἐποφληκότας, τάχιστά τε ἤδη τὸ ἀρχαῖον ἐδιπλασιάζετο τοῖς προσγινομένοις. ἐπειδὴ δὲ ἐς κόλχους ἀφίκετο, ταῦτά τε ἔπρασσε, καὶ πρός γε ναῦς φορτίδας οὐκ οἶδα ὅπως ἐπικτησάμενος, καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐπιχωρίους βιαιότατα ξυναθροίζων, καὶ πολλὰ ἐλαχίστου ὠνούμενος, ἐς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξεφόρει, καὶ διεπίπρασκε. σπάνις μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων εἰκότως ἐπεγίνετο τοῖς στρατεύμασιν, ὡς καὶ

πόας

πόσας εἴη ὠνίας. ὁ δὲ μιαρὸς ἐκεῖνος, μεταβολεὺς καὶ παλιγκάπηλος, μέγιστα κέρδη προσεποιεῖτο. ἐκ τούτων δὴ οὖν τῶν πόρων τὰ ξυγκείμενα πρὸς Ἰουστῖνον ἐπετέλει, τάς τε ῥοπὰς παρεχόμενος, καὶ τῷ προτέρῳ χρυσίῳ προσεπιβάλλων. ὁ δὲ καίτοι γιγνώσκων τὰ ποιούμενα, πολλάκις τε τῶν λεηλατουμένων ὡς αὐτὸν ἰόντων, καὶ σὺν ὀλοφυρμῷ προκαλινδουμένων, λώφησίν τε γενέσθαι τῶν κακῶν ἀντιβολούντων, ὅμως τῶν ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ὀλίγα φροντίσας, ἤσθιεν ἀδεῶς ἐκ τῶν ἀδικημάτων. καὶ ἤδη μὲν ἀπριάτην εὐωχούμενος, καὶ πρός γε μεσὸν ἐπὶ τὸ πλέον καὶ ἐμβριθέστερον ποιῶν τὸ φασκώλιον. ἤμελλε δὲ ἄρα χρόνῳ ὕστερον ποινὰς μεγάλας ἡλίκας ἀποτινύσαι· εἰ γὰρ καὶ μυρίοις μὲν ταῦτα διήνυσε πόνοις, καὶ μέγιστον ἤρατο κλέος ἀμφὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν, τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς ἀνακόπτων· ἀλλ' οὐδὲν ἐνθένδε ἡ τοῦ κρείττονος ἐθωπεύετο δίκη, οὐδὲ τούτοις ἐκεῖνα ἐπεκαλύπτετο· ἔμενε δὲ οἶμαι ἠρεμοῦντα, καὶ ἐφυλάττετο μόνιμα καὶ ἀνάγραπτα, μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ καθήκοντος. οὐ γὰρ ἅμα τῷ πλημμελεῖν, καὶ τὰς τιμωρίας ἀναμετρεῖσθαι πεφύκαμεν· μετὰ χρόνον δὲ ὡς τὰ πολλὰ, καὶ ἴσως ἡνίκα τῶν εἰργασμένων ἐπιλελήσμεθα· καὶ αἰτιώμεθα μὲν τὸ παραυτίκα τοῖς καθ' ἡμῶν γινομένοις, ὡς παραλόγως καὶ οὐκ ἐν δίκῃ συμβεβηκόσι, καὶ καταιτιώμεθα φθόνους ἀνθρωπείοις τυχὸν καὶ δυσμενείας, ὡς ἐκ τούτων οὐ προσήκοντα πεπονθότες· τὸ δὲ ξυνεχὸν ἡμᾶς καὶ διατάττον ἐπίσταται τὸ πρέπον ἑκάστῳ καὶ ὀφειλόμενον, καὶ τρόπῳ ὅτῳ καὶ βούλεται μέτεισι καὶ ἀνιχνεύει τὰ πολλῷ ἔμπροσθεν ἡμαρτημένα. ἀλλ' ὁποῖα μὲν ἄττα ἐπὶ Ἰουστίνῳ ὕστερον ξυνηνέχθη, καὶ ὅπως αὐτῷ ἡ τοῦ βίου καὶ τῆς τοσαύτης εὐδαιμονίας κατάλυσις ἀδόκητος ἐπεγένετο, εἰρήσεταί μοι ἐς τὸ ἀκριβὲς ἕκαστα, ἡνίκα ὁ λόγος ὁδῷ ἰὼν ἀκολούθως καὶ διὰ τῶν ἀεὶ ἐχομένων φερόμενος ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου προσενεχθείη. νῦν δὲ ἀνὰ τὰ πρότερά μοι ἐπανιτέον, καὶ τοῖς ἑξῆς ἐπιχειρητέα. ὧδε γὰρ τῶν ἐν Λαζικῇ πραγμάτων ἐχόντων, καὶ Ἰουστίνου ἐπὶ πᾶσι στρατηγοῦ καταστάντος, οὔτε οἱ Πέρσαι ὡς ἀναμαχούμενοι παρεσκευάζοντο, καὶ μέντοι οὐδὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπῄεσαν· ἀλλὰ προφυλακὰς μὲν ἀμφότεροι ἐποιοῦντο, καὶ τὰ ἀλλήλων βουλεύματα ἐς ὅσον ἐνῆν ἀπεσκόπουν καὶ διεπυνθάνοντο· μάχης δὲ οὐδὲ ὁπότεροι ἦρχοντο, ἀλλ' ἔμενον ἡσυχῇ, αὐτομάτως ὥσπερ ἀμέλει τοῦτο ξυνδοκοῦν διορισάμενοι. Χοσρόης δὲ ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ἐπειδὴ ἐπέπυστο τὰ πρὸς τῷ Φάσιδι ξυμβεβηκότα, καὶ ὅτι φυγὰς ἐκ τῆς μάχης ὁ Ναχοραγὰν ἐγεγόνει, αὐτίκα ἐξ Ἰβηρίας αὐτὸν μετακαλεσάμενος, ὠμότατα μετῆλθε κατὰ τὸν πάτριον νόμον. οὐ γὰρ ἀπο-

χοῦσαν ᾤετο εἶναι ποινὴν τῆς ἀναιδείας, τὸ οὔτι γοῦν αὐτὸν ἁπλῶς ἀποκτεῖναι· ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐχένος τὸ δέρμα διαχαράξας, ἀπέδειρεν ἅπαν μέχρι τοῖν ποδοῖν, καὶ ἀφείλετο τῆς σαρκὸς, πρὸς τὰ ἔνδον ἀνεστραμμένον, ὡς καὶ τοὺς τύπους τῶν μορίων ἐς τοὔμπαλιν ὑποφαίνεσθαι, καὶ δίκην ἀσκοῦ ἠρέμα ἐμπνευσθὲν, ὑπὸ σκόλοπός τινος ἀνηρτῆσθαι· οἰκτρόν τι θέαμα καὶ μιαρώτατον, καὶ πρώτῳ οἶμαι σαβόρῃ ἐκείνῳ τῷ πολλῷ ἔμπροσθεν χρόνου περσῶν βεβασιλευκότι τετολμημένον. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ μαρσύᾳ θρυλλούμενα τῷ φρυγὶ, ὡς ἐρίσας αὐτῷ πρὸς ἀπόλλωνα ξυνέστη ὑπὲρ τῶν αὐλῶν καὶ τῆς αὐλητικῆς ἐπιστήμης, ὅτι τε ἡσσήθη ἀνὰ κράτος ὁ μαρσύας καὶ μάλα δικαίως, ἅτε δῆθεν εἰ μὴ λίαν εὔηθες εἰπεῖν οἰκείῳ θεῷ ἀνταυλήσας, καὶ ὡς τήνδε ἀνέτλησε τὴν τιμωρίαν τῆς προπετείας ὑπὸ τοῦ νενικηκότος, ἀποδαρὲν αὐτῷ ἅπαν τὸ δέρμα καὶ ἐπὶ δένδρου ἠωρημένον. ταῦτα δὴ οὖν ἅπαντα, ποιητῶν ἂν εἴη τεράσια, καὶ μῦθοι, καὶ παίγνια, οὔτε τῶν ἀληθῶν οὔτε τῶν εἰκότων ἐστοχασμένα. εἴ γε αὐλητὴν φασὶ τὸν ἀπόλλω γεγονέναι, καὶ ἁμιλλώμενον ἐπὶ τῇ τέχνῃ, καὶ ἐς τοσοῦτο μετὰ τὴν νίκην χαλεπήναντα, ὡς ἀνοσίαν οὕτω καὶ μανιώδη ποινὴν ἐπαγαγεῖν τῷ ἡττημένῳ· πῶς δὲ αὖ καὶ ἤρεσκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ μετεώρου φαινόμενον τῆς ἀπανθρωπίας τὸ κατηγόρημα; ταῦτα γὰρ οἵ τε πρότερον ποιηταὶ ᾄδουσι, καὶ οἱ νέοι παραλαβόντες συνᾴδουσιν. ὃν δὴ καὶ Νόννος ὁ ἐκ τῆς πανὸς τῆς αἰγυπτίας γεγενημένος, ἔν τινι τῶν οἰκείων ποιημάτων ἅπερ αὐτῷ Διονυσιακὰ ἐπονόμασται, οὐκ οἶδα ἐφ' ὅτῳ ὀλίγα ἄττα τοῦ ἀπόλλωνος πέρι ἀφηγησάμενος. οὐ γὰρ δὴ τῶν προηγουμένων ἐπιμέμνημαι, εἶτα ἐπάγει·

ἐξ ὅτε μαρσύαο θεημάχον αὐλὸν ἐλέγξας,
Δέρμα ἀπῃώρησε φυτῷ κολπούμενον αὔραις.

ὡς μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τὸ μίασμα τοῦτο ἔπω τῷ ἀνθρωπείῳ γένει διέγνωστο, σαφῆ τὰ τεκμήρια καὶ ἀποχρῶντα παρὰ τοῖς ὀρθῶς ἀναθεωρεῖν καὶ τεκμαίρεσθαι τὰ παλαίτατα πεφυκόσιν, ἀλλὰ μὴ ποιητικῇ μυθολογίᾳ παρακρουομένοις. ὁ δὲ σαβόρης ἄδικός τε ὢν ἐς τὰ μάλιστα καὶ μιαιφόνος, καὶ ὀξὺς μὲν εἰς ὀργὴν καὶ ὠμότητα, βραδὺς δὲ πρὸς φειδὼ καὶ συγγνώμην, εἰ μὲν καὶ ἐφ' ἑτέροις αὐτῷ πρότερον τόδε τὸ ἄγος ἐξείργασται, οὐκ ἔχω σαφῶς ἀπισχυρίσασθαι. ὅτι δὲ βαλεριανὸν τὸν ῥωμαίων ἐν τῷ τότε βασιλέα προσπολεμήσαντά οἱ, καὶ εἶτα νενικημένον, ὅδε ζωγρείᾳ ἑλὼν, τόνδε τὸν τρόπον ἐτιμωρήσατο, πολλὴ μαρτυροῦσα ἡ ἱστορία. καὶ τάχα οἱ ἄνθρωποι τῶν μετὰ τὴν παρθυαίων

κατα-

κατάλυσιν τῆς περσικῆς βασιλείας ἐπιλαβομένων, ἀρταξάρης, φημὶ, καὶ σαπόρης, μιαιφόνω γε ἤστην ἄμφω καὶ ἀθεωτάτω, εἴγε ὁ μὲν τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπεκτονὼς, τυραννικήν τε καὶ βίαιον τὴν ἀρχὴν κατεστήσατο· ἅτερος δὲ τιμωρίας ἦρξεν οὕτω δεινῆς καὶ μύσους ἀνοσιωτάτου. ἐπεὶ δέ μοι ὁ λόγος διὰ τὰ ἀεὶ παρεμπίπτοντα φερόμενος, πάλιν ἐς ἀρταξάρην ἀφίκετο, καιρὸς ἂν εἴη ἐκπληροῦν νῦν τὸ πρότερον ἐπηγγελμένον, καὶ τῶν ἐφεξῆς βασιλέων ἐπιμνησθῆναι. ἕως μὲν οὖν ἐξ ὧν τε ἔφυ καὶ ὅπως ὅν τινα τρόπον τὴν κίδαριν ἀνεδήσατο, ἤδη μοι ἐς τὸ ἀκριβὲς προαφήγηται. ἐκεῖνο δὲ μόνον προσθείην ἂν ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἔτεσιν ὕστερον ὀκτὼ καὶ τριάκοντα καὶ πεντακοσίοις, ἀλεξάνδρου τοῦ πάνυ τοῦ μακεδόνος, τετάρτῳ δὲ ἔτει τῆς θατέρου ἀλεξάνδρου τῆς μαμαίας, ἀρχῆς τῆς τῶν περσῶν βασιλείας ἐπιλαβομένῳ τῷ ἀρταξάρῃ, καθ' ὃν τρόπον ἀπήγγελται, διήνυσται χρόνος ἐν αὐτῇ ἐνιαυτῶν πεντεκαίδεκα, δυοῖν μηνοῖν ἐνδεόντοιν. διαδέχεται δὲ τὸ κράτος σαπόρης ἐκεῖνος ὁ ἐναγέστατος, καὶ διεβίω πρὸς τῷ ἑνὶ τριάκοντα τοὺς πάντας ἐνιαυτοὺς, πλεῖστα ὅσα τοὺς ῥωμαίους λυμηνάμενος. ἅτε γὰρ τὸν βασιλέα σφῶν ἀνελὼν, καὶ οὐδὲν ἔτι οἱ κώλυμα ἔσεσθαι διανοούμενος, ὁ δὲ ἀνὰ τὰ πρόσω ἐχώρει, καὶ δὴ τήν τε μέσην τῶν ποταμῶν ἐδήωσε χώραν, καὶ εἶτα τὴν ἐφεξῆς ἐχομένην, κίλικάς τε ἐλῄσατο καὶ σύρους, καὶ μέχρι τῶν καππαδοκῶν ἐλάσας, ἐξαίσιον πλῆθος φόνων κατείργασαι, ὡς καὶ τὰ σηραγγώδη καὶ κοῖλα χωρία τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι φαραγγῶν, τοῖς σώμασιν ἀναπληροῦν τῶν πεπτωκότων ἀνθρώπων, καὶ πρὸς ἰσότητα φέρεσθαι τῶν λόφων τὰ μεσῶτα καὶ ἐξανέχοντα, καὶ οὕτω καθιππεύειν ἐν αὐτοῖς καὶ διαβαίνειν ὥσπερ ἐφ' ὁμαλοῦ τὰς ἀκρωρείας. τοῦτον μὲν οὖν οἴκαδε αὖθις ἀφιγμένον, καὶ οὐ μετρίως χρησάμενον οἷς ἀσεβήσας ἐτύγχανε, πρὸς ἀλαζονείαν ἀρθέντα πολλὴν, ἀπέπαυσεν οὐκ ἐς μακρὰν τοῦ φρυάγματος ὀδέναθος ὁ παλμυρηνὸς, ἀνὴρ ἀφανὴς μὲν τὰ πρῶτα καὶ ἄγνωτος, ταῖς δὲ σαπόρου συμφοραῖς, καὶ οἷς ἔδρασεν ἐπ' αὐτῷ, μεγίστην ἀράμενος δόξαν, καὶ πολλοῖς τοῖς πάλαι ξυγγραφέων ἀξιαφήγητος γεγενημένος. τεθνηκότος δὲ τοῦ σαπόρου, ὁρμισδάτης ὁ τούτου παῖς τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει, καὶ διεβίω ἐν αὐτῇ χρόνον ἐς ὅτι ἐλάχιστον· ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα καὶ δέκα ἡμέρας τῆς τύχης ἀπώνατο, μηδὲν ὅτι οὖν δράσας ὁποῖον καὶ ἐς λόγους φέρεσθαι μνήμης, καθάπερ καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον οὐαραράνης, τρισὶν ἔτεσι βασιλεύσας. ὁ δὲ υἱὸς ὁ τούτου, ὁμώνυμος μὲν ἦν τῷ γεγεννηκότι, ἑπτακαίδεκα δὲ καὶ τὴν βασιλείαν μεμέ-

νήκοντα ἔτη. ὁ δὲ τρίτος Οὐαραράνης ἐς μῆνας μὲν τέσσαρας μόνους ἀπεγεύσατο τῆς βασιλείας, Σεγανσαὰ δὲ ἐπεκλήθη, οὐκ ἀπεικότως οἶμαι, οὐδὲ αὐτομάτως ἔθους τινὸς παλαιοῦ μεταλαχὼν καὶ πατρίου. οἱ γὰρ τῶν Περσῶν βασιλεῖς ἡνίκα μέγιστον ἔθνος τῶν πλησιοχώρων καθέλοιεν προσπολεμήσαντες, καὶ τῆς ἐκείνων ἐπιλάβοιντο χώρας, οὐκ ἔτι μὲν ἀναιροῦσι τοὺς ἡττημένους, ἐς δὲ φόρου ἀπαγωγὴν ἅπαντας ὑποτιθέντες, ἐφιᾶσιν ἐνοικεῖν τε καὶ ἀροῦν τὴν δοριάλωτον, πλὴν ἀλλὰ τοὺς προτέρους τοῦ γένους ἡγεμόνας οἰκτρότατα καταλύοντες· οἱ δὲ τοῖς σφετέροις παισὶ τὴν τῆς ἀρχῆς προσηγορίαν ἀπονέμουσι, μνήμης, ὡς ἔοικεν, ἕκατι καὶ κόμπου τῆς ἐπὶ τῷ τροπαίῳ μεγαλαυχίας. ἐπειδὴ οὖν καὶ τὸ τῶν Σεγεστανῶν ἔθνος Οὐαραράνῃ τῷ τοῦδε πατρὶ ἐδεδούλωτο, εἰκότως ἄρα ὁ παῖς Σεγανσαὰ ἐπωνόμαστο. δύναται γὰρ τοῦτο τῇ Ἑλλήνων φωνῇ, Σεγεστανῶν βασιλεύς. τούτου δὲ θᾶττον διαφθαρέντος, Νάρσης εὐθὺς τὴν βασιλείαν ἐνιαυτοῖς μὲν ἑπτὰ, μησὶ δὲ πέντε μετῆλθε. διαδέχεται δὲ τὴν ἀρχὴν Ὁρμισδάτης ὁ παῖς, καὶ κληρονομεῖ τοῦ πατρὸς, οὐ μόνον τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ χρόνου ἰσοῤῥοπίας. καὶ γὰρ θαυμάσειεν ἄν τις, ὅτι δὴ ἑκατέρῳ ἔτεσί τε καὶ μησὶ τοῖς αὐτοῖς τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπιμηκέστατα ἐμετρήθη. ἀλλὰ Σαβὼρ μετὰ τούτους ἐπὶ πλεῖστον ὅσον καὶ μήκιστον χρόνον ἀπώνατο τῆς βασιλείας, τοσούτοις ἔτεσι κρατήσας, ὁπόσοις καὶ βεβίω· ἔτι γὰρ αὐτὸν κυούσης τῆς μητρὸς, ἡ μὲν τοῦ βασιλείου γένους διαδοχὴ ἐκάλει πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ τεχθησόμενον, ἦν δὲ τὰ τῶν ὠδίνων ἀμφίβολα ἐς ὁποίαν γονὴν ἂν ἀποβαῖεν. τοιγάρτοι ἅπαντες οἱ ἐν τέλει ἆθλα προὐτίθεσαν καὶ γέρα τοῖς μάγοις ἐπὶ τῇ προαγορεύσει τῶν ἐσομένων· καὶ τοίνυν ἦγον ἐς μέσον κύουσαν ἵππον, καὶ ὡς πλησιαίτατα προελθοῦσαν τοῦ τόκου, ἐκέλευόν τε αὐτοὺς ἐπ' αὐτῇ πρώτῃ μαντεύεσθαι ἅπερ ᾤοντο ξυνενεχθῆναι· οὕτω γὰρ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις γνώσεσθαι ἡγοῦντο τὴν πρόῤῥησιν ἐς ὅτι χωρήσει· ταύτῃ τε εἴκαζον παραπλησίως ἐκβήσεσθαι καὶ ὁπόσα σφίσιν ἐπὶ τῇ ἀνθρώπῳ προαγορευθείη. ἃ μὲν οὖν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ ἵππῳ μεμάντευται, οὐκ ἔχω σαφῶς ἀποφήνασθαι· οὐ γάρ μοι τὸ ἀκριβὲς τούτου γε πέρι ἀπήγγελται· πλὴν ἀλλ' οὕτω ἕκαστα προὔβη, ὅπως ἐκείνοις ἐτύγχανεν εἰρημένα. γνόντες δὲ ἐνθένδε οἱ ἄλλοι, ὡς ἄγαν τοῖς μάγοις διηκρίβωται τὰ τῆς τέχνης, προὔτρεπον καὶ ἐπὶ τῷ γυναίῳ ἄττα ἔσεσθαι γνοῖεν διεξιέναι. τῶν δὲ φησάντων ἄῤῥενα παῖδα τεχθήσεσθαι, οὐκ ἔτι ἐμέλλησαν, ἀλλὰ τῇ γαστρὶ περιθέντες τὴν κίδαριν, ἀνεῖπον βασιλέα τὸ ἔμβρυον· ὀνόματί τε ἀπέκριναν, τὸ ἄρτι ἐκτυπωθὲν καὶ διαρθρωμένον, ἐς ὅσον

οἶμαι

οἶμαι διάττειν ἔνδον ἠρέμα καὶ ὑποπάλλεσθαι. οὕτω δὲ τὸ ἀφανὲς τῇ φύσει καὶ ἄδηλον, ἐς τὸ βέβαιόν τε καὶ ἀνωμολογημένον τῇ δοκήσει μεταλαβόντες, ὅμως οὐ διήμαρτον τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ καὶ λίαν ἔτυχον τοῦ σκοποῦ πολλῷ πλέον τῶν δοκηθέντων· τίκτεται γὰρ οὐκ ἐς μακρὰν ὁ σαβώρης σὺν τῇ βασιλείᾳ, ἐνακμάζει τε αὐτῇ καὶ ἐγγηράσκει εἰς ἑβδομήκοντα αὐτῷ ἔτη διανυσθέντος τοῦ βίου· κατὰ δὲ τὸν τέταρτόν τε καὶ εἰκοστὸν τῆς τοῦδε ἀρχῆς ἐνιαυτὸν, νίσιβις ἡ πόλις ὑπὸ πέρσαις γεγένηται, ῥωμαίων μὲν πάλαι οὖσα κατήκοος, ἰοβιανοῦ δὲ τοῦ σφῶν βασιλέως προδόντος καὶ προεμένου. ἐν αὐτοῖς γὰρ δή που τοῖς ἐνδοτέρω χωρίοις τῆς περσικῆς ἐπικρατείας ἰουλιανοῦ τοῦ προτέρου ῥωμαίων αὐτοκράτορος ἀθρόον διαφθαρέντος, αὐτὸς ἀναγορεύεται ὑπό τε τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ ἄλλου ὁμίλου, ἅτε δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ ἄρτι καθισταμένης, καὶ τῶν πραγμάτων, ὥσπερ εἰκὸς, ταραττομένων, καὶ ταῦτα ἐν μέσῃ τῇ πολεμίᾳ, οὐχ οἷός τε ἦν τὰ παρόντα ἐν δέοντι σχολαίτερον διαθεῖναι. τοιγάρτοι ἀπαλλαξείων τῆς ἐν ὀθνείᾳ καὶ δυσμενεῖ χώρᾳ διαίτης, καὶ μάλις τυχεῖν τῆς ἐς τὰ οἰκεῖα ἐπανόδου θᾶττον ἱέμενος, ξυνθήκας τίθεται ἀγεννεῖς καὶ ἀσχήμονας, καὶ ὁποίας μέχρι καὶ νῦν τῇ ῥωμαίων λυμαίνεσθαι πολιτείᾳ, περιστέλλων ἐς τὰ ὀπίσω κοινοῖς ὁρίοις, καὶ ὑποτεμνόμενος τῆς οἰκείας ἀρχῆς τὸ περαιτέρω ἐκβαῖνον. τὰ μὲν οὖν κατ᾽ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ ξυνενεχθέντα, πολλοῖς ἤδη τῶν προτέρων ξυγγραφέων ἱστόρηται· ἐμοὶ δὲ οὐ περὶ ταῦτα ἐνδιατρίβειν σχολή, ἀλλὰ τοῦ προτέρου λόγου ἑκτέον. μετὰ γὰρ σαβώριν ἀρταξὴρ ἀδελφὸς ὢν αὐτῷ, καὶ μεταχὼν τῆς βασιλείας, τεττάρων ἐτῶν χρόνον κατ᾽ αὐτὴν ἀπεβίω. ὁ δὲ υἱὸς ὁ τούτου, σαβὼρ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπεκέκλητο, ἐν ἔτεσι πέντε τὸ οἰκεῖον ἠρίθμησε κράτος. ἐν διπλασίοσι δὲ τούτου καὶ πρός γε ἑνὶ ἑτέρῳ ἐνιαυτῷ, οὐαραράνης ὁ παῖς, ὃς δὴ καὶ κερμασαὰ ὠνομάζετο· τῶν δὲ τοιούτων ἐπικλήσεων ἡ αἰτία ἤδη μοι εἴρηται· καὶ γὰρ κερμα ἔθνος τυχὸν ἢ χώρας ὑπῆρχεν ἐπωνυμία· ταύτης δὲ τῷ παιδὶ τοῦ ἀρραίου δεδουλωμένης, εἰκότως ὁ παῖς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτήσατο, καθάπερ πρότερον καὶ παρὰ ῥωμαίοις ὁ μὲν ἀφρικανὸς τυχὸν, ὁ δὲ γερμανικὸς, ὁ δὲ ἐξ ἄλλου του γένους νενικημένου ἐκεκλήθη. ἐπὶ τούτοις ἰσδιγέρδης ὁ σαβώρου τὴν περσικὴν ἡγεμονίαν παραλαμβάνει, ὁ πολὺς παρὰ ῥωμαίοις καὶ περιλάλητος· φασὶ γὰρ ἀρκάδιον τὸν βασιλέα πρὸς τῷ θανάτῳ γεγενημένον, καὶ τὰ μετ᾽ αὐτὸν, ὥσπερ τοῖς ἀνθρώποις νενόμισται, διατάττοντα, τούτῳ δὴ φύλακι χρήσασθαι καὶ κηδεμόνι ἐπί τε τῷ παιδὶ

θεοδοσίῳ, καὶ πάσῃ τῇ ῥωμαϊκῇ καταστάσει. ᾄδεται γὰρ ἔτι ὁ λόγος ἐπιπλεῖστον ἐν ἡμῖν ἐκ παλαιοῦ τῇ μνήμῃ παραδοθεὶς τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μέχρι νῦν παρά τε τοῖς λογίμοις καὶ τῷ δήμῳ περιαγόμενος, γραφῇ δέ τινι καὶ λόγοις ἱστορικοῖς οὐκ οἶδα εὑρὼν τοῦτο φερόμενον, οὐδὲ παρ' οἷς τυχὸν τὰ τῆς ἀρκαδίου τελευτῆς ἀπεμνημόνευται, ὅτι μὴ μόνον ἐν τοῖς προκοπίῳ τῷ ῥήτορι συγγεγραμμένοις. καὶ οὐδὲν οἶμαι θαυμαστὸν ἐκεῖνον μὲν ὡς πλεῖστα μεμαθηκότα, καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, ἱστορίαν ἀναλεξάμενον, καὶ τήνδε παραλαβεῖν τὴν ἀφήγησιν ἑτέρῳ πρότερον ἐκπεπονημένην, ἐμὲ δὲ αὐτὴν μηδαμῶς ἔτι ἑλεῖν ἐλάχιστα εἰδότα, εἴγε ἄρα δὴ καὶ ἐλάχιστα. ἀλλ' ἐκεῖνο καὶ μάλα θαύματος ἄξιον εἶναι ἡγοῦμαι, ὅτι διεξιὼν τὰ περὶ τούτων, οὐχ ἁπλῶς ἔπω τὰ ἐγνωσμένα διέξεισιν, ἀλλ' ἐπαινεῖ τὸν ἀρκάδιον, καὶ ἀποσεμνύνει, ὡς ἀρίστῃ χρησάμενον εὐβουλίᾳ· φησὶ γὰρ αὐτὸν οὐ λίαν ἀγχίνουν εἶναι τὰ ἄλλα πεφυκότα, ἐν τούτῳ δὴ μόνῳ φρενήρη τε καὶ προμηθέστατον ἀποδεδεῖχθαι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὁ τοῦτο ἀγάμενος, οὐ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τοῦ βουλήματος τὸ εὔλογον κρίνειν, ἀλλὰ τῷ ὕστερον ἀποβεβηκότι. ἐπεὶ πῶς ἂν εἶχε καλῶς ἀνδρὶ ὀθνείῳ καὶ βαρβάρῳ, καὶ γένους ἄρχοντι πολεμιωτάτου, καὶ ὅπως αὐτῷ μετῆν πίστεώς τε καὶ δικαιοσύνης ἠγνοημένῳ, καὶ πρός γε τὰ ἐς θεὸν πεπλανημένῳ καὶ ἀλλογνώμονι, τὰ φίλτατα παραδοῦναι; εἰ δὲ μηδὲν ὁτιοῦν ἐπὶ τῷ βρέφει ἡμάρτηται, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ τούτου βασιλεία βεβαιότατα πρὸς τοῦ κηδεμόνος φυλαττομένη, καὶ ταῦτα ἔτι ὑπὸ μαζῷ τιθηνουμένου, ἐκεῖνον αὖ μᾶλλον ἐπαινετέον τῆς εὐγνωμοσύνης ἢ ἀρκάδιον τοῦ ἐγχειρήματος. τούτων μὲν οὖν ἕνεκεν, ὥσπερ ἕκαστος γνώμης τε καὶ ἀκριβείας ἔχοι, ὧδε κρινέτω. ὁ δὲ ἰσδιγέρδης εἴκοσι πρὸς τῷ ἑνὶ βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς, οὐδένα πώποτε κατὰ ῥωμαίων ἤρατο πόλεμον, οὐδὲ ἄλλο τι κατ' αὐτῶν ἄχαρι ἔδρασεν· ἀλλὰ μεμένηκεν ἐσαεὶ εὔνους τε ὢν καὶ εἰρηναῖος, εἴτε οὕτω συμβὰν, εἴτε καὶ ὡς ἀληθῶς φειδοῖ τοῦ παιδὸς, καὶ τῶν κοινῶν τῆς κηδεμονίας νομίμων. ἐκείνου δὲ τεθνηκότος, οὐαραράνης ὁ υἱὸς παραστὰς τῆς ἀρχῆς, εἰσβολὴν μὲν κατὰ ῥωμαίων πεποίηται. φιλίως δὲ αὐτὸν καὶ ὑφειμένως τῶν ἐν τοῖς ὅροις ἱδρυμένων στρατηγῶν προσδεξαμένων, ὁ δὲ θᾶττον ἀπηλλάγη, καὶ εἰς τὴν ὑπήκοον ἐπανῆκεν, οὔτε προπολεμήσας τοῖς πέλας, οὔτε ἄλλως τὴν χώραν σινάμενος. εἴκοσι δὲ κρατήσας ἐνιαυτοὺς, παραδίδωσι τὴν βασιλείαν ἰσδιγέρδῃ θατέρῳ τῷ οἰκείῳ παιδὶ, ᾧ δὴ χρόνος ἐν τῇ βασιλείᾳ διηνύσθη ἐτῶν ἑπτακαίδεκα, καὶ μηνῶν δή που τεττάρων.

ρῶν. περόζης δὲ μετ' ἐκεῖνον ἀναδείκνυται βασιλεὺς, ἀνὴρ τολμητίας μὲν ἄγαν καὶ φιλοπόλεμος, καὶ πρὸς τὸ μεγαλουργὸν τῆς γνώμης ἀεὶ τετραμμένος· λογισμῷ δὲ στερρῷ καὶ βεβηκότι οὐ μάλα ἐχρῆτο· ἀλλὰ πλέον ἦν αὐτῷ τοῦ βουλομένου, τὸ θρασυνόμενον· ἀπόλωλε δὴ οὖν, καὶ τῶν νεφθαλιτῶν ἐπιστρατεύσας, οὐ τοσοῦτον, οἶμαι, τῇ ῥώμῃ τῶν δυσμενῶν, ὁπόσον τῇ οἴκοθεν ἀκοσμίᾳ· δέον γὰρ αὐτὸν σὺν τῷ ἀσφαλεῖ καὶ τὴν πολεμίαν πορεύεσθαι, τὰς ἀδήλους ἐπιβουλὰς περιδιασκοποῦντα καὶ φυλαττόμενον, ὁ δὲ λέληθεν ἑαυτὸν ἐνέδραις ἀθρόον περιπεσὼν, καὶ βόθροις καὶ διώρυξιν ἐπὶ μήκιστον τοῦ πεδίου πρὸς τὸ ἀπατηλὸν μεμηχανημέναις, αὐτοῦ τε σὺν τῇ στρατιᾷ διεφθάρη τετάρτῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἐνιαυτῷ· καὶ καταλύει τὸν βίον ἀκλεῶς, ἅτε δὴ ὑπὸ τῶν οὔννων κατεστρατηγημένος· οὐννικὸν γὰρ γένος οἱ νεφθαλῖται. ὁ βάλας δὲ ὁ τούτου ἀδελφὸς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναβὰς, οὐδέν τι φαίνεται ἀξιαφήγητον δράσας, πολέμων ἕνεκα καὶ παρατάξεων, οὐ μόνον τῷ πρᾶος εἶναι τοὺς τρόπους καὶ ἤπιος, καὶ πρὸς ὁρμὰς ἀλόγους καὶ δυσμενείας οὐ μάλα διανιστάμενος, ἀλλ' ὅτι καὶ βραχὺν ἐπεβίω χρόνον· τέτταρα γὰρ αὐτῷ μόνον ἔτη καὶ τὴν βασιλείαν διέδραμεν. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ καβάδης ὁ περόζου τῶν περσικῶν πραγμάτων κρατήσας, πολλοὺς μὲν καὶ ῥωμαίων πολέμους διήνεγκε, πολλὰ δὲ καὶ βαρβάρων τῶν προσοικούντων ἔστησε τρόπαια, καὶ χρόνον οὐδένα παρῆκε, ταραχαῖς τε καὶ κινδύνοις ἐγκαλινδούμενος· ἦν δὲ ἄρα καὶ πρὸς τὸ ὑπήκοον, ἀπηνής τε καὶ δυσπιθάσσατος, καὶ οἷος ἀνακινεῖν τὰ καθεστῶτα, ἔς τε τὴν πολιτικὴν δίαιταν καινουργεῖν, καὶ παραμείβειν τὰ πάλαι ξυντεθειμένα. λέγεται δὲ ὡς καὶ νόμον ἔθετο, κοινὰς τοῖς ἀνδράσι προκεῖσθαι τὰς γυναῖκας, οὐ κατὰ τὸν σωκράτους, οἶμαι, καὶ πλάτωνος λόγον, καὶ τὴν ἐν τῷ λόγῳ κεκρυμμένην ὠφέλειαν, ἀλλ' ὥστε τῷ προστυχόντι ἐξεῖναι πρὸς ἣν ἂν ἐθέλοι χωρεῖν, καὶ τῆς εὐνῆς μεταλαγχάνειν, εἰ καὶ ἑτέρῳ τῳ συνοικοῦσα καὶ ἀποκεκριμένη ἐτύγχανε. καὶ τοίνυν θαμὰ τοῦτο ἐννόμως ἐξημαρτάνετο, χαλεπαινόντων περιφανῶς τῶν δυνατῶν, καὶ οὐκ ἀνεκτὴν ἡγουμένων τὴν ἀτιμίαν. ἀλλ' οὗτος γὰρ ὁ θεσμὸς αὐτῷ ἐπιβουλῆς τε καὶ καταλύσεως αἴτιος γέγονε. τοιγάρτοι συμφρασάμενοι ἅπαντες καὶ διαναστάντες, καθαιροῦσί γε αὐτὸν τῆς ἀρχῆς τῷ ἑνδεκάτῳ ταύτης ἐνιαυτῷ, καὶ εἰς τὸ τῆς λήθης ἐμβάλλουσι φρούριον. τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος μετάγουσιν ἐπὶ ζαμάσφην, περόζου καὶ αὐτὸν παῖδα γεγενημένον, καὶ ἄλλως πρᾳότητός τε καὶ δικαιοσύνης ἄριστα ἔχειν δοκοῦντα. ἐπεὶ δὲ ᾤοντο καλῶς αὐτοῖς ἅπαντα κα-

τειργάσθαι, ὡς ἐξεῖναι τὸ λοιπὸν ἐν εὐκολίᾳ τε καὶ ῥᾳστώνῃ πολιτεύεσθαι καὶ βιοτεύειν. ἀλλ' ὁ καβάδης οὐκ ἐς μακρὰν ἀποδράσας, εἴτε τῆς γαμετῆς αὐτῷ συλλαβομένης τοῦ δόλου, ὡς προκόπιος φησὶ, καὶ τὴν παρ' ἐκείνου θᾶττον ὑπεξελθεῖν ἑλομένης, εἴτε καὶ ἄλλῳ χρησάμενος τρόπῳ, ἀποδράσας δ' οὖν ὅμως καὶ ὑπεκβὰς τοῦ δεσμωτηρίου, ᾤχετο παρὰ τοὺς νεφθαλίτας, καὶ γίνεται τοῦ ἐκείνων βασιλέως ἱκέτης. ὁ δὲ τὰς ἀτάκτους τροπὰς τῆς τύχης διανοησάμενος, προσίετό γε αὐτὸν μάλα εὐμενῶς, καὶ διετέλει παρηγορῶν καὶ παραιρούμενος τῆς γνώμης τὸ ἀνιώμενον· τὰ μὲν πρῶτα θεραπείᾳ τε ἀγαθῇ καὶ παραινέσει πρὸς τὰ ἀμείνονα τὸ φρόνημα ἀναζωπυρῶν, καὶ πρός γε τραπέζῃ δαψιλεῖ καὶ φιλοτησίᾳ θαμὰ περιεπομένῃ, καὶ ἐφεστρίσι τιμίαις, καὶ τοῖς δὴ ἅπασι τοῖς εἰς φιλοξενίαν προχειροτάτοις. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον καὶ τὴν θυγατέρα κατεγγυᾷ πρὸς γάμον τῷ ξένῳ, καὶ στρατιὰν αὐτῷ πρὸς τὴν κάθοδον ἀποχρῶσαν παραδοὺς, ἔστειλεν αὖθις, τό τε ἀντιστατοῦν καθελοῦντα, καὶ τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἀνακτησόμενον. ἐπεὶ δὲ πεφύκασι πρὸς τἀναντία πολλάκις συμφύρεσθαι τοῖς ἀνθρώποις αἱ τῶν δοκηθέντων ἐκβάσεις, τοιόνδε τι καὶ τότε ξυνέβη, καὶ πρὸς τὴν ἐφ' ἑκάτερα ῥοπήν τε καὶ κίνησιν ἐπὶ πολλῷ τῷ διαλλάττοντι ὁ τοῦ καβάδου βίος ἐταλαντεύθη, καὶ ταῦτα ἐν χρόνῳ μείονι. ἐκ μὲν γὰρ βασιλέως πρότερον ὑπόδικος γέγονε καὶ δεσμώτης· ἀπαλλαγεὶς δὲ τῆς εἱρκτῆς, φυγὰς καὶ μέτοικος καὶ ἱκέτης· ἐκ δὲ ἱκέτου καὶ ξένου, κηδεστὴς βασιλέως καὶ οἰκειότατος, εὐθὺς δὲ κατελθὼν εἰς τὰ πάτρια ἤθη, ἀνείληφε πάλιν τὴν ἀρχὴν πόνων ἐκτὸς καὶ κινδύνων, ὥσπερ οὐδαμῶς αὐτὴν ἀφῃρημένος, ἀλλ' εὑρὼν ἔτι σχολάζουσαν, καὶ οἷον ἐκδεχομένην. ὁ γὰρ ζαμάσφης ἑκὼν ἀπέστη τοῦ θάκου, καὶ μεθεῖναι μᾶλλον ἔγνω τὴν βασιλείαν, τέτταρας ἐνιαυτοὺς ἠθεὶς ἐν αὐτῇ, καὶ ἀπαγορεῦσαι μὲν τῷ γαυρουμένῳ τῆς ψυχῆς καὶ φιλοδόξῳ ὄντι, τὸ δὲ ἀπράγμον σὺν τῷ ἀσφαλεῖ ἀνθελέσθαι, καὶ προὔλαβε τὴν ἀνάγκην ἡ εὐβουλία. ὁ δὲ καβάδης ἐγκρατὴς γεγενημένος πλέον ἢ πρότερον, ἐς τριάκοντα ἑτέρους ἐνιαυτοὺς διέμεινε τῆς μοναρχικῆς δυναστείας ἐχόμενος πρὸς τοῖς ἕνδεκα τοῖς προτέροις, ὡς τεσσαράκοντα πρὸς τῷ ἑνὶ τοὺς σύμπαντας καθεστάναι ὁπόσους ἐν αὐτῇ ἐπεβίω. τὸ μὲν οὖν ἀκριβὲς τῶν ἐπ' αὐτῷ πρότερόν τε καὶ ὕστερον συμπεσόντων, ἤδη τοῖς πάλαι σοφοῖς ἐν ἱστορίαις διαπεπόνηται τρόπῳ· ὃ δὲ τοῖς μὲν προτέροις παρεῖται, ἄξιον δὲ οἶμαι γινώσκειν καὶ ἐπισημήνασθαι, καλὸν ἂν εἴη προσθεῖναι. θαυμάσειε γὰρ ἄν τις, ὅτι δὴ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ παρά τε ῥωμαίοις καὶ

μαίοις καὶ

μαίοις καὶ Πέρσαις παραπλήσια ἄττα συμβῆναι ξυνέβη, ὥσπερ αὐτομάτως ἐν ἑκατέρᾳ πολιτείᾳ κατὰ τῶν κρατούντων ἐναντίας τινὸς περιφορᾶς ἐνσκηψάσης. ἐλαχίστου γὰρ ἔμπροσθεν χρόνου καὶ Ζήνων ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς, ὁ Ἴσαυρος, ὃς δὴ πρώην Ταρασικωδίσσος ἐπωνομάζετο, ὑπὸ Ἴλλου τε καὶ Βασιλίσκου καὶ Κόνωνος ἐπιβουλευθεὶς, συνεργούσης ἐς τὰ μάλιστα καὶ Βηρίνης, ἐκπέπτωκε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξελήλαται, καὶ μόλις εἰς τὴν Ἰσαυρίαν ἀπεσώθη· πλὴν ἀλλ' ἐπανῆκεν αὖθις ἐς τὰ βασίλεια, καὶ Βασιλίσκον τὸν τυραννήσαντα οὐ πλέον ἢ ἔτεσι δύο καθελὼν, καὶ τοῦ σχήματος ἀφελόμενος, διετέλει πάλιν ἐχόμενος τῆς ἀρχῆς καὶ πάντα διατάττων, οὐκ ἐπὶ πλεῖστον μὲν χρόνον, ἐν αὐτῇ δὲ ὅμως ἀπεβίω. κατ' αὐτὸν δὲ καὶ οὗτος ὁ τῆς ἑσπέρας βασιλεὺς, ὁμοίαις ἢ μείζοσιν ὡμίλησε συμφοραῖς· ὑπὸ γὰρ Ὀρέστου φενακισθεὶς, πέφευγεν ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἀποβεβληκὼς μὲν τὴν ἁλουργίδα, οὐκέτι δὲ αὐτὴν ἀντεπείλετο, ἀλλ' ἐν ἰδιώταις τελῶν διεφθάρη. οὕτως ἄρα ἐν τῷ τότε μεταβολὰς παραλλήλους κατὰ τῶν κρατίστων δυναμένων συμβῆναι ξυνηνέχθη. ζητητέον μὲν οὖν τὴν τούτων αἰτίαν, οἱ τὰς τῶν ἀδήλων ἀνιχνεύειν ἀρχὰς εἰθισμένοι, καὶ λεγέτωσαν ὁποίας καὶ βούλοιντο, ἐμοὶ δὲ τῆς προτέρας ἐκδρομῆς καὶ αὖθις μεταιτητέον. τεθνηκότος γὰρ τοῦ Καβάδου κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς Ἰουστινιανοῦ παρὰ Ῥωμαίοις βασιλείας, Χοσρόης ὁ παῖς ὁ καθ' ἡμᾶς διαδέχεται τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, καὶ πέπραχε πλεῖστα ὅσα καὶ μέγιστα, ὧν ἔνια μὲν Προκοπίῳ τῷ ῥήτορι προαναγέγραπται, τὰ δὲ λοιπὰ ἔμοιγε τὰ μὲν εἴρηται ἤδη, τὰ δὲ ἀκολούθως εἰρήσεται. ὡς μὲν δὴ τὸ συνεχὲς τοῦ χρόνου τελεώτατα διαφυλαχθείη, τοσοῦτον ἐρῶ πρὸς τὸ παρὸν, ὡς ἐς ὀκτώ τε καὶ τεσσαράκοντα ἐνιαυτοὺς τοῦ κράτους ἐχόμενος, πολλὰς ἀνεδήσατο νίκας καὶ γέγονεν ὁποῖος οὔπω πρότερον ἄλλος τῶν παρὰ Πέρσαις βεβασιλευκότων ἀναδέδεικται, εἴγε τῷ παντὶ ἑκάστῳ συγκρίνοιτο. οὐδὲ εἰ Κῦρον εἴποι τις ἂν τὸν Καμβύσου, οὐδὲ Δαρεῖον Ὑστάσπεω, οὐδὲ μὴν Ξέρξην ἐκεῖνον τὸν ἱππήλατον μὲν δεικνύντα τὴν θάλατταν, ἐν δὲ τοῖς ὄρεσι ναυτιλλόμενον· πλὴν ἀλλὰ τοιοῦτός γε ὢν, ἀκλεής γε αὐτῷ ἡ τοῦ βίου καταστροφὴ γέγονε, καὶ οἰκτρὰ, καὶ τῶν φθισάντων ἀλλοτριωτάτη. ἐτύγχανε μὲν γὰρ ἐν τῷ τότε ἀμφὶ τὰ Καρδούχια ὄρη, ἐς κώμην Θαμανῶν διὰ τὴν τοῦ θέρους ὥραν καὶ τὴν τῶν τόπων εὐκρασίαν μεταβάς τε καὶ διαιτώμενος. Μαυρίκιος δὲ ὁ Παύλου, ὑπὸ Τιβερίου Κωνσταντίνου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἀρχὴν τῶν κατὰ τὴν ἕω ταγμάτων προστεταγμένος, εἰσέβαλεν ἀθρόον ἐς τὴν Ἀρζανηνὴν χώραν, πρόσοικον οὖσαν τῇ τῆς

χώρας

χώρας περιοικίδι καὶ ἀγχιτέρμονα· καὶ δῆτα οὐκ ἀνίει δηΐων ἅπασαν ἀφειδῶς καὶ ληϊζόμενος. περαιωθεὶς δὲ τὰ ῥέεθρα τοῦ ζίρμα ποταμοῦ, ἀνὰ τὰ πρόσω ἔτι ἐχώρει, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἐλεηλάτει καὶ ἐνεπίμπρη. οὕτω δὲ αὐτοῦ ἄρδην ἅπαντα καταστρεφομένου καὶ ξυγκυκῶντος, ὁ χοσρόης (οὐ πόρρω γὰρ ἦν, ἀλλ' ὅσον αὖ θέαν ἤδη θεᾶσθαι τὴν φλόγα) οὐκ ἤνεγκε τὴν ὄψιν τοῦ πολεμίου πυρὸς, ἐπεὶ μήπω πρότερον ἑωράκει. πιγάρτι αἰδοῖ τε καὶ δέει καταπεπληγμένος, οὔτε ἀντεξῄει, οὔτε ἠμύνετο· ἀλλὰ τοῖς προσπεσοῦσι πέρα τοῦ μετρίου περιαλγήσας, καὶ οἷον ἀπειρηκὼς ταῖς ἐλπίσιν, αὐτίκα νόσῳ ἥλω ὑπὸ δυσθυμίας δεινῇ τε καὶ ἀνηκέστῳ· καὶ πάνυ φοράδην ἀχθεὶς μετὰ τάχους πολλοῦ εἰς τὰ ἐν σελευκείᾳ καὶ κτησιφῶντι βασίλεια, καὶ φυγὴν τὴν ἀναχώρησιν ποιησάμενος, οὐκ ἐς μακρὰν καταλύει τὸν βίον. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα ὅντινά με τρόπον ἡ τοῦ λόγου φορὰ παραλαβοῦσα, καὶ τῷ ἀξιαγάστῳ οἶμαι τῶν πράξεων ἡδομένη, ἐς τόδε ἤγαγε προπετείας, ὡς τὰ ἐν μέσῳ ὑπερβάντα τῶν ποῤῥωτέρω ἐπιμνησθῆναι. οὐκοῦν ἐπειδὴ νῦν γοῦν ἐπέγνων ὅποι ἀφῖγμαι, καὶ ὅθεν ἐξέβην, ἐκεῖνα μὲν ἐατέον πρὸς τὸ παρὸν, ἐν τοῖς οἰκείοις ἀναγραφησόμενα χρόνοις· ἐπανήξω δὲ αὖθις ἐς τὸ ξυνεχὲς καὶ ἀκόλουθον τῶν προτέρων. ἥτε γὰρ τῶν περσικῶν βασιλέων διαδοχὴ, καὶ ὁ τῶν ἐνιαυτῶν κατάλογος, καὶ, συλλήβδην φάναι, ἅπαν μοι τὸ ἐπηγγελμένον ξυντετέλεσθη. οἶμαι δὲ ἄγαν ἀληθῆ ταῦτα καθεστάναι, καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐκπεπονημένα, ὡς δὴ ἐκ τῶν περσικῶν βιβλίων μεταληφθέντα. σεργίου γὰρ τοῦ ἑρμηνέως ἐκεῖσε γενομένου, καὶ τοὺς τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων φρουρούς τε καὶ ἐπιστάτας μεταδοῦναί οἱ τῆς περὶ ταῦτα γραφῆς ἐκλιπαρήσαντος (πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἐς τοῦτο προτρέψας ἐτύγχανον) προσθέντος δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς οὐκ ἄλλου τοῦ χάριν ζητοίη τῶνδε τυχεῖν, ἢ ὥστε καὶ παρ' ἡμῖν ἀνάγραπτα ἔσεσθαι τὰ σφίσιν ἐγνωσμένα καὶ τίμια, παρέσχον εὐθὺς εὖγε πεισθέντες ἐκεῖνοι, οὐκ ἄχαρι τὸ χρῆμα εἶναι ἡγούμενοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὔκλειαν τοῖς σφῶν βασιλεῦσιν ἐσόμενον, εἰ μέλλοιεν καὶ παρὰ ῥωμαίοις γινώσκεσθαι, ὁποῖοί τε γεγόνασι καὶ ὁπόσοι, καὶ ὅπως ἡ τοῦ γένους αὐτοῖς ὑποσώζεται τάξις. λαβὼν οὖν ὁ σέργιος τά τε ὀνόματα, καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς γεγενημένων τὰ καιριώτερα, καὶ μεταβαλὼν εὐκόσμως εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν (ἦν γὰρ δὴ ἑρμηνέων ἄριστος ἁπάντων, καὶ οἷος ὑπ' αὐτοῦ χοσρόου θαυμάζεσθαι, ὡς ἐν ἑκατέρᾳ πολιτείᾳ τὰ πρωτεῖα λαχὼν τῆς ἐπιστήμης) εἰκότως οὖν ἀκριβεστάτην ποιησάμενος τὴν μετάφρασιν, ἀπεκόμισέ τέ μοι ἅπαντα μάλα πιστῶς καὶ φίλως, καὶ προὔτρεψε

διανύειν

διαλύειν τὴν αἰτίαν, ἐφ' ἧπερ αὐτὰ καὶ παρείληφε, καὶ τοίνυν διήνυσαι· ὥστε εἰ καὶ προοικονομίᾳ τῷ ῥήτορι ἔνια τῶν ἐπὶ Καβάδῃ ἀφηγημένων ἑτέρως ἀπήγγελται, ἀλλ' ἡμῖν ἀκολουθητέον τοῖς περσικοῖς χρονογράφοις, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φερομένων ὡς ἀληθεστέρων ἀντιληπτέον. τούτου δὴ οὖν ἡμῖν τοῦ πόνου τελεωτάτα ἐξειργασμένου, φέρε πρὸς αὐτὴν αὖθις ἐπανίωμεν τὴν τῆς ἱστορίας ξυνέχειαν, ἣν ἐκ τῶν ἀμφὶ τὴν λαζικὴν γεγενημένων διατελοῦντες, ἐς τάδε ἀφίγμεθα. οὕτω μὲν δὴ οὖν ὁ Ναχοραγὰν διὰ τὸ ἀγεννὲς τοῦ ξίφους καὶ τὸ νενικῆσθαι ἀνὰ κράτος ὑπὸ Μαρτίνου τε καὶ τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων, καὶ τὴν ἐς Ἰβηρίαν αἰσχρὰν ἀναχώρησιν, ὠμότατα διεφθάρη, καθ' ὃν ἤδη μοι τρόπον εἴρηται πρότερον. λογιζόμενος δὲ ὁ Χοσρόης ὡς οὐχ οἷοί τε αὐτῷ ἀνὰ τὴν Κολχίδα γῆν πρὸς Ῥωμαίους παρατάττεσθαι, τῶν μὲν τῆς θαλάττης κρατούντων, καὶ ἅπαντα ὧν ἂν δέοιντο ῥᾳδίως ἐνθένδε μεταπεμπομένων, αὐτοῦ δὲ διὰ μακρᾶς ὁδοῦ καὶ ἐρήμου μόλις τοῖς στρατοπέδοις ἐλάχιστα γοῦν τῶν ἐδωδίμων ὑπὸ ἀχθοφόροις ἀνδράσι τε καὶ ὑποζυγίοις χαλεπώτατα στέλλειν ἀναγκαζομένου· ταῦτα δὴ οὖν ἐπισκοπῶν, ἔγνω τὸν ὅλον πόλεμον καταθέσθαι, ὡς ἂν μὴ ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῖς ἡ εἰρήνη χωρίοις τισὶ περιοριζομένη, ἀτελὴς καὶ οἷον σκάζουσα διαμένοι, ἀλλ' ὁμοίως ἁπανταχοῦ ἐπιρρωσθείη. καὶ τοίνυν ἐκπέμπει ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ ἐς τὸ Βυζάντιον ἄνδρα Πέρσην τῶν σφόδρα παρ' αὐτοῖς λογιμωτάτων, ὄνομα δὲ ἦν αὐτῷ Ζίχ. οὗτος δὲ ὁ Ζὶχ ἀφικόμενος καὶ παρελθὼν ὡς Ἰουστινιανὸν βασιλέα, πολλὰ μὲν ἔφη τῶν πρεπόντων πρέσβει, πολλὰ δὲ ἀκήκοε· καὶ πέρας, ἐς τόδε ξυνηλθέτην ἐφ' ᾧ Ῥωμαίους τε καὶ Πέρσας κατέχειν μὲν ἅπαντα ὧν ἤδη ἐτύγχανον κατὰ τὴν Λαζῶν πολέμου θεσμῷ ἐπειλημμένοι, εἴτε πολίσματά γε, εἴτε φρούρια εἶεν, ἡσυχίαν δὲ ἄγειν ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ ἥκιστα κατ' ἀλλήλων παρατάττεσθαι, ἕως ἐς ἕτερόν τι μεῖζον καὶ τελεώτερον τὸ ἑκατέρωθεν ἄρχον συμβαίη. ὁ μὲν οὖν Ζίχ, οὕτω τὰ τῆς πρεσβείας διαπραξάμενος, ἀπενόστησεν ἐς τὰ οἰκεῖα. τούτων δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀπηγγελμένων, ἔμενον αἱ δυνάμεις ἐπὶ χρόνον συχνὸν πάμπαν ἀπόλεμοι, καὶ τὸ πρότερον αὐτομάτως γιγνόμενον, τότε δὴ οὖν ὑπὸ ξυνθήκαις ἐβεβαιοῦτο.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,

Τόμ. έ.

ΟΥΤΩ μὲν οὖν τὰ μεγάλα καὶ ἀμφήριστα γένη κατὰ τὸ ξυγκείμενον τὰ ὅπλα ἔθεντο, καὶ ἠρεμοῦντα ἐπὶ μακρότατον διετέλουν, ὡς μηδὲν ὁτιοῦν τό γε ἐπ' ἐκείνοις ὁποτέρων γοῦν αὐτῶν διαπονεῖσθαι. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τζάννοι τὸ ἔθνος, οἰκοῦσι δὲ τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τοῦ εὐξείνου πόντου, ὑπὸ τραπεζοῦντα τὴν πόλιν· οὗτοι δὴ οὖν οἱ τζάννοι, καίτοι ἐκ παλαιοῦ ὑπόσπονδοί τε καὶ κατήκοοι τῶν ῥωμαίων γεγενημένοι, ἀλλὰ τότε μέν τι αὐτῶν εἴχετο τοῦ προτέρου, καὶ ἀκολασταίνειν οὐ λίαν ἐγνώκει. οἱ δέ γε πολλοὶ παρέντες τὰ καθεστῶτα, λῃστρικώτερον ἐβιότευον, καὶ καταθέοντες τὰ ἀμφὶ τὸν πόντον χωρία, τούς τε ἀγροὺς ἐληλάτουν, καὶ τοὺς ὁδοιπόρους ἐσίνοντο· ἐπέβαινον δὲ καὶ ἀρμενίας, ὅποι παρείκοι, καὶ ἁρπαγὰς ἐποιοῦντο, καὶ οὐδὲν ὁτιοῦν ἐφρόνουν ἀλλοτριώτερον τῶν διαφανῶν πολεμίων. τοιγάρτοι στέλλεται ἐπ' αὐτοὺς θεόδωρος, ὁ σφῶν μὲν ὁμόφυλος, τὰ δὲ πρωτεῖα φερόμενος ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς ταξιάρχοις· πολλάκις δὲ οἶμαι τούτου καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην. ἅτε γὰρ τῆς οἰκείας χώρας δαημονέστατος, καὶ ὅθεν ἐμβάλλειν ἄριστα ἤμελλον, καὶ ὅποι ἐναυλίσασθαι, καὶ ὅπως τοὺς δυσμενεῖς ἀνιχνεῦσαι ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐπιστάμενος, εἰκότως ἄρα ἐκεῖνος, ἐκ βασιλέως αὐτῷ προστεταγμένον, ἐπὶ τήνδε τὴν πρᾶξιν ἐχώρει. ἄρας δὴ οὖν ἐκ τῆς κολχίδος γῆς ξὺν ἀποχρώσῃ στρατιᾷ, καὶ τὰ ἐκτὸς φάσιδος ποταμοῦ παραμειψάμενος ὅρια ἐπὶ δυόμενον ἥλιον, αὐτίκα ἐς τὰ ἐνδότατα τῆς τότε πολεμίας ἐφοίτα. στρατοπεδευσάμενος δὲ ἀμφὶ θεοδωριάδα τὴν πόλιν, καὶ τὸ ῥίζαιον καλούμενον, αὐτοῦ τε χαράκωμα τῷ στρατῷ περιβαλόμενος, τὸ μὲν ἠρεμοῦν ἔτι καὶ φίλον καὶ οὔπω παρατετραμμένον μετακαλούμενος, δώροις τε ἐφιλοφρονεῖτο, καὶ ὑπαγάμενος ἦν τῆς δουλείας· τοὺς δὲ ἀποστάντας ἀνέδην καὶ παρασπονδήσαντας τίσασθαι ὡς τάχιστα τῷ πολέμῳ παρεσκευάζετο. ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐδέν τι μελήσαντες, περιεπήσσαν τῷ ἐρύματι, καὶ δὴ ἐπὶ λόφῳ τινὶ ἀγχοῦ που ὑπερανέχοντι ἐς πλῆθος ξυναγερ-

ἀγερθέντες, κατηκόντιζον τῶν ῥωμαίων ἐξ ὑπερδεξίων καὶ κατετόξευον, ὡς ἅπαν τὸ στράτευμα διαταραχθῆναι τῷ ἀδοκήτῳ τῆς τόλμης. πολλοὶ δὲ ὅμως ὑπεκβάντες, ἀντεπεφέροντο μὲν προθυμότατα τοῖς ἐναντίοις, οὐ μὴν ἐν τάξει ἐχώρουν, οὐδὲ ἀνέμενον ὅπως αὐτοὺς ἐς τὸ χθαμαλὸν τοῦ πεδίου ἐκκαλέσοιντο· ἀλλ' ὀργῇ ἐχόμενοι καὶ ἀκοσμίᾳ, ἐγκαρσίους πως τὰς ἀσπίδας ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς προβεβλήατο, ἠρέμα ὑποκεκυφότες, καὶ πρὸς τὸ ἄναντες ἐπειρῶντο ἀναρριχᾶσθαι. οἱ δὲ τζάννοι θαμὰ βάλλοντες ἐκ τοῦ μετεώρου, δόρασί τε καὶ πέτραις κυλινδουμέναις, ῥαδίως αὐτοὺς ἀπεκρούσαντο, καὶ ἀπεκδραμόντες μέχρι μὲν τεσσαράκοντα ἄνδρας ἔκτειναν, τοὺς δὲ ἄλλους ἐς φυγὴν ἔτρεψαν ἀκλεεστάτην. ἀρθέντες δὲ οἱ βάρβαροι τῷ παραλόγῳ τοῦ προτερήματος, ἐν χρῷ τοῦ στρατοπέδου ἐπέλαζον· ἐνταῦθά τε μάχη ξυνέστη καρτερά, τῶν μὲν εἴσω παρελθεῖν ἱεμένων, καὶ ἅπαντας ἀναρπάσασθαι· τῶν δὲ ῥωμαίων αἰσχρὸν εἶναι ἡγουμένων, οὐ μόνον εἰ μὴ θᾶττον ἀπελάσαιεν τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ἄρδην αὐτοὺς διαφθείρωσιν. ὠθούμενοί τε ἑκάτεροι ἀλλήλοις καὶ ἀντερειδόντες, καὶ ταῖς χερσὶ συμπλεκόμενοι, οὐδὲν ὅτι ἀνίεσαν εὐψυχίας· ἀλλ' ἦν οὕτως ἐπιπλεῖστον τὰ τοῦ ἀγῶνος ἀγχώμαλα, πατάγου τε καὶ βοῆς συμμίκτου ἀνάπλεα καὶ οὕτω διακεκριμένα. Θεόδωρος δὲ ὁ τῶν ῥωμαίων ταξίαρχος, ὁρῶν τοὺς δυσμενεῖς ἀστρατηγήτους τε ὄντας, καὶ οὐ μάλα ἐν τῷ ἀσφαλεῖ παραταττομένους, οὐδὲ πολλαχοῦ τοῦ περιφράγματος ἐφεστηκότας καὶ ἐγκειμένους, ἀλλὰ πάντας ἅμα ἐς ἕν τι μέρος συνεστηκότας, ἐνίους μὲν τῶν ἀμφ' αὐτὸν οὕτω κατὰ χώραν ἑστάναι, καὶ ἀντιπροσώπους διαμάχεσθαι παρακελεύεται. ἑτέρους δὲ ὡς πλείστους ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἔστειλεν ὄπισθεν τοῖς βαρβάροις ἐπιπεσουμένους. οἱ δὴ λαθραιότατα προϊόμενοι, καὶ κατὰ νώτου ἐπιφανέντες, ἠλάλαξαν ἀθρόον τι λίαν καὶ ἐνυάλιον, ὥστε ἀμέλει τοὺς τζάννους διακυκηθέντας, μηδέν τι ἕτερον ἐν βουλῇ θέσθαι ἢ τὸ ἀγεννῶς δραπετεύειν. οὕτω δὲ φεύγοντας αὐτοὺς οἱ ῥωμαῖοι καὶ ὥσπερ παράφρονας ὑπὸ τοῦ δέους γεγενημένους ῥᾷστα διεχειρίζοντο, καὶ δισχιλίους μὲν αὐτῶν ἀπεκτόνασι, τὸ δὲ λειπόμενον ἄλλος ἄλλοθι ἐσκεδάννυντο. οὕτω δὲ ἀνὰ κράτος ἅπαν τὸ ἔθνος ἡρηκὼς ὁ Θεόδωρος, ἤδη βασιλεῖ διήγγειλε τὰ ξυνενεχθέντα, καὶ ἀνεπυνθάνετο ὅ τι καὶ βούλοιτο ἐπὶ τούτοις. ὁ δὲ δασμοφορίαν αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τακτὴν διακελεύεται ἀνὰ ἕκαστον ἔτος, ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον τελεσθησομένην, ὡς ἐν ταύτῃ γοῦν διαγνοῖεν κατηκόους σφᾶς εἶναι καὶ ὑποτελεῖς, καὶ παντάπασι δὲ δεδουλωμένους. καὶ τοίνυν αἱ ἀναγραφαί γε αὐτίκα

ἐγίγνοντο ἅπαντες, καὶ φόρου ἀπαγωγῇ ἐπίζοντο· ἐξ ἐκείνου τε μέχρι καὶ νῦν, οὕτω τὰς εἰσφορὰς ἄγοντες διατελοῦσι· βασιλέα δὲ Ἰουστινιανὸν ὥσπερ τι οἶμαι τῶν μεγίστων ἔργων,, μάλα ἤρεσε τὸ γεγενημένον. τοιγάρτοι ἔν τινι τῶν οἰκείων νόμων, οὓς δὴ νεαροὺς ἐπονομάζομεν, τὰς ἄλλας ἀπαριθμούμενος νίκας, καὶ τοῦδε τοῦ ἔθνους ἐν τοῖς μάλιστα ἐπεμνήσθη. τὰ μὲν οὖν τῆς τζανικῆς ἀλαζονείας ὧδέ πως ἐτελεύτα, καὶ αὖθις ὁ Θεόδωρος ἀνὰ τὴν Λαζῶν χώραν παρὰ τοὺς στρατηγοὺς ἐπανῆκε. Τούτων δὲ οὐ πολλῷ ἔμπροσθεν, πάλιν ἐν Βυζαντίῳ ἐξαίσιόν τι σεισμοῦ χρῆμα ἐνέσκηψεν, ὡς μικροῦ ἅπασαν ἀνατετράφθαι καὶ διαρρυῆναι τὴν πόλιν. γέγονε μὲν γὰρ καὶ καθ' αὑτόν, μέγιστος ἡλίκος καὶ ὁποῖος οἶμαι οὔπώποτε πρότερον τῇ τε ταχύτητι τοῦ βρασμοῦ, καὶ τῷ μονίμῳ τοῦ σάλου. ἔτι δὲ αὐτὸν φρικωδέστερον ὁ καιρὸς ἀπέδειξε, καὶ ἡ τῶν ἐπισυμβάντων ἀνάγκη. ἡνίκα γὰρ ἐκείνου τοῦ ἔτους ἡ τοῦ φθινοπώρου εἰλήλυθεν ὥρα, ἔτι τε τὰ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων συμπόσια ἐτελεῖτο ἅπερ τοῖς ῥωμαίοις νενόμισται. κρύος μὲν ἤδη ὑπῆρχεν ὁποῖον εἰκὸς τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὰς τροπὰς ἐλαύνοντος τὰς χειμερινάς, καὶ πρὸς τὸ αἰγόκερων φερομένου· καὶ μάλιστα ἐν τῷ κλίματι δήπου τῷ ὀγδόῳ καλῶς εἶχεν, ὅπερ οἶμαι ἐκ τοῦ εὐξείνου πόντου παρὰ τοῖς ταῦτα σοφοῖς ἐπικέκληται. τότε δὲ ἀμφὶ μέσην τῆς νυκτὸς φυλακήν, ὕπνῳ μὲν οἱ ἀστοὶ εἴχοντο καὶ ἠρεμίᾳ· ἐνέπεσε δὲ ἐξαπίνης τὸ δεινόν, καὶ ἅπαντα εὐθὺς ἐκ βάθρων αὐτῶν ἐδονεῖτο· ἥ τε κίνησις βιαιοτάτη κατ' ἀρχὰς εἰσβαλοῦσα, ἐπὶ μεῖζον ἔτι ηὐξάνετο καὶ ἐπηυξάνετο, ὥσπερ ἐς ἐπίδοσίν τινα καὶ ὑπερβολὴν τοῦ πάθους χωροῦντος· οὕτω δὴ οὖν ἁπάντων ἀφυπνισθέντων, κωκυτὸς ἠκούετο πάντοθεν καὶ ὀλολυγή, καὶ ἡ πρὸς τὸ θεῖον αὐτομάτως ἐν τούτοις ἀναβοᾶσθαι εἰωθυῖα φωνή· ἐπεὶ καὶ ἦχός τις βαρὺς καὶ ἄγριος ὥσπερ χθονία βροντὴ ἐκ τῆς γῆς ἀναπεμπομένη, ἐπηκολούθει τῷ κλόνῳ, καὶ ἐδιπλασίαζε τὰς ἐκπλήξεις· ὅτε περίγειος ἀὴρ ὁμίχλῃ καπνώδει οὐκ οἶδα ὅθεν ἀναχυθείσῃ κατεμελαίνετο· καὶ ἦν ἅπας ζοφερὸς καὶ οἷον γεγανωμένος. τοιγάρτοι ἀλόγῳ τινὶ τὸ ἀνθρώπειον καὶ ἀνεξετάστῳ ὑπὸ τοῦ δείματος ἐχόμενοι γνώμῃ, ὑπεξῄεσαν τῶν οἰκημάτων· καὶ αὐτίκα αἵ τε ἀγυιαὶ καὶ οἱ στενωποὶ ἐνεπίμπλαντο τοῦ ὁμίλου, ὥσπερ οὐχὶ καὶ ἐνταῦθα ἐνὸν εἰ οὕτω τύχοι διαφθαρῆναι· ξυνεχεῖς γὰρ ἁπανταχοῦ αἱ οἰκοδομίαι τῆς πόλεως καὶ ξυνημμέναι ἀλλήλαις· καὶ σπανιώτατα ἴδοι τις ἂν χωρίον ὕπαιθρον καὶ ἀναπεπταμένον καὶ παντάπασιν ἐλεύθερον τοῦ ἐπικρεμασθέντος. ὅμως τῷ ἄνω τὰς ὄψεις ἰθύνειν καὶ τὸν οὐρανὸν ἀμωσγέπως ἐπιθεᾶσθαι, οὕτω τι τὸ θεῖον ἱλάσκεσθαι, ταύτῃ

γοῦν

γοῦν αὖθις ἠρέμα ὑποχαλᾶν ἐδόκει τὸ δέος τῆς ψυχῆς καὶ ταραττόμενον, καί-
τοι νιφετῷ ὀλίγῳ ὑπερρέοντο, καὶ ὑπὸ τοῦ κρύους ἐπιέζοντο· ἀλλ' οὐδ' ὡς ὑπω-
ρόφιοι ἐγίγνοντο, πλὴν εἰ μὴ ὁπόσοι ἐν ἱεροῖς ἕρκεσι καταφυγόντες ἐκαλιν-
δοῦντο. γύναια δὲ πολλά, μὴ ὅτι τῶν ἠμελημένων, ἀλλ' ἤδη που καὶ τῶν ἐπι-
σημοτάτων, ξυνηλᾶτο τοῖς ἀνδράσι καὶ ἀνεμίγνυτο· τάξις τε ἅπασα καὶ αἰδὼς καὶ
ἡ τῶν γερῶν μεγαλαυχία, καὶ ὅτι ἐνθένδε ὑπερανέχον καὶ ὑποκεκλιμένον, ἀνατε-
τάρακτο ἐν τῷ τότε καὶ ἐπεπάτητο. οἵ τε γὰρ δοῦλοι τοὺς κεκτημένους περιεφρό-
νουν, καὶ τῶν ἐπιταγμάτων ἀνηκουστοῦντες ἐς τὰ ἱερὰ ξυνῄεσαν, ὑπὸ τοῦ μείζονος
νικώμενοι δέους· οἵ τε ἐλάττους πρὸς τοὺς ἐν τέλει ἐς ἰσοτιμίαν καθίσταντο· ὡς
δὴ κοινοῦ ἐπιπεσόντος κινδύνου, καὶ ἁπάντων οἰομένων οὐκ ἐς μακρὰν ἀπολεῖσθαι.
συχναὶ μὲν οὖν ἐκείνης τῆς νυκτὸς οἰκίαι καταβέβληνται, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Ῥη-
γίῳ, ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς πόλεως· πολλά τε καὶ ἄπιστα θαύματα ξυνηνέχθη. τῇ
μὲν γὰρ αἱ ὀροφαὶ εἴτε λίθοις, εἴτε ξύλοις ἐτύγχανον ἐσκευασμέναι, διέστησαν
ἀπ' ἀλλήλων, ἀρνησάμεναι τὴν ξυνέχειαν καὶ διαχανοῦσαι, ὥστε τότε ἀέρα καὶ
τοὺς ἀστέρας καθάπερ ἐν ὑπαίθρῳ χωρίῳ διορᾶσθαι, καὶ αὖθις ἀθρόον ἐς τὴν προ-
τέραν ξυνῄεσαν ἁρμονίαν. τῇ δὲ κίονες ἐν ὑπερῴῳ τινὶ δωματίῳ ἱδρυμένοι, ἀνη-
κοντίζοντο τῇ βίᾳ τοῦ βρασμοῦ, καὶ τοὺς ἐχομένους οἴκους ὑπεραλλόμενοι, ἐπὶ τοὺς
πορρωτέρω καθάπερ διασφενδονηθέντες ἐκ τοῦ μετεώρου κατεφέροντο, καὶ ἅπαν-
τα διερρήγνυον· τῇ δὲ ἄλλα ἄττα φρικωδέστερα ξυνέβαινε, γιγνόμενα μὲν
πολλάκις πρότερον, καὶ ἀεὶ ἐσόμενα ἔστ' ἂν γῆ τε ᾖ καὶ φύσεως ἁμαρτήματα.
τότε δὲ καὶ τὸ μᾶλλον ἅπαντα ἅμα συνειλεγμένα, συχνοὶ δὲ ἄνθρωποι τεθνή-
κασι τῶν πολλῶν τε καὶ ἠγνοημένων. τῶν γε μὴν δυνατῶν, καὶ ἐν τῇ συγκλήτῳ
βουλῇ ἀναγεγραμμένων, Ἀνατόλιον μόνον φθαρῆναι ξυνέβη, ἄνδρα τῇ τε τῶν
ὑπάτων ἀξίᾳ τετιμημένον, καὶ πρός γε τὸ φροντίδα τίθεσθαι καὶ ἐπιμέλειαν τῶν
βασιλέως οἴκων τε καὶ κτημάτων ἀρχὴν εἰληχότα· κουράτωρας δὲ τούτους καλοῦσι
Ῥωμαῖοι. ἐκεῖνος δὴ οὖν ὁ Ἀνατόλιος ἐτύγχανε μὲν καθεύδων ἐν τῷ εἰθι-
σμένῳ θαλάμῳ, μάρμαρον δέ τι τῶν πλησιαίτατα τῆς κλίνης προσπεπηγότων
τῇ οἰκοδομίᾳ, καὶ εὐπρεπῶς παρατεταμένων, ὁποῖα πολλὰ ἐς κόσμου καὶ πο-
λυτελείας ἐπίδειξιν κατακολλῶσι τοῖς τοίχοις οἱ πρὸς ταῦτα δὴ τὰ περιττὰ καὶ
οὐκ ἀναγκαῖα ποικίλματα πέρα τοῦ μετρίου διακεχηνότες. ἐκεῖνο δὴ οὖν τὸ
ἄχθος ἀπορραγὲν ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ ἀφειμένον, ἐμπίπτει γε αὐτῷ ἐπὶ τῇ κε-
φαλῇ καὶ κατεάσσει ἅπασαν. καὶ ὁ μὲν ἐς τοσοῦτον μόνον ἀρκέσας, ἐπὶ τῇ πληγῇ

ἐς ὅσον ἀνοιμῶξαι βαρύ τι καὶ ὑποκάρδιον, πάλιν ἐπ' αὐτῆς ἐκεῖτο τῆς εὐνῆς τῷ θανάτῳ πεπλημμένος. ἤδη δὲ ἡμέρας ἐπιφανείσης, ἀσμενέστατα ἐθεῶντο ἀλλήλους ὑπαντιάζοντες οἱ φίλτατοι καὶ ξυνήθεις, καὶ σὺν ὀλοφυρμῷ ἐμπλεκόμενοι ἠσπάζοντο σφᾶς, ὡς ἕκαστοι ἡδόμενοί τε ἅμα καὶ ἀπιστοῦντες. ἐπεὶ δὲ ἀνατόλιος νεκρὸς ἐφέρετο, καὶ ἐπὶ τὴν ταφὴν ἀπεχώρει, τότε δὴ ἔνιοι τοῦ ὁμίλου διεθρύλλουν ὡς ἄρα ἐνδικώτατα εἴη ἀνῃρημένος, ἄδικός τε ἐς τὰ μάλιστα γεγονὼς, καὶ πολλοὺς ὅσους τῶν οἰκείων ἀφῃρημένος, ὅτι τε αἱ γραπταὶ σανίδες ἐκεῖναι καὶ τὰ ῥάκη τὰ ὑποπόρφυρα ἐς τόδε αὐτῷ ἀπετελεύτησαν, ἃ δὴ πολλὰ τοῖς τῶν εὐδαιμόνων οἴκοις θαμὰ ἐπέβαλλε, τὴν ἐς βασιλέα εὔνοιαν προϊσχόμενος, καὶ ταύτῃ ἅπαντα ἐσφετερίζετο, βιαζόμενος μὲν ἀνέδην καὶ ἀναρρηγνὺς τὰ βουλεύματα τῶν ἀποιχομένων, χαίρειν δὲ πολλὰ λέγων τοῖς νόμοις, οἳ δὴ τοὺς παῖδας κληρονομεῖν ἐθέλουσι τῆς τῶν φυσάντων περιουσίας. τοιαῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς πλήθεσιν ἐψιθυρίζετο, καὶ ἐδόκει διαφανὴς ἡ αἰτία εὑρῆσθαι τοῦ ξυνενεχθέντος. ἐγὼ δὲ ἀμφὶ ταῦτα λίαν διαπορῶ, καὶ οὐκ ἔχω ἀπισχυρίσασθαι ὅτῳ δὴ τρόπῳ συμβαίνει. ἦ γὰρ ἂν εὐκτόν τι χρῆμα ἦν ὁ σεισμὸς καὶ πολλοῦ ἄξιος ἐπαίνου, εἴγε διακρίνειν ἠπίστατο τοὺς μοχθηροὺς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τοὺς μὲν ἀνῄρει κακῶς, τοῖς δὲ ἐσπένδετο καὶ ξυνεχώρει· καίτοι εἰ καὶ ἄδικον ὡς ἀληθῶς εὐδοίημεν ἐκεῖνον γεγονέναι, ἀλλ' ἦσαν καὶ ἄλλοι ὡς πλεῖστοι ἀνὰ τὴν πόλιν παραπλήσιοι μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀδικώτεροι. πλὴν ἀλλ' ὁ μὲν ἀνήρπαστο ἐξαπίνης, οἱ δὲ ἀπαθεῖς μεμενήκασιν. οὔκουν οἶμαι δῆλον οὐδὲ ῥᾴδιον διαγνωσθῆναι ἀνθ' ὅτου μόνος ἐξ ἁπάντων ἀνατόλιος ἀπεβίω· ἐπεὶ καὶ ὁ πλάτωνος λόγος, ἀθλίους κατὰ τὸ μᾶλλον εἶναί φησι καὶ κακοδαίμονας, τοὺς ὅσοι κάκιστα βιοῦντες μὴ ἐνταῦθα δίκας ἀποτίσαιεν τῶν ἡμαρτημένων, ἢ ὀλέθρῳ βιαίῳ, ἢ ἄλλως πως τετιμωρημένοι, ἀλλ' ἔτι ἀπέλθοιεν καθάπερ οἱ στιγματίαι τῶν οἰκετῶν τοῖς ἀδικήμασι πεπελιδνωμένοι, καὶ τὸ μὴ ἐκκεκάρθαι ἀποκερδάναντες· ὥστε εἰ τοῦτο θετέον, εὐτυχέστερος ἄρα ἦν ἐν αὐτοῖς ὁ πεπονθὼς τοῦ ἐσομένου. ἀλλ' ἐκείνου μὲν τὴν δόξαν προσεῖναι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς καὶ ἐμπεπηγέναι ὡς μάλιστα ἐατέον. ἴσως γὰρ ἂν ἔνιοι τῶν πονηρῶν, δέει γοῦν τοῦ κακῶς ἀπολεῖσθαι, μεταβάλλοιντο τὰ ἐπὶ τὰ μέτρια. εὔδηλον δὲ, ὡς οὔτε εἰ περιῇ τις ἐπὶ πολὺ καὶ ἀδεῶς εὐημεροίη, ἀπόχρη τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν δικαιοσύνης, οὔτε πάντως τὸ τεθνάναι εἰ καὶ ὠμότατα, ἔλεγχος ἂν εἴη τοῦ πλέον ἀδίκου· ἀλλὰ τὴν ἀληθεστάτην βάσανόν τε καὶ ἀντίδοσιν τῆς ἐνταῦθα

βεβιωμένων ἤ τίς ποτέ ἐστιν ἐκεῖσε ἐλθόντες εἰσόμεθα. λεγόντων μὲν οὖν περὶ τούτων, ἄλλοι τυχὸν μὲν ταῦτα, τυχὸν δὲ ἕτερα ὥσπερ ἑκάστῳ ᾖ βουλομένῳ· ἐμοὶ δὲ τοῦ προτέρου λόγου μεταληπτέον. τότε γὰρ καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ πλείστας ἡμέρας κίνησις τῆς γῆς ἐγίγνετο, βραχεῖα μὲν καὶ οὐχ οἵα τὴν ἀρχὴν ἐπῆλθε, ἱκανὴ δὲ ὅμως τὰ λειπόμενα διακυκῆσαι· τερατεῖαί τε ἐνεδήμουν εὐθὺς καὶ προαγορεύσεις παράλογοι, ὡς αὐτίκα μάλα καὶ τοῦ παντὸς κόσμου ἀπολουμένου. ἀπατεῶνες γάρ τινες καὶ οἷον θεοπρόποι αὐτόματοι περιφοιτῶντες, ἅττα αὖ ἐδόκει αὐτοῖς ἐχρησμῴδουν, καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς πολλοὺς ἐξεδειμάτουν, τῷ ἤδη κατεπλῆχθαι ῥᾳδίως ἀναπειθομένους· οὗτοί τε οἱ μάτην εἰκῇ καὶ δαιμονᾶν ὑποκρινόμενοι, δεινότερα ἐπεφήμιζον, ὡς δὴ ὑπὸ τῶν προσπεφυκότων αὐτοῖς φασμάτων τὰ ἐσόμενα δεδιδαγμένοι, καὶ μάλα ἐπὶ τῇ κακοδαιμονίᾳ μεγαλαυχοῦντες. ἄλλοι δὲ ἀστέρων τροπὰς καὶ σχήματα ἐκλογιζόμενοι, μείζονας συμφορὰς καὶ κοινὴν μονονουχὶ ἀναστροπὴν τῶν πραγμάτων ἐδήλουν καὶ ὑπηνίττοντο. εἰώθει γὰρ ἐν τοῖς δεινοῖς ἀεὶ ὁ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ἐσμὸς ἀναφύεσθαι. ἐψεύσατο δὲ οὖ ποιοῦσα ἑκατέρα μαντεία. ἐχρῆν γὰρ οἶμαι καὶ ἀσεβείας φεύγειν γραφὴν τοὺς τοιάδε ὀνειροπολοῦντας, καὶ μηδὲν ἐπιοῦν πλέον γνώσεως πέρι τῶν κρειττόνων καταλαμβάνοντας. ἀλλὰ γὰρ οὐδεὶς ὅστις ἦν ἐν τῷ τότε ὁ μὴ λίαν δεδιὼς καὶ ἐκπεπληγμένος. λιταὶ τοιγαροῦν ἑκασταχοῦ καὶ ᾠδαὶ ἱκετήριοι ἠκούοντο, ἁπάντων εἰς τοῦτο ἀγειρομένων· τά τε λόγῳ μὲν ἀεὶ ἐπαγγελλόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, τότε δὴ προθυμότατα ἐπράττετο. δίκαιοί τε γὰρ ἀθρόον ἀπεδείκνυντο ἅπαντες ἐς τὰ συμβόλαια τὰ πρὸς ἀλλήλους, ὡς καὶ τοὺς ἄρχοντας τὸ κερδαλέον ἀποβεβληκότας μετὰ τῶν νόμων τὰς δίκας ποιεῖσθαι· τούς τε ἄλλως δυνατοὺς, ἐφ' ἑαυτῶν ἠρεμοῦντας, ὅπῃ τε δρᾶν καὶ ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχίστων. ἔνιοι δὲ καὶ παντάπασι τὴν δίαιταν ἐναλλάξαντες, μονήρη τινὰ καὶ ὄρειον ἠσπάζοντο βίον, χρήματα καὶ τιμὰς καὶ ὁπόσα ἥδιστα παρ' ἀνθρώποις μεθέντες καὶ ἀνηνάμενοι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἱεροῖς προσήγετο δῶρα, καὶ νύκτωρ οἱ κράτιστοι τῶν ἀστῶν περινοστοῦντες, τοὺς λεωφόρους ἐδωδῇ τε ἀφθόνῳ καὶ περιβολαίοις ἐφιλοφρονοῦντο, τούτους δὴ τοὺς ἀγεννεῖς καὶ οἰκτροτάτους, ὁποῖοι πολλοὶ τὰ σώματα πεπηρωμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐρρίφαται, τὰ ἀναγκαῖα ἐρανιζόμενοι. ταῦτα δὲ ἅπαντα ῥητῷ τινι χρόνῳ ἀνεμετρεῖτο, ἕως ἔναυλον ἔτι τὸ δέος ὑπῆρχεν. ἐπεὶ δὲ λώφησίς τις καὶ ἀνακωχὴ τοῦ κινδύνου ὑπεφαίνετο, αὐτίκα οἱ πλεῖστοι ἐπανήεσαν ἐς τὰ εἰθισμένα. καλοῖτο δὲ ἂν ἡ τοιαύτη ὁρμὴ, οὐ δικαιοσύνη ὡς ἀλη-

θῶς,

θαι, οὐδὲ εὐσέβεια στεῤῥά τε καὶ ἐνεργὸς, ὁποία ὑπὸ δόξης ὀρθῆς καὶ προθυμίας ἐμβριθεστάτης τῷ λογισμῷ πέφυκεν ἐντυποῦσθαι, ἀλλὰ μηχανή τις ἄτακτος, καὶ οἷον ἐμπορεία σφαλερωτάτη, ἐφ' ᾧ τὸ παρὸν δῆθεν ἐκφυγεῖν καὶ παρακρούσασθαι. τῶν μὲν οὖν ἀγαθῶν ἔργων οὕτω δή τι πρὸς ἀνάγκης ἀπογινόμεθα ἔστ' ἂν τὸ δεδιέναι παρῇ. πάλιν δὲ ἐν τῷ τότε οἱ περὶ τῶν ἀναθυμιάσεων λόγοι ἐλέγοντό τε καὶ ἀντελέγοντο· καὶ ἦν πολὺς ἀνὰ τοὺς ξυλλόγους ὁ σταγειρίτης ὀνομαζόμενος, νῦν μὲν ὡς ὀρθότατα εἴη περὶ τούτων φυσιολογήσας, καὶ διαγνοὺς τὰς αἰτίας, νῦν δὴ ὡς ἥκιστα τοῦ ἀληθοῦς ἐστοχασμένος. ἔνιοι δὲ τὴν ἐκείνου βεβαιοῦν οἰόμενοι δόξαν, ὅτι δὴ πνεῦμα παχὺ καὶ καπνῶδες ὑπὸ τοὺς σήραγγας τῆς γῆς περιειργόμενον τὰς τοιάσδε ποιεῖται κινήσεις, προὐτίθεσαν ἐν τῷ λόγῳ τοῦτο δὴ τὸ ὑπὸ ἀνθεμίου πρότερον μεμηχανημένον. οὗτος γὰρ δὴ ὁ ἀνθέμιος, πατρὶς μὲν ὑπῆρχεν αἱ τράλλεις ἡ πόλις, τέχνη δὲ τὰ τῶν μηχανοποιῶν εὑρήματα, οἳ δὴ τὴν γραμμικὴν θεωρίαν ἐπὶ τὴν ὕλην κατάγοντες, μιμήματά τινα καὶ οἷον εἴδωλα τῶν ὄντων δημιουργοῦσι. γέγονε δὲ ἄριστος ἐν αὐτοῖς ἐς τὰ μάλιστα καὶ ἐς ἄκρον ἥκων τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς καλουμένοις γραμματικοῖς ὁ ἀδελφὸς ὁ τούτου μητρόδωρος. καὶ μακαρίσαιμι αὖ ἔγωγε αὐτῶν τὴν μητέρα, οὕτω ποικίλης παιδείας ἀνάπλεων γονὴν ἀποκυήσασαν. τούτω τε γὰρ τὼ ἄνδρε τέτοκε, καὶ ὀλύμπιον, νόμων τε ἀσκήσει καὶ ἀγώνων δικανικῶν ἐμπειρίᾳ προσεσχηκότα· καὶ πρός γε, διόσκορον καὶ ἀλέξανδρον, ἄμφω ἰατρικῆς δαημονεστάτω. τούτων δὲ διόσκορος μὲν ἐν τῇ πατρίδι κατεβίω, τὰ ἐκ τῆς τέχνης μάλα εὐστόχως ἐπιδεικνύμενος ἔργα. ἅτερος δὲ ἐν τῇ πρεσβύτιδι ῥώμῃ κατῴκησεν ἐντιμότατα μετακεκλημένος. ἀνθεμίου δὲ καὶ μητροδώρου τὸ κλέος ἁπανταχοῦ περιαγόμενον, καὶ ἐς αὐτὸν ἀφῖκτο τὸν βασιλέα. τοιγάρτοι μετάπεμπτοι ἐν βυζαντίῳ διαγενόμενοι, καὶ αὐτοῦ τὸν λειπόμενον διανύσαντες βίον, μέγιστα ἑκάτερος τῆς ἰδίας ἀρετῆς γνωρίσματα παρέσχοντο· ὁ μὲν νέους πολλοὺς τῶν εὐπατριδῶν ἐκπαιδεύσας, καὶ τῆς παγκάλης ἐκείνης μεταδοὺς διδασκαλίας, ὡς καὶ πόθον ἅπασι τὸ μέρος ἐμβαλεῖν τῆς ἀμφὶ τοὺς λόγους ἐπιμελείας· ὁ δὲ θαυμάσια ἡλίκα δημιουργήματα κατά τε τὴν πόλιν καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ τεκτηνάμενος, ἅπερ οἶμαι εἰ καὶ μηδὲν ὁτιοῦν περὶ αὐτῶν λέγοιτο, πλὴν ἀποχρήσει οἷς ἐς ἀείμνηστον δόξαν ἔστ' ἂν ἑστήκοι καὶ σώζοιτο. ἀλλὰ γὰρ ὅτου ἕνεκα τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἐπεμνήσθην, ἐκεῖνό μοι καὶ δὴ αὐτίκα λέξεται. ἀνήρ τις ἐν βυζαντίῳ ζήνων ὄνομα,

τῷ

τῶν μὲν ῥητόρων καταλόγῳ ἀναγεγραμμένος, ἄλλως δὲ διαφανὴς καὶ βασιλεῖ γνωριμώτατος, κατῴκει ἀγχοῦ που τοῦ ἀνθεμίου, ὡς δοκεῖν ἑκατέρῳ ἐνῳκίσθαι τῷ οἴκῳ, καὶ ὑφ' ἑνὶ τέρματι διαμεμετρῆσθαι. προϊόντος δὲ χρόνου, ἔρις αὐτοῖς ἐνέπεσε καὶ δυσκολία, ἢ τοῦ διοπτεύεσθαι χάριν, τυχὸν οὐ πρότερον εἰθισμένον, ἢ νεωτέρας οἰκοδομίας πέρα τοῦ μετρίου ἐς ὕψος ἀρθείσης, καὶ τῷ φωτὶ λυμαινομένης, ἢ ἄλλου του τινὸς πέρι, ὁποῖα πολλὰ τοῖς πλησιαίτατα προσοικοῦσι διαφιλονεικεῖσθαι ἀνάγκη. τότε δὴ οὖν ὁ ἀνθέμιος ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἅτε δὴ κατηγόρου καταρρητορευόμενος, καὶ οὐχ οἷός τε ὢν τῇ δεινότητι τῶν ῥημάτων ἐκ τῶν ὁμοίων ἀντιφέρεσθαι, ὁ δ' ἐκ τῆς οἰκείας αὐτὸν ἀντελύπησε τέχνης τρόπῳ τοιῷδε. δόμον τινὰ ὑπερῷον ὁ ζήνων ἐκέκτητο, εὐρύν τε λίαν καὶ διαπρεπῆ καὶ περιεργότατα πεποικιλμένον, ἐν ᾧ δὴ τὰ πολλὰ ἐμφιλοχωρεῖν εἰώθει, καὶ ἑστιᾶν τοὺς φιλτάτους. τούτου δὲ τὰ πρὸς τῷ ἐδάφει ἐνδιαιτήματα, τῆς ἀνθεμίου ὄντα ἐτύγχανε μοίρας, ὡς τὸ μεταξὺ τέγος, τὸ μὲν ἐς ὀροφὴν, τὸ δὲ ἐς βάσιν διαπεπάσθαι. ἐνταῦθα δὴ οὖν λέβητας μεγάλους ὕδατος ἐμπλήσας διακριδὸν ἔστησε πολλαχοῦ τοῦ δωματίου. αὐλοὺς δὲ αὐτοῖς ἔξωθεν σκυτίνους περιβαλὼν, κάτω μὲν εὐρυνομένους ὡς ἅπαντας τὴν στεφάνην περιβεβύσθαι· ἑξῆς δὲ καθάπερ σάλπιγγα ὑποστελλομένους, καὶ ἐς τὸ ἀναλογοῦν τελευτῶντας, ἐνέπηξε τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίσι τὰ ἀπολήγοντα, καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐνεπερόνησεν, ὡς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἀπειλημμένον ἀέρα, ἀφετὸν μὲν ἔχειν τὴν ἄνω φορὰν, διὰ τῆς κενότητος ἀνιόντα, καὶ γυμνῇ προσψαύειν τῇ ὀροφῇ κατὰ τὸ παρεῖκον καὶ τῇ βύρσῃ περιεχόμενον, ἥκιστα δὲ ἐς τὰ ἐκτὸς διαρρεῖν καὶ ὑπεκφέρεσθαι. ταῦτα δὴ οὖν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καταστησάμενος, πῦρ ἐνῆκε σφοδρὸν ὑπὸ τοὺς τῶν λεβήτων πυθμένας, καὶ φλόγα ἐξῆψε μεγάλην· αὐτίκα δὲ τοῦ ὕδατος διαθερμένου καὶ ἀνακαχλάζοντος ἀτμὸς ἐπῆρτο πολὺς καὶ ἀνερριπίζετο παχύς τε καὶ πεπυκνωμένος· οὐκ ἔχων δὲ ὅπη διαχυθείη, ἐπὶ τοὺς αὐλοὺς ἀνῄει τε, καὶ τῇ στενότητι πιεζόμενος, βιαιότερον ἀνεπέμπετο, ἕως τῇ στέγῃ προσπταίων ἐνδελεχέστατα, ἐδόνησεν ἅπασαν καὶ διέσεισεν, ὅσον ὑποτρέμειν ἠρέμα καὶ διατετριγέναι τὰ ξύλα. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν ζήνωνα ἐταράττοντο καὶ ἐδείμαινον, καὶ ἀμφὶ τὴν λεωφόρον ἐξέπιπτον ποτνιώμενοι καὶ βοῶντες, καὶ τῷ δεινῷ καταπεπληγμένοι. φοιτῶν δὲ ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις, ἀνεπυνθάνετο τῶν γνωρίμων ὅπως αὐτοῖς τὰ τοῦ σεισμοῦ κατεφάνη, καὶ μή τι σφᾶς ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διελυμήνατο. τῶν δὲ εὐφήμει λεγόντων, ὢ τᾶν, καὶ ἄπαγε, καὶ μήποτε γένοιτο, καὶ προσέτι νε-

μισῶν τε αὐτῷ ὡς δὴ τοιαῦτα φθιτὰ καὶ ἀπαίσια τερατευομένῳ, οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ διανοηθείη. οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν ἑαυτῷ οἷός τε ἦν ἐφ' οἷς ἠπίστατο ἀρτίως γεγενημένοις, καὶ διαμάχεσθαι κατὰ δὴ τὸ ἐπὶ πολὺ τοσούτοις ἀνδράσι, καὶ οὕτω καταμεμφομένοις. τούτῳ δὴ ἓν πολλῷ τῷ λόγῳ ἐχρῶντο, οἱ τὰς ἀναθυμιάσεις καὶ τὰ λιγνυώδη ἀποδύματα γένεσιν τῶν σεισμῶν ἐπικαλοῦντες. καὶ γὰρ ὁ μηχανοποιὸς ἔφασαν τὴν αἰτίαν διαγνοὺς, ὅθεν τὴν γῆν κινεῖσθαι συμβαίνει, παραπλήσια ἔδρασε, καὶ τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν ἀπεμιμήσατο· καὶ ἔλεγον μέν τι, οὐ μέντοι γε ὅσον ᾤοντο. ἐμοὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα πιθανὰ μὲν εἶναι δοκεῖ καὶ κομψότερόν πως ἐξευρημένα, οὔπω δὲ ἐναργῆ γνωρίσματα τῶν ἀληθῶς γιγνομένων. οὐ γὰρ ὅτι τὰ κωνίδια ταῦτα δή που τὰ μελιταῖα ἐπὶ ταῖς στέγαις διέρποντα, σείουσί τε αὐτὰς καὶ ἀνακινοῦσι, καὶ ταῦτα ἐπὶ βαδίσματι κουφοτάτῳ, ἤδη που ὅμοιον φήσειεν ἄν τις εἶναι τὸ χρῆμα, καὶ τούτῳ καθάπερ ἱκανῷ παραδείγματι χρέοιτο. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν παίγνια τῆς μηχανοποιΐας, οὐ φαῦλα μέντοι οὐδὲ ἀτερπῆ νομιστέον, τῶνδε τῆς ὕλης ἁμαρτημάτων ἄλλα ἄττα εἴπερ ἄρα καὶ δὴ ζητητέον τὰ αἴτια. ἐπεὶ οὐδὲ τοῦτο μόνον Ἀνθέμιος ἐπὶ Ζήνωνι ἐμηχανήσατο, ἀλλ' ἄρα ὅγε κατήστραψέ γε αὐτοῦ καὶ κατεβρόντησε τὸ δωμάτιον· δίσκον μὲν γάρ τινα ἐσόπτρου δίκην ἐσκευασμένον, καὶ ἠρέμα ὑποκοιλαινόμενον ταῖς τοῦ ἡλίου ἀκτῖσιν ἐνεπίμπλα τῆς αἴγλης· καὶ εἶτα μετάγων ἐφ' ἕτερα, πολλὴν ἀθρόον αὐτῷ κατηκόντιζε λαμπηδόνα, ὡς ἁπάντων ἐφ' οὓς ἂν φέροιτο ἀμβλύνεσθαι τὰς ὄψεις καὶ σκαρδαμύττειν· συνθέσεις δέ τινας καὶ ἀντιτυπίας σωμάτων ἐπινοῶν βαρυηχοτάτων, κτύπους ἀπετέλει σφοδροὺς καὶ βροντώδεις, καὶ οἵους ἐκπλῆξαι τὴν αἴσθησιν, ὡς ἐκεῖνον μόλις γοῦν διαγνόντα ὅθεν ἕκαστα γίγνεται, προκαλινδεῖσθαι ἀναφανδὸν ἀμφὶ τὼ πόδε τοῦ βασιλέως, καὶ κατηγορεῖν τοῦ γείτονος, ὡς κακοῦ καὶ ἀδικωτάτου· ὥστε ἀμέλει καὶ χαριέν τι ὑπ' ὀργῆς ἐπεφθέγγετο. ποιητικὰ γὰρ παρῳδεῖ ῥημάτια καὶ ἀνεβόα ἐπὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, ὥσπερ εἰρωνευόμενος, ὡς οὐχ οἷόν τε αὐτῷ μόνῳ γε ὄντι ἀνθρώπῳ κατὰ ταυτὸν ἅμα πρός τε Δία τὸν ἀστεροπητὴν καὶ ἐρίγδουπον, καὶ πρός γε Ποσειδάωνα τὸν ἐννοσίγαιον διαμάχεσθαι. καλὰ μὲν οὖν τῆσδε τῆς τέχνης καὶ αὐτὰ δή που τὰ ἀθύρματα. οὐ μὴν ἀνάγκην τὴν φύσιν ἕπεσθαι, τούτοις καὶ ἐξισοῦσθαι· πλὴν ἀλλ' ἕκαστος μὲν ἐχέσθω καὶ τῶνδε πέρι ὁποίας ἂν καὶ βούλοιτο γνώμης. ἐμοὶ δὲ ἐς τὸν πρότερον λόγον ἐπανιτέα. ἐκείνου μὲν γὰρ τοῦ χειμῶνος, ἐν τοῖσδε ἡ πόλις ἐτύγχανεν οὖσα καὶ ἅπασιν ἐπὶ πλείστας ἡμέρας σείεσθαί πως ἐδόκει τὸ ἔδαφος,

καὶ ταῦτα

καὶ ταῦτα ἀξιοῦν ἤδη καὶ πεπαυμένον. ἔναυλον γὰρ ταῖς ψυχαῖς ὑπῆρχε τὸ πάθος, καὶ ὑποψία ἐνέκειτο ὑποθολοῦσα τὸ λογιζόμενον. ὁ δὲ βασιλεὺς πολλὰ τῶν οἰκοδομημάτων τὰ μὲν σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ γεγενημένα, ἔνια δὲ καὶ ἤδη καταπεπτωκότα, ἐπανορθοῦν ἐπειρᾶτο. ἐπεφρόντιστο δέ οἱ ἐς τὰ μάλιστα ὁ μέγιστος τοῦ θεοῦ νεώς· τοῦτον δὲ πρότερον ἐμπρησθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου, σφόδρα περιφανῆ καὶ θαυμάσιον ἡλίκον ἐκ βάθρων αὐτῶν καὶ κρηπίδων ἀνῳκοδομήσατο, μεγέθους τε ὑπερβολῇ καὶ σχήματος εὐπρεπείᾳ καὶ ποικιλίᾳ μετάλλων ἐπικοσμήσας· ἔρεψε δὲ αὐτὸν, ἐκ πλίνθου ὀπτῆς καὶ τιτάνου, πολλαχῇ καὶ σιδήρῳ συνδήσας, ξύλοις τε ἥκιστα χρησάμενος, ὡς ἂν μὴ εὐκολώτατα πυρπολοῖτο. Ἀνθέμιος δὲ ἦν οὗτος ἐκεῖνος, οὗ δὴ ἀρτίως ἐπεμνήσθην, ὁ ἕκαστα μηχανησάμενος καὶ δημιουργήσας. τότε δὲ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κλόνου τὸ μεσαίτατον μέρος τῆς ὀροφῆς καὶ ἅπαντα ὑπερβάλλον ἀποβεβληκότα, ἐπεσκεύασέ τε αὖθις ὁ βασιλεὺς βεβαιότερον καὶ ἐπὶ μεῖζον ὕψος ἐξῆρε· καίτοι Ἀνθέμιος μὲν ἐκ πλείστου ἐτεθνήκει, Ἰσίδωρος δὲ ὁ νέος καὶ οἱ ἄλλοι μηχανοποιοὶ τὸ πρότερον ἐν ἑαυτοῖς ἀναθεωρήσαντες σχῆμα, καὶ τῷ σωζομένῳ τὸ πεπονθὸς ὁποῖόν τε ἦν καὶ ἐς ὅτι δή που ἡμάρτητο ἐπιφρασάμενοι, τὴν μὲν ἑῴαν τε καὶ ἑσπερίαν ἀψῖδα οὕτω μένειν κατὰ χώραν ἐφῆκαν· τῆς δὲ ἀρκτῴας τε καὶ νοτίας τὴν ἐπὶ τοῦ κυρτώματος οἰκοδομίαν πρὸς τὰ ἔνδον παραμετείναντες, καὶ εὐρυτέρας ἠρέμα ποιησάμενοι ὡς μᾶλλον ἁρμοδιώτατα ταῖς ἄλλαις συννενευκέναι, καὶ ὁμολογεῖν τὴν ἰσόπλευρον ἁρμονίαν, περιστεῖλαι ταύτῃ δεδύνηνται τὴν τοῦ κενώματος ἀμετρίαν, καὶ ὑποκλέψαι βραχύ τι τῆς ἐκτάσεως μέρος, ὁπόσον ἑτερόμηκες ἀπετελεῖτο σχῆμα, οὕτω τε ἐπ' αὐτῷ ἤδρασαν πάλιν τὸν ἐν μέσῳ ὑπερανέχοντα, εἴτε κύκλον, εἴτε ἡμισφαίριον, εἴτε ὁπωσδηοῦν ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἐπικεκλημένον. καὶ γέγονεν ἐντεῦθεν εἰκότως ἰθύτερος μὲν καὶ εὐεπίστροφος, καὶ πανταχόθεν τῇ γραμμῇ ἐξισάζων, στενότερος δὲ καὶ ὀξυτενής, καὶ οἷος οὐχ οὕτω λίαν ἐκπλήττειν τοὺς θεωμένους ὡς πάλαι, πολλῷ δὲ ὅμως πλέον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ βεβηκέναι. ὧν μὲν οὖν ἔδει ἐν ξυγγραφῇ τῇ ἐμῇ πέρι ἐπιμνησθῆναι, καὶ ἐφ' ἃ ἡ τοῦ λόγου φορὰ ἵκετο ἀκολούθως περιαγομένη, ταῦτα ἔμοιγε ἀποχρώντως ἐκδεδήλωται. ἐγκωμιάζειν γὰρ ἕκαστα τῶν τῇδε θαυμάτων καὶ ἐπιδεικνύειν τῷ λόγῳ, περιττὸν ἂν εἴη καὶ οὐ τοῦ παρόντος ἴδιον ἔργου. εἰ δέ τις ἐθέλοι πόρρω που τυχὸν τῆς πόλεως ἀπῳκισμένος, ἔπειτα γιγνώσκειν σαφῶς ἅπαντα καθάπερ παρὼν καὶ θεώμενος, ἀναλεγέσθω τὰ Παύλῳ Κύρου

τοῦ φόρου ἐν ἐξαμέτροις πεπονημένα, ὃς δὴ τὰ πρῶτα τέλων ἐν τοῖς τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς ἐπιστάταις, γένους τε κοσμούμενος δόξῃ καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ προγόνων διαδεξάμενος, ὅμως παιδεία γε αὐτῷ καὶ λόγων ἄσκησις διεσπούδαστο· καὶ ἐπὶ τοῖσδε μᾶλλον ηὔχει καὶ ἐσεμνύνετο. καὶ τοίνυν πεποίηταί οἱ καὶ ἄλλα ὡς πλεῖστα ποιήματα μνήμης τε ἄξια καὶ ἐπαίνου. δοκεῖ μοι δὲ τὰ ἐπὶ τῷ νεῷ εἰρημένα, μείζονός τε πόνου καὶ ἐπιστήμης ἀνάπλεα καθεστάναι, ὅσῳ καὶ ἡ ὑπόθεσις θαυμασιωτέρα. εὑρήσεις γὰρ αὖ ἐν αὐτοῖς τὴν ὅλην τῆς θέσεως εὐκοσμίαν, καὶ τὰς τῶν μετάλλων φύσεις λεπτότατα κατεζητασμένας, τῶν τε προτεμενισμάτων τὸ εὐπρεπὲς ἅμα καὶ ἀναγκαῖον, μεγέθη τε καὶ ὑψώματα, καὶ ὅσα ἰθύγραμμα σχήματα, καὶ ὅσα κυκλικά, καὶ ὅσα ἐκκρεμῆ καὶ προτεταμένα. γνοίης δὲ αὖ ἐκ τῶν ἐπῶν, καὶ ὅπως ἀργύρῳ τε καὶ χρυσῷ τὸ ἱερώτερον χωρίον καὶ τοῖς ἀπορρήτοις ἀποκείμενον, πολυτελέστατα καταπεποίκιλται, καὶ εἴ τι ἄλλο προσέσται μέγα ἢ ἐλάχιστον γνώρισμα οὐ μεῖον ἢ οἱ θαμὰ ἐν αὐτῷ περιπατοῦντες ποιούμενοι καὶ ἅπαντα διασκοποῦντες. ἀλλὰ γὰρ ἤδη μὲν ἡ δευτέρα τοῦ νεὼ ἐπισκευὴ καὶ ἀνόρθωσις, ὀλίγῳ ὕστερον χρόνῳ ἀπείργασται καὶ ξυνετελέσθη. ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, ἡ λοιμώδης νόσος αὖθις τῇ πόλει ἐνέπεσε, καὶ μυρία διέφθειρε πλήθη, λήξασα μὲν ἐς τὸ παντελὲς οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐξ οὗ δὴ τὴν ἀρχὴν φημὶ δὴ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς εἰσήρρησεν οἰκουμένῃ· μεταβᾶσα δὲ πολλάκις μεταξὺ ἄλλοτε ἄλλοθι, καὶ τόπον ἐκ τόπου λυμηναμένη, καὶ ταύτῃ τοῖς λειπομένοις ἀνακωχῆς τινος μεταδοῦσα, τότε δὴ οὖν ἐς τὸ Βυζάντιον πάλιν ἐπανῆκεν, ὥσπερ οἶμαι τὸ πρότερον ἐξηπατημένη, καὶ θᾶττον δήπου τοῦ δέοντος ἐνθένδε ἀπαλλαγεῖσα. ἔθνησκον τοιγαροῦν ἐξαπιναίως καθάπερ ἀποπληξίᾳ ἰσχυρᾷ κάτοχοι γεγενημένοι· οἱ δέ γε πλεῖστον διαρκοῦντες, μόλις πεμπταῖοι ἀπώλλυντο. ἡ δὲ τῆς νόσου ἰδέα, παραπλησία τῇ πρεσβυτέρᾳ ἐτύγχανεν οὖσα. πυρετοὶ γὰρ ἐπὶ βουβῶσιν ἀνῆπτον συνεχεῖς καὶ οὐκ ἐφήμεροι, οὐδὲ μετρίως γοῦν ὑποχαλῶντες, μόνῃ δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ ἁλόντος ἀποπαυόμενοι. ἔνιοι δὲ μήτε θέρμης ἡγησαμένης, μήτε ἄλλου ἀλγήματος, ἀλλὰ δρῶντες ἔτι τὰ εἰθισμένα, οἴκοι τε καὶ ἀνὰ τὰς λεωφόρους οὕτω παραχρῆμα κατέπιπτον, καὶ ἄθροον ἄπνοι ἐγίγνοντο, ὥσπερ τὸν θάνατον χεδιάσαντες· καὶ ἅπασαι μὲν ἡλικίαι χύδην ἐφθείροντο· μάλιστα δὲ τὸ ἀκμάζον τε καὶ ἡβάσκον, καὶ ἐν τούτῳ πλέον οἱ ἄρρενες. τὸ γὰρ δὴ θῆλυ οὐ μάλα ὅμοια ἔπασχε. τὰ μὲν οὖν παλαίτατα τῶν αἰγυπτίων λό-

για καὶ

για, καὶ οἱ παρὰ πέρσαις ἔτι τῆς τῶν μετεώρων κινήσεως δαημονέστατοι, χρόνων τινῶν περιόδους ἐν τῷ ἀπείρῳ αἰῶνι συμφέρεσθαι λέγουσι· τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐδαίμονας, τοὺς δὲ μοχθηροὺς καὶ ἀποφράδας, εἶναί τε τὴν παροῦσαν περιφορὰν, ἐκ τῶν κακίστων ἐκείνων καὶ ἀπαισίων· ἐντεῦθεν τοιγαροῦν πολέμους τε ἁπανταχοῦ ξυνίστασθαι καὶ στάσεις ταῖς πόλεσι, καὶ τὰ λοιμώδη πάθη μόνιμά τε εἶναι καὶ συνημμένα. ἕτεροι δὲ ὀργὴν τοῦ κρείττονος αἰτίαν εἶναί φασι τῆς φθορᾶς, μετιοῦσαν ἀξίως τὰ τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἀδικήματα, καὶ τὸ πλῆθος ὑποτεμνομένην. ἐμοὶ δὲ διαιτᾶν ἑκατέρᾳ δόξῃ καὶ ἀποφαίνεσθαι τὴν ἀληθεστάτην, οὐκ ἐγχειρητέα, τυχὸν μὲν οὐδὲ ἐπισταμένῳ, τυχὸν δὲ εἰ καὶ εἰδείην, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτό γε εἶναι δοκοῦν, οὐδὲ τῷ παρόντι λόγῳ προσῆκον· μόνου γάρ μοι τοῦ συμβεβηκότος εἰ καὶ διὰ βραχέων ἐπιμνησθείην, ὁ τῆς ἱστορίας ἐκπεπλήρωται νόμος. τούτων δὲ οὔπω ξυνενεχθέντων, ἐπηγγέλλετο καὶ ἄλλα ἄττα τῇ πόλει κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, ταραχῆς τε καὶ θορύβου ἀνάμεστα, καὶ οὐχ ἧσσον τῶν εἰρημένων ἀνιαρότατα. ὁποῖα δὲ ταῦτα ἐστὶν, αὐτίκα ἐρῶ, βραχύ τι πρότερον διεξελθών. τῶν ἀρχαιοτέρων οἱ οὖννοι τὸ γένος, τὸ μὲν παλαιὸν κατῴκουν τῆς μαιώτιδος λίμνης τὰ πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, καὶ ἦσαν τοῦ ταναΐδος ποταμοῦ ἀρκτικώτεροι, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη, ὁπόσα ἐντὸς ἰμαίου ὄρους ἀνὰ τὴν ἀσίαν ἐτύγχανον ἱδρυμένα. οὗτοι δὲ ἅπαντες κοινῇ μὲν σκύθαι καὶ οὖννοι ἐπωνομάζοντο. ἰδίᾳ δὲ κατὰ γένη, τὸ μέν τι αὐτῶν κοτρίγουροι, τὸ δὲ οὐτίγουροι, ἄλλοι δὲ οὐλτίζουροι, καὶ ἄλλοι βουρούγουνδοι, καὶ ἄλλοι ὡς ἂν αὐτοῖς πάτριόν τε ἦν καὶ εἰθισμένον. γενεαῖς δὲ πολλαῖς ὕστερον διέβησαν ἐς τὴν εὐρώπην, εἴτε ὡς ἀληθῶς ἐλάφου τινὸς κατὰ τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον τὰ πρῶτα ἡγησαμένης, εἴτε καὶ ἀλλοίᾳ χρησάμενοι τύχῃ, καὶ τὴν ἐκροὴν τῆς λίμνης τὴν ἐς τὸν εὔξεινον πόντον φερομένην, ἄπορον τέως δοκοῦσαν, τότε δὴ ὁτῳοῦν τρόπῳ διαπεραιωθέντες, ἀλώμενοι δὲ ὅμως ἀνὰ τὴν ὀθνείαν, πλεῖστα ὅσα τοὺς ἰθαγενεῖς ἐλυμήναντο, ἀπροσδόκητα προσπεσόντες, ὡς καὶ τοὺς προτέρους οἰκήτορας ἀπελάσαντες, αὐτοὶ τὴν ἐκείνων κατέσχον· ἤμελλον δὲ ἄρα οὐκ ἐπὶ μακρότατον διαμένειν, ἀλλὰ πρόρριζοι τὸ λεγόμενον ἀπολεῖσθαι. αὐτίκα γοῦν οὐλτίζουροί τε καὶ βουρούγουνδοι μέχρι μὲν λέοντος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἐν τῷ τότε ῥωμαίων, γνώριμοί τε ὑπῆρχον καὶ ἄλκιμοι εἶναι ἐδόκουν· ἡμεῖς δὲ οἱ νῦν, οὔτε ἴσμεν αὐτοὺς, οὔτε εἰσόμεθα, τυχὸν μὲν διαφθαρέντας, τυχὸν δὲ ὡς πορρωτάτω μεταναστάντας. ἐκείνου γε μὴν τοῦ ἔτους, ἐν ᾧ δὴ ἔφην τὴν λοιμώδη νόσον τῇ πόλει

ἐνσκῆψαι, τὰ λοιπὰ τῶν οὔννων γένη ἐσώζοντο, καὶ ἦσαν ἔτι ὀνομαστότατα. κατιόντες δὲ ὅμως οἱ οὖνοι ἐς τὰ πρὸς νότον ἄνεμον, οὐ πόῤῥω τῆς ὄχθης τοῦ ἴστρου ποταμοῦ ηὐλίζοντο, ἡνίκα ἦν αὐτοῖς βουλομένοις. τότε δὴ οὖν τοῦ χειμῶνος ἐπιλαβομένου, τὰ μὲν ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὸ εἰωθὸς ὑπὸ τοῦ κρύους ἐπήγνυντο ἐς βάθος, καὶ ἦσαν ἤδη σκληρὰ καὶ βάσιμα καὶ ἱππήλατα. ζαμεργὰν δὲ ὁ τῶν κοτριγούρων οὔννων ἡγεμὼν, σὺν πλείστοις ὅσοις ἱππόταις ἐπιδραμὼν καθάπερ χέρσον τὰς δίνας, ἐς τὴν ῥωμαίων ἐπικράτειαν εὐκολώτατα διαβαίνει· ἐρημά τε εὑρὼν τὰ ἐκείνῃ χωρία, καὶ μηδενὸς αὐτῷ κωλύματος γιγνομένου ἀνὰ τὰ πρόσω πορευομένῳ, αὐτίκα ὅγε μυσίαν τε καὶ σκυθίαν παραμειψάμενος, τῇ θρᾴκῃ προσέβαλεν. ἐνταῦθα δὲ διελὼν τὸν οἰκεῖον στρατὸν, ἀπόμοιραν μέν τινα ἔστειλεν ἀνὰ τὴν ἑλλάδα καταδραμουμένους τὰ ἀφύλακτα τῶν τῇδε χωρίων καὶ λεηλατήσοντας· ἑτέρους δὲ ἐς τὴν χεῤῥόνησον τὴν θρᾳκίαν. τῆς δὲ τῆς χεῤῥονήσου τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον νενευκότα καὶ εὐρόνοτον ἄνεμον, καὶ μέχρι τοῦ μεσημβρινοῦ κέντρου τῷ ἑλλησπόντῳ παρατείνεται· περιῤῥεῖ γὰρ σχεδόν τι ἅπασαν, καὶ ταῖς καμπαῖς τῶν ἠϊόνων συμπαραλέγεται βραχεῖ τινι μέρει τῆς ἠπείρου, καὶ μόνοις τεσσαράκοντά που σταδίοις εἰργόμενος τοῦ νῆσον αὐτὴν ἀπεργάσασθαι. ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἰσθμῷ, τεῖχος ἐκταδὸν ἵδρυται ξυνεχὲς ἐφ᾽ ἑκατέρᾳ θαλάττῃ προσβεβλημένον· πόλεις τε ἔνδοθεν αὐτῷ περιπεπηγυῖαι τυγχάνουσιν, ἀφροδισία τε, καὶ θῆσκος, καὶ κίβηρις. τούτων δὲ ὡς ἀποτάτω ἀμφ᾽ αὐτὴν δήπου τὸν πορθμὸν καὶ τοὺς παρακτίους ἀγκῶνας, σηστὸς γέ ἐστι πόλις ἡ περιλάλητος τῇ ποιήσει καὶ ὀνομαστοτάτη, οὐκ ἄλλου του οἶμαι ἕνεκα, ἢ μόνον ἐπὶ τῷ λύχνῳ τῆς ἡροῦς ἐκείνης τῆς σηστιάδος, καὶ τῷ λεάνδρου ἔρωτι καὶ θανάτῳ. οὐ πόῤῥω δὲ ταύτης καὶ ἑτερόν τι κεῖται πολίχνιον, ἐλάχιστον μὲν καὶ ἀκαλλὲς, καὶ οὐδὲν ὁτιοῦν ἐπέραστον ἔχον, καλλίπολις δὲ ὅμως ὀνομαζόμενον. τάς γε μὴν περιοικίδας κοσμοῦσιν ἀγροί τε καὶ ἐπίνεια καὶ δένδρων ποικίλων ἐσμὸς καὶ ῥεῖθρα ποτίμων, γῆ τε εὐαρδὴς ἄγαν καὶ κάρπιμος, κἂν τοῖς ἀναγκαίοις διαρκεστάτη. τοσαῦτα ἄρα πολίσματα καὶ χώραν ὡς πλείστην ἔνδον ἐναπολαμβάνει τὸ ἔρυμα, ὡς μὴ πολεμίοις εὐέφοδα εἶναι. τότε δὴ οὖν ὁ ζαβεργὰν ἐποχούμενος τῶν ἐλπίδων, διενοεῖτο κατ᾽ αὐτὸν, ὡς εἴγε τὸ τεῖχος καθέλοι, καὶ τοῖς ἔνδον ὁμιλήσῃ χωρίοις, δυνήσεται θᾶττον καὶ τῆς θαλάττης κρατῆσαι, ἐντεῦθέν τε ὠνειροπόλει, νηῶν αὐτῷ παρέσεσθαι πλῆθος, καὶ ὅτι διαβήσεται καὶ τὴν ἀσίαν τὸν μεταξὺ πόρον στενότατον ὄντα, καὶ οὐ μάλα τραχεῖ

κύμα-

κύματι χαλεπαινόμενον εὐκολώτατα διαπλεύσας, καὶ ὡς εὐθὺς τὴν ἄβυδον λυμανεῖται, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πορθήσῃ δεκατευτήριον. τούτοις δὴ οὖν μάτην τοῖς βουλεύμασιν ἐξηρεθισμένος, ἔστειλε δύναμιν ἀνὰ τὴν χερρόνησον, ὁπόσην ἀποχρήσειν ἐς τόδε τὸ ἔργον ἡγεῖτο· αὐτὸς δὲ σὺν ἑπτακισχιλίοις ἱππόταις ἰθὺ τῆς κωνσταντινουπόλεως πορευόμενος, τούς τε ἀγροὺς ἐδῄου, καὶ τῶν πολισμάτων ἐπειρᾶτο, καὶ ἅπαντα ἐκίνει χύδην καὶ ξυνετάραττεν. αἰτία δ' ἦν τῆς ἐφόδου τῷ μὲν ἀληθεστάτῳ λόγῳ ἀδικία βαρβαρικὴ καὶ πλεονεξίας ἐπιθυμία. σκῆψιν δὲ ὅμως τινὰ καὶ προκάλυμμα ἐποιεῖτο τὴν πρὸς τὰς ἔτι, ὅρης δυσμένειαν· σάνδιχλος γάρ τις ὀνομαζόμενος ἀνήρ, ἡγεῖτο μὲν ἐκείνου τοῦ γένους, εὔνους δὲ ἐς τὰ μάλιστα καὶ ἔνσπονδος ὑπῆρχε ῥωμαίοις. τοιγάρτοι βασιλεὺς ἔστεργέ τε αὐτὸν καὶ ἐγέραιρε, καὶ δώροις θαμὰ ἐφιλοτιμεῖτο. οἱ δὲ κοινῇ γε ἄτε δὴ οὐ τῶν ὁμοίων μετέχοντες, ἀλλὰ παντάπασι περιπεφρονημένοι καὶ περιφανῶς προπηλακιζόμενοι, τήνδε ποιοῦνται τὴν ἐκστρατείαν ᾠήθησαν χρῆναι, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ δῆθεν φοβεροί τε καὶ λόγου ἄξιοι ἀποδειχθεῖεν, καὶ οἷοι μὴ ἐφεῖναι τῷ ἀτιμάζοντι. καὶ τοίνυν (οὐδὲν γὰρ ὅτιοῦν αὐτοῖς ἀντίπαλον ἐμποδὼν εἱστήκει, οὐδὲ ὑπηντίαζε) κατέτρεχον ἀφειδῶς καὶ ἐληλάτουν τὴν χώραν, λείαν τε ἄφθονον περιβαλλόμενοι, καὶ αἰχμαλώτων ἀθροίζοντες πλήθη· ἐν τοῖς καὶ γύναια πολλὰ τῶν εὖ γεγονότων καὶ σώφρονα δίαιταν ἡρημένων, ὠμότατα ἤγοντο, καὶ συμφορὰν πασῶν μείζονα ἐδυστύχουν, εἰς ἀκολασίας ἀμετρίαν ὑπηρετεῖν ἀναγκαζόμενα· ἔνια δὲ καὶ ἀπειρηκυῖα ἤδη ἐκ παίδων γάμοις τε καὶ φιλοκοσμίᾳ καὶ ταύτῃ δὴ τῇ περὶ τὸν βίον ἀναστροφῇ καὶ ὁμιλίᾳ, ἐν ἀποκεκλεισμένῳ τινὶ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἱκετείᾳ προσήκοντι ὑποκρυπτόμενα δωματίῳ, τὸ ἀμιγές τε καὶ ἐλεύθερον καὶ παντάπασιν ἀκοινώνητον τῆς μετ' ἀνδρῶν συνουσίας περιπλείστου ποιούμεναι· οἱ δὲ καὶ ἐς ταύτας ἐξύβριζον ἀφαιρούμενοι τοῦ ἱεροῦ παρθενῶνος καὶ ἀπρεπῶς αὐταῖς πρὸς βίαν ξυγκυλινδούμενοι· ἄλλαι δὲ πολλαὶ τῶν ἀρρένων ἐς ταυτὸ ἰέναι οὐκ ἀνηναμένων, κύουσαι οὔπω παραχθὲν ἐν τῷ τότε εἵλκοντο, καὶ εἶτα ἐπειδὴ παρῆν ἡ τοῦ τόκου ἀνάγκη, οὕτω δή τι ἐν μέσῃ τῇ πορείᾳ ἐμφανέστατα ἔτικτον, οὔτε τὰ αἰσχυντηλὰ τῶν ὠδίνων ἐπικαλύπτειν δυνάμεναι, οὔτε περιστεῖλαι ὡς θέμις καὶ ἀνελέσθαι τὰ βρέφη· ἀλλ' αἱ μὲν καὶ ὣς ἐσύροντο, μηδὲ ἀλγῆσαι αὐταῖς εἰ οἷόν τε φάναι ξυγκεχωρημένον, τὰ δὲ δείλαια ἐκεῖνα ἐπ' ἐρημίας ἐλείποντο κυσί τε καὶ οἰωνοῖς σπαραττόμενα, ὥσπερ τοῦδε ἕνεκα μόνου ἐς φῶς προαχθέντα, καὶ μάτην τοῦ φῦναι ἀπογευσάμενα. ἐς τοῦτο γὰρ τύχης

τὰ ῥω-

τὰ ῥωμαίων πράγματα ἠλήλακει, ὡς ἐν αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ περιοικίδι τῆς βασιλίδος πόλεως τοιαῦτα δεινὰ πάσχειν ὑπὸ βαρβάρων σφόδρα ὀλίγων. τοῖς δὲ οὐ μέχρι τούτων ἐπλούτει τὸ θράσος· ἀλλ᾽ ὁδῷ ἰόντες, εἴσω τῶν μακρῶν ὀνομαζομένων τειχῶν ῥαδίως παρῆλθον, καὶ τοῖς ἔνδον φρουρίοις ἐπέλαζον. πολλαχοῦ γὰρ ὑπὸ χρόνου καὶ ἀτημελείας ἐπεπτώκει καὶ διελέλυτο ἡ τοῦ ἐρύματος οἰκοδομία. ἔνια δὲ μέρη καὶ αὐτοὶ καταβεβλήκασιν, ἀδεῶς οὕτω καὶ ἀταλαιπώρως ὥσπερ οἰκίας καταστρεφόμενοι. καὶ οὐδὲν ἦν τὸ ἀπεῖργον, τῷ μηδὲ φρουρὰν στρατιωτικὴν ἐνθάδε ἱδρῦσθαι, μήτε ἀμυντήρια μηχανήματα, καὶ τοὺς ταῦτα κινεῖν ἐπισταμένους· ἀλλὰ μήτε κυνῶν ὑλακὴν ἀκούεσθαι, εἰ μὴ λίαν καταγέλαστον εἰπεῖν, ὡς γοῦν ἐν συφεῶσι καὶ μάνδραις. τὰ γὰρ τῶν ῥωμαίων στρατεύματα οὐ τοσαῦτα διαμεμενηκότα ὁπόσα τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τῶν πάλαι βασιλέων ἐξεύρηται, ἐς ἐλαχίστην δέ τινα μοῖραν περιελθόντα, οὐκ ἔτι τῷ μεγέθει τῆς πολιτείας ἐξήρκουν. δέον γὰρ ἐς πέντε καὶ τετταράκοντα καὶ ἑξακοσίας χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν τὴν ὅλην ἀγείρεσθαι δύναμιν, μόλις ἐν τῷ τότε εἰς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν περιειστήκει. καὶ τούτων, αἱ μὲν ἐν ἰταλίᾳ ἐτετάχατο, αἱ δὲ κατὰ τὴν λιβύην, ἕτεραι δὲ ἐν σπανίᾳ, καὶ ἄλλαι περὶ τοὺς κόλχους, καὶ ἄλλαι κατὰ τὴν ἀλεξάνδρου, καὶ θήβην τὴν αἰγυπτίαν· ἐκάθηντο δὲ ὀλίγοι καὶ πρὸς τὰ ἑῷα τῶν περσῶν ὅρια· οὐ γὰρ δὴ ἐπεδέει ἐκεῖσε πλειόνων, διὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὸ βέβαιον τῆς ἐκεχειρίας· οὕτω πως ἄρα ἐς βραχύτατον μέρος περιέσταλτο τὰ πλήθη καὶ ὑπετέτμητο τῇ τῶν κρατούντων ὀλιγωρίᾳ. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐπειδὴ πρότερον ἰταλίαν ξύμπασαν ἐχειρώσατο καὶ λιβύην, καὶ τοὺς μεγίστους ἐκείνους πολέμους διήνυσε, καὶ πρῶτος ὡς εἰπεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸ βυζάντιον βεβασιλευκόσι ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ὀνόματί τε καὶ πράγματι ἀποδέδεικται· ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ ταῦτά τε καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις νεάζοντι ἔτι καὶ ἐρρωμένῳ ἐξείργαστο, τότε δὴ ἀμφὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ βίου πορείαν, ἤδη γὰρ ἐγεγηράκει, ἀπειρηκέναι τοῖς πόνοις ἐδόκει, καὶ μᾶλλόν τι αὐτὸν ἤρεσκε ξυγκρούειν ἐν σφίσι τοὺς πολεμίους, δώροις τε αὐτοὺς εἴ που δέησοι καταθωπεύειν, καὶ ταύτῃ ἁμωσγέπως ἀποκρούεσθαι, ἢ ἐφ᾽ ἑαυτῷ πεποιθέναι, καὶ μέχρι παντὸς διακινδυνεύειν. τοιγάρτοι καὶ περιεώρα τὰς τάξεις διαφθειρομένας, ὡς δὴ τὸ λοιπὸν ἥκιστα αὐτῶν προσδεησόμενος. καὶ τοίνυν ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς ῥαθυμίας οἱ τὴν δευτέραν ἀρχὴν τῶν σκήπτρων διέποντες, οἷς δὴ φορολογεῖν τὸ ὑπήκοον, καὶ εἶτα διανέμειν τοῖς στρατεύμασι τὰ ἐπιτήδεια ἐκπεφρόντισται,

οὗτοι

ἤτοι δὴ τὰ μὲν περιφανῶς ἀπεστέρουν, τὰ δὲ καὶ πολλῷ ὕστερον ἢ ὁπηνίκα ἐχρῆν ἀπεδίδοσαν· δοθέντος δὲ ὅμως ὀψέ γοῦν τοῦ ὀφλήματος, εὐθὺς οἱ τὴν πανοῦργον ταύτην καὶ δημώδη λογιστικὴν ἠσκημένοι, ἐφίσταντο τοῖς καταλόγοις καὶ ἀνεκαλοῦντο τὰ πεπορισμένα. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς γέρας τε ὑπῆρχε καὶ ἀξίωμα, τὸ τοῖς στρατιώταις ἐπικλήματα ἐπάγειν ἄλλοτε ἄλλα, καὶ τῆς ἐδωδῆς αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι, καὶ καθάπερ ἐν παλιρροίᾳ ὑδάτων αὐτὸ δή που τὸ μέτρον τῆς παραχθείσης τοῖς τάγμασι δασμοφορίας, οὐκ οἶδα ὅντινα τρόπον ἐς τοὔμπαλιν μετωχετεύετο, καὶ ἐπανῄει ὅθεν ἐρρύη· καὶ οὕτω μὲν τὸ ὑπέρμαχον ἦν καὶ παραταττόμενον κατημέλητο, καὶ τροφῆς ἀπορίᾳ πιεζόμενοι κατελίμπανον τὰς ἀγυιὰς οἷς ἐτύγχανον ἐντεθραμμένοι· καὶ ἄλλοι ἄλλοθι ἀπεχώρουν, ὡς ἕτερόν τινα μετελευσόμενοι βίον· εἰς δὲ γυναῖκας ἀκόσμους ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἡνιόχους καὶ ἄνδρας ἀγεννεῖς μὲν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἀβροδιαίτους, μόνον δὲ πρὸς τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς καὶ τὴν περὶ τὰ χρήματα ἔριν ἐμμανεῖς καὶ θαρραλέους, καὶ ἄλλους ἔτι τούτων ἀχρειοτέρους, τὰ στρατιωτικὰ ἐσκεδάννυντο χρήματα· ταῦτα τῇ ἥ τε ἄλλη Θρᾴκη καὶ τὰ πρὸς αὐτῇ τῇ βασιλίδι πόλει χωρία, ἔρημά τε ἦν καὶ ἀφύλακτα, ἐς ὅσον καὶ τοῖς βαρβάροις βατὰ εἶναι καὶ εὐεπίδρομα. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκεῖνοι ἤρθησαν ἀλαζονείας, ὡς καὶ ἀμφὶ Μελαντιάδα τὴν κώμην στρατοπεδεύσασθαι, οὐ πολλῷ τῆς πόλεως διεστηκυῖαν, ὅτι μὴ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατόν που σταδίοις. παραρρεῖ δὲ αὐτὴν Ἀθύρας ποταμὸς, ὃς δὴ ὀλίγον τι προσελθὼν καὶ ἐπὶ ἀνέμων κακίαν ἠρέμα ἐκκλίνας, ἐς τὴν Προποντίδα τὸν ῥοῦν ἀπερεύγεται· ὅθεν δὴ τὸ πρὸς τὴν ἀκτὴν καὶ τὰς ἐκβολὰς παρατεταμένον ἐπίνειον, τὴν ἐκείνου φέρεται προσηγορίαν. ἐπεὶ δὲ τῶν πολεμίων ὡς ἐγγύτατα αὐλιζομένων, εὐθὺς ἀνὰ τὸ Βυζάντιον τὰ πλήθη τῶν ἀστῶν ἐδεδίει καὶ καταπέπληκτο, καὶ τὰ δεινὰ οὐ μόνον ὁποῖα παρῆν, ἀλλ᾿ ἔτι μείζονα διετοποῦντο, πολιορκίας τε ὀνειροπολοῦντες καὶ ἐμπρήσεις, καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ διαρρήξεις τοῦ περιβόλου. τοιγάρτοι πολλάκις καὶ ἐν ταῖς ἐνδοτέρω λεωφόροις φυγαὶ ἀθρόοι τῶν ἐκ τοῦ ὁμίλου ἐγίγνοντο, καὶ ὠθισμοὶ καὶ πτοίαι παράλογοι, ὥσπερ ἤδη τῶν βαρβάρων εἰσβεβληκότων· πάταγός τε πολὺς ἤρετο ἐν τοῖς πωλητηρίοις, τῶν θυρῶν βιαιότερον προσαρασσομένων. οὐ μόνον δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀνιᾶσθαι περιῆν καὶ δειμαίνειν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἅπασι τοῖς ἐν τέλει· καὶ βασιλεὺς δὲ οἶμαι αὐτὸς, οὐ μάλα τὰ ξυνενεχθέντα περιεφρόνει. ἀπεκοσμοῦντο τοιγαροῦν, πρὸς αὐτοῦ ἐπιτεταγμένον, τὰ ἱερὰ ὁπόσα ἐκτὸς τοῦ ἄστεος

ἵδρυται, καὶ τὰ Εὐρωπαῖα μέρη, καὶ τὸν παράλιον χῶρον, ὃς δὴ ἄρχεται
μὲν ἐκ τῶν καλουμένων Βλαχερνῶν καὶ τοῦ κέρως, μέχρι δὲ τοῦ Εὐξείνου πόντου
παρατεινόμενος, τῷ Βοσπόρῳ συναπολήγει. τούτων δὴ οὖν ἁπάντων τά τε ἔν-
τιμα τῶν ἀναθημάτων καὶ τὴν ἄλλην ἀφαιρέσιμον κατασκευὴν οἷς ταῦτα
ἀνεῖτο, τὰ μὲν ἐφ' ἁμαξῶν φέροντες, εἴσω τῆς πόλεως ἀπετίθοντο, τὰ δὲ
ἀκατίοις ἐμβάλλοντες, καὶ τὸν μεταξὺ πορθμὸν διαπεραιούμενοι, ἐς τὴν καταν-
τικρὺ ἤπειρον ἀπεκόμιζον. καὶ ἦν ἐν τῷ τότε θεάσασθαι τοὺς ἐκείνῃ νεώς, γυμ-
νοὺς καὶ ἀπηγλαϊσμένους, ὥσπερ οὔπω τῆς ἁγιστείας μετειληχότας, ἀλλ' ἄρτι κα-
θίστασθαι ἀρχομένους. οὕτω δὲ φοβεροί τε καὶ μέγιστοι κίνδυνοι ἐπίδοξοι ἦσαν ὡς
πάντως ἐσόμενοι, ὥστε ἀμέλει τῷ τε ἐν συκαῖς τείχει καὶ τῇ χρυσῇ καλουμένῃ
πύλῃ, λοχαγοί τινες καὶ ταξίαρχοι καὶ ὁπλῖται πολλοὶ ἐφειστήκεισαν, ὡς δὴ
προθύμως ἀμυνούμενοι τοὺς δυσμενεῖς εἴ που ἐπίοιεν. ἦσαν δὲ οὐ μάχιμοι ὡς
ἀληθῶς, οὐδὲ μετρίως γοῦν τὰ τοιαῦτα πεπαιδευμένοι, ἀλλ' ἐκ τῶν ταγμά-
των ἐκείνων· οἳ ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκρινται,
οὓς δὲ σχολαρίους ἀποκαλοῦσιν. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται καὶ ἐγγε-
γράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις· εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε καὶ φαιδροεί-
μονες, καὶ μόνον οἶμαι ὄγκου τοῦ βασιλείου ἕνεκα καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγα-
λαυχίας ἐξευρημένοι. καὶ τὸ μὲν παλαιὸν, οὐκ ἄλλους τινὰς ἐν τοῖσδε θεμιτὸν ἦν
κατατάττεσθαι, ἢ τοὺς αὐτουργεῖν τὰ πολέμια ἠσκημένους. καὶ τοίνυν οὐδὲ χρήμα-
τα εἰσῆγον, ἐφ' ᾧ ἐνστρατεύσασθαι, ἀλλὰ χαριστηρίαν διαφανῶς καὶ ἀζήμιον
ἐδέχοντο τὴν τιμὴν, ἅτε δὴ ἄξιοι ἐκ τῶν προηγωνισμένων ἀναδειχθέντες. Ζή-
νων δὲ φαίνεται πρῶτος ὁ Ἴσαυρος μετὰ τὴν τῆς βασιλείας ἀνάκτησιν, πολλοὺς
τῶν ὁμοφύλων τοῖσδε τοῖς τάγμασιν ἐναριθμήσας, ἥκιστα μὲν ἐν συμπλοκαῖς
ἀριστεύσαντας, ἢ ὅλως ἐμπείρους γεγενημένους, ἄλλως δέ πως γνωρίμους αὐ-
τῷ καὶ ξυνήθεις. εἶτα δοθέντος ἐν τῷ τότε καὶ παρειλημμένου τοῦ ἐξεῖναι οὐ μό-
νον ἀντὶ μόχθων τε καὶ ἀγώνων καὶ τῆς ἐν μάχαις ἀρετῆς ὡς ἐν ἀμοιβῆς τρόπῳ
καὶ γέρως ἐγκαταλέγεσθαι τοὺς ἀξίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς παντάπασιν ἀπολέμους τῶν
ὁμοίων μεταλαγχάνειν, οὐ πρὸς ἀξίαν, ἀλλὰ πρὸς χάριν. λυθέντος δὴ οὖν τούτου
τὴν ἀρχὴν, παρῆλθεν εἰκότως εἰς μέσον ἐξ ἐκείνου καὶ ἐκ τῶν λημμάτων ἐπι-
κουρία, ἡ πασῶν ὡς ἔοικε τῶν ἄλλων ἐγκρατεστέρα, καὶ τὸ λοιπὸν ἐς ἐμπορείαν με-
τέστη τὸ χρῆμα, ὡς μηκέτι ἄλλως ἐν τοῖσδε τοῖς στρατεύμασι καταλέγεσθαι τοὺς
βουλομένους, πλὴν ἂν χρυσίου τι μέτρον καταθεῖεν· τοῦτο δὲ ἀποτίσαντες, εὐθὺς

ἐγχαράτ-

ἐγχαράττοιντο ἀνεξετάστως, καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει ἐναριθμοῖντο, εἰ καὶ παντάπασι πολεμικῶν ἔργων ἀνεπιστήμονες τύχοιεν ὄντες. οὕτω δὲ τῆς κρίσεως ἠμελημένης, εἰκότως ἄχρηστα ἥκιστα διαπονεῖσθαι καταναγκάζοιντο, ὡς δὴ ὤνιον ἑλόντες τὸ γέρας, καὶ πλείστου ὅσου πριάμενοι τὴν ἀργίαν. τοιοῦτοι δὴ οὖν ἄνδρες ἀπορίᾳ τῶν ἐν πολέμοις ἀνατεθραμμένων, τοῖς τείχεσιν ἐφεδρεύοντες, φυλάσσειν ἐδόκουν. ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ ἡ μὲν πόλις ἐν θορύβῳ ὑπῆρχεν, οἱ δὲ βάρβαροι οὐκ ἀνίεσαν τὰ ἐν ποσὶ ληϊζόμενοι, τότε δὴ Βελισάριος ὁ στρατηγὸς κεκμηκὼς ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρως, στέλλεται ὅμως ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκ βασιλέως. καὶ τοίνυν ὁ πρεσβύτης διὰ μακροῦ αὖθις χρόνου θώρακά τε ἐνδὺς, καὶ κράνος ἀναδησάμενος, καὶ ἅπαν τὸ ἐκ παίδων αὐτῷ ξυνειθισμένον περιβαλόμενος σχῆμα, ἀνενεοῦτο τῇ μνήμῃ τὰ φθάσαντα, καὶ εἴκαζε τῇ προθυμίᾳ. τοῦτον γὰρ τὸν ἀγῶνα ὕστατον ἐν τῷ οἰκείῳ βίῳ ἀπεργασάμενος, οὐχ ἧσσον ἀπηνέγκατο κλέος, ἢ ὁπότε τὰ κατὰ Βανδίλων τε καὶ Γότθων ἀνεστήσατο τρόπαια. ἡ γὰρ τῶν προσυμβεβηκότων ἀνάγκη, καὶ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀμηχανία, τήν τε ἐγχείρησιν μείζονα ἔδειξε καὶ γαυροτέραν, καὶ τὴν νίκην ἀσμενιστάτην. εἰρήσεται δέ μοι αὐτίκα ἐς τὸ ἀκριβὲς, ὅπως ἕκαστα διηνύσθη. ὑπεξελθὼν γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀλίγον τοῦ ἄστεος, καὶ ἐν Χεττουκώμῃ τῷ χωρίῳ στρατοπεδευσάμενος, ἐμπειρίαν τε ἐς τὰ μάλιστα ἐπεδείκνυτο καὶ τόλμαν πολλῷ κρείττονα τῆς ἡλικίας. γηραιὸς μὲν γὰρ ἤδη καὶ ἀσθενείᾳ ὥσπερ εἰκὸς εἴχετο πολλῇ, οὔτε δὲ ἐνδιδοὺς τοῖς πόνοις ἐφαίνετο, οὔτε ἄλλως φιλοψυχήσας. εἵποντο δὲ ὁπλῖται μὲν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐς ἀλκὴν, καὶ ξὺν αὐτῷ ἔνια τῶν ἀγώνων πεποιηκότες, ὁπόσα δὴ ἐν ὑστέρῳ ἐτύγχανε διανύσας, οὐ πολλῷ πλείους τῶν τριακοσίων· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος ἄνοπλόν τε ἦν περιφανῶς καὶ ἀπόλεμον, καὶ μόνῳ τῷ ἀπειρίας ἔχειν ἡδίστους ἡγούμενοι τοὺς κινδύνους, θέας ἕνεκα μᾶλλον ἢ παρατάξεως ἀφιγμένοι. συνέῤῥει δὲ ἀμφ᾽ αὐτὸν καὶ τῶν πλησιοχώρων ἀγροίκων ὅμιλος. πεπορθημένων γὰρ αὐτοῖς ἤδη τῶν ἀγρῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οὐκ ἔχοντες ὅποι τραπεῖεν, ὡς Βελισάριον αὐτίκα ἠθροίζοντο. ὁ δὲ τῷ πλήθει τῶν ἀγροίκων ἐν δέοντι προσχρησάμενος, τάφρον εὐρεῖαν περιεβάλετο, καὶ κατασκόπους θαμὰ ἔστελλε, τὰς τῶν ἐναντίων δυνάμεις εἰκάσοντας, ὡς οἷόν τε, καὶ διαριθμησομένους, καὶ εἴ τι ἕτερον ἑλεῖν δυνηθεῖεν ἀπαγγελοῦντας. οὕτω τε διετέλει ἕκαστα γνωματεύων καὶ διανοούμενος. νυκτὸς δὲ ἐπιγιγνομένης, φρυκτωρίας ἀνῆπτε πολλὰς ἐπὶ μέγα τοῦ πεδίου σκεδαννυμένας, ἵνα δὴ οἱ πολέμιοι ὁρῶντες, οἰηθεῖεν μέγιστον εἶναι τὸ στράτευμα, ταῖς

πυραῖς ἀναμεξαντες· καὶ τοίνυν ἔτι δὴ ᾤοντο, καὶ δεδιότες ἠρέμουν. ἀτὰρ οὐκ ἐπιπλεῖστον ταῖς τοιαύταις ἀπάταις κατεστρατηγημένοι, ἡσυχίαν ἦγον· ἠκηκόεσαν γὰρ ἤδη ὡς ἐλάχιστος εἴη ὁ τῶν ῥωμαίων στρατὸς, καὶ ἥκιστα αὐτοῖς ἀξιόμαχος· πλὴν ἀλλ' οἱ στρατιῶται πολλῆς εἴχοντο προθυμίας· περιφρονοῦντες μὲν τοὺς ἀντιπάλους, εἰ καὶ μυρίοι ὅσοι ἐπιφοιτήσαιεν, τῇ σφετέρᾳ δὲ ἀρετῇ μάλιστα πεποιθότες, ἅτε δὴ ῥωμαῖοι γε ὄντες, καὶ ἐμπειρίᾳ μεγάλων ἤδη κινδύνων τὰ πολέμια ἐκμελετήσαντες. συναισθόμενος δὲ ὁ βελισάριος τῆς τῶν ἀνδρῶν μεγαλοφροσύνης, καὶ ὅτι μειζόνως ἤπερ ἐχρῆν ἐπὶ τοῖς φθάσασι πόνοις βρενθυόμενοι, τῶν ἐν ποσὶ καταλιγωροῦσιν, ἐδεδίει μήποτε ἄρα ἐντεῦθεν μεγίστην εὐρυχωρίαν ταῖς ἐλπίσι παράσχοιεν, παρεισδῦναί τε αὐτοὺς καὶ ἀπάγειν ὅποι καὶ βούλονται τῷ ῥᾳδίας καὶ προσηνεῖς ὑποφαίνειν τὰς τῶν ἐγχειρημάτων ἐκβάσεις. ὡς ἂν οὖν μὴ οὕτω ταῦτα συμβαίη, ἤθροισεν ἅπαντας ἐς ταυτὸ, ὥσπερ ἤδη τοῦ ἀγῶνος καθεστηκότος· καὶ φανεὶς ἐς μέσον, ἔλεξε τοιάδε.

» Οὐχ ὡς ἐκ δέους ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, πρὸς τὸ θαῤῥεῖν ἀναστήσων (τοῦτο δὴ τὸ πρὸ
» τῶν κινδύνων γιγνόμενον) ἥκω τοῖς εἰωθόσι χρησόμενος λόγοις· ἢ γὰρ ἂν καὶ ἐπι-
» λελῆσθαι τῆς προτέρας μοι τῇ πείρᾳ γνωσθέντων δόξαιμι ἄν, εἴγε στρατιώταις
» ῥωμαίοις ἐν συμπλοκαῖς ἀεὶ τεθραμμένοις, καὶ πολιτείας ὡς εἰπεῖν μεγίστων
» ἐθνῶν καθελοῦσιν, εἶτα νῦν παρατεταγμένοις πρὸς βαρβάρους ἀλήτας, καὶ
» τούτους οὔννους καὶ κοτριγούρους, παραίνεσίν τινα πρὸς τὸ μὴ δεδιέναι προσθήσειν.
» ἀλλ' ὁρῶν ἐν ὑμῖν πολὺ τὸ ὑπερφρονοῦν καὶ θρασυνόμενον, καὶ πέρα τοῦ καθεστῶτος
» ἠρμένον, οὐκ ἄλογον εἶναι τὸ δεῖν ἀναμνῆσαι τῆς ἀρχαίας ὑμᾶς εὐκοσμίας ᾠήθην.
» τὸ γὰρ ἔκμετρον πανταχοῦ φυλακτέον τοῖς ἔμφροσιν, εἰ καὶ πρός τι τῶν ἐπαινουμέ-
» νων φερόμενον τύχοι· καὶ τὸ μεγαλαυχεῖν ἐς τοσοῦτον τοῖς προηρημένοις ἐς
» ὅσον τῶν ὁμοίων διὰ παντὸς τυγχάνειν πεπεῖσθαι, τὴν ἐκ τοῦ λογισμοῦ προμή-
» θειαν ἀποβάλλειν φιλεῖ, καὶ πρὸς ἀλαζονείαν ἐξάγειν. τοῖς δὲ πρὸς τοῦτο πα-
» ρανοίας ἐληλακόσιν, ὡς μηδὲν ὁτιοῦν ἐν νῷ τίθεσθαι τῶν μετρίων, καὶ αὐτὸ τὸ
» κρεῖττον ἀντιτάττεσθαι προαχθείη· καίτοι κἀκεῖνο σκοπεῖσθαι χρεὼν, ὡς εἰ καὶ
» πολλῷ τῆς ὑμετέρας ἀνδρείας ἡττώμενοι τύχοιεν, ἀλλὰ τῷ πλήθει κρατοῦσι.
» καὶ εἴπερ τὸ ἑκατέρωθεν πλεονάζον ἀντεξετάσοιμεν, πρὸς ἰσότητα χωρήσει
» τὰ τῆς ἀμετρίας. πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν ἡμᾶς ἐξ ἀγχωμάλου παρασκευῆς ἀγω-
» νιζομένους, οὕτω λίαν ἔχειν τὸ προπετὲς καὶ ἀκάθεκτον, ὡς μηδὲ καιρὸν ἢ
» τάξιν ἢ τὰς ἀτάκτους τῆς τύχης ῥοπὰς ἐν λόγῳ ποιεῖσθαι; δυνάμει γὰρ χειρῶν

οὐκ ἂν

οὐκ ἂν τις οἶμαι περιέσοιτο πολεμίων, ἢν μὴ προσῇ τὸ κρῖνον ὀρθῶς καὶ λογι- »
ζόμενον. ἐπεὶ πῶς ἂν οἷόν τε ἦν ἐμοί γε ἐς τόδε πολιᾶς ἥκοντι, καὶ οἷον ἐξώρῳ »
τὰ πολέμια γεγενημένῳ, παρατάξεσιν ὁμιλεῖν καὶ κινδύνοις, εἰ μὴ τοῖς τῆς βου- »
λίας ἀγαθοῖς ἐνῆν ἁμωσγέπως πεποιθέναι; εἰ τοίνυν καὶ γήρως ἀσθένειαν »
γνώμη στεῤῥὰ καὶ τῶν προσηκόντων ἐφιεμένη κρατύνει καὶ διανίστησι πρὸς τὸ »
συνοῖσον, ἀναπληροῦσα τῇ προμηθείᾳ τὸ ἐκ τῆς ἡλικίας ἐνδέον, πῶς οὐ μᾶλ- »
λον ὑμᾶς ὀνήσει νεότητι συμπαροῦσα, καὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ; τὰς μὲν γὰρ »
ἐκ τύχης τινὸς ἢ χειρὸς ἀγεννοῦς ἀποδείξεις, ἴσως ἂν λογισμὸς ἀσφαλὴς καὶ οἷος »
τοῖς προαιρεσέσιν ἁρμόσασθαι, μετασκευάσειε πρὸς τὸ συμφέρειν, καὶ θερα- »
πεύσειε τὸ ἡμαρτημένον. ἔνθα δὲ γνώμης σφαλείσης τοῦ μὴ τὰ δέοντα διακρι- »
θῆναι, τῶν ἀβουλήτων τι συνενεχθείη, πόθεν ἂν ληπτέον τὸ σῶζον καὶ ἀνακα- »
λούμενον, εἴγε πρῶτον ἐκεῖνο τὸ ταῦτα τίκτειν πεφυκὸς παρεξαπατείη; καίτοι »
θαυμάσειεν ἴσως ἄν τις ἐμοῦ τῆς ἐπὶ τῇ παραινέσει καινοτομίας. δέον γὰρ προσ- »
εξαίρειν καὶ διανιστᾶν τὸ πεποιθὸς ἐν ὑμῖν καὶ προθυμούμενον· ἀλλ' ἔγωγε »
κοιλαίνω ταύτῃ τοὐναντίον καὶ παραμυθοῦμαι, καὶ λογισμοὺς ἐμβάλλων καὶ ὄκνους, καὶ »
ἀμφιβόλους ποιῶν τὰς ἐλπίδας. πλὴν ἀλλ' ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο θυμῆρες εἶναι δο- »
κεῖ, καὶ πρὸς τὸ εὔελπι φέρειν, εἴγε τοιούτοις ἀνδράσιν ἥκω συμπολεμήσων, οὓς εἰ »
πείσαιμι βραχὺ γοῦν ὑφελεῖν τοῦ θρασέος, δεινὸς ἂν ἐν λόγοις οἶμαι κρι- »
θείην. ἴστω δὲ πᾶς τις ὑμῶν, ὡς ἀνδρείας ὁρμαῖς οὐκ ἀναθετέον τὰς ἄνευ φρο- »
νήσεως ἐγχειρήσεις, ἀλλὰ θρασύτητι καὶ προπετείᾳ καὶ παρεξορμῇ τοῦ καθήκον- »
τος ἔξω που· ὥστε τὸ μὲν πρόθυμον τῆς ψυχῆς μενέτω παρ' ὑμῖν καὶ κατὰ τὸ μᾶλ- »
λον ἐνακμαζέτω· λογισμῷ δὲ σώφρονι καὶ τῶν προσηκόντων ἐχομένῳ, τὸ ὑπερ- »
βάλλον τῆς τόλμης καὶ πρὸς αὐθάδειαν ἄγον ὑποτεμνέσθω. οὐ γὰρ ὄκνον ἐντίθησι »
καὶ δειλίαν, τὸ λογίζεσθαι καὶ σκοπεῖν ὅπως τοῖς παροῦσι χρηστέον, ἀλλὰ σεμνό- »
τητα καὶ παῤῥησίαν. οὕτω γὰρ τῶν ὠφελίμων διαγνωσθέντων, ἕπεται πάντως τὸ »
δικαίως θαῤῥεῖν, ὡς οὐ πρὸς ἀδήλους τύχας εἰκῆ φερόμενον, ἀλλὰ τῇ κρίσει »
τὸ βέβαιον ἔχειν καταληφθὲν καὶ πιστούμενον. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὑμῶν, φύσιν »
γενναίαν εὐλόγως ὁρμῆσαι, καὶ τοῦ μοχθεῖν διαπαντὸς ἐφιεμένην, εἶτα νῦν ἀθρόον »
ἐπέχειν καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὸ ἠρεμεῖν καὶ ὑφειμένον, καὶ πέρα τῆς ἀνάγκης μέλλον »
καὶ βουλόμενον, μάλιστα δυσαναχετοῦσαν ἐφ' οἷς καθ' ἡμῶν οἱ βάρβαροι πα- »
ροινοῦσι, φέροντες ἀνέδην ἅπαντα, καὶ παρ' αὐτὴν δήπου τὴν βασιλίδα πόλιν »
τὰς ἐκδρομὰς ποιεῖσθαι τολμῶντες. ἔχει μὲν οὕτω ταῦτα, καὶ βεβαιοῦται τῇ πείρᾳ, »

,, τὸ προσηκόντως ὑμᾶς τοῖς πολεμίοις ὀργίζεσθαι. οἷς γὰρ συνεκεχώρηκε πρότε-
,, ρον, οὐ μετρίως ἐχρήσαντο· πλὴν ἀλλὰ καὶ λίαν ἐφικτὸν οἶμαι τοῖς ἔμφροσι, πε-
,, ριελεῖν μὲν τοῦ θυμοῦ τὸ μεμηνὸς καὶ ταραχῶδες, καὶ τοῖς προστυχοῦσιν
,, ἐγχειρεῖν ἀνεξετάστως ἱέμενον, κατέχειν δὲ μόνον αὐτοῦ τὸ μεγαλουργόν τε καὶ
,, ἄτρεπτον, καὶ πρὸς τὰς ἐναντιώσεις ἀντέχον. τῶν γὰρ τῆς ψυχῆς κινημάτων, τὰ
,, μὲν ὅσα πεφύκασι καθαρὸν ἔχειν καὶ ἀκραιφνὲς τὸ αἱρετὸν καὶ καθῆκον, τού-
,, των ἐντελῶς καὶ δὴ ἀνθεκτέον. οἷς δὲ μέτεστι καὶ τῆς πρὸς τἀναντία ῥοπῆς καὶ
,, ἐνδόσεως, τούτοις οὐ διὰ πάντων χρηστέον, ἀλλ' ἐς ὅσον ἔχουσι τὸ συμφέρον. τὸ
,, μὲν εὖ φρονεῖν, ἀμιγὲς ἀγαθὸν καὶ ἀνόθευτον ἅπαντες εἶναι φήσαιτε ἄν. τῆς δὲ
,, ὀργῆς, τὸ μὲν δραστήριον εὐκλεές· τὸ δὲ   ςευκτὸν καὶ ἀσύμφορον. ἐκεῖν
,, τὸ μὲν   τὸ βέλτιστον ἐξαιρούμενοι, καὶ φρονήσει τὸ κατορθοῦν ἀναμιγνῦντες,
,, ἴωμεν ἐπὶ τούτῳ παῤῥησίᾳ κατὰ τῶν δυσμενῶν, ὡς οὐδενὸς ἡμῖν τῶν δεόντων πε-
,, ριοφθέντος. γινώσκειν γὰρ μόνον χρεών, ὡς ἀγωνιστέον πρὸς ἄνδρας βαρβά-
,, ρους, ἐπιέναι μὲν λῃστρικώτερον εἰθισμένους, καὶ λαθραίας ἐφόδους ποιεῖσθαι, πρὸς
,, δὲ παρατάξεις ἐμφανεῖς οὐ μάλα γεγυμνασμένους, οὐδὲ ταῖς συμπλοκαῖς ἐγ-
,, καρτερεῖν παιδευθέντας. ὁρῶντες δὲ νῦν σταδίαν μάχην κατ' αὐτῶν παρε-
,, σκευασμένην, ἐρυμάτων καὶ περιβόλων ἐκτὸς τὸ ἀντιστατοῦν καὶ ἀμυνόμενον
,, ἐπὶ στρατοπέδου συντεταγμένον, ἀποβαλοῦσι μὲν κατὰ τὸ εἰκὸς τὰ συνειθισμέ-
,, να· περιαχθήσονται δὲ πρὸς τὸ ἐμμίξαι καὶ προσαγγάσαι καὶ συστάδην δια-
,, γωνίζεσθαι, διδασκούσης αὐτοὺς τῆς ἀνάγκης· πλὴν ἀλλὰ σωφρονούντων ἡμῶν καὶ
,, τῇ πατρίῳ τάξει χρωμένων, καὶ μετ' εὐβουλίας ἐπὶ τὰ πρακτέα χωρούντων,
,, εἴσονται διὰ τῆς πείρας ὡς τῷ παντὶ κρεῖττον ἀεὶ τὸ προησκημένον καὶ τὸ αὐ-
,, θαίρετον τοῦ αὐτοσχεδίου καὶ ἠναγκασμένου. Τοσαῦτα μὲν ὁ βελισάριος εἶπεν.
Οἱ δὲ στρατιῶται μεταμαθόντες τὸ λῷον, εἴχοντο μὲν καὶ ὡς τῆς αἰδείας·
πλέον δέ τι ἦν ἐν αὐτοῖς τοῦ γαυρουμένου τὸ εὐλαβούμενον. τοιούτου τε οἶμαι φρο-
νήματος μετ' εὐκοσμίας ἐνεπίμπλαντο (ὡς ἐλάχιστα μεγάλοις εἰκάσαι)
ὁποῖα δὴ πάλαι φασὶ τοὺς ἀμφὶ λεωνίδαν λακεδαιμονίους ἐν θερμοπύλαις
προσβαλόντος ἤδη τοῦ ξέρξου ἐγκαλλωπίσασθαι· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πανωλε-
θρίᾳ διεφθάρησαν, μόνῳ τούτῳ εὐδοκιμήσαντες, τῷ μὴ ἀγεννῶς ἀπολέσθαι,
ἀλλὰ πολλοὺς πρότερον τῶν περσῶν ἀποκτείναντες· οἱ δὲ ἀμφὶ βελισάριον
ῥωμαῖοι, παῤῥησίᾳ μὲν ἐχρῶντο λακωνικῇ· πάντας δὲ τοὺς πολεμίους ἐξέφαντο
ἀνὰ κράτος· καὶ πλείστους ὅσους διεχειρίσαντο, οὐδὲν αὐτοὶ ἄχαρι πρὸς αὐτῶν

ὅ,τι καὶ

ὅ,τι καὶ λόγου ἄξιον πεπονθότες. ἐπειδὴ γὰρ ἀθρόοι ἐκ τοῦ σφετέρου στρατοπέδου οἱ
βάρβαροι ἐς δισχιλίους ἱππότας ἀποκεκριμένοι ἔθεον σὺν βοῇ, ὡς αὐτίκα τοὺς
ἐναντίους ἀναρπασόμενοι, αὐτίκα ὁ βελισάριος ὡς οἱ κατάσκοποι ἧκον ἐπι-
δεικνῦντες αὐτοὺς μονονουχὶ καὶ ὅσον οὔπω παρέσεσθαι διεξιόντες, ἀντεξῆγε τοὺς
ἀμφ' αὐτὸν, σοφιζόμενος ὡς οἷόν τε τὴν ὀλιγότητα καὶ ἐπικρύπτων. ἀπο-
λεξάμενος γὰρ διακοσίους ἱππότας πελταφόρους τε καὶ ἀκοντιστὰς, ἐς ἐνέ-
δρας ἐμέριζεν ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῇ νάπῃ, ὅθεν ὥστε τὴν προσβολὴν ἔσεσθαι
τῶν βαρβάρων προειρημένον, ὥστε ἐπειδὰν αὐτὸς ἐγκελεύσηται καὶ σημήνῃ,
τοὺς δὲ εὐθὺς ἐπιέναι ἀκοντίζοντας τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων, ὅπως δὴ πιε-
ζομένη ὑποστέλλοιτο, ἄχρηστόν τε αὐτοῖς εἴη τὸ πλῆθος, παρατείνεσθαι μὴ δυνά-
μενον, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸ περιελιττόμενον. τοὺς δὲ ἀγροίκους ἐκέλευε καὶ τῶν ἀστῶν
τοὺς πολεμίους ἐπιβοῶντας θέειν τι καὶ ἐπικερτοῦντας ἕπεσθαι αὐτῷ ἔνθα καὶ
ἴοι. ἅμα γὰρ τοῖς λοιποῖς ἐς μέσον εἰσῄει, ὡς τὴν ἐσβολὴν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐκ-
δεξόμενος. ὡς δὲ ἧκον ἤδη, καὶ ἐς τὰ πρόσω χωροῦντες εἴσω τῶν λόχων οἱ πλεῖ-
στοι ἐγίγνοντο, αὐτίκα βελισάριος ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀντιμέτωπος ὑπαν-
τιάσας συνέρραξε σφίσιν ἐρρωμενέστατα· οἵ τε ἄγροικοι καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν
πλῆθος ἐμβοῶντες, καὶ ἐπικτυποῦντες τοῖς ξύλοις ἃ δὴ ἐς τοῦτο ἔφερον, παρε-
θάρσυνον τοὺς μαχομένους. δοθέντος δὲ τοῦ συνθήματος, καὶ δὴ οἱ ἄλλοι ἐκ
τῶν κρυπτῶν ἀναθορόντες, τοὺς καθ' αὐτοὺς ἑκατέρωθεν κατὰ τὸ ἐγκάρσιον ἔβαλλον·
βοή τε ἐγίνετο καὶ ταραχὴ μείζων ἢ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου. οἱ δὲ βάρ-
βαροι πανταχόθεν ἀκοντιζόμενοι, τοῦτο δὴ ὅπερ βελισάριος διενοήθη, εἰς ἑαυ-
τοὺς ἀνεχώρουν, καὶ εἰς στενότητα συνεσπειραμένοι, ἀμύνεσθαι οὐκ ἠδύναντο· οὔτε γὰρ
τοξεύειν αὐτοῖς εὐπετὲς ὑπῆρχε, τῷ μηδὲ χώραν εἶναι τοῖς βέλεσιν· ἀλλὰ γὰρ
οὔτε ἐκδρομὰς τοῖς ἵπποις καὶ ὑπερκερώσεις ποιεῖσθαι· κύκλῳ τε ἐδόκουν ἔχεσθαι
ὡς δὴ μεγίστῳ στρατεύματι ἀπειλημμένοι. οἵ τε γὰρ ὄπισθεν σὺν ἀλαλαγμῷ
ἐπιφερόμενοι καὶ πατάγῳ, ἔκπληξιν παρεῖχον· ὅ τε κονιορτὸς εἰς ὕψος αἰρό-
μενος οὐ ξυνεχώρει διαγιγνώσκεσθαι τοὺς συμπλεκομένους ὁπόσοι ἐτύγχανον
ὄντες. πρῶτος δὲ βελισάριος πολλοὺς τῶν ἀντιπαρατεταγμένων διαφθεί-
ρας, καὶ τὸ οἰκεῖον μέρος ἀπωσάμενος, φυγεῖν ἠνάγκασεν. ἔπειτα δὲ καὶ
τῶν ἄλλων ἀπαιτούντων ἐγκειμένων, στρέψαντες τὰ νῶτα οἱ βάρβαροι, ᾤχοντο ξὺν
ἀκοσμίᾳ, σποράδην σκεδαννύμενοι, καὶ ἥκιστα ἀλλήλους ὀπισθοφυλακοῦντες
ἀλλ' ὡς ἂν ἕκαστος αὐτῶν ὅτου ὠκύτατα ἀποδράσῃ. ἐπισπώμενοι δὲ οἱ ῥω-
μαῖοι ἐν

μαῖοι ἐν τάξει, τοὺς ἐν χερσὶν εὐκολώτατα διεχειροῦντο. φόνος τε ἐγίνετο τῶν βαρβάρων πολὺς ἀμεταστρεπτὶ ἀπαγωνιζόντων. τότε γὰρ ἡνία τοῖς ἵπποις ἅπαντα μεθίετο· καὶ προσέτι αἱ μάστιγες κατεπείγουσαι, προαπέστελλον τοῦ τάχους τὸ ἐνδόσιμον. ἐπιλελοίπει δὲ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ δέους καὶ αὐτὸ δὴ ἐφ' ὅτῳ μέγα φρονοῦσι τὸ ἐπιτήδευμα· φεύγοντες γὰρ οἵδε οἱ βάρβαροι μᾶλλον ἀμύνονται τοὺς ἐς τὴν δίωξιν ἐγκειμένους, μεταστροφάδην ἐπιτοξεύοντες. τότε γὰρ καὶ βιαιότερον κατὰ σκοποῦ φερόμενα τὰ βέλη ἐμπήγνυται, ἡνίκα τὰ μὲν πολλῇ τῇ ῥύμῃ φέρεται ἰθὺ τῶν διωκόντων· οἱ δὲ ἀντίξοι καταθέοντες ἀντεμπίπτουσι καὶ ἀντεπιφέρονται, σφοδροτέραν τε τὴν πληγὴν σφίσιν αὐτοῖς ἐκτελοῦσι τῷ ὑπαντιάζειν καὶ ὡς πλησιαίτατα ὑποδέχεσθαι. ἀλλὰ τότε γε ἅπαντα τοῖς οὔννοις ἀμήχανα εἶναι ἐδόκει, καὶ οὐδὲ ἐς πεῖραν ἐλθεῖν τέχνης τινὸς ἤθελον τῆς ἀμυντηρίας. ἐτεθνήκεσαν δὲ αὐτῶν μὲν ἀμφὶ τοὺς τετρακοσίους, ῥωμαίων δὲ ὅστις οὐδείς· μόνοι δὲ τραυματίαι ὀλίγοι ἐγεγένηντο. μόλις δὴ οὖν ζαβεργάν τε ὁ ἡγεμὼν καὶ οἱ ἐκφυγόντες, ἄσμενοι ἐς τὸ στρατόπεδον ἵκοντο· οἱ γὰρ δὴ τῶν ῥωμαίων ἵπποι πρὸς τὴν δίωξιν ἀπειρηκότες, αἰτιώτατοι αὐτοῖς τοῦ περιεῖναι γεγένηνται, ἐπεὶ ἂν ἅπαντας αὐτοβοεὶ κατειργάσαντο. νυνὶ δὲ οἱ μὲν ἐν τοῖς χαρακώμασι σὺν πλείστῳ θορύβῳ ἐμβαλόντες, συνεκύκησαν ἅπαν τὸ λοιπὸν στράτευμα, ὑποτοπήσαντας αὐτίκα μάλα διαφθαρεῖσθαι· οἰμωγή τε ἠκούετο μακρὰ βαρβαρική· τοῖς γὰρ ξιφιδίοις τὰς παρειὰς καταξαίνοντες, ὠλοφύροντο κατὰ τὸν πάτριον νόμον. ῥωμαῖοι δὲ σὺν βελισαρίῳ ἀπεχώρουν ἐς τὰ ὀπίσω, κρείττονα μὲν ἐλπίδος ὡς ἐκ τῶν παρόντων διαπραξάμενοι, ἄξια δὲ ὅμως τῆς τοῦ στρατηγοῦ προμηθείας. τούτου δὲ τοῦ πάθους τοῖς βαρβάροις ξυνενεχθέντος, αὐτίκα οἵγε ἄραντες ἐκ μελαντιάδος, ᾤχοντο ἐς τὰ ὀπίσω πεφοβημένοι. βελισάριος δὲ καίτοι κατὰ τὸ εἰκὸς οἷός τε ὢν αὐτοὺς προσδυομένοις μᾶλλόν τι διαχειρίσασθαι καὶ πημῆναι, ἐπισπώμενος ἀνθρώποις ἤδη καταπεπληχόσι, καὶ οἷον φυγὴν τὴν ἀναχώρησιν ποιουμένοις· ὁ δὲ εὐθὺς ὅμως ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπανήει, οὐ μάλα ἑκὼν ἀλλ' ἐκ βασιλέως αὐτῷ προστεταγμένον. ἐπειδὴ γὰρ ἅπας ὁ δῆμος τοῦ ἔργου σφίσιν ἀπηγγελμένου ᾖδόν τε αὐτὸν καὶ ἀνύμνουν κατὰ ξυλλόγους, ὡς ὑπ' ἐκείνου περιφανέστατα σεσωσμένοι. τοῦτο δὲ ἔδακνε πολλοὺς τῶν ἐν τέλει καὶ ἠνίασε φθόνῳ ληφθέντας καὶ βασκανίᾳ, πάθεσιν οὕτω δεινοῖς καὶ ἀεὶ τὰ κάλλιστα λυμαινομένοις. τοιγάρτοι διέβαλλον τὸν ἄνδρα ὡς μεγαλαυχοῦντα καὶ διαθρυπτόμενον ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμίλου εὐνοίᾳ, καὶ ἐς ἄλλας ὁρῶντα ἐλπίδας ὧν δὴ ἕνεκα τάχιστά τε

ἀφῖκται,

ἀφῖκται, ὡς μὴ τελεωτάτου ἀξιοῖτο κλέους· καὶ οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἤδη πεπονημένοις, τιμῆς ἀπώνατο τῆς προσηκούσης· ἀλλὰ διέρρει αὐτῷ τὰ τῆς νίκης, τότε ἐπ᾽ ἐκείνους, φροῦδα καὶ ἀμυδρὰ καὶ παντάπασι σεσιγημένα. ὡς μὲν οὖν τῶν ἀρίστων ψυχῶν ἀμβλύνεται τὸ δραστήριον ἡνίκα μὴ ἐπαινοῖντο, μηδὲ τῶν πρεπόντων ἀπολαύοιεν, καὶ ὅπως ἐνθένδε τὰ κοινὰ καταδεέστερα γίγνεται τῷ μὴ ὀρθῶς ἀσκεῖσθαι τὰ ἀτιμαζόμενα, εἴτε πολέμων εἶεν ἀγῶνες, εἴτε λόγων παιδεῖαι, εἴτε ἄλλο τι τῶν οὕτω καιριωτάτων, εἴρηται μὲν ἤδη τοῖς πάλαι σοφοῖς καὶ ἀποδέδεικται. ῥᾴδιον δὲ οἶμαι καὶ παντὶ τῷ προστυχόντι διαγιγνώσκειν ἐκ τῶν ὁσημέραι ξυμπεσουμένων. οἱ δὲ οὖννοι τὰ μὲν πρῶτα δίωξίν τινα ὑποτοπήσαντες, καὶ ξὺν θορύβῳ πολλῷ τῶν μακρῶν καλουμένων τειχῶν ὑπεκβάντες, ἐπειδὴ ἔγνωσαν ὡς βελισάριος μετάπεμπτος ἐγεγόνει, καὶ οὐδὲ ἕτερός τις αὐτοῖς ἐπεφοίτα, πάλιν σχολαίτερον ἐπορεύοντο. ἐν τούτῳ δὲ ἅτερος τῶν βαρβάρων ἀπόδασμος, οἳ δὴ ἐτύγχανον ἐφεδρεύοντες τῇ χερρονήσῳ, πολλάκις τῷ περιβόλῳ προσέβαλλον, κλίμακάς τε προσάγοντες καὶ τὰς μηχανὰς τὰς ἑλεπόλεις· πολλάκις δὲ ὑπὸ τῶν ἔνδον ὄντων ῥωμαίων ἀπεκρούοντο σθένει παντὶ ἀμυνομένων. ἡγεῖτο δὲ τούτων γερμανὸς ὁ δωροθέου, νέος μέν γε ὢν κομιδῇ, καὶ πρῶτος ἤδη ὑπηνήτης, φρονήματι δὲ στρατηγικῷ διαπρέπων, καὶ πολλῷ πλέον τῆς ἡλικίας τὸ μεγαλουργὸν κεκτημένος. πατρὶς δὲ ἦν αὐτῷ πόλις ἰλλυρικὴ, βεδεριανὰ ἐκ παλαιοῦ ὀνομαζομένη, ὕστερον δὲ πρώτη ἰουστινιανὴ μετακληθεῖσα· ἰουστινιανὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς, ἅτε δὴ κατ᾽ αὐτὴν εἰς φῶς προηγμένος, ἐκόσμησέ τε εἰκότως τὴν πατρίδα ἔργοις ποικίλοις, καὶ ἐξ ἀφανοῦς εὐδαίμονα ἐξειργάσατο, καὶ τῆς οἰκείας αὐτῇ μεταδέδωκε προσηγορίας. ἐκ τούτου δὲ τὸ γένος ἕλκων ὁ γερμανὸς, σφόδρα οἱ ἐπεφρόντιστο. τοιγάρτοι ὀκταετῆ χρόνον ἐκ γενετῆς διανύων, ἤχθη πρὸς αὐτοῦ ἐς πόλιν τὴν βασιλίδα, καὶ ἐπιμελείας ἀπώνατο πάσης. τοῖς τε γὰρ τῶν γραμματιστῶν ὡμίλει διδασκαλείοις, καὶ προσέτι ἀνὰ τὰ φροντιστήρια φοιτῶν, τῆς τῶν λατίνων μετεῖχε παιδείας. ἐπεὶ δὲ ἐς ἥβης μεῖζον ἀφίκετο, ἔστειλέ γε αὐτὸν αὐτίκα ἐν χερρονήσῳ, ἄρχοντα τοῦ τῇδε στρατοῦ καταστησάμενος· ὡς ἂν αὐτῷ εὐθὺς τὸ τῆς νεότητος ὀξὺ καὶ ταχύρροπον καὶ πρὸς τὰς δόξας ἠρμένον ἐν τοῖς προσήκουσι καὶ ἀναγκαίοις ἀποπιμπλάνοιτο· ἀλλὰ μὴ προθέοι καὶ ἀνασκιρτῴη πρὸς κινήσεις ἀλόγους καὶ δημώδεις ὁρμὰς, καὶ ἵππων ἁμίλλας τοῖς χρώμασι μεμερισμένας· ἐν οἷς ὡς τὰ πολλὰ τὸ νέον, εἰ μὴ ἐς ἕτερόν τι τῶν χρησίμων ἐνασχοληθείη, ῥᾳδίως ῥέπει καὶ ἐκταράττεται.

τότε δὴ οὖν τῶν Οὔννων τῇ Χερρονήσῳ προσκαθημένων καὶ ἐνοχλούντων, οὐκ ἀνίει ὁ νεανίας, τάς τε προσβολὰς ἀνακόπτων καὶ πᾶσαν βουλὴν ἀμυντηρίαν διανόμενος. αὐτός τε γὰρ οἴκοθεν τῷ ἐπιβόλῳ τῆς φύσεως εὐστοχώτατα διεγίγνωσκε τὸ συνοῖσον, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τῶν ἀμφ' αὐτὸν καὶ πολλοῖς ἤδη πρότερον πόνοις τοὺς τῶν πολέμων ἀγῶνας ἐμμεμελετηκόσι, μάλα σὺν εὐκολίᾳ ἐπείθετο τὰ πρακτέα ὑφηγουμένοις. ἐπεὶ δὲ οὐδέν τι πλέον εἶχον ἀνύειν οἱ βάρβαροι, οὔτε ὡς ἐν πολιορκίᾳ ἐφεδρεύοντες τῷ ἐρύματι, οὔτε πρὸς τειχομαχίαν ἐγκείμενοι, ἔγνωσαν ὥσπερ ἑτέρους αὐθάδεις τε καὶ γενναίους καὶ λίαν πρὸς τὸ φιλοκίνδυνον ἄγοντος ἀποπειραθῆναι, οὕτω τε ἢ θᾶττον ἑλεῖν τὸ χωρίον, ἢ μεθεῖναι τὸ λοιπὸν καὶ ἀποπαύσασθαι, καὶ ἐς τὰ σφέτερα ἤθη ἀπονοστῆσαι. καὶ τοίνυν καλάμους ὡς πλείστους ἀθροίσαντες, εὖ μήκους τε ἄγαν καὶ ἐς ὅτι στερροὺς καὶ παχίστους, καὶ τούτοις ἐπ' αὐτοῖς ἐναρμοσάμενοι καὶ ξυνδήσαντες καλωδίοις τε καὶ τολύπαις, κώμυθας πολλὰς ἀπειργάσαντο. τότε δὲ ξύλα ἰθυτενῆ καθάπερ ζυγὰ καὶ ἐγκενίδας ὕπερθεν κατὰ τὸ ἐγκάρσιον ἐνθέντες, οὐ διαπαντὸς, ἀλλὰ μόνον ἀμφὶ τὰ ἄκρα καὶ τὸ μεσαίτατον, καὶ μείζοσι δεσμοῖς περισφίγξαντες, ξυνῆπτον ἀλλήλαις αὐτὰς καὶ συνεμίγνυον, λίαν ἐν χρῷ πεπιεσμένας, ὡς τρεῖς τυχὸν ἢ καὶ πλείους ἐς μίαν ἀποτελεῖσθαι σχεδίαν, εὖρος ἔχουσαν ἀρκοῦν πρὸς ἀνδρῶν τεττάρων ὑποδοχὴν καὶ ἐπίβασιν, καὶ ἐς τοσοῦτον τῷ βάθει διικνουμένην, ἐς ὅσον φέρειν βεβαίως τὰ ἄχθη, καὶ τῇ λεπτότητι μὴ καταδύεσθαι. τοιαύτας δὴ οὖν οὐ μεῖον ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτεκτήναντο σχεδίας, ὡς ἂν δὲ αὐτοῖς πλωϊμώτεραι εἶεν· οἱ δὲ τὰ ἐμπρόσθια τούτων ἠρέμα πρὸς τὸ μετέωρον ἐς πρώρας τύπον περιαγαγόντες καὶ ὑποκάμψαντες, καὶ ὥσπερ ἀκροστόλια καὶ προέμβολα ἐκμιμησάμενοι, κωπωτῆρας ἐφ' ἑκατέρᾳ πλευρᾷ καὶ οἷον παρεξειρεσίας αὐτομάτους ἐμηχανήσαντο. καὶ τοίνυν οὕτως ἕκαστα ὡς οἷόν τε ἦν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστησάμενοι, ἐνῆκαν ἁπάσας τῇ θαλάττῃ λαθραίως, ἀμφὶ τὴν ἑσπερίαν τοῦ κόλπου ἀκτὴν, τοῦ πρὸς τῇ Αἴνῳ τῇ πόλει περιαγνυμένου. ἐμβάντες δὴ οὖν ἐν αὐταῖς ἄνδρες ἐς ἑξακοσίους, καὶ πτύα ὡς πλεῖστα ταῖς ἐπικαλαμίσιν ἐξοπωσάμενοι, καὶ ἀμαθέστερόν πως ταύτῃ ἐρέττοντες, ἀνήγοντο ὡς ἀπωτάτω τῆς χέρσου, ἐξωπλισμένοι τε εὖ μάλα καὶ πρὸς τὸ ἐνεργὸν ἑστηκότες. οὕτω γὰρ ᾤοντο πελάγιοι ἠρέμα γιγνόμενοι ῥαδίως ὑπερβαλέσθαι καὶ περιπλεῦσαι τὸν ἀγκῶνα τοῦ τείχους τὸν μέχρι τοῦ βάθους ἐκτεταμένον, καὶ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐπιβήσεσθαι τῶν ἐνδοτέρω χωρίων, ὡς δὴ οὐδαμῶς ἐρύμασι περιεχομένων, ἢ μόνῳ τῷ Ἑλλησπόντῳ. ταῦτα

δὴ ὁ

δὴ ὁ γερμανὸς ἐκ τῶν κατασκόπων πυθόμενος, ᾗ γνώσκων ὡς ἤδη ἐς μακρὰν ὁ τῶν καλάμων στόλος ἐπιφοιτήσοι, ἐπεκερτόμησε μὲν τῆς ἀβουλίας τοὺς πολεμίους· μάλιστα δὲ ἤθη ἐπ' αὐτῇ, ὡς δὴ πρὸς αὐτοὺς ἐσομένῃ. αὐτίκα γὰρ ἐπακτρίδας εἴκοσι πολυήρεις τε καὶ ἀμφιπρύμνους ἀνδρῶν ἐμπλήσας σιδήρῳ τεθωρακισμένων, ἀσπίδας τε φερόντων καὶ τόξα, καὶ πρός γε, δορυδρέπανα, τούς τε ἐρέττοντας ἐμβαλὼν, καὶ τοὺς τοῖς πηδαλίοις ἐφεστηκότας ὑπὸ τὴν ἔνδον παρατεινομένην τῆς θαλάττης γλωχῖνα καθάπερ εἰς ἐνέδραν καθορμίσας, ἐνέκρυψεν, ὡς ἂν μὴ πόρρωθεν προοφθεῖεν. ἐπεὶ δὲ οἱ βάρβαροι ἤδη ὑπερβαίνοντες τὸ προτετὲς τοῦ τείχους καὶ ἀπολιπόντες καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ προεξῆχον, ἐνέκλινον πρὸς τὰ εἴσω, καὶ ἐπεφέροντο φρονήματι σὺν πολλῷ καὶ παρρησίᾳ. τότε δὴ καὶ τῶν ῥωμαίων ὁλκάδες ἀντανήγοντο καὶ ἀντεπίεσαν· καί πως αὐταῖς τοῦ ῥοῦ συλλαμβανομένου, ἀντίπρῳροι κατιοῦσαι, βιαιότερον προσαπίπτουσι ταῖς ἐκ τῶν καλάμων σχεδίαις. καὶ δῆτα αἱ μὲν τῇ προσκρούσει παρεξίτοντο ἐς τοὔμπαλιν ὑπὸ τῷ σάλῳ, καὶ ἐκυλινδοῦντο, ὡς μηκέτι ἀσφαλῆ τὴν βάσιν παρέχεσθαι τοῖς ἐφεστηκόσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν τοῖς κύμασιν ἀποβληθέντας ἀπόλλυσθαι· τοὺς δὲ συνιζάνειν ἐν αὐταῖς πρὸς ἀνάγκης, καὶ διαπορεῖν ὅ, τι καὶ δράσαιεν. οἵ γε μὴν ἔτι ἑστηκότες, διεταράττοντο ὑπὸ τοῦ κλυδωνίου, μείζον μὲν ὄντος καὶ ἐλαχίστου, ὡς ἐς νηῶν κίνησιν καὶ ἀκάτων, τοῖς δὲ καλάμοις διὰ τὴν κουφότητα καὶ μάλα χαλεπωτάτου. πηγάρτοι μετέωροί τε ἅμα ἐγίνοντο ὑπὸ κυρτοῦ αἰρόμενοι τοῦ ῥοθίου, καὶ συγκαθείλκοντο αὖθις κοιλαινομένου. καὶ τοίνυν οἱ ἄνδρες διαμάχεσθαι μὲν οὐδὲ ἐπειρῶντο, ἦν δὲ αὐτοῖς οὐδέν τι ἔπρεσεν εὐκτόν τε καὶ ἐσπουδασμένον ἢ ὅπως ἂν ἑστάναι γοῦν μόνον δυνάιντο καὶ βεβηκέναι. οὕτω δὲ τῶν βαρβάρων ἐν θορύβῳ τε καὶ ἀφασίᾳ καθεστηκότων, οἱ ῥωμαῖοι διέκπλους ὅποι παρήκοι ποιούμενοι, ὠθισμῷ τε ἐχρῶντο καθάπερ ἐν πεζομαχίᾳ, καὶ ταύτῃ πολλοὺς τῶν ἐναντίων κατέβαλλον, ἅτε δὴ αὐτοὶ βεβαιότατα ἐν ταῖς ὁλκάσιν ἐρηρεισμένοι· ἐνίους δὲ τοῖς ξίφεσιν ἐκ χειρὸς πλήττοντες, ἔκτεινον. ἐπεὶ δέ γε αὐτῶν πολλαχοῦ καὶ ἀφεστήκεσαν, καὶ οὔπω ἐπέλαζον, ἐνταῦθα τοῖς δρεπανίοις ἐπιχυσάμενοι, καὶ τὰς δρεπανώδεις τούτων αἰχμὰς ταῖς μηρίνθοις ἐκείναις αἷς δὴ οἱ κάλαμοι ἐτύγχανον συμπεπλεγμένοι ἐμβάλλοντες, ἐξέτεμνον στοιχηδὸν ἁπάσας, καὶ διέλυον τὴν συνέχειαν. τότε δὴ οὖν οἱ μὲν δόνακες ἀποτμηθέντες ἀλλήλων, καὶ σποράδην ἐπιχεόμενοι, ἄλλος ἄλλοθι ἀπεπλύοντο. οἱ δὲ ξένοι τῆς βάσεως αὐτοῖς ἐπιλειπούσης, ἀθρόον κατεδύοντο ἐν τῷ βάθει, καὶ

ἔθνησκον ἀχρήστου ποταμοῦ ἐμπιπλάμενοι· οὕτω τε ἅπαντες διεφθάρησαν, καὶ οὐδεὶς ὅστις αὐτῶν ἀνὰ τὴν ἤπειρον ἐπανῆκεν. αὐτίκα δὲ οἱ ῥωμαῖοι, τὰ ὅπλα τῶν δυσμενῶν ἀνελόμενοι ὁπόσα γε ἄνω ἔτι ἐφέρετο καὶ ἐπέπλει, καὶ ἐς τὰ πρότερα χωρία κατάραντες, μεγίστης ἡδονῆς καὶ θυμηδίας ἅπαντες ἔπλησαν τὸν στρατὸν, γεγηθότας ἐπὶ τοῖς ξυνενεχθεῖσι. καὶ οὖν ἀθροισθέντες ἅπαντες ἐς ταυτὸ, ἀποχρήσασθαι ᾤοντο χρῆναι κἂν τοῖς ἐφεξῆς τῷ καιρῷ καὶ τῇ τάξει τοῦ προτερήματος. τοιγάρτοι ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις καθοπλισθέντες, ἐκδρομὴν ἀθρόον ἐκ τοῦ περιβόλου πεποίηνται, καὶ προσβάλλουσι τῷ λοιπῷ πλήθει τῶν ἐφεδρευόντων βαρβάρων ἀνιωμένων ἔτι ἐπὶ τῇ ξυμφορᾷ καὶ κατεπτηχότων. τότε δὴ οὖν ὁ γερμανὸς, (ἅτε δὴ νεώτατος καὶ οὔπω ἐντέχνως τὰς τῆς φύσεως ἐπέχειν ὁρμὰς καὶ ἐγκατείργειν δυνάμενος, ἀλλὰ πλέον τοῦ προμηθοῦς καὶ βεβηκότος τῷ φιλοδοξοῦντι τοῦ τρόπου καὶ προθυμουμένῳ πέρα τοῦ μετρίου ἐγκείμενος) ἀφειδῶς ἐπῄει τοῖς πολεμίοις καὶ προὐκινδύνευε, οὐ στρατηγικῶς ἐπείγων καὶ διατάττων, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον συμπλεκόμενος· τῷ τε ἄρα καὶ πλήττεται βέλει τὸν μηρὸν, ὡς μικροῦ δεῖν μελλῆσαι ἀπόμαχος ἔσεσθαι· πλὴν ἀλλ' ἡ τῶν ἐφεστηκότων πραγμάτων ἀνάγκη, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγχειρήματος, ἐγκρατέστερα τῆς ὀδύνης γεγένηται· καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτός τε μοχθῶν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκελευόμενος, πρὶν σφόδρα πημῆναι τὸ δυσμενὲς καὶ πολλοὺς ὅσους διαχειρίσασθαι. τότε μὲν οὖν διελύετο ἡ μάχη. καὶ οἱ ῥωμαῖοι αὖθις εἴσω τοῦ ἐρύματος ἐπανῆλθον, γινώσκοντες ὡς οὐκ ἀσφαλὲς αὐτοῖς οὐδὲ εὔβουλον, κατὰ πολὺ τῷ πλήθει ἐλαττουμένοις, εἶτα μέχρι παντὸς συστάδην διαγωνίζεσθαι. εἰς τοῦτο δὲ ὅμως οἱ βάρβαροι ἤλασαν ἀπορίας ἐπί τε τῇ ἐκ τῶν ναυαγίων φορᾷ, καὶ ὅτι ἀθρόαν οἱ ῥωμαῖοι κατ' αὐτῶν προσβολὴν ἐποιήσαντο, ὡς μεθεῖναι αὐθημερὸν τὰ ἀμφὶ τὴν χερρόνησον πεδία, καὶ πρὸς τὸν ζαβεργὰν τε καὶ τὸν ἀμφ' αὐτὸν ὅμιλον ἀφικέσθαι, ἡττημένοι πρὸς ἡττημένους. οἱ δὲ ἀνὰ τὴν ἑλλάδα πρότερον ἐσταλμένοι, οὐδέν τι ἀξιαφήγητον ἔδρασαν, μήτε τῷ ἰσθμῷ προσβαλόντες, μηδέ γε τὴν ἀρχὴν τὰς θερμοπύλας διαμειψάμενοι διὰ τὴν φρουρὰν τῶν ἐκεῖσε ἱδρῦσθαι τεταγμένων ῥωμαίων. τοιγάρτοι ἀποχωρήσαντες καὶ οἵδε, τῆς ἐπὶ τὴν θρᾴκην εἴχοντο πορείας, ὡς ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ εἰκὸς τοῖς ὁμοφύλοις προστεθησόμενοι, καὶ κοινῇ τὸ λοιπὸν ἐς τὰ σφέτερα ἐπανήξοντες. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν ζαβεργὰν οὐ πρότερον ἀποστήσεσθαι ἔφρασαν, πρὶν αὖ χρήματα ὡς πλεῖστα παρὰ ῥωμαίων κομίσαιντο, καθά-

περ οἱ

περ οἱ οὐττίγουροι, τούς τε αἰχμαλώτους εἰ μὴ θᾶττον ὠνοῖντο οἱ ἐπιτήδειοι, ἀποσφάττειν αὐτίκα ἠπείλουν. ὁ δὲ βασιλεὺς χρυσίον αὐτοῖς ἔστειλεν ὁπόσον ἀποχρῆν ᾤετο ἐς τὰ λύτρα τῶν ξυνειλημμένων, καὶ ὅπως εἰρηναῖοι τὸ λοιπὸν ἀπαλλαγεῖεν τῆς χώρας. καὶ δὴ ἄλλους τε πολλοὺς ἀπέδοντο, καὶ δὴ σέργιον τὸν βάκχου τὸν στρατηγόν· ἑαλώκει γὰρ ὀλίγου ἔμπροσθεν καὶ αὐτὸς ἀπαισίᾳ χρησάμενος τινὶ τύχῃ, καὶ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἐτέλει. οὕτω τε μόλις ἐπαύοντο ληιλατοῦντες, καὶ τῆς οἴκαδε εἴχοντο πορείας, ἀναλαβόντες οὐκ ἐς μακρὰν καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἑλλάδος ἀφικομένους. τοῖς μὲν οὖν τῆς πόλεως τῆς βασιλίδος ἀστοῖς, αἱ τοιαῦται ξυνθῆκαι ἀξυνετεῖς εἶναι ἐδόκουν καὶ αἰσχραὶ καὶ ἀνελεύθεροι, εἴγε ὥσπερ φορητὸν ὑπάρχον, ὅτι δὴ πλησιαίτατα τῆς πόλεως οἱ πολέμιοι ἀφιγμένοι καὶ ἐξελάσαντες, οὐκ αὐτοὶ πανωλεθρίᾳ διεφθάρησαν, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ χρυσίον ἐκομίσαντο χαριστήριον, ὥσπερ ἡμῶν ἐς αὐτοὺς πεπλημμεληκότων· ἡ δὲ τοῦ βασιλέως γνώμη ἐς ἄλλο τι μεῖζον ἑώρα, ὥσπερ οὐκ ἐς μακρὰν ἀποβὰν, ἔπεισε τοὺς πρότερον νεμεσῶντας ὑπαράγεσθαι αὐτὴν ἐς ἄγαν προμηθῆ καὶ ἀγχινούστατον. ἔγνω γὰρ χρῆναι μᾶλλον ἀπάτῃ μηχανῇ ξυγκρούεσθαι τὸ βάρβαρον ἐφ᾽ ἑαυτῷ καὶ ἐκπολεμοῦσθαι. ὡς ἂν δὲ τοῦτο συμβαίη αὐτίκα ἕως οἱ ἀμφὶ ζαβεργᾶν μαλθακώτερον ἐπορεύοντο, ἔστελλε γράμμα παρὰ σάνδιλχον τὸν ἕτερον ἡγεμόνα ἔνσπονδόν τέ οἱ ὄντα καὶ μισθοφόρον· ἐδήλου δὲ τοιάδε αὐτῷ τὸ γράμμα. Εἰ μὲν ἐπιστάμενος τὰ παρὰ τῶν κουτριγούρων ἐφ᾽ ἡμᾶς μεμελετημένα, εἶτα ἑκὼν ἠρεμεῖς, θαυμάσαιμι ἂν εἰκότως σοῦ μὲν τῆς ἀπιστίας, ἡμῶν δὲ αὐτῶν τοῦ μὴ τῆς σῆς γνώμης ὀρθότατα ἐστοχάσθαι, ἀλλὰ περὶ τὴν κρίσιν διαμαρτεῖν· εἰ δὲ οὔπω μεμαθηκὼς, συγγνωστέον μὲν, ἐπιδείξῃς δὲ αὖ οὐκ ἄλλως τὴν ἐπὶ τοῦ φθάσαντος ἄγνοιαν, ἢ μόνῳ τῷ μὴ μέχρι ταῦτα μελῆσαι. παραγεγένηνται γὰρ ἐνθάδε, οὐ τοῦτο μέλον αὐτοῖς καὶ ἐσπουδασμένον ὅτι μὴ ὡς οὐδὲ πάρεργον τὸ δεῖν λυμήνασθαι τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων δηλώσοντες, ὅτι δὴ τοὺς μείζονάς τε καὶ ἀρίστους παρέντες, ἐξηπατήμεθα, τὸ ἐπὶ σοὶ πεποιθέναι πρὸ ἔργου ποιούμενοι. οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι ἡγοῦνται, ἥν τις αὐτοὺς ἴσους τε καὶ ἀμφηρίστους τοῖς οὐτιγούροις ἀποκαλέσοι, οὐδὲ εἰ μείζω τινὶ παραβάλλοιεν, μόλις δὲ εἴη σφόδρα πολλῷ. καὶ τοίνυν οὐκ ἀνῆκαν ἀνὰ τὴν θρᾴκην ἀλώμενοι, πρὶν τὸ χρυσίον ἅπαν ὁπόσον σοι ἂν ἔτος ἕκαστον μισθοῦ χάριν δανείζεσθαι εἰώθαμεν, αὐτοὶ ἐκομίσαντο· καίτοι ῥᾷον ἦν ἡμῖν ἢ ἄρδην ἅπαντας ἀποκτεῖναι, ἢ τὸ γοῦν ἔλαττον, ἀπράκτους σφᾶς ἀποπέμψασθαι. ἐφήκαμεν δὲ ὅμως ἑκάτερα τῆς σῆς

„ πειρώμενοι δόξης. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀνδρειότερος εἶ καὶ φρενήρης, καὶ
„ οἷος μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς τὰ σὰ σφετεριζομένοις, οὐδὲ νῦν ἔλαττον ἕξεις· πά-
„ ρεστι γάρ σοι ἐν καιρῷ τὸ δυσμενὲς ἀμύνασθαι, καὶ τῇ μάχῃ κεκρατηκότι τοὺς
„ οἰκείους μισθοὺς ἀπολαβεῖν, ὥσπερ δι' αὐτῶν σοι ἀπεσταλμένους. εἰ δὲ ὢν τοι-
„ αῦτα πρὸς αὐτῶν ὑβρισμένος, ἡσυχίαν ἄγειν ἐθέλεις, δεδιὼς οἶμαι καὶ τὴν
„ αἰσχίστην ἑλόμενος ἀπραγμοσύνην, σὺ μὲν, ὦ γύναιε, ἀπόμισθος ἔσῃ,
„ ἐκείνοις δὲ τὰ παρ' ἡμῶν δεδωρήσθω· καὶ τὸ λοιπὸν, μέθες εἰ δοκεῖ τὸ φρό-
„ νημα, καὶ τοῖς κρείττοσιν εἴκειν διδάσκου. δεῖ γὰρ ἴσθι, ὦ φέριστε, ὡς καὶ τὰς
„ συνθήκας μεταθετέον ἡμῖν ἐπ' αὐτοὺς, ἃς δὴ πρὸς σὲ καὶ τὸ σὸν ἐθέμεθα γέ-
„ νος. ἀνόητον γὰρ καὶ ἄλλως τοῖς ἡττωμένοις συναδοξεῖν, παρὸν τὸ κρατοῦν
„ οἰκειώσασθαι. Ταῦτα ὁ Σάνδιλχος διὰ τῶν ἑρμηνέων ἀναλεξάμενος, αὐθὺς

ἐχαλέπαινέ τε καὶ ἐλύττα, καὶ κατέχειν οὐ μάλα οἷός τε ἦν τὴν ὀργὴν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἵετο τίσασθαι τοὺς Κοτριγούρους τῆς ἐς αὐτὸν παροινίας. πῶς δὲ οὐκ ἔμελλε ῥᾳδίως τοῖσδε τοῖς ῥήμασι διαταραχθῆναι, ψυχὴ βάρβαρος καὶ αὐθάδης, καὶ ἀεὶ κερδῶν γλιχομένη; τοιγάρτοι κινήσας τὸν οἰκεῖον στρατὸν, πρῶτον μὲν ἐμβάλλει ἀθρόον τοῖς τῶν πολεμίων χωρίοις· καταπλήξας τε τοὺς αὐτοῦ μεμενηκότας τῷ ἀπροσδοκήτῳ, γυναῖκα πολλὰ καὶ παῖδας ἠνδραποδίσατο. ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἐκ Θρᾴκης ἐπανερχομένοις ἄρτι τὸν Ἴστρον ποταμὸν περαιωθεῖσιν ὑπαντιάζει ἐξαπιναίως· καὶ πολλοὺς ὅσους ἀποκτείνας, τότε χρήματα αὐτοὺς τὰ παρὰ βασιλέως καὶ ἅπασαν τὴν λείαν ἀφαιρεῖται. μόλις δὲ οἱ σεσωσμένοι ἐς τὰ σφέτερα ἤθη ἀπονοστήσαντες, καὶ κατὰ ταυτὸ τοῖς ἄλλοις γενόμενοι, ἐς πόλεμον τοῖς ἐναντίοις καθίσταντο. οὕτω τε ἐξ ἐκείνου ἐπιπλεῖστον ἑκάτεροι διετέλουν κατ' ἀλλήλων στρεφόμενοι, καὶ τὴν δυσμένειαν ἐμπεδοῦντες. νῦν μὲν γὰρ ἐφόδους καὶ λεηλασίας ἐποιοῦντο, νῦν δὲ ἐς ἀφανῆ μάχην παρετάττοντο, ἕως ἑκατέρωθεν αἱ δυνάμεις διαῤῥυεῖσθαι ἀνάστατοι ἄρδην γεγένηνται, ὡς καὶ αὐτὴν δή που τὴν πάτριον ἐπωνυμίαν ἀποβεβληκέναι. ἐς τοῦτο γὰρ συμφορᾶς τάδε τὰ Οὐννικὰ ἔθνη ἐξώκειλεν, ὡς εἴπερ ἄρα τι αὐτῶν καὶ μεμένηκε μέρος, ἀποράδην ἑτέροις δουλεύειν, καὶ ἐς τὸ ἐκείνων ὄνομα μεταβεβλῆσθαι. οὕτω δή τι αὐτοὺς ἐνεργότατα μετῆλθον αἱ ποιναὶ τῶν προτέρων ἀσεβημάτων· ἀλλ' ἡ μὲν παντελὴς τοῖνδε τοῖν γενοῖν ἀναστροφὴ καὶ ἡ κατάλυσις, χρόνῳ ὕστερον ξυνηνέχθη· καί μοι εἰρήσεται ἕκαστα προσηκόντως ἁρμοζομένῳ ὡς οἷόν τε τῇ τῶν χρόνων ὁμολογίᾳ·

τῆς δὲ στάσεως ἔτι ἀκμαζούσης, καὶ κατὰ τὸ Βυζάντιον ἀπαγγελλομένης, τότε δὴ ἅπασιν ἀνωμολόγητο, καὶ διαδηλοτάτη ἐδείκνυτο ἡ τοῦ βασιλέως προμήθεια καὶ εὐβουλία, ὅτι δὴ τῶν βαρβάρων ὑπὸ σφῶν διαφθειρομένων, αὐτὸς ὅπλα μὴ κινῶν, πάντως ἐνίκα τῇ γνώμῃ ἐφ' ἑκατέρᾳ ῥοπῇ τοῦ πολέμου, καὶ ἀπήλαυε τῆς ἐλπίδος. ἐπειδὴ γὰρ ἐμόχθουν, ἑκάστοτε τοῖς οἴκοι δεινοῖς ἐνησχολημένοι, οὐκέτι κατὰ ῥωμαίων χωρεῖν διενοῦντο· ἀλλὰ καὶ ὅποι γῆς ἐτύγχανον ὄντες, τοῖς πλείστοις ἠγνόητο.

ΤΕΛΟΣ.

[illegible]

[illegible]

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Ex Anthologiæ libro primo,

Tit. Εἰς ἀνδρείαν καὶ ἀνδρείους.

Editionis H. Steph. pag. 6.

I.

Εἰς τὸν Αἴαντος λίθον.

Μή με τὸν Αἰάντειον αἰσχμάσσειας ἰδὼν πα
πέζον, ἀκοντιστὴν στήθεος ἐκτορέου.
εἰμὶ μέλας, τρηχύς τε· σὺ δ' εἴρεο θεῖον Ὅμηρον
πῶς τὸν Πριαμίδην ἐξεκύλισα πέδῳ.
νῦν δὲ μόλις βαιόν με παροχλίζουσιν ἀρήρης
αἴθεροποι, γλυκερῆς αἴσχεα λευγαλέης.
ἀλλά με τὶς κρύψειεν ἐπὶ χθονός. αἰδέομαι γὰρ,
παίγνιον οὐτιδανοῖς ἀνδράσι γιγνόμενος.

II.

Tit. Εἰς εὐχαρίστους καὶ ἀχαρίστους.

Εἰς τὸν ἐν Ἰλίῳ ναὸν Ἀθηνᾶς. pag. 40.

Ἱλήκοις πολιοῦχε, σὲ μὲν χρυσαυγέϊ νηῷ,
ὡς θέμις, ἡ τλήμων Ἴλιος ἠγασάμην.
ἀλλὰ σύ με προλέλοιπας ἑλώριον· ἀντὶ δὲ μήλου
πᾶσαν ἀπεστρέψω τεῖχος ἀγλαΐην.
ἄρκιον ἦν θνήσκειν τὸν βουκόλον· εἰ γὰρ ἄθεσμος
ἔπλετο, τῆς πάτρης οὐκ ἀλίτημα τόδε.

III.

Ex tit. Εἰς θάνατον. pag. 51.

Τὸν θάνατον τί φοβεῖσθε, τὸν ἡσυχίης γενετῆρα;
τὸν παύοντα νόσους, καὶ πενίης ὀδύνας;
μοῦνος ἅπαξ θνητοῖς παραγίγνεται, οὐδέποτ' αὐτὸν
εἶδέν τις θνητῶν δεύτερον ἐρχόμενον.
αἱ δὲ νόσοι, πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον
ἐρχόμεναι θνητῶν, καὶ μεταβαλλόμεναι.

IV.

Ex tit. Εἰς ναυτιλίαν. pag. 77.

Εὔδια μὲν πόντος πορφύρεται· οὐ γὰρ ἀήτης
κύματα λευκαίνει φρικὶ χαρασσόμενα.
οὐκ ἔτι δὲ σπιλάδεσσι περικλασθεῖσα θάλασσα,
ἔμπαλιν αἰπωπὸς πρὸς βάθος εἰσάγεται.
οἱ ζέφυροι πνείουσιν· ἐπιβρύζει δὲ χελιδὼν,
κάρφεσι κολλητὸν πηξαμένη θάλαμον.
θάρσει ναυτιλίης ἐμπείραμε, κἂν παρὰ σύρτιν,
κἂν παρὰ σικελικὴν ποντοπορῇς κεφαλήν.
μοῦνον ἐνορμίταο παραὶ βωμοῖσι πριήπου
ἢ σκάρον, ἢ βόακας φλέξον ἐρευθομένους.

V.

Ex tit. Εἰς παιδιάν.

Εἰς τὰ λυτὰ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. pag. 86.

Οὐτιδανοὶ μερόπων, εἰ καὶ μέγα ῥέξομεν ἔργον,
οὔτινος ἐς μνήμην δηρὸν ἐπερχόμεθα.
οἱ δ' ἀγαθοί, κἢν μηδὲν, ἀναπνεύσωσι δὲ μοῦνον,
ὡς λίβυς εἶπεν ἀνὴρ, τοῦτ' ἀδάμαντι μένει.
δήποτε γὰρ Ζήνωνα πολιοῦχον βασιλῆα
παίγνιον ἀφράστων ἐκτελέοντα κύβων,
τοίη ποικιλότευκτος ἔλεν θέσις, εὖτ' ἀπὸ λευκοῦ
τοῦ καὶ ὀπισθιδίην εἰς ὁδὸν ἐρχομένου.

ἑπτὰ

ἑπτὰ μὲν ἕκτος ἔχεν, μίαν ἔνατος· αὐτὰρ ὁ σύμμορος
δοιὰς ἀμφιέπων, ἶσος ἔην δεκάτῳ.
ὃς δὲ πέλει μετὰ σύμμορον, ἔχεν δύο· μουνάδα δ' ἄλλην
ψῆφον τὴν πυμάτην ἀμφιέπεσκε δίβος.
ἀλλὰ μέλας δοιὰς μὲν ἐν ὀγδοάτῳ λίπε χώρῳ,
καὶ τόσας ἑτέρας ἐς θέσιν ἑνδεκάτης.
ἀμφὶ δυωδέκατον δὲ διέπρεπον εἴκελοι ἄλλαι,
καὶ τρισκαιδεκάτῳ ψῆφος ἔκειτο μία.
δίζυγες ἀντίγονον διεκόσμεον· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς
ἶσος ἔμιμνε τύπος πεντεκαιδεκάτῳ,
ὀκτωκαιδεκάτῳ παρόμοιος· εἰσέτι δ' ἄλλας
εἶχεν διχθαδίας τέτρατος ἐκ πυμάτου·
αὐτὰρ ἄναξ λευκοῖο λαχὼν σημήϊα πεσσοῦ,
καὶ τὴν ἐσομένην οὐ νοέων παγίδα,
τριχθαδίας ἀδόκητα βαλὼν ψηφῖδας ἀριθμοῦ
πύργου δουρατέου κλίμακι κευθομένην,
δοιὰ καὶ ἓξ καὶ πέντε κατήγαγεν· αὐτίκα δ' ὀκτὼ
ἄζυγας εἶχεν ὅλας πρόσθε μεριζομένας.
ταύτην φεύγετε πάντες, ἐπεὶ καὶ κοίρανος αὐτὸς
κείνης τὰς ἀλόγους οὐχ ὑπάλυξε τύχας.

VI.

Ex tit. Εἰς πόλεις.

Εἰς Τροίαν. pag. 98.

Ὦ πόλι, πῆ σέο κεῖνα τὰ τείχεα; πῆ πολύολβοι
νηοί; πῆ δὲ βοῶν κράατα τεμνομένων;
πῆ Παφίης ἀλάβαστρα, καὶ ἡ πάγχρυσος ἐφεστρίς;
πῆ δὲ Τριτογενοῦς δείκελον ἐνδαπίης;
πάντα μόθος, χερνίη τε χύσις, καὶ μοῖρα κραταιὴ
ἥρπασεν, ἀλλοίην ἀμφιβαλοῦσα τύχην.
καί σε τόσον νίκησε βαρὺς φθόνος· ἀλλ' ἄρα μοῦνον
οὔνομα σὸν κρύψαι καὶ κλέος οὐ δύναται.

VII.

Εἰς τὸ αὐτό. pag. 99.

Εἰ μὲν ἀπὸ σπάρτης τὶς ἔφυς, ξένε, μή με γελάσῃς,
οὐ γὰρ ἐμοὶ μούνῃ ταῦτ' ἐτέλεσσε τύχη.
εἰ δέ τις ἐξ ἀσίης μὴ πένθεο· δαρδανικοῖς γὰρ
σκήπτροις αἰνεαδῶν πᾶσα νένευκε πόλις.
εἰ δὲ θεῶν τεμένη καὶ τείχεα καὶ ναετῆρας
ζηλήμων δηιῶν ἐξεκένωσεν ἄρης,
εἰμὶ πάλιν βασίλεια· σὺ δ' ὦ τέκος ἄζομε ῥώμη,
βάλλε καθ' ἑλλήνων σῆς ζυγόδεσμα τύχης.

VIII.

Εἰς τὸ αὐτό. pag. 99.

Ἅδε ποθ' ἡ κλεινὰ πριάμου πόλις, ἂν ἀλαπάξαι
ἑλλάνων δεκέτης οὐκ ἐπάλαισσεν ἄρης
ἀμφαδὸν, ἀλλ' ἵπποιο κακὸν ξύλον· αἴθε δ' ἐπειὸς
κάτθανε πρὶν τεῦξαι δουρατέαν παγίδα.
οὐ γὰρ ἂν ἀργειδᾶν ὀροφηφάγον ἁψαμένων πῦρ,
οὔτω ἐφ' ἁμετέροις λάεσιν ἠρειπόμαν.

IX.

Ex tit. Εἰς Σωφροσύνην.

Εἰς ἀρσενικὴν φιλότητα. pag. 109.

Καλὸν μὲν συγόδεμνον ἔχειν νόον· εἰδ' ἄρ' ἀνάγκη,
Ἀρσενικὴ φιλότης μήποτε σε κλονέοι.
θηλυτέρας φιλέειν, ὀλίγον κακὸν, εἵνεκα κείναις
κυπριδίους ὀάρους πότνια δέδωκε φύσις.
δέρκεο τῶν ἀλόγων ζώων γένος· οὐ γὰρ ἐκείνων
φύσις ἀτιμάζει θέσμια συζυγίης.
ἄρσενι γὰρ θήλεια συνάπτεται· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
ἄνδρες ἐς ἀλλήλους ξεῖνον ἄγουσι γάμον.

X.

Ex tit. Εἰς τύχην. pag. 111.

Γριπεὺς τὶς μογέεσκεν ἐπ᾽ ἰχθύσι, τὸν δ᾽ ἐπιδοῦσα
εὐκτέανος κούρη θυμὸν ἔκαμνε πόθῳ·
καί μιν θῆκε συνεύνον· ὁ δ᾽ ἐκ βιότοιο πενιχροῦ
δέξατο παντοίης ὄγκον ἀγλαΐης.
ἡ δὲ τύχη γελόωσα παρίστατο, καὶ ποτὶ κύπριν,
οὐ τεὸς οὗτος ἀγών, ἀλλ᾽ ἐμός ἐστιν, ἔφη.

XI.

Εἰς ἄρχοντα ἀποπεσόντα. pag. 112.

Ἧ ῥά γε ποῦ τὸ φρύαγμα τὸ τηλίκον; οἱ δὲ περισσοὶ
ποῦ ἔβαν ἐξαίφνης ἀγχίποροι κόλακες;
νῦν γὰρ ἑκὰς πόλιος φυγὰς ᾤχεο· τοῖς προτέροις δὲ
οἰκτροῖς τὴν καὶ σοῦ ψῆφον ἔδωκε τύχη.
πολλή σοι κλυτόεργε τύχη χάρις, οὕνεχ᾽ ὁμοίως
πάντας ἀεὶ παίζεις, κ᾽εἰς σέ τι τερπόμεθα.

XII.

Εἰς πένητα πλουτοῦντα. ibid.

Εὖτε τις ἐκ πενίης πλούτου τύχοι, ἠδὲ καὶ ἀρχῆς,
οὐκ ἐπιγιγνώσκει τίς πέλετο πρότερον.
τὴν ποτὲ γὰρ φιλίην ἀπαναίνεται· ἀφροσύνῃ δὲ,
τέρψιν ὀλισθηρῆς οὐ δεδάηκε τύχης.
ἧς ποτὲ γὰρ πτωχὸς ταλαπείριος· οὐκ ἐθέλεις δὲ,
αἰτίζων ἀκόλους, νῦν ἑτέροις παρέχειν.
πάντα (φίλος) μετόπισθε παρέρχεται· εἰ δ᾽ ἀπιθήσῃς,
ἔμπαλιν αἰτίζων, μάρτυρα σαυτὸν ἔχοις.

XIII.

Ex Anthologiæ libro ſecundo.

Tit. Εἰς ἰατροὺς. pag. 150.

Κεῖτο μὲν ἀλκιμένης κεκακωμένος ἐκ πυρετοῖο,
καὶ περὶ λευκανίην βραγχὰ λαρυγγιόων.

ἰυασόμενός τε τὸ πλευρὸν, ἅτε ξιφέεσσιν ἀμυχθὲν,
καὶ θάμα δυσκελάδοις ἄσθμασι πνευστιόων.
ἦλθε δὲ καλλίγνωτος ὁ κῷος, ὁ πλατυλέσχης,
τῆς παιωνίδος πληθόμενος σοφίης,
πᾶσιν ἔχων πρόγνωσιν ἐν ἀλγέσιν, ἤτι περισσὸν
ἄλλο περαγγέλλων, ἢ τὸ γενησόμενον.
ἀλκιμένης δ' ἐδόκευεν ἀνάκλισιν, ἔκ τε προσώπου
φράζετο, καὶ παλάμης ψαῦεν ἐπισταμένως.
καὶ τὸ περὶ κρισίμων φαέων ἐλογίζετο γράμμα,
πάντ' ἀναπεμπάζων, οὐχ' ἑκὰς ἱπποκράτους.
καὶ τότε τὴν πρόγνωσιν ἐς ἀλκιμένην ἀνεφώνει
σεμνοπροσωπήσας καὶ σοβαρευσάμενος.
εἴγε φάρυγξ βομβεῦσα, καὶ ἄγρια τύμματα πλευρῶν,
καὶ πυρετοῦ λήξῃ πνεῦμα δασυνόμενον,
οὐκ ἔτι τεθνήξῃ πλευρίτιδι. τοῦτο γὰρ ἡμῖν
σύμβολον ἐσσομένης ἐστὶν ἀπημοσύνης.
θάρσει. τὸν νομικὸν δὲ κάλει, καὶ χρήματα σαυτοῦ
εὖ διαθεὶς, βιότου λῆγε μεριμνοτόκου.
καί με τὸν ἰητρὸν, προῤῥήσιος εἵνεκεν ἐσθλῆς,
ἐν τριτάτῃ μοίρῃ κάλλιπε κληρονόμον.

XIV.

Ex eodem tit. pag. 150.

Ἰητήρ τις ἐμοὶ τὸν ἑὸν φίλον υἱὸν ἔπεμψεν,
ὥστε μαθεῖν παρ' ἐμοὶ ταῦτα τὰ γραμματικά.
ὡς δὲ τὸ, Μῆνιν ἄειδε, καὶ ἄλγεα μυρί' ἔθηκεν,
ἔγνω, καὶ τὸ τρίτον τοῖς δ' ἀκόλουθον ἔπος,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν,
οὐκ ἔτι μιν πέμπει πρός με μαθησόμενον,
ἀλλά μ' ἰδὼν ὁ πατὴρ, σοὶ μὲν χάρις, εἶπεν, ἑταῖρε·
αὐτὰρ ὁ παῖς παρ' ἐμοὶ ταῦτα μαθεῖν δύναται.
καὶ γὰρ ἐγὼ πολλὰς ψυχὰς ἄϊδι προϊάπτω,
καὶ πρὸς τοῦτ' οὐδὲν γραμματικοῦ δέομαι.

XV.

Tit. Εἰς λαιμαργοὺς. pag. 155

Οὔτις ἀλοιητῆρας ἰδεῖν τέτληκεν ὀδόντας
    ὑμετέρους, ἵνα σοῖς ἐν μεγάρεσις πελάσῃ.
εἰ γὰρ ἀεὶ βούβρωστιν ἔχεις ἐρυσίχθονος αὐτοῦ,
    καὶ τάχα δαρδάψεις καὶ φίλον ὃν καλέεις.
ἀλλ' οὐ σεῖο μέλαθρά με δέξεται. οὐ γὰρ ἔγωγε
    βήσομ' ὑφ' ὑμετέρῃ γαστρὶ λαφυξόμενος.
εἰ δέ ποτ' ἐς τεὸν οἶκον ἐλεύσομαι, οὐ μέγ' ἄνυσσεν
    λαρτιάδης σκύλλης χάσμασιν ἁρπάσας·
ἀλλ' ἔσομαι πολύτλας τις ἐγὼ πλέον, εἴ σε περήσω,
    κύκλωπος κρυεροῦ μηδὲν ἐλαφρότερον.

XVI.

Ex eodem tit. pag. 156.

Υἱὸς καὶ γενετὴρ δῆριν φιλόνεικον ἔθεντο,
    τίς πλέον ἐκδαπανῶν, κλῆρον ἅπαντα φάγοι·
καὶ μετὰ τὴν βρῶσιν τὴν χρηματικὴν μάλα πᾶσαν,
    ὕστατον ἀλλήλους λοιπὸν ἔχουσι φαγεῖν.

XVII.

Ex eodem tit. pag. 156.

Ορνεον ἐσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιον ἄνδρες,
    ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι.
καὶ τὸν μὲν τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν,
    ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγύπιοι.

XIIX.

Ex eodem tit. pag. 156.

Μηδείς μοι ταύτην ἐραστίσατε τὴν ἀπατάλην σου
    ποιήσῃς θεόν, ἢ σὺ καταπαταλᾷς.

ἔσθων ἐκξαπίνας σομάχων κακὰ χείρονα λιμοῦ
    οἷα φάγοιεν ἐμῶν αἰπολίκων τεκνία.

XIX.

Ex tit. Συμποτικὰ ἀστεΐσματα. pag. 176.

Γαστέρα μὲν σεσάλακτο γέρων δυώδεκα βάκχου
    οἰνοπίων, ἔμπης δ' οὐκ ἀπέθηκε δέπας.
ἀλλ' ἔτι διψώων, ἰδίῃ κατεμέμφετο χειρί
    ὡς ἀπὸ κρητῆρος μηδὲν ἀφυσσαμένῃ.
οἱ δὲ νέοι ῥέγκουσι, καὶ οὐ σθένος οὐδ' ἀπ' ἀριθμοῦ
    τὰς κύλικας γνῶναι τὰς ἐπιπινομένας.
πῖνε γέρον, καὶ ζῆθι. μάτην δ' ἄρα θεῖος ὅμηρος
    τείρεσθαι πολιὴν ἐν νεότητος ἔφη.

XX.

Ex Tertio lib. Anthologiæ.

Tit. Εἰς ἀγαθοὺς ἄνδρας. pag. 193.

Ἐπὶ Θεοδότῳ τῷ γαμβρῷ, ἐπ' ἐχθρᾷ τετελευτηκότι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ναὶ μὰ τὸν ἐν γαίῃ πύματον δρόμον, οὔτε μ' ἄκοιτις
    ἔστυγεν, οὔτ' αὐτὸς Θεύδοτος συζυγίης.
ἐχθρὸς ἑκὼν γενόμην. ἀλλὰ φθόνος ἤ τις ἄτη
    ἡμέας ἐς τόσσην ἤγαγεν ἀμπλακίην.
νῦν δ' ἐπὶ μινώην καθαρὴν κρηπῖδα μολόντες,
    ἀμφότεροι λευκὴν ψῆφον ἐδεξάμεθα.

XXI.

Ex tit. Εἰς ἀδελφοὺς. pag. 196.

Ἀντίοχος καὶ παῦλος ἀδελφεὼ ἄμφω ἐόντε
    ξυνὴν μὲν βιότου συζυγίην ἐχέτην,
ξυνὰ δὲ καὶ μοίρης λαχέτην λίνα, καὶ παρὰ θῖνα
    βοσπορίην ξυνὴν ἀμφεβάλοντο κόνιν.

ἐδὲ γὰρ

οὐδὲ γὰρ ἀλλήλοιν ζώειν ἀπάνευθε δυνάσθην·
ἀλλὰ ξυνεζεχέτην καὶ παρὰ φερσεφόνην.
χαίρετον ὦ γλυκερὼ καὶ ὁμόφρονε· σήματι δ' ὑμῶν
ὤφθη ἱδρύαθ βωμὸς ὁμοφροσύνας.

XXII.

Ex eodem tit.

Εἷς δύ' ἀδελφειοὺς ἐπέχει τάφος· ἓν γὰρ ἐπέχον
ἦμαρ καὶ γενεῆς οἱ δύο, καὶ θανάτου.

Ex tit. εἰς ἀρχαίους πάς.

Εἰς κανδαύλην. pag. 216.

Κανδαύλου τόδε σῆμα· δίκη δ' ἐμὸν οἶτον ἰδοῦσα
οὐδὲν ἀλιτραίνειν τὴν παράκοιτιν ἔφη.
ἤθελε γὰρ δισσοῖσιν ὑπ' ἀνδράσι μηδὲ φανῆναι,
ἀλλ' ἢ τὸν πρὶν ἔχειν, ἢ τὸν ἐπιστάμενον.
ἦν ἄρα κανδαύλην παθέειν κακόν. οὐ γὰρ ἂν ἔτλη
δεῖξαι τὴν ἰδίην ὄμμασιν ἀλλοτρίοις.

XXIII.

Ex tit. Εἰς βρέφη. pag. 221.

Αβάλε μηδ' ἐγένοντο γάμοι, μὴ νύμφια λέκτρα·
οὐ γὰρ ἂν ὠδίνων ἐξεφάνη πρόφασις.
νῦν δ' ἡ μὲν ξιπάλαινα γυνὴ τίκτουσα κάθηται,
γαστέρι δὲ δυσκόλπῳ νεκρὸν ἔνεστι τέκος.
τρισσὴ δ' ἀμφιλύκη δρόμον ἤνυσεν ἐξότου μίμνει
τὸ βρέφος, ἀπρήκτοις ἐλπίσι πιπτόμενον.
κούφη σοὶ τελέθοι γαστὴρ τέκος αὐτὶ κονίης.
αὐτὴ γάρ σε φέρει, καὶ χθονὸς οὐ χατέεις.

XXIV.

Tit. Εἰς γυναῖκας.

Εἰς Λαΐδα. pag. 225.

Ερπων εἰς ἐφύρην, τάφον ἔδρακον ἀμφικέλευθον
λαΐδος ἀρχαίης, ὡς τὸ χάραγμα λέγει.

δάκρυ δ' ἐπισπείσας, χαίρεις γυναι· ἐκ γὰρ ἀκοῆς
 οἰκτείρω σε ἔφην, ἣν πάρος οὐκ ἰδόμην.
ὢ πόσον ἠϊθέων νέον ἤκαχες· ἀλλ' ἴδε, λήθην
 ναίεις, ἀγλαΐην ἐν χθονὶ καταθεμένη.

XXV.

Ex eodem tit. pag. 228.

Ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ μητρὶ κειμένῃ ἐν Βυζαντίῳ.

[α] Ὦ ξένε, τί κλαίεις; [β] διὰ σὸν μόρον. [α] οἶσθα τίς εἰμι;
 [β] οὐ μὰ τόν, ἀλλ' ἔμπης οἰκτρὸν ὁρῶ τὸ τέλος.
[α] ἐσσὶ δέ τις; [β] Περίκλεια; [α] γυνὴ τίνος; [β] ἀνδρὸς ἀρίστου
 ῥήτορος, ἐξ Ἀσίης, οὔνομα Μεμνονίου.
[α] πῶς δέ σε Βοσπορίη κατέχει κόνις; [β] εἴρεο μοῖραν,
 ἥ μοι τῆλε πάτρης ξεῖνον ἔδωκε τάφον.
[α] παῖδα λίπες; [β] τριέτηρον, ὃς ἐν μεγάροισιν ἀλύων,
 ἐκδέχεται μαζὸν ἡμέτερον σταγόνα.
αἴθε καλῶς ζώοι. [α] ναὶ ναὶ φίλος, εὔχεο κείνῳ,
 ὄφρα μοι ἠβήσας δάκρυ φίλον σταλάοι.

XXVI.

Eodem titulo.

Εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εὐγενίαν. pag. 230.

Τὰν πάρος αἰθήσασαν ἐν ἀγλαΐῃ καὶ ἀοιδᾷ,
 Τὰν πολυκυδίστου μνάμονα θεσμοσύνας,
εὐγενίαν κρύπτει χθονίη κόνις· αἱ δ' ἐπὶ τύμβῳ
 κείραντο πλοκάμους Μοῦσα, Θέμις, Παφίη.

XXVII.

Ex eodem tit. pag. 233.

Ναὶ λίτομαι παροδῖτα, φίλῳ κατάλεξον ἀκοίτῃ
 εὖτ' ἂν ἐμὴν λεύσσεις πατρίδα Θεσσαλίην,
κάτθανε σὴ παράκοιτις, ἔχει δέ μιν ἐν χθονὶ τύμβος,
 αἲ αἲ, Βοσπορίης ἐγγύθεν ἠϊόνος.

ἀλλά μοι αὐτόθι τεῦχε κενήριον ἐγγύθι σεῖο,
ὄφρ' ἀναμιμνήσκῃ τῆς ποτὲ κουριδίης.

XXVIII.

Ex tit. Εἰς κιθαρῳδούς. pag. 241.

Φεῦ, φεῦ, τὴν δεκάτην ἑλικωνίδα, τὴν λυραοιδὸν
ῥώμης καὶ φαρίης, ἤδη κέκευθε κόνις.
ὤλετο φορμίγγων τερετίσματα, λῆξαν ἀοιδαί,
ὥσπερ ἰωάννα πάντα συνολλύμενα.
καὶ τάχα θεσμὸν ἔθηκαν ἐπάξιον ἐννέα μοῦσαι,
τύμβον ἰωάννας αἰθ' ἑλικῶνος ἔχειν.

XXIX.

Tit. Εἰς μοιχούς. pag. 244.

Οὐχ ὁσίοις λεχέεσσιν ἐτέρπετο λάθριος ἀνήρ,
λέκτρον ὑποκλέπτων ἀλλοτρίης ἀλόχου·
ἐξαπίνης δὲ δόμων ὀροφὴ πέσε, τοὺς δὲ κακούργους
ἔσκεπεν ἀλλήλοις εἰσέτι μισγομένους.
ξυνὴ δ' ἀμφοτέρους κατέχει παγίς, εἰν ἑνὶ δ' ἄμφω
κεῖνται, συζυγίης οὐκ ἔτι παυόμενοι.

XXX.

Tit. Εἰς νέους.

Εἰς Ἀγαθόνικον θεμιστοπόλον. pag. 258.

Θεσμοὶ μὲν μέλλοντο συνήθεες ἀγαθονίκῳ,
μοῖρα δὲ δειμαίνειν οὐ δεδάηκε νόμους.
ἀλλά μιν ἁρπάξασα, σοφῶν ἤμερσε θεμίστων,
οὔπω τῆς νομίμης ἔμπλεον ἡλικίης.
οἰκτρὰ δ' ὑπὲρ τύμβοιο κατεστονάχησαν ἑταῖροι
κείμενον, οὐ θιάσου κόσμον ὀδυρόμενοι.
ἡ δὲ κόμην τίλλουσα γόῳ πληκτίζετο μήτηρ,
αἴ, αἴ, τὸν λαγόνων μόχθον ἐπισταμένη.
ἔμπης ὄλβιος οὗτος, ὃς ἐν νεότητι μαρανθεὶς,
ἔκφυγε τὴν βιότου θᾶσσον ἀλιτροσύνην.

XXXI.

Ex eodem tit. pag. 259.

Εὐστάθιε, γλυκερὸν μὲν ἔχεις τύπον· ἀλλά σε κηρὸν
    δέρκομαι, οὐδ' ἔτι σοὶ κεῖνο τὸ λαρὸν ἔπος
ἕζεται ἐν στομάτεσσι. τεὴ δ' εὐάνθεμος ἥβη
    (αἶ, αἶ) μαψιδίη νῦν χθονός ἐστι κόνις.
πέμπτου καὶ δεκάτου γὰρ ἐπιψαύσας ἐνιαυτοῦ,
    τετράκις ἓξ μούνους ἔδρακες ἠελίους.
οὐδὲ τεοῦ πάππου θρόνος ἤρκεσεν, οὐ γενετῆρος
    ὄλβος· πᾶς δὲ τεὴν εἰκόνα δερκόμενος,
τὴν ἄδικον μοῖραν καταμέμφεται, οὕνεκα τοίην
    ἆ μέγα νηλειὴς ἔσβεσεν ἀγλαΐην.

XXXII.

Tit. Εἰς ὄρνις.

Εἰς πέρδικα. pag. 264.

Οὐκ ἔτι που τλῆμον σκοπέλων μετανάστρια πέρδιξ,
    Πλεκτὸς λεπταλέοις οἶκος ἔχει σε λύγοις,
οὐδ' ὑπὸ μαρμαρυγῇ θαλερώπιδος ἠριγενείης,
    ἄκρα παραιθύσσεις θαλπομένων πτερύγων.
Σὴν κεφαλὴν αἴλουρος ἀπέθρισε· τἆλλα δὲ πάντα
    ἥρπασε, καὶ φθονερὴν οὐκ ἐκόρησε γένυν.
νῦν δέ σε μὴ κούφη κρύπτοι κόνις, ἀλλὰ βαρεῖα,
    μήποτε σὸν κείνη λείψανον ἐξερύσῃ.

XXXIII.

Eod. tit. Εἰς τὸ αὐτό. pag. eadem.

Οἰκογενὴς αἴλουρος ἐμὴν πέρδικ' ἀνελοῦσα,
    ζώειν ἡμετέροις ἔλπεται ἐν μεγάροις.
οὔ σε φίλη πέρδιξ φθιμένην ἀγέραστον ἐάσω,
    ἀλλ' ἐπὶ σοὶ κτενέω τὴν σέθεν ἀντιβίην.
ψυχὴ γὰρ σέο μᾶλλον ὀρίνεται, εἰσόκε ῥέξω
    ὅσσ' ἐπ' Ἀχιλλῆος Πύρρος ἔρεξε τάφῳ.

Tit.

XXXIV.

Ex tit. Εἰς ποιητάς.

Εἰς εὐστόργιον, pag. 281.

Μηδὲν ἀπαγγείλειας ἐς αὐτόχθων ὅδιτα,
μὴ πάλιν οἰμώξῃ χεύματα κασταλίης.
εὕνεκεν ἐξαπίνης εὐστόργιος ἔλλιπε μοῦσαν,
θεσμῶν τ' αὐσονίων ἐλπίδα μαψιδίην,
ἑβδόματον δέκατόν τε λαχὼν ἔτος. ἐς δὲ κονίην
ἠμείφθη κείνην εὔσταχυς ἡλικίη.
καὶ τὸν μὲν κατέχει χθόνιος τάφος, αὐτὰρ δ' ἐκείνου,
οὔνομα καὶ γραφίδων χρώματα δερκόμεθα.

XXXV.

Ex Anthologiæ libro quarto.

Tit. Εἰς εἰκόνας ἀνδρῶν ἀγαθῶν.

Εἰς εἰκόνα τινὸς σοφιστοῦ ἐν περγάμῳ δοθεῖσαν ἐπὶ πρεσβείᾳ πολιτικῇ. pag. 291.

Τὰς μὲν ὑπὲρ μύθων τε καὶ εὐξοχάλοιο μενίασης
εἰκόνας ἰλήκοις δῖεαν ὀφειλόμενος·
νῦν δ' ὑπὲρ ἱδρώτων τε καὶ ἀσυόχειο μερίμνης,
τῇδέ σε τῇ γραφίδι στήσαμεν ἡρακλάμων.
εἰ δ' ὀλίγον τὸ γέρας, μὴ μέμφεο. τοῖσδε γὰρ ἡμεῖς
αἰεὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀμειβόμεθα.

XXXVI.

Εἰς εἰκόνα ἀνατεθεῖσαν ἐν τοῖς πλακίδου ὑπὸ τῶν τοῦ νέου σκελνίου. pag. 293.

Θωμᾶν παμβασιλῆος ἀμεμφέα κηδεμονῆα,
ἄνθεσαν οἱ τὸ νέον τάγμα μετερχόμενοι,
Θεσπεσίης ἄγχιστα συνωρίδος, ὄφρα καὶ αὐτῇ
εἰκόνι χῶρον ἔχῃ γείτονα κοιρανίης.

αὐτὸς γὰρ ζαθέοιο θεένοις ὕψωσε μελάθρα,
πλοῦτον ἀέξήσας, ἀλλὰ μετ' εὐσεβίης.
Ἔγνωμεν τὸ πόνημα. τί γὰρ γραφὶς οἶδεν ὀπάσαι,
εἰ μὴ τοῖς ἀγαθοῖς μνῆστιν ὀφειλομένην;

XXXVII.

Tit. Εἰς εἰκόνας βακχῶν.

Εἰς βάκχην ἐν βυζαντίῳ. pag. 296.

Οὔπω ἐπισταμένην τάχα κύμβαλα χερσὶ πατάξαι,
βάκχην αἰδομένην στήσατο λαοτύπος.
οὔπω γὰρ προὐνενόηκεν· ἔοικε δὲ τοῦτο βοώσῃ,
ἔξιτε, καὶ παταγῶ, μηδενὸς ἱσταμένου.

XXXVIII.

Tit. Εἰς εἰκόνας γυναικῶν. pag. 300.

Μαχλὰς ἐγὼ γενόμην βυζαντίδος ἔνδοθι ῥώμης,
ὠνητὴν φιλίην πᾶσι χαριζομένη·
εἰμὶ δὲ καλλιεργὴ πολυδαίδαλος, ἣν ὑπ' ἔρωτος
οἰστρηθεὶς θωμᾶς τῇδ' ἔθετο γραφίδι,
δεικνὺς ὅσσον ἔχει πόθον ἐν φρεσίν· ἶσα γὰρ αὐτῷ
κηρῷ τηκομένῳ, τήκεταί οἱ κραδίη.

XXXIX.

Tit. Εἰς εἰκόνας ἀρχαίων καὶ ἡρώων τινῶν.

Εἰς ἱππόλυτον διαλεγόμενον τῇ τροφῷ τ. φαίδρας. pag. 312.

Ἱππόλυτος τὸ γένος ἐπ' οὔατι νηλέα μῦθον
φθέγγεται· ἀλλ' ἡμεῖς οὐ δυνάμεσθα κλύειν.
ὅσσον δὴ ἐκ βλεφάροιο μεμηνότος ἔστι νοῆσαι·
ὅττι παρηγυάα μηκέτ' ἄθεσμα λέγειν.

Tit.

XL.

Tit. Εἰς θεῶν καὶ θεαινῶν ἀγάλματα.

Εἰς εἰκόνα σατύρου πρὸς τῇ ἀκοῇ τὸν αὐλὸν ἔχοντος, καὶ ὥσπερ ἀκροωμένου. pag. 339.

Αὐτομάτως σατυρίσκε δόναξ τεὸς ἦχον ἰάλλει.
 ἢ τί παρακλίνας οὖας ἄγεις καλάμῳ;
ὃς δὲ γελῶν σίγησεν· ἴσως δ' ἂν φθέγξατο μῦθον,
 ἀλλ' ὑπὸ τερπωλῆς εἴχετο ληθεδόνι.
οὐ γὰρ κηρὸς ἔρυκεν· ἑκὼν δ' ἠσπάζετο σιγὴν,
 θυμὸν ὅλον τρέψας πηκτίδος ἀσχολίῃ.

XLI.

Tit. Εἰς κήπους.

Εἰς κῆπον παράλιον. pag. 347.

Εἶξον ἐμοὶ δάφνης ἱερὸν κλέτας, ἔχθοι πόντου
 χείμερον, ἀγραύλου κάλλος ἐρημοσύνας.
ἐνθάδε γὰρ νύμφαι δενδρίτιδες, αἵτ' ἐπὶ πόντῳ
 νηρείδες, ξυνὴν θέντο συνηλυσίην.
ἀμφ' ἐμὲ γὰρ μάρναντο· δίκασσε δὲ κυανοχαίτης,
 καί με παρ' ἀμφοτέραις μέσσον ἔθηκεν ὅρον.

XLII.

Tit. Εἰς λίθους.

Εἰς βαλανεῖον ἐν βυζαντίῳ ἔχον ἀφροδίτην λουομένην. pag. 353.

Νῦν ἔργων κυθέρεια πόθεν νίκησας ἀγῶνα,
 τὴν πρὶν ἀλεξάνδρου ψῆφον ὑφαρπαμένη.
ἐνθάδε γὰρ τέγγουσα τεὸν δέμας, εὗρες ἐλέγξαι
 ἥρην ἰναχίοις χεύμασι λουσαμένην.
νίκησεν τὸ λοιπόν· ἔοικε δὲ τοῦτο βοώσῃ
 παλλάς, ἐνικήθην ὕδασιν, οὐ παφίῃ.

Εἰς τὰ

XLIII.

Εἰς τὰ θερμὰ τὰ ἀγαμεμνόνεια ἐν σμύρνῃ. pag. 356.

Χῶρος ἐγὼ Δαναοῖς μεμελημένος, ἔνθα μολόντες
 τῆς ποδαλειρίης ἐξελάθοντο τέχνης.
ἕλκεα γὰρ μετὰ δῆριν ἐμοῖς ἀκέσαντο ῥεέθροις,
 βαρβαρικῆς λόγχης ἰὸν ἀπωσάμενοι.
ἔνθεν ἀεξήθην ὀργηφόρος· ἀντὶ δὲ τιμῆς,
 τὴν ἀγαμεμνονέην δέξομ᾽ ἐπωνυμίην.

XLIV.

Tit. Εἰς οἴκους.

Εἰς οἶκον ἐν ὕψει κείμενον ἐν βυζαντίῳ. pag. 358.

Τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,
 ἔννεπεν ἀσκραῖος, δῶμα τόδε προλέγων.
κλίμακα γὰρ ταναὴν πεζῶν κεκαφηότι ταρσῷ,
 ἱδρῶτι πλαδαρὴν ἀμφεδίηνα κόμην·
ὑψόθι δ᾽ εἰσενόησα θαλασσαίην περιωπήν.
 καὶ τάχα τῆς ἀρετῆς πρότατος θάλαμος.

XLV.

Eodem tit. pag. 361.

Χῶρος ἐγὼ τὸ πρὶν μὲν ἔην συνεχὴς ἰδέσθαι,
 πηλοδόμοις τοίχοις ἀμφιμεριζόμενος·
ἐνθάδε ξείνων τε καὶ ἐνδαπίων καὶ ἀγροίκων
 νηδὺς ἐπεγδούπει λύματα χευομένη·
ἀλλὰ πατήρ με πόληος ἐναλλάξας ἀγαθίας,
 θῆκεν ἀείζηλον, τὸν πρὶν ἀτιμότατον.

XLVI.

Tit. Εἰς πόλεις.

Εἰς σωτήρια ἐν σμύρνῃ. pag. 371.

Πᾶν τὸ βροτῶν ἀπατάλημα, καὶ ἡ πολύολβος ἐδωδή,
 ἐνθάδε κεινομένη, τὴν πρὶν ὄλεσσε χάριν.

οἱ γὰρ

οἱ γὰρ φασιανοί τε καὶ ἰχθύες, αἵθ᾽ ὑπὲρ ἴγδιν
ξίφεες, ἥ τε τόση βρώματος ἐξαπάτη,
γίγνετ᾽ ἐνθάδε κόπρος. ἀποσεύει δ᾽ ἄρα γαστὴρ
ὁππόσα πειναλέη δέξατο λαυκανίη.
ὀψὲ δὲ γιγνώσκει τις ὅτ᾽ ἄφρονα μῆτιν ἀείρων,
χρυσοῦ τοσσατίου τὴν κόνιν ἐπρίατο.

XLVII.

Ex eodem titulo.

Εἰς τὸ αὐτό. pag. 371.

Τί στενάχεις κεφαλὴν κεκακωμένος; ἐς τί δὲ πικρὰ
οἰμώζεις, μηρῶν πάγχυ βαρυνομένων;
ἐς τί δὲ γαστέρα σεῖο ῥαπίσμασιν ἀμφιπατάσσεις,
θλίψαι δοκέων μάστακος ἐργασίην;
μόχθων τοσσατίων οὔ σοι χρέος, εἰ παρὰ δαιτὶ
μὴ τοῦ ἀναγκαίου πουλὺ παρεξετάθης.
ἀλλ᾽ ὅτε μὲν στιβάδος φρονέεις μέγα, καὶ στόμα τέρπεις
βρώμασιν, εὐτυχίην κεῖνα λογιζόμενος·
ἐνθάδε δ᾽ ἀσχάλλεις. μούνη δ᾽ ἀλιτήματα λαιμοῦ
ἡ γαστὴρ τίνει πολλάκι τυπτομένη.

XLIIX.

Eodem titulo.

Εἰς τὸ αὐτό. pag. 372.

Εὖγε μάκαρ τλήθυμε γεωπόνε, σοὶ βίος αἰεὶ
μίμνειν, καὶ σκαπάνης ἄλγεα καὶ πενίης.
Λιτὰ δέ σοι καὶ δεῖπνα, καὶ ἐν ξυλόχοισι καθεύδεις,
ὕδατος ἐμπλήσας λαιμὸν ἀμετροπότην·
ἔμπης δ᾽ ἀρτίπος ἐσσί, καὶ ἐνθάδε βαιὰ καθεσθεὶς,
αὐτίκα γαστέρα σὴν θῆκας ἐλαφροτάτην.
οὐδὲ καταψήχεις ἱερὴν ῥάχιν, οὐδέ τι μηροὺς
τύπτεις, αὐτοματως φόρτον ἀποσάμενος.

τλήμονες οἱ πλουτοῦσι, καὶ οἱ κείνοισι συνόντες,
    οἷς πλέον ἀρτεμίης εὔαδεν εἰλαπίνη.

XLIX.

Tit. Εἰς ποταμούς.

Εἰς γέφυραν τοῦ σαγγαρίου. pag. 374.

Καὶ σὺ μεθ' ἑσπερίην ὑψαύχενα, καὶ μετὰ μήδων
    ἔθνεα, καὶ πᾶσαν βαρβαρικὴν ἀγέλην,
Σαγγάρι, κρατερῇσι ῥοὰς ἀψῖσι πεδηθεὶς,
    αὐτὸς ἐδουλώθης κοιρανικῇ παλάμῃ.
ὁ πρὶν δὲ σκαφέεσσιν ἀνέμβατος, ὁ πρὶν ἀτρὴς,
    κεῖσαι λαϊνέῃ σφιγκτὸς ἀλυκτοπέδῃ.

L.

Tit. Εἰς φιλοσόφους.

Εἰς εἰκόνα πλουτάρχου. pag. 380.

Σεῖο πολυκλήεντα τύπον στήσαντο χερονεῦ
    πλούταρχε, κρατερῶν υἷες αὐσονίων·
ὅττι παραλλήλοισι βίοις ἕλληνας ἀρίστους
    ῥώμης εὐπολέμοις ἥρμοσας ἐνναέταις.
ἀλλὰ τεοῦ βιότοιο παράλληλον βίον ἄλλον
    οὐδὲ σύγ' ἂν γράψαις· οὐ γὰρ ὅμοιον ἔχεις.

LI.

Eodem titulo.

Εἰς εἰκόνα αἰσώπου. pag. 381.

Εὖγε ποιῶν λύσιππε γέρον σικυώνιε πλάστα,
    δείκελον αἰσώπου στήσαο τοῦ σαμίου,
ἑπτὰ σοφῶν ἔμπροσθεν. ἐπεὶ κεῖνοι μὲν ἀνάγκην
    ἔμβαλον οὐ πειθὼ φθέγμασι τοῖς σφετέροις·
ὃς δὲ, σοφοῖς μύθοις καὶ πλάσμασι καίρια λέξας,
    παίζων, ἐν σπουδῇ πείθει ἐχεφρονέειν.
φρικτὸν δ' ἡ τρηχεῖα παραίνεσις. ἡ σαμίου δὲ
    τὸ γλυκὺ τοῦ μύθου καλὸν ἔχει δέλεαρ.

Ex

Ex libro ſexto.

LII.

Tit. Ἀπὸ βακχευομένων. pag. 417.

Βασσαρὶς εὐρυνόμη σκοπελοδρόμος, ἥ ποτε ταύρων
　　πολλὰ τανυκραίρων στέρνα χαραξαμένη,
ἡ μέγα καγχάζουσα λεοντοφόνοις ἐπὶ νίκαις,
　　παίγνιον ἀθλήτου θηρὸς ἔχουσα κάρη,
ἱλήκοις διόνυσε, τεῆς ἀμέλησα χορείης,
　　κύπριδι βακχεύειν μᾶλλον ἐπειγομένη.
θῆκα δέ σοι τάδε ῥόπτρα· περιρρίψασα δὲ κισσὸν,
　　χεῖρα περισφίγξω χρυσοδέτῳ σπατάλῃ.

LIII.

Eodem titulo. pag. 417

Πορφυρεὶς ἡ κνιδίη τὰ στέμματα, καὶ τὸ δίθυρσον
　　τοῦτο τὸ λογχωτὸν, καὶ τὸ περισφύριον,
οἷς ἀΐεδην βάκχευεν ὅτ᾽ ἐς διόνυσον ἐφοίτα,
　　κισσῷ τὴν στέρνοις τεθεῖδ᾽ ἀναπτομένη,
ἁβροκόμη διόνυσε, πρὸ παστάδος ἠώρησεν
　　ταῦτα τὰ τοῦ κάλλους κόσμια καὶ μανίης.

LIV.

Ex tit. Ἀπὸ γερόντων. pag. 418.

Σὸς πόσις ἀγχίσης, τοῦ εἵνεκα πολλάκι κύπρι
　　τοπρὶν ἐς ἰδαίην ἔτρεχες ἠϊόνα,
νῦν μόλις εὗρε μέλαιναν ἀπὸ κροτάφων τρίχα κόψαι.
　　θῆκε δέ σοι προτέρης λείψανον ἡλικίης.
ἀλλὰ θεὰ (δύνασαι γὰρ) ἢ ἡβητῆρά με τεῦξον,
　　ἢ καὶ τὴν πολιὴν ὡς νεότητα δέχου.

L V.

Tit. Ἀπὸ γεωργῶν. pag. 418.

Χαλκὸν ἀροτρητὴν, κλαστώλακα νειοτομῆα,
καὶ τὴν ταυροδέτην βύρσαν ἐπαυχενίην,
καὶ βούπληκτρον ἄκαιναν, ἐχετλήεντά τε γόμφον
Δηοῖ Καλλιμένης ἄνθετο γειοπόνος,
τμήξας εὐαρότου ῥάχιν ὀργάδος. εἰ δ' ἐπινεύσῃς.
τὸν στάχυν κομίσαι, καὶ δρεπάνην κομίσω.

L V I.

Eodem titulo. pag. 419.

Εἶδον ἐγὼ τὸν πτῶκα καθήμενον ἐγγὺς ὀπώρης
βακχιάδος, πολλὴν βότρυν ἀμεργόμενον,
ἀγρονόμῳ δ' ἀγόρευσα, καὶ ἔδρακεν· ἀπροϊδὴς δὲ
ἐγκέφαλον πλήξας ἐξεκύλισε λίθῳ.
εἶπε δὲ καὶ χαίρων ὁ γεωπόνος, ἆ τάχα Βάκχῳ
λοιβῆς καὶ θυέων μικτὸν ἔδωκα γέρας.

L V I I.

Eodem titulo. pag. 419.

Ασπορα πὰν λοφιῆτα τάδε στρατόνικος ἀροτρεὺς
ἀντ' εὐεργεσίης ἄνθετό σοι τεμένη.
βόσκε δ' ἔφη χαίρων τὰ σὰ ποίμνια, καὶ σέο χώρην
δέρκεο τὴν χαλκῷ μηκέτι τεμνομένην.
αἴσιον εὑρήσεις τὸ ἐπαύλιον. ἐνθάδε γάρ σοι
ἠχὼ τερπομένη καὶ γάμον ἐκτελέσει.

L V I I I.

Tit. Ἀπὸ γυναικῶν. pag. 423.

Τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ Παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα,
Ἀρτέμιδι ζώνην ἄνθετο Καλλιρόη.

εὕρετο γὰρ μνηστῆρα τὸν ἤθελε, καὶ λάχεν ἥβην
    σώφρονα, καὶ τεκέων ἄρσεν ἔπικτε γένος.

LIX.

Tit. Ερωτικῶν. pag. 425.

Δαφνιακῶν βίβλων ἀγαθίου ἐννεάς εἰμι·
    ἀλλά μ' ὁ τεκτήνας ἄνθετό σοι παφίη.
οὐ γὰρ πιερίδεσσι τόσον μέλω ὅσσον ἔρωτι,
    ὄργια τοσσατίων ἀμφιέπουσα πόθων.
αἰτεῖ δ' ἀντὶ πόνων, ἵνα οἱ διὰ σεῖο παρείη
    ἤ τινα μὴ φιλέειν, ἢ ταχὺ πειθομένην.

LX.

Eodem titulo. pag. 425.

Ανθετό σοι κορύνην καὶ νεβρίδας ἡμέτερος πάν
    δῖε, καλλείψας σὸν χορὸν ἐκ παφίης.
ἠχὼ γὰρ φιλέει, καὶ πλάζεται. ἀλλὰ σὺ βάκχε
    ἵλαθι περὶ ξυνὴν ἀμφιέποντι τέχνην.

LXI.

Tit. Απὸ κυνηγῶν. pag. 436.

Σοὶ μάκαρ αἰγίκναμε, παρ' ἀκτίον ἐς περιωπὰν
    τὸν τράγον ἐκ δισσᾶς ἄγετο θηροσύνας.
Σοὶ γὰρ κασορίδων ὑλακὰ καὶ ξίσομος αἰχμὰ
    εὔαδε, καὶ ταχινῆς ἔργα λαγοσφαγίης·
δίκτυά τ' ἐν ῥοθίοις ἀπλ·ίμενα, καὶ καλαμευτὰς
    κάμνων, καὶ μογερῶν πεῖσμα σαγηνοβόλων.
ἄνθετο δὲ κλεόνικος, ἐπεὶ καὶ πόντιον ἄγραν
    ἄνυε, καὶ πτῶκας πολλάκις ἐξεφόβει.

LXII.

Tit. Απὸ ποιμένων. pag. 440.

Δικραίρῳ δικέρωτα, δασυκνάμῳ δασυχαίταν
    ἴξαλον, εὐσκάρθμῳ λόχμιον, ὑλοβάτᾳ

 πανὶ

πανὶ φιλοσκοπέλῳ, λάσιοι παρὰ πρῶνα Χαρικλῆς
κυανὸν ὑπηνήταν τόνδ' ἀνέθηκε τράγον.

Ex Anthologiæ libro ſeptimo.

LXIII.

Tit. Επιγράμματα ἐρωτικά. pag. 452.

Εἰ φιλέεις, μὴ πάμπαν ὑποκλασθέντα χαλάσσῃς
θυμὸν ὀλισθηρῆς ἔμπλεον ἱκεσίης·
ἀλλά τι καὶ φρονέοις στεγανώτερον, ὅσον ἐρύσαι
ὀφρύας, ὅσον ἰδεῖν βλέμματι φειδομένῳ.
ἔργον γάρ τι γυναιξὶν ὑπερφιάλους ἀθερίζειν,
καὶ καταχαγχάζειν τῶν ἄγαν οἰκτροτάτων.
κεῖνος δ' ἐστὶν ἄριστος ἐρωτικὸς ὃς τάδε μίξει,
οἶκτον ἔχων ὀλίγῃ ξυνὸν ἀγηνορίῃ.

LXIV.

Pagina 453.

Τὸν σοβαρὸν πολέμωνα, τὸν ἐν θυμέλῃσι Μενάνδρου
κείραντα γλυκερούς τῆς ἀλόχου πλοκάμους,
ὁπλότερος πολέμων μιμήσατο, καὶ τὰ ῥοδάνθης
βόστρυχα παντόλμοις χερσὶν ἐληΐσατο.
καὶ τραγικοῖς ἄχεσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας,
μάστιξεν ῥαδινῆς ἄψεα θηλυτέρης.
ζηλομανὲς τὸ κόλασμα· τί γὰρ τόσον ἤλιτε κούρη
εἴ με κατοικτείρειν ἤθελε τειρόμενον;
σχέτλιος· ἀμφοτέρους δὲ διέτμαγε, μέχρι καὶ αὐτοῦ
βλέμματος ἐνστήσας αἴθοπα βασκανίην.
ἀλλ' ἔμπης τελέθει μισούμενος· αὐτὰρ ἔγωγε
δύσκολος, οὐχ ὁρόων τὴν περικειρομένην.

LXV.

Pagina 453.

Εἰ καὶ νῦν πολιή σε κατεύνασε, καὶ τὸ θαλυκρὸν
    κεῖνο κατημβλύνθη κέντρον ἐρωμανίης,
ὤφελες ὦ κλεόβουλε, πόθους νεότητος ἐπιγνοὺς,
    νῦν καὶ ἐποικτείρειν ὁπλοτέρων ὀδύνας,
μηδ' ἐπὶ τοῖς ξυνοῖς κοτέειν μέγα, μηδὲ κομάων
    τὴν ῥαδινὴν κούρην πάμπαν ἀπαγλαΐσαι.
ἀντὶ πατρὸς τῇ παιδὶ πάρος μεμέλησο ταλαίνῃ·
    καὶ νῦν ἐξαπίνης ἀντίπαλος γέγονας.

LXVI.

Pagina 454.

Εἰς ἀδελφὴν κιθαριστρίδα.

Εἴ ποτε μὲν κιθάρης ἐπαφήσατο πλῆκτρον ἔχουσα
    κούρη, τερψιχόρης ἀντεμέλιζε μίτοις·
εἴποτε δὲ τραγικῷ ῥοιζήματι ῥήξατο φωνὴν,
    αὐτῆς μελπομένης βόμβον ἀπεπλάσατο·
εἰ δὲ καὶ ἀγλαΐης κρίσις ἵστατο, μᾶλλον ἂν αὐτὴ
    κύπρις ἐνικήθη, κἂν ἐδίκαζε πάρις.
σιγῇ ἐφ' ἡμείων, ἵνα μὴ διόνυσος ἀκούσας,
    τῶν ἀδελφειῶν ζῆλον ἔχοι λεχέων.

LXVII.

Pagina 461.

Πᾶσαν ἐγὼ τὴν νύκτα κινύρομαι· εὖτε δ' ἐπέλθῃ
    ὄρθρος, ἐλινῦσαι μικρὰ χαριζόμενος,
ἀμφιπερητρύζουσι χελιδόνες, ἐς δέ με δάκρυ
    βάλλουσι, γλυκερὸν κῶμα παρωσάμεναι.

ὦ φθο-

ὦ φθονεραὶ παύσασθε λαληΐδες· οὐ γὰρ ἔγωγε
τὴν φιλομηλείην γλῶσσαν ἀπεθρισάμην.
ἀλλ' Ἴτυλον κλαίοιτε κατ' οὔρεα, καὶ γοάοιτε
εἰς αἶπος, κραναὴν αὖλιν ἐφεζόμεναι·
βαιὸν ἵνα κνώσσοιμεν. ἴσως δέ τις ἥξει ὄνειρος
ὅς με ῥοδαιθείοις πήχεσιν ἀμφιβάλοι.

LXVIII.

Pagina 461.

Σώζεο, σοὶ μέλλων ἐνέπειν, παλίνορσον ἰωὴν
ἂψ ἀνασειράζω, καὶ πάλιν ἄγχι μένω.
σὴν γὰρ ἐγὼ δασπλῆτα διάστασιν, οἷά τε πικρὴν
νύκτα καταπλήσσω τὴν ἀχεροντιάδα.
ἤματι γὰρ σέο φέγγος ὁμοίιον. ἀλλὰ τὸ μέν που,
ἄφθογγον· σὺ δέ μοι καὶ τὸ λάλημα φέρεις·
κεῖνο, τὸ σειρήνων γλυκερώτερον, ᾧ ἔπι πᾶσαι
εἰσὶν ἐμῆς ψυχῆς ἐλπίδες ἐκκρεμέες.

LXIX.

Pagina 462.

Εἰμὶ μὲν οὐ φιλόοινος· ὅταν δ' ἐθέλῃς με μεθύσσαι,
Πρῶτα σὺ γευομένη πρόσφερε, καὶ δέχομαι.
εἰ γὰρ ἐπιψαύσεις τοῖς χείλεσιν, οὐκέτι νήφειν
εὐμαρὲς, οὐδὲ φυγεῖν τὸν γλυκὺν οἰνοχόον.
πορθμεύει γὰρ ἔμοιγε κύλιξ παρὰ σοῦ τὸ φίλημα,
καί μοι ἀπαγγέλλει τὴν χάριν ἣν ἔλαβεν.

LXX.

Pagina 462.

Μήποτε λύχνε μύκητα φέροις, μηδ' ὄμβρον ἐγείροις,
μὴ τὸν ἐμὸν παύσῃς νυμφίον ἐρχόμενον.
αἰεὶ σὺ φθονέεις τῇ κύπριδι. καὶ γὰρ ὅτ' ἡρὼ
ἥρμοσε λεάνδρῳ· θυμὲ τὸ λοιπὸν ἔα.

ἡφαίστου

ἡφαίςῳ τελέτεις, καὶ πείθομαι, ὅττι χαλέπτων
κύπριδι, θωπεύεις δεσποτικὴν ὀδύνην.

LXXI.

Pagina 462.

ᵅ Τί στενάχεις; ᵝ φιλέω. ᵅ τίνα; ᵝ παρθένον. ᵅ ἦ ῥά γε καλήν;
ᵝ καλὴν ἡμετέροις ὄμμασι φαινομένην.
ᵅ πῦ δέ μιν εἰσενόησας; ᵝ ἐκεῖ ποτὶ δεῖπνον ἐπελθὼν,
ξυνῇ κεκλιμένην ἔδρακον ἐν σιβάδι.
ᵅ ἐλπίζεις δὲ τυχεῖν; ᵝ ναὶ ναὶ, φίλος. ἀμφαδίην δὲ
οὐ ζητῶ φιλίην, ἀλλ᾽ ὑποκλεπτομένην.
ᵅ τὸν νόμιμον μᾶλλον φεύγεις γάμον; ᵝ ἀτρεκὲς ἔγνων
ὅττι γε τῶν κτεάνων πουλὺ τὸ λειπόμενον.
ᵅ ἔγνως. οὐ φιλέεις. ἐψεύσαο. πῶς δύναται γὰρ
ψυχὴ ἐρωμανέειν ὀρθὰ λογιζομένη;

LXXII.

Pagina eadem.

Διασῶν θηλυτέρων μεσός ποτε μέσσα καθήμην,
τῆς μὲν ἐφιμείρων, τῇ δὲ χαριζόμενος.
εἷλκε δέ μ᾽ ἡ φιλέουσα. πάλιν δ᾽ ἐγὼ οἷά τε τις φώρ,
χείλεϊ φειδομένῳ τὴν ἑτέρην ἐφίλουν.
ζῆλον ὑποκλέπτων τῆς γείτονος, ἧς τὸν ἔλεγχον
καὶ τὰς λυσιπόθους ἔτρεμον ἀγγελίας.
ὀχθήσας δ᾽ ἄρα εἶπον, ἐμοὶ τάχα καὶ τὸ φιλεῖσθαι,
ὡς τὸ φιλεῖν, χαλεπὸν δοιοσὰ κολαζομένῳ.

LXXIII.

Pagina 463.

Η παρθένος ἀγλαΐῃσι μετάρσιος, ἡ πλοκαμῖδας
σειομένη πεκτὰς, καὶ σοβαρευομένη,
ἡ μεγαλαυχήσασα καθ᾽ ἡμετέρης μελεδώνης,
χεῖρας ἐρεικνώθη, τὴν πρὶν ἀφῆκε χαρίν.
μαζὸς ὑπεκλίνθη, πέσον ὀφρύες, ὄμμα τέτηκται,
χείλεα βαμβαίνει φθέγματι γηραλέῳ.

τὴν πόλιν, καλέω νέμεσιν πόθε, ὅττι δικάζει
    ἔννομα, ταῖς σοβαραῖς θᾶσσον ἐπερχομένη.

LXXIV.

Pagina 463.

Αὐτή μοι Κυθέρεια καὶ ἱμερόεντες ἔρωτες
    τήξουσιν κενεὴν ἀχθόμενοι κραδίην,
ἄρσενας εἰ στέρξω φιλέειν ποτέ· μήτε τυχήσω,
    Μήτ' ἐπολισθήσω μείζοσιν ἀμπλακίαις.
ἄρκια θηλυτέρων ἀλιτήματα, κεῖνα κομίσσω·
    καλλείψω δὲ νέους ἄφρονι πιττακῷ.

LXXV.

Pagina eâdem.

Η ῥά γε καὶ σὺ φίλιννα φέρεις πόθον; ἦ ῥα καὶ αὐτὴ
    κάμνεις αὐαλέοις ὄμμασι τηκομένη;
ἢ σὺ μὲν ὕπνον ἔχεις γλυκερώτατον, ἡμετέρης δὲ
    φροντίδος οὔτε λόγος γίγνεται οὔτ' ἀριθμός;
εὑρήσεις τὰ ὅμοια, τὴν δ' ἀμέγαρτε παρειὴν
    ἀθρήσω θαμινοῖς δάκρυσι τεγγομένην.
κύπρις γὰρ τὰ μὲν ἄλλα, παλίγκοτος· ἓν δέ τι καλὸν
    εἴλαχεν, ἐχθαίρει τὰς σοβαρευομένας.

LXXVI.

Pagina eâdem.

Η ῥαδινὴ μελίτη, τανάου ἐπὶ γήραος οὐδῷ
    τὴν ἀπὸ τῆς ἥβης οὐκ ἀπέθηκε χάριν,
ἀλλ' ἔτι μαρμαίρουσι παρηΐδες, ὄμμα δὲ θέλγον
    οὐ λάθε· τῶν δ' ἐτέων ἡ δεκὰς οὐκ ὀλίγη.
μίμνει καὶ τὸ φρύαγμα τὸ παιδικόν. ἐνθάδε δ' ἔγνων
    ὅττι φύσιν νικᾶν ὁ χρόνος οὐ δύναται.

Pagina

LXXVII.

Pagina 464.

Σπουδῶν εἰ φιλέεις με μαθεῖν ὅσα πῖς ἐρόθω,
πείραζον κραδίην πλάσματι κερδαλέῳ.
βήσομαι ἐς ξείνην τινὰ πρὸς χθόνα· μίμνε δὲ κούρη,
λέξω, ἡμετέρου μνῆστιν ἔχουσα πόθου.
ἡ δὲ μέγα στονάχησε, καὶ ἥλατο, καὶ τὸ πρόσωπον
πλῆξε, καὶ εὐπλέκτου βότρυν ἔρηξε κόμης.
καί με μένειν ἱκέτευεν. ἐγὼ δέ τις ὡς βραδυπειθής,
ὄμματι θρυπτομένῳ συγκατένευσα μένειν.
ὄλβιος ἐς πόθον εἰμί· τὸ γὰρ μενέαινον ἀνύσσαι,
πάντων εἰς μεγάλην τοῦτο δέδωκα χάριν.

LXXVIII.

Pagina eâdem.

Ενθάδε μὲν χλοάουσα τεθηλότι βῶλος ὀράμνῳ,
φυλλάδος εὐκάρπου πᾶσαν ἔδειξε χάριν·
ἐνθάδε δὲ κλάζουσιν ὑπὸ σκιεραῖς κυπαρίσσοις
ὄρνιθες, δροσερῶν μητέρες ὀρταλίχων,
καὶ λιγυρὸν βομβεῦσιν ἀκανθίδες. ἡδ᾽ ὀλολυγὼν
τρύζει, τρηχαλέαις ἐνδιάουσα βάτοις.
ἀλλά τί μοι τῶν ἦδος; ἐπεὶ σέο μῦθον ἀκούειν
ἤθελον ἢ κιθάρης κρούματα Δηλιάδος.
καί μοι δισσὸς ἔρως περικίδναται. εἰσοράαν γὰρ
καὶ σὲ μάκαρ ποθέω, καὶ γλυκερὴν δάμαλιν,
ἧς με περισμύχουσι μεληδόνες· ἀλλά με θεσμοὶ,
εἴργουσιν ῥαδινῆς τηλόθι δορκαλίδος.

LXXIX.

Pagina 465.

Ἠιθέοις οὐκ ἔστι τόσος πόνος, ὁππόσος ἡμῖν
    ταῖς ἁπαλοψύχοις ἔχραε θηλυτέραις.
τοῖς μὲν γὰρ παρέασιν ὁμήλικες, οἷς τὰ μερίμνης
    ἄλγεα μυθεῦνται φθέγματι θαρσαλέῳ·
παίγνιά τ' ἀμφιέπουσι παρήγορα, καὶ κατ' ἀγυιὰς
    πλάζονται, γραφίδων χρώμασι ῥεμβόμενοι.
ἡμῖν δ' οὐδὲ φάος λεύσσειν θέμις, ἀλλὰ μελάθροις
    κρυπτόμεθα, ζοφεραῖς φροντίσι τηκόμεναι.

LXXX.

Pagina eadem.

Μηδὲν ἄγαν, σοφὸς εἶπεν· ἐγὼ δέ τις ὡς ἐπέραστος,
    ὡς καλὸς, ἠέρθην ταῖς μεγαλοφροσύναις.
καὶ ψυχὴν δοκέεσκον ὅλην ἐπὶ χερσὶν ἐμεῖο
    κεῖσθαι τῆς κούρης τῆς τάχα κερδαλέης.
ἡ δ' ὑπερηέρθη· σοβαρὴν δ' ὑπερέσχεθεν ὀφρὺν,
    ὥσπερ τοῖς προτέροις ἤθεσι μεμφομένη.
καὶ νῦν ὁ βλοσυρωπὸς, ὁ χάλκεος, ὁ βραδυπειθὴς,
    ὁ πρὶν ἀερσιπέτης, ἤριπον ἐξαπίνης.
πάντα δ' ἔναλλα φύοντο· πεσὼν δ' ἐπὶ γούνασι κούρης
    ἴαχον, ἱλήκοις, ἤλιτεν ἡ νεότης.

LXXXI.

Pagina eadem.

Ποίην τις πρὸς ἔρωτας ἴοι τρίβον; ἐν μὲν ἀγυιαῖς
    μαχλάδος οἰμώξεις χρυσομανῆ σπατάλην·
εἰ δ' ἐπὶ παρθενικῆς πελάσοις λέχος, ἐς γάμον ἥξεις
    ἔννομον, ἢ ποινὰς τὰς περὶ τῶν φθορέων.

κουριδίαις

κουριδίαις δὲ γυναιξὶν ἀτερπέα κύπριν ἐγείρειν
τίς κεν ὑποτλαίη, πρὸς χρέος ἑλκόμενος;
μοίχια λέκτρα κάκιστα καὶ ἔκτοθεν εἰσὶν ἐρώτων·
ὧν μέτα παιδομανὴς κείσθω ἀλιτροσύνη.
χήρη δ' ἡ μὲν ἄκοσμος ἔχει πάνδημον ἐραστὴν,
καὶ πάντα φρονέει δήνεα μαχλοσύνης·
ἡ δὲ σαοφρονέουσα, μόλις φιλότητι μιγεῖσα,
δέχνυται ἀστόργου κέντρα παλιμβολίης,
καὶ στυγέει τὸ τελεσθέν· ἔχουσα δὲ λείψανον αἰδοῦς,
ἄψ ἐπὶ λυσιγάμους χάζεται ἀμβολίας.
ἣν δὲ μιγῇς ἰδίῃ θεραπαινίδι, τλῆθι καὶ αὐτὸς
δοῦλος ἐναλλάγδην δμωΐδι γιγνόμενος.
εἰ δὲ καὶ ὀθνείῃ, τότε σοι νόμος αἶσχος ἀνάψει,
ὕβριν ἀνιχνεύων σώματος ἀλλοτρίου.
πάντ' ἄρα Διογένης ἔφυγεν τάδε· τὸν δ' ὑμέναιον
ἤειδεν παλάμῃ, Λαΐδος οὐ χατέων.

ΤΕΛΟΣ.

BON. VVLCANIVS
Lectori S.

Cvm aliquot paginæ eſſent vacaturæ, viſum eſt paucula Agathiæ Epigrammata Latinis verſibus à me reddita adiicere. Reliqua omnia partim à me, partim ab aliis verſa aliâs fortaſſe dabo. Interea hæc æqui boniq́ue conſule & Vale.

Εἰς τὸν αἴαντος λίθον, cuius initium
Μή με τὸν αἰάντειον, &c.

Tollere humo lapidem hunc ne nitere quæſo viator,
Qui fortis pectus Priamidæ ferij.
Sum ſcaber & niger; immani ſed vt impete ſtraui
Hectora, diuinum conſule Mæonidem.
Nunc ægrè me homines hodierni opprobria ſecli
Tantillum valeant ſede mouere ſuâ.
Quin aliquis potius terrâ qui me obruat eſto;
Ludibrium inualidis nam pudet eſſe viris.

Εἰς τὸν ἐν ἰλίῳ ναὸν ἀθηνᾶς, cuius initium
Ἱλήκοις πολιοῦχε, &c.

Præſes diua faue auguſto tua numina templo
Troia, prout fas eſt, ſi colui miſera.
At tu me exponis prædæ, malumq́ue ob ademtum
Iliaci muri proteris omne decus.
Morte ſatis fuerat lueret ſi Paſtor iniquum
Iudicium; culpa eſt non patriæ, at Paridis.

Εἰς θάνατον, cuius initium
Τὸν θάνατον τί φοβεῖσθε, &c.

Cur metuis mortem cauſam matremque quietis,
Quæ perimit morbos, pauperiemque necat ?
Vna ſemel lethi calcanda eſt ſemita cunctis,
Nec cuiquam omnino mors iterata venit.
Morborum multæ exercent variæque figuræ
Nunc hos, nunc illos; ipſi alij ex alijs.

Εἰς ναυτιλίαν, cuius initium
Εὔδια μὲν πόντος πορφύρεται, &c.

Purpureum placidè iacet æquor, nulliq́ue venti
Vt ſpument fluctus vis animoſa facit.
Nec iam vltrà ſcopulis illiſa minacibus vnda
Rurſum præcipitans in maris ima ruit.
At Zephyri ſpirant, verna argutatur hirundo,
Et thalamum è paleis quiſquiliisq́ue facit.
Ponito nauta metum, ſulcanda eſt ſeu tibi Syrtis,
Siue parum Siculi fida crepido maris.
Tantùm, præſidio eſt qui portibus, vre Priapo
Seu Bocam rubeo tergore, ſiue Scarum.

E Tit. Ἀπὸ γερόντων, Epigr. cuius initium
Σὸς πόσις ἀγχίσης, &c.

Vir tuus Anchiſes, cuius Venus icta calore
Littus ad Idæum currere ſæpe ſoles:
Nunc vix temporibus crinem inuenit vt ſecet atrum,
Æui hunc relliquias floridioris habe.
At dea (nanque potes) vel florem redde iuuentæ,
Aut adama canos vt iuuenile decus.

Vel

Vel ita.

En tuus Anchiſes, cuius te littus ad Idæ
Sæpe olim properam Cypria traxit amor:
Vix modò de cano nigrum hunc ſeco vertice crinem,
Quem de æuo reliquum floridiore dico.
At dea (nam potis es) vel me florentibus annis
Reddito, vel canum blanda foue vt iuuenem.

Vel ita.

Anchiſes, cuius iuuenis te Cypri frequenter
Juſsit ad Idæum currere littus amor;
Nunc ægrè inueni nigricantem vertice crinem,
Relliquias æui quem tibi do viridis.
At me annis, potes vt, dea redde prioribus, aut ſit
Grata hæc canities vt iuuenilis honos.

BON. VVLCANII
NOTÆ;

Quibus multa AGATHIÆ *loca declarantur; quamplurima etiam veteris codicis Ms. menda caſtigantur.*

*

His acceſſit, CORONIS,

SIVE

AGATHIÆ EPIGRAMMATA

LIBRI SEPTIMI ANTHOLOGIAS,

Latinè reddita per

IOSEPHVM SCALIGERVM

IVL. CÆS. F.

&

IANVM DOVSAM

à NOORTWYCK.

LVGDVNI BATAVORVM,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Franciſcum Raphelengium.

cIↃ. IↃ. XCIIII.

Nobiliſs. Ampliſſimóque
viro,

D. IOANNI ab OLDENBARNEVELT,
I: C^{to} Clar^{mo}

Illuſtrium ORDINVM Hollandiæ & Weſtfriſi-
Aduocato, & à Conſiliis.

QVOD *Agathiæ meo ſuperioribus hiſce diebus ad Jlluſtres Hollandiæ & Weſtfriſiæ Ordines aditum aperueris, Nobiliſs. Ampliſſiméque vir, ſecutus es ingenitam tibi planéque propriam benignitatem tuam, & ſingulare quoddam iuuandi ornandíque literarum cultores ſtudium. Quod verò illi ipſi* ORDINES *hoc quicquid eſt meæ opellæ Illuſtri ipſorum nomini inſcriptum adeò ſplendido præmio compenſarint; fecerunt profectò rem potentiſſima florentiſſimaq; Republica ſua digniſſimam. & mihi liberalitate ſua pluſquam regia maximum ad hoc ſtudij genus alacrius perſequendum calcar addiderunt. Rectè verò Symmachus, ad Heſperium ſuum ſcribens,* Scis, *inquit*, bonas artes honore nutriri, atque hoc ſpecimen eſſe florentis Reipublicæ, vt diſciplinarum profeſſoribus præmia opulenta pendantur. *Quo quidem eximio beneficio vt me ſibi in perpetuum deuinxerunt:* *Lib. Epiſt. 1 epiſt. 73.*

ita tibi Vir Nobiliſs. qui ſumma apud ORDINES *ob eximiam doctrinam prudentiámque tuam, & præclara in Rempubl. merita, vales authoritate & gratia, quòd tuâ imprimis commendatione adeò vberem honorificúmque laborum meorum fructum perceperim, quàm maximas poſſum ago gratias, relaturus aliquando ſi occaſio & facultas ſuppetat. Interea, memoris gratique animi veluti pignus quoddam, habe à me haſce* NOTAS, *poſt editum in lucem Agathiam natas, eóque præcipuè conſilio tuo nomini deſtinatas, vt ſummum tuum erga literatos ſtudium, & inſignes virtutes tuas quæ te omnibus admirabilem reddunt pariter & amabilem, exteris etiam hominibus faciant notas.*

Bene Vale Nobiliſs. Ampliſſiméque vir, & rei literariæ magis ac magis faue. Erit hoc tibi imprimis honorificum, & Reipub. ſalutare. Lugduni Batauorum. Anno Domini M. D. XCIIII.

Dignitatis tuæ ſtudioſiſſimus

BON. VVLCANIVS.

CANDIDO LECTORI.

ANNVS eſt integer quòd Agathias hic meus Græcè eſt excuſus, neque multò minus quòd & Latinus. Ad Græcam editionem vſæ ſunt operæ typographicæ codice meo vetere manuſcripto, quem propter valetudinem tum temporis incommodam, aliasq́ue iuſtas ob cauſas, transſcribere nec licuit nec libuit. Quò factum eſt vt præter vitia exemplaris quæ conſulto ita reliqueram, quòd eorum caſtigationem Notis meis reſeruaram, acceſſerint etiam alia menda typographica, ob inſolentiam characteris cui non aſſueuerant operæ. Quum vero iam ad colophonem propemodum perducta eſſet etiam Latina mea verſio, venit mihi in mentem audiſſe me aliquando Coloniæ à Nobiliſſimo doctiſſimoq́ue fel. mem. viro D. Thoma Redigero, datum à ſe cuidam negotium transſcribendi è quadam Italiæ bibliotheca Agathiæ hiſtoriam; quod quidem cùm iamdudum ita factum fuiſſe planè mihi perſuaſiſſem, miſi exemplar mei Agathiæ Græcè excuſi ad CL. V. Iacobum Monauium, rogauiq́ue per literas vt illud cum manuſcripto codice Agathiæ quem omnino Vratislauiæ in Bibliotheca Ill. DD. Redigerorum exſtare putabam, conferri curaret. Quod quum ille pro ſingulari ſuo in rem literariam ſtudio in ſe recepiſſet, ſpopondiſſetque curaturum ſe vt petitioni meæ prolixè ſatisfieret, ſimulatque præfectus biliothecæ qui tum peregre erat domum rediiſſet: ſignificauit tandem multis pòſt menſibus Aga-

thiam Mſ. à Bibliothecario domum reuerſo diligenter quæſitum nequaquam comparere; quod quidem & me & illos peſſimè habuit. me, ob moram quam editioni vanâ meâ ſpe iniectam videbam; illis, quòd in bibliotheca ſua quem ſperabant theſaurum non reperiſſent. Ego itaque ne mihi ipſe longiore morâ officerem, néue (quod in Cyrilli Alexandrini Libris De adoratione in ſpiritu & veritate, & in Concilio Epheſino Græco, iam accidit, & vereor ne etiam in Nicæno Græco accidat) ab aliis præuenirer, mihique & labor omnis meus, & honos quicunq. ex hac arena laboris plenâ exſpectari poteſt, veluti è manibus eriperetur: editionem diutius differendam, dum ἀντίγραφον aliquod offerretur, non cenſui. præcipuè quum planè σὺν ἀγαθῇ τύχῃ affulſiſſet Agathiæ pariter & mihi auſpicatiſſimum illud Iulium ſidus, magnus, inquam, ille Ioſephus Scaliger, maximi Iul. Cæſaris F. qui mihi meritò, quoties aliquis dignus vindice nodus occurrit, fuit ἀκριβεστάτου ἀντιγράφου δίκην. cuius quidem optatiſſimus in hanc Academiam aduentus vtinam Latinam Agathiæ mei editionem anteuertiſſet. Plurimum enim illius litteratorum principis iudicio in locis nonnullis de quibus ambigebam tribuiſſem; cui vniuerſus doctorum conſeſſus libens aſſurgit, faſceſque ſubmittit. Supereſt, Candide Lector, vt operam meam quam optimi huius authoris editioni interpretationique impendi boni conſulas; & cum apibus potius ſi quid in eâ ſit boni decerpas, quàm cum araneis ſi quid vitioſi exſugas. Acceſſerunt Coronidis vice Agathiæ Epigrammata ἐρωτικά ab Illuſtri viro Ioſepho Scaligero Latinè verſa, neque antehàc (vno atque altero excepto) typis edita, quæ certè Iu-

uentuti

uentuti φιλέλλησι veluti Canon quidam atque norma vertendi Latina de Græcis eſſe poſſunt,

μορφῆς ὡς πλάσταις κύδνιον βλέφαρον.

Tu etiam his Bone Lector vtere & fruere, vt & nonnullis eiuſdem Agathiæ Epigrammatibus quæ Nobiliſs. Clariſſimuſque vir IANVS DOVSA Dominus à Noortwyck Muſageta noſter vertit, quibus te fraudare nolui: vt nec Nobiliſſ. doctiſſimumq. virum Theodorum Canterũ eo honore, quòd de locis Agathiæ nonnullis quorum lectionem in Suda variare compererat me per literas monuerit, quos, præter eos quos ipſe animaduerteram, Notis meis inſerui. Sed & de loco non vno R^dum^ Clariſſimumque virum FRANCISCVM IVNIVM Collegam meum conſului, idque cum fructu. Libens enim eos qui ſymbolam aliquam ad hoc opus contulerunt laudo.

Ad B. VVL-

Ad V. CL. BONAVENTVRAM VVLCANIVM

De AGATHIA reſtituto

Scazon.

MAGISTRA *vitæ Hiſtoria, quæ nihil pigræ*
Obliuioni iniuriæque ſeclorum
Patitur licere, laude perpeti dignos
A morte prohibet alitis vehens Famæ
Populos per omnes non ſolubili pennâ.
Sed ſæuientis ludus ille Fortunæ,
Qui vrbes & alta regna funditus vertit,
Sæpe obruit ſilentio obrutos leto,
Et perdit euitatque temporum vitam.
Ne nuper hoc tibi accidiſſe miremur
Felix loquendi laude, Agathia, at infelix
Inertiaque inſcitiaque lectorum,
Ni te rapaci vindicaſſet à fato
Felix & erudita cura VVLCANI,
Hominum vt fruaris luce, pars tui & magna
Aliis ſibique laude poſtuma creſcat,
Segetemque famæ hanc vindici ſuo linquat
Et Editori, quem loquetur omne æuum
Functo necem abſtuliſſe, mortuæ & vitæ
Dediſſe vitam, quæ perennis huic ſtabit,
Dum ſtatio terris fuerit, & ſtatâ Phœbus
Niueam recurret orbitâ aduehens lucem.

IANVS DOVSA F.

B. VVLCANII
NOTÆ ET CASTIGATIONES
in AGATHIÆ *Hiſtoriam.*

PAG. 1. Ἀγαθίου.] Auctor hic ab omnibus vocatur Ἀγαθίας, vt & ipſe de ſe loquens *pag. 3. lin. 22.* ἐμοὶ, Ἀγαθίας μὲν ὄνομα. In Epigrammatibus tamen interdum ſe vocat Ἀγάθιον.

Σχολαστικοῦ.] Hoc eſt, συνηγόρου, ſiue Aduocati. Erant enim inter alias Scholas ſiue Collegia, etiam Iuris peritorum Scholæ. vnde Scholaſtici dicti. Iuri verò ſe Legibuſque Romanis operam dediſſe teſtatur Agathias *pag. 3. lin. 23.* τέχνη δὲ, τὰ ῥωμαίων νόμιμα, καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες. & ſub initium libri tertij teſtatur ſe à mane in veſperum in porticu regia forenſibus negotiis implicari, vt pulcherrimo Epigrammate ad Silentiarium, quod reperies *pag.* huius editionis 195. cuius initium eſt ἐνθάδε μὲν χλοάζουσα, teſtatur ſe Iuris ſtudio occupationibuſque forenſibus ab agris & à ſyluis & ſuauiſſimo in iis auium concentu, & ab amoribus ſuis auelli; his verbis quibus Epigramma claudit,

— ἀλλά με θεσμοὶ
εἴργουσιν ῥαδινῆς τηλόθι Δορκαλίδος.

quod Ill. V. Ioſ. Scaliger ita vertit,

— Sed me Iuris tutela, piúſque
Dorcalide à tenera tā procul arcet honos.

Pag. 2. *lin.* 21. ἔπειτα πολλά:] Hæc ad lineam vſque 28. ad verbum γιγνώσκειν omiſit vetus interpres, cùm tamen elegantiſſimam contineant Poëtices commendationem è Platone deſumtam.

lin. 26. lege ἔχοντι.

lin. vlt. poſt ἀνδραποδισμοὺς ſubiunge τε.

Pag. 3. *lin.* 10. παιδείας τε οὐκ ἀποχρώντως ἔχων.] lege εὖ καὶ ἀποχρώντως

lin. 24. μύρειναν:] Falluntur qui Agathiæ patriā fuiſſe putant Smyrnam, quæ vel locus Corinthi, vel Corinthus ipſa fuit; Error inde meo iudicio natus, quòd apud Suidam ita legatur, Ἀγαθίας σχολαστικὸς σμυρναῖος: cùm τὸ σμυρναῖος non ſit nomen patriæ, ſed referendum ſit ad σχολαστικός. quòd nimirum ibi Scholaſticum ſiue Aduocatum egerit. tametſi Medicorum potius Scholis Smyrna fuit celebris, vt Iuriſconſultorum Berytus. *lin.* 6. à voce ἀλλὰ, vſque ad *lin.* 25. *pag.* 4. ad verbum ἀξίων. omiſſa ſunt à Perſona vetere Agathiæ interprete, quum tamen elegantiſſimè in his Hiſtoriam multum habere cum Poëtica affinitatis oſtendat; & patriam ſuam accuratè deſcribat; ac denique Hiſtoricorum ſui temporis adulatoria vitia perſtringat. quòd plerique eorum Encomia non Hiſtoriam ſcribere videantur.

Pag. 4. *lin.* 14. lege ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖον. *pag.* 5. *lin.* 14. lege potius dualiter ῥωμαίω. tametſi non verti *Romani erant*, ſed *à Romanorum partibus ſtabant*, quòd hæc nomina Stotzas & Gontaris Romanorum appellationes nequaquam eſſe videantur.

lin. 28. ἄωτα] ſi durius videtur ἄωτα interpretari *Inaudita* pro ἀνήκουστα, vt omnino Græcis eâ ſignificatione eſt inſolens vox, lege potiùs ἄτοπα καὶ παράλογα.

*Pag.*7.*lin.*26. οὐ νομάδες.] *Campeſtres*; Incertis ſedibus errantes, vt Scythæ: de quibus Horatius, *Campeſtres meliùs Scythæ, Quorum plauſtra vagas ritè trahunt domos.* Nam *Paſtores*, vt vertit Perſona, ſunt νομῆες.

*lin.*29. θείῳ θεραπείαν:] Nimis quàm ineptè Perſona *medelis*, vertit, cùm dicat Francos religione, & cultu numinis conuenire cum Romanis.

*Pag.*8. *lin.*26. ἐς ἐκείνου τοῦ χωροῦ:] ἐς accipio pro ἕως, vt & Hom. ἐς τὶ pro μέχρι τινός.

*Pag.*9. *lin.*10. ἐν ἔρσει.] Vitioſè in V. C. *lege* vnica dictione ἐνέρσει. Eſt autem ἔνερσις Nexus capillorum in acutum deſinens. qui quidem in viris vocatur κρώβυλος, in mulieribus κόρυμβος, in pueris σκόρπιος.

*lin.*22. θυνδέειχος * ἀλοὺς:] Tametſi non malè legi poſſit θυνδέειχος ἀδελφὸς, malui tamen veterem lectionem retinere, & lacunam ſupplere adiectione vocis νόσῳ: qua phraſi Agathias etiã alibi vtitur, νόσῳ ἀλοὺς, morbo correptus.

*Pag.*10. *lin.*14. lege οὐ τῶν πεδιασῶν δήπου τόπων καὶ ἀροτήρων. niſi mauis ſubaudiri τὸ, ἐοικώς.

*Pag.*12. *lin.*17. ἀλανῶ] ita V.C. legendum omnino ἀλεμάννω.

*Pag.*15. 16. οὐκ ἀειθμητῇ] Suidas in voce Ἀλιγέρνης legit οὐ σταθμητῇ, rectè. Eſt enim τὸ σταθμητὸν idem quod μετρητόν; vox Arriano familiaris.

*lin.*18. leg. οὐ τῶν ἐῤῥαθυμημένων.

*lin.*27. ἔνδηλοι] melius ἔκδηλοι.

*lin.*30. ἔδοξε ἀποπειρᾶσθαι] Suidas legit ἔδοξε χρῆναι ἀποπειρᾶσθαι.

*Pag.*16. *lin.*30. ἐκλύζετο] Emenda ἐλύετο.

*Pag.*18. *lin.*2. βουλλοτεραῖοι] ita V.C. Legendũ verò omnino βολατερραῖοι.

*lin.*19. παρῆγε] Suidas legit παρήγαγε. 20. ἐναλλάγδην] Verti, *Complicatim*, συμπεπλεγμένως. 28. οὐ δ' ἐπ.] Ita V.C. deprauatè. lege οὐ δ' ἐπ' αὐτούς.

Pag. 19. *lin.*8. ἀτάσθαλον] Vocabulis Homericis frequenter & valde appoſitè vtitur Agathias, quæ annotarem explicarem que ſuis locis per Homerum, niſi Homerum potiùs per Agathiam commodiùs aliàs explicare ſtatuiſſem. *lin.*14. μαθεῖν] Suidas rectius legit μεταμαθεῖν.

*Pag.*20. *lin.*3. οὐ σύνηθες] Suidas οὐ γὰρ σύνηθες.

*Pag.*21. *lin.*27. δυσθανατῶν] verti, *Cum more conflictans.* quâ voce in eadẽ fere ſignificatione vtitur etiam infra *pag.*94. *lin.*13.

*Pag.*22. *lin.*20. ὑπερήμει] Legendum omnino ὑπερημέκτει. hoc eſt *moleſtè & indignè tulit.* Frequens eſt apud Herodotum vſus Ionici verbi ἠμεκτεῖν, quod interpretatur Scholiaſtes δυσφορεῖν. & περιημεκτεῖν, hoc eſt ἀγανακτεῖν, δυσκολαίνειν, ἀνιᾶσθαι. moleſtiâ & mœrore affici: ita vt τὸ ὑπὲρ Agathiæ ſignificet ὑπερβολὴν, vt τὸ περὶ Herodoto τὴν περιοσότητα. *lin.*25. καὶ παιδείας μὲν αὐτῷ οὔτοι μάλα μεσῶς] Vitium eſt Cod. Ms. Legendũ omnino μετρίως. vt & Suidas legit, & Agathias hac ipſa *pag. lin.*19. vtitur, εἰ μετρίην ἐν μέρει καὶ εὐβουλίᾳ τῇ ῥώμῃ. multiſque aliis in locis hac phraſi vtitur.

Pag. 24. *lin.* 11. ὄνομα ἰλλυρικὸν] Perſona videtur legiſſe ἔρυμα. vertit enim, *Caſtello Illyrico.* *lin.*24. ὁμολογία.] Crediderim Agathiam ſcripſiſſe ὀγκολογία.

*Pag.*25. *lin.*15. μεταπύργια] Vitruuius hæc Interualla turrium appellat. *lin.*19. ἁρμοσταί] Moderatores vel Correctores rectius eos vocandos cenſui, quàm vt Perſona, legatos.

*Pag.*26. *lin.*4. μόνον] Perſona legit βόνον, quem etiam ſequutus ſum; tametſi codicis mei lectio magis placet. *lin.*17. ἐς νέωτα] Miſerè lapſus eſt vetus Interpres vertens *ad*

Neota

Neota oppidũ; qui error ipſum etiam Agathiæ interpolatorem ita ſubterfugit, vt in Indice Agathiæ annotarit, Neota oppidum. cùm ἐς νέωτα ſignificet ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος, in proximè ſequentem ſiue, nouum annum. Redintegratum enim eſt bellum ſtatim ineunte vere ſequentis anni. Ita enim orditur ſecundum librum Agathias, ἤδη δὲ τοῦ ἦρος ἐπιγινομένου. *lin.*22. τὰ ἀρχεῖα] verti *Archiua*, per quæ, eam Curiæ partem in qua hæc aſſeruantur intelligo.

*lin.*24. κιγκλίδων] Eleganter explicat Etymon vocis Latinæ *Cancellaria*, eiuſq. vſum, arcendo ſcilicet vulgo.

*lin.*26. ὀπαδῶν πρωτοστάτης.] Hunc Primicerium domeſticorum vocat Notitia Imperij. ita infra Agathias *pag.*39. *lin.*21. ζανδάλας τε ὁ τῶν ὀπαδῶν ἐπιστάτης τοῦ τε θητικοῦ καὶ τοῦ οἰκετικοῦ.

*Pag.*27. *lin.*vlt. κισπίνην.] Emenda καισιώνην.

*Pag.*30. *lin.*2. παλίωξιν] hoc eſt, vt rectè interpretatur citans hunc ipſum Agathiæ locum Suidas, ἐξ ἐπιστροφῆς δίωξιν. quod ἐπιτήδευμα ſiue artem, μεταστροφάδην ſcilicet, hoc eſt retrouerſim in fuga pugnandi, Agathias barbaris peculiarẽ fuiſſe ſcribit infra *pag.*60 *lin.* 5. vnde elegantiſſimum illum Hunnorum morem & quo pacto eà ratione multò grauiùs hoſtem lædebant petere potes. Eſt verò etiam παλίωξις, vocabulum planè Homericum, de quo aliàs, vt ſuprà pollicitus ſum, commodior erit dicendi locus. *lin.*13. καὶ θαμὰ τῇ σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι] Annotauit hunc locum in ſuis Animaduerſionibus Hadrianus Iunius lib. 1. cap. 4. & verſionem Perſonæ quę ſic habebat, *Et tubâ claſsicũ perſonante obtundi*: ſic corrigit, *Et confeſtim tuba claſsicum canente ad ſigna turmatim cogi.* addens, *Id enim eſt, meo quidem indicio* καταβομβεῖσθαι; *Inſtar apum examinis condenſari, vel apum more conuolare.* Ego hoc tantum Narſeti propoſitum fuiſſe arbitror, vt & equitum & equorum aures crebro tubarum clangore perſonarentur, eique aſſuefierent. Alia erant multa eo loco digniora quæ Iunij aut alioqui illius qui totum Agathiam interpolauit, obeliſco configerentur, cuius generis eſt illud, καὶ τὰ λήια ἐμιαίνετο; quod ille ita vertit, *Prædáque omnis conſpurcabatur*, pro *Segetes polluebantur*, cùm videlicet paſſim ſparſa iacerent cadauera. Verè autem Iunius caput illud hiſce verbis claudit: *Libri materiam naſci mihi video, ſi cunctas quæ in eo authore latent mendas ſanare, vel ſaltem ſtibio inducere velim.*

*lin.*23. βρετία] melius βρετίω.

*lin.*26. ὡς ὑδρουῦντος] lege, ἕως.

*lin.*29. καὶ ἃ] lege, τὰ.

*Pag.*32. *lin.*29 οὐ μάλα ἤρκεσεν ἐπαμῦναι] Verti *potuit*. Perſona videtur legiſſe ἤρεσκεν. Vertit enim, *Cùm fratri auxilia mittere nil placuiſſet.* *lin.*3. πυκνῆς] Teſtatus ſum in Epiſtola ad Lectorem me pleraque veteris Codicis vitia ita vt erant conſultò in hac editione reliquiſſe, eorúmque correctionem Notis reſeruaſſe. Legendum itaque omnino πικήνης, vt & verti, vel πευκεντίνης.

*Pag.*33. *lin.* 5. ἐν αὐτῷ δὴ τῷ αἰγιαλῷ τοῦ ἰονικοῦ κόλπου] Hoc loco Adriam vocat Ionicum ſinum. ſupra *pag.*31. dixit Adriam pertinere ad Hydruntem. hinc incipere Ionicum. *lin.*31. ἀλπισκοτίας] Quod alij pluraliter duabus vocibus dicunt ἄλπεις κοτίας, hoc Agathias ignoratione linguæ Latinæ vnica voce per genitiuum ſingularem protulit.

*Pag.*34. *lin.*22. ὑγιαλέοι] Verti *Sanâ*, ſiue integrâ *mente*; hoc eſt σώφρονες: opponit enim hos duci ipſorum, de

quo antea dixit, παραπλῆξ τε ἐγεγόνει, καὶ ἐλάστα περιφανῶς, καθάπερ οἱ ἔκφρονες καὶ μεμηνότες. Notum eſt illud Epicharmi, νῦφε. lin.31. μέλειν] frequens eſt in V. C. hic error, τὸ μέλειν pro μέλλειν, & vice verſa. Ex mea verſione facile erit cuiuis hæc talia emendare.

Pag.35. lin.25. ὡς καὶ ἐν αὐτῷ κεισόμενον πολέμου κατάρξεσθαι] Somniat Perſona cùm vertit, *ita vt vel dormienti ſibi liceret iam bellum inferre.* pro, *tanquam in ipſius poteſtate futurum eſſet bellum inſtaurare cùm vellet.* Nimis nota eſt phraſis, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, ad quam alluditur.

Pag.37. lin.16. παλιμβολία] Suid. παλιμβολία vtraque lectio eſt bona.

lin.31. περιστάγει.] Suid. παρεισάγει.

Pag.38. lin.6. οἱ δὲ ῥωμαῖοι] adde κύκλῳ. *lin.27.* ἐφ' ὁπωσοῦν καὶ σφαλέντα] Aut deeſt τὸ πταίσαντα, vel redundat τὸ καὶ.

Pag.39. lin.2. καὶ λίαν φρονοῦντι ἐῴκει] Perſona, *Et prudentiæ ſibi nimium vindicare.* Quàm aptè conuenit prudentia, cum eo quod præcedit θρασύς γε ἦν καὶ ὑψαγόρας. ſcilicet. Imò verò hoc in eo damnabat Narſes quòd ita eſſet peruicax & præfractus, neq. illum facti ſui pœniteret, ſed adhuc ſanguinariũ animum & cædem ſpirantem, præſeferret. Quò fit vt omnino legendum cenſeam φονῶντι. Suidas voce φονῶντες. οἱ δὲ λεόντειον ἐβρυχῶντο φονῶντες. hoc eſt, φονῆσαι περιγεγενημένοι. cædis auidi.

Pag.40. lin.9. θορύβῳ εἴχοντο] Non malè etiam legeris εἵποντο.

Pag.43. lin.3. οὐ δὲ ὡς πορρωτάτω] Aut παρέλκει τὸ οὐ δὲ. aut legendum coniunctim vna dictione ἀδεῶς. quâ voce ſæpe vtitur Agathias. *l.10* στεναγμῷ μέσοι] vetus Cod. aliam lectionem ad marginem habebat, στεναγμένοι. quæ & melior eſt, & Agathiæ vſitata, pro πεπληρωμένοι. *lin.11.* τὸν στρατηγὸν] lege τοῦ στρατηγοῦ. *lin.16.* ῥεῖθρα κασουλίνου] Citatur etiam hoc Epigramma Libro cui titulus, φιλοπόνημα Κωνσταντίνου υἱοῦ βασιλέως λέοντος τοῦ σοφοῦ περὶ τῶν τῆς δύσεως ἤτοι εὐρώπης θεμάτων, Themate vndecimo dicto λογγιβαρδίας: quem librum ad me miſit Cl.V. & de omni literatura optimè meritus Petrus Pithœus. eumque volente Deo, vbi libentem nactus fuero typographũ (nam ille περὶ θεμάτων ἀνατολικῶν iam antea à me editus eſt) in lucem emittam. In eo itaque Conſtantinus de Butelino ita ſcribit: ὅτι ἐπὶ ἡμερῶν ἰουστινιανοῦ, μᾶλλον δὲ ζήνωνος, παρέλαβον οἱ γότθοι τήν τε νεάπολιν, καὶ τὰς λοιπὰς παρακειμένας πόλεις, ὧν ἦρχε βουτελῖνος ὁ τῶν φράγκων στρατηγὸς, ὃν κατεπολέμησεν ὁ νάρσης παρὰ τὸν ποταμὸν Κασουλῖνον, καὶ τελείως ἠφάνισε, καθὼς τὸ ἐπίγραμμα λέγει. *lin.20.* pro χεῦμα Conſtantinus legit ῥεῦμα, & pro δηρὸν, δεινόν.

Pag.44. lin.1. ἀκολασία] Rara ſignificatione pro μωρία, vt & ἀκολασταίνω pro μωραίνω. *lin.5.* οὐ δὲ στρατηγὸς] adde διά.

Pag.47. lin.28. οὐ γαιήοχου μόνον ἀλλὰ καὶ ἐνοσίχθονος] Neſcio quid ſomniarit interpres quum vertit, *Non ſolùm Ægiochum Iouem experirentur.* Nam hîc nulla fit Iouis mentio. Vtrumque verò Epithetum Neptuno conuenit. γαιήοχος: quòd ſua humiditate terram contineat ne in puluerẽ areſcat. vel alia ratione quòd mare ſit terræ inſtar muri, vt Pind. ἐνοσίχθονος vel ἐννοσιγαίου, quòd terræ motum efficiat. vnde & Pind. Iſth.4. ὁ κινητὴρ γῆς ὄγχηστον οἰκέων: Neptunum ſignificans. *lin.31.* lege τῇ τοιᾷδε αὐτῇ.

Pag.48. lin.15. ὑφ' ἑνὶ γὰρ ὑφαίνονται λίθῳ] Vtitur metaphora quâ & Æſchylus in Prometheo, οὔτε πλινθυφεῖς

θυρεὺς δόμους προςήλυς ἴσαν. & de Scythis, οἱ πλεκτὰς ςέγας ναίουσι.

Pag.49. lin.7. καὶ ἀμαθέςερον τῆς διπλῆς ἐκείνης ἀγνοίας.] De duplici hac ignorantia vide Platonem in Sophiſta, quam ἀμαθίαν vocat τὸ μὴ κατειδότα, δοκεῖν εἰδέναι. Cùm is qui rem aliquam non intelligit, putat ſe intelligere. Ἀμαθία γὰρ θράσος, inquit Thucydides. & plerunque quo quiſque indoctior, eò confidentior. quod malum ſi quem occupet, facit ne magnos vnquam in vlla arte aut ſcientia progreſſus facere poſſit. Nam vt rectè ille, οἴησις ἐςὶ ἐγκοπὴ προκοπῆς. quod ideo hoc loco dicendum putaui, vt bona ingenia ab hac οἰήσει veluti certiſſima ſtudiorum peſte ſibi caueant.

Pag.50. lin.3. τοῦτο δὴ τὸ τῆς ὕλης χωρίον] verti, *Quod hac regio*, terrena nimirum, ſiue potius Terra ipſa. ita enim etiã infra *pag.146. lin.14.* ὕλης vocabulũ hac ſignificatione accipio.

lin.6. ἐν τῇ ἀσίᾳ καλουμένῃ χώρᾳ] Perſona ſui ſimilis turpiter & ipſe errat, & alios Græcæ linguæ imperitos in errorem trahit, vertens, *Trallis ciuitas olim in Aſia quæ Chora nunc dicitur.* Non animaduertit τὸ ἀσίᾳ hoc loco non eſſe nomen ſubſtantiuum ſed adiectiuum, poſitum pro ἀσιατικῇ. & τὸ χώρα. ſignificare, campum. Ego itaque ita verti, *Trallis vrbs in Aſio (nunc ita dicto) campo.* Eſt autem hic Campus, ſiue ager Aſiaticus, quem Homerus ἰλ. α. ἄσιον λειμῶνα vocat, dicens,

Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καΰςρου ἀμφὶ ῥέεθρα.

qui & καΰςριος & per dialyſin καϋςριος dicitur, à flumine qui loco eſt cognominis, & χώρα ipſa κεκαυμένη. Vide Euſtathium in Hom. & Dionyſium, & Strabonem lib.12. qui ad locum hunc Agathiæ explicandum optimè facit. Cauſam enim addit, quare Trallis totaque illa ad Mæandrum fluuium regio ſit terræmotui obnoxia: σχεδὸν δέ τι εὔσειςος ἐςὶ καὶ πᾶσα ἡ περὶ τὸν μαίανδρον χώρα, καὶ ὑπόνομος πυρί τε καὶ ὕδατι μέχρι τῆς μεσογαίας.

lin.10. χαιρήμονα ποιῶ ὁμοῦ] Simile huius Chæremonis exemplum commemorat Philoſtratus lib.2. βίων σοφιςῶν. in vita Ariſtidis; cuius verba operæpreciũ eſt hîc adferre: ἃ δέ γε ἐπῆλθεν ἔθνη, ἰταλοί τε εἰσι, καὶ ἑλλὰς, καὶ ἡ πρὸς τῷ δέλτα κατῳκισμένη αἴγυπτος. οἱ σμυρναῖοι χαλκοῦν ἔςησαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν σμύρναν ἀγορᾶς. οἰκιςὴν δὲ καὶ τὸν ἀριςείδην τῆς σμύρνης οὐκ ἀλαζὼν ἔπαινος, ἀλλὰ δικαιότατός τε, καὶ ἀληθέςατος. τὴν γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, οὕτω τι ὠλοφύρατο πρὸς τὸν μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μονῳδίᾳ, θαμὰ ἐπιςενάξαι τὸν βασιλέα, ἐπὶ δὲ τὸ ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσι, καὶ δάκρυα τῷ βιβλίῳ ἐπιςάξαι, ξυνοικίαν τε τῇ πόλει ἐκ τῶν ἀριςείδου ἐνδοσίμων νεῦσαι.

lin.21. χρήματά τε πλεῖςα ὅσα] Strabo lib.12. ἐπηνώρθωσε δ᾽ ὁ ἡγεμὼν χρήματα ἐπιδοὺς, καθάπερ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς γενομένης συμφορᾶς Τραλλιανοῖς, ἡνίκα τὸ γυμνάσιον καὶ ἄλλα μέρη συνέπεσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ τούτοις καὶ λαοδικεῦσιν.

Pag.51. lin.5. lege, Ἀνθ᾽ ὧν συγγενέες τοῦθ᾽ οἱ βρέτας. In dedicationibus enim ſubauditur verbum. Virg.

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

lin.12. leg. ξυνοικήκει.

Pag.53. lin.14. leg. τοῖς ῥωμαίοις.

Pag.54. lin.21. ἦν γὰρ ἐς ἅπαντα δραςήριος τε καὶ θαρραλέος] Lege hæc per parentheſin. δραςήριος autẽ barbaris Actiuus. vt & Galli *actif.* Hiſp. Biuo, Bullicioſo. Latinè Acer. & τὸ δραςήριον. (quod vocabulum Agathiæ eſt admodum frequens) Acrimonia in rebus gerendis. Horat.

— Acer Deiphobus Excepit hoſtes.

Pag.54. lin.26. σέλυμον.] Corruptè. lege ἔλυμον, panicum.

Pag. 55. *lin.* 3. lege περιφρόνων. *lin.*19. παραβαλλόμενον.] rectius περιβαλλόμενον. *lin.* 27. lege vnica dictione περιϊόντι.

Pag. 56. *lin.* 3. lege ἀκάτους, & dele diſtinctionem quæ eſt poſt ζεύξας. *lin.* 9. κοτταίσιν] rectius κοτταίσιον. *lin.* 17. ὅμως ἐμόχθει, &c.] rectius meo iudicio legitur apud Suidam ὅμως ὥσπερ τίς νεανίας ῥωμαλεώτατος ἐκ ἀπηγόρευσε, &c. *lin.* 18. φοράδην] Interp. *Impetu facto*, abſurdè: imo verò *Geſtatus*, lecticâ fortaſſis. *lin.* 28. ὄρνις ἢ οἱ κύνες] Herodotus in Clio, τάδε μέν τοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς πέρσεω ὁ νεκὺς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας. Εμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν οἱ πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. *lin.* 31. τότε δὴ οὐκ] legendum omnino vel εὖ vel οὖν, quod magis probarim.

Pag. 57. *lin.* 2. ἐς τὸν ἀγαθοῦ] addendũ meo iudicio δαίμονος. *lin.* 4. ἔμπνοι ἔτι ἄγοντο] rectius fortaſſis ἐξάγονται. *lin.* 12. ἐκ τῶν σκότου πυλῶν.] Eurip. Hecuba, ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας λιπών. ita Hom. πύλας ἄδου periphraſticè τὸν ἄδην vocat: per ingreſſum enim ſignificantur interiora Orci. Nam πύλη vocatur ipſe locus τῆς εἰσόδου: θύραι verò αἱ σανίδες. *lin.* 15. ὑπὸ τοὺς χθονίους] rectius ὑπὸ τοὺς ὑποχθονίους, &c.

Pag. 58. *lin.* 3. κεκαινονόμηται.] Legendum procul dubio κεκαινοτόμηται. *lin.* 8. τόδε τὸ ἄγος ἀντ' ἐκείνης] lege ἐκείνου videlicet ἄγους. ἄγος autem prius vocat μητροκτονίαν, poſterius μοιχείαν. quod eleganter per circumlocutionem vocat Homerus ἔργον ἀεικές. inquiens καὶ ἀναίνετο ἔργον ἀεικές.

Pag. 59. *lin.* 6. γεραίρουσι δὲ ἐς τὰ μάλιστα τὸ ὕδωρ.] Strabo de Perſarum religione ita lib. πέρσαι τοίνυν ἀγάλματα καὶ βωμοὺς οὐχ ἱδρύονται· θύουσι δὲ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ, τὸν οὐρανὸν ἡγούμενοι δία. τιμῶσι δὲ καὶ ἥλιον ὃν καλοῦσι μίθραν, καὶ σελήνην, καὶ ἀφροδίτην καὶ πῦρ καὶ γῆν καὶ ἀνέμους καὶ ὕδωρ. *lin.* 7. ὡς μηδὲ τὰ πρόσωπα αὐτῷ ἐναπονίζεσθαι, μήτε ἄλλως ἐπιθιγγάνειν, ὅτι μὴ πότου τε ἕνεκα καὶ τῆς τῶν φυτῶν ἐπιμελείας] Citat hunc Agathiæ locum Ioannes Brodæus in doctiſſimis ſuis in Epigrammata Græcorum Commentariis, ſed ita vt à Perſona fuit verſus, imò peruerſus his verbis: *Venerantur autem quàm maximè aquam, atque adeò vt ne hac quidem faciem abluant, nec eam quoquam pacto attingant, ſiue potandi gratia, ſiue arbores irrigandi, ſiue vt aliaſcunque.* Abſurda planè ſententia. Quis enim neſcit Ignem & aquam hominibus adeò eſſe neceſſaria, vt hominum ſocietate indigni olim fuerint habiti quibus eorum vſu interdiceretur? Neſciuit Romanus ille interpres, ὅτι μὴ ſignificare Niſi; vel Præterquam. Hoc enim vult Agathias, Perſas Aqua in neceſſariis tantùm ad vitam humanam rebus, potus nimirum, & irrigandi plantas causâ vſos fuiſſe, non autem ἄλλως, hoc eſt temere. *lin.* 9. τὸ δὲ πῦρ αὐτοῖς τίμιόν τε εἶναι δοκεῖ καὶ ἁγιώτατον.] Herodotus in Thalia; Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσιν εἶναι τὸ πῦρ. τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς, οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισίν ἐστι. πέρσῃσι μὲν δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου. Strabo. Τοὺς δὲ φυσήσαντας ἢ νεκρὸν ἐπὶ πῦρ θέντας ἢ βόλβιτον θανατοῦσι. Quanto verò in precio fuerit apud Perſas Ignis & Aqua, teſtatur elegantiſſimum Dioſcoridis Epigramma Anthologias lib. 3. tit. εἰς δούλους. quod quidem ita habet:

Εὐφράτην

Ευφράτlω μὴ καῖε φιλώνυμε, μηδὲ μιαίνης
Πῦρ ἐπ᾽ ἐμοί. πέρσης εἰμὶ, καὶ ἐκ πατέρων
Πέρσης αὐθιγενὴς. ναὶ δέσποτα. πῦρ δὲ μιῆναι,
Ημῖν τοῦ χαλεπῦ πικρότερον θανάτε.
Αλλὰ περιστείλας με, δίδε χθονί: μηδ᾽ ὄπι νεκρῷ
Λυτρὰ χέης. σέβομαι δέσποτα καὶ ποταμές.

lin. 10. *ἐν οἰκίσκοις τισὶν ἱεροῖς.*] Hæc templa apud Perſas vocabantur *πυρεῖα*, Straboni lib. 15. *πυραιθεῖα* dicũtur, qui & in Cappadocia multa fuiſſe Perſicorum deorum templa teſtatur, & Magos eorum ſacerdotes *Πυραίθυς* dictos fuiſſe. Ita Romani perpetuum in Capitolio ignem Veſtæ ſeruabant.

Pag. 62. *lin.* 1. *ὡς ἐν ταῖς βασιλείοις διφθέραις ἀναγεγραμμένα*] Verti, *vt in regiis membranis conſcripta.* Ita veteres Gloſſæ. *Διφθέρα, τὸ βιβλίον.* Membranum; Codex. Continebat verò hic Codex eorum qui tam ciuiles quàm militares dignitates adminiſtrabant nomina, genus, inſignia & ſtipendia, cum magiſtratus codicillis & principum mandatis. Is Codex poſtea Laterculi nomine eſt appellatus; vt & Cedrenus *πλινθίον* vocat à ſimilitudine videlicet & forma Lateris cocti. quemadmodum & olim Pugillares à triangulari forma ad imitationem literæ Δ, *Δέλτοι* & *δελτωτὰ βιβλία* dicta fuerunt. Huic verò Codici Laterculi nomen ſub Antoninis inditum fuit. Tertullianus enim qui eâ ætate vixit, agens aduerſus Valentinianos, vbi loquitur de animabus natura bonis, quas Valentinus beatas eſſe ſtatuebat, *Ex earum*, inquit, *laterculo & in Reges & in ſacerdotes allegare conſueuerat.* Erat verò Laterculum ſiue Codex ille de quo diximus, vel Membranaceus vel Membranâ obtectus. Ita Hiſpani, apud quos hodie multa exſtant antiquitatis veſtigia & præclara monumenta, Codicem vetuſtiſſimum vnde illi familiarũ ſuæ gentis genealogias petunt, vocant El libro del Bezerro. quod idem eſt atque *Διφθέρα*, ſiue Codex membranaceus. Rectè autem Etymologicus Græcus *Διφθέραι*, interpretatur, *γραμματεῖον, ἢ βιβλίον, ἢ βύρσαι.* Putidam verò, vt in aliis multis vocabulis, Etymologiam adfert, dictam *διφθέραν* quaſi *δυοφέραν, τὴν ἐν τοῖς δύο μέρεσι φέρουσαν γράμματα.* *lin.* 14. *τοσοῦτον*] lege *τοσοῦτο.* *lin.* 25. *τῆς ὀλόρυ.*] Annotauit hunc locum olim Hadrianus Iunius lib. Animaduerſorum primo, vbi meritò nimis quàm ridiculam Chriſtophori Perſonæ verſionem exagitat. Et rectè caput illud hiſce verbis claudit: *Libri materiam naſci mihi video, ſi cunctas quæ in eo authore mendas ſanare vel ſaltem ſtibio inducere velim*: cuius viri hoc loco authoritatem interponere libuit, vt intelligant maleuoli quidam homines & alieni laboris obtrectatores iniquiſſimi, quàm parum huius interpretis verſione adiutus fuerim.

lin. 31. *Τὸ ἀκραιφνὲς ἐκεῖνο τῆς παλαιῶν ὀνομάτων καὶ ἐλευθέριον*] Hadr. Iunius lib. & capite modò citatis hunc locum ita vertit: *Qui enim fieri potuit vt pura illa veterum nominum libertas, quæ, (omitto rerum naturam) cumprimis eſt proficua & oportuna, in agreſti & barbarâ linguâ conſeruetur?* alienius paulò cum à mente Agathiæ, tum verò à proprietate vocum Græcanicarum. Ego malui vertere: *Qui enim fieri poterat vt puritas illa veterum nominum & natiua gratia, & præterea (nam hoc eſt, τὸ πρέπον, familiaris

liaris admodum Agathiæ phraſis) rerum ipſarum naturæ congruens, valdéque accommodata, in agreſti quadam ineptiſsimáque lingua conſeruaretur? τὸ ἐλευθέριον enim, ſiue τὴν ἐλευθεριότητα interpretor non *Libertatem*, ſed τὴν μὴ κατὰ κιβδήλειαν χάριτα: hoc eſt, natiuã minimeque fucatam vel adulterinam gratiam & venuſtatem. Nam quod Perſona vertit, *verã illam & liberam veterum nominum pronuntiationem*, nimis eſt abſurdum.

*Pag.*63. *lin.*2. γεγανωμένος.] Hadr. Iunius legit γεγαννυμένος, & vertit, *Delinitus*. mihi magis placet mei veteris codicis lectio γεγανωμένος. tametſi & γάννυσθαι & γανῶσαι eadem ſignificatione accipiantur. Suidas tamen hunc locum citans legit γεγαννυμένος. *lin.*2. δίαιταν τε λαχὼν ἔς τι βαρβαρικωτάτην] Hadr. Iunius eodem loco id ita vertit, *viuendi genus parum ciuile ſequutus*. quod in Græco textu quem ipſe ibi allegat, eſt βαρυτάτην: quod quũ interpretatur, *Parum Ciuile viuendi genus*, parum commodè ſententiam Agathiæ exprimit, quæ hæc eſt, Choſroën natione barbarum & lingua, exiguos in philoſophia progreſſus facere potuiſſe: etiamſi interpreté habuerit qui ſibi Græcorum philoſophorum ſcripta in Perſicam linguam verterit, quòd lingua illa parum ad hoc ſit idonea.

*lin.*19. τοῦ κρείττονος πέρι] Had. Iun. *de ſummo bono*, imò *de Deo* vſitata admodum Agathiæ huius vocabuli ſignificatione. ibid. ἀνακυκλοῦντας] Suidas legit ἀνακυκλῶν. non ita rectè.

*lin.*20. αὐτοῖς] legendum omnino, αὐτῷ *Deo* ſcilicet, nõ *ſummo bono*. cui non conuenit id quod ſtatim ſequitur τὸ ἀξύγχυτον. *lin.*21. γραμματικοῦ.] Suidas legit γραμματιστοῦ. *lin.*22. οὔτε μὴν βίῳ ἀρίστῳ ἐκδεδιῃτημένοι] Hadr. Iun. *nedum elegantiore vita educti*. Ego verti *ſed nec ſatis frugi homines*, hoc eſt vitæ parum probæ. *lin.*23. ὑπερβάθμιον τὸ λεγόμενον πόδα τείνειν] Citat hoc prouerbium Suidas in hunc modum: ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν] ἀντὶ τοῦ ἀτάκτως ποιεῖν τι. cui adiungit teſtimonium anonymi vt ſæpe facit authoris. οὐδὲ ὑπερβάθμιον πόδα ῥιπτῶν κατὰ τὸ λόγιον εἰς τὴν θεοσέβειαν, ἀλλὰ μέτρα δείζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια. γνησίῳ καὶ καθαρῷ συνειδότι μεταχειρίζων τὰ περὶ τοὺς θεούς. Cui explicationi locus eſt planè geminus apud Marinum in vita Procli qui iuſto ordine illum proceſſiſſe ad Platonis μυσταγωγίαν inquit his verbis: ἐν ἔτεσι γοῦν οὔτε δύο ὅλοις, πάσας ἐκείνῳ τὰς ἀριστοτέλους συνανέγνω πραγματείας. λογικάς, ἠθικάς, πολιτικάς, φυσικάς, καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτας θεολογικὴν ἐπιστήμην. ἀχθέντα δὲ διὰ τούτων ἱκανῶς ὥσπερ διά τινων προτελείων καὶ μικρῶν μυστηρίων, εἰς τὴν πλάτωνος ἦγεν μυσταγωγίαν, ἐν τάξει, καὶ οὐχ ὑπερβάθμιον πόδα κατὰ τὸ λόγιον, τείνοντα. E quibus facilè intelligitur Agathiam de iis loqui & prouerbiale hoc loquendi genus vſurpare, qui non iis artibus ac diſciplinis quibus oportebat inſtructi, neque iuſto ordine progredientes, ad grauiſſimas haſce & periculoſiſſimas de Deo quæſtiones temere agitandas ſe conferunt. quibus, aut aliis eius generis vtinam non hodiè οἰνοπωλεῖα frequenter, vt Agathiæ ætate τῶν βιβλίων πωλητήρια perſonarent. quãuis in his ipſis audiantur quotidie multa hiſce indigniora.

Pag. 64. ἐκολῴα, καὶ μακρηγορῶν ἐκ ἀνίει] Homer. ἰλ. β. θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα; hoc eſt, ἐθορύβει, tumultuabatur, nullumque verborum finem faciebat. Nam ita rectè explicat Agathias Homericum illud Therſitæ epitheton ἀμετροεπής. *lin.*15. θαμὰ ὁμιλῶν τῷ θηρικλείῳ

εὐκλείῳ] Hæc, & præcedentia à *lin.* 13. ab his verbis ἐς γὰρ τὰ δώματα, ad hæc vſq. verba, *lin.* 19. ἀλλὰ γὰρ &c. omiſit Perſona, conſultò arbitror, vt parum à ſe intellecta. Interpolator Agathiæ in hac de Vranio narratione multa eſſe vitiata & mutila teſtatur, quæ nimis prolixum futurũ fuiſſe dicit omnia retexere; adſcribam tantum, inquit, verba pluſculorum (credo addi debere *verſuum*) quæ vno loco deſunt: quæ quidem dum Latinè vertit, prudentiùs meo quidem iudicio feciſſet, ſi cum aliis ſexcentis locis prætcriſſet, neque attigiſſet. Nam quòd illud θαμὰ ὁμιλῶν τῇ Θηρικλείῳ interpretatur, *frequenter cum promâ condâ colloquens*, nimis eſt friuolum ac putidum. Fefellit illum articulus fœmininus τῇ præpoſitus voci Θηρικλείῳ. Fœminam itaque aliquam ſignificari ratus, legit Θηρικλείᾳ, vertitque *Promam condam*. quæ tamen vox, ſi proba eſſet, Ianitricem potius ſignificaret, quàm eam quæ Cellæ vinariæ curam gerit, quod muliebre officium apud veteres fuiſſe nequaquàm probauerit: Ego itaque non Θηρικλείᾳ, ſed τῇ Θηρικλείῳ legendum eſſe, vt habet meus Codex Ms. cõſtanter affirmo, & ſubaudiendam eſſe vocem κύλικι. Verti itaque, *Thericleũ poculũ frequenter ori admouens*, ſiue, *frequenter contrectans*: eleganti planè ſignificatione verbi ὁμιλεῖν. Dicebatur autẽ veteribus Thericleum poculum, auritum & capacius, quo Herculem olim vti ſolitum author eſt Alexis. Fidẽ facit Athenæus lib. Dipnoſ. 12. qui & hæc adiicit, ὅτι ἡ κύλιξ ἐστιν ἡ Θηρίκλειος σαφῶς παρίστησι Θεόφραστος ἐν τῇ περὶ φυτῶν ἱστορίᾳ. διηγούμενος γὰρ περὶ τερμίνθου, φησὶ τορνεύεσθαι ἐξ αὐτῆς κύλικας Θηρικλείους. Primum verò horum poculorum inuentorem fuiſſe ſcribit Thericlem quendam Corinthium figulum, à quo & poculo nomen. Euſtath. in ἰλ. σ poculum hoc Θηρικλεῖον vſurpari ſolitum ſcribit, Θηρίκλειος ſcilicet & Θηρίκλειον. vt omnino neceſſe ſit in priori ſubaudiri, κύλιξ: in poſteriori, ποτήριον. Vult autem ita dictum vel ab authore Thericle, vel quòd θηρίων μορφαὶ αὐτῷ ἐνετυποῦντο. quòd ferarũ figuræ in iis efformatæ eſſent: ἢ διότι θῆρας κλονεῖ. σπένδουσι γὰρ κατ' αὐτῶν κύλιξι τοιαύταις. Sed de his plus ſatis. Illud obiter monebo, loco Athenæi iam citato pag. edit. Baſil. 232. lin. 39. legendum ὦ γαῖα κεραμῖτι, σε Θηρικλῆς ποτὲ ἔτευξε. *lin.* 17. ἑωλοκρασία] Potus qui multo antè miſtus ſiue temperatus fuit. ἕωλα enim τὰ ἀρχαῖα. Vnde & ἑωλόνεκρος, ὁ πρὸ πολλοῦ τεθνηκώς. Vocatur & λατάγη, τὸ λεῖμμα (non vt in Suida legitur λῆμα) ποτηρίου. hoc eſt τὸ λείψανον. *lin.* 20. ἀφιγμένος] verti *adductus*. eâ ratione quâ ἀφῖγμαι ſignificat παραγέγονα. *lin.* 26. αὐτοῦ] verti, *ibi*. aut ſi mauis, lege αὐτός που.

Pag. 65. *lin.* 5. ἀϊλάμιος] aliás ἀϊλάλιος, fortè, ἀϊλάξιος. *lin.* 7. ἄκρον ἄωτον.] Ita vocant quod in quaque re eſt ſummum & præſtantiſſimum. Callimachus:

Δηοῖ δ' οὐκ ἀπὸ παντὸς ὕδωρ φορέουσι μέλισσαι,
Ἀλλ' ἥτις καθαρή τε καὶ ἀχράαντος ἀνέρπει
Πίδακος ἐξ ἱερῆς ὀλίγη λιβὰς, ἄκρον ἄωτον.

Pind. θάλλων μουσικῆς ἐν ἀώτῳ.

lin. 23. διελάνθανον ἅπαντες] pone notam diſtinctionis poſt διελάνθανον, & lege ἅπαν τε εἶδος, &c.

Pag. 68. σεμνότατον ἔργον καὶ πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον. vide pag. 120. lin. 27. καὶ τὸ λεγόμενον, ἐν τῷ πίθῳ φιλεργοῦντι τὴν κεραμείαν] De hoc prouerbio ita Tarrhæus & Didymus Prouer-

biorum Græcorum collectores accuratiſſimi: *παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς πρώτας μὲν μαθήσεις ὑπερβαινόντων, ἀπτομένων δὲ εὐθέως τῶν μειζόνων, τουτέστι τῶν παρελθόντων τὰς πρώτας μαθήσεις, καὶ ἐφιεμένων τῶν τελευταίων. ὡς εἴ τις μανθάνων κεραμεύειν, πρὶν μαθεῖν, πίνακας ἢ ἄλλο τι τῶν μικρῶν πλάττειν, πίθῳ ἐγχειροίη. Δικαίαρχος δὲ φησιν ἕτερόν τι δηλοῦν τὴν παροιμίαν, οἱονεὶ τὴν μελέτην ἐν τοῖς ὁμοίοις ποιεῖσθαι, ὡς κυβερνήτης ἐπὶ τῆς νηὸς καὶ ἡνίοχος ἐπὶ τῶν ἵππων.* Atque vtinam magnum illud Hollandiæ ſidus Tarrhæi, Didymi, Zenobij, Apoſtolij, ac præcipuè Diogeniani Adagia Græcè ſeorſim edidiſſet, ſuaſq. ad illa Annotationes adiecisſet; neque ita Græca Latinis miſcuiſſet. melius, meo quidem iudicio, de vtraque lingua meritus fuiſſet. Quo verò ſenſu Agathias hoc prouerbium vſurpet, ipſemet declarat, ex iis quæ præcedunt. *πλὴν ἀλλ' ἐδ' ὡς ἀνήσω τοὐμὸν, ἐδὲ παύσομαι ἔστ' ἂν ὁ ἔρως μὲ ἄγῃ, εἰ καί μοι τις νεμεσήσειεν, ὡς ὑπερτέρων ἐφιεμένῳ.* Nam & antea dixit ſe ſcriptionem hiſtoriæ, quod præcipuum *ἔργον* eſſe debebat, *πάρεργον* facere, idque præter ſuam voluntatem, quòd nimirum praxi forenſi volens nolens per totum diem vacaret, vt conſuleret rei familiari. meminit etiam huius prouerbij Apoſtolius, in adagio, *ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν.*

*Pag.*69. *lin.*7. *τὸ μέρος*] fortè *τὸ αὐτῶν μέρος.*

*Pag.*70. *lin.*5. *ὑποτοπήσας τὸ ἄχθος*] Ita V.C. ſed legendum omnino eſt *ὄχθος.*

*Pag.*71. *lin.*16. *καθευδοῦσι*] rectius *καθιδρῶνται*, id eſt, conſederint.

*lin.*29. *ἐτύγχανε γὰρ ἐναλλάγδην ἔχων τὼ πόδε ὑπὲρ τὸν αὐχένα τοῦ ἵππου*] Secutus ſum verba authoris. Quiſnam verò ſit hic poſitus pedum in ceruice equi, aut quænam hæc ſeſſionis ratio, planè non intelligo: ſuſpicor locum non vacare mendo. *lin.*31. *ὡς ἀνασεισεῖοντα*] Vel lege vnica dictione *ἐπανασεσεικότα* vel *ὡς ἀνασεσεικότα.*

*Pag.*72. *lin.*15. *οἷς γε οὐδὲ ὄνομα νεὼς ἱκνεῖτο*] Suauiter ſomniabat Perſona quum vertebat, *vt apud quos non antea fuiſſet celebre aliquod fanum: pro, quippe quibus ne nomen quidem nauis erat auditum.* neque enim poſſum quin ſubinde aſpergã aliquid hiſce Notis ex craſſioribus interpretis illius erroribus, vt ſciant Lectores quàm parum Latinis verſionibus ſit fidendum, niſi ad Græci textus fidem reuocentur.

*Pag.*74. *lin.*1. *βάρβαρον καὶ ἀσφαλές.*] Ita vet. cod. ſed legendũ omnino *ἀφελές*, hoc eſt, rude; vt & Suidas legit. *lin.*2. *χαλαίτερον*] *χαλαιότης ἡ μέλλησις & ἐπιμονή.* *lin.*8. *ὀλίγους γὰρ εἶχε ἄρα στέλλειν*] Ita V.C. Putaram legendum *εἶχε ἄρα δοκεῖν.* atque ita verteram, *ſi ita videretur.* Ioſ. Scal. mauult legere *ὀλίγους ἔδει γε ἄρα.*

*Pag.*75. *lin.*18. *καθάπερ πανικοῦ δείματος ἐμπεσόντος*] Miror hoc prouerbium à Tarrhæo non citari. Vide Suidam in *Πανικῷ δείματι.* qui Panicum hunc pauorẽ excitari ſcribit, *ἐπὶ τῶν στρατοπέδων ἡνίκα αἰφνίδιον οἵ τε ἵπποι καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκταραχθῶσι, μηδεμίας αἰτίας προφανείσης.* Pind. Nem. hos *δαιμονίους φόβους* vocat, inquiens *ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν.* Cauſam prouerbij adfert etiam Suidas: *ὅτι τὰ ἀνὰ αἰτίας τῷ πανὶ ἀνετίθεσαν.* Cicero frequenter hoc vtitur: Scis quædam, inquiens, *πανικὰ* dici, item *τὰ κενὰ τοῦ πολέμου.*

*Pag.*78. *lin.*31. *πρὸς τὰ κοινὰ ῥαθυμίαν τῷ τῆς ἀπραγμοσύνης ὀνόματι σοφιζομένων*] Perſona, *Qui ſub imperitia nomine deſidiam in Rebus publicis velit.* nugæ. Imo qui ſuam circa publicum

licum væcordiam, *curioſitatis fugam falſa appellatione vocant.* Locus eſt elegans in eam ſententiam in Plutarchi lib. De diſcrimine adulatoris & amici. ἐν μὲν γὰρ ταῖς στάσεσι καὶ τοῖς πολέμοις ὁ θουκυδίδης φησὶν, ὅτι τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη. μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. vbi vis vocabuli σοφίζεσθαι explicatur eleganter per ἀνταλλάττειν τὴν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων. Ἀπραγμοσύνην verò ita accipio vt opponitur πολυπραγμοσύνῃ.

Pag. 79. *lin.* 15. τὰ προεγνωσμένα μεταμανθάνειν] Perſona, *præcognita velle iteratò perdiſcere.* Ridéſne, an potius lectorem ridere iubes? Verti itaque, *Priora inſtituta immutare*; vel, *à prioribus inſtitutis deſciſcere.*

lin. 19. ὧν μὲν δεῖ μεμνῆσθαι] verti *Quæ curæ eſſe oportebat.* vtitur enim Agathias hoc verbo μέμνημαι pro ἐπιμελοῦμαι, eadẽ planè ſignificatione quâ Homerus, cuius mirus eſt imitator. Coniungit verò illud verbum Homerus vel cum Genitiuo caſu, vt ὀδυσσ. ω. — εὖ μέμνητο ὀδυσσῆος. Vel cum accuſatiuo caſu, vt ἰλιαδ. ι. καὶ μέμνημαι τάδε πάντα. vbi Euſtathius monet notandum eſſe verbum μέμνημαι apud veteres non ſolum vulgari illa & cõmuni ſignificatione accipi pro Meminiſſe; ſed etiam accipi pro ἐπιμελεῖσθαι, hoc eſt Curam gerere, vt in illo, μεμνέωτο δρόμου, & μεμνῆσθαι πατρὸς καὶ μητρός. hoc eſt curam gerere. quod Vlyſſes, Troiam verſus abnauigans, Penelopæ mandarat. Qua etiam ſignificatione idem Euſtathius accipi vult τὸ μνήμων, in eo dicto, μισῶ μνήμονα συμπότην: vbi μνήμονα non vult accipi pro memore heſternorum peccatorum conuiualium, ſed pro eo qui eſt ἄγαν ἐπιμελητὴς τοῦ συμποσίου. μισοῦμεν γὰρ, inquit, τὸν ἐν τοιούτοις ἐπιμελούμενον καὶ ἐπιτάσσοντα. quod quidem eo magis dignum eſt notatu, quo vulgatior eſt error in vſu illius dicti, Odi memorẽ compotorẽ: cùm potius dicendum eſſet, Odi nimis accuratum vel imperioſum conuiuam. Malo enim etiam συμπότην Conuiuam interpretari, quàm Compotorem. Si enim συμπόσιον Conuiuium rectè ex Ciceronis ſententia dicimus, bene etiam συμπότην, Conuiuã. niſi fortè συμπόσιον Conbibium interpretari velis: ſed hæc παρέργως. *lin.* 24. πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ πόνων ἔχειν τιμῶντο] Lege meo periculo πόρων. eâ ſignificatione quâ dicitur μέγας πόρος αὐταρκείας. προτιμᾶν verò eſt hoc loco φροντίζειν., vt apud Ariſtophanem οὐδὲν προτιμῶ σου. *lin.* 26. ἐπιχειρεῖν] Infinitiuus Atticè pro Imperatiuo.

lin. 30 οὔτε οὕτω] lege οὔτε αὐτοὶ οὕτω.

Pag. 81. *lin.* 23. τὸ ἀνόητον.] Rectius meo iudicio legeris ἀνόητον vt etiam verti. *lin.* 30. πῶς] melius fortaſſis ὡς.

Pag. 82. *lin.* 5. κακοδαιμονίαν.] Verti, *Animi feritatem*, quòd commodius vocabulum non occurrat; tametſi non ignorem κακοδαίμονας Malegeniatos dici poſſe. Nam quòd Perſona κακοδαιμονίαν vertit *Infelicitatem*, non placet. *lin.* 21. τὸ ἴδιον] verti *affines.* ἰδιότης enim eſt συγγένεια.

Pag. 83. *lin.* 16. ἐπὶ τῷ κειμένῳ] verti, *ob cædem cõmiſſam*: κείμενον enim interpretor τεθνηκότα. κεῖσθαι enim veteribus vſurpabatur pro πεπτωκέναι, vt ὡς δ' ἕκτωρ νῦν ἐν πεδίῳ κείμενος; & pro τεθάφθαι, vt ἔνθα μὲν αἴας κεῖται: & pro τεθνηκέναι, vt κεῖται πάτροκλος. Nos etiam vulgari noſtro idiomate Teutonico dicimus *Nederlegghen*, Interficere: quod puto reſpondet

Latino verbo Sternere. vt Sternere leto. *lin.*19. ποία δέ τις ἀσεβείας ὑπερβολή] Legendum omnino ἀσεβείας vel δυσσεβείας.

*Pag.*85. *lin.*6. σκελβονας] lege σκέβωνας. Suidas ita vocatos ait Latinis τοὺς τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερομένους.

lin. 23. ἐμπεριόνημα] vide paginam 109. lin.27.

*Pag.*87. *lin.*11. ζκύρεις] verti *Scrupis inuoluti.* Perſona, *Veſte oblonga præpediti.* quam veſtem putet neſcio.

*Pag.*88. *lin.*13. ὡς αὖ μὴ οἷόν τι.] Ita habet Ms. Cod. Legendum verò planè ἰόντι, vel potius, ὡς ἂν μὴ οἱ ἰόντι. *lin.*20. ἔτι μόνον] lege ἔτι μὲν οὖν: & *lin.*24. προσαύτη γιώλοφα.

*Pag.*89. *lin.*12. ἐξ ἐφεσρίδων] verti, è *pellibus.* *lin.* 19. ἀσπίδας καὶ πέλτας προβέβλωντο] hoc eſt, Scuta & peltas prætendunt. Neſcio quid Romano illi in mentem venerit, vt verteret, *Sentibus plerunque muniuntur.*

*Pag.*91. *lin.*15. περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν] Verti, *ad horam diei ſextam, pleno iam foro.* hoc eſt, ſub meridiem; quod nos Antuerpiæ diceremus, *Te Beurs tijt*, vel *A temps de bourſe.*

lin. 23. πρύμναν ἐκρούοντο] *puppim paulatim retrorſum preßit.* Perſ. *remulco ceßim abibat.* quod fit quum ſenſim retronauigatur non inuerſa naui. Qui enim ita retrocedit, ad puppim remigat, quod facit ne videatur apertè fugere, paulatim ſe ſubducens, ne hoſtibus terga vertens, vulnera auerſa accipiat.

Pag. 92. *lin.* 32. ἐξ ὑπερδεξίων βαλλόμενοι] *Ex editioribus locis icti.* Perſona ſibi ſimilis, *à peritißimis* vertit.

*Pag.*94. οὐκ ἐνεγκόντες ἄνδρας δυσθανατῶντας] verti *Non ſuſtinentes impetum hominum cum certa propemodum morte luctantium*; hoc eſt, præſentaneæ mortis metu extrema tentantiū. Verg. Vna ſalus miſeris nullam ſperare ſalutem. Suidas explicat δυσθανατῶντα, βιαίως τὸν βίον καταστρέφοντα.

*Pag.*97. *lin.*14. Νιγρετῶ.] Verti *Ninguori*: ſeruans vocabulum Apuleij lib. De mundo; vbi antea legebatur *Nigrori.* Vide Notas meas in Ariſtotelem de Mundo, eiuſque interpretem Apuleium.

*Pag.*98. *lin.*14. περὶ τῇ θαλάττῃ παρατεταγμένῳ] Rectius meo iudicio παρατεταμένῳ. *lin.* 28. ἐν χρῷ] familiaris admodum Agathiæ phraſis, pro πάνυ ἐγγύς. *lin.* 30. ἦχον] βρύχημα. Battritum. Perſ. *ſtridorem & crepitum.*

*Pag.*99. *lin.*1. καὶ τὴν προνομαίαν ὥσπερ τινα ὕσπληγγα περιδινοῦσων, &c.] hoc eſt, *Promuſcidem inſtar flagelli torquens.* Eleganter Caſſiodorus Promuſcidem, Manū naſutam vocat. Elephantos cōmuni periculo vtriuſque partis in aciem productos, quòd frequenter in ſuos conuertantur, (quo nomine etiam Communes hoſtes ſunt vocati) teſtantur variæ hiſtoriæ. Inſigne verò exemplum & huic planè geminum commemorat Appianus in bello Hiſpanienſi.

*Pag.*101. ἀμοιβαδὸν] Verti *Ex ordine*, vel *deinceps*, ἐφεξῆς. *lin.*19. ἐδόκει] Legendum omnino ἐῴκει.

*lin.*21. τῇ ὑστεραίᾳ] *poſtridie.* Perſ. *demum.* Ibid. ἀνὰ τὸ στάδιον] *ad vnum circiter ſtadium*: tametſi non ſum neſcius στάδιον etiam ſignificare locum prælio deſtinatū. *lin.*25. κοῦφοι ἀεὶ ἐσταλμένοι] *leuiter ſemper armati*, ſiue ἐσχεδιασμένοι. Perſ. *quippe qui ad res vacuas ſemper inanéſque mitterentur.* quid hoc monſtri? *lin.*30. ἀπεκτονότες.] lege οἱ ἀπεκτονότες.

*Pag.*102. *lin.* 32. παλαμναίῳ ξίφει] Verti, *Vindice gladio*; homicidiorum ſcilicet. Nam παλαμναῖος eſt φονεύς. & παλα-

& παλαμναῖοι dicuntur qui διὰ παλάμης hoc eſt manu cædem committunt. Et Ζεὺς παλαμναῖος, qui eiuſmodi homicidas punit. Non malè quadrat huic loco dictum Seruatoris noſtri, πάντες οἱ λαβόντες (hoc eſt qui vſurparint) μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. Hoc verò παλαμναῖον ξίφος *pag.* 114. *lin.* 22. δικαστικὴν μάχαιραν vocat.

Pag. 108. *lin.* 1. ὑπερβολὰς κνυκάτου] hoc eſt ἀνορθώσεις, vt interpretatur Suidas, cacumina vel iuga.

Pag. 109. *lin.* 27. χρὴ δὲ οὐ τῇ ῥοπῇ] Verteram *Sceptrum*, inſigne videlicet regium, quod Pindarus Doricè vocat σκᾶπτον, vnde & reges σκηπτοῦχοι vocantur. ῥοπὴν autem ea ſignificatione acceperam ac ῥόπαλον, id eſt, clauam, adductus authoritate Euſtathij, qui ῥόπαλον etiam ſceptrum dici poſſe affirmat, nõ tamen omne σκῆπτρον eſſe ῥόπαλον. Quum verò vtrunque ſit βακτήριον, id eſt, baculus; crediderim nihil aliud inter hæc diſcriminis fuiſſe quàm quòd ῥόπαλον ſummâ ſui extremitate incuruum fuerit; σκῆπτρον, rectum. Varro autem noſtri æui; magnus, inquam, ille Ioſ. Scaliger, qui feliciſſimis auſpiciis in hanc Academiam venit quum Agathias meus Græcus pariter & Latinus iam ad calcem vergeret, pro οὐ τῇ ῥοπῇ legendum cenſuit οὐ τῇ πορπῇ. cui heroi, quum omnes rei literariæ σκηπτοῦχοι meritò aſſurgant, an non ego gregarius, vt ita dicam, & vnus è multis qui Palladis caſtra ſequuntur miles, concedam? præcipuè cùm idem noſter Agathias ſupra lib. 3. pag. 85. lin. 23. βασιλικὸν ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος vocet; vbi Tzatem in regem Lazorum à Iuſtiniano Imperatore inauguratum, regiaque παράσημα ſiue inſignia ei miſſa ſcribit.

Pag. 110. *lin.* 22. οἷς τῶν τιμωρειῶν ἀνεῖται τούτων νεμεσῶμεν] putarim ponendã eſſe notam diſtinctionis poſt τὸ, ἀνεῖται, vt ad τούτων ſubaudiatur ἕνεκεν. in quam ſententiam etiam verti.

Pag. 112. *lin.* 3. καὶ τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν εἶχ' ὥς τε μόνον] Traiecta eſſe verba monuit me idem Ioſephus Scaliger. Legendum itaque, καὶ τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν μόνον εἶχ', ὥστε πρὸς ὄνειδος: diſtinctionem tamen ponendam putarim poſt τὸ εἶχ, & poſt τε, γένος: atque ita vertendum: *ſtudiúmque ſuum tantum non in hoc collocabat, vt vniuerſam Romanorum nationem contumelia afficeret. Atqui etiam hoc graue erat & valde manifeſtum hoſtilis animi argumentum. In quo verò præcipuè laborabat & machinabatur, aliud quid maius etiam hoc latebat.* *lin.* 8. διαλύειν τὸ μέρος] adde vel ſubaudi αὐτοῦ, vt ſit τὸ αὐτοῦ μέρος. vt & ſupra *pag.* 69. *lin.* 7.

Pag. 113. *lin.* 6. ἦ γὰρ τὸ διαῤῥήδην] ſecutus filum verborũ Agathij, verti *Dicebat enim apertè*, &c. Sed accuratius locũ perpendenti videntur verba illa, ἦ γὰρ τοῦτο διαῤῥήδην per parentheſin legenda, & pro μεμελητημένων Legendũ πεπλημμελημένων. vt ſit ſenſus: *fortitudinem id eſſe cenſens, regéſque decere, (dicebat enim hoc apertè) ad male facta adiungere impudentiam.* vel, *de iis quæ commiſſa ſunt non erubeſcere.* *lin.* 20. τῷ γὰρ οὐ λίαν ἔνδηλον] τῷ interpretatus ſum pro τινι. quò ſit vt *lin.* 23. poſt τὸ ἁρμόζοντα ponendam cenſeam notam interrogationis.

Pag. 114. *lin.* 22. δικαστικὴν μάχαιραν] Supra pag. 102. lin. 32. vocauit παλαμναῖον ξίφος. *lin.* 23. ὅτι τοῖς ὀρεῦσιν ἥμενοι] ὀρέες; vel vt Homerus eos vocat οὐρῆες, ſunt ἡμίονοι, id eſt, Semiaſini ſiue Muli. Hodie in Hiſ-

paniis idem mos etiam retinetur; vt facinoroſi aſellis inſidentes ad ſupplicium vectentur; niſi fortè aliquis primariæ nobilitatis ſit, qui quidem mulæ inſidet. Præcedunt etiam facinoroſum præcones, alta, vti hic, voce proclamantes. *Eſta es la Iuſticia que manda hazer ſu mag.d à fulano,* (additur enim nomen facinoroſi, & facinus ipſum) & ad extremum addit hoc Epiphonema, *Quien tal haze que tal pague*: quæ formula eandem fere habet ſententiam quam hæc Agathiæ verba, *παρεγγυῶντι δεδιέναι τοὺς νόμους, καὶ φόνων ἀδίκων ἀπέχεσθαι.*

Pag. 115. lin. 2. περὶ αὐτὸν] Legendum omnino *αὐτῶν*, vt & verti.

lin. 11. κατηγορημάτων] Ita Vet. cod. Emenda meo periculo *κακηγορημάτων.*

Pag. 116. lin. 27. τὴν ὀθνείαν.] Ita Vet. cod. Lege *τῶν ὀθνείων ἐφίεσθαι, ſemperq́; aliena appetere.* quod, neſcio quo pacto in verſione mea omiſſum, adiice.

Pag. 118. lin. 10. τῷ ὀθνείῳ δίειν] Rectius *ὀθνείων.*

Pag. 119. lin. 5. ἀπεκάλουν] hoc eſt: *ἐνεκάλουν. lin. 7. ἐκ παρθνοίας*] Rectius fortaſſis *ἐκ παροινίας.*

Pag. 120. lin. 28. ἄρξοντα] Rectius *ἄρξοντας.*

Pag. 123. lin. 20. εἶχ' ἴσον. Corruptè. Lege *εἶχ' ὅσον.*

Pag. 125. lin. 13. τῆς στρατιᾶς ἡδομένων] Collectiuè dictum, vt Grammatici loquuntur, duriuſculè tamen, niſi mauis legere *τῶν τῆς στρατιᾶς.*

lin. 17. ὑφελὼν ἠρέμα καὶ ὑποχαλάσας τοῦ νόμου τὸ λίαν ἀκριβὲς καὶ ἀπαθάστευτον] hoc eſt, *De ſummo iure nonnihil detrahens, legiſque rigiditatem auſteritatemque temperans atque edulcans.* Perſona, *depreſſo paulatim ereptóque demum permagno illo ſuperboque imperatorio nomine.* *lin. 18. ἐφῆκε μὲν τὸ ἔγκλημα.*] *Remiſit quidem crimen,* hoc eſt, condonauit. Perſ. *Titulum quidem ipſi permiſit*: ſed infinitum eſſet huius hominis ineptias perſequi. *lin. 21. ἀποσώσατο*] vitium Codicis Ms. corrige *ἀπώσατο*, ſubmouit. aut ſi priorem lectionem ſeruamus, vertendū eſt, *Vitæ illius pepercit*: rectius tamen *ἀπώσατο.* *lin. 25.* ab his verbis *ἦν δέ τις*, &c. ad illa verba vſq. *καὶ τοῖς ἑξῆς ἐπιχειρητέα* pag. 127. lin. 24. omiſſa ſunt à veteri interprete.

Pag. 128. lin. 18. ἐν δὴ] Rectius, *ὢ δὴ. Quocirca.*

Pag. 129. lin. 7. καὶ ὅπως ὄντινα τρόπον] vel *τὸ ὅπως*, παρέλκει. vel, ex ſententia Ioſ. Scaligeri *ὁποῖον τινα*, &c.

lin. 10. τῆς μαμαίας, ἀρχῆς τῆς] dele comma poſitum poſt *μαμαίας*, idque pone poſt *ἀρχῆς.*

Pag. 132. lin. 25. φειδοῖ τοῦ παιδὸς καὶ τῶν κοινῶν τῆς κηδεμονίας νομίμων] hoc eſt, *reſpectu pueri, & communium curationis pupillaris legum.* Antea enim *ἡγεμόνα*, id eſt, curatorem ei inſtitutum Iſdigerdim dixit. Eſt autem *κηδεμὼν, ἐπιμελητής.* & *κηδεμονία, ἐπιμέλεια.* Perſ. *ſiue quia parceret puero, communibúſque liberis procreandis & legibus.* Quid ſomnias Romane? Nihilo verò magis placet Interpolator, vertens *& communis in adoptione iuris.*

Pag. 134. lin. 6. ἀτάκτους τροπάς. Rectius *ῥοπάς.* momenta.

Pag. 136. lin. 4. ἀλλ' ὅσον ἂν θείαν ἤδη θεᾶσθαι τὴν φλόγα] Inſigne codicis Ms. vitiū. lege *ἀρθεῖσαν.* quo loquendi genere ſæpius vtitur. *lin. 14. ἐν τοῖς.*] lege *ἃ ἐν τοῖς*, &c.

Pag. 140. lin. 12. ἔτι δὲ τὰ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων συμπόσια ἐτελεῖτο.] verti, *Conuiuia natalitia agitabantur.* Tertullianus lib. de Idololatria: *Circa*

officia

officia verò priuatarum & communium ſolennitatũ, vt togæ, purpuræ, vt ſponſalium, vt nuptialium. vt Nominalium; quibus in verbis notandus eſt ordo & ſeries ipſa feſtorum; quæ inter Saturnalia cenſeri poſſunt, vt & Strenarum, quæ inter omnes populares agitabantur, vt Septimontij inter montanos, & Brumæ, de quibus etiam alibi Tertullianus. Erant inter Saturnalia etiam inter Chriſtianos & Nominalia. *lin.16.* ἐκ τοῦ διῄξεινε] Rectius fortaſſe διὰ τοῦ διῄξεινε, vt Ptolemæus loquitur.

lin.22. καὶ ἦχος τὶς βαρὺς καὶ ἄγριος ὥσπερ χθονία βροντὴ ἐκ τῆς γῆς ἀναπεμπομένη;&c.] Hoc genus terræmotus, Ariſtoteles lib. De mundo μυκητίαν vocat, inquiens, γίνονται δὲ καὶ μυκητίαι σεισμοὶ σείοντες τὴν γῆν μετὰ βρόμου. Seneca Natur. quæſt. lib. 13. Antequam terra moueatur, ſolet mugitus audiri, ventis in abdito tumultuantibus.

Pag.141.lin.2. νιφετῷ δὲ ὀλίγῳ ὑπερραίνοντο] verti *Ninguore minuto*. Perſ. *leuiter cadente niue*. longè à mente authoris. Differentiam Niuis & Ninguoris vide apud Ariſtotelem de mundo, & Notas in eum meas.

lin.12. ὀπίνειον] Nauale. Perſ. arcem facit.

Pag.142.lin.7. ὅτι τε αἱ χλαμύδες σανίδες καὶ τὰ ῥάκη τὰ ὑποπόρφυρα εἰς τόδε αὐτῷ ἀπετελοῦντο] Significat falſis criminationibus diuites ab Anatolio maieſtatis pulſatos, vt eo nomine proſcriberentur, & eorum bona fiſco vindicarentur. Quarè applicabat eorum poſtibus Apices imperiales cum purpura, quibus proſcribebantur. Eſt aliquid tale apud Cedrenum. Nam liberi damnatorum maieſtatis οὐ κληρονομοῦσι τῶν πατρῴων ὑπαρχόντων. *lin.9.* τὴν εἰς βασιλέα δύνοιαν προϊσχόμενος] Hic locus facit, vt quæ antea περὶ χλαμύδων σανίδων dixit, non incommodè intelligi poſſe videantur de Crimine concuſſionis, quòd nimirum prætextu mandati Imperatorij & terrore poteſtatis, illicitè ab opulentioribus multa extorſiſſet atque abſtuliſſet, quod & indicat per ea quæ ſubdit, καὶ ταύτῃ ἅπαντα ἐσφετερίζετο. *lin. 17.* ξυνεχώρει] vtitur eodem verbo infra pag. 158. lin. 1. *lin.24.* καθάπερ οἱ στιγματίαι:] Ad hæc verò ſtigmata quibus ſcelerati non expiati in hac vita, apud inferos cognoſcuntur, elegans extat locus apud Claudianum lib. 2. vbi Rhadamantus ita ad Ruffinum,

Quid demens manifeſta negas? en pectus inuſtæ
Deformant maculæ, vitiiſque inoleuit imago,
Nec ſeſe commiſſa tegunt.

Cuius loci monuit me doctiſſimus iuuenis flos nobilitatis Hollandicæ Ianus Douſa F. *lin. 26.* εὐτυχέστερος ἄρα ἦν ἐν αὐτοῖς ὁ πεπονθὼς τοῦ ἐσομένου] *felicior fuerit qui iam punitus eſt* (in hac vita ſcilicet, vt pote vel violenta morte, vel alio aliquo ſupplicio affectus, atque ita expiatus) *quàm qui puniendus manet*; nimirum poſtquam ex hac vita non expiatus violenta morte, deceſſerit. Hoc enim ſequeretur ex ſententia Platonis paulo antè allatâ. Neque enim illa eſt Platonis ſententia, quam illi affingit Interpolator Agathiæ, *feliciorem omnino putandum illum qui terræmotu extinctus ſit, quàm qui ſaluus euaſerit*: ſed flagitioſum aliquem ſi terræmotu, vtpote violenta morte expietur, feliciorem eſſe flagitioſo qui è terræmotu ſeruatus, poſt mortem flagitiorum ſuorum pœnas ſit daturus. à quibus ille vt violenta morte expiatus liber eſt futurus. Neque enim illud τοῦ ἐσομένου ſignifi-

cat,

cat, *Qui ſaluus euaſerit*, vt vertit Perſona, & Interpolator ſequitur, ſed quem ſoſpitem è terræmotu pœna poſt hanc vitam manet. Quæ ſequuntur in Agathia, ab iis verbis *lin.*27. ἀλλ' ἐκείνε μὲν τὴν δόξαν &c. ad verbum λεγόντων pag.143. lin.1. omiſſa ſunt ab interprete.

*lin.*28. ὡς μάλιστα ἑατέον] ita Vet. cod. Non dubitem autem quin legendum ſit ἀνετέον. atque ita verti. Interpolator ; *maximè permittendum eſt.* *lin.*29. μεταβάλλοιντο τὰ ἐπὶ τὰ μέτρια] Lege μετεβάλλοντο ἐπὶ τὰ μέτρια.

*Pag.*143. *lin.* 27. περινοστοῦντες, τὰς λεωφόρους ἐδίδου] Dele comma quod eſt poſt περινοστοῦντες, idque repone poſt λεωφόρους. *lin.*28. ἐφιλοφρονοῦντο] dele comma.

*Pag.*144. *lin.*28. τὸ μέρος] lege τὸ αὐτὸ μέρος.

*Pag.*145. *lin.*23. διαθερομένε] rectius διαθερμαινομένε. *lin.*24. πάχυς] melius meo iudicio ταχύς. quo modo etiam Perſona videtur legiſſe.

*Pag.*146. *lin.*3. κατήδει τὸ, &c. Legendum omnino κατηδεῖτο. *lin.*14. τὸ γὰρ τῆς ὕλης ἁμαρτημάτων] Verti *Defectuum terræ*, hoc eſt, vitiorum quæ terræ accidunt. Nam per ὕλην videtur ſignificare Terram ipſam. vt & ſupra pag.50. lin.3. τοῦτο δὲ τῆς ὕλης χρεῖον ποικίλα παθήματα ὑποδέχεσθαι πέφυκε. Ibid. ὥσπερ ἄρα καὶ δὴ] hæc parentheſi ſunt includenda, & pro δὴ legendum δεῖ, vt ſit ſenſus, ſi modò par eſt inquirere in hos terræ defectus.

*Pag.*147. *lin.*vlt. φόρε] Interpres videtur legiſſe φλώρε: quem & ſequutus ſum.

*Pag.*148. *lin.*28. δρῶντες ἐπὶ τὰ εἰθισμένα] hoc eſt, *quæ conſueuerant agentes.* Perſona quid ſibi velit neſcio, vertens, *ſecretum dum facerent.*

*Pag.*150. *lin.*22. de Seſto vrbe loquens, quæ nulla alia re celebris eſt, quàm Leandri amore & morte & Herus lucerna. Perſona, ſibi planè ſimilis, illud τῷ λύχνῳ τῆς ἡρῶος] vertit, *Ex illo heroum cœtu.* quo quid dici aut fingi poteſt abſurdius?

*Pag.*151. *lin.*2. δεκατώτηέιον] Eſt etiam hodie Turcarum δεκατώτήειον, hoc eſt, vbi exiguntur decimæ & portoria mercium à mancipibus Turcarum. Fuit etiam qui Belgas δεκατωτηείῳ omnibus ſeculis inaudito onerare voluit, ſed fruſtra.

*Pag.*152. *lin.*5. διελέλυτο ἡ τοῦ ἐξύρματος οἰκοδομία] Suidas ita legit, διέλυτο ἡ τοῦ μεγίστου κλίσματος οἰκοδομία.

*lin.*7. οἰκίας] Vide num rectius legi poſſit οἰκεῖα. hoc eſt, *ſua.*

*Pag.*153. *lin.* 13. περὶ τὰ χρώματα ἔσειν] Rectius χρήματα. *lin.*15. ταῦτα ἦν ἥτε ἄλλη] Corruptè. Emenda ταύτῃ ἥτε ἄλλη, &c. *lin.* 20. προσελθὼν] Etiam hoc in Vet. cod. malè: lege προσελθών. *lin.* 22. ναύειον] *nauale.* Perſ. *promontorium.*

*Pag.*154. *lin.*12. ſequentia ab his verbis ἦσαν γὰρ οἱ μάχιμοι vſque ad hæc verba pag. 155. lin. 4. τὴν ἀργίαν. omiſſa ſunt à veteri interprete.

*lin.*15. σχολαρίους] vide Suidam.

*lin.*17. ἐν ταῖς προόδοις] frequentiſſima eſt hæc vox in Nouellis Iuſtiniani. *lin.*29. καὶ ἐκ τοῦ] lege ἢ ἐκ τοῦ. vel καὶ ἢ ἐκ τοῦ, &c.

*Pag.*155. *lin.*15. καὶ τὴν νίκην ἀσμενεστάτην] Suid. legit καὶ περιχαρεῖς γε τὴν νίκην. *lin.*18. χέττε κώμην] Perſ. *Chettumeſum.*

Pag. 156. *lin.* 1. ἠρέμουν] Verti, *quieti ſubſtiterunt.* Perſ. *taciti conſiderabant.* *lin.* 22. τὸ γὰρ ἔκμετρον πανταχοῦ φυλακτέον τοῖς ἔμφροσι] φυλακτέον interpretor, vitandum, cauendum, eaque ratione lego ἔκμετρον. non vt videri alicui poſſit

ἔμμε-

ἴμμετρον. *lin.* 26. καὶ αὐτὸ] legendum omnino καθ' αὐτὸ, vt conſtet ſenſus.

Pag. 157. *lin.* 13. καινοτομίας.] verti, Inſolentiam, hoc eſt nouitatem.

lin. 28. ὁρμῶσαν] non incommodè etiam legi poſſit ὀργῶσαν. dicitur enim etiam aliquis rectè ὀργῶσαν ἔχειν τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα. ὀργᾶν enim eſt ἐπιθυμεῖν.

Pag. 158. *lin.* 1. οἷς γὰρ συνεκεχώρητο, &c.] Eodem verbo vtitur ſupra pag. 142. lin. τοῖς δ' ἐπενένδετο καὶ συνεχώρει. *lin.* 10. Lacunas ita explendas putaui τὸ δὲ θεράσος φλεκτὸν καὶ ἀξύμφορον. ἐκοῦν τῆς μὲν ὀργῆς τὸ βέλτιστον. atque ita commoda meo iudicio ſententia efficitur. *lin.* ἐρυμάτων] adde τε.

Pag. 159. *lin.* 22. καὶ εἰς στενότητα συνεσπειρημένοι] Legendum omnino συνεστειλημένοι.

Pag. 160. *lin.* 2. ἀμεταστρεπτὶ] hoc eſt ἀντὶ παλιώξεως. Vide quę ſupra annotaui ad pag. 30. lin. 2. *lin.* 14. ἀπειρηκότες] hoc eſt, κεκμηκότες, feſſi.

Pag. 161. *lin.* 12. ὑπόδρασμος] alibi ὑπόδασμος. alibi ὑπόμοιρα; eâdem ſignificatione. *lin.* 16. πρῶτος] rectius πρῶτον vt Homerus. *lin.* 17. ὑπηνήτης] hoc eſt ὁ ἄρτι ἐμπιπλάμενος τὸ γένειον θριχώσεως. Nam ὑπήνη dicitur ἡ ὅλη τρίχωσις τοῦ γενείου. Hom. οδ. κ. νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς πρῶτον ὑπηνήτῃ, hoc eſt, γενειήτῃ. Gloſſ. veteres, γενειάζω Barbeſco, γενειήτης Barbeſcens, & γένειον Barbamentum: Ineptè Perſ. vertit *Pubeſcens.* *lin.* 27. φροντιστήρια] Interpretatus ſum Philoſophica collegia ad differentiam τῶν διδασκαλείων. Διδάσκαλοι enim propriè dicebantur, Poëtæ Dithyrambici, Comœdi & Tragœdi: φροντισταὶ verò dicebantur οἱ περὶ τὸν σωκράτην, διὰ τὸ φροντίζειν περὶ ἀλλήλων. vel διὰ τὸ μηδέποτε παύεσθαι φροντίδος. *lin.* 31. ἁμίλλας τοῖς χρώμασι μεμερισμένας] verti, *Certamina equeſtria coloribus diſtincta.* Notæ ſunt ex Caſſiodoro & aliis, quatuor aurigarum factiones, totidem anni temporibus coloribus ſuis reſpondentes, Praſſina, veris viriditati: Roſea (ſiue potius Ruſſea) æſtatis incendiis. Candida, Autumni niuibus. Cærulea ſiue Veneta, hybernis imbribus.

Pag. 162. *lin.* 22. ἀκροστόλια] Ita dicuntur τὰ ἄκρα τῆς νηός. apud Suidam in voce περίμβολα vitioſe legitur ἀκρόστομα pro ἀκροστόλια.

lin. 23. καπωτῆρας] Rectius κωπητῆρας. *lin.* 26. παραγνυμένου] Rectius mea ſententia παρειμένου, vt & verti.

Pag. 163. *lin.* 14. ὑπὸ τῷ σάλῳ,] lege ὑπὸ τοῦ σάλου. *lin.* 25. ἅτε δὴ αὐτοῖς] lege αὐτοί. ita enim requirit ſentẽtia. *lin.* 28. καὶ τὰς δρεπανώδεις τούτων αἰχμὰς] Videtur παρέλκειν vox τούτων: neque enim referendum eſt ad δόρατα, ſed ad harpagines. *lin.* 31. ἀπεπνύετο.] melius ἀπεπνύσετο.

Pag. 164. *lin.* 1. ἀχρήστου ποταμοῦ ἐμπιπλάμενοι] Videtur per Sarcaſmum inſultare Barbaris vt ebrioſis & potui addictis. Verti itaque *inſueta potione ingurgitati* ſiue repleti: vt pro ποταμοῦ legam πτίμου. ἄχρηστον autem interpreter, non *Inutilem*, ſed *inuſitatam*. Neque enim aſſueuerant ingurgitandæ aquæ. *lin.* 10. ἅτε δὴ νεότατος] Suidas legit νεώτερος ὤν, & rectè. *lin.* 23. ἐκ τῶν ναυαγίων φορᾶ.] Ita malo legere, quàm φθορᾶ. vt ſignificet fragmenta tabularũ naufragarum vndis iactata & ad ipſos delata. ναυάγιον enim non tantùm Naufragium, ſed etiam fragmentum tabulæ ſignificat. Virg.

Scuta virûm, tabulæq́ue, & Troïa gaza per vndas.

Pag. 165. *lin.* 9. ὥσπερ φορητὸν ὑπάρχον]

χον] Rectius meo iudicio & ſententiæ conuenientius ἀφόρητον, vel οὐ φορητόν. *lin.* 14. ἐς ἄγαν] melius, ὡς ἄγαν. *lin.* 24. ὅτι μὴ ὡς ὁδοῦ πάρεργον] Vide eandē phraſim ſupra pag. 68. lin. 17. ὁδοῦ καὶ βίου πάρεργον γίνεται.

lin. 28. ὑπερβάλλειν] lege ὑπερβάλλοιεν.

Pag. 166. *lin.* 10. ἀνόητον γὰρ καὶ ἄλλως τοῖς ἡττωμένοις ξυνδοξεῖν.] Antiquum obtinet Perſona, vertens *Cum victis ſentire, vbi conciliari victores poſſunt.* quum ſit ſenſus; Extremæ dementiæ eſſe victis ſe adiungere, & in ſocietatem ignominiæ cum eis venire, cùm liceat victoribus adiungi, & communi cum eis laude frui. *lin.* 25. διαφρυεῖσθαι] Legendum omnino διαρρυεῖσαι.

lin. 30. ἀλλ' ἡ μὲν παντελὴς τοῖνδε τοῖν γενοῖν ἀνατροπὴ καὶ ἡ κατάλυσις χρόνῳ ὕστερον ξυνηνέχθη] hoc eſt, *Abſolutiſſima verò harum duarum nationum* (Vtrigurorum videlicet & Cutrigurorum) *poſtmodò accidit.* Perſ. *adeo vt generationem, hic prorſus amiſerit.* At tu lector, ſi libeat huius verſionem cum archetypo vel meâ interpretatione conferre (nam ego paucula tantum ex innumeris erratis annotaui) dices eum ſenſum communem amiſiſſe quū hæc ſua deliramenta Lectoribus obtruſit. Certè infinitis in locis perinde ac ſi ægrorum ſomnia narrantem aliquem audias, ridebis.

Quæ ſequentur quiſquis es lector, ſuis etiam locis in hunc modum corrige.

Pag. 3. lin. 3. ἀνηστίφορα 8. ἐν οἷς 28. ζοφεῖα. Pag. 6. lin. 17. πανσυδεί. lin. 10. ἦπερ. Pag. 9. lin. 1. ὅσον 7. παρηώρηνται 10. ἀνέρος 18. ἦπερ. Pag. 11. lin. 11. φιλικὸν. ibid. αὐτοῖς. Pag. 11. lin. 28. τύραννον. Pag. 12. lin. 7. χαριεῖσθε 8. θήσεσθε 13. lege ἐκόπη οὐ μάλα πη. Pag. 14. lin. 24. καὶ lege κατ'. Pag. 15. lin. 23. τῇ 31. τετραμμένῳ. Pag. 16. lin. 5. ἀπήλυσία. Pag. 17. lin. 1. ἀπορρῶγες 2. ἐκτεινόμεναι 10. ἐπήλυσιν 13. τῆς ξυνεπομένων. Pag. 18. lin. 18. ἥκει 28. οὐδ' ἐπ' 31. τοῦ leg. τῷ. Pag. 19. lin. 3. θαμιναὶ 11. γεγένησθε 12. φαίνεσθε. Pag. 20. lin. 14. ξυνηνεχθεῖσι 27. περιαλώμενος 28. ταύτῃ. Pag. 22. 10. ἀγερθέντος 13. πλησιαίτατα 30. ὅται. Pag. 24. lin. 9. ἐγκεῖσθαι 26. οἱ 17. διασκεδασθέν. Pag. 28. lin. 19. ἐκείνου. Pag. 31. θαμά. Pag. 43. κάππεσαν. Pag. 48. lin. 12. πρὸς. Pag. 51. lin. 26. καταλιπεῖν. Pag. 52. 2. δὲ. Pag 54. 24. ᾤχετο. 60. 2. ἔτι lin. 20. κρατήσαντας. 63. 18. ἀγειρομένους. Pag. 66. lin. 18. ὅς lege ὥς. Pag. 71. lin. 19. εἴχεσθε. 76. 28. πλέον. 32. μετασκευάσαι. 79. 13. δόξομεν. 80. 21. ὑμεῖς. Pag. 83. lin. 7. ἐναγχῶς 32. ὑμᾶς. 86. 3. διανέμοι 6. μοχθεῖν 12. τεταγμένοι 23. παραιρουμένῳ. 88. 27. δὴ. 90. ἀγγελιαφόρεσιν. 91. ἀρκτῴων 23. τό, τε. 98. 23. κυματωγῇ. 95. 2. πρὸς γ' αὐτοῦ. 98. 8. γένεται. 99. 8. περσῶν 11. ἐπαιρόμενοι 19. ἠνώχλουν.

Pag. 100.

Pag.100.lin.16. ἐπιμηκέος 22. σιδηρεῦς 24. τοιοῖσδε. Pag.103.6. ὑπηρετῶν. Pag.107.lin.2. χεῖσθαι. 109.5. καταβοὴν 14 ὡς. 110. 26. ἀνερῆξαι. Pag.111. lin.1. συναναξανεῖται. 112.2. ἐνεδίδου. 112 12. τυράννῳ. Pag.115. lin.12. φροντίσαντες. 116.19. διαμέλλειν. 117.18. τούτους. Pag.118.23. ἐνσκήψασα. 119.21. μελλόντων. 122.2. ὑπερέχοντες 30. τῷ παραλόγῳ 32. ἄλλος ἄλλοθεν. 126.23. παραγινόμενος 29. τ' αὐτά γ'. 127. ξυνέχον. 132.29. πεσσοπολεμήσας 32. τεττάρων. 134.14. συμφέρεσθαι. Pag.178.lin.31. ὡς ἂν 32. δεδουλωμένους. 140.1. ἐπαγωγῆς. 150.29. καθ' αὐτὸν 30. ὁμιλήσαι. 151.2. προθέσει. 156.31. ἀγωνισομένους. 159.32. ἐπισπαόμενοι. 162.3. διαιρούμενος 18. διηνεμένην.

In Latina AGATHIÆ *editione hæc ita emenda.*

Pag. 5.*lin.*6.*lege* Cauades. 9.31. Alemanici. 10.18. deceſſerit. 11.16. tyranno 28. noſtraſque. 14.25. violentiæ. 15.21. ageretur. 20. 16. Fulcari. 26.4. Cæſenem. 30.13. potitus 14. noxia ſunt. *Pag.*34. 20. quod quidem *lege* quod telum. 38. 13. infeſtantibus. 44.20. ille. 46.31. hæc terræ regio. 47.22. Sidirus ſiue ferreus. 55.22. in varias *lege* in ita varias. 59.13. nomine 36. hos. 65.4. addiſcentem. 66.36. perueniret. 67.7. ad Colchos 25. dormire *vel potius* reſidere. 81.3. Athanaſium. 82.37. inuolutos. *Pag.*95. 38. agmine. 101.35. nefarij. 103.1. ductus. 118.15. demum. 120. 1. ſermones, *vel*, rationes. 122.7. De quo *lege*, Quocirca. 123.32. æqualis. 129.32. Cauade. 132.3. proterue. 137.1. fumoſus, *adde* ſpiritus. 145.35. ventum. 148.39. Adhæc. 157.2. incuſarant.

INDEX

Authorum & clarorum Virorum qui in AGATHIÆ hiſtoria citantur.

AGATHIAE *Daphnica.* 2.25.

Alexander Polyhiſtor hiſtoricus. 55.35. & 56.23

Alexander Medicus. 137.13

Anthemius machinarum ſtructor. 137.3

Ariſtoteles. 136.37

Aſinius Quadratus De rebus Germanicis. 12.2

Athenocles Aſſyriorum Medorumq. res geſtas ſcripſit. 54.36

Beroſus Babylonius. 54.36

Bion hiſtoricus. 55.34

Cteſias Cnidius hiſtoricus. 55.39

Damaſcius Syrus Philoſ. 60.39.

Diodorus Siculus. 48.15. 56.1.

Diogenes Philoſ. Phœnix. 61.1.

Dioſcorus Medicus. 137.13

Eulamius Phryx, Philoſophus. 60.40.

Eutychianus iunior. 3.14.

Hermias Phœnix Philoſ. 61.1.

Herodotus. 51.27

Iſidorus Gazæus Philoſ. 61.1

Iſidorus machinarum fabricator. 140.1.

Iuſtiniani Nouellæ. 133.4

Metrodorus Grammat. 137.10

Nonni Panopolitæ, Dionyſiaca. 122.8.

Olympius Iuriſperitus. 137.11

Paulus Cyrus Florus, De templo Conſtantinopolitano. 140.22

Pindarus. 64.12

Plato. 60.32. 61.6. 126.28. 135.16.

Priſcianus Lydius Philoſophus. 60.40

Procopius Rhetor. 48.3. 112.14. 125.12. 126.40. 128.14. 129.32.

Pyrrho. 60.5

Sergius Perſicæ linguæ in Græcam interpres. 129.25

Sextus Empiricus. 60.6

Simplicius Cilix, Philoſ. 60.40

Symmachus Aſſyrica & Medica ſcripſit. 54.36

Uranius Syrus Pſeudophiloſophus. 59.12

Xenophon. 51.27

Zeno Rhetor. 137.29

Zoroaſter, Oromaſdes. 54.25

IN NOTAS BON. VVLCANII

IN AGATHIAM.

A.

Acer. 5.B.40
ἀκολασία. 4.B.25
Acrimonia. 5.B.42
ἄκρον ἄωτον. 8.B.43
ἀκροςόλια. 17.B.11
Adr.Iunius expenſus. 3.A.40.7.A.3. & 7.A.36.& 7.B.4. 7.B.14.
Agathiæ interpolator notatus. 3.A.2. 8.A.20.
ἀμαθία. 5.A.6
ἀπειρηκώς. 17.A.25
ἀπραγμοσύνη. 11.A.15
ἁρμοσταὶ. 3.B.39
ἀσία χώρα. 5.A.25
Aſius, ſiue Aſiaticus campus. 5.A.35
ατάσθαλος. 3.B.2
Athenæus correctus. 8.B.29. 9.B.15

B.

Brumæ feſtum. 15.A.9

C.

Κακοδαιμονία. 11.B.29
Cancellaria. 4.A.15
καταβομβεῖται σάλπιγγι. 3.A.39
κεῖται. 11.B.39
κηδεμονία. 14.B.29
χώρα ἀσία. 5.A.25
κιγκλίδες. 4.A.14
Collegia iuriſperitorum. 1.A
Concuſſionis crimen. 15.A
Correctores. 3.B.40
κόρυμβος. 3.A.19
κρώβυλος. 2.A.18

D.

Δαιμόνιοι φόβοι. 10.B.35
Δεκατάλλιον. 16.B.8
Δέλτοι. 7.A.37
Δελτωτὰ βιβλία. 7.A.37
δικαστικὴ μάχαιρα. 13.A.9
διδασκαλεῖα. 17.A.40
διδάσκαλοι. 17.A.42
Διφθέραι. 7.A.25
διπλῆ ἄγνοια. 5.A.4
δυσθανατεῖν. 12.B.3
Domeſticorum primicerius. 3.A.18
δρασήριος. 5.B.38.
δυσθανατεῖν. 3.B.12

E.

Εκολώα. 8.B.41
τὸ Ελληνίζειν τῶν ὀνομάτων. 8.A.5
ἠμεκτεῖν. 3.B.20
ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος. 13.A.42
ἐναλλάγδην. 2.A.45
ἐν χεῷ. 12.B.13
ἔνερσις. 2.A.16
ἐνοσίχθων. 4.B.38
ἐν τῷ πίθῳ φιλεργεῖν τὴν κεραμείαν. 9.B.44.
ἔωλα. 8.B.34
ἑωλοκρασία. 8.B.32. 9.B.17
ἑωλόνεκρος. 9.B.20
ἑρετσίδες. 12.A.18
ἔργον ἀεικές, id eſt, μοιχεία. 6.A.45
ἐς νέωτα. 3.B.45

G.

Γαιήοχος. 4.B.35
γάνυται. 8.A.17
γανῶσαι. 8.A.17
γάπαλ σανίδες. 15.A.33

I.

Interualla turrium. 3.B.38.

L.

Λατάγη. 8.B.36
Laterculum. 7.A.32
Λειμὼν χρύσειος. 5.A.40

M.

Μάχαιρα δικαστική. 13.A.9
Membranum. 7.A.25
μεμῶφθαι. 11.A.25
μεταπύργια. 3.B.37
μεταστροφάδην. 3.A.28
μνήμων. 11.A.43
Moderatores. 3.B.39
μυκητίας σεισμός. 15.A.8

N.

Ναυάγιον. 17.B.14
νηφάλιος. 3.A.44
νῆφε. 4.A.4
Ninguor. 12.B.5
νιφετός. 12.B.5
νομάδες. 2.A.1
Nominalia. 15.A.3

O.

Ὁδοῦ καὶ βίου πάρεργον. 16.A.
ὁμιλεῖν. 8.B.5
ὀπαδῶν πρωτοστάτης. 4.A.17
ὅπη μή. 6.B.27
ὀρῆες. 13.B.45

P.

Παλαμναῖοι. 13.A.1
παλαμναῖος ζῶς. 13.A.3
παλαμναῖον ξίφος. 12.B.44
παλιμβουλία. 4.A.17
παλίωξις. 3.A.24
πανικὸν δεῖμα. 10.B.27
περιημεκτεῖν. 3.B.21
περὶ πλήθουσαν ἀγοράν. 12.A.24
Perſonæ inſcitia. 2.A.6. 2.B.46. 3.B.12. 4.A.11. B.30. 5.A.25. 5.B.45. 7.A.25. 18.B.7.
φονᾶν. 4.A.35
φροντισταί. 17.A.43
φροντιστήρια. 17.A.38
πλινθίον. 7.A.33
πορπή. 13.A.35
Primicerius domeſticorum. 4.A.18
πρόοδοι. 16.B.32
προΐς γε. 7.B.46
προτιμᾶν. 11.B.20
πρωτοστάτης ὀπαδῶν. 4.A.17
πρύμναν κρούεσθαι. 12.A.29
Pugillares. 7.A.36
πύλαι σκότου. 6.A.29
πύλης & θύρων diff. 6.A.34
πυραιθεῖα. 7.A.15
πυραῖθοι. 6.A.19

R.

Ῥάκη ὑποπόρφυρα. 15.B.3
ῥοπή. 13.A.14

S.

Σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι. 3.A.39
Scholæ Iuriſperitorum. 1.A.9
σχολαιότης. 10.B.21
σχολάζειν. 17.A
σχολαστικός. 1.A.6
σκόρπιος. 2.A.20
σκείρωνες. 12.A.5
Septimontij feſtum. 15.A.8
σεσαγμένος. 4.A.45
σταθμητήν. 2.A.34
στιγματίαι. 15.B.12
Strenarum feſtum. 15.A.7
Suidas correctus. 8.B.37
συμπόσια ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων. 14.B.43
συμπότης. 11.B.14

T.

Thericleum poculum. 8.B.6
Θηρίκλειος κύλιξ. 8.B.10. 9.A.41
τὸ κρεῖττον. 8.A.35
τὸ θρασήειον. 5.B.40

Y.

ὑπερβάθμιον πόδα τείνειν. 8.B.5
ὑπολωΐτης. 17.A.30
ὑπερημεκτεῖν. 3.B.17
ὑφαίνεσθαι λίθοι. 4.B.44

Z.

ξίφος παλαμναῖον. 12.B.44
ξύς παλαμναῖος. 13.A.3

CORO-

CORONIS
SIVE
AGATHIÆ EPIGRAMMATA
LIBRI SEPTIMI ANTHOLOGIAS,
Latinè verſa per

IOSEPHVM SCALIGERVM
IVL. CÆS. F.

Numerus ſingulis Epigrammatibus præpoſitus, ſignificat numerum Epigrammatum Græcorum Agathiæ, quæ ad eius calcem adiecta ſunt.

LXIII.

Εἰ φιλέεις, μὴ πάμπαν, &c.

QVISQVIS *amas, caueſis deiecto pectore fractus*
Supplicibus ſoluas flebilis ora modis.
Propoſiti ſolidi tibi cura ſit, & tibi conſtent
Lumina contracto parca ſupercilio.
Nam nimis elatos contemnit fœmina faſtus,
Et nimis abiectum ridet amica virum.
Ille peritus erit, quicunque hæc miſcet, amator:
Et modico in faſtu pectora fracta gerit.

LXIV.

Τὸν σοβαρὸν πολέμωνα.

QVOD *Polemo ille facit, Glyceres qui coniugis aufert*
In Thymela crines, docte Menandre, tua,
Hoc nouus inſtituit Polemo meus. Ille Rhodanthes
Audaci cultas abſtulit vngue comas.
Criminibus Tragicis mutauit Comica geſta.
Inflixit teneræ verbera ſæua cuti.

Ah

Ah ſcelus indignum! Noſtros miſerata dolores
Quòd tantum admiſit turpe puella nefas?
Proh dolor. Exſculpensque oculos radicitus ambo
Inuidiæ informes duxit in ore notas.
Sed tamen is fuerit Miſumenos: aſt ego contrà
Dyſcolos, aſpiciens nec Periciromenen.

LXV.

Ει. ϗ νυῦ πολιή.

QVAMVIS *cana ætas iam te tepefecit, & in te*
Ille cupidinei mucro furoris hebet:
Debueras iuuenum curas miſereſcere, eorum
Expertus noris cùm, Cleobule, faces,
Nec ſuper aſſuetis ſtomachari rebus, honeſtum
Fœminei capitis nec populare decus.
Ergo momento nunc illi verſus in hoſtem es,
Quæ te olim potuit patris amare loco.

LXVI.

Ει ποτε μὲν κιθάρης.

PLECTRA *gerens, citharæ tetigit ſi fila canoræ,*
Aemula Terpſichores orſa canit fidibus.
Grandiloquam Tragico vocem ſi rumpit hiatu,
Melpomene bombos exprimit ore graui.
Si mota eſt formæ lis de certamine, victam
Cyprida vel iudex dixerit ipſe Paris.
Sed melius taceam, ne Bacchus inaudiat, ac ne
Concubitus furient hunc, Ariadna, tui.

LXVII.

Πᾶσαν ἐγὼ τλιὼ νύκτα.

TOTA *mihi in gemitu nox vertitur. Aſt vbi venit*
Dans minimum mihi lux prima quiete frui,

Circum

Circum perq́ue ſtrepente citamur hirundine. Somnos
Abrumpens, lacrimas integrat illa mihi.
Quid mihi vobiſcum eſt? abſiſtite garrula turba.
Non, Philomela, mihi lingua reſecta tua eſt.
Flete Itylon duris in montibus, atque ſedete,
Scrupoſam cautes quæ dabit alta domum,
Dormire vt liceat. Surrepens forte Rhodanthes.
Amplexanda mihi brachia, Somne, dabis.

LXVIII.

Σώζεο, σοὶ μέλλων ἐνέπειν.

DICTVRVS *tibi, Vita, vale, vocemq́ue citatam*
Refreno, rurſus ſuſtineoq́ue gradum.
Vtq́ue olim niger ille dies Acherontis amari
Sic mihi diſcidij cauſa timenda tui eſt.
Vultus enim tuus eſt lux altera. Lux tamen omni
Voce caret. contrà, tu mihi verba refers
Dulcia Sirenum verbis magis, è quibus omnis
Pendula ſpes animæ ſtatq́ue caditq́ue meæ.

LXIX.

Εἰμὶ μὲν οὐ φιλόοινος.

NON *ſum vinoſus: vini me deponere vino?*
Hac, ſi tu libes pocula, lege bibam.
Admoris tua labra, nequibo ſobrius eſſe:
Nec fas temeto poſſe carere mihi.
Nam tranſmiſſa tuis ad me fert ſuauia labris
Ille calix, narrans dona ſuperba ſua.

LXX.

Μήποτε λύχνε μύκητα φέροις.

NE *quis concretus tibi fungus conuocet imbres:*
Vir venit: huic nullas necte, lucerna, moras.

Nulla faues Veneri. Nam cùm condixerat Hero
Leandro. ah, Anime, cætera parce loqui.
Vulcano ſeruis. Hinc, ne aduerſeris herili
Curæ, tu Veneri ſemper iniqua, puto, es.

LXXI.

Τί στενάχεις; φιλέω.

DIC *agedum, quid ſuſpiras? Amo. Quamne? Puellam.*
Pulchram? Pulchra oculis eſt, ea viſa meis.
Aſt vbi vidiſti hanc? ad cœnam fortè vocatus
Vidi. communem preſſerat illa torum.
Spes eſt poſſe frui? Spes, ô bone. Denique apertè
Non amo. Furtiuas venor amicitias.
Legitimos thalamos fugis ergo? vera putaſti.
Quod ſors huic multas nempe reliquit opes?
Omne tenes. Igitur nec amas bene? Fallere. Nunquam
Recta putans animus impatienter amat.

LXXII.

Δισσῶν θηλυτέρων.

FORTE *duas inter ſolus mediusque iacebam.*
Illam ardebam, hanc non lædere certus eram.
Meque trahebat amans: ego furabundus at iſti
Non totis labris oſcula parca dabam:
Alterius fallens ardores ſcilicet, eius
Diſcidij cauſſas æmula verba timens.
Ingemui, dixique ſimul, Fortaßis amari
Vndique ſupplicium par, & amare mihi eſt.

LXXIII.

Η πάρος ἀγλαΐησι μετήορος.

ILLA *prius faſtu turgens iactare capillos*
Sueta prius, pexis illa ſuperba comis

Sueta

Sueta meis deſideriis illudere, formam
Perdidit: huic digitos ruga ſenilis arat.
Vbera ſubſidunt, cecidit frons, lumina marcent,
Annoſo titubant balba labella ſono.
Caniciem vindex voco numen Amoris. & æquum
Iudicat, & tumidis ſtrenua pœna venit.

LXXIV.

Αὐτή μοι κυθέρεια.

ET *Cytherea potens, & Amorum candida turba*
In tabem ſoluent iam cor inane mihi.
Non patiar, pueros propero ſi ſtultus amare,
Et culpa, qua non turpior vlla, cadam.
Vna ſit in culpam mulier ſatis: hac ego peccem,
Pittalace. At pueros, ſtulte, relinquo tibi.

LXXV.

Ἠ ῥά γε ϗ σὺ φίλιννα.

AN *deſiderio mea tangeris ergo Philinna?*
Langues exhauſtis tabida luminibus?
An placidos carpis ſomnos, & nullus Amoris
Reſpectus? curæ, cura nec vlla, mea eſt?
Exſpectant te ſæua vices, flentemque videbo
Imbre per indignas vſque cadente genas.
In multis Venus eſt varium & mutabile. Solo hoc
Eximia: elatis ſemper iniqua fuit.

LXXVI.

Ἠ ῥαδινὴ μελίτη.

NONDVM *etiam ſenij ſub limine, puberis æui*
Interiit, Melite, gratia prima tui.
Malarum ſed adhuc ſplendet nitor. Eminet illex
Vis oculi. Annorum eſt ſed neque ſumma breuis.

Atque puellaris manet illa proteruia. ob iſtud,
Tempus, naturam vincere poſſe nego.

LXXVII.

Σπϐύδων εἰ φιλέει.

EXPERIENS *quàm me concorditer ardet Ereutho*
Sic ego cor ficte compoſitiſque dolis
Adgrediebar: Ego, dicam, iam migro: peregrè
Ibo. vale, ac noſtri viue, puella, memor.
Ingemuit. neque ſuſtinuit, frontemq́ue feriuit,
Et crinem è torta diſcidit vngue coma,
Vt maneamq́ue rogat. fracto non-tardus ocello
Credere do victas vtilitate manus.
Sum felix voti. nam quod feciſſe volebam
Officium, & munus hoc quaſi grande dedi.

LXXIIX.

Ενθάδε μὲν χλοάυσα.

HIC *ager vmbroſo ramorum tegmine vernans*
Fructiferæ frondis explicat omne decus.
Hic clangit verſus cupreſſorum inter opacos
Pullorum mater rauca cohortis auis,
Hic fringultit Acanthis, & hic Acredula queſtus
Ingeminans inter denſa rubeta ſedet.
Quis mihi ludus in his, cum vos audire loquentes
Malim, quàm Phœbo quæ ſonat icta chelys?
Atquin me duplex exercet cura. videre
Nam volo, ſumme virûm, te, Damalimq́ue meam
Qua caleo: ſed me Iuris tutela piusque
Dorcalide à tenera tam procul arcet honos.

Ἠϊθέοις

LXXIX.

Ηἰθέοις ἐκ ἔςι τόσος πόνος.

NON *tantos patitur iuuenum natura labores,*
Quantos imbelles nos muliebre ſecus.
Æquales illis adſunt, curæque dolores
Intrepida ſociis pandere voce licet.
Nec deſunt, mentem quæ paſcant, ludicra: vicos
Perreptant; animum picta tabella capit.
Nobis nec fas eſt cæli conuexa tueri,
Incluſas curis ſed domus atra coquit.

LXXX.

Μηδὲν ἄγαν, σοφὸς εἶπεν.

PRVDENTIS *ſcitum eſt,* NE QVID NIMIS. *Aſt ego faſtus*
Indueram, quaſi ſal, aut mihi forma foret.
Credideram vnius, neque ea eſt ſine fraude, puellæ
Totam animam in manibus ſemper habere meis.
Hæc, quaſi pœniteat morum, vitæque prioris,
Intumet elato vana ſupercilio.
Sic prius ille ferox, ille æreus, ille ego tardè
Credulus, ac tangens aſtra, repente ruo.
Nam vertere vices, & ſupplex clamo: Nocentes
Aetatis vitio, parce puella, ſumus.

LXXXI.

Ποῖον τίς πρὸς ἔρωτας ἴοι τρίβον.

QVODNAM *iter inſiſtas in amoribus? ecce petaces*
In triuiis luxus non patiere lupæ.
Sin te virgo capit: vel eam tibi nubere ius eſt,
Vel corruptorum eſt pœna ferenda tibi.

Nuptas ſollicitare ad ſtupra, quis, vnde voluptas
Nulla eſt, quantumuis cogitur ipſe, poteſt?
In nuptæ furtis multa alea, fructus Amoris
Nullus: in his pueri eſt turpis habendus amor.
Volgiuagæ viduæ paſſim ſuus extat amator,
Quippe animum, mores & meretricis habet.
Caſtior eſt? tibi vix ſuccumbere, vixque coacta
Mox ſtimulos odij concipit ægra noui.
Factum odit: quia nec periit pudor omnis, Amori
Aptas ſoluendo quæritat vſque moras.
Sin magis ancillæ cupidis amplexibus hæres:
Siue tua eſt, famulæ ſeruus es ipſe tuæ.
Siue aliena, notam tibi lex tamen irrogat, in te
Mancipij haud proprij nomine probra ciens.
His ſe Diogenes pulchrè extricauit: Et illi
Pellex, abſque vlla Laïde, palma fuit.

IANI

IANI DOVSÆ
Domini à Noortwijck
EPIGRAMMATA VERSA EX AGATHIA.

LXVII.

Πᾶσαν ἐγὼ τὴν νύκτα.

NOCTE queror tota, roſeo naſcente ſed Ortu
Lumina quum in ſomnum victa dolore cadunt,
Ecce meis lachrymis veniens cauſà altera, cantu
Mox oculis ſomnum pellit hirundo ſuo.
Parce argutatrix, parce inuida: non ego linguam
Germanæ vincar præſecuiſſe tuæ.
Flere iuuat natum? montes pete & auia: per te
Pauxillum vt ſomno lumina feſſa leuem;
Si vel ſic placitis recreet me amplexibus ægrum,
Forte Idæ referens Morphëus ora meæ.

LXVIII.

Σώζεο, φημὶ μέλλων ἐνέπειν.

DICTVRO tibi, Vita, vale, vox deficit ori,
Eque fuga reducem me tibi ſiſtit Amor.
Damnatæ nec ſic inamœna ſilentia noctis,
Diſſidium horreſco, quàm, mea diua, tuum.
Auroræ nam lux ſimilis tua; muta ſed illa,
Coniuncta eſt luci blanda loquela tuæ.
Sirenum illa ſua ſuperans dulcedine nectar,
De qua tota meæ pendula ſpes animæ eſt.

LXIX.

Εἰμὶ μὲν οὐ φιλόοινος.

HAVD meri ego cupidus: madidum ſed reddere ſi vis,
Porge mihi ante labris pocula tacta tuis.

Libaris

Libaris modò, iam fieri haud pote ſobrius vt ſim,
Nec fugere eſt lepida miſta Falerna manu.
Oſcula traiiciens abs te venit vda, leporem
Miq́ue refert, traxit quem tuo ab ore calix.

LXX.

Μήποτε λύχνε μύκητα φέρεις.

PARCE tuis ah lychne imbres prædicere fungis,
Ne remoræ iuueni ſis noua cauſa meo.
Æmula tu vſque quidem Veneri: mihi teſtis Abydi
Et Seſti iuuenis, cætera mitto queri.
Lemni opus es, Veneri hinc credo aduerſaris, herilem
Dum placare iram hac te iuuat inuidia.

LXXI.

Τί στενάχεις; φιλέω.

SVSPIRI quæ cauſa? vrit me virgo. at amari
Digna? rogas? certè digna ea viſa mihi.
At quo viſa loco primùm hæc tibi? contiguam hoſpes
In cœna lecto ſenſi, habuiq́ue meo.
Spéſne potiri autem hac? quid nî? ſed Cyprin apertam
Non amo: furtiuo ſi fruar igne, ſat eſt.
Ergo domum non vis hanc ducere? nolo. quid? abſque
Dote vxor, patiar, detur vt illa mihi?
Iam ſcio; mentiris: nec amas, nec enim pote dici
Verè amor hic, vti qui ratione poteſt.

FINIS.

AGATHIÆ SCHOLASTICI

DE Imperio, & rebus geſtis Iuſtiniani Imperatoris

LIBER PRIMVS.

BONAVENTVRA VVLCANIO
Brugenſi Interprete.

PRÆCLARA quædam & beata poſſeſſio cenſeri poteſt, victoriæ bellorum & trophæa, vrbes conditæ atque inſtauratæ; omnes denique magnæ admirandæque res geſtæ. Atque hæc quidem; aliaque eiuſcemodi vt maximè gloriam aliquam voluptatemque ſuis poſſeſſoribus adferant; ægrè tamen eos è viuis excedentes comitantur. ſed & obliuio interueniens offuſcat atque ſubuertit veros rerum geſtarum euentus; & cùm ij ipſi qui eos norunt viuere deſierunt, emoritur etiam atque euaneſcit vnà cum ipſis hominibus earum rerum notitia. Quò fit vt nuda memoria fluxum quiddam parúmque firmum ſit, neque temporis diuturnitatem ferat. Neque verò putarim quoſdam aut pericula pro patriâ adituros, aut alios labores ſuſcepturos fuiſſe, cùm ſcirent quantumuis maximas res geſſiſſent, perituram vnà cum ipſis atque emorituram omnem earum gloriam, ſolà ipſorum vitâ circumſcriptam; niſi quædam, vti apparet, diuina prouidentia naturæ humanæ fluxibilitatem fulciens, Hiſtoriæ bonum, quæque ex eà affulget ſpem, eſſet elargita. Neque enim, arbitror, oleaſtri aut apij causâ Olympionicæ in arenam nudi deſcendebant; neque rurſum ſtrenui bellatores ſpoliorum tantùm & præſentis lucri cupiditate accenſi in aperta manifeſtaque pericula ſe coniiciebant: ſed vtrique ſolidæ atque adeo immortalis gloriæ conſequendæ ſtudio inflammati; quam quidem aliter adi-

Hiſtoria diuinum donum.

piſci non potuiſſent, niſi Hiſtoria eos ab interitu vindicante, atque immortales efficiente, non vt Zamolxidis inſtituta, & Getica deliramenta, ſed vere, & modo quodam diuino atque immortali quoque ſolo mortalia hæc perpetuari poſſunt. Haudquaquam igitur facile fuerit oratione perſequi atque enumerare omnia quibus

PAG. 2.

Hiſtoria humanam vitam explet bona. Vt verò ſummatim dicam, equidem Ciuili Philoſophiâ eam non inferiorem cenſuerim; niſi etiam plus fortè vtilitatis cõferat.

Hiſtoriæ cũ Ciuili Philoſophiâ comparatio.

Hæc enim veluti ſeuera quædam minimeq. blanda domina iubet ac præſcribit quæ ſequi, quæ fugere oporteat; ſuaſionibus ſuis vim quodammodò neceſſitatemque commiſcens: Hæc verò, oblectamentis plurimis vtens, ac veluti condiens præcepta varietate exemplorum, & ob oculos ponens quibus in rebus homines prudentiâ iuſtitiaque vſi præclarè rem geſſerint, quibus etiam in rebus, vel animi contrario aliquo vel fortunæ ductu atque impulſu à recto aberrarint, leniter ac placidè virtutes animis inſinuat. Blanda enim & voluntatis noſtræ arbitrio electionique expoſita, faciliùs animis humanis illabuntur atque adhæreſcunt. Ego itaque hæc iamdudum conſiderans, & cum animo meo reputans, admiratione dignos cenſebam, & in publicum beneficos celebrandos, quotquot in hoc Hiſtoriæ ſcribendæ inſtituto laborarunt. Mihi autem nequaquam ſuſcipiendus hic labor, ſed ne tentandus quidem initio eſt viſus. Eram enim magis iam inde à puero Heroicis modulis addictus, & poëticarum elegantiarum dulcedine magnopere delectabar; atque adeò breuia quædam

Agathias poëtices ſtudioſus, varia ſcripſit poëmata.

poëmata Hexametris verſibus conſcripſi, quæ Daphnica vocaui, fabulis quibuſdam amatoriis variegata, & eiuſcemodi illecebris referta. Viſum verò mihi fuit etiam hoc initio laudabile & non inelegans inſtitutum, ſi noua quædam recentiaque Epigrammata latitantia adhuc ſparſimque à nonnullis luſa, in vnum, quoad eius fieri poſſet, recolligerem, ſingulaque in ordinem digeſta conſcriberem. quod quidem etiam perfeci; vt & alia multa exercitamenta, non vtilitatis ergô, ſed oblectandi deliniendique animi causâ à me

Poëtices laus

facta. Eſt enim omnino ſacra quædam & diuina res Poëſis. Afflantur enim in eâ diuino quodam furore animi, vt ſapiens ille Plato dixit, valdeque venuſtè parturiunt quotquot Muſarum pleni atque hoc furore correpti ſunt. Mihi quidem igitur ſtatutum erat hæc admirari, neque vnquam in animum inducere vt iuuenilia hæc iucundaque ſtudia deſererem, ſed Delphicum potiùs præſcriptũ ſequi NOSCE TEIPSVM. Cùm verò ætate hac in quam incidi, ingentia bella per multas orbis terrarum partes præter expectationem ſint excitata,

excitata, & multarum barbararum nationum tranſmigrationes factæ; dubiorum etiam atq. incredibilium factorum inopinati euentus temerario fortunæ impulſu acciderint; nationum quoque & vrbium euerſiones, gentes ſubactæ, coloniæque deductæ, & tantum non humanæ res omnes loco ſuo motæ; Cùm, inquam, hæc PAG.3. aliaque eiuſcemodi acciderint, ſubiit animum meum formido, parum honeſtum fore ſi res vſqueadeo magnæ atque admirandæ, & poſteris adeo vtiles conducibileſque futuræ, nullis ſcriptis proditæ ſilentio prætermitterentur. Quocirca non abs re mihi facturus ſum viſus, ſi eas aliquâ ex parte literis commendare tentarem, ne omnis vita mihi in fabularum ſtudio & ſuperuacaneo labore conſumeretur; ſed aliquid etiam vtilitatis publico adferret. Multi verò familiarium vrgentes atque exhortantes ſtudium meum excitarunt & confirmarunt. inter quos hortatores facilè princeps erat Eutychianus iunior, primarius regum ſcriba, vir alioqui & bonus & prudens, & non mediocriter eruditus, idemque gentis Floridotum præclarum ornamentum. Hic itaque vir cùm res meas maximi faceret, & de gloriâ vtilitateque meâ vehementer eſſet ſollicitus, nunquam deſtitit me vrgere, bonaſque ſpes mihi ob oculos ponere; aſſerens, non ita arduum perfectuque difficile opus cenſeri debere; neque quia intentatum inſolenſque eſt, inſtar nauigationis inexperto maris, pertimeſcendum. imo verò ita ſtatuendum eſſe, Hiſtoriam à Poëticâ non multum diſtare, ſed hæc duo gemina affiniaq. eſſe; ſoloq. propemodũ rhythmo inter ſeſe diſcrepare. Bono itaque animo, tanquam è patria in patriam migrantẽ, incedere, omnibuſq. viribus operi inſtare iubebat. Talia itaque mihi aſſiduè occinens, libentem etiam me facileq. delinitum in ſuam ſententiam adduxit. Contuli itaque me ad ſcribendam Hiſtoriam, ſpe, dignum aliquid hoc præclaro ſtudio inſtitutoque præſtandi, & ad magnitudinem rerum geſtarum quàm proximè accedendi. Supereſt, vt quis & cuias ſim, ex more eorum qui Hiſtoriam ſcribunt, declarem. Nomen itaque mihi Agathias; Murina patria; Memnonius pater; Ars verò, Romanorum inſtituta ac leges, & fori certamina. Murinam autem dico, non illam Thraciam vrbem, neque ſi quæ alia per Europam aut Africam hoc nomine vocatur; ſed quæ eſt in Aſia, veterum Aeolenſium colonia, ad oſtia Pythici fluminis ſita; qui quidem fluuius, ex Lydia regione fluens in extremum Elaitidis ſinus alueum fertur. Sit itaque mihi, pleniſſima huic, quoad eius fieri poteſt, nutricationis præmia perſoluere, omniaque illuſtria & patria facta accuratè conſcribere. nunc verò hæc, benignè & fauenter propenſum

Hiſtoriæ & Poëticâ affinitas.

Agathiæ patria, genus, & ars.

animum ſtudiumq́ue meum accipiat. Mihi autem publicarum maximarumq́ue rerum ſcriptio eſt aggredienda. Inſtituam verò Hiſtoriam, non vt ab aliis hodie factitatur (ſunt enim etiam alij hac

PAG. 4. *Hiſtoricorum vitia.*

tempeſtate qui in eâdem arenâ verſantur) non, inquam, vt ij quibus minima eſt veritatis cura, vtq́ue res geſtas ita vt acciderunt commemorent: adeò verò apertè pleriſque proceribus adulantur, & palpum obtrudunt, vt, ſi quando etiam vera dicant, fides tamen eis abrogetur. Atqui periti harum rerum authores ſoli Encomio ſiue Laudationi conuenire aiunt, bona quibus quiſque præditus eſt verbis exaggerare atque extollere. Hiſtoria verò, tametſi ne ipſa quidem à laudatione eorum qui præclari aliquid geſſerunt prorſus abhorret: hunc tamen ſcopum argumentumq́ue ſibi præfixum habere nolle exiſtimo. Sed ſicubi factorum effectus laudem aut dedecus conciliat, vim facere Hiſtoriæ non licet, neque res ipſas palliare fucareq́ue oportet. Hi verò, Hiſtoriam quidem ſcribere ſe profitentur, tituliq́ue promiſſio hoc præ ſe fert: experientiâ tamen ipsâ Hiſtoriæ appellationem fucantes deprehenduntur. Eos enim qui adhuc in viuis ſunt, ſiue reges, ſiue alioqui viros illuſtres, non ſolùm commemoratione rerum geſtarum laudant, tametſi interdum lapſi ſint: ſed omnibus conſpicuum faciunt, nihil aliud ipſos operam dediſſe quàm vt laude admirationeq́ue quos volunt proſequantur, vltra quàm par eſt; eos verò qui iam è viuis exceſſerunt, quales fuerunt, aut peſſimos vocant, & rerum publicarum vaſtatores; aut, (quod vtique minus graue eſt) ita eos contemnunt vt ne memoriâ quidem vllâ dignentur. atq. ita ſeſe rem præſentem optimè curaſſe exiſtimant, ſemperq́ue potentioribus aſſentantes priuatis ſuis commodis conſuluiſſe; non ſatis intelligentes quod ne ipſis quidem quos laudibus extulerunt hæc talia admodum placeant; reputantibus ſcilicet, manifeſtam illorum adulationem parum firmum eſſe gloriæ exiſtimationiſque ipſorum ſtabilimentum. Scribant itaque hi pro ſuâ libidine & more. mihi fixum eſt veritatem

Argumentum Hiſtoriæ Agathiæ

quoad eius fieri poſſit ſequi. Perſequar autem quæcunque memorabilia tam à Romanis quàm Barbaris plurimis hac tempeſtate ſunt geſta, non eorum tantùm qui adhuc fortaſſe viuunt, imò verò magis etiam eorum qui iam deceſſerunt; nihilq́ue ex iis quæ memoratu digna videbuntur omittam. Quocirca tametſi non prius ad ſcribendam Hiſtoriam me contuli, quàm ex quo tempore Iuſtinus iunior ad imperium acceſſit, mortuo Iuſtiniano: ad ſuperiora tamen etiam tempora recurram; & quæcunque à nemine adhuc alio ſunt elaborata, mihi vindicabo, propriumq́ue opus efficiam. Pleraque enim

Procopij Hiſtoriæ argumentum.

enim Iuſtiniani temporibus geſta cùm Procopius Cæſarienſis Rhetor accuratè conſcripſerit, mihi prætereunda iudicaui, vt plenè ſatis tractata; quæ verò poſt illum acciderunt, pro virili perſequenda. Orſus enim eſt ille Hiſtoriam ſuam à morte Arcadij, vtque filio illius Theodoſio Iſdegerdes curator fuerit inſtitutus, & ab iis quæ (PAG. 5.) Varanæ & Perozæ acciderunt, & quo pacto Canades rex creatus regno exutus fuerit, idemque poſtea recuperarit. vtque Amidam ipſi Anaſtaſio Romanorum regi eripuerit; quantos rurſus poſt hunc Iuſtinus ſenior huic operi labores impenderit. Perſequitur deinde bella Perſica, quotquot aduerſus Cabadem & Coſroëm circa Syriam Armeniamque & per Lazorum confinia Iuſtinianus Romanorum Imperator geſſit. Hæc omnia è Procopij ſcriptis optimè cognoueris, & Gelimer Vandalum, Carthaginemque vrbem, atque adeò vniuerſam Afrorum regionem à Bonifacio & Geſerico, multis poſt defectionem temporibus, Iuſtiniano ſubiugatam, rurſumque Romani Imperij partem factam. Poſt verò deletos Vandalos, quæ quantaque mala & intulerit & acceperit gens Mauritanica, multis Libyæ locis cum Romanis præliata. vtque Stotzas & Gontharis à Romanorum partibus ſtantes, arreptâ tyrannide maximarum calamitatum ſeditionumque authores Libyæ fuerint. neque prius ceſſaſſe mala, quàm duobus hiſce capitibus è medio ſublatis. Sed & hæc fere omnia in Procopij Hiſtoriâ reperias; quomodo videlicet inteſtina ſeditio Byzantij aduerſus regem excitata, inque maximum malum euecta, Rempublicam afflixerit: Hunnorum etiam excurſiones, qui ea tempeſtate tranſmiſſo Danubio Romanũ Imperium quàm maximis damnis affecerunt; Illyrios, & Theſſalos, maximamque Europæ partem depopulati; partem etiam Aſiæ, tranſmiſſo Helleſponto. Syrorum etiam vrbs in Syria ſita, & Berrhœa, & Antiochia ad Orontem fluuium quopacto miſerrimè à Coſroë fuerint vaſtatæ; Edeſſæ quoque obſidionem, & quo pacto inde depulſus deceſſerit. Eſt etiam in iis videre Æthiopum & Homeritarum prælia; quæque inimicitiarum cauſæ inter duas iſtas amicas nationes fuerint. Multa etiam ſcribit de atrociſſimâ illâ peſtilentiâ, & quibus initiis eâ tempeſtate in humanum genus irrepſerit, quamque inaudita atque inopinata in eâ euenerint. Præterea quæcunque deinceps Romanorum exercitus circa Lazorum oppida, & Petræ propugnaculum, & aduerſus Chorianem & Mermeroëm, Perſarumq. copias geſſerit, inde etiam peti poſſunt. Cùm verò in Occidentem tranſiit, quopacto Theodoricus Gotthorum rex exceſſerit è viuis, & Amalaſunta eius filia à Theodato fuerit in- (PAG. 6.)

terfecta; omnia etiam quorum causâ Gotthicum bellum exarſit, eſt perſecutus; ne hoc quidem prætermiſſo, quo pacto Vitigis qui poſt Theodatũ Gotthicæ nationi præfuit, à Beliſario prætore poſt multa prælia captiuus Byzantium ſit ductus; ſed nec quomodo & Sicilia & Roma & Italia, barbaris aduenis eiectis, patriis rurſum moribus legibuſque fuerit decorata. Inde etiam cognoſci poteſt, quopacto Narſes Eunuchus in Italiam ſit miſſus, prætor imperatorque à rege conſtitutus. Illuſtria etiam bella quæ ille aduerſus Totilam præclarè confecit; vtque rurſum poſt illum Teias Phredigerni filius, Gotthorum præfecturâ acceptâ, non multò pòſt cæſus fuerit. Hæc verò omnia ad annum vſque ſextum & vigeſimum regni Iuſtiniani ſunt geſta. Ac Procopius quidem in his, vti arbitror, finem Hiſtoriæ ſuæ facit. Ego verò his proxima & conſequentia, vt initio mihi propoſitum fuit, perſequens, res ipſas aggredior.

Teiæ mors.

Gotthorum cum Romanis pax.

TEIAS Gotthorum poſt Totilam dux, inſtauratis copiis cùm bellum totis viribus Narſeti Romaniſque intuliſſet, inſigni clade acceptâ, in acie prælians periit. Gotthi qui euaſerant, Romanis abſque vllâ intermiſſione perſequentibus, preſſi aſſiduis inſultibus, & ſiccitate locorum in quæ ſe receperant, pacis conditiones cum Narſete ineunt; vt ſcilicet ſuas illi terras intrepidè habitent, regique Romanorum deinceps pareant. Hæc cùm ita iis in locis ceſſiſſent, videbantur omnibus bella in Italiâ finem nacta: cùm potiùs præludia aliorum bellorum eſſent. Cenſeo enim æuum hoc noſtrum nunquam à bellis liberum futurum, imò potius perpetuò duratura atque adeo inualitura quamdiu hæc ipſa natura hominum extiterit. Si enim altiùs rem repetamus, vnâ cum ipſa vitâ propemodũ dixerim inuecta ſunt bella; atque ita plena eſt Poëſis, plena omnis Hiſtoria bellorum & præliorum, neque quicquam in his comperias vberius conſcriptum. Cauſam verò horum cenſuerim, non, vt multi ſtatuunt, ſtellarum curſus & fatum, atque abſurdas quaſdam neceſſitates. Si enim fati neceſſitas omnia permearet, eriperetur hominibus arbitraria voluntatis electio; & quidem præcepta omnia & artes ac diſciplinæ vanæ inutileſque eſſent cenſendæ; euanidæ etiam fuerint infrugiferæque eorum qui optimè vitam ſuam inſtituunt ſpes. quod abſit. Sed nec Deum, quantum mea fert ſententia, cædium & conflictuum authorem cenſere oportet. Summam enim illam Bonitatem, omniſque mali profligatricem cædibus belliſque gaudere, nec ipſe dixerim, nec id

Bellorũ perpetuorum cauſa.

PAG. 7.

affirmanti acquieuerim. Hominum verò animi in plus habendi cupiditatem & iniuſtitiam prolabentes, bellis omnia & tumultibus miſcent; atque hinc interitus multæq. gentium interneciones eueniunt, innumeræque aliæ calamitates oriuntur. Eodem modo etiam tum temporis Gotthi ictis fœderibus dirempti, nonnulli eorum qui intra Padum fluuium degebant, in Tuſciam, & Liguriam, & quò cuique libitum erat conceſſerunt; alij verò trans Padum circa Venetias ſparſi in caſtellis & oppidulis quibus aſſueuerant conſederunt. Cùm itaque hoc in ſtatu eſſent res Gotthorum, decebat ipſos pacta iurata re ipsâ factiſque confirmare & ſtabilire, & res ſuas in tuto continentes, ſeſe à diuturnis periculis vindicare, atque aliquando tandem ab ærumnis reſpirare. At verò cùm per breuiſſimum tempus ſeſe continuiſſent, rurſus res nouas moliti, alterius belli ſemina iecerunt. Cumque ipſi per ſe impares ſeſe iudicarent qui deinceps cum Romanis præliarentur, ſtatim ad Francos ſe conuerterunt, melius res ſuas habituras rati, vtilitatemque ſe inde longè vberrimam percepturos; ſi cum finitimis & propinquis ſocietate initâ bellum faciliùs inſtaurarent.

Franci Italis contermini.

Franci olim Germani dicti.

Sunt enim Franci Italis accolæ & contermini; olim dicti Germani. quod quidem ſatis conſtat. Nam circa Rhenum fluuium habitant, & continentem ei adiacentem, maximamque Galliarum partem occupant, non quidem iam olim ab ipſis poſſeſſam, ſed poſteriùs acquiſitam.

Maſsilia Ionum colonia.

Maſſiliam quoque vrbem tenent, Ionum coloniam. Hanc enim olim Phocenſes ex Aſiâ à Medis pulſi incoluerunt, Dario Hyſtaſpis filio apud Perſas regnante; & nunc ex Græcanicâ, eſt barbarica. Patriâ enim Reipublicæ adminiſtratione abiectâ, imperantium legibus vtitur. Videtur verò etiam hodie, non admodum priſtinâ incolarum dignitate inferior.

Franci Romanorum legibus & moribus vtuntur.

Francorum religio.

Sunt enim Franci non campeſtres, vt ferè plerique barbarorum, ſed & politiâ, vt plurimum, vtuntur Romanâ & legibus iiſdem; eandem etiam contractuum & nuptiarum rationem, & diuini numinis cultum tenent. Chriſtiani enim omnes ſunt, rectiſſiméque de Deo ſentiunt. Habent & magiſtratus in vrbibus & ſacerdotes; feſta etiam perinde atque nos celebrant. &, pro barbarâ natione, valde mihi videntur ciuiles & vrbani; nihiloque à nobis diſferre, quàm ſolummodo barbarico veſtitu, & linguæ proprietate.

PAG. 8.

Francorum iuſtitia & concordia inter ſe.

Ego certè eos cum ob alia quibus præditi ſunt bona, tum verò ob mutuam inter ſe iuſtitiam & concordiam, ſummopere miror. Frequenter enim iam & olim & meâ ætate, modò inter tres, modò inter plures diuiſo ipſis imperio, nunquam aduerſus ſeſe mutuò bellum mouiſſe, neque ciuili ſanguine patriam inquinaſſe conſtat.

Atqui

Franci quo pacto cōtrouerſias ſuorum principum componant.

Atqui fit ferè vt vbi magni ſunt exercitus, æqualis aut dubiæ inter ſe potentiæ; ibi etiam animi elatiores inflatioreſque euadant, & ambitioſæ æmulationes, & de primo honoris gradu contentiones, aliique innumeri affectus tumultibus & ſeditionibus gignendis aptiſſimi ſuboriantur: apud illos tamen, tametſi in quamplurimos principatus eos eſſe diuiſos contingat, nihil tale vſuuenit; ſed ſi quæ fortè inter principes oriatur controuerſia, omnes quidem aciem inſtruunt tanquam ad bellandum remque armis decernendam; deinde ſimul conueniunt; conſpicatæ verò ſeſe vtrinque copiæ, ſtatim abiectâ offenſione, ad concordiam redeunt, iubentque vt principes iure potius controuerſias decernant; ſin minus, vt ſingulari inter ſe certamine agant, & ſuorum ipſimet capitum periculum adeant. Neque enim æquitati aut patriæ conſuetudini conſentaneum cenſent, vt priuatæ ipſorum ſimultatis causâ publicum labefactetur ac ſubuertatur. Confeſtim itaque & exercitum ſoluunt, & arma deponunt, paceque redintegratâ tutò rurſus inter ſe cōmeant, ſublatis è medio difficultatibus. Adeò apud illos ſubditi ſunt iuſtitiæ & patriæ ſtudioſi; principes verò, vbi opus eſt, placidi & obſecundātes. Idcirco vtique & firmam degunt habentes potentiam, iiſdem legibus vtentes, ſua tuentes nihilque amittentes, quamplurima verò acquirentes. » Iuſtitia enim & amicitia vbi vigent, beatam firmamq. » efficiunt Rempub. & nequaquam hoſtibus expugnabilem. Franci itaque hoc modo optimè vitam ſuam inſtituentes, & ſibi ipſis & finitimis imperant. Filij patribus in regnum ſuccedunt. Sed eo tempore quo Gotthi legationem ad eos miſerunt, tres ipſis erant principes. neque verò abs re facturus mihi videor, ſi paulò altiùs repetito genere, breuiſſimeque enarratis iis qui antea eos rexerunt, in iis qui eo tempore imperabant digreſſionis finem fecero. Cheldibertus quidem & Lotharius, præterea verò Theodericus & Chlotomerus germani fratres fuerunt. Hi mortuo patre Chlotoæo in quatuor partes regnum partiti, ſecundum vrbes & populos, ita vt æquas ſinguli portiones, vt arbitror, acciperent. Non multo pòſt tempore Chlotomerus aduerſus Burguſiones exercitum ducens (natio autem hæc Gotthica eſt per ſe laborioſa & bellica laude clara) in ipſo prælio, pectus iaculo ictus, interiit. Quo humi iacente Burguſiones promiſſam illius laxamque comam, & ad ſcapulas vſque pertingentem conſpicati, confeſtim intellexerunt ſe ducem hoſtium interfeciſſe. Solemne enim eſt Francorum regibus nunquam tonderi: ſed à pueris intonſi manent. cæſaries tota, decenter eis in humeros propendet. anterior coma è fronte diſcriminatâ in

Francorum iuſtitia & æquitas.

Francorum regnum ſucceſſio.

Burguſiones Gothica natio.

PAG 9.

Clotomerus à Burguſionibus cæſus.

Francorum reges intonſi.

vtrumque

vtrumque latus deflexa. Neque verò quemadmodum Turcis & Barbaris impexa iis & ſquallida ſordidaque eſt coma, vel complicatione indecenter cirrata, ſed ſmigmata varia ipſi ſibi adhibent, diligenterq́. curant; idque velut inſigne quoddam eximiaque honoris prærogatiua regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim, orbiculatim tondentur, neq. eis prolixiorem comam alere facilè permittitur. Burguſiones itaque præciſo Chlotomeri capite, cùm illud copiis quæ circum eum erant oſtentaſſent, magnâ ſtatim trepidationem deſperationemque iniecerunt; adeoque eis animi metu ceciderunt, vt in poſterum bellum detrectarent: & victores quidem ex animi ſui ſententiâ, & quibus oportere videbatur conditionibus & pactis, bello ſeſe exſoluerunt. E Francico exercitu qui ſupererant, libentes in ſua ſe receperunt. Cæſo itaque Chlotomero, ſtatim fratres ipſius, (neque enim vllos adhuc liberos ſuſceperat) regnum illius inter ſe ſunt partiti. neque multò pòſt Theodericus morbo correptus interiit, Theodiberto filio præter alia bona etiam principatus dignitate relictâ. Theodibertus accepto paterno regno & Alemannos & alias nonnullas finitimas gentes ſubegit. Erat enim ſummoperè & audax & turbulentus & periculorū præter modum amans. Cùm itaque Romanis bellum aduerſus Totilam Gotthorum ducem eſſet ortum, Theodibertus hoc animo agitabat, ſummaque diligentia procurabat, vt interea dum in Italiâ Narſes pariter & exercitus laborarent occupatique eſſent, ipſe fortiſſimis validiſſimiſque copiis coactis in Thraciæ regionem penetraret, eaque totâ vaſtatâ & ſubiugatâ, Byzantium regiam vrbem bellum tranſferret. Hoc verò conſilium ſuum adeò gnauiter re ipsâ tantoque apparatu eſt perſequutus, vt etiam ad Gipedas & Langobardos aliaſque nonnullas finitimas gentes legationem inſtituerit, vt & hi in ſocietatem belli venirent. Neque enim tolerandum eſſe cenſebat quod Imperator Iuſtinianus in Edictis Imperatoriis Francici & Alamanici, nec non Gipedici & Langobardici, alioſque huiuſcemodi titulos ſibi vindicaret, perinde ac ſi omnes haſce gentes ſubiugaſſet. Quocirca & ipſe grauiter hanc iniuriam ferebat, & alios vt communi ſecum iniuriâ contumeliaque affectos ad indignationis ſocietatem ſollicitabat. Ego verò ita ſtatuo, ſi hanc ille expeditionem ſuſcepiſſet, audaciam ei ſuam nulli bono futuram fuiſſe. ſed ſiue in Thraciam, ſiue in Illyrios veniſſet, in præſidiarias iis in locis Romanorum legiones incidiſſet, turpiterque periiſſet. Sed hoc ipſum quod eiuſcemodi conſilium animo concepiſſet, & vellet & optaret; omnemque quod ad ſe attinet ad hoc lapidem mouiſſet,

Theodibertus Francorum rex.

PAG. 10

euidentiſſimo argumento eſſe poteſt, qualis ille vir, quamque ferox & arrogans fuerit, quippe qui furorem temeritatemque fortitudinem eſſe exiſtimabat. Niſi enim vitæ finis conatus ipſius anteuertiſſet, expeditionem hanc aggreſſus fuiſſet. Nunc verò quum venatum iuiſſet, taurus ei ingens & excelſis cornibus præditus occurrit,

Tauri ſylueſtris ſiue Bubali deſcriptio.

non domito cuidam & aratori tauro ſimilis, ſed ſylueſter & montanus, & quidquid obuium habet, diſperdens (Bubalos, vti arbitror, gens illa appellat) plurimos verò fert illa regio. Denſiſſimæ enim in ea ſunt ſyluæ, horridi montes, & tractus frigidiſſimi, quibus omnibus gaudere ſolet hoc animal: quem quidem taurũ conſpicatus Theodericus è ſaltu quodam proſilientem atque in ſe irruentem, conſtitit tanquam haſtâ occurſurus. Taurus verò iam propior factus, impetu curſus delatus in arborem quandam non ita magnam, fronte & cornibus eam ferit, & ſubuerſâ totâ arbore & in ſolum depreſsâ, maximus quidam ex iis qui inde confracti erant ramus violentiſſimo ictu ita eius caput ſauciauit, vt lethali intolerabiliq. plagâ

Theodiberti Franc. regis mors.

acceptâ confeſtim ſupinus prociderit, ægreque à ſuis domum reportatus eodem die è vita deſceſſerit. Theodibaldus itaque eius filius in regno ſuccedit; qui quidem tametſi iuuenis admodum

Theodibaldus Francorum rex.

atque adhuc ſub magiſtri curâ inſtitutioneque eſſet, patria tamen lex eum ad regnum vocabat. Eo itaque tempore quo Teias exceſſit è viuis, & Gotticæ res peregrinis auxiliis egerent, Theodibaldus iſte adoleſcentulus Francorum rex erat. Sed & Childibertus &

PAG. 11.

Clotharius eius maximi patrui (prout leges Romanorum loquerentur) erant: ad hos vtpote remotiſſimè inde degentes Gotthi nequaquam eundum cenſuerunt. ad Theodibaldum verò apertè legationem inſtituerunt; non tamen vniuerſa natio, ſed ſoli qui iuxta Padum fluuium degebant. alij verò gaudebant quidem & rerum innouatione & ſtatus immutatione, perculſi tamen erant, de euentu dubitantes, & fortunæ inſtabilitatem pertimeſcentes, & ſuſpenſis dubiiſque animis obſeruabant ſciſcitabanturque quid ageretur, ſtatuentes iis qui potiores ſuperioreſque eſſent ſeſe adiungere.

Gotthi Frãcorũ auxilia implorant.

Aliorum verò oratores cùm in regis conſpectum veniſſent, omnes etiam primores regni orabant, ne ſeſe à Romanis oppreſſos deſpicerent; ſed ſociale cum ipſis bellum ſuſciperent, & genti finitimæ atque amicæ ſuppetias ferrent, quæ alioqui in diſcrimine erat, ne funditus euerteretur. Oſtendebant præterea hoc etiam ex illorum re maximè futurum, ſi non paterentur Romanos ad tantam potentiam euehi, ſed potiùs omnibus viribus eorum incremento officerent. Si enim vniuerſam gentem Gotthicam deleuerint, ſtatim etiam in

vos,

vos, dicebant oratores, exercitum ducent, & priſtina bella inſtaurabunt. Neque enim illis eſt defutura ſpecioſa aliqua cauſa, quam auaritiæ ſuæ prætexant. quin potiùs iuſtum ſeſe vobis inferre bellum putabunt, Marios quoſdam & Camillos & Cæſarum pleroſque recenſentes, qui olim bella aduerſus priſcos Germanos geſſerunt,& trans Rhenum vniuerſa occuparunt. quocirca non vim illaturi videbuntur, ſed iuſtum bellum mouere, tanquam nihil alienum quæſituri, ſed maiorum ſuorum poſſeſſiones recuperaturi. Tale porrò etiam nobis crimē obiicient, quòd ſcilicet quum Theodericus noſter olim princeps & coloniæ deducendæ author non decenter Italiam occupaſſet, noſtris quidem rebus nos ſpoliarunt, maiorē gentis noſtræ partem trucidarunt, vxores & liberos opulentiorum apud nos hominum atrociter ſub haſtam miſerunt. atqui Theodericus non vi captam, ſed Zenonis antea ipſorum regis permiſſu, ſibi adiunxerat Italiam, nihil Romanis eripiens (iam enim eâ priuati erant) quin potiùs cæſo Odoacro aduenâ Tyrrheno, quæ illius erant omnia occupauit belli iure. At poſteaquam ipſi maior vim inferendi poteſtas fuit, mox nihil iuſtè agere cœperunt, ſed Theodato antea Amalaſunthæ causâ infenſi, idque initium occaſionemque belli ſtatuentes, deinceps in hunc vſque diem violenter omnia agere ac rapere non deſiſtunt. Hi nimirum ſunt ſapientes PAG.12. & religioſi, quiq. ſoli ſe iuſtè Remp. adminiſtrare gloriantur. Ne igitur nos huiuſcemodi malis affectos vecordiæ noſtræ ſerò pœniteat, anteuertendi nobis ſunt hoſtes, neque negligenda eſt occaſio, quæ modò ſeſe offert; quin potius iuſtus in eos exercitus eſt mittendus, & ex nobis ipſis dux aliquis rei bellicæ peritus ei præficiendus, qui bello aduerſus Romanos optimè confecto, hinc eos quàm citiſſimè exigat, noſtramque nobis terras recuperet. Hoc enim facientes,& Gotthicæ nationi ſummopere gratificabimini, ſeruatores, malorumque profligatores declarati, veſtraſque ſimul res in tuto collocaueritis, ſi nihil vobis amplius hoſtile ex vicinis reliquum fiat. Ad hæc immenſa vobis fiet pecuniæ acceſſio, nō ſolùm ex prædâ quam de Romanis facietis, ſed & aliis quas nos perſoluemus. Hæc cùm dixiſſent legati, Theodibaldo quidem (erat enim parum generoſus, & belli imperitus, atque adeo morbidus etiam, corporeque inualido) eorum petitio non admodum probabatur, neque putabat oportere ob alienas calamitates, priuatis difficultatibus laboribuſque inuolui. Leutharis verò & Butilinus, tametſi id regi ipſorum minimè placebat, belli cum eis ſocietatem inierunt. Erant hi duo germani fratres, genere quidem Alemanni, maximam verò apud

Leutharis & Butilinus ſocietatem cum Gotthis ineunt.

 Fran-

Aſinius Quadratus Italus ſcripſit De rebus Germanicis.

Alleman.

Francos potentiam conſecuti, adeò vt nationi ipſorum præeſſent, à Theodibero primùm accenſi. Alemanni autem, ſi Aſinio Quadrato homini Italo quique res Germanicas accuratè conſcripſit credimus, conuenæ ſunt & miſcellanei; quod & appellatio ipſa ſatis indicat. Hos antea Theodericus Gotthorum rex, cùm etiam vniuerſâ Italiâ potiretur, tributarios fecerat, totamq́ue hanc gentem ſubegerat. Simulatque verò is è viuis exceſſit, atrociſſimumq́ue bellum inter Iuſtinianum Romanorum Imperatorem & Gotthos exarſiſſet: tum Gotthi Francis adulantes, eorumq́ue amicitiam & beneuolentiam quibuſcumq. poterant modis ſibi cõciliantes, & aliis multis locis eiecti ſunt, & Alemannicam gentem dimiſerunt. Cogendas enim ſibi tum temporis vndequaque vires ſuas putabant, ſubditoſq́ue quotquot ſuperuacanei neque admodum oportuni viderentur miſſos faciendos, quippe qui non amplius de principatu & gloriâ eſſent concertaturi, ſed iam pro Italiâ ipsâ, néve funditus delerentur, periculum adituri. Quocirca cùm futurum periculum ipſi animis ſuis præcepiſſent & præuidiſſent, voluntatem ſuam ad neceſſitatem aggregarunt. Hoc itaque modo etiam Alemannorum nationem à Gotthis dimiſſam in ſuam poteſtatem redegit. quo mortuo, vt ſupra dictum eſt, Theodibaldo filio vnà cum reliquis ſubditis etiam hi ceſſerunt. Sunt verò etiam his patria quædam inſtituta. in Reip. verò adminiſtratione Francorum politiam ſequuntur. tantùm in iis quæ ad Deum pertinent, ſententiâ variant. Arbores enim quaſdam colunt, & fluminum lapſus & colles & ſaltus. atque his tanquam iuſta facientes, equos aliaq́ue quamplurima reſectis capitibus immolant. Porro conſuetudo quam cum Francis habent, ipſis conducit, in melius transferens & quodammodo pertrahens cordatiores: & breui, vti ſpero, tempore hoc ipſum apud omnes euincet. Opinionis enim abſurditas & veſania etiam ab ipſis arbitror qui eâ imbuti ſunt, niſi planè ſtolidi ſint, cognoſcitur & cernitur, facileq́ue iis eximi poſſit. Et ſanè commiſeratione & veniâ potius quàm odio digni ſunt quotquot à vero aberrant. neque enim volentes errant & labuntur, ſed boni ac recti ſtudioſi; iudicio autem decepti conceptas ſemel opiniones mordicus tenent, cuiuſcumque generis fuerint. Porrò ſacrificiorum immanitas & ſiniſter cultus, non ſatis ſcio an verbis curari poſſint, ſiue ſaltibus & lucis præſtetur, vt apud Barbaros; ſiue iis qui olim habiti ſunt dij, quales Græcorum religio tenuit. Equidem ita ſtatuo nihil iucundi accidere aris ſanguine pollutis, & animalibus violentiſſimâ nece affectis. Quidquid verò omnino huiuſmodi res appetere conſueuit, bonum

PAG. 13.

Alemannorum religio.

Error in Religione cõmiſeratione potius quàm odio dignus.

bonum qudem non fuerit, neque benignum, ſed immane potius atque inſaniæ affine, quale Pauorem vanè fingunt poëtæ & Timorem, & Enyo quandam & Aten & Erida, vt ipſi dixerint, *ἀναιμάκετον. adde verò his, ſi placet, etiam illum quem Perſæ nominant Arimanem, & è terrenis ſpectris quæcumque malefica ſunt & ſanguinaria. Atqui hæc tametſi cuipiam videri poſſint premiſſioni meæ nequaquam conuenire, ſed potius ſuperuacanea atque ab inſtituto meo aliena: iuuat tamen me & quidem magnopere, omnia quæ cognita mihi ſunt in medium proferre, & recta collaudare, praua apertè damnare, inutilia coarguere. Niſi enim hoc haberent Hiſtoriæ, vt hac etiam ex parte & quidem præcipuè vtiles humanæque vitæ conducibiles eſſent; ſed ſolâ rerum geſtarum narratione eaque ſimplici minimeque accuratâ conſtarent: in periculum venirent apud nonnullos ne (niſi hoc aſperum dictu ſit) non multo meliores cenſerentur fabulis quæ in cœtibus muliebribus in lanificio decantantur. De his itaque quiſq. vt velit ſentiat. mihi verò ad ea quæ cœperam progrediendum. Leutharis itaque & Butilinus vbi primùm exercitus contra Romanos ducere cœperunt, magnâ ambo ſpe erecti erant, tanquam non amplius eo in ſtatu manſuri: Narſem enim exercitus ducem, ne primum quidem impetum ſuſtinere poſſe credebant, omnem verò Italiam, vnà cum Siciliâ, in ipſorum poteſtatem venturam. Mirari verò ſe Gotthos dicebant, ſi tantopere homuncionem thalamo & vmbratili delitioſæque vitæ aſſuetum, nihilque maſculum & virile præ ſe ferentem, reformidarent. Hi itaque ſuâ gloriâ elati ac faſtuoſi, validis copiis coactis, exercituque ex Alemannis & Francis ad duo & ſeptuaginta ſtrenuorum virorum millia collecto, ſeſe ad bellum inſtruebant, veluti iamiam Italiam & Siciliam inuaſuri. Narſes verò Romanorum dux tametſi eorum conſilia non planè habebat explorata, maximâ tamen vtens prudentiâ, hoſtiumque conatus ſemper anteuertere cupiens, ſtatim oppida quædam in Tuſciâ quæ adhuc in Gotthorũ poteſtate erant ſummâ vi ſubigere ſtatuit. Neque enim vir ille victoriâ præter modum inſoleſcens indecenter efferebatur; neque, quod aliis accidere ſolet, poſt labores otio voluptatique ſe tradebat; ſed confeſtim moto exercitu ad Cumas proceſſit. Eſt verò id oppidum Italicum munitiſſimum, neque facile expugnatu. Situm enim eſt in arduo quodam & difficilem aditum habente colle, & veluti ſpeculâ maris Tyrrheni. Imminet enim littori collis, ita vt ad eius pedem fluctus maris illiſi frangantur; editiore loco vallo cinctum eſt, turribusque & propugnaculis validiſſimæ ſtructuræ. In hoc itaque munitiſſimo

Vana Poëtarum numina.

*Immanem.

Hiſtoria non eſt nuda narratio.

PAG. 14.

Narſetis laus.

Cumarum ſitus.

 tutiſſimo-

tutiſſimoque oppido Totilas & Teias priores Gotthorum reges quicquid ipſis erat precioſarum atque admirandarum rerum repoſitum habebant. Quò ſimul ac Narſes veniſſet, ſummâ vi contendit vt quàm citiſſimè & oppido & pecuniis potiretur. ne Gotthis tuta belli ſedes, vnde Italiam excurſionibus infeſtarent, relinqueretur, eoque oppido expugnato plena abſolutaque victoria efficeretur. PAG. 15. Aligernus enim minimus natu frater Teiæ qui Gotthorum dux fuerat, intra oppidum erat, & collecto non exiguo exercitu nihil pacificum animo agitabat, tum quòd Teias in bello cæſus eſſet, tum quòd Gotthorum res labefactatas diſſipatasque planè intellexiſſet. Nequaquam itaque animum deſpondebat, neque aduerſæ fortunæ ictus pertimeſcebat, ſed & loci ſitus & rerum neceſſariarum affluentia eius confidentiam arrogantiamq. ita augebat, vt facilè hoſtiles inſultus ſe repulſurũ ſperaret. *Cumarum obſidio.* Statim itaque Narſes ſuos adhortatus, exercitum oppido admouit. Illi verò cùm in editiorem collem maximo labore conſcendiſſent, & propugnaculo appropinquaſſent, iacula in eos qui ad pinnas murorum conſiſtebant torquebant, & arcus aſſiduâ ſagittarum remiſſione clangebant, fundæ in altum excutiebantur, & machinæ quotquot oppugnationi murorum inſeruiunt omnes admouebantur. Aligerni verò milites è muris ad intermedia turrium ſpatia collecti, nihilo ſegniùs iacula telaque retorquentes propugnabant, ſaxa ingentia manibus in ſubeuntes mittebant, & truncos & ſecures & quidquid oportunũ vſui videbatur; machinis itidem vtebantur inſtrumentisque propulſandæ hoſtili volentiæ idoneis, nihilque omnino omittebatur. *Aligerni robur.* Tela verò quæ Aligerni ipſius manibus emittebantur, Romani præ aliorum telis facilè cognoſcebant. Magno enim ſtridore & velocitate immani illius ſagittæ deferebantur, adeò vt in ſaxum aliquod aut aliud quiddam durum fractuque difficile delatæ, totum illud impetus violentia perfringerent. Palladium itaque illum (erat autem is non vulgari apud Narſetem loco, ſed & Romani exercitus ductor erat, & è præcipuis cohortium præfectis) illum, inquam, conſpicatus Aligernus ferrea loricâ indutum, magnâque confidentiâ muro imminentem, ſagittam in eum ex edito torquet, quâ ſtatim totum hominem per ſcutum & loricam traiecit. tantopere viribus alios ſuperabat, validæque ei erant ad torquendum arcum manus. Multis itaque deinceps diebus eiuſcemodi velitationes ſunt habitæ, neutriſque ex animi ſententia res procedebant. Nam & Romanis turpe videbatur ſi infectâ re neque redacto in poteſtatem oppido recederent: & Gotthi apertè ſa-

tis

tis videbantur obſidione ad deditionem non venturi. Narſes itaque indignè moleſtiſſimeque ferebat, ſi Romanis longius tempus in perquā exigui oppidi expugnatione eſſet terendum. Fluctuanti itaq. ipſi ſingulaq. perpendenti, viſum tandem eſt propugnaculi expugnationem hoc pacto tentare. Ad Orientalem collis flexum antrum quoddam ſuberat omni ex parte tectum valdeque cauum, adeò vt adyta quædam natiua haberet & ſinum ingentem ac profundum inſtar barathri. PAG. 16. In hac aiunt habitaſſe olim magnam illam Italicam Sibyllam numine afflatam, diuinam, & ſciſcitantibus futura prædicere. Aiunt verò etiam Æneam Anchiſæ filium cùm eò veniſſet, Sibyllam ei omnia quæ deinceps acciderunt dixiſſe. Super hanc itaque ſpeluncam pars quædam mœnium incumbebat atque innitebatur. *Antrum Sibyllæ apud Cumas.* Quod cùm animaduertiſſet Narſes, pro ſe facere cenſuit: immiſſiſque ſtatim in illas antri concauitates viris quamplurimis adferentibus ſecum inſtrumenta exſcindendis ſaxis & ſuffodiendis muris idonea, excauauit paulatim atque exſcidit antri conuexum, quâ parte propugnaculum ei innitebatur; eoque tandem exſcindendo & abradendo baſim ædificij proceſſit, vt iam initium fundamenti nudaretur. tum erecta in ordinem tigna ſubſtituit, quæ totum muri pondus ſuſtentarent, ne paulatim reſoluta compages corrueret, & Gotthi quid agerentur ſtatim cognoſcerent. Nam alioqui ſtatim initio occurrentes, reparataque iacturâ firmiſſimè deinceps ſua cuſtodiſſent. Ne itaque omnino quæ agebantur eis innoteſcerent, néve fragor cæſorum ſaxorum exaudiretur, tum vtique Romanus exercitus ſummâ vi in editiorem murum impetum faciebat, magnis clamoribus & armorum comploſionibus excitatis. Tumultus itaque erat vltra quàm par erat magnus, & turbulenta obſidio. Cùm verò iam murus quâ erat in antri longitudinem porrectus totus ſuffoſſus & è ſublimi pendulus eſſet, & tantùm tignis firmiter in altum erectis ſuſtentaretur, tum ſtrue foliorum aridorum & quicquid alterius ſiccæ quæque facilè accendi poſſet materiæ ad manum erat tignis ſubiectâ, igneque immiſſo, ſpeluncâ exceſſerunt. neque multò pòſt flammâ excitatâ, ſuſtentacula illa ſtatim peruſta conflagrarunt, ponderique ceſſerunt; propugnaculi verò quidquid ſublime ac pendulum tignis illis ſuſtentatum fuerat, eo vacuum ſubſedit, & corruit; turres verò minoraque propugnacula quæ ibidem erant repentè ab aliis auulſæ, in præceps ruebant; porta ipſa in hac regione murorum ſita, validiſſimè, vtpote præſentibus hoſtibus, clauſa tenebatur, & claues à cuſtodibus aſſeruabantur. tota verò illa vnà cum ſuis vectibus & repagulis excuſſa

in lit-

in littus & ſaxa maritima eſt collapſa, ſimulq. omnia quæ illi adhærebant abrepta ſunt, antepagmenta videlicet, & ſuperliminare, & cardines liminares ei coaptati. His peractis, facilis deinceps Romanis

PAG.17.

in oppidum ingreſſus videbatur, & hoſtis contemnendus. Sed & hîc ſpe ſuâ ſunt fruſtrati. Hiatus enim quidam & abrupta locorum tam in ipſo colle quàm in ambitu interiore in longum protenſa, arduum reuera nihiloque minus quàm antea aſcenſu difficile oppidum reddebant. Narſes iteratò ſummis viribus in oppidum impetum facit, perinde ac iamiam totum direpturus. Gotthis verò eâ ex parte conglobatis, omnibuſque viribus murum tuentibus, repellitur, neque quicquam operæpretij effecit. Tum Narſes, cùm neque bello neque vi vllâ oppidum capi poſſet, ſtatuit nō vniuerſum exercitum in laborioſâ hac obſidione diſtinere, ſed Florentiam & Centumcellas, & alia quædam Tuſciæ oppida ſtatim ſe transferre, rebuſque omnibus ibi conſtitutis hoſtium aduentum anteuertere. Nuntiabatur enim Leutharim & Butilinum & Francorum Alemannorumque copias intra Padum veniſſe. quâ de cauſâ quantâ potuit celeritate maximam exercitus partem eò ductabat.

Philimuth Erulorum dux.

Cùm verò Philimuth ſequentium ſe Erulorum dux paucis antea diebus morbo correptus obiiſſet, ac neceſſe eſſet vt proprio alicui ſuæque nationis duci ſubeſſent; cùm Fulcarim ſtatim ipſis contribulem Phanithei nepotem præfeciſſet, iuſſit vt vnà cum Ioanne Vitalino, & præterea Valerino & Artabane, aliiſque præfectis & ducibus, cumque maiore & validiſſimâ exercitus parte, Alpium iugo quod inter Tuſciam & Aemyliam prominet circumito, circa Padum flumen ſe reciperet, ibique fixis caſtris, munitioribuſque locis præoccupatis, hoſtium inſultus propulſaret & reprimeret; & ſi eos penitus profligare poſſet, gratiam haberet fortunæ; ſi verò multitudine preſſus non poſſet, moram tamen eorum expeditioni iniiceret; efficeretque ne audacter intrepideque progrederentur; ſed metu eis maximo incuſſo, quàm poſſet longiſſime arceret, donec ipſe omnia quæ opus erat ex animi ſententiâ diſpoſuiſſet. Hi itaque quò ipſis mandatum erat conceſſerunt. Ad Cumas verò copias non exiguas reliquit, vt locis omnibus circumquaque inſeſſis, hoſteque intra vrbem clauſo, diuturnâ obſidione premerent. atque hi quidem vallo in orbem ducto, exitus obſeruabant, ſicubi aliquem capere poſſent pabulatum euntem. Putabant enim ipſis iam fere per annum obſeſſis omnia abſumta eſſe. Narſes verò oppida adorſus, pleraque citra laborem in ſuam poteſtatem redegit. Florentini

PAG.18.

enim obuiam progreſſi, fideque acceptâ nihil ſeſe hoſtile paſſu-

paſſuros, ſponte ſeſe ſuaque omnia dediderunt. Idem fecerunt Centumcellæ, neq. aliter Volaterræ. ita verò etiam maritimi, quin & ipſi Piſani. adeò ei omnia proſperè ſuccedebant, & ex itinere cuncta ſubigebat. Soli Lucenſes moram trahere tentabant; neque ſeſe dedere. tametſi antea hi cum Narſete pacti erant, obſidibus datis, & iureiurando præſtito, quòd ſi triginta dies præterlaberentur, neque auxilia ipſis venirent ſuſtinendæ obſidioni belloque aperto gerendo idonea, ad non ex turribus & muris ſed ſtatario prælio pugnandum, cõfeſtim vrbem ſeque dederent. Sperabant enim Francos breui ipſis auxilio venturos. Hac enim fiduciâ freti, cum Narſete pacti erant. Cæterùm cùm iam ſtatum tempus eſſet elapſum, neque vlla auxilia comparérent, neque ſic tamen conuentis pactiſque ſtandum cenſuerunt. Narſes itaque illuſus, moleſte id, vt par erat, ferens, ad murorum oppugnationem ſe comparabat. Nonnulli verò ex ſuis interficiendos eſſe obſides cenſebant, vtq. ita oppidani mærore confecti perfidiæ ſuæ pœnas luerent. Sed Narſes prudenter omnia gerebat, neque ita ſe irâ abripi patiebatur, vt crudeliter eos qui nihil planè deliquerant ob aliorũ delictum necaret. huiuſmodi verò aſtum excogitauit. Adduxit enim eos in medium manibus complicatim ad lumbos reuinctis, capitibus deorſum depreſſis. atque ita eos oppidanis miſerando in ſtatu conſtitutos oſtendebat, comminatus iamiam illos obtruncatum iri, niſi confeſtim quæcumque pacti erant præſtarent. Ligna verò quædam breuia ex interſcapilio ad tendines ſuppacta erant, pannis obtecta, ne hoſtes eminus dolum proſpicere poſſent. Cùm itaque non parerent oppidani, neque vellent pacta præſtare, ſtatim ex ordine omnes obtruncari iuſſit. Lictores itaque ſtrictis enſibus, maximâ vi ferierunt, tanquam colla præciſuri. Ictus verò lignis impactus eos illæſos reliquit; proni nihilominus, vt ipſis imperatum erat, in terram prolapſi, ſuâ ſponte palpitabant ſeque vibrabant, ſimulantes ſe iam mortuos. Quod cùm vidiſſent oppidani, & ob magnam loci diſtantiam rem ipſam animaduertere non poſſent, ſed tantum in ſpeciem apparentia, confeſtim ad luctum eiulatumque tanquam grauiſſimo malo accepto ſeſe conuerterunt. Erant enim viri illi obſides, non ex multis & obſcuri, ſed melioris notæ & nobiles. Quibus quidem viris quum ſe priuatos putarent; ingens ploratus eſt exortus, crebrique eiulatus & lamentabiles voces longè lateque exaudiebantur. Mulieres etiam multæ vnguibus dilaniatæ ſtoliſque diſcerptis per propugnacula diſcurrebant, ſiue matres eorum qui necati putabantur, ſiue ſponſæ, ſiue quacunque aliâ ratione hoc illas tangeret.

Narſetis prudentia.

Stratagema.

PAG. 19.

Omnes verò apertè Narſetem conuiciis inceſſebant, vanum improbumque iactatorem eum appellantes, & re quidem ipſa violentum & ſanguinarium eſſe dicentes, pietatem verò & diuini numinis cultum falsò iactitare. Hæc illis inclamantibus, An non, inquit Narſes, vos hiſce cauſa necis fuiſtis, qui iis neglectis ac proditis, neq. vobis ipſis rectè conſulentes, periurum iuſiurandum iuraſtis, pactaque turpiter violaſtis? Verum enimuerò ſi vel nunc velitis quod expedit agnoſcere, reque ipsâ pacta præſtare, nihil mali accipietis. Nam & obſides veſtri reuiuiſcent, & vrbi veſtræ nihil damni inferemus: ſin minus, non horum causâ deinceps vobis erit dolendum, ſed iam cauendum ne etiam vos omnes ſimilia luatis. Hæc cùm audiſſent Lucani, illudi ſibi fucumque fieri cenſebant mortuorum reſuſcitatione. Et ſuberat quidem omnino verbis fraus, non tamen ita atque illi putabant. promtiſſimè verò nihilominus profitebantur rurſus & iurabant, ſe ipſos & vrbem arbitrio Narſetis dedituros, ſi obſides ſaluos cernerent. Cùm enim ipſis impoſſibile videretur, mortuos reuiuiſcere, putabant ſe honeſtiſſimè hoc pacto criminationem remoturos, cauſamque ſuam æquam facturos. Tum Narſes erectos confeſtim eos ſtare iuſſit, & oppidanis ſpectandos poſuit, ſaluos atque incolumes. Hi verò eos conſpicati, perculſi quidem fuerunt vt par erat ſpectaculi nouitate, ſed ne ita quidem omnes pactis ſtandum cenſebant; neque deerant qui recuſarent. Poſteaquam enim ſuperſtites & ſaluos ſuos ſunt conſpicati, animis ex mœrore & dolore ad bonam ſpem conuerſis, vti vulgus ſolet, ad ingenium redierunt, vicitque perfidia. Quò quidem veſaniæ cùm illi eſſent abrepti, Narſes ſummâ vtens animi magnitudine, ſtatim

PAG.20. obſides liberos ad ſuos remiſit, nullis redimiis acceptis, neque vllâ conuentione ab vrbe extortâ. Admirantibus verò Lucanis, & quo conſilio id feciſſet ambigentibus, Non eſt mei moris, inquit, adulari, & vanis ſpebus lactare. Nam etiam abſque his, niſi quàm citiſſimè deditionem faciatis, hæc, inquit, vos ſubigent; ſimulq. hæc dicens, enſes eis oſtentabat. Obſides itaque dimiſſi, & ciuibus ſuis redditi, Narſetem, cætibus hominũ immiſti, ſummis laudibus efferebant, comitatemque quâ excepti eſſent prædicabant, & quòd blandis commodiſque moribus præditus eſſet, quodq. ſingularem animi magnitudinem iuſtitiæ ſtudio temperaret paſſim muſſitabatur; videbanturque hi ſermones breui plus quàm arma effecturi, demulcentes quotquot è vulgo erant cõtentioſiores & incõſtantiores, & quamplurimos ad Romanorum partes ſectandum concitaturi. Narſete verò adhuc obſidionem vrgente, copiæ Romanorum

in

in Æmiliã miſſæ, ſiniſtris euentibus perculſæ erant,& valde,vti par erat,animis conſternatæ. Cùm enim quò miſſæ erant perueniſſent, initio quidem prudenter ordinateque omnia gerebant, & ſicubi vicum aliquẽ aut oppidum deprædaturi ibant,acie quàm optimè inſtructâ procedebant, neque longiùs quàm par erat excurrebant, neque in diuerſas partes palantes diſtrahebantur; ſed ordines ſuos ſeruabant,excubiis quidem à tergo oportunis in locis manentibus; quadratâ verò acie inſtructâ, prædaque omni in medium receptâ, vt quàm firmiſſimè tutiſſimeque aſſeruaretur. Ita verò ipſis initio hoſtilia loca populantibus, paucis pòſt diebus omnia in contrarium verſa peſſum ierunt. Fulcaris enim Herulorum dux,ſtrenuus quidem ille, nihilque planè hoſticum formidare ſolebat, audax verò & inordinatus erat, & ad res gerendas exequendaſque non ita bene comparatus. Neque enim præfecti ac ducis decus eſſe cenſebat,aciem inſtruere atque diſponere: ſed ſicubi ipſe in prælio conſpicuus alioſque præcurrens magnoque impetu & ardore animi in hoſtem ferretur,ſuiſq. ipſe manibus pugnam cum hoſte conſereret, hoc verò ſibi magnæ laudi ducebat, valdeque eo nomine gloriabatur. Tum verò temporis maiore etiam temeritate elatus,in Parmenſem vrbem excurſionem fecit (erat verò iam tum Parma à Francis occupata) cumque oportuiſſet eum ſpeculatores prius emittere qui hoſtium conſilia accuratè explorarent, atque ita ordinatè ad res præcognitas exercitum ducere: at ille præcipitantiâ ſolâ & temerario animi impetu fretus,nullo ordine Herulorum copias educens, & quotquot è Romanis legionibus eum ſequebantur,concitato agmine tendebat, nihil aduerſi euenturum ſuſpicatus. Quæ cùm præſciuiſſet Butilinus Francorum dux, in Amphitheatro quodam non procul ab vrbe erecto (erat verò id deſtinatum iis qui ſpectante populo cum beſtiis decertabant) delectã è ſuis copiis ſtrenuorum maximè bellicoſiſſimorumq. militum manum occultauit, maximiſq. inſidiis diſpoſitis obſeruabat exſpectabatque rei bene gerendæ occaſionem. Poſtquam verò Fulcaris & Heruli iam intra hoſtes eſſent progreſſi,tum ſigno dato erumpentes Franci,impreſſioneque in eos inordinatè neglectimque euntes confertim factâ, obuios promiſcuè omnes gladiis trucidabant; repentinâ impreſſione perculſos,atque inopinatò indagine cinctos. ægrè verò quamplurimi,conſcij iam quò mali veniſſent,ignobilem turpiſſimamque ſalutem quæſiuerunt. Terga enim hoſtibus vertentes concitatiſſimo curſu fugerunt; omnis & bellicæ virtutis & diuturnæ periculorum exercitationis obliti. Ita verò fuſo exercitu,

Fulcaris Herulorũ dux.

PAG. 21.

Amphitheatrum prope Parmam.

Inſidiæ.

 Fulca-

Fulcaris Herulorum præfectus ſolus cum ſatellitio ſuo relictus, nequaquam ſibi, vt aliis, fugiendum putabat: præclarius facturum ſe ratus, ſi glorioſâ morte occumberet, quàm parum generoſè ſuperuiueret. ſubſtitit itaque quàm potuit firmiſſimè ad tumulum quendam ſiue ſepulchrale monumentum tergo imminens, multoſque ex hoſtibus occidit, modò impetuoſè in eos irruens, modò aduerſâ fronte ſenſim retrorſum ſe recipiens. Cùm verò ei etiam ſic adhuc integrum eſſet quàm facillimè fugá capeſſere, ſuique vt ita faceret hortarentur, Et quopacto, inquit, Narſetis linguam ſuſtinuerim, temeritatis me inſimulantem? Conuitium itaque, vti videtur, magis quàm gladium extimeſcens manſit, & quàm diutiſſimè reſtitit, neque deſtitit pugnare, donec circumfuſa hoſtium multitudine, multiſque iaculis pectore exceptis, ſecuri etiam capiti impactâ, & iam cum morte conflictans, pronus in ſcutum concidit.

Fulcaris cædes & Herulorum clades. Super hunc verò reliqui etiam quotquot ei adhæſerant, ad vnũ omnes, ſiue ſuâ ſponte, ſiue hoſtili vi ſunt trucidati. Fulcare itaque Herulorum præfecto cæſo, non fuit diuturna illius dignitatis poſſeſſio, ſed breui admodum tempore proſperis rebus veluti lætitiâ quadam quæ ſomniantibus accidit vſus, celerem habuit & præ-

PAG. 22. fecturæ & vitæ exitum ac finem. Hac itaque clade Romanis illatâ Francis multum animi roboriſque acceſſit. Gotthi verò Æmiliam & Liguriam proximaque loca incolentes, qui antea infidam quidem illam & non ſinceram, pacem tamen belliqueſocietatem

Gotthorum à Romanis defectio. metu potius impulſi quàm voluntate adducti cum Romanis inierant, animis recuperatis, fœderibuſque apertè ruptis, confeſtim ad barbaros vt morum vitæque ſimilitudine coniunctos ſeſe contulerunt. Copiæ verò Romanorum quas Ioannes Butaliani filius vt antea dixi, & Artabanes ducebant, & ex Herulis quotquot fugâ euaſerant, Fauentiam ſtatim ſeſe receperunt. Cenſebant enim præfecti ex re ſuâ non eſſe circa Parmam diutius hærere, cùm hoſtiles copię eò confluxiſſent, & quòd, cùm inopinatò proſperè rem geſſiſſent, non amplius vtebantur fortunâ moderatè. Nam Gotthorum vrbes ipſis adaperiebãtur, & iam valido præſidio recepto, manifeſtè videbantur omnibus viribus impreſſionem in ipſos facturi. Quamobrem præfecti copiarum quàm proximè fieri poſſet Rauennam concedendum iudicabant, eaque ratione hoſtium impetum declinandum; quippe qui conſerendo cum ipſis prælio impares eſſent. Hiſce verò rebus Narſeti nuntiatis, dolebat quidem ille moleſteque ferebat barbarorum inſolentiam, & quòd Fulcaris ita ſubitò periiſſet vir non è multis & obſcurus, ſed ſtrennuus inprimis, multiſque

victoriis

victoriis clarus, qui nunquam ab hoſte vinci potuiſſet, ſi prudentiam cum fortitudine coniunctam habuiſſet. Hiſce igitur de cauſis lugebat quidem ille & lamentabatur, non tamen vt multi animo cadebat, aut formidabat. ſed cùm circumſtantes ipſum copias inopinatâ clade conſternatas videret, adhortationem ſibi in publico habendam cenſuit, quâ eos ad animi præſentiam reuocaret, metumq́. eximeret. Erat enim Narſes prudens inprimis & induſtrius, valdeque peritus accommodandi ſe cuiuis fortunæ atque euentui: & doctrinæ quidem aut eloquentiæ non magnopere ſtuduerat, naturæ verò dexteritate eminebat; poteratq́ue animi ſui ſenſa commode explicare ac demonſtrare; & hæc quidem ſpado exiſtens, & in aulis regum molliuſcule habitus. Erat autem & ſtaturâ corporis breui, & ad gracilitatem educatus, adeò verò ſtrenuus, magniſque rebus gerendis par, vt propemodum fidem ſuperaret. Ex quo ſatis liquet ei qui liberali & generoſo animo ſit præditus, nihil impedimento eſſe poſſe quo minus quauis in re plurimum valeat. Tunc itaque Narſes in medium exercitus progreſſus, in hunc modum verba fecit: Qui quotidianis de hoſtibus victoriis rebuſque proſperè perpetuò gerendis ſunt aſſuefacti, iis ſi quid fortè etiã ad breue tempus non planè ex animi ſententiâ accidat, & lætitiam intercipit, & ſpes obtundit. Ego verò ita cenſeo, viros prudentes in rebus proſperis nequaquam cum fortunâ extolli debere, ſed vt facilis eſt & procliuis rerum præſentium immutatio, ita ſemper præparatos in omnem euentum animos gerere. Iis enim qui ita affecti ſunt, ſuauiſſima quidem res videbitur proſperitas; nõ valde tamen acerba ac moleſta, ſi fortè aliquando ſpe ſuâ excidant. Video itaque vos viri, plus quàm caſus iſte poſtulet, angi; neque aliunde hoc proficiſci, quàm ex hoc vno quòd vltra modum vincendi conſuetudine gloriemini, quaſi nunquam labi poſſitis. quocirca ſi hac opinione depoſitâ factum ipſum per ſe conſideretis, non tam atrox & graue quàm alioqui putatis videbitur. Si enim Fulcaris, vt pote barbarus, patrio more temere aduerſus tantam hoſtium multitudinem ordine omni neglecto congreſſus, conſentaneas ſuæ temeritatis pœnas luit: at vos ô viri, neque ſic in præſentiarum animis cadere, neque ab inſtituto diſcedere oportet. Turpe enim fuerit ſi Gotthorum reliquiæ totâ ferè gente deletâ belli gerendi ſocios ſibi adſciſcunt, & plus negotij nobis faceſſunt, neque planè tantâ clade acceptâ animum deſpondent: nos verò nunc eo ſolum nomine victos nos exiſtimantes, quòd non continuè vicerimus, præteritarum rerum gloriam amittamus, animum abiicientes. cùm potiùs gaudere

Narſetis qualitates

PAG. 23. Narſetis ad Romanos milites oratio.

nos hoc caſu conueniat. Nam hoc ipſo nimia fortunæ proſperitas caſtigata eſt, & nimiam cui obnoxij eramus inuidiam ſubterfugimus; & deinceps fidentiore animo prælia adire nobis licebit, facto nobis hinc rurſus vincendi initio. Etſi enim hoſtes multitudine ſe iactant & gloriantur, at nos certè ordinis militaris præſtantiâ longè ipſis, ſi ſapimus, erimus ſuperiores. Pugnamus etiam aduerſus peregrinos, & rerũ neceſſariarum, vti par eſt, penuriâ laborantes, quum nobis abunde omnia ſuppetant. Caſtella & oppida ſecuritatem nobis, ſi quando opus fuerit, præbebũt. Illos verò hæc deficient. Quin & Deum ipſum adiutorem fautoremq. ſumus habituri, quippe qui iuſtè res noſtras tueamur, cùm illi alienis inhient. adeò omni ex parte nõ bene ſperare nos, nedum timere, eſt rationi diſſentaneum. Quocirca Lucenſibus his nullum obſidendo reſpirandi locum demus, & ad acre bellum quiſque veſtrum ſummâ curâ alacritateque
PAG.24. ſe comparet. His dictis Narſes & militum animos erexit & arctiore obſidione Lucenſes preſſit. Aliis verò præfectis militaribus grauiter ſuccenſebat, quòd oportunioribus locis derelictis, Fauentiam ſeſe contuliſſent, & in contrarium ipſi conſilia ſua ceſſiſſent. Nam ipſe circa Parmenſem vrbem copias quibus illos præfecerat pro vallo ac propugnaculo collocari oportere cenſuerat, vt hæ quidem hoſtes ne vlterius procederent prohiberent; ipſe verò, rebus omnibus in Tuſcia quàm optimè conſtitutis, ita tandem ad ipſos ſe transferret. Nunc verò cùm illi procul inde diſceſſiſſent, fiebat vt quæ circa Narſetem erant copiæ, primæ hoſtibus expoſitæ eſſent. Quod quidem cùm minimè ferendum exiſtimaret, confeſtim ad præfectos illos perquàm idoneum virum miſit, cui Stephano quidem nomen erat, patria verò Epidamnus, nomen Illyricum; qui eos acribus verbis timiditatis inſimularet, publicique boni deſertores, niſi rurſus ad priora loca ſe reciperent. Stephanus itaque, ducentis equitibus bellicoſiſſimis optimæque armaturæ viris ſecum ductis, quàm celerrimè iter fecit, idque maximo cum labore, maximiſque vigiliis. Francici enim exercitus pars quædam campos latè omnes peruagabatur, partim pabulandi, partim prædæ ex agris agendæ causâ. Noctu itaque vt plurimum Romani iter faciebant, conglobati inter ſe, mutuoque ſibi tergum munientes, ne, ſi pugnandum eſſet, imparati depræhenderentur. Eiulatus itaque agreſtium exaudiebantur, & boum abactorum mugitus, eq. lignatione quam in ſyluis faciebant fragor. & talibus quidem horroribus omni ex parte eorũ aures perſonantibus, ægrè tandem Fauentiã & ad exercitum peruenerunt. Tum itaque cùm in præfectorum conſpectum

Stephani oratio.

ctum veniſſet, Ecquid mali, inquit Stephanus, vos cepit, ô viri? vbi verò nunc præteritorum factorum gloria, & tot victoriarum iactantia? Quonam verò pacto Narſes & Lucam capere & quæ intra Alpes ſunt omnia in ſuam poteſtatem redigere poſſit, vobis tantumnon veluti ex pacto tranſitũ hoſti dantibus, & quocunque velit eundi poteſtatem facientibus? Atque ego quidem acerbius nihil in vos dicam; alius verò forſitan aliquis mollitiem ignauiamque factum veſtrum interpretabitur, & rerum quæ ad publicum bonum ſpectent neglectum. Niſi enim quamprimùm Parmam vos receperitis, Narſes quidem indignationem quam animo ſuo concepit non deponet, neque deſinet vobis imputare ſi quid aduerſi ei acciderit. Cauete verò, viri optimi, ne & Imperator vobis ſuccenſeat. His auditis Præfecti, & à Narſete hæc proficiſci non ignorantes, iniuſtè quidem ſeſe inſimulari dicere non poterant, ſed excuſationes quaſdam prætendebant & cauſas, quòd videlicet neceſſitate coacti ſtatione ſuâ ceſſiſſent; quippe qui ex circumiectis Parmæ locis non ſatis commeatus militibus nanciſci potuiſſent; neque Antiochum præſidem, cui ea cura commiſſa erat, ipſis adfuiſſe; ſed neque ſtipendia conſueta ipſis perſoluta. Stephanus itaque ſummâ celeritate Rauennam reuerſus, & præſidem illinc ad præfectos militiæ perduxit, & difficultatibus omnibus, quoad fieri poterat, ſublatis, perſuaſit omnibus vt reuocato itinere rurſum ad Parmam caſtra transferrent. His verò ita peractis, Lucam reuerſus, Narſeti dixit, bono animo vt eſſet, alacriterque inſtitutum ſuum vrgeret. Neque enim ipſi obfuturos hoſtes, ſed Romanorum legiones opportuna rurſum loca inſidentes ipſorum impetus repreſſuras. Narſes itaque deinceps nequaquam ferendum ratus, Lucenſes diutiſſimè reſiſtere remiſſiùs obſeſſos, muro intrepidè appropinquauit, ſtatimque machinæ oppidis capiendis accommodatæ admouebantur, & in pinnas interioremq. ambitum murorũ ignita tela emittebantur. quique in turrium interuallis comparebant ſaxis & ſagittis petebantur: quadam etiam ex parte mœnia iam erant diruta, atque adeò omne mali genus vrbem premebat. Tum itaque qui antea obſides fuerant, obnixiùs pro Romanis apud ſuos agebant; neque per ipſos ſtetit quo minus vniuerſa ciuitas ad deditionem inclinaret: nunc verò Francorum moderatores qui intus erant ad præſidium cuſtodiamque vrbis conſtituti, infeſtis animis eos ad pugnandum concitabant, vtque armis obſidionem propulſarent. Statim itaque apertis portis repentinam in Romanos eruptionem fecerunt, exiſtimantes ſe hac ratione fore ſuperiores. Sed re ipsâ viſi ſunt hi quàm minimum

PAG. 25.

mum

mum hoſtibus profuiſſe, imò potiùs maximo damno eos affeciſſe. Plerique enim Lucenſes perſuaſi iam ab iis qui intus eos ad deditionem ſollicitabant, de induſtriâ minus ſtrenuè pugnabant. Poſtquam verò re frequenter tentatâ irriti eſſent conatus, ſed multis ſuorum deſideratis turpiter parumque generoſe pedem retro ferre cogerentur, denuoq. intra muros repulſi, acriùs obſeſſi clauſique tenerentur, perinde ac ſi iã ipſis omnis exeundi poteſtas eſſet ademta: tum verò omnes tamquam nullâ aliâ ſalutis ſpe reliquâ, ad tranquilliora conſilia animum adiecerunt, & præſenti rerum ſtatui rectè conſulendum ſtatuerunt.

Luca ſe Narſeti dedit. PAG. 26.

Confeſtim itaque fide à Narſete acceptâ, quòd nequaquam ipſis præteritarum rerum causâ eſſet infenſus, vrbem dediderunt, exercitumque libentes in eam admiſerunt, tribus iam menſibus in obſidione conſumtis. ſicque iteratò Lucenſes Romanorum regi paruerunt. Narſes verò expugnatâ Lucâ, quum iam nihil hoſtile reliquum eſſet, longiorem ibi moram trahendam minimè cenſebat, & ne tantillum quidem reſpirandum à laboribus. Relicto itaque ibi Bono præfecto ex Myſiâ ad Iſtrum fluuiũ porrectâ, viro eximiè prudente, & tam ciuilium quàm bellicarum rerum peritiſſimo, iuſtiſque copiis ei adiunctis, quibus videbatur, ſi fortè nouis rebus ſtuderẽt qui ibi erant barbari, facilè ſuperior eis euaſurus & compreſſurus: his inquam rebus ita compoſitis, Rauennam rectà contendit, vt exercitum illic morantem hybernatum mitteret. Vergente enim iam autumno, ſolſtitio hyberno imminẽte, belligerandum ſibi per id tempus nequaquã videbatur.

Franci æſtu lædũtur, frigore vegetantur.

Franci hyeme libentius quàm æſtate bellum gerunt.

Reuerà enim hoc pro Francis futurũ videbatur, quibus æſtus valde eſt inimicus & grauis; neque libentes æſtate bellum gerunt; Brumæ verò tempore vegetantur, validioreſque fiunt, & tunc commodiſſimè labores ferunt. Naturaliter enim ob patriæ algiditatem ita affecti ſunt, vt eis cognatum quodammodo ſit frigere. His itaque de cauſis protrahendum bellum & in proximum Ver differendum cenſebat. Diſſipato itaque exercitu & per centuriones & tribunos partito, vt in proximis oppidis & caſtellis hybernarent iuſſit; ſtatim verò ineunte Vere Romam omnes venire & congregari, vt ibi omnibus copiis coniunctis exercitum inſtruerent. Atque hi quidem quò mandatum erat conceſſerunt. Narſes verò Rauennam ſe recepit, famulitio tantùm ſatellitioque ſuo ſecum ſumto,

Cancellariæ vſus & etymon.

& iis qui ipſius aulam adminiſtrabant; quibus vtique archiua curæ erant, idque tum ornatus apparatuſque causâ, tum ne promiſcuè cuiuis volenti ingrediundi poteſtas eſſet. Hos verò moris eſt Romanis à Cancellis appellare, & ab operâ quam in iis præſtant. Du-

xerat

xerat etiam ſecum Zandalem domeſtici comitatus pręfectum, cum reliquâ omni ſeruorum & ſpadonum cubiculariorum turbâ. Ducens itaque ſecum in vniuerſum viros quadringentos, Rauennam venit.

Aligernus ad Romanos tranſit.

Interea verò Aligernus Fedigerni quidem filius, frater verò Teiæ (cuius etiam antea mentionem fecimus in obſidione Cumarum) poſtquam Franci in Italiam veniſſent, & Gotthorum res omnes ad ipſos eſſent deuolutæ, ſolus viſus eſt quid conſultum & ex re eſſet cognouiſſe, & futura præuidiſſe. Deliberanti enim ipſi de præſenti rerum ſtatu, hæc cogitatio in mentem venit, quòd Franci ſpecioſum quidem titulum ac prætextum captabant ſocietatis bellicæ cum Gotthis initæ; quippe qui acciti veniſſent; quod verò animis ſuis agitabant, aliud quiddam reipsâ appariturum. Fore enim videbat, vt etiamſi Romanis ſuperiores euaderent, Gotthis Italiâ non cederent, ſed illis reipsâ primis ſubactis quibus ſuppetias verbis laturi venerant, Francos principes eis impoſituros, patriiſque legibus eos eſſe ſpoliaturos. Hæc itaque cùm frequenter ſecum reputaret & cũ animo ſuo reuolueret, ſimulq; obſidione premeretur, conſultiſſimum fore iudicauit ſi vrbem cum pecuniis omnibus Narſeti traderet, ac deinceps Romanorum inſtituto ac moribus viueret, periculis & barbarico viuendi more valere iuſſis. Æquum enim ei videbatur, ſi Gotthi Italiam obtinere non poſſent, veteres certè eius habitatores & indigenas ab origine duces eam recuperare, neque perpetuò ſuis ſedibus fraudari. Hæc itaque & ipſe ſuâ ex parte præſtare in animum ſuum inducebat, & reliquæ genti ſuæ prudentis conſilij exemplum ſtatuere. Cùm itaque obſidentibus Romanis prius nuntiaſſet cupere ſe præfectum exercitus adire, idque ei permiſſum eſſet, ad Claſſes venit, vbi Narſetem morari cognouerat. Situm verò eſt id caſtellum in agro Rauennate; cumque ei in conſpectum veniſſet, & claues vrbis Cumarum ipſi in manus tradidit, omniaque ſua beneuola officia ei detulit.

Aligernus Cumas Narſeti tradit.

Narſes eum aduenientem benignè complexus maioribus cum bonis remuneraturum promiſit: ſtatimque partem copiarum Cumas obſidentium in vrbem miſit, qui & ipſam & pecuniam omnem reciperent, tutoque omnia conſeruarent, reliquis copiis in alia oppidula & caſtella ſecedere ibique hybernare iuſſis. quæ quidem omnia ita peracta ſunt. Poſteaquam verò Herulorum exercitus proprio iterum duce fuit orbatus, duo autem inter eos eſſent viri inſignes, dubiæque inter ſe præſtantiæ, variè in vtrumque militum animi & ſtudia inclinarunt. Vna enim exercitus pars Aruth maximi faciebat, planeq. ſibi perſuadebat omnia meliùs ſucceſſura ſi ille ipſis dux daretur. alteri

PAG.27.

parti magis placebat Sindual vt ſtrennus maximè,& in re bellicâ valde exercitatus. cui quidem parti etiam aſſentiens Narſes, hunc eis ducem præfecit; miſitque etiam hos, vbi commodiſſimè videbantur hybernaturi; Aligernum verò ad Ciſſenem vrbem ire iuſſit, PAG.28. cum mandatis,vt cùm eò veniſſet conſcenſo muro vrbis manifeſtè elato capite proſpiceret,ita vt ab omnibus quis eſſet dignoſci poſſet. quod ipſum eo conſilio mandarat, vt Franci,qui illac videbantur tranſituri, eum ſuâ ſponte ad Romanos tranſiiſſe cernerent, & de expeditione in Cumas, pecuniæque ſpe animum abiicerent; vel forte de totius belli ſummâ, vtpote locis omnibus oportunis iam præoccupatis,deſperarent. Atque Aligernus quidem Francos prætereuntes conſpicatus, contumeliis verborum eos è ſublimi muro excipiebat, & ſubſannabat, vt fruſtra deinceps feſtinantes, & poſt feſtum,quod aiunt,venientes, cùm pecunia omnis in Romanorum poteſtatem veniſſet,atque adeo ipſa etiam Gotthici principatus inſignia; adeò vt ſi quis etiam in poſterum rex Gotthorum declararetur, non haberet quo ſpectabilior honoratiorque eſſet, militari tantum veſte indutus, ipſoq. habitu priuatum hominem præſeferens. Franci verò contrà ei conuitiabantur, gentis ſuæ proditorem appellantes; & de ſtatu rerum ambigere videbantur, & an bellum vltra gerendum ipſis eſſet deliberare. Vicit tamen ea ſententia, deſiſtendum non eſſe, quin potiùs vrgendum inſtitutum. Interea Narſes Rauennæ ſubſiſtens, atque inter copias quæ ibi erant verſans, rebus omnibus rectè conſtitutis, Ariminum conceſſit cum eodem quo antea venerat comitatu. Mortuo enim paulò antè Vacaro, genere Burno, viro imprimis graui & bellicoſo, ſtatim Theodibaldus eius filius cum Burnis eum comitantibus ad Romanorum Imperatorem acceſſerat, & Arimini erat tamquam ibi Narſetem conuenturus, quò etiam ipſe eâ de causâ venerat, vt omnibus liberaliter auro donatis firmiſſimos belli ſocios haberet. Hiſce rebus occupato Narſete, Franci ad duo millia mixtim peditum & equitum qui à ſuis præfectis ad vaſtandum & deprædandum agrum erant emiſſi, cùm iam vrbi appropinquaſſent, agroſque vaſtarent & boues aratores abigerent, omniaque promiſcuè agerent ac ferrent aſpiciente Narſete, (ſedebat enim ipſe in ſublimi quadam pergulâ vnde in campum erat proſpectus) turpe parumque generoſum ratus niſi ex re præſenti vim propulſaret; vrbe exit, conſcenſo equo qui habenis audientiſſimus eſſet pariter & generoſus ac ferox, quique non ſolùm compoſitè ſciteque proſilire & ſaltare nôſſet, ſed etiam impetum in hoſtem facere, curſumque ſiſtere & retro

ferri

ferri vſu multo eſſet edoctus, & è comitatu ſuo quotquot rei bellicæ non omnino erant imperiti, ſequi ſe iuſſit: qui quidem in equos PAG.29. inſilientes (erát verò viri trecenti) eum ſecuti, rectà in hoſtem contenderunt. Tum hi eos irruentes conſpicati, non iam palantes ſparſim vagabantur, neque arbitror prædá potiebantur, ſed protinus ſeſe equites peditesq́. congregarunt, & in vnum agmen compoſuerunt; non quidem illud denſum (qui enim fieri poterat cùm non admodum multi eò veniſſent?) validum tamen, cum ſcutatos inter ſe conſertos equitum alæ cingerent. Romani verò cùm iam intra teli iactum perueniſſent, manus quidem conſerere & confligere cum hoſtibus inſtructà acie ſtantibus nequaquá expedire cenſebát: ſagittis verò & iaculis velitantes primam aciem labefactare frontiſq́ue denſitatem diffringere conabantur. At illi cum inter ſe ſcutis optimè eſſent conſtipati, firmi immotiq́ue ſtabant, nullàq́ue ex parte aciei continuum conuellebant; ſiquidem & denſam quandam ſyluam nacti, arboribus vt vallo vtebantur. Iam verò etiam & telorum iactu ſe tuebantur, quæ patriâ ipſorum linguâ ἄγγωνες vocantur. Cùm itaque nihil damni acciperent, Narſes omnia ſecum reputans, barbarum quoddam ſtratagema & Hunnis magis vſitatum excogitauit. *Narſetis ſtratagema.* Iuſſit enim ſuos terga vertentes retrorſum concitatiùs ferri, veluti timore perculſos fugamq́ue capeſſentes: vt ſcilicet eâ ratione barbari quàm remotiſſime è ſyluâ in apertum campum euocarentur. reliqua enim ſibi curæ fore dixit. Atqui hi quidem vt mandatum eis erat, fugam arripuerunt; Franci verò fuga decepti & verum timorem eſſe rati, confeſtim animis pleni aciem ſoluunt, ſyluaq́ue egreſſi, fugientes acriter inſequuntur; ac primi quidem euolarunt equites, ſequebantur verò ex peditibus quotquot robore & pedum celeritate maximè valebant omneſq́ue acerrime rem vrgebant, tanquam Narſetem ipſum iamiam viuum capturi, & nullo fere negotio optatum finem toti bello impoſituri. Atque hi quidem ordinis omnis obliti ſparſim nihilq́ue ſibi cauentes procurrebant, gaudentes bonàq́ue ſpe ſeſe oblectantes. Romani verò effuſis habenis ad anteriora ferebantur, diceres certe eos re ipsâ formidantes fugere, adeò proximè vero pauorem ſimulabant. Poſteaquam verò barbari iam per nudum campum diſperſi quàm longiſſimè à ſyluâ eſſent auulſi; tum verò confeſtim ſigno per Narſetem dato, Romani conuerſis equis in aduerſos ſeſe explicantes, perſequentibus in frontem occurrerunt, & in vniuerſos inopinato rei perculſos cæſim punctimq́ue ſæuiebant, atque ita fuga PAG.30 ipſis in perſecutionem vice verſà ceſſit. Equites itaque barbarorum

non ignari quo in periculo verſarentur, quàm celerrimè ad ſyluam reliquaſque copias refugientes, ſalutem ſibi ſtrenuâ fugâ quæſierunt: pedites verò turpiter cæſi, cùm ne manum quidem tuendi ſui causâ mouerent, inopinatâ viciſſitudine conſternati, & quoddammodo mente capti. Omnes itaque ſparſim iacebant, veluti ſuum ferè aut ouium greges miſerandum in modum trucidati. Cæſis itaque his fortiſſimis viris, ſupra nongentos, reliqui confeſtim tergis verſis ad ſuos ſeſe duces receperunt; vt non priùs in tuto futuri, quàm ſe reliquo exercitui coniunxiſſent. Narſes verò Rauennam reuerſus, rebuſque omnibus eo loci rectiſſimè conſtitutis, Romam ſe contulit, ibique hybernauit.

AGA-

AGATHIÆ SCHOLASTICI
DE Imperio & rebus geſtis Iuſtiniani Imperatoris
LIBER SECVNDVS,

BONAVENTVRA VVLCANIO *Brugenſi Interprete.*

INEVNTE autem Vere, exercitus ibi prout ſtatutum erat inſtaurabatur, copiæq́ue omnes in vnum cogebantur. Narſes verò eos accuratè ad res bellicas condocefieri iuſſit, animoſq́ue quotidianâ exercitatione roborabat, in gyrum ſe verſare cogens, agiliterq́ue in equos inſilire, & in modum armatæ ſaltationis pyrrichæ circumagi, aſſidueq́ue tubâ claſſicum canente perſonari, ne omnino ex remiſſiore hybernatione obliti bellorum in ipſo prælio langueſcerent. Interea barbari lentius procedentes loca per quæ tranſibant omnia depopulabantur & vaſtabant. Romam verò locaq́ue vrbi circumiecta longiſſimè tranſgreſſi, vlteriùs tendebant; à dextrâ quidem Tyrrhenum mare, à ſiniſtrâ autem Ionici ſinus littora protenſa habentes. Poſtquam verò Samnium (locum ita dictum) veniſſent, tum partitis copiis, Butilinus quidem cum maiore validioreq́ue exercitus parte Tyrrhenum littus legebat, & totam fere Campaniam deprædabatur. quin & Lucaniam, & Brutios deinde inuaſit, & ad fretum vſque quod Siciliam inſulam & fines Italiæ dirimit peruenit: Leutharis verò reliquas copias ducens Apuliam & Calabriam infeſtabat, Hydruntem vſque progreſſus; quæ quidem vrbs in littore Adriatici maris eſt ſita; vnde Ionius ſinus initium habet. Quotquot itaque eorum Franci erant indigenæ, multam reuerentiam pietatemq́ue circa templa exercebant, vtpote rectam de

Exercitia militaria.

Hydruns vrbs.

deo ſententiam amplexi, vt ſuprà dixi, eademque cum Romanis ſacra colentes. Alemannica verò gens vniuerſa (aliter enim hi circa religionem ſunt affecti) templa irreuerenter diripiebant, ſuiſque ornamentis ſpoliabant, multas quidem amulas ſacras ſiue vaſa luſtralia & aſpergilla ex puro auro, quamplurimos etiam calices & acerras, & quæcunque myſticis ceremoniis peragendis erant conſecrata, ſpoliantes, propriis ſuis poſſeſſionibus adſcribebant. Sed ne his quidem rebus contenti, tecta ipſa ſacrorum templorum diruebant, & fundamenta ſubuertebant; cruoreque & ſanie delubra circumfluebant, arua etiam ſegeteſque polluebantur, cùm per eas paſſim cadauera inſepulta ſparſa iacerent. Sed non multo pòſt, diuina vindicta eſt ſubſecuta. alij enim bello, alij morbo perierunt, neque quiſquam eorum priori ſpe potius eſt. » Iniuſtitia enim & Dei » contemtus, fugienda quidem ſemper & noxia eſt, præcipuè verò in » prælijs & conflictibus. Patriam enim patriaque inſtituta propugnare, eaque peſſundare molientibus obſiſtere, omnibuſque eos viribus propulſare, æquum ſanè fuerit valdeque generoſum: qui verò lucri causâ, & hoſtilitate quæ nullâ iuſtâ causâ nitatur aliena inuadunt, eos à quibus nullâ iniuriâ ſunt prouocati infeſtantes, hi certè væſani impiique fuerint; neque quid ius ac fas ſit norunt, neque iis curæ eſt an Deus maleficiis offendatur. Idcirco acerrimæ eos pœnæ manent, reſque ipſis in extremas atque irremediabiles calamitates deſinunt, tametſi ad breue aliquod tempus proſperè rem gerere videantur. Ac talia quidem etiam tunc Leutharim Butilinumque ſectantibus copiis euenêre. Nam hi rebus hiſce perpetratis, cùm iam ingentem ſpoliorum vim coaceruaſſent, & iam præterlapſo Vere vigeret æſtas; alteri quidem ducum, Leuthari videlicet, in animo erat domum reuerti, & opimis ſpoliis ſuis frui, nuntiiſque ad fratrem ſuum miſſis eum etiam ad domuitionem hortabatur; bello & incertis rerum futurarum euentibus valere iuſſis. Butilinus verò etiam iureiurando ſe Gottho obſtrinxit, prælium aduerſus Romanos cum ipſis aditurum. cumque illi per aſſentationem ſpargerent ſeſe eum regem ipſorum deſignaturum, manendum ſibi apud illos cenſuit, & ſe ad bellum inſtruxit. Leutharis verò cum ſuis copiis ſtatim diſceſſit: eo conſilio vt poſtquam prædam omnem quàm tutiſſimè auexiſſet, domumque veniſſet, tum exercitum fratri ſuo ſuppetias laturum mitteret. Sed ne ipſi quidem conſilia ſua ex animi ſententiâ ſucceſſerunt, neque fratri ſuo valde auxiliari potuit. Nam ipſi iam iter domum verſus ingreſſo, nihil quidem aduerſi ad Picenum agrum vſque accidit: cùm au-

tem

Alemannorum ſacrilegia.

PAG. 32.

Bellum pro patriâ honeſtum.

Militiæ mercenariæ vituperatio.

Sacrilegiorum vltio diuina.

tem cò progreſſus perueniſſet, ipſe quidem circa Fanum vrbem caſtra metatus eſt; emiſſis etiã ſtatim, ſuo more, præcurſoribus & ſpe- PAG. 33 culatoribus ad tria hominum millia, qui non ſolùm anteriora loca explorarent, ſed ſicubi hoſtes comparerent profligarent: Arrabanes verò & Vldaches ille Hunnus qui cum exercitu Romano pariter & Hunnico ad Piſaurum vrbẽ collecti erant, inſidiis in tranſitu collocatis, hi, inquam, præcurſores illos conſpicati, in ipſo Ionici ſinus littore & crepidine euntes, egreſſi vrbe, acieque optimè inſtructâ confertim in eos irruunt, ac multos quidem gladiis cædentes trucidant; non pauci cùm prærupta littoris præcipitia conſcendiſſent, in decliue delati, proniq́ue in mare prouoluti, & procellis abrepti perierunt. Subrigit enim ſe quodammodo eá parte litus, & veluti collem quendam facit, non omni ex parte acceſſibilem & peruium, quiq́ue vbi in eius ſummitatem ventum fuerit nequaquam facilem præbeat deſcenſum, ſed maximâ ſui parte præcipitiis ad lapſum procliuibus & hiantibus obnoxium, & in profundiorem maris crepidinem vergentem. Alij itaque quamplurimos ita pereuntes conſpicati, abſque vllo ordine fugerunt, & cum ingenti clamore atque eiulatu ad exercitum delati perturbatione & tumultu omnia implerunt, vt iamiam ingruentibus Romanis. Leutharis verò ad prælium ſe comparans, omnem exercitum mouebat. Illi arreptis armis aciem inſtruebant, denſam pariter & in longum protenſam. Hoc ergò pacto conſtitutis ipſis, neque oportuniore conſilio in mentem veniente, plurimi captiui incuſtoditi relicti, hoſtium occupatione oportunè vſi, quàm celerrimè aufugerunt, & quicquid poterant ſpoliorum in proxima caſtella tranſtulerunt. Cùm verò Artabanes ſimul & Vldach impares ſeſe committendo prælio cenſentes copias nequaquam educerent, tum Franci ſolutâ acie in caſtra reuerſi cognouerunt quantam iacturam feciſſent. Quocirca priuſquam grauius aliquod damnum acciperent, viſum eſt eis conſultum ſi quàm citiſſimè motis à Fano vrbe caſtris, vltrà progrederentur. Statim itaque proceſſerunt, relicto ad dextram Ionio ſinu & littorali vniuersâ arenoſaq́ue viâ, ad radices Apennini montis iter fecerunt; atque ita rectâ Æmiliam & Alpes Cottias verſus euntes, ægrè Padum traiecerunt. Cùm verò in ditionẽ Venetam veniſſent, ad Ceneſtam vrbem per id tempus ipſis PAG. 34. ſubditam ſtationem habuerunt, ibi deinceps in tuto commoraturi. Dolebant tamen moleſteque ferebant, & ſummũ quendam mœrorem præſeferebant, quòd ipſis perquàm exiguum è prædâ eſſet reliquum, videbanturq́ue ſibi irritos inutileſq́ue labores perpeſſi.

Sed

Peſtilentia ingens.

Sed non his terminis ipſorum calamitas fuit circumſcripta. Paulò enim poſt, peſtilens quidam morbus repentè incidens multitudinem abſumpſit; & nonnulli quidem illorum ambientis aëris prauitatem incuſabant, cauſam morbi ei adſcribentes: alij verò, quòd cõtinuis bellis & longis itineribus peractis repentè ad otioſam mollemque vitam eſſent traducti, vitæ immutationem in cauſâ eſſe putabant. at ipſam reuera originem neceſſariamque cauſam mali planè non intelligebant, quæ profectò erat Iniuſtitia, & diuina pariter atque humana iura ab ipſis proculcata. Ipſum itaque ducem videre erat euidenter pœnis diuinitus immiſſis obnoxium: inſaniâ enim manifeſtaque rabie, inſtar eorum qui mente capti furere ſolent corripiebatur, multaque vertigine agitabatur, grauesque eiulatus edebat, modò pronus, modò in alterutrum latus in ſolum procidens, multamque ex ore ſpumam ciens; oculi etiam ipſi erant torui, horrendumque in modum inuerſi; eò denique inſaniæ venerat miſer, vt ne à ſuis quidem membris deguſtandis abſtineret. Aſſiduè enim mordicus brachiis ſuis inhærens, & carnes dentibus conuellens, eas inſtar feræ alicuius beſtiæ dilaniabat, promanantem ſaniem lambens, atque ita ſui ipſius ſatur paulatimque contabeſcens miſerrimè periit. Extincti verò ſunt vniuerſim etiã ceteri, nihil penitus ſe remittente malo, donec omnes interierunt; ac febre quidem plurimi preſſi, ſanâ tamen mente perierunt; nonnullos autem grauiſſima apoplexia afflixit, alios capitis grauedo, alios delirium. variis enim morbis laborabant, ſed omnibus in perniciem deſinentibus. Leutharis itaque quique cum ſequebantur expeditio huiuſmodi calamitoſum habuit exitum. Dum verò hæc Venetiis contingunt, Butilinus alter dux oppidis caſtellisque propemodum omnibus ad Siculum fretum vſq. vaſtatis, ſtatim quàm citiſſimè Campaniã verſus & Romam ſe recepit. Inaudierat enim Narſetis & Imperatoris exercitus eò conueniſſe, & ſtatutum erat nõ cunctari diutius neque animi pendere, ſed in aciem inſtructis omnibus copiis

PAG. 35.

de rerum ſummâ decertare; quandoquidem non minima exercitus qui ei aderat pars morbo correpta interierat. Vergente enim iam æſtate, & autumno ineunte, vineæ quidem vuis onuſtæ erant; hi

Morbus ex nimio muſti vſu.

verò inopiâ aliarum rerum neceſſariarum (omnis enim commeatus per Narſetem prudentiſſimè præreptus erat) auulſis vuis, ſuccoque manibus expreſſo, muſto ſeſe ingurgitabant, odoriferũ vinum, quod Græci ἀνθοσμίαν vocant, ex tempore conficientes; vnde vehementiſſimo alui profluuio laborarunt: & nonnulli quidem eorum eo interierunt, nonnulli etiam ſuperuixerunt. Priuſquam itaque

hic

hic morbus omnes peruaderet, committẽdum ſibi quocunq. euentu prælium cenſebat. Quocirca quum in Campaniam veniſſet, caſtra non procul à Capuâ vrbe fixit, ad ripas Caſulini fluminis, quod quidem ex Apennino monte fluens, & per circumiacentes campos flexuosè labens, in Tyrrhenum mare fertur. Hic itaque locato exercitu, valido eum vallo muniuit, naturâ loci fretus. Fluuius enim ipſi ad dextram labens, propugnaculi loco eſſe videbatur, ne quis eâ ex parte adoriretur, & curruum quorũ maximam habebat vim rotas ordine inter ſe cõſertas ſolo infixit, terrâ ad modiolos rotarum vſque aggeſtâ, ita vt circumferentiæ dimidia tantùm pars exſtaret & promineret: His, inquam, aliiſque multis ſtipitibus cùm vniuerſum exercitum communiſſet; exitum quendam nõ valde amplum neque vllo ſepto obſtructum reliquit, vt per eum facilè liceret ſi liberet excurſus in hoſtes & recurſus facere. Ne verò pons quo fluuius erat ſtratus incuſtoditus eſſet, néve eâ ex parte damnum acciperet, hunc etiam præoccupat, & turre quádam ligneâ in eo exſtructâ ſtrenuos in eâ quantum fieri poterat optimeque armatos viros collocat, qui pontem è tuto propugnarent, & Romanos tranſitum molientes propulſarent. His itaque ſingulis ita diſpoſitis, omnia quàm optimè comparata cenſebat; tanquam in ipſius poteſtate futurum eſſet, bellum inchoare, neq prius prælium committi poſſet quàm ipſi libêret. Porrò quæ fratri ſuo Venetiis acciderant, necdum inaudierat; mirabatur verò quòd ei copias ſuas, vti inter ipſos conuenerat, non miſiſſet, ſuſpicioque ipſi incidebat non tam diu tardaturas fuiſſe, niſi eis aliquid ſiniſtri aduerſiq. accidiſſet: nihilominus tamen etiam ſine illis victoriam ſe ab hoſtibus reportaturum cenſebat; quippe qui etiam ita copiarum multitudine eſſet ſuperior. Qui enim ipſi reliquus erat exercitus ad triginta bellatorum millia accedebat, Romanorum verò exercitus vixdum erat millium octodecim. Quocirca & ipſe quàm optimè animatus erat & vniuerſum exercitum hortabatur, nõ de exiguâ aliquâ re eo prælio decernendum eſſe, ſed aut Italiam, inquit, cuius causâ venimus, obtinebimus, aut hoc vnum iamiam nobis reliquum erit, vt omnes inglorij moriamur. Illud itaque nos, potius, viri fortes, quàm hoc, velle debemus. quum in noſtrâ manu ſit poſitum, ſi ſtrenui eſſe velimus, quæ optamus conſequi. Butilinus itaque hiſce aliiſque verbis multitudinem hortari non deſiſtebat. Hi verò bonâ ſpe fulti, arma vt cuique viſum erat apparabant. Alibi enim ſecures multæ acuebantur, alibi patria haſtilia, quæ ipſi ἄγγωνας vocant, alibi ſcuta confracta vt vſui eſſent reficiebantur, facileque ipſis omnia inſtrueban-

Caſulinus fluuius.

PAG. 36.

Francorum armatura.

ſtruebantur. Vilis enim eſt & neglecta huius nationis armatura quæque variis opificibus non indigeat, ſed facilè ab ipſis qui eâ vtuntur ſi quid forte fractum fuerit refici poteſt. Loricas enim & ocreas non norunt. Capita plerique eorũ non muniunt, pauci verò galeis tecti pugnant. pectoribus & tergoribus ad lumbos vſque ſunt nudis, inde braccis ſiue femoralibus alij lineis, alij coriaceis cincti, tibias cooperiunt. Equis verò non vtuntur, niſi admodum paucis, quippe qui ad pedeſtrem pugnam, quæ ipſis familiaris patriaque eſt, optimè ſint exercitati. Enſis femori, & ſcutum ſiniſtro lateri appendet: arcubus aut fundis, vel aliis telis quæ eminus iaciuntur, non vtuntur; ſed ancipitibus ſecuribus & angonibus quibus præcipuè rem gerunt. Sunt verò angones haſtæ quædam neque admodum paruæ, neque admodum magnæ, ſed & ad iactu feriendum ſicubi opus fuerit, & vbi cominus collato pede confligendum eſt impetuſque faciendus, accommodatæ. Hæ plerâque ſui parte ferro ſunt obductæ, ita vt perparum ligni à laminis ferreis nudum conſpiciatur, atque adeò vix tota imæ haſtæ cuſpis. ſupra verò ad extremitatẽ ſpiculi, adunci quidam mucrones vtrinque prominent, ex ipſo ſpiculo inſtar hamulorum reflexi, & deorſum vergentes. In conflictu itaque Francus miles hunc angonem iacit; quod quidem ſi corpori inflictum fuerit, adigitur quidem intrò, vti veriſimile eſt, cuſpis, neque is qui ictus eſt facilè telum euellere poteſt; obſtant enim acuminati illi hamuli altiùs carni inhærentes, & acerbos cruciatus excitant, adeo vt etiam ſi hoſtem nequaquam lethale vulnus accepiſſe contingat, ex eo tamen intereat. Si verò ſcuto impactum fuerit, ſtatim ex eo propendet, & circumagitur, infimâ ſui parte ſolum verrens & verſans. Is verò qui ictus eſt, neque telum ſcuto euellere valet, hamulis mordicus inhærentibus, neque enſe amputare, quòd nimirum ad lignum pertingere non poſſit, ferreis laminis quibus id obductum eſt obſiſtentibus; quod ſimulac viderit Francus, cõfeſtim pede inſultat, & proculcans imam haſtã, ſcutum pondere ſui corporis deprimit, ita vt, geſtantis manu ſeſe nonnihil laxante ac remittente, caput & pectus nudentur. tum ille nudum hoſtẽ neq. munitum nactus facilè trucidat, ſiue ſecuri frontem feriens, ſiue aliâ haſtâ iugulum traiiciens. Ac talis quidem eſt Francorũ armatura, atq. ita ad prælium apparabantur. Narſes verò Romani exercitus prętor vbi hæc cognouit, ſtatim & ipſe vniuerſo exercitu Româ educto, non procul ab hoſtibus caſtra locat, ſed vnde & ſtrepitus exaudiri & vallum conſpici poſſet. Hoc itaque modo quum duo exercitus in mutuum conſpectũ veniſſent, accuratè vtrinque acies inſtrueban-

Ἀγγώνων ſiue Telorũ quibus Alemanni vtuntur deſcriptio.

PAG. 37.

tur,

tur, præſidiaque & excubiæ locabantur, & duces ordines militares obibant. Spes verò & metus, variæque animorum fluctuationes, & quicunque affectus inopinati de rebus magnis decertaturis ſuboriri ſolent, nunc hos nunc illos inceſſebant. Omnia verò Italiæ oppida dubia ſuſpenſaque hærebant cui tandem parti cederent. Interea Franci proximos vicos vaſtantes, commeatum tranſuehebant. quod vbi animaduertit Narſes, ad ſuum dedecus hoc pertinere cenſebat, moleſteque ferebat, ſi hoſtium calones ita libere loca quàm maximè vicina pertranſirent, perinde ac ſi nullum hoſtem vidiſſent. Viſum itaque ei eſt non amplius id ferendum, ſed omnibus viribus prohibendum. Chanaranges verò, vir quidam Armenius, Romanis tribunis accenſus erat, ſtrenuus inprimis & prudens, & in adeundis periculis moderate audax. Huic itaque Chanarangi (erant enim eius tentoria in extremis caſtris quàm proximè hoſtium fixa) mandat Narſes vt in curruum vectores impetum faceret, eiſque quantum poſſet noceret; ne amplius pabula tranſuehere auderent. Ipſe verò confeſtim paucis è ſuâ legione equitibus ſecum ductis, reliqua quidem plauſtra intercipit, & vectores trucidat. è quibus plauſtris vnum multo rurali aridoque fœno onuſtum turri admouet quam Franci in ponte exſtruxerant, cuius ſuprà mentionem feci. Hoc itaque plauſtro ita ad turrim admoto, ignem fœno immittit. Ingenti verò flammâ repentè ſublatâ, facilè vniuerſa turris vtpote lignea conflagrauit. Tum barbari quotquot in eius præſidio erant collocati, cùm eam tueri non poſſent, ipſique met incendio illo perituri viderentur; ſtationē deſerendam cenſuerunt, ac difficulter quidem inde delapſi, ad exercitum ipſorum confugerunt; Romani verò ponte potiuntur. His ita peractis Franci ſtatim tumultu vti par erat pleni ad arma conuolant, frementes irâ & rabidi, & ſummâ animi impotentiâ correpti, vltraque modum audaces & præfidentes non vltrà quieſcendum ſibi cenſebant, neque cunctandum, ſed eo ipſo die prælium committendum; quantumuis Alemannici vates prædixiſſent illo die confligendum non eſſe, aut ſcirent ſe ad vnum omnes perituros. Ego verò ita exiſtimo, etiam ſi poſtridie, aut alio ab hoc die prælium commiſſum fuiſſet, eundem planè, qui tunc fuit, euentum futurum fuiſſe. Neque enim vnius diei immutatio hoc effeciſſet quo minus impietatis ſuæ pœnas luerent. Ceterùm ſiue hoc ita euenerit, ſiue etiam fortaſſe Alemannicis vatibus quocunque tandem modo futura prædicentibus, certè non vanum neque irritum id vaticinium multis eſt viſum. Quopacto autem deinceps reliqua geſta ſint, accuratè ſtatim

Chanaranges Armenius.

PAG. 38.

Alemannici vates.

quoad eius fieri poterit dicentur. Franci itaque ita animis æſtuabant, & iam arma corripuerant. Narſes etiam ſuos armauit, caſtriſq; eduxit, donec ad medium inter duos exercitus ſpacium veniſſet; vbi oportebat eos in aciem diſponi. Interea verò dum exercitus mouet, & iam prætor equum conſcenderat, nuntiatur ipſi, Herulum quendam non è multis inter ipſos, neque obſcurum, ſed nobilem inprimis illuſtremque virum, quendam è domeſticis ſuis

Narſetis iuſtitia & pietas.

ſeruis, quod aliquâ in re deliquiſſet, miſerrimè interfeciſſe. Statim itaque adductis habenis equum ſiſtens, homicidam in medium producit, tanquam fas non eſſet prælium adire, niſi cæde expiatâ. Interrogatus ergo ab eo barbarus, quum factum fateretur neq; inficias iret, imò è contrario aſſereret, liberá dominis eſſe poteſtatem de ſeruis ſuis pro ſuo arbitrio decernendi, vt & alij ſcirent, niſi officium facerent, ſimiliter ſecum actum iri.

PAG.29.

Cùm itaque veluti nullâ cædis perpetratæ pœnitudine ductus, peruicax & iactabundus, & cædem ſpiranti ſimilis permaneret, Narſes lictoribus vt eum interficiant mandat. atque is quidem enſe ilia perfoſſus, interiit. Herulorum verò turba, vtpote barbari, dolebant, moleſteque id ferebant, & à prælio ſe ſubducere ſtatuebant. Narſes verò, hoc pacto cæde expiatâ, & de Herulis parum ſollicitus, in aciem progreſſus, edixit vniuerſæ multitudini & proclamauit, vt quicunque victoriæ particeps eſſe vellet, vnâ ſecum ſequeretur. vſqueadeo ille apertè diuini numinis auxilio erat fretus; & veluti ad rem antea diiudicatam accedebat.

Sindual Herulorũ dux.

Sindual autem Herulorum dux turpe quiddam & generoſo animo indignum cenſebat, ſi tanto prælio vtrinque inſtructo, ipſe pariter & ſui defectionis inſimularentur, & viderentur re quidem ipsâ hoſtes reformidaſſe; formidinẽ verò ſuam prætextu beneuolentiæ erga mortuum palliaſſe. Nequaquam itaque conquieſcere ſuſtinens, Narſeti ſignificat, operiatur ſe, vtpote iamiam cum ſuis aduenturum. Narſes verò, ſe quidem non præſtolaturum reſpondit, curaturum tamen vt & ipſi ſuo in acie loco ordinentur, etiamſi paulò ſeriùs aduenerint. Heruli itaque optimè armati, bonóque ordine ocius procedebant.

Narſes aciẽ inſtruit.

Narſes autem cùm ad locum perueniſſet vbi committendum erat prælium, ſtatim exercitum in phalangem inſtruxit atque diſpoſuit; atque equites quidem vtrinque ad alas erant collocati, haſtas & peltas geſtantes, arcus etiam & enſes appenſos nonnulli etiam ſariſſas habentes. Narſes verò in dextro cornu conſtitit. Zaudalas etiam familiæ magiſter, & quotquot ex ſeruis & domeſticis bello non inepti erant, adſtabant. Ab vtroque verò latere Valerianus & Artabanes cum ſuis copiis, quibus mandatum

mandatum erat vt nonnihil circa denſiorem ſyluam laterent; cumq́ue hoſtes impetum facerent, confeſtim in eos ex occulto irruerent, omniq́ue ex parte premerent. Omnem verò locum intermedium pedites obtinebant. In ipsâ enim exercitus fronte anteſignani loricas ad pedes vſque demiſſas induti, validiſſimaſq. galeas geſtantes, teſtudinem fecerant. poſt hos verò alij densâ inter ſe ſerie ſtabant, in agros vſque deſinentes. Vniuerſa verò leuis armatura, ſagittariiq́ue & funditores à tergo erant collocati, velitandi tempus operientes. Herulis verò in medio totius agminis locus erat deſignatus; neque enim adhuc illi aduenerant. Interea duo Heruli, qui PAG.40. paulò antè ad hoſtes defecerant, adeò vt quid poſtea conſilij cepiſſet Sindual ignorarent, barbaros omnes incitabant vt quàm citiſſimè Romanos adorirentur, affirmantes fore vt apud eos omnia tumultus & perturbationis plena eſſent deprehenſuri, quòd nimirum Herulorum copiæ indignabundæ ſeceſſionē feciſſent præliumq́ue vnà adire detrectarent; & reliquæ multitudinis animi illorum defectione eſſent conſternati. Hiſce ita dictis Butilinus facilè perſuaſus, quippe qui vera vt eſſent optabat, confeſtim copias in hoſtem eduxit, omneſq́ue magnâ animorum alacritate rectâ in Romanos ferebantur, nō quidem ſenſim & placidè ordinateq́ue, ſed nuntiis animum ipſis alaſq́ue addentibus, turbulentè ac præcipitanter, tanquam primo impetu quidquid hoſtium eſſet diſcerpturi. Erat autem ipſis forma aciei inſtar cunei, Δ. literæ figuram præſeferens, anteriore quidem ſui parte in acutum deſinens. Preſſa enim erat & denſa, ſcutis vndequaque inter ſe conſertis munita; dixiſſes ſuis caput ſua ſtructurâ efformare. *Acies Francorū cuneata & ſuis caput præſeferens.* Alæ verò vtrinque ex centuriis & decuriis in longum compoſitæ, & vt plurimum in obliquum protenſæ, paulatim ab ſeſe dilatabantur & dirimebantur, in maximam latitudinem deſinentes; adeò vt locus intermedius vacuus relinqueretur, & nudata militum terga ſeriatim conſpicerentur. Auerſi enim inter ſe ſtabant, vt hoſtibus aduerſi eſſent, & ex tuto confligerent, ſcutis protecti; terga verò mutuâ illâ inter ſe contrapoſitione tuerentur. Narſeti autem, & proſperam fortunam nacto, quiq́ue quod facto erat opus optimè excogitarat, cuncta ex animi ſententiâ ſucceſſere. Poſtquam enim Barbari ingenti clamore vlulatuq́ue excitato concitatius proruentes impetum in Romanos fecerunt, confeſtim anteſignanos medio inter duo cornua loco ſtantes perrumpentes in vacuum illum exercitus locum irruerunt; neque enim adhuc Heruli aduenerant. & primâ quidem barbarici exercitus pars, perfractâ ordinum ſerie, & cæde non magnâ editâ, in

poſtremum aciei agmen delata eſt, nonnulli verò etiam vlterius progreſſi, tanquam Romanorum caſtra capturi. Tum Narſes inflexis ſenſim porrectiſque alis, inuersâ aciei fronte (quod artis illius periti ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν vocauerint) equitibus ſagittariis mandat, vt vtrinque ſagittas in hoſtium terga mutuò emittant. quod & ipſi facilè præſtabant. Cùm enim barbari pedites eſſent, ipſi ex equis editiores exiſtentes facillimè poterant ferire diſtantes expanſoſque, neque eis anterius officere valentes. neque erat difficile arbitror equitibus ad extremitates conſtitutis proximos ſibi & quàm maximè vicinos hoſtes ſagittis tranſmittere; eos verò qui ex aduerſo conſpiciebantur vulnerare. Traiiciebantur itaque Francis omni ex parte terga, Romanis quidem qui ad dextrum cornu poſiti erant, hoſtem eâ in parte infectantibus; qui verò in ſiniſtro cornu erant, eos qui in alterâ. cumque ita tela alternatim vtrâque ex parte in contrarium ferrentur, & quicquid obuium erat diſperderent, barbari neque telorum ictus euitare poterant, neque vnde ferirentur ſatis animaduertebant. Cùm enim Romanis aduersâ fronte oppoſiti ſtarent, ſingulique in id tantum quod præ manibus erat intenti reſpicerent, & aduerſus grauis armaturæ milites in principiis ſtantes præliarentur; equeſtres autem ſagittarios vtpote retro poſitos non conſpicerent, & telorum ictus non pectoribus ſed tergis exciperent; quò mali veniſſent intelligere non poterant. pleriſque verò eorum ne dubitandi quidem ambigendique de iis quæ agebantur locus relinquebatur; ſtatim cum ipſo ictu morte eos corripiente. Cadentibus enim ſemper exterioribus, ſtatim interiorum terga nudabantur. cumque id aſſiduè continenterque fieret, copiæ quàm citiſſimè labefactabantur atque interibant, & ad paucitatem redigebantur. Interea Sindual & Heruli quum prælio appropinquaſſent, in hoſtes incurrũt, qui perfractâ penetrataque Romanorum acie, reliquos præuerterant. ſtatim itaque atque ad manus ventum eſt, pugnam cum eis conſerunt. at illi inopinato rei euentu perculſi, imò potius inſidias eſſe ſuſpicati, confeſtim in fugam ſunt verſi; transfugas inſimulantes, quòd ab eis eſſent decepti. Sindual verò acriter eis abſque vllâ intermiſſione inſtabat, donec alios quidem proſtrauit, alios verò in verticoſum flumen adegit. atque ita Herulis in ſuum locum receptis, vacuitas illa in medio exercitus ſuppleta eſt, & phalanx clauſa; Francique deinceps veluti retibus inuoluti, omni ex parte cædebantur. Nam & ordo ipſorum penitus erat diſſolutus, & cõfusè inter ſe glomerabantur, quid facerent ignari. Romani autem non ſolùm ſagittis eos interficiebant,

PAG. 41.

Francorum & Herulorum ſtrages.

bant, ſed & grauioris & leuioris armaturæ milites inuecti, haſtas in eos torquebant, & contis profligabant, enſibuſque obtruncabant; equites etiam diductis alis eos circumueniebant & concludebant; ſi qui verò eorum enſes effugerant, hi ipſi inſectantium vi compulſi præcipites in flumen ferebantur, barbaris paſſim miſerrimè pereuntibus. Ipſe itaque dux Butilinus cum vniuerſo exercitu ad internecionem periit. inter quos etiam illi Heruli qui ante prælium transfugerant; neque quiſquam è Germanis ad ſuos eſt reuerſus, præter quinque viros, quocunque tandem modo illi euaſerint. Quonam verò pacto non ſit perſpicuum eos impietatis ſuæ pœnas luiſſe, ſuperiore quadam neceſſitate ipſis incumbente? Infinita enim illa Francorum pariter & Alemannorum turba, & quotquot alij ſociale cum ipſis bellum geſſerãt, penitùs deleti ſunt; ſoli verò ex Romanis octoginta viri deſiderati, qui quidem primum hoſtium impetum exceperant. In hoc autem prælio ſtrenuè rem geſſerunt, e Romanis legionibus ferè omnes; ex auxiliaribus verò barbaris Aligernus ille Gotthus (nam & ipſe conflictui interfuit) & Sindual Herulorum dux nihilo aliis inferior. Omnes verò Narſetem laudibus extollebant atque admirabantur, tanquam ipſius prudentiâ ad tantam gloriam euecti. Adeò enim illuſtrẽ ac ſplendidã, adeoq́. excellentem victoriam nõ facilè crediderim prioribus ſeculis cuiquam obtigiſſe. Si qui verò etiam alij antehac non abſimilem cladem acceperunt, reperies & illos ob iniuſta impiaq́. ipſorum facta periiſſe. Datis enim olim Darij ſatrapa vbi cum Perſarum exercitu Marathonem veniſſet, Atticam ſe imò verò vniuerſam Græciam euerſurum ſperabat. cauſa verò expeditionis neque æqua neque iuſta erat; ſed quum Darium regem vti videtur Aſiæ magnitudo non caperet, graue ipſi moleſtumq́. erat niſi etiam Europam ſubiugaret. idcirco etiam ſummâ vi deuicti ſunt à Miltiade Medi. Tot enim ab ipſo in illo prælio cæſi fuerunt, quot ferè ante pugnam Athenienſes. Ita enim fertur, quòd cùm comminati eſſent ſe totidem numero hircos Dianæ ſacrificaturos quot hoſtes interfeciſſent, adeò propitiam habuiſſe venatricem deam, adeoque proſperè venatos, vt promiſſas gratias perſoluere nequirent, ſed ſacrificatis etiam capellis numerum cæſorum exæquare non potuiſſe. Xerxes verò ille magnus & Xerxis miracula, quonam obſecro modo à Gręcis victa ſunt, quàm quòd ille quidem & arrogans & iniquus erat, & eos ſubiugaturus venerat à quibus nullam iniuriam acceperat; & ſolâ multitudine armorumq́ue apparatu fretus, recto conſilio non admodum vtebatur. Græci verò æqua facientes pro ſuâ libertate pugna-

PAG. 42

Vindictæ diuinæ varia exempla.

Datis clades.

Xerxis clades.

pugnabant, nihil quoad eius fieri poterat prætermittentes, ſed quod in rem ipſorũ eſſet & conſultantes & exequentes. Gylippi verò PAG.43. Lacedæmonij trophæa, & Niciæ Demoſthenisq́. cladem, omniaq́ue ad Syracuſas mala, num aliunde quiſpiam fluxiſſe cõperiet quàm ex amentia pariter & iniquitate? Quid enim ſibi volebant Athenienſes, quum hoſte qui pro foribus erat neglecto, quàm longiſſimè à domo exercitum ducerent, Siciliamq́ue infeſtarent? Poſſet verò quiſpiam etiam alia multa eiuſcemodi ſtulta iniquaq́ue conſilia enumerare, vtq́ue ſuis authoribus ſint pernicioſa; ſed hæc nunc commemoraſſe ſuffecerit. Tum verò Romani (redeundum enim eſt ad inſtitutum) cùm ſuos qui in prælio cecidiſſent patrio more tumulaſſent, hoſtiumq́ue cadauera ſpoliaſſent, maximam armorum vim congeſſerunt. Vallo etiam ipſorum ſubuerſo, omnibuſq́ue direptis, ita tandem prædâ onuſti, pæana canentes, & corollis redimiti, & præfectum decenter compoſiteq́ue deducentes, Romam redierunt. Videre autem erat longè lateq́ue circa Capuam campos omnes cruore ac tabo perfuſos, & fluuium præ cadauerum quibus opplebatur multitudine exundantem. Mihi verò quidam ex indigenis retulit, Carmen quoddam tabulæ ſaxeæ à quopiam inſcriptum fuiſſe, ad ripas fluminis poſitæ; quod ſic habet.

Epigramma De clade Francorum.

Denſa Caſulino raptata cadauera ab amne
Tyrrheni accepit vaſta crepido maris.
Auſonius Francos quo tempore ſtrauerat enſis,
Quotquot Butilino paruerant miſero.
Felicem ô fluuium; fuerit vice namque trophæi,
Barbarico tingi poſſe cruore diu.

Hoc itaque Epigramma ſiue reuera ſaxo inciſum fuit, ſiue alioqui hominum ſermonibus celebratum ad me peruenit, non abs re, vt arbitror, hoc loco à me eſt relatum. Fuerit enim non inelegans monumentum eorum quæ illo prælio acciderunt. Interea verò Romanis nuntiatum eſt quem exitum Leutharis omneſq́ue eius copiæ Venetiis habuiſſent. Tum itaque multo amplius & ciues & exercitus feſtiuas choreas ludoſq́ue panegyricos agitabant, tanquam nihil vltra hoſtile metuentes, & in pace tranquillitateq́ue deinceps victuri. Hoſtibus enim Italiam ſuâ inuaſione inquietantibus ita paſſim penitus deletis, non putabant alios ſuperuenturos.

Multitudinis iudicium non accuratum.

Atque hoc quidem erat multitudinis iudicium; quippe quæ nequaquam accuratè res perpendere ſolet, ſed otio ignauiæq́ue immerſa ex eo quod iucundum gratumq́ue ipſi eſt omnia iudicat. PAG.44. Narſeti verò rectè omnia conſideranti ſtultitia dementiaque videbatur,

batur, ſi ademtam ſibi deinceps omnem alios labores ſubeundi neceſſitatem putarent; ſed molliori vitæ ſeſe totos dederent. Parum enim aberat, vt præ ſtoliditate ſcuta & galeas amphoris vinariis & barbitis commutarent. adeò ſuperuacanea inutiliaque ſibi in poſterum fore arma rebantur. Narſes autem veriſimiliter colligebat, non defutura noua cum Francis bella. & verebatur ne, ſi otio ſeſe & mollitiei ſemel dedidiſſent, maſculum eorum robur eneruaretur;&, ſi rurſus in aciem prodeundum eſſet, ignauiâ victi in prælíis animum deſponderent. & fortaſſe non multo poſt hoc ipſum eueniſſet, niſi confeſtim conuocatis omnibus copiis, optimâ oratione cohortandos & ad temperantiam fortitudinemque traducendos ipſorum animos duxiſſet, nimiamque arrogantiam & iactantiam retundendam. Omnibus itaque in vnum congregatis ipſe in medium progreſſus in hunc modum verba fecit: Qui repentè & præter veterem ſuum morẽ proſperè rem gerunt, haud ſanè diſſentaneum fuerit ſi felicitatem ſuam moderatè non ferant, & nouitate victoriæ perculſi inſoleſcant, præcipue ſi illi quibus inopinata victoria accidit parum etiam eâ digni fuiſſe videantur. At vos, ô viri, quid excuſationis eſtis prætenſuri, ſi quis vos huius mutationis animorum inſimulet? anne, quod nunc primùm victoriam deguſtetis, antehac non aſſueti? Atqui vos & Totilam & Teiam & vniuerſam Gotthicam nationem profligaſtis. Sed maiorẽ quàm quæ in vos cadere ſolet felicitatem experti eſtis. quænam verò felicitatis magnitudo poteſt Romanorum gloriæ æquiperari? Innatum enim vobis & patrium eſt, hoſtes ſemper vincere. Vincitis itaque, neque minore victoriâ digni eſtis, neque inferiorem veſtrâ dignitate & meritis fortunam eſtis conſecuti. Eſt verò quod hæc accepta feratis non ignauiæ & mollitiei, ſed continuis laboribus atque ſudoribus præliorumque exercitationi. Quocirca inſiſtendum vobis eſt etiam nunc veteribus inſtitutis, neque ſolùm ob pręſentem rerũ ſtatum lætari, ſed de futuro etiam, vt ſimilis ſit, ſollicitos eſſe oportet. Qui enim ita conſilia ſua non inſtituunt, iis proſperitas ſtabilis ac diuturna eſſe non poteſt, ſed in contrarium plerunque fortuna vertitur. Cuius quidem rei euidens argumentum hæc Francorum clades fuerit, ob quã vos nunc meritò gloriamini. Cùm enim res illorum hactenus bono in ſtatu eſſent, ipſi animis elati atque inſoleſcentes bellum aduerſus nos ſuſceperunt, ſpei lubricitatem non præuidentes. Perierunt itaque omnes, ſuâ potius ipſorum temeritate quàm noſtris armis. Turpe igitur fuerit vos, ô viri Romani, ita vt barbari affectos eſſe, neque tantum

Narſetis oratio ad milites è victoria ad otium vergentes.

PAG. 45.

mentis quantum corporis robore eſſe ſuperiores. Neque enim quiſquam veſtrum ſibi perſuadeat, nihil vltra infeſtum nobis metuendum; vniuerſis nimirum hoſtibus deletis. quod vt maximè ita eſſet, tamen ne ſic quidem à moribus veſtris eſt diſcedendum, neque ab officio abſtinendum. ſed neque rerum ipſarum negotiorumque naturam ac ſtatum cum conſiliis veſtris congruere quiſquam comperiat. Francorum enim natio eſt populoſiſſima & maxima, & apprimè in re bellicâ exercitata: & cæſi à nobis exigua quædam erant eorum portio, & quidem tantula vt metum ipſis non ſit iniectura ſed potiùs iram concitatura. Veriſimile itaque non eſt eos conquieturos, neque contumeliam tacitè in pectore preſſuros, ſed maiorem exercitum in nos ducturos, breuique bellum redintegraturos. Vos itaque nunc, abiecta ſi placet ignauiâ, inſtaurate veſtram in adeundis peciculis bellicis alacritatem, eò quàm antea maiorem, quo maiora præteritis futura ſunt exſpectanda. Ita enim perſeuerantibus vobis, ſi quidem quàm citiſſimè aduenerint, præparatos vos offendent nullaq. morâ indigentes. Si verò omnino tardauerint (vtrunque enim dicendum eſt) veſtræ tamen res in tuto erunt collocatæ, & quàm optimè vobis conſuluiſſe videbimini. Talia monente Narſete, pudor vniuerſum exercitũ inuaſit, & prioris veſaniæ pœnitudo. atque alij quidem negligentiâ vecordiaq. abiectâ ad patrios mores redierunt; portio verò quædam Gotthorum, ad ſeptem bellatorum millia, qui multis in locis Francis auxilio fuerant, quum ſecum reputarent Romanos non conquieturos, ſed non multo pòſt etiam in ipſos irruituros; in Campſas propugnaculum ſeſe receperunt. Firmiſſimum enim erat munitiſſimumq. caſtellum, quippe quod in arduo monte ſitum erat, & in ipſo iugo abruptæ omni ex parte petræ exſtarent ac protenderentur; ita vt difficilem hoſti aditum præberet. Eo itaque loci collecti Gotthi, in tuto futuros ſeſe putabant. & Romanis quidem ſe dedere nequaquam ſtatuerant, ſed omnibus potius viribus reſiſtere, ſi quis in ipſos iret. Incitabat enim ipſos impellebatque ad hoc barbarus quidam vir eorum dux Regnares nomine, tametſi neque eiuſdem cum eis nationis aut gentis (erat enim ille ex iis qui Vitgores appellantur, gente Hunnicâ) ſed quòd ſolers maximè verſutiſſimuſque eſſet, & peritus quocunque modo conciliandæ ſibi multitudinis, eis & imperabat, & bellum inſtaurandum ſibi cenſebat, vt ex eo celebrior fieret. Confeſtim itaque Narſes cum vniuerſo exercitu in eòs mouit. & deinde, cùm non poſſet primo incurſu caſtello appropinquare, & difficili è loco conflictari, obſidione illud cinxit; omniqúe ex parte circumſe-

Gotthicarũ reliquiarum motus.

Regnares Hunnus Gotthorum dux.

PAG.46.

cumſepſit, ne quid intrò inueheretur, néve illi intrepidè quò luberet irent. Sed hiſce rebus non admodum graui damno afficiebantur barbari. Summâ enim rerum neceſſariarum copiâ abundabant, quum & commeatum omnem quanto opus erat & ex facultatibus ſuis precioſiſſima quæque in illud caſtellum tanquam inexpugnabile conuexiſſent. Moleſtè verò nihilominus ferebant Romanorum obſidionem, & turpe rati ſi diu adeò exiguo ambitu circunſepti concluderentur, frequentes in hoſtem excurſiones faciebant; ſi quo modo eos inde profligare poſſent; nihil verò relatu dignum effecère. Hieme autē in hoc tranſactâ, ſtatim ineunte Vere, Regnaris paciſcendum ſibi in rem preſentem cum Narſete putauit. Libero itaque commeatu accepto, ad Narſetem paucis comitatus in locum inter exercitum & caſtellum intermedium venit; congreſſique inter ſe varios ſermones miſcuerunt & diſceptarunt. Videns autem Narſes Regnarim ſuperbiâ elatum, multaque verborum iactantiâ vtentem, & maiora quàm ipſum deceret poſtulantem, mirumque in modum ea exaggerare, confeſtim colloquium ſoluit, & compoſitione pactioneque negatâ, infectâ re ad ſuos remiſit. qui cùm in collem euaſiſſet, iamque non procul à muro abeſſet, indignè ferens nihil planè ſe eorum quæ ſperarat conſecutum, ſenſim & clam tenſo arcu, ſubitoque conuerſus, ſagittam rectâ in Narſetem torquet; quæ à ſcopo aberrans aliorſum delata cecidit, nemine læſo. Conſecuta verò ſtatim eſt pœna barbari hominis nequitiam. Narſetis enim ſatellites facti præſidentiâ temeritateque irritati ſagittis eum petunt, & letali ictu miſerum feriunt. (quid ni enim? cùm adeò iniquum & vile facinus perpetraſſet) & ægrè quidem ipſum comites geſtantes intra caſtelli muros detulerunt; cumque ad biduum ſuperuixiſſet, turpiter deceſſit, & perfidiæ temeritatiſque ſuæ hunc habuit triſtem exitum. Illo verò ſublato, confeſtim Gotthi, (neque enim obſidionem ferre poſſe videbantur) ſupplices Narſeti ſunt facti, vt fide datâ vitam ipſis condonaret: & quidem citiſſimè iureiurando accepto, ſe pariter & caſtellum dediderunt. Narſes verò neminem quidem interfecit; quia id iurarat, & alioquin æquum non eſſet victos crudeliſſimè trucidari: ne verò in poſterum nouis iterum rebus ſtuderent, omnes ad Imperatorem Byzantium miſit. Interea dum hæc geruntur, Theodibaldus adoleſcens, qui finitimis Italiæ Francis imperabat, vt ſupra eſt à me dictum, miſerrimè iam è viuis exceſſerat, morbo quo inde ab ortu laborarat abſumtus. Cùm verò Childibertum & Chlotarium vtpote genere proximos Lex patria ad hæreditatem

Regnaris cædes.

Gotthi Narſeti ſe dedūt.

PAG. 47.

Theodibaldi mors.

 iuuenis

Francorum inter ſe de ſucceſſione regni diſcordia.

iuuenis vocaret, grauis ſtatim inter eos contentio eſt orta, quæque parum aberat quin totum genus perderet. Childebertus enim iam ſenex erat, & præterquàm quòd grauis annis eſſet, accedebat etiam ſumma infirmitas, adeò vt ipſi totum corpus colliquatum tabidumq́. eſſet. neque vlla ei erat proles maſcula quæ ſuccederet in regnum; ſed filias tantum habens conſenuerat. Clotharius verò valido adhuc erat corpore, neque admodum ſenex; primas tantum rugas contraxerat, & filios habebat quatuor admodum iuuenes atque animoſos, & ad audendum promtos. Quocirca non adeunda dixit fratri bona Theobaldi, quippe quòd breui etiam ipſum Childeberti regnum ad ſe & filios ſuos eſſet deuoluendum. Neque eum fefellit ſua ſpes. Senex enim ille ſuâ ſponte ipſi hæreditate ceſſit; veritus, vti puto, viri potentiam, ipſiuſque inimicitiam declinare cupiens. pauloq́. pòſt ipſe quidem exceſſit è viuis; vniuerſum verò

Francorum regnū quo-pacto ad Clotharium deuolutum ſit.

Francorum imperium ad ſolum Clotharium eſt deuolutum. Hic itaque fuit Italicarū & Francicarum rerum ſtatus. Sub idem fere tempus, vigente æſtate, Byzantij aliiſque compluribus Romani Imperij locis ingens terræmotus eſt factus, adeò vt multæ vrbes tam inſulares quàm in continente ſitæ confeſtim ſubuerſæ fuerint, incolæque penitus abſorpti.

Terræ motus ingens.

Berytus pulcherrima Phœniciæ vrbs, terræ motu corruit.

Berytus itaque, pulcherrimus illud tum temporis Phœniciæ ocellus, tum quidem tota deformata fuit, & inſignia illa ac celeberrima ſummoque artificio elaborata ædificia corruerunt, adeo vt nullum propemodum fuerit relictum, præterquam nuda ædium pauimenta. Magna itaque indigenarum pariter & incolarum multitudo periit mole ruinæ oppreſſa. Multi etiam iuuenes aduenæ nobiles & eruditi qui addiſcendarum Romanarum legum cauſâ eò commearant. Erat enim hoc vrbi patrium & veluti maxima honoris prærogatiua, quòd eiuſmodi Scholæ ei eſſent dicatæ. Commigrarunt itaq. tum temporis Legum interpretes Sidonem vrbem vicinam, Scholæque eò tranſlatæ, tantiſper dum Berytus inſtauraretur. quod & factum eſt; nequaquam quidem qualis antea erat, neque tamen ita diſſimilis quin ex eius aſpectu priſtina ipſius forma agnoſci poſſet. Sed hæc quidem vrbis reædificatio & Scholarum reuocatio poſtmodum videbatur futura.

Berytus Romanarū Legum Schola.

PAG. 48.

Terræmotus Alexandriæ factus.

Per idem quoque tempus in magnâ illâ Alexandriâ ad Nilum flumen ſitâ (cùm tamē illud oppidum terræmotui obnoxium eſſe non ſoleret) ſenſus etiam quidam motus, perexiguus quidem ille ac breuis, neque omnino manifeſtus, factus eſt tamen. Omnibus itaque incolis & potiſſimum valde ſenibus magno miraculo ea res fuit; quippe quæ antea nunquam acciderat; neque quiſquam

domi

domi manſit; ſed in plateas multitudo confluebat inſolentiâ nouitateque rei vltra modum perculſa. Me verò quoque ipſum (commorabar enim ibi tum temporis legalium ſtudiorum causâ) metus inceſſebat, reputantem mecum, quòd tametſi exiguus admodum ille motus eſſet, ædificia tamen ipſis eſſent neque firma neque ampla, quæque ſuccuſſa ne tantillum quidem temporis ſubſiſtere poſſent, vt parum valida ac firma. Simplici enim latere ſunt contexta. Timebant verò etiam quotquot in vrbe erant viri docti, non tam, vti arbitror, motus iam præteriti causâ, ſed quòd veriſimile videretur hoc ipſum iteratò euenturum. Qui enim huius mali cauſas eſſe dicunt exhalationes quaſdam ſiccas pariter & fumoſas, ſub terræ concauitate clauſas; cumque facilè diſſlari nequeant, vehementius intus circumuolutas quidquid ſupra impendet ſuccutere, donec violentiâ impetus fatiſcente & cedente compage in apertum ferantur: qui hæc inquam de terræmotus naturâ diſſerunt, authores ſunt Ægypti regionem nunquam terræmotu concuti ſolere, vtpote humilem admodum & planam, minimeque cauernoſam; ideoque eiuſmodi exhalationibus non oppleri. ſi verò aliquas intra ſe concipiat, eas ipſas ſuâ ſponte ob terræ laxitatem aſſiduè euaporare. Cùm verò tum temporis ea opinio obtineret, & parum firmitatis habere deprehenderetur, metuebant veriſimiliter præclari illi viri ne in contrarium ipſis cederet Epigramma; tanquam periculum foret in poſterum ne tantùm γαιήοχον, hoc eſt, Continentem terram, verumetiam ἐνοσίχθονα, hoc eſt, Concutientem terram Neptunum experirentur. Fortaſſis itaque, etiam ſi aliqua Ægypti pars mouerit, non deerunt tamen harum rerum peritis etiam aliæ rationes, per quas etiam ſic hæc eorum de vaporibus opinio valeat. Mihi verò videntur illi, quatenus poſſibile eſt homini validis argumentis vtenti ad rerum abſtruſarũ intelligentiam pertingere, nequaquam à probabilitate & ſimilitudine veri aberrare; à veritate tamen ipsâ longè abeſſe. Quopacto enim quiſpiam perfectè intelligere poſſit quæ cerni non poſſunt, nobiſque ſunt ſuperiora? Sufficiat nobis, ſi hoc tantum ſciamus, Dei conſilio & potiore voluntate omnia conſtituta. Naturæ verò principia & motus, & ſingulorum quæ fiunt cauſas contemplari quidem ratione & perſcrutari, neque inutile neque inelegans eſt cenſendum. Credere verò ſibique perſuadere fieri poſſe vt ad ipſam rei veritatẽ pertingamus, vereor ne arrogantia potius res hæc ſit iudicanda, & inſcitius quid quàm duplex illa inſcitia. Sed de his iam ſatis, ad rem itaque redeamus. Per idem tempus etiam Coi inſulæ exigua quædam portio ſeruata eſt, reliqua

Agathias Alexandriæ Legibus operam dedit.

Ægyptus quare terræmotibus non ſit obnoxia.

Neptuni Epitheta.

PAG. 49.

Agathiæ de Terræmotu opinio.

Terræmotus ingens in inſula Co-

omnis corruit; variaque ei & inaudita mala acciderunt. Mare enim ingentem in modũ aſſurgens domos littorales proluuie obruit, vnáque cum poſſeſſionibus hominibuſque ipſis diſperdidit. Succuſſionis etiam magnitudo immane quantum facta, vbi fragoſa illa vis terræ incluſa per ſuperiora erumpere non poterat, omnia proruebat ac proſternebat. Perierunt verò promiſcuè omnes propemodum oppidani, ſiue ad templa confugerent, ſiue domi ſe continerent, ſiue alium aliquem in locum conueniſſent. Mihi certè ſub idem tempus Alexandriâ Byzantium reuertenti, & in eam inſulam occaſione ita ferente (in traiectu enim ſita eſt) delato, miſerabile quoddam ſpectaculum fuit, quodque ſatis verbis exprimere non poſſim. Vniuerſum enim propemodum oppidum tumulus terræ erat in longum porrectus, & ſaxa ſparſim iacentia, & columnarum tignorumque ruptorum fragmenta, & pulueris tanta vis ſupernè ferebatur aërem obſcurans, vt nec ipſæ platearum regiones facilè agnoſci poſſent: ceterùm quantum percipi poterat, paucula quædam domunculæ integræ ſtabant, & hæ quidem non quæ ex calce & lapide, atque ex ſolidiore aliquâ magiſque firmâ & durabili vti par eſt materiâ erant ſtructæ, ſed tantum quæ ex latere non cocto & ex argillâ agreſtem in modum erant fabricatæ. Pauciſſimi verò ſparſim homines comparebant triſti admodum demiſſoque vultu, & veluti extremè de vitâ ſuâ deſperantes. Præter alia enim mala, omnis etiam totius oppidi aqua, purâ ac ſincerâ potabiliq. naturâ confeſtim ſublatâ, ſalſuginem ſenſim contraxerat, & potui non erat, omniaque ibi horrendum in modum ſubuerſa videbantur; adeò vt nihil oppido ad ornamentum reliqui factum eſſet, præter ſolum Aſclepiadarum illuſtre nomen, & inſignem Hippocratis in eo nati

PAG.50 gloriam. Commiſeratione itaque harum rerum duci non alienum ab humano more videtur: admirari verò vehementer & percelli, hominum fuerit qui veterum rerum parum ſunt periti; quique neſciunt quòd hæc regio ſuâ naturâ perpetuò varias in ſe affectiones ſuſcipere ſoleat. Frequenter enim etiam antehac vrbes integræ terremotu perierunt, adeo vt veteribus incolis exutæ ab aliis rurſum conditoribus ſint inſtauratæ.

Tralles terræ motu ſubuerſæ.

Tralles itaque vrbs, in Aſio nunc ita dicto campo, iuxta Mæandrum fluuium ſita, olim quidem Pelaſgorum colonia fuit. ſub Auguſti verò Cæſaris tempora terræmotu quaſſata eſt & ſubuerſa, nihilque in eâ integrum relictum.

Chæremonis ruſtici inſigne amoris in patriam exemplum.

Oppido verò in hunc modum miſerrimè collapſo, aiunt ruſticum quendam ex iis qui agros colunt Chæremonem nomine, ingentem ob illius caſum mœrorem animo concepiſſe, quem cùm

ferre

ferre nõ poſſet, admirandum quoddam & incredibile facinus peregiſſe. Neque enim itineris longitudine, neque poſtulationis magnitudine deterritum, neque quòd grauiſſima vti veriſimile erat pericula aditurus videretur, & quidem incerto euentu, neque eorum quos domi reliquerat ſolitudinis ratione habitâ, neque alterius vllius rei cuius conſideratione atque reſpectu homines ſententiam mutant, perueniſſe non tantùm Romam, ſed in Cantabrorum regionem, circa ipſa Oceani littora, (erat enim ibi tum temporis Cæſar gentes quaſdam debellaturus) & ei quæ Trallis contigerant, ſignificaſſet, & quidem eius oratione ita captum fuiſſe Cæſarem, vt protinus delectos ſeptem conſules qui ſplendore generis & fortunarum inter Romanos eminebant, cum magno comitatu in coloniam miſerit, eoſque, cùm magnis itineribus eò perueniſſent, magnâ pecuniæ vi allatâ, ſummaq; diligentiâ adhibitâ vrbem denuò inſtauraſſe, atque in hanc quæ hodie cernitur formam exædificaſſe. Nunc itaque Trallienſes ciues, non amplius Pelaſgi iure vocari poſſint, ſed potius Romani, tametſi ſermo illorum in Græcanicum & Atticum ſit mutatus. qui enim aliter fieri potuiſſet, quum Ionum ſint finitimi? Hæc verò ita accidiſſe, teſtatur ſatis & patria vrbis hiſtoria, & Epigramma quod ego quum eò veniſſem legi. Nam in agro quodam vrbi vicino in quo natus erat hic Chæremon (Sidirus ei agro nomen) ara ſtabat vetuſtiſſima, in quâ olim (vti veriſimile) Chæremonis ſtatua erat poſita. nunc enim nihil in eâ compâret. nihilominus tamen Elegion etiam nunc aræ inſculptum cernitur, quod ita habet:

Chæremon patriam vt ſtrauit Succuſſio terræ,
Longinquæ volat ad littora Cantabriæ.
Et magni genibus ſe aduoluit Cæſaris; inde
Collapſas Tralles ex iterum ædificat.
Ergo his pro meritis ſtatuâ donatur; vt arâ
Stet mediâ, caræ conditor vt patriæ.

Chæremon Trallis inſtaurat.

PAG. 51.

Epigramma in Chæremonem.

Ac Trallianorum quidem res hoc modo ſe habere creditæ ſunt. Multæ verò etiam aliæ per idem illud tempus in Aſiâ vrbes Ionicæ ſcilicet & Æolicæ ſimilibus malis obnoxiæ fuerunt. Sed hæc talia mihi nunc omittenti, & narrationem ſuprà inceptam continuanti, ad Lazorum regionem & Perſica bella eſt eundum, cùm & iiſdem temporibus ſingula geſta ſint. Romanis enim & Perſis grauiſſimum inter ſeſe iam inde à multo tempore bellum interceſſit, & frequenter mutuos agros populati ſunt & deuaſtarunt; modò citra vllam belli denuntiationem irruptionibus inſidioſiſque inſultibus factis,

Romanorũ frequentia cum Perſis bella.

factis,modò numeroſo exercitu apertoq́. prȩlio cõgredientes. Paulò autem antea inducias fecerant, non ita quidem vt abſolutiſſimam pacem agerent, neque vt omnibus in partibus pericula bellica ceſſarent, ſed tantùm circa Orientem & Armeniæ fines vtrique genti pax ſancita erat; circa Colchicam verò regionem bellum vigebat.

Lazi olim Colchi dicti.

Lazi autem olim Colchi dicebantur, & hos illos eſſe conſtat; neque de hoc quiſquam dubitauerit, qui Phaſidem & Caucaſum & diuturnam eorum circa hæc loca habitationem conſiderarit.

Colchi Ægyptiorum colonia.

Dicuntur verò Colchi Ægyptiorum eſſe colonia. Aiunt enim multo tempore ante Heroum qui Iaſonem comitabantur aduentũ, imò ante Aſſyriorum imperium, ante etiam Nini & Semiramidis tempora, Seſoſtrim quendam Ægyptium regem ingenti indigenarum exercitu coacto, quum vniuerſam Aſiam inuaſiſſet ac ſubiugaſſet, eò etiam loci veniſſe, & aliquam exercitus ſui partem ibi reliquiſſe, atque inde Colchorum gentem deductam. quod ipſum & Diodorus Siculus & alij complures veterum hiſtoricorum teſtantur. Hi itaque, ſiue Lazi, ſiue Colchi, ſiue Aegyptij ſedibus ſuis migrantes, variis noſtrâ ætate bellis fuerunt laceſſiti, multaque prælia ob horum regionem ſunt commiſſa.

Lazi à Perſis bello laceſſiti.

PAG. 52.

Choſroës enim Perſarum rex quum iam multa valdeque oportuna illius regionis loca inuaſiſſet atque occupaſſet, nequaquam ſibi conquieſcendum duxit, ſed & reliqua in ſuam poteſtatem redigenda.

Lazos Iuſtinianus Imp aduerſus Perſas tuetur.

Lazi Romanorum amici, & religione coniuncti.

Iuſtinianus verò Romanorum imperator Gubazem Lazorum tum temporis regem & vniuerſam gentem ſubditam ſibi & beneuolam & communis religionis cultuſque diuini nexu coniunctam deſerere nec æquum nec iuſtum cenſebat; quin potius omnibus viribus hoſtes quàm citiſſimè profligare tentabat. Reputabat enim cum animo ſuo & verebatur, ne ſi Perſæ bello vincerent, nihil eis impedimento futurum eſſet quo minus per Euxinum pontum citra vllum metum nauigantes interiora Romani Imperij loca peruaderent. Quocirca maximum validiſſimumque exercitum ibi locauit, præſtantiſſimoſq́. duces ei præfecit. Beſſas enim & Martinus, & Buſes ei præerant viri ſpectatiſſimi, & frequentibus præliis exercitatiſſimi. Miſſus verò eſt etiam Iuſtinus Germani filius, admodũ quidẽ ille adhuc iuuenis, ſed iam tum bellicarum rerum peritus.

Mermeroës Perſarum ducis expeditio.

Mermeroës autem Perſarum dux quum antea in * tum bis in Archæpolim impetum feciſſet, repulſus eſt, aliaque nonnulla geſſit, quæ quidem prætereo: quandoquidem Procopius Rhetor abundè hæc eò vſque conſcripſit. Tunc itaque rurſus (nam hinc ordienti mihi, quȩ ſequuntur ſunt coaptanda) ad Muchiriſim & Cotæſium propugnaculum peruenit, eo con-

ſilio

ſilio vt difficultate locorum quę ſunt circa Telephim prætergreſsâ, ad Phaſidem fluuiũ pertingeret, Romaniſque inopinato ipſius aduentu perculſis, tentaret ſi quâ ratione caſtella aliquot in poteſtatem ſuam redigere poſſet: quod quidem ipſi apertè rectaque viâ procedenti atque irruenti difficillimum factu fuiſſet. Martinus enim præfectus cum ſuis copiis Telephin inſidens (eſt autem hoc validum munitiſſimumque propugnaculum) diligentiſſimè aditus tuebatur; & eſt alioqui locus ipſe acceſſu difficillimus. Nam & præcipitia & præruptæ petræ in ſe mutuò vergentes anguſtiſſimam planè ſubiectam ei viam efficiunt, neque aliâ vllâ ex parte cuiquam aditus patet. Circuniecti enim campi ſunt vehementer paluſtres & limoſi, quibus denſi ſaltus & nemora imminent, adeò vt vel vni alicui eique expedito difficilis ſit tranſitus, tantum abeſt armatis agminibus. Sed ne ſic quidem Romani vllum laborem prætermittentes, ſi quem vſpiam comperiſſent locum parum tutum, quique videretur tranſiri poſſe, eum ſudibus & ſaxis obſtruebant, aſſidueque operi erant intenti. Ambigenti itaque hiſce in rebus Mermeroi, plurimaque ſecum reputanti, hæc cogitatio in mentem venit; quòd ſi quacunque ratione præſidium Romanorum ſoluere ſenſimque remouere poſſet, non omnino irritum ſibi tranſitus ſui conatum fore. PAG. 53. Hoſtibus enim aſſiduè loco inſidentibus, fieri non poterat vt vtriuſque voti ſui compos fieret. Illis verò remiſſioribus factis, cùm id ſolum relinqueretur vt locorum iniquitati mederetur, & difficilis tranſitus itinera peruia redderet, id ei non admodum impoſſibile factu videbatur. Sperabat enim excisâ ſublataque vi manuum ſyluâ, obſtantibuſque petris excauatis, ſe non difficulter tranſiturum. Quocirca vt quæ animo conceperat perficeret, huiuſcemodi fraudem excogitauit. Simulauit ſe repentè *Mermeroi ſtratagema.* morbo correptum graui pariter & incurabili. Decumbebat itaque ſummam ægritudinem præſeferens, & fortunam ſuam lamentans. Rumor hic ſtatim vniuerſum exercitum eſt peruagatus, præfectum grauiſſimè ægrotare, neque diu ſuperuicturum. Porro rei ipſius veritas eos qui operas ſuas hoſtibus locant, conſilia ſuorum prodendo, & arcana clanculum patefaciendo, latebat. Accuratiſſimè enim conſilium celabatur, & ne cum amiciſſimis quidem communicabatur; ſolis verò rumoribus qui per multitudinẽ circumferebantur decepti, id Romanis nuntiarunt. qui quidem facilè ſunt perſuaſi, non tam arbitror nuntio, quàm quòd id maximè eſſet ex ipſorum animi ſententiâ. Statim itaque accuratam illam continuamque curam laxantes ac remittentes, ſegniùs cuſtodias agebant. paucis

pòſt diebus Mermeroës etiam mortem obiiſſe nuntiatur. Occulebat enim ſe ipſe in quadam domunculâ, adeò vt etiá apud intimos ſuorum familiarium ea opinio valuerit. Tum verò & quidem magis ſuperuacaneum viſum eſt Romanis vigilare, ſuperuacaneū ingentes labores ſuſcipere. Quocirca omiſſis illis obſtructionibus itinerum & laboribus quos huic operi impendebant, ad remiſſius viuendi genus ſunt dilapſi, ſolidas noctes dormientes, in villis prædiiſque degentes, neque ſpeculatores emittebant, nec quicquam eorum quæ in rem ipſorum eſſent agebant. Perſuadebant enim ſibi, Perſas duce ſiue præfecto orbatos nequaquam in ſe ituros, quin potius quàm longiſſimè fugituros. Hæc verò vbi cognouit Mermeroës, confeſtim dolum detegit, ac Perſis talem ſe qualis antea fuerat viſendum præbet; ſtatimque quantâ potuit alacritate omnibus copiis motis, & difficultatibus itinerum eâ quam iamdudum animo ſuo conceperat ratione ſuperatis, propugnaculo appropinquauit; & iam Romanis imminebat inopinato rei euentu perculſis, quique iam ſeſe tueri non poterant. Tunc itaque Martinus locum deſerendum cenſuit, priuſquam Mermeroës, penitiore irruptione factâ, Romanos qui in præſidio erant magnâ clade afficeret. Quî enim fieri poterat vt perpauci tantam hoſtium vim ſuſtinerent, neque primo ſtatim impetu ad internecionem cæderentur? Hoc igitur dolo circumuenti ſuperatique à barbaris, turpiſſimaque receſſione factâ, Romani reliquis copiis ſeſe coniungere approperabant. Exercitus enim quem Beſſa & Iuſtinus ducebant, in campo quodam caſtra locarant non procul à Telephe ſito, ſeptem tantū ſtadiis inde diſtante. Eſt verò nihil aliud ibi quàm Ollarum forum, vnde & loco nomen inditum. Ollaria enim, vt Latini dixerint, appellatur; quod perinde eſt ac ſi Græcè dicas χυτρεοπώλια. Poſteaquam verò iam multi cum Martino fugâ prærepta in tuto eſſent conſtituti, viſum eſt omnibus præfectis vt ibi hoſtem exſpectantes acie inſtructâ obſiſterent, vlterioreque tranſitu prohiberent. Erat verò quidam inter præcipuos clariſſimoſque duces Theodorus nomine, genus quidem ducens è gente Zanorum, ſed apud Romanos educatus, quique iam barbaricos mores tametſi patrij erant exuerat, & ad ſummam vrbanitatem traduxerat. Hic itaque Theodorus cum ſuo agmine (ſequebantur enim ipſum non pauciores quingentis ſuæ nationis viri) circa Telephim adhuc ſtationem habebat. Mandarat enim ei Martinus ne prius inde diſcederet quàm omnes hoſtes irruentes vidiſſet, eorumque numerum quoad fieri poſſet obſeruaret, cognoſceretque quid virium quid animi haberent. Tum ille,

Romani Mermerou ſtratagemate circumuenti.

PAG. 54.

Telephis.

Ollaria, ſiue χυτρεοπώλια

Theodorus Zanus.

ille, vt erat ad omnia ſtrenuus atque audax, mandata exequitur. ac deinde, quum iam Perſarum copias propugnaculum ingreſſas vidiſſet, cognouiſſetque nõ eo tenus ſubſtiturum hoſtem, ſed conflictus eſſe percupidum, confeſtim inde ſe ſubduxit. Cumque in itinere multos Romanorum non rectà ad Ollaria contendentes deprehendiſſet, prout eis erat imperatum, ſed Lazorum domibus inſultantes, panicum & zeâ ſiue ſemina, aliaque eſculenta rapientes, eos reuocare nitebatur, temeritatis accuſans, qui neſcirent quibus in malis verſarentur. Quotquot igitur ex iis erant minus guloſi atque intemperantes, potiora moniti ei ſeſe adiunxerunt, & ſenſim ſe receperunt. Theodoro tamen locus non erat maturè nuntiandi præfectis, Mermeroëm imminere. Nonnullis enim adhuc extra caſtra rapinæ intentis neque deſiſtentibus Perſæ repentè ſuperueniunt; & nonnullos quidem eorum obtruncant; reliqui concitatiore curſu fugientes celeriter cum tumultu eiulatuque in exercitum ruunt, adeò vt omnes repentino motu perturbati & ſupra modum expaucfacti, ſeceſſionem è caſtris fecerint. Præfecti verò (neque enim adhuc aciem ordinarant) metuentes etiam ne barbari imparatos opprimerent, quæ antea ſtatuta erant neglexerunt, neque quid conſilij caperent ſciebant. Neque enim tempus deliberationem de rebus præſentibus admittebat, neque ipſa animorum perturbatio. Motis igitur confeſtim è campo caſtris vniuerſus exercitus in turpem incompoſitamque fugam ſe conuertit; neque antea à fugâ deſtiterunt, quàm ad inſulam perueniſſent. diſtat autem hæc inſula à Telephi quinque ſummùm paraſangis; tantum itineris ſtrenui illi viri vnius diei ſpatio confecerunt celerrimè currentes. Conſtat autem Paraſanga, vt quidem Herodoto & Xenophonti placet, triginta ſtadiis, vt verò nunc Iberi & Perſæ volunt vno tantum ſupra viginti. Idem ſentiunt & Lazi; nequaquam tamen eâ appellatione vtuntur, ſed ἀναπαύλας, hoc eſt Manſiones vocant, & meâ quidem ſententiâ rectè. Nam & baiuli eorum ſingulis paraſangis emenſis & onera deponunt & paululum cõquieſcunt, aliis ad excipienda viciſſim onera ſuccedentibus; idque quoties factitant, per totidem ſpatia itinera metiuntur & diuidunt. Siue igitur hoc ſiue illo modo Paraſanga eſt appellanda, CL ſtadiis à propugnaculo inſula hæc diſtat. Eſt autem locus hic vehementer munitus, neque facilè peruius, fluuiorum verticibus circumcinctus. Phaſis enim & Doconus diſtinctis alueis è Cauca ſo defluentes, atque initio quàm longiſſimè inter ſe diſtantes, illic cogente ita locorum ſitu ſenſim ſibi mutuò appropinquant, non magno amplius inter-

PAG. 55.

Romanorũ turpis fuga.

Paraſanga quot ſtadiis conſtet.

ἀνάπαυλαι ſiue Manſiones quid ſint.

Phaſis & Doconus fluuij è Caucaſo fluentes.

uallo ſeiuncti: adeo vt Romani alueo quodam ducto, Phaſidiſque amnis aggere perfoſſo, eius fluenta in Doconum deriuarint, eaque ratione duo hi fluuij quà parte inſula in Orientem vergit in vnum coëant, locumque cingant. Inde verò rurſus quum flexus quoſdam anfractuſque faciant, non exiguum campum intra ſe complectuntur. Vlterius verò progreſſi ad occidentem ſolem ſponte ſuâ coëunt, penituſque commiſcentur: ita vt quicquid ab his intercipitur perfectè inſulam efficiat. Hîc itaque collecti Romani ſubſiſtebant. Mermeroës verò quum ad Ollaria veniſſet, multiſque contumeliis verborum mollitiem ignauiamque non audientibus obieciſſet, cenſuit vlterius ſibi progrediendum non eſſe, neque inſulam inuadendam. PAG.56 Neque enim tanto exercitui commeatus in medio hoſtilis terræ ſuppetere potuiſſet, neque alioquin ad obſidionem bene comparatus erat. Quocirca redeundum ſibi Telephin & ad illas locorum difficultates nequaquam cenſens, tabulis cratibuſque & ratibus eum in vſum cõfectis Phaſidis ripas iungens, ac veluti ponte ſternens, vniuerſum exercitum intrepidè nemine obſiſtente traiecit, ac Perſas quidem quos in Onogori locarat, caſtello quod ipſe antea in ditione Archæopolitanâ vt aduerſus Romanos propugnaculi loco eſſet ſtruxerat, quum animaſſet, validioreque præſidio auxiſſet, omniaque illic quantum poterat communiſſet, Cotæſium denuo & Muchiriſim ſe recepit. Repentè autem morbo quodam correptus, quum peſſimè haberet, maximâ validiſſimaque exercitus parte qui ſua tuerentur ibi relictâ, ipſe in Iberiam conceſſit, *Mechiſta oppidum.* ægreque in oppidum Mechiſta ita dictum delatus, quum vim morbi ferre non poſſet, ibi tum verè tandem diem obiit Mermeroës, *Mermeroïs mors.* vir ſanè inter Perſas præſtantiſſimus, maximi conſilij, reique bellicæ peritiſſimus, animique vehementer ſtrenui: qui quidem cùm iam grauis annis, & à multo tempore vtroque pede claudus eſſet, *Mermeroïs laus.* neque equitare poſſet, laboribus tamen perinde ac robuſtiſſimus aliquis iuuenis vacabat, neque vllos labores detrectabat; ſed lecticâ geſtatus in aciem prodibat, eaque ratione & hoſtibus terrorem incutiens, & ſuos animans atque exhortans, quæque facto opus erat rectè adminiſtrans, multas retulit victorias. vſqueadeò *Prudentia in Imp. viribus potior.* virtus Imperatoria non corporis robori potius quàm prudentiæ eſt adſcribenda. Tunc vtique demortuum Mermerois corpus ipſius familiares elatum, extraque oppidum deportatum ſolum ita ac nudum patrio ritu canibus pariter atque auibus obſcænis quæque cadaueribus paſcuntur deuorandum expoſuerunt. *Sepeliendi mos apud Perſas.* Hunc enim ſepeliendi morem obſeruant Perſæ, atque hac ratione abſumtis carnibus,

nibus, nuda oſſa ſparſim per campos proiecta putreſcunt. In capsâ enim aliquâ vel loculo condere, vel etiam terrâ obtumulare neutiquam fas eſt. Cuicunq. verò cadaueri non ſtatim aduolarint aues, vel accurrentes canes non ilico dilaniarint, illius hominis impuros fuiſſe mores credunt, animumque iniuſtum & barathro dignum, maloque dæmoni dicatum. Tum porrò, & quidem magis, neceſſarij atque amici iacentem lugent, lamentiſque proſequuntur, vt penitus emortuum, neque melioris fati participem. Qui verò quàm citiſſimè deuoratus fuerit, feliciſſimum prædicant, eiuſque animum ſummâ admiratione proſequuntur, vt longe præſtantiſſimum & Deo ſimilem, & in beatas ſedes euolaturum. Promiſcua verò & obſcurior turba, ſicubi in exercitu grauiſſimo aliquo morbo prematur, ſpirantes adhuc & mente conſtantes educuntur: poſteaquam verò expoſitus in hunc modum aliquis fuerit, panis fruſtum ei & aqua baculuſque iuxta apponuntur, vt quamdiu cibum deguſtare poſſit, & virium aliquid ei ſupereſt, baculo illo animantia irruentia arceat, epuloneſq. propulſet. Si verò nondum quidē interierit, vincat tamen vis morbi adeo vt iam manus amplius mouere nequeat, tum vtique miſerum ſemimortuum & iam animam agere incipientem deuorant, & ſpem diutius etiam fortaſſe viuendi præripiunt. Multi enim quum iam conualuiſſent, domum redierunt veluti in ſcena & tragœdiâ, ex tenebricoſis Orci portis reuerſi, macilenti quidem & decolores, obuioſque terriculantes. Si quis autem ita redeat, auerſantur eum omnes & defugiunt vt maximè piacularem, & inter ſubterraneos adhuc eum cenſent; neque antea priſtinum vitæ inſtitutum colere ei permittitur, donec à Magis expiatum fuerit piaculum exſpectatæ mortis, & quodammodo vitâ redonetur. Et certè manifeſtum eſt ſingulas hominum nationes, ſi cui legi quæ à multo tempore obtinuerit aſſueuerint, optimam eam æquiſſimamque iudicare; & ſicubi quid præter eam fiat, reiectaneum id ipſis ac ridiculum videri, dignumque cui fides abrogetur. Inuentæ ſunt tamen ab hominibus ſuarū legum rationes & cauſæ aliæ atque aliæ, fortaſſe quidem veræ, fortaſſis autem & ad perſuadendum comparatæ. Quo fit, vt mirum mihi non videatur ſi & Perſæ rituum ſuorum rationem reddentes, eos etiam quibuſuis aliis præſtare cenſeant. Illud verò & quidem vehementer miror quòd vetuſtiſſimi illius regionis habitatores, Aſſyrij videlicet, Chaldæi & Medi, non eadem cum Perſis ſentiant. Nam circa Nini vrbem, & circa Babylonicam ac præterea Medicam regionem tumuli & capſæ eorum qui olim mortui fuerunt exſtant, non alium

Perſæ mortuos non ſepeliunt.

PAG. 57.

Perſarum barbarus ritus.

quàm noſtrum morem ſeruantes; & ſiue corpora ſint, ſiue cinis quod iis conditur, vtpote illis Græcanico ritu crematis, neutiquam certè ſimilia hæc eis quæ nunc fiunt fuerunt. Nequaquam itaque illi hoc pacto ſenſerunt, neque ita, vt qui nunc, viuunt & ſepulturæ & thori iura pro ſua libidine violarunt, non ſolùm cum ſororibus & neptibus rem habentes, ſed patres cum filiabus, & quod omnium eſt ſceleratiſſimum (ô leges, ô natura) filij cum ſuis matribus. Huius enim flagitij nouum ab eis exemplum ſtatutum fuiſſe, manifeſtiſſimè hinc cuiuis liquere poteſt. Fertur nanque magnam illam Semiramim Aſſyriam eò incontinentiæ veniſſe, vt cum filio ſuo Ninya congredi voluerit, atque adeo iuuenem ſollicitaſſe; illum verò recuſaſſe moleſteque tuliſſe. tandem verò quum matrem libidinis impatientem vrgentemq. cerneret, eam interfeciſſe, & hoc potius quàm alterum illud ſcelus perpetrare maluiſſe. Atqui ſi lege hæc permiſſa fuiſſent, nequaquam, vti arbitror, Ninyas eò crudelitatis veniſſet. Sed quid attinet hæc perquàm vetuſta commemorare? Paulò enim poſt Macedonica tempora & Perſarum euerſionem, aiunt Artaxerxem Darij filium, matrem ſuam Pariſatidem quum eidem quo Semiramis malo obnoxia rem ſecum habere cuperet, non quidem necaſſe, declinaſſe tamen iracundè ac reieciſſe; quòd neque pium id eſſet, neque patrium, neque in communi vitâ conſuetum. Perſæ verò qui nunc ſunt, priores quidem mores fere omnes neglexerunt atque abiecerunt, alienis verò ac veluti adulterinis inſtitutis vtuntur, Zoroaſtri Oromaſdæ diſciplinâ deliniti. Hic autem Zoroaſter ſiue Zarades (duplex enim ei appellatio tribuitur) quando primùm floruerit & leges condiderit, liquidò non conſtat. Perſæ verò huius ætatis ſub Hyſtaſpe, ſimpliciter tamen citraq. vllam adiectionem, vixiſſe aiunt, adeò vt valde ambigatur neque certò ſciri poſſit an Darij pater an alius quiſpiam hic Hyſtaſpes fuerit. Quocunque verò tandem tempore floruit, author eis & dux Magicæ religionis exſtitit; priſtinoque ſacrorum ritu immutato, confuſaneas quaſdam & varias opiniones induxit. Antiquitus enim Iouem & Saturnum ceteroſque omnes deos à Græcis celebratos colebant, eo excepto quòd non eaſdem appellationes retinerent; ſed Belum quidem Iouem & Sandem Herculem, Anaitida Venerem, aliterque alios vocabant, vt alibi Beroſus Babylonius, & Athenocles, & Symmachus, qui antiquiſſimas Aſſyriorum Medorumque res conſcripſerunt, teſtantur. Nunc verò maiore ex parte cum iis qui Manichæi dicuntur conueniunt; quatenus duo prima principia ſtatuunt, atque alterum quidem bonum, & optima

Concubitus promiſcui apud Perſas.

PAG. 58

Semiramidis inaudita libido.

Pariſatidis libido.

Perſæ Zoroaſtri diſciplinam ſequuntur.

Zoroaſter quis fuerit.

Zoroaſter veterem Perſarum religionem mutauit.

Deorũ gentilium diuerſa apud Perſas nomina.

Perſæ cum Manichæis in religione conueniunt.

PAG. 59.

Manichæorũ opinio de Deo.

&optima quæque ex ſe gignens;alterum,contrario planè modo ſecundùm hæc duo ſe habens; nominaque illis indunt barbara, ex ipſorum linguâ ducta. Bonum enim ſiue Deum ſiue Creatorem, Hormiſdatem appellant; Arimanes autẽ peſſimo illi ac pernicioſo eſt nomen. Feſtum etiam omniũ maximum,quod Malorum ſublationem vocant, peragunt, in quo ſerpentes quamplurimos,& ex aliis animantibus quæcunque deſertis in locis degunt interficientes, Magis offerunt, veluti in argumentum pietatis. Eâ enim ratione credunt ſe bonam gratamque Bono illi operam nauaſſe,ingratam verò & noxiam Arimani. Venerantur autem præcipuè Aquam, adeo vt neque faciem eâ abluant, neque aliter attingant niſi potus causâ, & ob plantarum curam. Multos verò etiam alios deos habent & colunt;id Græcanicum eſt. Sacrificiis etiam vtuntur & luſtrationibus & vaticiniis; etiam hoc Græcanico more. Ignis autem iis maximè honorandus ſanctiſſimuſque videtur. atque idcirco in ædiculis quibuſdam ſacris ac ſemotis Magi eum perennem aſſeruant, inq. eum deſpicientes,arcana ſacra peragunt, & de rebus futuris ſciſcitantur. Hoc verò, vt arbitror,inſtitutum vel à Chaldæis, vel ab aliâ aliquâ natione acceperunt, neque enim cum aliis conſentit. Ita illis opinio ex quamplurimis gentibus conflata, variè admodum compoſita eſt. Et mihi quidem non abs re id factum videtur. Neque enim aliam vllam Rempublicam noui, in varias formas ac ſpecies mutatam,quæque in vno eodemque ſtatu quàm diutiſſimè permanere non potuerit, ſed quum quamplurimarum ac diuerſiſſimarum gentium imperium admiſerit, idcirco etiam veriſimiliter multarum formarum & legum monumenta ſeruat. Primi enim omnium,quos auditu accepimus, Aſſyrij dicuntur vniuerſam Aſiam occupaſſe, exceptis Indis qui vltra Gangem habitant. Ninus quoque primò videtur etiam imperium ibi ſtabiliſſe, & poſt eum Semiramis,ac deinceps omnes horum poſteri ad Belum Dercetadæ filiũ.Cùm enim in hoc Belo Semiramicæ ſtirpis ſucceſſio deſineret,Belitaras quidam nomine vir inſitor, & hortorum qui in regiâ erant curator ac magiſter, imperium ſibi mirâ ratione vindicauit, ſuoque generi inſeuit; quemadmodum Bion & Alexander Polyhiſtor memoriæ prodiderunt, donec Sardanapalo regnante, vt illi ſcribunt, quum iam emarcuiſſet imperium, Arbaces Medus & Beleſis Babylonius illud Aſſyriis eripuerunt, interfecto ipſorum rege, & ad Medos tranſtulerunt, ſex & trecentis iam ſupra mille & paulò amplius annis elapſis, ex quo primũ Ninus ibi ſummam rerum obtinuerat. Ita enim Cteſiæ Cnidio tempora deſcri-

Hormiſdates.

Arimanes.

Manichæorũ variæ opiniones.

Aſſyrij primi Aſiam occuparũt.

Bion hiſtoricus.

Alexander Polyhiſtor hiſtoricus.

Cteſias Cnidius hiſtoricus.

PAG. 60. *Diodorus Siculus.* deſcribenti Diodorus etiam Siculus aſſentitur. Medi itaque rurſum imperium ſunt adepti, omniaque ipſorum legibus conſtituebantur. Cùm verò etiam hi annis non minus trecentis imperio eſſent potiti, Cyrus Cambyſæ filius Aſtyage debellato ad Perſas imperium traduxit. Quo pacto enim id non erat facturus, quum & Perſa ipſe eſſet indigena, ſimulque Medis infenſus ob prælia cum Aſtyage habita. Quum verò etiam Perſici reges annis octo & viginti ſupra ducentos imperaſſent, etiam horum imperium penitus eſt collapſum, ab externo exercitu & rege alienigena diſſipatum. *Alexandri magni laus.* Alexander enim Philippi filius interfecto Dario rege Arſami filio, totaque Perſide ſubactâ, ad Macedonicam gubernationẽ res tranſtulit. Ita enim erat rerum geſtarum magnitudine eximiè clarus, belloque inſuperabilis, vt etiam poſteaquam eum è viuis excedere contigit, ſucceſſores tamen ipſius, Macedones quum eſſent, alienam exteramque regionem quàm diutiſſimè in poteſtate retinuerint, & ad ſummã potentiam euaſerint. Et ſanè arbitror eos etiam in hunc vſque diem regnaturos imperiumque obtenturos fuiſſe, Alexandri gloriâ ſuffultos, niſi inter ſe diffidentes, frequentibuſque præliis tum aduerſus ſe mutuò tum aduerſus Romanos habitis, plura habendi ſtudio ſuas ipſorum vires potentiamque fregiſſent, effeciſſentque vt non amplius finitimis inſuperabiles viderentur, quum alioquin imperaſſent non minore temporis ſpacio quàm Medi, ſeptem videlicet annis minus; nam etiam hac in re credendum eſt Polyhiſtori. Cùm itaque tanto tempore imperaſſent, à Parthis, gente aliis ſubditâ, minimeq. antea celebri, imperio fuerunt exuti; qui deinceps eo vniuerſo, Ægypto exceptâ, ſunt potiti; Arſacide quidem primùm defectionis authore, adeò vt Arſacidę, qui eum ſequuti ſunt, dicti fuerint. Mithridates verò, nõ multo pòſt, ad ſummam quandam gloriam Parthorum nomen euexit. Annis autem LXX ſupra ducentos ab Arſace primo ad Artabanum vltimum regem vſque elapſis, quum Romanorum res ſub Alexandro Mameæ filio eſſent conſtitutæ, ſub id tempus Choſrois progenies apud nos regnare cœpit; Perſarumque gubernatio quæ in hunc vſque diem durat tum temporis initium habuit. Siquidem Artaxares quidam nomine, vir Perſa, inglorius quidem primùm & obſcurus, induſtrius tamen magniſque rebus gerendis par, aptuſque ad quæ bene conſtituta ſunt mouendum, coniuratorum manu collectâ, Artabanum regem adortus obtruncat, & cidari capiti ſuo impoſitâ, Parthicaque potentiâ ſubuersâ, Perſis denuo priſtinum imperium re- PAG. 61. cuperauit. Erat autem is magicæ diſciplinæ addictus, & arcanis ſacris

cris

cris operabatur; vnde & Magica gens ex eo tempore validior arrogantiorq́ue eſt facta; quæ quidem etiam antea erat, & ab antiquo hanc appellationem retinet, nondum tamen eò honoris & licentiæ erat euecta; ſed aliquâ etiam ex parte à magiſtratibus contemnebatur, quod quidem apertè liquet. Neque enim qui circa Darium erant Perſæ, quum olim Smerdes quidam Magus poſt Cambyſem Cyri filium regnum arripuiſſet, bonum factum illud duxerunt; & Smerdem obtruncarunt, multoſq́ue alios eiuſdem cum eo inſtituti ac ſententiæ; quòd fas nõ eſſet Magis regium ſolium affectare eiq́ue inſidere; tantumq́ue ab fuit vt piaculares illæ cædes ipſis ſint viſæ, vt potius etiam maiore memoriâ dignas iudicarint, vtq́ue ſeditionem illam feſtum vocarint μαγοφόνια dictum, hoc eſt Magorum cædes, & ſacrificia diis pro gratiarum actione inſtituerint. Nunc verò Magi omnes in ſummo apud eos ſunt honore ac veneratione, publicaq́ue omnia eorum conſiliis prædictionibuſq́ue adminiſtrantur, & vnicuique priuatim quæ ad dicam cauſamq. ſuam pertinent intentanti, præſunt Magi qui cognoſcant quid agatur, & arbitrium ſuum interponant; neque quicquam omnino Perſis videtur legitimum eſſe & æquum quod non à Mago confirmatum ſtabilitumq́ue fuerit. Fertur etiam Artaxari mater Pabeco cuidam nupſiſſe, ignobili planè homini, coriario ſcilicet ſiue ſutori, peritiſſimo tamen curſus aſtrorum, quiq́ue facilè futura proſpiceret. Virum autem quendam militarem, nomine Saſanum, per Caduſæorum regionem forte fortunâ iter facientem, apud Pabecum hoſpitio exceptum & in illius domunculâ diuertiſſe; hunc verò quocunque tandem modo (crediderim certè vt vatem) quum præuidiſſet eum qui ex hoſpite illo gigneretur fore præclarum maximeq́ illuſtrem, & ad ſummum felicitatis faſtigium euaſurum; doluiſſe quidem & fortunam ſuam deploraſſe, quòd ſibi nec filia eſſet neque ſoror neque vlla alia mulier arctâ affinitate coniuncta, tandem verò ſe toro ſuo ceſſiſſe, hoſpitemq́ue vxori ſuæ adiunxiſſe, abiecto ſtrenuè pudore; quippe qui dedecus ac ignominiam quæ ſibi inde imminebat cum bonâ quam exſpectabat fortunâ eſſet commutaturus; atque ita natum Artaxarem, educatum quidem à Pabeco; quum verò iam adultiore ætate fortiſſimè regnum obtineret, contentionem ſtatim immanemq́ue rixam apertè inter Saſanum & Pabecum exarſiſſe; vtrumque enim voluiſſe filium ex ſe appellari; atque ægrè tandem inter eos conueniſſe, vt filius quidem Pabeci vocaretur, è ſemine tamen Saſani genitus. Hoc modo Artaxaris genus repetentes Perſæ, vera hæc eſſe affirmant, vt in regiis membranis conſcripta. Ego

Magophonia ſeſtum Perſarum. Magorum apud Perſas authoritas.

De Pabeco quodam & Saſano mira hiſtoria.

PAG. 62.

H verò

verò omnium deinceps poſterorum quotquot ei ſucceſſerunt paulò pòſt & nomina recenſebo, & quandiu quiſque regnauerit: quod quidem ab omnibus qui in hunc vſque diem annales ſcripſerunt eſt prætermiſſum, neque magnæ curæ eis fuit huiuſcemodi res perueſtigare; ſed Romanorum quidem reges à Romulo fortaſſis, aut altius adhuc ab Æneâ Anchiſæ filio orſi, ad Anaſtaſium & Iuſtinum ſeniorem vſque enumerant: Perſarum verò reges (eos inquam qui poſt Parthorum expulſionem regnarunt) nō item apponentes, tempora non rectè diſtinxerunt; quum alioquin ita facere oportuiſſet. Ego verò accuratè quæ de his etiam ab ipſis conſcripta ſunt recollegi; & præſenti hiſtoriæ magnopere conducere arbitror omnium meminiſſe. In progreſſu itaque, vbi opus fore iudicauero, id faciam; tametſi multa nomina & quidem barbara leuiter tantùm recenſere oportebit; & quidem nonnullorum qui nihil memoratu dignum geſſerunt. Hoc tantum in præſentiâ lucis vtilitatiſque ad plurima causâ dicam, vndeuiginti ſupra trecentos annos terminari atque deſinere in vigeſimumquintum annum imperij huius Choſrois; quo ipſo tempore & bella in Colchicâ ditione vigebant, & Mermeroëm mortem obire contigit. Iuſtinianus verò Imperator tum temporis vigeſimum octauum annum, ex quo Romanis impera at, peregerat.

Choſroes Perſarus rex falsâ eruditionis famâ clarus.

Ceterùm vbi paucula quædam de Choſroë commemorauero, ſtatim ad priora redibo. Deprædicant enim illum atque admirantur ſupra ipſius meritum non tantùm Perſæ, ſed & nonnulli Romanorum, veluti literarum amatorem, quique ad Philoſophiæ noſtræ culmen euaſerit, quum ei Græcanica ſcripta ab interprete quopiam in Perſicam linguam eſſent conuerſa. Aiunt itaque, quòd totum Ariſtotelem meliùs ebiberit, quàm Demoſthenes Thucydidem, quodque Platonicis dogmatibus totus refertus fuerit, adeo vt ne Timæus quidem eius intelligentiam ſubterfugerit, tametſi lineari ſpeculatione valde ſit argutus, & naturæ motus inueſtiget; ſed neque Phædon, neque Gorgias, neque alius quiſquam ex elegantioribus & difficilioribus ipſius dialogis, qualis arbitror eſt Parmenides. Ego verò eum doctrinâ præditum fuiſſe & quidem ſummâ nequaquam crediderim. Quî enim fieri poterat, vt puritas illa veterum nominum & natiua gratia, & præterea rerum ipſarum

PAG. 63.

naturæ congruens valdeque accommodata, in agreſti quadam & ineptiſſimâ linguâ conſeruaretur? quo verò etiam pacto vir regio faſtu à puero multaque aſſentatione delibutus, & barbarum inprimis vitæ genus ſectatus, & bella ſemper præliaq. ſpirans, quo pacto inquam qui ita vitam inſtituit videatur aliquid magni ac memorabilis

bilis fructus ex hiſce diſciplinis reportare & in iis exercitatus eſſe poſſe? Quòd ſi quis itaque eum idcirco laudauerit, quòd rex quum eſſet & Perſa, tantarumque gentium pariter ac rerum cura ei incumberet, nihilominus tamen etiam ſtudia literarum deguſtare voluerit, & hac gloriâ ſe oblectarit: collaudauerim profectò hominem etiam ego, aliiſque barbaris prætulerim. Quotquot verò eum eximiè doctum vocant, & tantum non omnibus quotquot vſpiam Philoſophiæ cultores exſtiterunt antecellentem, perinde ac ſi omnium artium ac ſcientiarum principia & cauſas pernouiſſet, qualem illum eximiè doctũ Peripatetici ſtatuunt; qui inquam ita ſentiunt, quàm longiſſimè à vero aberrare deprehendi poſſint, ſolam multitudinis famam ſequentes. Vir enim quidam natione Syrus, Vranius nomine, Byzantij oberrabat, artem quidem profitens Medicam, ex Ariſtotelis verò dogmatibus nullum perfectè norat; inani tamen variæ doctrinæ opinione turgebat, quòd contentioſus eſſet in congreſſibus. Frequenter enim ad palatij porticus ventitans, & in librariis tabernis ſedens contendebat, verbiſque ampullaribus agebat cum iis qui eò commeare ſolent, & conſuetas haſce de Deo quæſtiones agitare; qualis nimirum ei ſit natura atque eſſentia, & paſſibilitas vt ita dicam atque inpermixtibilitas; quorum plerique ne Grammaticorum quidem ſcholas frequentarant, ſed nec ſatis frugi homines erant: facile interea aliquid atque expeditum eſſe exiſtimant tranſſultorio, quod eſt in prouerbio, pede ferri, & de Deo diſſerere, adeò beatâ & incomprehenſibili re humanumque intellectum exſuperante, eoque ſolo quod ignoretur admirandâ. Quocirca frequenter veſpertinis temporibus cùm ex crapulâ, vt veriſimile eſt, & luxu reuerſi ſua habent conciliabula, prout cuique libitum fuerit, irreuerenter de ſublimibus hiſce rebus diuiniſque quæſtionibus ſermones miſcent; & ſemper de iiſdem argutantes, nec ipſi aliis quicquam perſuadent, neque de cõceptâ ſemel opinione qualiſcunque tandem ea ſit diſcedunt, ſed eadem ſemper mordicus retinent & tuentur; finitaque altercatione infenſis inter ſe animis decedunt, & apertis conuiciis ſeſe mutuò laceſſunt, turpes voces emittentes, inſtar aleatorum rixantium. Atque ita ſoluitur ipſis certamen, ægreque diſcedunt, nullo cum fructu dato vel accepto; acerrimi verò hoſtes ex amicis facti. Inter hoc primas obtinens iſte Vranius, perinde atq. Homericus ille Therſites tumultuabatur, & verborum nullum faciebat finem, nihil verò ſolidi de Deo ſentiebat; neque ſciebat quomodo oporteret probabilia opponere; nihilominus tamen modò primæ theſi interrogationum cõtradicens, modò

Vranius Syrus pſeudophiloſophus.

De Deo eiuſque natura religioſe ſobrieque diſputandum.

Diſputationes de rebus diuinis pernicioſæ.

PAG. 64.

Vranius Therſite Homerico comparatus.

verò

verò priuſquam reſponderet, contrà interrogans cauſas quæſtionum, non ſinebat diſceptationem ordine procedere; ſed aperta confundens, efficiebat vt rei quæſitæ veritas emicare inueniriq́ue non poſſet. Volebat enim Ephecticem vocatam diſciplinam (quâ iudicium de quauis re propoſitâ ſuſpenditur) imitari, & iuxta Pyrrhonem & Sextum Empiricum reſponſiones facere; finemq́ue conſequi τὴν ἀταραξίαν, hoc eſt vacuitatem perturbationis in animo, exiſtimando nimirũ nihil eſſe ληπτὸν, hoc eſt quod percipi intellectúve comprehendi poſſet. At ne hæc quidem perdidicerat, ſed tantum deguſtarat, & exiguam quandam cognitionem conſequutus erat, quâ eos qui hanc diſciplinam nunquam attigerant fallere ac circunuenire poſſet. In literis verò rudis quum eſſet, in vſu vitæ multo erat rudior atque inſcitior. Lautiorum enim domos frequentans, variiſq́ue cibis ſe ingurgitans, & Thericleum poculum frequenter ori admouens, verbiſq́ue vtens præ temulentiâ valde turpibus atque obſcœnis, maximum riſum mouebat, adeò vt & colaphis cæderetur interdum, & cyathis veluti quadam ἑωλοκρασίᾳ hoc eſt pridianorum poculorum reliquiis facies ei perfunderetur, & cõmune eſſet conuiuatorum ludibrium, nõ minus quàm moriones, hiſtriones & ſcurræ. Ac talis quidem quum eſſet Vranius, ad Perſas venit, ab Arebindo quodam legato adductus, vt impoſtor & cothurni inſtar verſatilis, quiq́ue fictitiam morum concinnitatem præſe ferre norat, honeſtiſſimâ interdum veſte indutus, quali apud nos literarum profeſſores doctoreſq́ue vtuntur; adeò verò tetrico ac graui vultu ad Choſroën ingreſſus eſt, qui nouitate ſpectaculi perculſus, & aliquid diuinæ rei eſſe imaginatus, & philoſophum reuerà ipſum eſſe ratus (nam & ita ibi vocitabatur) libens eum benigneq́ue excepit. Conuocatis autem Magis ſermones cum eo miſcuit de Generatione & naturâ, & An hoc vniuerſum finis expers futurum eſſet, & an vnum rerum omnium principium ſit ſtatuendum. Tum itaque Vranius nihil quidem oportunum dicebat, neque principium intelligebat, ſolâ verò præfidentiâ & inani linguæ volubilitate (quemadmodum in Gorgiâ ait Socrates) nihil ſciens inter ni-

PAG. 65. hil ſcientes vincebat. Ita verò ſcurra ille ſtolidus regem cepit, vt & ingenti pecuniæ ſummâ eum donarit, & ad communem ſecum menſam admitteret, & paterâ prælibatâ ei propinaret, quod nulli antea alteri factitarat; frequenter etiam iuraret ſe nunquam talem virum vidiſſe, tametſi antea præſtantiſſimos reuerà philoſophos vidiſſet, qui hinc ad eum ſe cõtuliſſent. Paulò enim antè Damaſcius Syrus, & Simplicius Cilix, & Eulamius Phryx, & Priſcianus Lydius, Her-

Philoſophorum Romanorum in Perſiā peregrinatio.

Hermiaſque & Diogenes Phœnices, & Iſidorus Gazæus, hi inquam omnes flos ipſe atq. apex, vt poëticè loquar, noſtri æui philoſophorum, quum ipſis opinio de Deo quæ apud Romanos vigebat non ſatis probaretur, exiſtimabant Perſicam diſciplinam longè eſſe præſtantiorem, hiſce videlicet rebus quæ à multis celebrantur perſuaſi; quòd apud illos principatus ſit iuſtiſſimus, & qualem Plato deſcribit, philoſophiâ & regno in vnum conſpirante; probi verò in primis & modeſti ſubditi; & neque fures ibi naſcuntur, neque prædones, ſed nec alias iniuſtitiæ ſpecies perpetrantes; adeò vt ſi quis aliquid ex rebus ſuis precioſis loco quantumuis deſerto reliquerit, nemo qui in id inciderit ſit ſublaturus; manet verò ita, etiamſi incuſtoditum ſit, integrum ei qui reliquit, donec redeat. His itaque rebus vt veris exciti, & præterea quum ipſis interdictum eſſet legibus ſecurè hîc degere, quippe qui receptis moribus atque inſtitutis ſeſe non accommodarent, ad peregrinas nullaque morum ſimilitudine coniunctas gentes ſeſe contulerunt, tanquam ibi deinceps victuri. Primùm itaque quum eos qui in dignitate aliquâ vel magiſtratu conſtituti erant valde faſtuoſos animiſq. ſupra modum elatis eſſe comperiſſent, deteſtabantur eos atque improbabant; poſtea animaduerterunt multos parietum perfoſſores & graſſatores ac fures partim deprehendi, partim latere, omnemq. iniuſtitiæ ſpeciem vigere. Potentiores enim opprimunt inferiores, multamque inter ſe crudelitatem atque inhumanitatem exercent; &, quod omnibus eſt abſurdius, quum vnicuique permiſſum ſit tot ac velint vxores ducere, & iam duxerint, ab adulteriis tamen non abſtinent. His itaque omnibus de cauſis Philoſophi ſummâ animi ægritudine affecti ſeipſos migrationis ſuæ damnabant. Poſtquam verò collatis cum ipſo etiam rege ſermonibus ſpe ſuâ eſſent fruſtrati, hominemque comperiſſent Philoſophiæ quidem ſtudium iactantem, qui tamen nihil adhuc ſublimiorum audierat, ſed ne opinione quidem cum ipſis conueniebat, aliis verò nonnullis inſtitutis aſſueuerat qualia modò recenſui; illam quoque promiſcui concubitus væſaniam non ferentes, confeſtim inde ſe receperunt. Atqui ille eos adamabat, vtque manerent rogabat. ipſi verò magis ex re ſuâ eſſe cenſebant, ſi vel immiſſis tantum in Romanorum fines pedibus, ſtatim ſi ita vſuueniret morerentur, quàm ſi apud Perſas manẽtes ampliſſimis honoribus præmiiſque afficerentur. atque ita omnes domum redierunt, barbari regis hoſpitalitate valere iuſsâ. Fructum tamen ex eâ peregrinatione retulerunt in re minimè vulgari aut contemnendâ; ſed vnde eis deinceps iucundiſſimè per omnem vitam & ex animi

Perſarũ inſtituta olim optima.

Philoſophis Romanis intrò apud ſuos viuere non liceret.

Perſarum vita ac mores corrupti.

PAG 66

ſententiâ viuere licuit. Cùm enim per id tempus Romani & Perſæ pacem ac fœdus inter ſeſe pepigiſſent, hæc etiam in pactis conditio continebatur, quòd viri illi ad ſuas ſedes reuerſi citra vllum metum in poſterum ibi degere poſſent, neque quicquam quàm quod probarent ſentire aut patriam opinionem mutare cogerentur. Neque enim permittere voluit Choſroës, quin hac etiam in parte pacta conſtarent rataque eſſent. Fertur verò in eorum reditu admirandum quid & memoratu dignum eis accidiſſe. Quum enim in agro quodam Perſico conquieſcerent, conſpicati ſunt cadauer hominis recenter mortui neglectim ita inhumatum abiectum. Tum illi barbaricæ legis iniquitatem cōmiſerati, & nequaquam æquum eſſe cenſentes ſi negligerent naturam ex parte iniuriâ affectam, contexerunt vt potuerunt per miniſtros cadauer, terraq. contumulantes ſepelierunt. Nocte verò illâ dormientibus iam omnibus, viſus eſt aliquis eorum, quiſnam neſcio, neque enim nomen noui, viſus tamen eſt ſibi videre virum ſenem, minimè quidem notum, grauem alioquin & venerandum, & philoſophiæ ſtudium tam veſtis formâ quàm oblongâ promiſſaque barbâ præſeferentem, qui ſibi inclamabat, tanquam exhortans ac mandans, hos verſus:

De inſepulto quodam apud Perſas mira narratio.

Ne tumules inhumatum; at nudum linque cadauer
Dilacerare canes, eſcámque volucribus eſſe:
Mater enim Tellus cunctorum haud ſuſcipit illum
Qui matrem eſt auſus facto vitiare nefando.

Ille autem confeſtim præ metu expergefactus, ſomnium ſuum aliis renunciauit: atque hi initio quidem dubitabant quonam ſomnium eſſet euaſurum. Summo itaque mane quum ſurrexiſſent & inſtitutum iter proſequerentur, tranſeuntes illum campum, ſitu locorum ita cogente, in quo ſubitariam ſepulturam procurarant, reperiunt cadauer illud denuò nudum ſuper tumulum iacens, perinde ac ſi terra illum ſpontaneâ aliquâ ratione in apertum eieciſſet, neque eum non diſcerptum atque abſumtum aſſeruare ſuſtinuiſſet. Miraculo itaque ſpectaculi perculſi iter ſuum continuarunt, nullo amplius ex inſtituto ac more ipſorum officio ei præſtito. Somnium enim expenderunt, & in eam inde ſententiam venerunt, quòd Perſæ hanc pœnam & vindictam luant flagitioſi cum matribus ſuis congreſſus, inhumati manere, & à canibus meritò diſcerpi. Horum autem virorū quum iam periculum feciſſet Choſroës, nihilominus tamen Vranium plus & admirabatur & expetebat. Cauſa verò huius rei, naturaliter, vti arbitror, humano generi eſt inſita. Solemus enim omnes quæ ad nos propius accedunt, ſimiliaque nobis

PAG. 67.

bis ſunt, amica ducere & optima; refugere autem atque auerſari, quod maius eſt & ſuperius. Quocirca & ei huc reuerſo amiciſſimas literas mittebat, & magiſtro vtebatur. Quo factum eſt vt iam eſſet intolerabilis, regis amicitiâ turgidus atq. elatus; omnes paſſim in conuiuiis & conuentibus vellicans, neque aliã vllam cantilenam canens, quàm quo honore ipſum affeciſſet Choſroes, & quibus de rebus inter ſe commentati fuiſſent; multoque ferocior nobis præclarus ille vir rediit, quàm antea fuerat, perinde ac ſi eâ tantùm de causâ tantum itineris eſſet emenſus, cùm alioqui eſſet homo vaniſſimus planeque ridiculus; ſed eo ipſo quòd Barbarum regem frequenter celebraret ac deprædicaret, multis planè perſuadebat quòd vehementer eſſet doctus. Qui enim leuiter omnia admittunt, & peregrinis ac nouis narrationibus auidis auribus inhiant, facilè ab ipſo magnificis ſplendidiſque verbis eas ornante atque amplificante perſuadebantur, neque quis eſſet laudator, neq. quem laudaret, neque quâ de re, conſiderantes. Ceterùm quod ad exercituum inſtructionem & armorum rectam adminiſtrationem, aſſiduamque bellorum exercitationem attinet, meritò quiſpiam laudauerit Choſroëm, quippe qui neque labori vnquam ceſſerit, neque ſenectutis imbecillitati. In literis verò & Philoſophiâ talis cenſendus eſt, qualem veriſimile eſt eſſe virum qui & ſodalis & auditor Vranij illius ſit declaratus.

AGATHIÆ

AGATHIÆ SCHOLASTICI DE Imperio & rebus geſtis Iuſtiniani Imperatoris

LIBER TERTIVS,

BONAVENTVRA VVLCANIO *Brugenſi Interprete.*

PAG. 68.

PERSARVM inſtituta, variaque ipſorum Reipublicæ immutatio, & quæcunque de Choſroë eiuſque genere mihi dicenda viſa ſunt, ea vniuerſa & quidem longiore oratione ſum perſecutus; & ad præcedentia non planè pertinent. Sed neque ſuperuacanea fortaſſe videri poſſint, neque inutilia. quin potius, meo quidem iudicio, vtile dulci coniunctum habentia. Cupio enim, ſi in me eſſet, maximique facio, Muſis, quod aiunt, Gratias permiſcere: in diuerſum verò me abripiunt curæ, ſequorque illibenti animo circumagentem me neceſſitatem. Hiſtoriæ enim ſcriptio, maximum cùm ſit auguſtiſſimumque opus omniq. occupatione præſtantius, acceſſoriũ quoddam, vt Bœotia lyra dixerit, viæ ſimul & vitæ occupatio efficitur. Neque enim mihi licet in iis quæ maximè vellem ſuauiſſimè vitam traducere. Nam cùm oporteret veterum ſapientum ſcriptis relegendis immorari, imitandi videlicet causâ, & quæcunque paſſim vtiliter literis prodita ſunt accuratè expendere & perſcrutari, animumque ab aliis curis ſolutum ac liberum iis impendere: Ego verò ſedens ad porticum regiam, libellos litibus forenſibus & moleſtiis plenos à manè in veſperum vſque tractandis & verſandis ſum occupatus: & moleſtæ quidem mihi vehementer accidunt forenſes iſtæ interpellationes & turbæ, moleſtum verò rurſus mihi, hiſce moleſtiis carere, cùm videlicet abſque laboribus & moleſtiis neceſſaria mihi nequa-

Agathiæ occupationes forenſes.

nequaquam ſuppetant. Ceterùm ne ſic quidem conquieſcam, quod ad me attinet, neque deſinam quò me amor ducit ſequi; etiamſi aliquis me cauilletur & reprehendat, vt maiora meis viribus tentantem, & in orcâ, quod aiunt, figulinam addiſcenti. Tametſi enim ſcripta mea cuipiam ſpuria reuera & ſubuentanea videbuntur, & quodammodo animi in plurima diſtracti fœtus: mihi tamen ipſi interea (quod imperitis cantoribus vſuuenire ſolet) fortaſſe non diſplicebunt. At verò ne longioribus digreſſionibus excurſionibuſque decorum excedam, ad Colchica certamina, & ad priorem ſermonem eſt redeundum. Tum enim Choſroës cùm ipſi Mermerois obitus renuntiatus eſſet, dolorem vt par eſt ex illius interitu & mœrorem concepit. Ne verò copiæ militares quæ in Lazico erant duce carerent, protinus Nachoragan eis præfecit, virum inprimis celebrem, maximique nominis. qui cùm iam apparatis rebus omnibus itineri accinctus eſſet, mira quædam & nefaria in Colchica regione acciderunt. Cùm enim Romani, vt ſupra diximus, turpiſſimâ fugâ arreptâ, impedimentorum partem hoſtibus diripiendam reliquiſſent, Gubazes Lazorum per id tempus rex, dedecus illud non ferendum cenſens, metuens etiam ne quid grauius in poſterum committeretur, confeſtim Iuſtiniano ſingula nuntiauit, præfectos incuſans, totiuſque facti culpam in eorum vecordiam referens; & quidem præcipuè Beſſam incuſabat, poſt hunc Martinum & Ruſticum. Erat verò Ruſticus genere Græcogallus, ibique non præfectum aut tribunum agebat, neque vllo militari munere fungebatur, ſed tantum pecuniæ regiæ quæſtor erat, non quidem eius quæ è tributis vectigalibus cogebatur (alteri enim cuipiam illa commiſſa erat) ſed eius quæ è theſauris regiis mittebatur, vt ij quorum in prælijs virtus & fortitudo emicuiſſet meritis præmiis donarentur. Quocirca minimè obſcurus erat hic vir, ſed inter eos quorum authoritas plurimum valeret habitus; adeò vt etiam arcana maximè ei communicarentur, principumq́. mandata tum demum firma fideli oraque viderentur, cùm huic placuiſſent. Iuſtinianus verò etiam antea Beſſæ erat infenſus; quòd Petræ propugnaculo capto, ante Mermerois aduentum, quum oportuiſſet eum omnes ex Iberia aditus fortiſſimè obſtruere, iuuante ipſum naturâ locorum, efficereque vt eâ ex parte Lazicos montes Barbaris inacceſſibiles redderet: ipſe verò id præ vecordiâ neglexerat, vrbibus quæ ipſi creditæ erant obeundis & pecuniæ ex iis corrogandæ intentus. Illa itaque in animum reuocans Imperator, quum & hæc de eo adferrentur, facilè eſt perſuaſus. Quocirca confeſtim Beſſam exauto-

PAG. 69.

Ruſtici quæſtoris authoritas.

exautoratum, ac præterea bonis ſuis exutum in Aſbaſcos relegauit, illic manſurum donec aliud quid de eo ſtatueretur. Martino verò, quantumuis grauiter infenſus, præfecturæ tamen primatum reliquit: Nam inter prætores ſiue principes militiæ primum locum obtinebat, ſecundum verò Iuſtinus, poſt quem Buſes, atque ita deinceps alij ſigillatim. Atqui Martino & Ruſtico iam antea non bene cum Gubaze conuenerat, ſed ſimultas quædam inter eos ſubardeſcebat grauis atrociſſimaque, ſed quæ nondum in apertum incendium eruperat; nata quidem primùm ex inuidiâ, ac deinde flabello perpetuæ temerariæque ſuſpicionis ſuſcitata atque adaucta. Omnia enim ipſius facta ſaucio inuidiâ animo explorantes iiſque ſeipſos torquentes, ſimultatem fouebant & confirmabant. Gubazes itaque conceptâ de illorũ in ſe odio ſuſpicione, & ad mutuum odium exercendum prouocatus, acribus & contumelioſis verbis eos frequenter perſtringebat, tanquam parum viros & manus in linguâ gerentes, nullamque rerum gerendarum curam habentes. atque ita in conuiuiis conuentibuſque in ſuâ erga eos indignatione perſiſtebat: ſed neque cùm à finitimis gentibus legatio fortè aliqua veniſſet, hos ad eam admittebat, imò ſubmouebat. Hi verò nequaquam id ferendum rati, & criminationes ad regem delatas ad animum reuocantes; atque ita ſecum ſtatuentes, non deſiturum eum ab ipſis criminandis ſi qua in re iterum officio ſuo deeſſent, conſilium de tollendo è medio Gubaze inierunt, vt & acceptam iniuriam vindicarent, omniíque in poſterum ipſius metu ſeſe liberarent. Variis itaque inter ſe conſiliis agitatis, quorum ſumma hæc fuit, non antè interficiendum quàm Imperatoris animum tentaſſent; Ioannem Ruſtici fratrem Byzantium mittunt, qui Imperatori ſignificaret, Gubazem Medorum partes fouentem eſſe deprehenſum. Ioannes itaque quàm maximè fieri poterat clam ad Imperatoris colloquiũ quum perueniſſet, criminatus eſt Gubazen, perinde ac ſi iam defectionem feciſſet, & Perſas introducturus eſſet, breuiq́ue prouinciam totam eis traditurus, niſi confeſtim quocunque modo coërceretur. Imperator verò inopinato hoc nuntio perculſus, nondum tamen plenam ei fidem accommodans, ſed mediam quandam opinionem tenens: Age, inquit, curate vt ad nos huc
» mittatur. Metuens verò Ioannes, ne quando ſi ille eò perueniret
» fraus detegeretur, Sit ita, inquit, domine. quid verò faciendum no-
» bis, ſi id ſua ſponte facere detrectarit? erit ne cogendus? Quinimo,
» inquit Rex, ſubditus quum ſit, maximâ cum cuſtodiâ eſt ablegan-
» dus. Statim itaque ſermonem regis excipiens Ioannes, Quid ſi,
inquit,

Martini & Ruſtici in Gubazen odium cuiuſque cauſa.

PAG. 70.

Iuſtinianus Imp. calumniis fidē tametſi non plenam præbet.

inquit, coactus reſiſtat, quid tum fiet? quid, inquit, aliud, quàm quod tyrannis ſolet, vt peſſimè pereat. Nil ergo, inquit Ioannes, ei erit metuendum qui eum interfecerit? nihil, inquit Rex, ſi reſiſtens & obaudiens vt hoſtis perierit. Tali itaque reſponſo accepto, quum in eandem ferè ſententiam Rex ad præfectos militiæ ſcripſiſſet, nihil vltra eſt percunctatus; ſed abundè petitioni ſuæ ſatis factum eſſe cenſens, confeſtim Colchos reuertitur, literas regias perferens. quas PAG.-1. cùm Martinus & Iuſtinus legiſſent, cùm viderent actum hunc ſcitè inſtructum, ad audendum facinus ſeſe contulerunt. Conuocatis itaque Iuſtino & Buſe, id quod in animo ſuo agitabant celantes, ſignificarunt ad Gubaſem quàm citiſſimè eſſe contendendum, & cum eo cõſultandum quo pacto Perſas Onogorim inſidentes collatis viribus adorirentur: Hi verò hiſce rationibus perſuaſi vnà profecti ſunt, exiguâ quadam è legionibus manu comitati. Gubaſes vbi aduentare ad ſe præfectos exercitus cognouit, nihil planè ſiniſtri ſuſpicatus, circa Cobum amnem miſer eis obuiam procedit, ſecurus planè & nihil metuens, paucis admodum è ſuis comitatus, atque iis quidem inermibus, neque ad pugnam inſtructis. quid nî enim ita veniret ad amicos & familiares & cuſtodes prouinciæ, & nequaquam hoſtes, imò potius etiam exterarum gentium propulſatores? Ita verò equis inſidentes omnes, diſſerebant inter ſeſe de præſenti rerum ſtatu componendo. Tum Ruſticus, Age, inquit, ô Gubaze, coniunge te noſtræ in Perſas expeditioni, & communem nobiſcum laborũ partẽ ſubi, in illos Onogorim inſidentes. Turpe enim fuerit ſi diutius eos in mediâ noſtrâ regione ſecure dormire patiamur, præcipuè cùm & pauciſſimi ſint, neque pares qui nobiſcum prælio decernant. Tum Gubazes, At vos, inquit, boni viri, ſolos neceſſe eſt in hoc elaborare, penes quos ſolos eorum quæ acciderunt omnis culpa conſiſtit. Niſi enim ſupinâ quadam ignauiâ vecordiâque in rebus gerendis præpediti fuiſſetis, neque propugnaculum illud muro cinctũ eſſet, neque adeò ignobilem turpemq́ue fugam arripuiſſetis, neque quicquam eorum quæ haud par erat factum fuiſſet. Nunc verò, viri optimi, ſi vos gloriæ cupidos eſſe dicitis & ſi animos in pectore præfectis militaribus dignos geritis, intermiſſio iſta officij vobis eſt reſarcienda. Neque enim vnquam vos ſequar, neque bellum adibo, donec omnia quæ à vobis peccata ſunt correcta fuerint. His dictis confeſtim perinde ac ſi contradictio ipſius euidens ſatis eſſet argumentum defectionis ad Medos, & tyrãnidis affectatæ ac præmeditatæ, Ioannes ille qui malorũ nuncium attulerat, ſtricto clam pugione Gubazi pectus ferit, nondum tamen

Gubazis cædes.

letaliter. Hic verò (habebat enim vtrumque pedem complicatum ſuper equi ceruicem) confeſtim procidit in terram non tam vt arbitror manus ictu quàm inopinatò deiectus. Volutantē verò ipſum humi, & adhuc aſſurgere nitentem, aſtans Ruſtici ſatelles, prout ei mandatum erat, enſemq́ue capiti infligens, plenè interficit. Hoc

PAG.72

itaque modo Gubazem talibuſq́ue de cauſis interfectum dicunt qui id optimè noſſe creduntur. Iuſtinus verò & Buzes dolebant quidem moleſteq. ferebant, & atrox facinus eſſe cenſebant; quieti tamen manebant, exiſtimantes Iuſtinianum hæc apertè per literas mandaſſe. Lazorum verò exercitum vniuerſum ingens perturbatio & mœror inuaſit, adeò vt nec permiſceri deinceps cum Romanis neque cum ipſis militare vellent, ſed poſteaquam mortuum ex ipſorum more atque inſtituto tumulaſſent, ſeceſſione factâ à bello deinceps abſtinuerunt, vtpote atroci iniuriâ affecti, &

Colchorum maxima natio; & opulentiſſima.

patriâ gloriâ amiſsâ. Maxima enim eſt & ferox natio Colchorum, maximiſque aliis imperant: & veteri Colchorum appellatione gloriantes, ſupra modum ſeſe ipſos extollunt & iactant, & fortaſſe non admodum temere. Inter nationes enim quæ ſub alieno imperio ſunt conſtitutæ, nullam equidem aliam vidi ita celebrem atque felicem tam opum excellentiâ quàm multitudine ſubditorum, locorum etiam oportunitate, abundantiaque rerum neceſſariarum, & morum elegantiâ ac dexteritate.

Colchi veteres nauigationis & mercaturæ ignari.

Ac veteres quidem habitatores bonorum quæ adfert mare prorſus erant ignari, quippe quibus ne nomen quidem nauis erat auditum, donec eò Argo illa appuliſſet. Huius verò temporis Colchi & nauigant quum ita vſuueuit, & ex mercatura quæſtum faciunt: ſuntq́ue de reliquo nequaquam barbari, neque ita viuunt, ſed ad ciuile ac legale viuendi genus ex conſuetudine cum Romanis ſunt traducti. adeò vt ſi quis æripedes tauros, hominumq. è terrâ pullulantium ſegetem, aliaq́ue portentoſa & incredibilia quæ ſcitè de Æëta finguntur à poëtis, demat, præſentia veteribus longè meliora comperiat. Tales itaque quum eſſent Lazi, meritò ſe intolerabili iniuriâ affectos cenſebant, vtpote rege ſuo atrociter priuati. Statim verò Romani, incitante

Onogoris propugnaculum vnde ita dictum.

Hunni olim Onoguri dicti.

S. Stephanus protomartyr.

Martino, omnibus viribus adoriri parabant Perſas Onogorim inſidentes. Accepit verò iam inde ab antiquo hic locus eam appellationem, quòd quum Hunni fortaſſe, ſuperioribus temporibus vocati Onoguri, illo ipſo in loco cum Colchis prælio decertaſſent victiq́ue fuiſſent, veluti monumenti & trophæi causâ id nomen ei ab indigenis inditum fuerit; nunc verò temporis non ita à pleriſque appellatur; ſed quum ibi templum eſſet ſacrū diuino illi Stephano,

quem

Onogoris, aliàs, Propugnaculum S. Stepha i. PAG. 73.

quem quidem primum olim aiunt pro Chriſtianis optimè ſentientibus voluntarium certamen adeuntem, lapidibus ab aduerſariis obrutum fuiſſe, ſtatutum eſt vt ex illius nomine locus appellationem acciperet. Nos verò nihil arbitror vetat quo minus vetuſtiſſimâ appellatione notitiæ causâ vtamur, quum etiam hiſtoriæ magis conueniat. Romanorum itaque exercitus expeditionem Onogorim verſus apparabat; cædis enim authores hoc vrgebant, ſperantes facilè ſe propugnaculum hoc in poteſtatem ſuam redacturos; eaque ratione Imperatorem etiam intellectâ fraude non magnopere ipſis infenſum fore, ſed poſtremi huius facti oportunitate facilè omnem criminationem abs ſeſe remoturos. Omnes itaque & præfecti & copiæ caſtris in Archæopolis campo poſitis, teſtudines ita dictas apparabant, & machinas iaciendis ingentibus ſaxis, aliaque id genus inſtrumenta, tanquam, ſi opus, murum oppugnaturi. Eſt autem Teſtudo, textum quoddam è viminibus ad tecti inſtar confectum, impenetrabile quidem præ denſitate & circunquaque obtectum, vt vtrinque lateribus deorſum porrectis ſubeuntes circundet: pellibus verò deſuper & coriis omni ex parte iniectis machinam obtegunt vt munitior ſit, telaque repellat. Viri autem intus in tuto deliteſcentes eam clanculum attollunt, & quò volunt transferunt; vbi verò turri vel muro admota fuerit, tum qui in eâ ſunt adiacentem terram ſuffodiunt, humoque egeſtâ fundamenta nudant, eaque vectibus & malleis aſſiduè ferientes ſtructuram ſuccutiunt & labefactant. In hunc itaque modum Romani ſe ad obſidionem comparabant. Dum hæc aguntur, vir quidam Perſa ad propugnaculum obambulans à Iuſtini ſatellitibus capitur. is in caſtra delatus, flagris cæſus cogitur ſuorum conſilia ex veritate prodere; atque hæc quidem indicauit: Nachoragam videlicet iam in Iberiam perueniſſe; ſe autem ab illo miſſum vt copias quæ hîc eſſent animaret, tanquam præfecto propediem adfuturo: qui verò, inquiebat, Muchiriſim & Cotæſium inſident Perſæ, breui & ipſi ſunt venturi, popularibus ſuis ſuppetias allaturi, quippe qui iam certiores facti ſunt de veſtrâ in eos expeditione. His ita dictis, confeſtim Romanorum præfecti deliberationem de rebus præſentibus inſtituerunt; ac Buzes quidem cenſuit cum vniuerſo exercitu aduentanti hoſti obuiam eundum. hiſce enim, vti veriſimile eſt, ob paucitatem victis, conſectaneum eſſe eos qui in propugnaculo erant quam primùm ſeſe dedituros, vtpote ſubſidio deſtitutos; quòd ſi verò reſtitiſſent, nullo negocio ſubuerti poſſe. Placuit id conſilij etiam Vligango Herulici exercitus duci: vnde ille frequenter pro-

Teſtudinis machinæ bellicæ deſcriptio.

PAG.74. uerbiale quoddam dictum, barbaricum quidem illud & craſſum, efficax tamen atque vtile, in ore habebat: arcendas primùm eſſe apes, & deinde mel cõmodiùs legendũ. Ruſticus verò (cõfidentior enim iam violentiorque erat factus, ſcelere ſuo vt opinor, & vnanimi conſpiratione cum Martino animos ipſi addente) Buzen apertis ſcommatibus & contumeliis verborum petebat, veluti nunquam quæ ex re eſſent perpendentem; conſultiſſimum autem eſſe dicebat, exercitum quidem ſuperuacaneo labore nequaquam affligere, ſed copiis omnibus propugnaculo admotis id ipſum facilè in poteſtatem redigere, & auxilium aduentans præuertere. paucos verò, ſi ita videretur, in illos mittere, qui eos, quò minus celeriter in ſe impetum faciant, morentur. Et certè Buzæ conſilium longè erat melius & rerum naturæ accommodatum, optimæque belligerandi arti conſentaneum, ſtrenuitatem cum ſecuritate coniunctam habens. Ceterùm quum, vti veriſimile eſt, vniuerſa multitudo ſceleris perpetrati particeps eſſet facta, q̄uòd ſanguinariis illis ſe adiunxiſſet eoſque ſequuta eſſet; deterius quodque minus ex re communi erat conſilium vicit, vt ſcilicet quamprimum pœnas luerent.

Onogoris obſidio. Mittuntur enim in illos qui ex Muchiriſide aduentabant viri equites non plures ſexcentis. horum ductores erant Dabragezas & Vſigardus, ambo quidem natione barbari, Romanarum tamen cohortium duces: reliqui verò omnes, vnà cum præfectis propugnaculum adorti, ſtatim opus aggreſſi ſunt, machiniſque admotis portas tentarunt, copiis muro circunfuſis omni ex parte in hoſtem iaculabantur. Perſæ autem & ipſi per pinnas diſcurrentes, omnibus viribus eos prout res poſtulabat propulſabant, partim ſagittis aſſiduè Romanos petentes, partim exteriorem murum tuentes. Lintea enim quædam, ſtragulaque è ſublimi ſuſpendentes, eâ ratione telorum ictus infringebant, quippe quæ hiſce prius inflicta intricabantur. magno itaque ſtudio ſummaque alacritate vtrinque pugnabatur, adeò vt prælium potiùs res ea quàm obſidio videri poſſet; tantus erat vtrinque animorum ardor, & militarium facinorum oſtentatio; hiſce quidem pro ſalute ſuâ decertantibus, vtpote non mediocri diſcrimine eos circunſtante; his verò etiam turpe admodum eſſe cenſentibus, ſi quum ſemel eos adorti eſſent infectâ re recederent, neque propugnaculum illud caperent, & Archæopolim hoſtili viciniâ liberarent. Alij verò Perſæ ad tria bellicoſorum equitum milia ex Cotæſio & Muchiſiride Onogorim verſus mouerunt; in quos negligentius incautiuſque procedentes, nihilque hoſtile verentes, repentè Dabragezas & Vſigardus cum ſuis copiis irruunt; &

repen-

repentinâ illâ impreſſione perculſos ſtatim in fugam vertũt. Quod PAG. 75. vbi Romanis obſidentibus eſt nunciatum, confeſtim ferociore in propugnaculum impetu facto, vela illa quibus murus obductus erat detraxerunt, & citra vllum ordinem compluribus in locis per muros diffuſi erant, tanquam facilè deinceps omnia direpturi, vtpote hoſtibus qui foris erant fugatis, & nemine ipſos vltrà infeſtaturo. At illi quum citiſſimè cognouiſſent non vniuerſum Romanorum exercitum in ipſos impetum feciſſe, ſed paucos admodum, quique ſpeculatores potius quàm iuſti bellatores cenſeri poſſent, ſubitò ingenti clamore edito in eos conuertuntur. qui quum illam inuerſionem ferre non poſſent, fugatis terga vertentes, concitatiſſimam ipſimet fugam arripuerunt: vrgebant verò eos Perſæ quam proximè inſectantes, adeò vt ferè acciderit, dum hi capere hi effugere nituntur, vtrique ſimul tam ij qui fugiebant quàm qui fugabant tergiſque imminebant ad reliquas Romanorum copias mixtim peruenerint. *Perſæ fugati Romanos fugant.* Tumultu verò ingenti, vti par eſt, excitato, neglectâ obſidione quæque iamiam futura ſperabatur propugnaculi expugnatione, vnà cum ipſis præfectis aufugerunt; ne tantulâ quidem morâ factâ dum reſciſcerent quid ageretur, aut quis fugientium quis fugantium eſſet numerus; ſed ita præcipiti turbulentoque curſu ferebantur, perinde ac ſi eos Panicus pauor inuaſiſſet. *Panicus pauor.* Perſæ verò, eo ipſo multò audentiores facti, acriùs inſequebantur. Præſidiarij enim qui in propugnaculo erant (ſpectabant enim quæ agebantur) repentè erumpentes reliquis Perſis ſe cõiunxerant, ſimulq. deinceps Romanos inſequentes, manifeſtiorem eorum fugam fecerunt. atque equitatus quidem Romanorum vniuerſus facilè concitatiſſimo curſu extra telorum iactum eſt delatus; ex peditatu verò multi cæſi ſunt, ponte fluminis Cathari dicti eos retardante, per quem omnino eis tranſeundum erat. *Romanorũ clades.* Illic enim quum ob anguſtiam multi ſimul cum tranſmittere nequirent, trudebant ſeſe mutuò, contraq. trudebantur; & nõnulli quidẽ eorum in amnem proruebant, nonnulli retrorſum pulſi & quà venerant redeuntes, in hoſtium manus incidebant; erantque omni ex parte peſſima peſſimis miſta; fortaſſis autem vniuerſi tum temporis ad internecionem periiſſent, niſi Buzes præfectus clamoribus eiulationibuſque ipſorum exauditis, cognitaque periculi magnitudine, conuerſus cum ſuis copiis, & barbaris ſe opponens, ſenſim inſectationem intercidiſſet, donec illi pontem tranſgreſſi ægrè tandem in tuto, vbi & reliqui omnes, conſtitiſſent. PAG. 76. Nam ex anterioribus caſtris quæ prope Archæopolim poſita erant, nemo planè ipſis rediit, ſed prętercurrẽtes ipſos pre metu, omnique

com-

commeatu & aliis rebus neceſſariis maioriſque precij ibi relictis, & ad interiora loca fugâ euadentes, non ſolum illuſtrem ac glorioſam, verumetiam quæſtuoſam hoſtibus victoriam præbuerunt. Hi enim quum illic campos hominibus vacuos inueniſſent, ſoluto dirutoque vallo, omnia quæ in eo erant deprędati, læti ad ſua redierunt, prioraque iterum loca occuparunt.

Vindicta diuina.

Atqui quopacto non cuiuis valde perſpicuum fuerit, diuinâ quandam iram iniuſtæ cædis causâ Romanorum copias circumueniſſe, quum peſſima conſilia ſequutæ fuerint, & quinquaginta non minus virorum bellatorum millia à tribus Perſarum millibus adeo turpiter fugata, quamplurimis deſideratis. Porrò ipſi etiam cædis authores non multo pòſt extremam pœnam luerunt, vt in progreſſu narrabimus. Tum verò ingruente hyeme per oppida & propugnacula vniuerſus exercitus eſt diſtributus, prout cuique ad hybernandum locus eſt deſignatus.

Colchorum tumultus ob cædem Gubazæ.

Interea Colchorum res dubiæ admodum turbatæque erant, quum & vniuerſi principes inter eos viri hærerent animi quid agerent quóve ſe verterent. quum itaque ad quandam Caucaſi montis conuallem maximam gentis ſuæ partem clam conuocaſſent, ne inaudiri à Romanis quæ tractabantur poſſent, propoſuerunt ad deliberandum, vtrum ad Perſas tranſeundum eſſet, an verò apud Romanos adhuc manendum. Statim verò multi ſpargebantur ſermones, aliis hoc, aliis illud vrgentibus. Confuſaneus verò & turbulentus clamor excitabatur, adeò vt neque quis diceret, neque quid diceret apertè diſcerni poſſet. Tum principes indicto multitudini ſilentio, iubent vt qui quid facto opus videretur compoſitè proponere vellet, accederet, quicunque tandem is vel qualiſcunque eſſet. Vir autem quidam ſpectabilis Æëtes nomine, qui præ aliis omnibus factum hoc moleſtè indigneque ferebat, & alioqui Romani nominis oſor, Perſiciſque rebus ſemper ſtudens, tunc & quidem magis ſpecioſo cauſæ prætextu abutens, factum ipſum ſupra quàm par erat exaggerare nitebatur; aſſerens res præſentes deliberatione non egere, ſed confeſtim apertiſſimè ad Medos tranſeundum eſſe. Aliis verò contrà dicentibus non oportere ita repentè totam vitam immutare, priuſquam lentiore deliberatione habitâ, quod maximè è

PAG. 77.

re foret compertum exploratumque eſſet; tum ille irâ concitatus quum aſſurrexiſſet & in medios proſiliiſſet cōcionem habuit veluti in ſenatu populari.

Æëtæ Colchi concio quâ ſuadet defectionem ad Perſas.

Erat enim eloquentior quàm ſolent eſſe barbari, quique ſententiis ipſis oratorem agere poterat, naturæ dexteritate adiutus. In hunc itaque modum verba fecit: Si verbis vos aut conſiliis læſiſſent Romani, rectè profectò etiam nos ſimilibus rebus

iniuriam

iniuriam vindicaremus. Nunc verò quonam pacto hoc ſit toleran-dum, illos quidem atrociſſimis malis nos affeciſſe, nobis verò com-penſandæ iniuriæ occaſionem cunctando & deliberando effluere? Neque enim dici poteſt, quòd nondum quidem hoſtes rebus ipſis factiſque ſint deprehenſi, ſed tantum veriſimile ſit eos hoc molitos eſſe atque in animo habuiſſe; neque neceſſe eſt argumenta quæ-dam commemorare, ad latentes & tectas ipſorum inſidias proban-das; ſed Gubazes quidem vir tantus adeò miſerè è medio ſublatus eſt veluti aliquis è multis & neglectioribus. Euanuit iam vetus illa Colchorum dignitas, neque deinceps nobis danda eſt opera vt aliis imperemus, ſed eo contenti ſimus, ſi liceat ab iis qui olim nobis ſubditi fuerunt non peſſimè tractari. Quo pacto verò non ſit valdè abſurdum ſi de iis qui hæc perpetrarunt ſedeamus deliberantes vtrum eos inimiciſſimos an verò amicos declaremus? Atqui ita ſta-tuamus oportet, non intra hoſce terminos eorum audaciam ſubſti-turam, ſed nobis crimen hoc negligentibus illos non deſtitúros, ſed quietos nos minore cum metu maioribus malis affecturos. Sunt enim vt plurimùm ferociſſimi in ſubditos, & clientes ſuos deſpectui habere conſueuerunt. Habent verò etiam regem verſu-tiſſimum, quique præſentium ſemper rerum mutatione delecta-tur; vnde & factum eſt vt hæc cædes confeſtim fuerit perpetrata, ipſo quidem acriter incitante, his verò promptè miniſtrantibus; & deuaſtati tantum non ab ipſis ſumus, quum nullâ eos iniuriâ pro-uocauerimus, neque vlla ſimultas cum eis interceſſerit; ſed eâdem quâ antehac nobiſcum conſuetudine vtentes, atrociſſima iniquiſſi-maque in nos commiſerunt, tanquam repentè vnoque temporis momento crudelitate, inſaniâ, odio, omnibuſque aliis id genus ma-lis repleti. At Perſarum non iſtiuſmodi ſunt mores; plurimum pro-fectò intereſt. Quos enim ſemel amicos fuerint nacti, eos firmiſ-ſimâ amicitiâ complecti pergunt; in hoſtem verò, quandiu eſt ho-ſtis, infenſos infeſtoſque animos gerunt. Optarim equidem Col-chorum Rempublicam priſtinâ vigere potentiâ, ita vt externis ac peregrinis auxiliis non indigeret, ſed ipſa ſibi rebus omnibus pace belloque ſufficeret. Quum verò ſiue temporis lapſu, ſiue fortunæ aduerſitatibus, ſiue etiam vtroq. compulſi, eò impotentiæ veneri-mus vt aliis ſubditi ſimus, conſultiſſimum duxerim illis ſubeſſe qui PAG. 78. moderatiores æquabilioreſque ſunt, quique beneuolentiam in ſuos & in fœderatos ſartam tectam conſeruant. Ita verò ſuperiores eua-demus iis qui verè nobis ſunt hoſtes, ſi neque omnino commiſſum facinus impunè abeat, ſimulque in poſterum ſecuritati rerum no-

ſtrarum conſuluerimus. Nam ſubdoli eorum & blandi mores, quos præſeferentes, doloſâ quadam lenitate fictitiaque familiaritate credulos fallunt iniuriiſque afficiunt, irriti planè & ſuperuacanei erunt; neque ipſis facultas ſuppetet aduerſus nos iis vtendi, quum nulla nobis ob hoſtilitatem conſuetudo cum eis ſit interceſſura, ſed apertè diſiuncti ſimus futuri. Quod ſi verò etiam bello nos aggredi tentarint, ſi aduerſus Lazos ſimul & Perſas congrediendum fuerit & quidem in hoſtili regione, ne primum quidem eorum impetum ſuſtinere poſſint, qui modò cum vniuerſo exercitu ab exiguâ quadam Medorum manu confeſtim in turpiſſimam fugam verſi, & adhuc tantum non præ curſu anhelantes ſpiritum trahunt; & omnibus quidem, vt ita dicam, aliis victi, ſolâ verò celeritate inſequentes Perſas vicerunt. Huius verò rei apertiſſima expeditiſſimaque cauſa, ignauia meritò dicatur & conſiliorũ prauitas. Adhæreſcunt enim ipſis reuerà tanquam propria atque innata hæc probra; ad quæ à naturâ inſita vitia quum acceſſerit voluntarium ſcelus, duplicauit eis malum, quippe qui à diuinâ numinis curâ ob piaculare facinus admiſſum exciderunt. Victoria enim non tam armis quàm pietate ſtabilitur; neque vnquam Summæ illius Bonitatis auxilium ſceleratos & piaculares homines conſecuturos exiſtimauerim. His itaque, ſi ſapimus, nequaquam eſt adhærendum, quibus neque mens eſt optimè conſtituta, & is à cuius manu omnium ſalus dependet eſt infenſus. Oſtenſum ergo eſt apertè rebus ipſis potiùs quàm verbis, noſtrum ad Perſas tranſitum facilem maximeque conducibilem nobis, & Deo imprimis gratum fore. Sed neque iniquè feciſſe, aut infidi fuiſſe videbimur. Nam & antea ſæpenumero à Romanis contumeliis laceſſiti, tamen vel ita in eodem ſtatu permanendum duximus; vaniſſimũ eſſe iudicantes facilè immutari cauſis aliquot oblatis, quæ vt ſint grauiſſimæ, ferri tamen poſſint, neque ſunt prorſus intolerabiles. At verò cùm extremis atque irremediabilibus malis afficiamur, facilè id ſemper minimeque moleſtè ferre, neque vllis iniquis atrociſſimiſque factis offendi, dixerim non eſſe hominum moderatorum ſed timidorum & miſerorum, ſuamque circa publicum væcordiam, curioſitatis fugam falsâ appellatione vocantium. Hoc autem cædis ſcelere neque atrocius vllum apud alios

PAG.79. perpetrari queat, neque perpetratum negligatur. Quocirca neque nobis negligendum eſt, ad quorum ignominiam pertinebit, ſiquando viſi fuerimus obliti regis, interfectoribus adblandientes. Si enim fieri poſſet vt ipſe nunc coram ſiſteretur, acriter profectò vos increparet, & negligentiæ contemtuſque ſui inſimularet; quod ſcelerati

iſti

iſti ſuis adhuc in terris degant, neque multò antè ſint eiecti. Quoniam verò neque adfuturus eſt ipſe deinceps, neque vos compellaturus, vos virum illum cum animis veſtris reputate, & tanquam in medio huius concionis ſtans mentibus veſtris repræſentetur, oſtendens quidem vulnus circa pectus & ceruicem acceptum, gentique ſuæ ſupplicans, vt vel nunc vindictam de hoſtibus ſumant. Adhæc quis noſtrûm eos admiſerit qui in dubium vocant & conſultant an æquum ſit Colchos Gubazæ commiſeratione tangi? Verendum enim nobis eſt ne quum metuimus vt parum honeſtus noſter ad Perſas tranſitus videri poſſit, piaculi participes ſimus, deſerentes eum, mortuique vindictam negligentes; magiſque ex eo perfidi cenſeamur, ſi vitâ tantum illius ſtudium amoremque noſtrum erga ipſum metientes, vnà cum ipſo etiam memoriam abiiciamus. Rebus enim proſperè ſuccedentibus magna dementia fuerit priora inſtituta immutare: quum verò contrario modo res feruntur, inconſultũ putarim non ſtatim euentibus accõmodari. De conſtantiâ enim ex rebus rationi conſentaneis fit iudicium. Præſentium verò rerum ſtatum conſtanter tolerare, non ſemper eſt laudabile, ſed quando vnà adeſt prudentia. Vbi autem contingit quæ curæ eſſe oportebat negligere, & quæ non decet amplecti; ibi magis culpandus venit qui prioribus adhæreſcit atque inſiſtit, quàm qui ad alia ſe transfert. Hæc itaque quum è nobis audierint intellexerintque Perſæ, amore ſuo meritò nos complectentur & propugnabunt, quum ſint humani pariter & magnanimi, quique finitimorum animos optimè explorare norunt; & quod amplius eſt, regio adeò opportuna, adeoq. inſignis exercitus, quem illi multis pecuniis opibuſque potiorem duxerint, ſpontaneâ denuntiatione in belli ſocietatem ab ipſis fuerit admiſſa. Ne quid igitur aliud præter hæc cogitetis, ſed ſtatim rem ipſam aggredimini, & quod animo agitaſtis detegite. Ita enim & ſummam laudem conſequemini æqua iuſtaque facientes, & ad veſtram rem vtilitatemque pertinentia. Hæc quum dixiſſet Æëtes, vniuerſa ſtatim multitudo concitata eſt, & acclamauit, eoque ipſo die ad Perſas tranſire deſiderabat, quum nec illi certiores eſſent facti, neque ipſi ita comparati vt vel latêre Romanos, vel eos propulſare, ſi prohiberent, poſſent; ſed nihil planè eorum quæ euentura eſſent cum animis ſuis perpendentes, neque quem exitum ipſorum conatus eſſet habiturus; familiare alioquin hoc eſt inſitumque multitudini vitium, vt nouitati ſtudeat & mutationibus rerum delectetur. Hi verò etiam acrius iritati concitatique erant, non ſolùm vt barbari, ſed etiam quod æquam cauſam eſſe cenſebant.

PAG. 80. Vulgus ſuâ naturâ eſt nouitatis [illegible]

bant, & Æëtæ orationem ſummopere eſſent admirati; quod quidem etiam vehementiùs ipſos commouit atque turbauit. Ita verò ipſis tumultuantibus vir quidam Phartazes nomine, præcipuæ cuiuſdam inter Colchos authoritatis, prudens etiam ac moderatus & valde popularis, compeſcuit eorum impetum, ardoremque reſtinxit, precatus ne hoc negotium aggrederentur anteaquam etiam ſe aliquid dicentem audiſſent; ægrè autem ipſis reuerentiâ illius viri perſuaſis, ſuoque loco manentibus, progreſſus etiam ipſe in medium, in hunc modum verba fecit.

Oratio Phartazæ ad Colchos, diſſuadens defectionem ad Perſas.

Nihil noui vobis accidit, ô Colchi, quòd vi verborum valde ſpecioſorum animis ſitis perturbatis. » Inuicta enim res eſt eloquentia, quæque omnes homines percellit, præcipuè verò eos qui nunquam antea eius periculum fecerunt; non ita tamen quin ei reſiſti poſſit prudenti conſideratione, quæque ex rerum delectu pendeat. Ne igitur quæ dicta ſunt à vobis approbentur, conſiderantibus quòd repentino tantũ & inſueto non autem honeſto & vtili probabilia ſint viſa. Intelligite verò potiùs quòd tametſi hæc valdè vobis grata videantur, meliora tamen his amplecti licet: euidenſque vobis fraudis argumentum ſit, facilè perſuaderi. Nam ei qui falſa velit ſuadere, maiore ornatu varietateque verborum eſt opus; quocirca multo orationis lenocinio vtens, ſimpliciores citiùs attrahit. Ita verò etiam vos, quum Æëtes illecebroſas quaſdam fallaceſque argutias adhibuerit, neſcitis ipſi quomodo decepti ſitis. Et quidem, vt nihil aliud, illud certè apertiſſimè cuiuis conſtare poteſt, quòd aliam quandam ſtatim initiò quæſtionem iniecerit, ab iis quorum causâ conuenimus alieniſſimam. Perinde enim atque nobis omnibus non eſſe atrocia quæ acciderunt dicentibus, & turpem hanc cædem nequaquam accuſantibus, atque hoc ſolum conſiderantibus an reuera deliquerint qui Gubazem interfecerunt, illorum accuſationem præteriit, multaque verba de iis quæ iam cognita ſunt conſumſit. Ego verò execrabiles eſſe dico Deoque inuiſos, quoſque libentiſſimè viderim nece omnium atrociſſimâ periiſſe, non tantum percuſſores, quique ſuis ipſorum manibus cædem perpetrarunt, verùm etiam omnes eos qui quum prohibere poſſent permiſerunt; & eos inſuper qui PAG.81. gauiſi ſunt, & qui non maiorem in modum indoluerunt. Neque tamen, quanquam ita ſum affectus, ad Perſas tranſire expedit; neque quiſquam hoc ita accipiat tanquam conſectaneum rationi & annexum, quòd, quia illi leges proculcarunt, oporteat etiam nos patriis inſtitutis valedicere, neque ipſis quidem vt perfidis infenſos eſſe, eandem verò quam ipſi opinioné tenere. Neque enim nunc

id quod

id quod præteritum peractumque eſt infectumque reddi non poteſt reputare oportet, (ne videlicet animo irâ indignationeque ſuccenſo deliberantes, imprudentes iudicium noſtrum obfuſcemus, ſanioris potioriſque conſilij inuentionem nobis præripientes) ſed ita hoc malo affici, vt non neglexiſſe id videamur; proſpicere verò vt reliquæ res quàm optimè conſtituantur. Dementium enim eſt, ob præterita mala perpetuò angi atque diſcruciari; ſapientium verò, inordinata fortunæ momenta cognoſcere, & mutatione viciſſitudineque rerum non commoueri, neque, prioribus priuatos, futurorum etiam ſpem omnem abiicere. Sed hic quidem cõſultor, quum iamdudum Perſarum ſit ſtudioſus, noſq. ad illos tranſire peroptet, perterrefacere nos vt pueros conatur; quòd Romani iis quæ iam in nos auſi ſunt contenti non ſint futuri, ſed atrocioribus malis affecturi; quodque rex ipſis ſit nouarum rerum ſtudioſiſſimus, ipſeque met author impulſorque fuerit cædis multo antea tempore deliberatæ & procuratæ; atque hæc dicens, Perſas miris laudibus extollit, perſuaſurum ſe nobis hac ratione credens vt ſupplices ſpontaneique transfugæ fiamus iis qui nobis naturâ ſunt infeſtiſſimi hoſtes. Nam ad hunc vnicum ſcopum collimat, hoc iam ab initio parturit & enititur, vt quæ ſtudioſè procurauit perficiantur; & incõſulte ſuadens, conſultationis ordinem confundit ac turbat, inutiliſque vt ſit efficit. Conſultatio enim ſemper præcedere conſueuit, res non planè manifeſtas examinationi ſubiiciens. vbi verò tandem quid facto ſit opus eſt percognitũ, tum ſanè neceſſe eſt vt adſit voluntas & deſiderium conſequendi ea quæ ſunt placita atque decreta. Hic autem ex fine principium facit, volens iam, priuſquam aliquid perpenderit. Quiſnam igitur fuerit conſultationis fructus, ſi iudicio eſt poſterior? vos autem ô Colchi, animis nullo præiudicio occupatis, & ad vnum aliquem præſtitutum finem vos dirigentes, ita ad conſultationes accedite, deinde ad id quod decretum fuerit vos conuertite. Contrarium enim quàm hi ordinem ſequi oportet, intellectumque purum ac liberum ſuique iuris adferre, vt rebus quæ in conſultationem adducuntur accuratè perpenſis quod conſultiſſimum maximeque ex re eſt exequamur. Sic itaque conſultantibus PAG. 82. vobis ſtatim apparebit quòd neque à Romanis legionibus, neque à præfectis vniuerſis, multò verò amplius neque ab ipſo eorum Imperatore inſidiæ Gubazi fuerint ſtructæ. Peruulgatum enim iam apud ipſos & in confeſſo eſt, quòd Ruſticus & Martinus proſperæ illius fortunæ inuidentes in vltroneam animi feritatem ſint abrepti, reliquis ducibus non ſolùm non adiuuantibus, verùm etiam acerbè

ferentibus. Iniquum itaque & præterea inutile fuerit, ob vnius fortaſſis atque alterius culpam publicas leges quas obſeruare conſtituimus proteruè violare, vniuerſumque vitæ noſtræ inſtitutum cui amicè aſſueuimus adeò leuiter immutare, eorum verò qui in præſidiis prouinciæ pro nobis vt tranquillè iucundeque viuamus excubant proditores ac deſertores declarari; & quod omnium eſt maximè impium, rectam de religione & ſacrorum myſteriorum dignitate opinionem atque doctrinam aſpernari. Quopacto enim non id facere videbimur, ſi ad infenſiſſimos diuini numinis hoſtes conceſſerimus? Si enim illi prohibuerint ne noſtram deinceps religionem colamus, ſed ad ſuam nos adegerint, quid grauius nobis accidere poſſit, ſuperſtitibus pariter & mortuis? Quid enim lucrifecerimus ſi vniuerſam (faciamus ita eſſe) Perſiam nobis adiunxerimus, animarum verò iacturam fecerimus? Quod ſi verò permiſerint & conceſſerint, firmâ tamen beneuolentiâ nos nequaquam proſequentur, infidâ verò & dubiâ, quamque ſolâ vtilitate metiantur. Neque enim inter eos qui diuerſis opinionibus ſunt imbuti ſocietas cōſtare poteſt; & neque incidente metu, aut beneficio nullo interueniente fides ipſis cōſtans & firma permanet, niſi etiam opinionum conſenſus accedat. quin & cognati, affines, & contribules ſi hac animorum opinionumque conuenientiâ deſtituantur, nomine ſolo amicitiam præ ſe ferunt, re verò ipsâ ſunt alieniſſimi. Cuius itaque boni ſpe ô Colchi ad Perſas deſciſcemus? ſi etiam ita nobis futuri ſunt hoſtes, neque aliquid amplius in præſentiarum inde nobis accedet, quàm quòd tanto faciliùs ab illis lædi poterimus, quantò difficiliùs ab occulto quàm aperto hoſte nobis cauere poſſumus. Atqui, ſi videtur, demus ita eſſe, factum ipſum neque cum æquitate neque cum honeſto pugnare, & ſtatuamus Perſarum mores conſtantes eſſe ac fidos, quodque perpetuò pacta conuentaque ſint obſeruaturi. Vt enim etiam hæc dentur, nihilque aliud nobis impedimenti ſit reliquum, at vires noſtræ non ſufficient. Quopacto enim ad alios tranſeamus, quum nobis Romani immineant, & quidem adeò multi ac fortiſſimi, quique præſtantiſſimos nacti ſunt duces? quo pacto verò etiam fieri poſſit vt non atrociſſimam vindictam incurramus, iis quidem quos auxilio nobis venire oportet procul hinc in Iberia cunctantibus lenteq. procedentibus; iis verò qui vltionem exigent vniuerſam regionem occupantibus, & in noſtris vrbibus habitantibus? Atqui, vt inſignis iſte vir ait, ne primum quidem noſtrum impetum ſuſtinebunt, argumento ex iis quæ paulò antè acciderunt ſumto. At quis ignorauerit bellorum

Societas opinione diſſidentium nunquam firma eſt aut fida.

PAG. 83.

viciſſitu-

viciſſitudines nequaquam certâ neceſſitate accidere; nec eos qui nunc fortè malè rem geſſerunt, perinde aduerſam ſemper fortunam habituros. Nam è cõtrario, victoria frequenter ad victos tranſit, & fortunæ aduerſitatem emendat. Non oportet igitur nos, perinde ac ſi pro ſuo more & conſuetudine in omnibus deinceps prælijs eſſent ſuccubituri, ſupra modum eſſe confidentes. Si enim eo ſolo fuerunt victi, quòd non ſatis quid facto opus eſſet perpendiſſent, nobis quidem hoc exemplum in noſtrum vſum eſt conuertendum, & præcauenda quæ temeritatem conſiliique præcipitantiam conſequuntur pericula. Neque enim ex præterito caſu certam nobis de ipſis victoriam poſſumus polliceri. Veriſimile enim eſt eos qui antea errarunt, experientiâ ipſâ quid fugiendum ſit edoctos, id quod omiſſum neglectumque fuit maiore deinceps in rebus gerendis curâ compenſaturos. Si verò Deus ipſis eſt infenſus ob nefariam cædem commiſſam, ideoque hiſce malis afficiuntur; quid opus eſt etiam nos ei adeſſe, noſtramque operam conferre, perinde atque ſi ille per ſe iuſtitiæ exercendæ non ſufficeret, ſed noſtro auxilio indigeret? Qualis verò pietatis excellentia alijs relinquetur, ſi ſummam hanc Bonitatem noſtrâ defectione contemnamus, quæ etiam nobis quieſcentibus nos vti par eſt propugnat? Nemo itaque nobis mortuum Gubazem verbis in medium adducat parum viriliter eiulantem, & populares ſuos ſuppliciter orantem vt ſui miſereantur, plagas corpori ſuo inflictas oſtentando. Hæc enim vitioſis effœminatiſque animis fortaſſis conueniant, nequaquam verò adſcribenda ſunt regi, & quidem Lazorum, atque adeò Gubazæ. Si enim ille coram adeſſet, grauiter certè, vtpote pius & cordatus vir, vos eiuſcemodi conſilia agitantes inſimularet, iuberetque non ita animis cadere atq. elangueſcere, & ſeruilem in modum aufugere: quin potius animo Colchico & liberali reſumto ærumnam fortiter ſuſtinere, & nihil turpe patriiſque moribus indignum committere; ſed præſenti rerum ſtatui inſiſtere, certâ fiduciam concipientes diuinum auxilium Colchicæ genti nequaquam defuturum. Proinde quopacto non vehementer abſurdum fuerit, ipſi quidem violenter interfecto veriſimiliter hæc probari, nobis verò, beneuolentiam erga ipſum prætexentibus, contraria deliberari? Sed PAG. 84. vereor ne vel eâ ſolâ de causâ, quod hæc animo cogitationeque agitauerimus, maximas pœnas ſimus ſubituri. Si enim incertâ ſpe dubioq. euentu & varijs in vtramuis partẽ momentis obnoxio defectionem moliti eſſemus, erat profectò etiam hoc graue in tantarum rerum motu à ſolâ fortunâ pendère; licuiſſet tamen fortaſſe iis qui

hoc

hoc conſilij ceperant liberius impudentiuſque id aggredi. Si verò prauitas huius conſilij & mala inde exſpectanda omni ex parte ſunt conſpicua & manifeſta, quopacto nō ſint digni odio qui vos in hanc cogitationem induxerunt? Quomodo igitur abſtinendum vobis ab illis ſit, & quidem moderatè dictum eſt. Ego verò ita ſentio, factum ipſum ita vt accidit Imperatori eſſe nuntiandum. vt nimirum iuſtiſſimè animaduertat in præcipuos cædis authores. quod quidem ſi fecerit, noſtra cum Romanis ſimultas conſopietur, & laborum expeditionumque ſocietatem priſtinamque cum ipſis conſuetudinem redintegrabimus. Si verò repulſam patiamur, petitionemque noſtram reiiciat; tum demum deliberandum erit an aliam viam ingredi expediat. Ita enim facientes, neque mortui Gubazæ obliti eſſe videbimur, neque temeritate potius quàm conſilio res noſtras inſtituere. His dictis Colchi palinodiam, vt eſt in prouerbio, cecinerunt, ſententiamque mutarunt; præcipuè verò ipſos eò adduxit, quòd metuerent ne ſi quando ad Perſas deſciſcerent rectâ etiam de Deo opinione religioneque ſuâ priuarentur. Poſtquam igitur Pharazis ſententia vicit, ſtatim optimi quidam nobiliſſimique Colchicæ gentis viri delecti ſunt, qui Iuſtiniano Imperatori quæ in Gubazem perpetrata eſſent nuntiarent, omnemque ei fraudem detegerent; quodque ille quidem Perſarum partibus nunquam ſtuduiſſet, neque aduerſus Romanos aliquid eſſet molitus; Martinus verò & Ruſticus, quòd illos præ ignauiâ vecordiaque frequenter errantes meritò increparet eiſque ſuccenſeret, hanc ipſi calumniam ſtruxerant, & innocentem trucidarant. Supplices itaque Imperatorem orarunt vt defuncti manibus hoc gratificaretur. nihil verò aliud dixerunt quàm vt facinus illud impunitum non relinqueret, regemque illis deſignaret non alienigenam aliquem neq. peregrinum, ſed Tzathem iuniorem Gubazæ fratrem, qui tum temporis Byzantij degebat. vtque ita ipſis denuò patria lex conſeruaretur, & regij generis iam inde ab antiquo continuata ſibique conſtans & inuiolata ſucceſſio. Imperator itaque (æquum enim id ipſi videbatur & iuſtum) quàm citiſſimè eorum petitioni ſatisfecit, & Athanaſium vnum ex primariis ſenatoribus, qui accuratè in factum inquireret, & de eo ex preſcripto Romanarum legum ſententiam ferret. Qui, quum aduenìſſet, Ruſticum quidem ſtatim Apſarunthen miſit, atque in illius vrbis carcere cuſtodiri iuſſit. Ioanni verò qui regem fefellerat, & tum temporis admodum clam ſe inde ſurripuerat, & fugâ ſalutem parere nitebatur; huic inquam Ioanni qui hac de causâ ſe in iter dederat, forte fortunâ obuius eſt factus Maſtrianus

PAG. 85. *Ruſticus & Ioannes mādato Iuſtiniani Imp. capti.*

ſtrianus vnus è regiis ſatellitibus, quos Scribonas vocant, miſſus autem erat illuc vt Athanaſio miniſtraret, & quæ ille iudicaſſet exequeretur. Maſtrianus itaque cum apprehenſum ad iudicem Anaſtaſium duxit, qui etiam hunc Apſarunthem miſit, vt ibi in carcere & cippo hæreret tantiſper dũ diſceptatio iudicialis quæ iam apparabatur eſſet abſoluta. Statim enim ineunte vere Nachoragan Muchiriſim venit, & confeſtim copias coëgit, quantaque poterat diligentiâ ſe ad bellum comparabat. Nihilo ſecius verò etiam Romani circum inſulam congregati, ſeſe ſumma vi apparabant; & iudicium meritò protrahebatur. Quid enim ipſis eo rerum ſtatu maiori curæ eſſe debebat, quàm res ad bellum neceſſarias quàm optimè conſtituere? Iam verò etiam Tzathes vnà cum Soterícho Byzantio aduenerat, paterno regno eiuſque inſigniis à Romanorum Imperatore veteri more ac ritu acceptis. Sunt autem hæc, Corona aurea pretioſis diſtincta lapidibus, & palla ad talos demiſſa, auro intertexta, calcei murice tincti, & mitra ſimiliter auro & lapidibus variata. Chlamydem verò purpuream Lazorum regibus geſtare fas non eſt, ſed tantùm albam, non tamen omnibus communem & conſuetam. Circa medium enim illius, aureum quoddam textum vtrinque reſplendet; regia autem fibula chlamydis lapidibus etiam aureis inde pendulis alioque apparatu eſt inſignis. Ingredientem itaque iam ſuam ditionem Tzathem, & regio habitu ornatum, confeſtim præfecti & vniuerſus exercitus Romanus ſalutantes debitiſque honoribus afficientes, ei præibãt ſplendidiſſimis armis induti, & equis plerique vecti. Lazi verò ad lætitiam conuerſi, ægrè tandem depoſito mœrore ſeriatim ipſum deducebant, tubis omni ex parte clangentibus, & ſignis in altum ſublatis; eratque pompa ſplendida admodum atque magnifica, & magis quàm Lazorum regnum fert faſtuoſa. Tzathes itaque iam regno inauguratus, adminiſtrabat deinceps omnia, gentemque ſuam regebat prout ſibi viſum erat & patrius mos ſuadebat. Sotericus autem præfectus ſtatim iter ad quod miſſus erat arripuit. Adferebat enim pecuniam à rege quam finitimis barbaris bellicæ ſocietatis causà diſtribueret; quod quidem & à multo tempore eſt vſitatum, & quotannis fit. Comitabantur verò ipſum ex filiis duo maiores natu, Philagrius & Romulus; vt ſtatim domo egreſſi moderatis laboribus adſueſcerent; ſiquidem ambo iam ex ephebis exceſſerant, & labori ferendo pares erant. Tertius enim illorum Euſtratius Byzantij relictus erat, quòd & adhuc admodum eſſet iuuenis, & corpore inſuper nequaquam valido. Poſteaquam autem ad Miſimianorum ditionem peruenit Sotericus,

Scribones regij ſatellites.

Inſignia regis Lazorũ.

Tzates regno Lazorum inauguratur.

PAG. 86. *Soterichi mirus caſus.*

L (qui

(qui quidem Colchorum regi parent, vt & Apſilij, diuerſâ tamen vtuntur linguâ aliiſque legibus; ſunt verò hi ex Apſiliorum gente Borealiores & ad orientem ſolem nonnihil vergentes,) ad hos inquam cùm veniſſet, cogitatio quædam ipſis incidit, quòd vtique vnum quoddam ex ipſorum propugnaculis circa ipſos Lazorum fines ſitum, Buchloum vocatum, Alanis prodere vellet, vt gentium quæ remotiùs habitarent legati ibi congregati ſtipendia deferrent, neque amplius neceſſitas vlla eſſet vt qui pecunias adferret Caucaſi montis radices circumiret, ipſeque ad illos iret. Hæc quum Miſimiani ſiue cognouiſſent ſiue ſuſpicati eſſent, duos ex ſuis inſignes viros Chadum nomine & Thuanem mittunt, qui quum ipſum reperiſſent iuxta illud propugnaculum ſtationem habentem, ſuſpicione validius confirmatâ: Iniuriâ, inquiebant, nos afficere cogitas, præfecte. Oportet enim te neque alteri cuiquam permittere vt noſtra nobis adimant, nedum ipſum hoc velle. Si verò hoc tibi propoſitum non eſt, fac age vt quàm citiſſimè hinc diſcedens alio in loco commoreris. neque tibi defutura ſunt neceſſaria; ſed nos omnia deferemus. Hîc enim nullo modo tibi eſt manendum, neque feremus te hîc moras trahentem & tergiuerſantem. Ipſis verò ita procaciter loquentibus, Soterichus nequaquã tolerandum ratus ſi Colchorum ſubditis ita aduerſus Romanos quibus parent liceret ferocire, ſtipatoribus ſuis mandat vt baculis quos geſtabant eos cæderent. qui atrociter in ipſos inuecti, ſemineces remiſerunt. Quibus peractis, Soterichus quidem nihil hoſtile euenturum ratus, & PAG.87. perinde fere ac ſi ſeruos ſuos delinquẽtes plagis excepiſſet nihil inde ſibi verendum exiſtimans, eò loci manſit; & deinde obortâ nocte valde intrepidè abſque vllis excubiis ibi dormiuit: ſimiliter verò & filij & ſatellites, & quotquot eum domeſtici famuli & ſerui ſequebantur, etiam hi omnes ſecurius quàm vt in hoſtili terrâ conueniebat dormiebant. Interea verò Miſimiani, iniuriam acceptam non ferentes, validiſſimè armati in eos irruunt, ſtatimque in domumculam in quâ cubabat præfectus irrumpentes, proximè accubantes famulos obtruncant. Tumultu itaque, vti par eſt, ſtrepituque ingenti excitato, ſenſus mali ad Soterichum reliquoſque qui ipſi aderant omnes peruenit. quocirca quũ præ metu lectis excuſſi ſomno tamen adhuc prægrauati & languidi eſſent, non admodum ſeſe tueri poterant; alij enim quum pedes ſcrupis volutos haberent inceſſu prohibebantur; alij verò quũ iam ad enſes arripiendos proruerent, & tumultuarium conflictum tentarent, errabundi miſerrimè ferebantur, vtpote in tenebris & ſummâ conſilij inopiâ, in parietes

rietes impingentes, & vbinam arma dpoſuiſſent obliti. nonnulli verò ipſorum eò quòd iam oppreſſi eſſent deſperantes, nihil planè attentabant, clamabant tantum alius alibi atque eiulabant, ignari quid agerent. Sic itaque perculſis ipſis, barbari irruentes, & Soterichum ipſum obtruncant, & filios, & reliquos omnes, niſi quis fortè per editiorem aliquam ianuam aut alio aliquo modo clam euaſiſſet. Hæc quum ſcelerati perpetraſſent, mortuos ſpoliarunt, reliquaq́ue omnia eorum bona, ac præterea etiam regiam pecuniam diripuerunt, quum eos tanquam hoſtes quoſdam reuerà, non autem vt amicos & duces ſuos, interfeciſſent. Poſteaquam verò peractâ iam atroci hac ſtrage excandeſcentia illa animorum atque ira videbatur deferbuiſſe ſedataque eſſe, expleto nimirum prauo ipſorum deſiderio; tum nudum in ſe factum conſiderantes, ſecum reputarunt atque intellexerunt qualis alea ipſis eſſet iacta; quodq́ue non multò pòſt Romani eſſent venturi idq́ue vlturi; neque ipſi illorum vim ſuſtinere poſſent. Quocirca apertâ defectione factâ Perſas adierunt, & oratores miſerunt, poſtulantes vt ipſos tuendos ſuſciperent, & tanquã ſubditis deinceps opitularentur. Hæc verò omnia poſteaquam Romanorum præfectis ſunt renuntiata, indignè quidem ea moleſtiſſimeq́ue tulerunt, vlciſci tamen è veſtigio non ſatis poterant, occupatione circa maioris momenti rem præpediti. Iam enim Nachoragan ſexaginta bellatorum millia ad inſulam ductabat, quam Martinus & Iuſtinianus Germani filius eorumq́ue copiæ inſidebant. Aderat autem Romanis militum grauioris armaturæ portio duorum circiter millium; quos ductabant Balmach & Coutilſis & Iliger, celebratiſſimi apud illos viri. Hi itaque Sabiri circa Archæopolim & circumiacentes campos, prout ipſis Martinus mandarat, caſtra poſuerant; vt hoſtes (videbantur enim illac tranſituri) quoad poſſent infeſtarent, & difficiliorem magiſq́ue periculoſum ipſis tranſitum redderent. Nachoragan verò poſtquam Sabiros ea loca inſediſſe cognouit, delecta ex auxiliariis Dilimnitarum copiis virorum tria millia confeſtim in eos miſit, cum mandatis (erat enim arrogans & iactabundus) vt omnes penitus interficerent, ne ſibi ad prælium eunti illi à tergo inſidiantes relinquerentur. Dilimnitæ autem, maxima natio earum quæ intra Tigrim fluuium Perſiam accolunt bellicoſiſſimi inprimis ſunt, neque admodum ſagittarij, aut eminus ferientes, quemadmodum fere plerique Medorum; haſtas enim geſtant & ſariſſas & enſem ex humero dependentem; pugionem præterea ſiniſtro brachio alligantes, ſcuta & peltas prætendunt; dixeris ſanè eos neque omnino leuioris armaturæ eſſe,

Soterichi & filiorum cædes.

PAG. 85.

Dilimnitarum, bellicoſiſſimæ nationis, armatura.

neque prorſus grauioris, & ſtatarios milites; nam & eminus ſi ita res poſtulet tela iaciunt, & cominus manu rem gerunt; exercitati etiam ad infeſtâ acie præliandum, ſummaque vi denſa agmina perrumpendum, expediti quoque & faciles in mutandâ aciei formâ, & ad quemuis euentum ſeſe accommodandi; facilè etiam arduos colles curſu ſuperantes, editiora loca præoccupant, celerrimeq. quum opus eſt refugiunt, rurſuſque conuerſi acerrimè inſectantur atque vrgent, atque in omni fere belli ſpecie verſati exercitatiſſimiq. grauiſſimè hoſtes lædunt; iamdudũ enim bello aſſuerunt, iampridẽ ſub Perſis militantes, nõ tamen coacti tanquã ſubditi. Liberi enim ſunt ſuique iuris, neque ad alicuius arbitrium per vim trahi conſueuerunt. Horum itaque Dilimnitarum portio quædam, quum iam nox eſſet, in Sabiros iuit; conſultius enim ipſis videbatur ſi eos adhuc dormientes inuaderent, atque ita facillimè omnes trucidarent; neque opinor fruſtrati fuiſſent ſuâ ſpe, niſi quædam ipſos fortuna fefelliſſet. Nam ipſis ad hoc euntibus, vir quidam Colchus in tenebris & ſolitudine forte fortunâ fit obuius, quem illi ſtatim auidiſſimè apprehenſum, vt itineris ad Sabyros ducem ſe præbeat cogunt. quod quidem mandatum quum ipſe libentiſſimè ſubiiſſet, & iam eis præiret; poſteaquam denſam quandam ſyluam fuit nactus, paulatim ſe ab eis recepit atque ſubduxit, ac tandem effugiens ſequentes atque anteuertens, citato curſu ad Sabiros peruenit; quos quum vniuerſos ſupinè dormientes ſtertenteſque reperiſſet, O miſeri, inquit, iamiam periiſtis, altâ claraque voce inclamans. ægreque ipſis ita expergefactis nuntiat hoſtem è veſtigio adfuturum. Hi verò tumultuariè quum ſurrexiſſent ſeque armaſſent, vallo exceſſerunt, & bifariam diuiſi inſidias locarunt, aditum in vallum caſtrorum incuſtoditum relinquentes, ſimiliterque etiam tuguria paſſim ex palis & pellibus confecta. At Dilimnitæ quamplurimas ambages viarum præ locorum imperitiâ emenſi, nihilominus tamen ante diluculum quum ad caſtra Hunnorum perueniſſent, confidenter ſuo ipſorum malo in ea irrumpunt, ſimulque omnes intrò ſe recipiunt. atque ita tacitè citraque vllum ſtrepitum progreſſi, ne videlicet illi id perentiſcerent atque expergefierent, haſtas in eorum latibula & tuguriola torquent, tanquam interfecturi dormientes; & iam putabant rem totam ipſis eſſe confectam. Sabiri interea vtrinque ex inſidiis proſilientes, repentè in eos irruunt; at illi ſubito illo atque inexſpectato impetu conſternati, & ſpe planè in contrarium verſâ, in ſummâ conſilij inopiâ & perturbatione rerum verſabantur. Neque enim facile ipſis erat fugam capeſſere, in arctum coactis, neque ſatis

PAG. 89.

Dilimnitarum cædes.

hoſtes

hoſtes internoſſe poterant, vtpote cum nocte & metu conflictantes. Paſſim itaque à Sabiris trucidabantur, ne tentatâ quidem ſui defenſione; atque octingenti quidem viri intra caſtra perierunt, reliqui difficulter elapſi ſparſim errabant, neſcij planè quò ſe conferrent; quumque iam procul aufugiſſe viderentur, circumacti rurſus & eodem relapſi, in hoſtes incidebant. Hoc pacto tota illa nox eſt tranſacta. Manè verò quum iam illuxiſſet, confeſtim qui ſupererant Dilimnitæ recognitis viis rectà ad Perſarum caſtra cucurrerunt, perſequentibus ipſos nihilominus tergaque prementibus Sabiris. Babas interea præfectus, qui iam inde a multo tempore Romanorum qui Colchicam regionem inſident dux fuerat, quum *PAG.90.* per id temporis Archæopoli pernoctaſſet, & tumultus ac clamor ipſum omni ex parte circunſonuiſſet; quandiu tenebræ erant, & quid ageretur incertus eſſet, quietus tacituſque ibi ſubſiſtens, intus ſe continebat. Simulatque verò Sol montium iugis aſſultit, verè quid ageretur proſpexit, Dilimnitas nimirum à Sabiris fugari. *Sabirorum cædes.* Tum itaque etiam ipſe vrbe effuſus cum agmine quod ad manum erat, non exiguam in iis ſtragem edidit, adeò vt vix in vniuerſum mille ad Nachoragam ſint reuerſi; qui quum conatus hic non ex ſententiâ ſucceſſiſſet, confeſtim ad inſulam ſe recepit; caſtriſque iuxta Romanos locatis, Martinum ad ſe, in colloquium vt veniret, exciuit; qui quum adueniſſet, Tu, inquit, præfecte, quum ita ſis induſtrius ac prudens, vnuſque ſis ex iis qui præcipuæ ſunt inter Romanos potentiæ, an non vis vtrunque noſtrum regem labore ſimul atque hoſtilitate mutuâ liberare? Patieriſne ipſos quàm diutiſſimè mutuis ſeſe damnis afficere? Quin potius ſi tibi placuerit pacta & fœdera inire, age Trapezuntem Ponticam vrbem cum exercitu te transfer; nos verò Perſæ hîc manebimus. ita fiet vt de induciis aut pace ſtabiliendâ per otium agamus, fidis vtentes internunciis; niſi verò volens ac libens exercitum hinc abduxeris, ſcito, ô bone, quòd per vim profligaberis. Certiſſimam enim habeo victoriam, eamque nihilo difficilius mihi comparabo quàm hanc poſſeſſionem; ſimulque hæc dicens, anulum quem geſtabat oſtendebat. Ad hæc ſubiiciens Martinus, Et mihi, inquit, pax in votis ſummoque in precio eſt, teque eam proponentem & conſtituentem iuuabo; melius verò hæc nos perfecturos putarim ſi tu quàm citiſſimè in Iberiam te tranſtuleris, ego verò Muchiriſim me recepero. atque ita de rebus noſtris diſpiciemus. De victoriâ verò, liceat tibi iactabundè arroganterque loqui, eamq. inter vænales & noſtro arbitrio ſubiectas ac parabiles res collocare. Ego verò victorias Dei vnius voluntate

» librari cenſeo,eamque nō ad faſtuoſos valdeq; elatos vergere,ſed ad
» eos quibus ille omnium productor atq. moderator annuerit. Hæc quũ Martinus perſtrenuè honeſtiſſimeq. reſpondiſſet, barbari arrogantiâ offenſus, pace infectâ à mutuo colloquio diſceſſerunt.atque hic quidem ad caſtra, Martinus verò in inſulam ſe recepit. Nachoragan autem nequaquam ibi cōmorandum cenſens, ad Phaſidem vrbem ſe conferre ſtatuit,eoque potius Romanos euocare. Facillimum enim expugnatu illic eſſe propugnaculum audierat, quippe quod totum è lignis exſtructum eſſet,& circumiectos campos inuaſu faciles & caſtris metandis accommodatos haberet. Atqui vrbem Phaſidem à fluuio ei cognomine ita vocatā eſſe,omnibus, arbitror,eſt notiſſimum; qui quidem fluuius Phaſis non procul ab eâ fluit, & circa ipſam in Euxinum pontum fertur. Ad littus enim & oſtia vrbs ſita eſt; diſtat autem ab inſulâ, ſex ſummùm paraſangis,occaſum verſus. Confeſtim itaque Nachoragan intempeſtâ nocte ſcaphis quotquot ſecum plauſtris aduexerat in flumen immiſſis atque inter ſe iunctis,inſciis Romanis eas & pontem ſtrauit, & exercitum vniuerſum in oppoſitam ripam tranſmiſit. Cupiebat enim in eam oppidi partem quæ Auſtrum ſpectat peruenire. è quâ parte Phaſidis fluenta nequaquam ſibi impedimento fore videbantur muro appropinquanti; nam is in Borealem delabitur & protenditur partem. Nachoragan itaque ſub primum diluculum mouens è ripâ iter ſuum continuauit, inſulaque quàm remotiſſimè præteritâ ad vlteriora proceſſit. Romani verò quum vix tandem horâ diei ſextâ pleno iam foro cognouiſſent Perſas flumē traieciſſe, vehementer perturbati erant,ſummaque vi adnitebantur hoſtes circa oppidũ præuenire. Quocirca,triremibus omnibus & actuariis triginta remorũ nauibus quotquot in portu ſtationem habebāt milite cōpletis, celerrimè ſecundo flumine ferebātur. At Nachoragan eos anteuerterat, iamq; ad medium inter inſulam & vrbem locum peruenerat, totamque fluminis latitudinē lignis lembiſque inter ſe iunctis interſepſerat; elephantorũ cateruâ retro oppoſitâ,quantum & quouſque illi progredi potuerant. Romanorũ verò claſſis eminus id conſpicata, puppim reflexit, validoq; retrorſum remigio vtens & magnâ vi ac difficultate contra aduerſum rapidi fluminis impetum nitens,ſeſe recepit.duas nihilominus naues vectoribus vacuas Perſæ ceperunt. viri enim,quum etiam ſeſe captum iri viderent,vndis ſeipſos audacter commiſerunt; pro maiore vti arbitror & præſenti periculo minus eligentes, & fortunæ incertitudinē periclitari malentes. Quocirca & leuiſſimè in vndas deſiliebant, & in imo ma-

Phaſis vrbs fluminì cognominis; eiuſq; ſitus. PAG. 91.

Phaſis fl. in Euxinũ Põtum fertur.

Perſæ Phaſidem fluuiũ ponte ex ſcaphis iuncto traiiciunt.

ximâ

ximâ ex parte gurgite natantes ægrè ad ſuos euaſerunt. Tum itaque Romani Buzem quidem apud inſulam reliquerunt, cum ſuis copiis res illic omnes curaturum & ſi opus eſſet opitulaturum; reli- PAG.92. qui verò omnes tranſuerſim traiecto flumine, aliàque per continentem incedentes viâ, ne in eadem quæ hoſtes inſidebant loca venirent, in vrbem Phaſidi fluuio cognominē perueniunt; portiſque recepti præfecti præſidia per muros ſuo quæque ordine diſponunt; neque enim putabant ſeſe viribus pares fore ſi ſtatariâ pugnâ præliandum eſſet. Primus igitur Iuſtinus Germani filius cum ſuo agmine in editiſſimâ vrbis parte ad mare vergente locatur; Exiguo verò abhinc ſpacio præfectus ſtabat & Martini copiæ. Sub ipſum autem medium, Angilas, Mauros penes ſe habens peltatos & haſtigeros; Theodorus verò, Tzanos grauioris armaturæ, & Philomathius Iſauros funditores & iaculatores habens, neque procul ab his ſtationem habebat Longobardorum & Herulorum manus, ductante vtroſque Gibro. reliqua muri pars in Subſolanum deſinens Orientalibus agminibus ſub Valeriano præfecto conſtitutis curæ erat. Hunc itaque in modum Romanus exercitus in muri præſidio erat diſpoſitus. Vallum etiam munitiſſimum exterius ipſis extructum erat, è quo primos hoſtium inſultus ſuſtinere poſſent, quíque muro vice propugnaculi eſſet, cui non immeritò vtpote ex lignis conſtructo metuebāt, & alioquin non vnâ in parte præ vetuſtate vitium fecerat; ideoq. etiam ampliſſimam in orbem foſſam duxerant, quæ ita aquis erat referta, vt ea ipſa labris effuſa acuminatos etiam palos qui densè ſuffixi erant obtegeret ita vt cerni non poſſent. Lacum enim quem Paruum mare appellant, & in Pontum Euxinū fertur, eò deriuarant, facileq; omnia replerant; naues etiam onerariæ grandiores quamproximè ad vrbem admotæ ſublimes habebāt corbes, ad ipſa malorum carcheſia ſubuectos, firmiſſimiſque vinculis dependentes, vt & turribus magnitudine altitudineque longè eſſent ſuperiores; deſuper ſtabant milites, & nautæ quotquot audaciores erant & bellicoſiores, arcus geſtantes & fundas, aliaſque machinas imponentes ad idoneum vſum præparatas. ſed & aliæ naues per fluuium adductæ ex vtraque parte aderant, quibus præerat Valerianus, ſimili modo atque aliæ inſtructæ, vt hoſtes vtrinque ex editioribus locis icti propulſarentur, ſi propiore obſidione vrbem premere vellent. Ne verò naues hæ in fluuio diſpoſitæ facilè à quo- PAG.93. quam lædi poſſent, Dabragazanthes tribunus & quidam ordinum ductor Elmingirus nomine, prout eis per præfectos mandatū erat, decem actuarias naues bipuppes è copiis quibus præerant inſtruxerunt,

Phaſidē vrbem maritimā quo pacto Romani muniuerint.

Lacus prope Phaſidē Paruum mare dictus.

runt, quibus altius prouecti magnâ cum vigilantiâ fluuium tuebantur, tranſituſque omni ex parte circunſpectantes obſeruabant, modò medio fluminis alueo, modò huic modò alteri ripæ adnauigantes. Intereâ iucundum quid & gratioſum vt in bello & prælio ibi accidit. Vlterius enim adhuc quàm hæ naues erant diſpoſitæ, duæ illæ naues onerariæ xxx remorum quas ſupra dixi milite vacuas à Perſis captas fuiſſe; hæ, inquam, naues militibus grauis armaturæ erant inſtructæ, atque ita rudentibus ad oram alligatæ; noctu verò, dormientibus in eis vniuerſis, quum æſtus ingens eſſet obortus, & rudentes diſtenderet, depreſſione agitationeque nauigiorum alterius illarum vinculum repentè eſt diruptum. quam quũ vortex ſolutam liberamque accepiſſet, neque illi vel remigio obniti vel gubernaculo aliorſum eam dirigere poſſent, abreptam rapidiſſimè celerrimeque ad Romanos quibus Dabragazes præerat defert. qui quidem eam conſpicati, læti ceperunt, inſperataque capturâ ſunt gauiſi, quòd nauis quæ antea vacua ab ipſis abierat, viris plena rediiſſet. Interea Nachoragan cum vniuerſo exercitu è caſtris mouens vrbi appropinquauit, velitando & iaculando tentare volens Romanos an eruptionem facerent; eâque ratione apertiſſimè cognoſcere quopacto ſibi in ſequentem diem res bellicæ præparandæ eſſent. Perſæ itaque ſimulatque ad teli iactum peruenerunt, confeſtim more ſuo ingentem ſagittarum vim emittunt, multiſque Romanorum vulneratis, alij quidem adhuc pugnando reſiſtebant, alij pugnâ exceſſerunt. Angilas verò & Philomathius, & ex ipſorum agminibus viri ducenti, tametſi Martinus vniuerſo exercitui imperarat vt ſuo quiſque loco ſe contineret atque è tuto pugnaret, nihilominus tamen è portâ ipſis proximâ euolantes, in hoſtem ferebantur. Theodorus verò Tzanici agminis dux initiò quidem ſuos continuit impetumque repreſſit, temeritatis eos arguens; quum verò illi dicto audientes non eſſent, ipſe etiam ſe pluribus non quidem libens adiunxit, & cum illis in hoſtem iuit, ne timidus cenſeretur, eaque ſolâ de causâ honeſtum conſilium ſpeciosè prætexere.

PAG. 92.

Factum enim ei nequaquam probabatur, particeps tamen illius eſſe volebat, quencunque tandem exitum eſſet habiturum. & certè parum aberat quin omnes ibi ſimul periiſſent, niſi aliud quoddam conſilium à Deo corroboratum ſaluti eis fuiſſet. Dilimnitæ enim qui eo loci ſtationem habebant, inſtructaq. acie ſtabant, contemtâ aduentantium paucitate, quieti eos operiebantur, neque ſe loco ſuo dimouebant; quum verò iam propius acceſſiſſent, confeſtim ſinuatis diductiſque cornibus vniuerſos circunueniunt, & in orbem

Romani à Dilimnitis circumuenti.

veluti

veluti coronâ cingunt. Romani autem omni ex parte concluſi, non iam de damno vllo hoſtibus inferendo cogitabant; præclarum verò atque inauditum facinus cenſebant, ſi vllâ ratione poſſent euadere. Conglobati itaque prætenſis haſtis confertim in hoſtes qui oppidum verſus ſtabant irruunt; qui cùm eos maximo impetu & tanquam deſperatâ ſalute in ſe ferri viderent, confeſtim aciem inter ſeſe mutuò diremerunt ac ſepararunt, hominum cum certà propemodum morte luctantium & extrema audentium, neque quò ipſis audacia euaſura eſſet reputantium impetum nequaquam ſuſtinentes. Sic itaque permittentibus Perſis Romani effugio elapſi læti ſeſe intra murum receperunt, ſimulque portam clauſerunt. In tantum diſcrimen venerant, nullà aliâ re præclarè geſtâ, quam quòd ſolâ fugâ ſalutem ſibi peperiſſent. Perſarum verò baiuli qui iamdudum in opplendâ foſsâ laborarāt, iam illam totam opplerant; & quicquid omni ex parte abruptum diuulſumque fuerat, compoſitum iam adæquatumq. erat, ita vt exercitui oppugnationem muri adituro locus peruius eſſet, & arietes aliæque machinæ expugnandis vrbibus accōmodatæ non difficulter mœnibus admoueri poſſent. Multum verò temporis pro multitudine operarum eo in opere triuerant. Quum enim lapides maximâ ex parte humumque ingeſſiſſent, replendæ foſſæ hæc non ſufficiebant. ligna etenim ad manum non erant, niſi procul inde è ſyluâ cæſa multo cum labore adferrentur. Romani enim iam antea agros omnes vrbi circumiectos, & præterea omnia viatorum diuerſoria, & ſi quæ alia in proximo erant domicilia, incenderant, eo nimirum conſilio, ne hoſtes, commodam illic aptamque ſuis vſibus materiam nacti, facilè opera machinarentur. Eo itaque die nihil aliud memoratu dignum eſt geſtum. nocte autem ingruente Nachoragan ſe cum copiis ſuis in caſtra recepit. Poſtridie verò Martinus quum ſuorum animos confirmare vellet, hoſtes verò percellere, vniuerſum Romanorum exercitum in vnum coëgit, tanquam de præſenti rerum ſtatu conſultaturus. Confeſtim verò in medium venit (ita enim id ipſe procurarat) vir quidam non admodum notus, puluere oblitus perinde ac ſi eſſet longinquum iter emenſus; is ſe recenter Byzantio venire dicebat, literaſque ab Imperatore adferre. quas quum præfectus libentiſſimè accepiſſet ac reſignaſſet, non arcanè apud ſe perlegit, neque ſolis oculis tacitus percurrens in animo ſuo earum ſummam premebat, ſed altâ voce recitabat, vt omnes exaudirent. Et libello quidem illo fortaſſis aliud quid continebatur; quæ verò recitabantur, hæc erant: Miſimus tibi etiam alium exercitum, non minorem

Stratagema Martini ad animandos ciues. PAG. 95.

Literæ Imperatoris fictitiæ.

eo quem habes. ac proinde etiamſi hoſtes multò ſint vobis plures, non tantopere tamen vos multitudine ſuperabunt, quantum vos fortitudine. quò fiet vt paucitati & exceſſui ſua etiam cõſtet æqualitas. Ne verò etiam hoc nomine illi ſe iactitent, accipe etiam hunc exercitum, honorificentiæ oſtentationiſque causâ potius quàm quòd neceſſitas ita poſtularet miſſum. Bono igitur animo eſte, fortiterque rem gerite, vtpote nobis nihil eorum quæ expedire videbuntur neglecturis. Statim itaque interrogatus vbinam eſſet exercitus, reſpondit, quatuor tantùm Perſicis paraſangis non longius abeſſe; relictos enim ipſos circa Neognum fluuium, adhuc ibi ſtationem habentes. Ad hæc Martinus iracundiam quandam vultu ſimulans: Retrocedant, inquit, quàm citiſſimè, domumque redeant; neque enim id vnquam permiſerim vt nobis ſeſe adiungant. Indignum enim ſit ſi quum hi viri iamdudum nobis commilitones fuerint, multóque tempore ingentes nobiſcum labores ſuſtinuerint, & frequenter aduerſus hoſtes ſint præliati, & iam eò rem adduxerint vt non procul abſint à profligando hoſte, & pleniſſimæ victoriæ coronâ adipiſcendâ; illi poſt neceſſitatem aduenient, & tantum non deguſtatis periculis parem gloriam conſequantur, bellique exitus illis adſcribatur, & quod omnium eſt iniquiſſimum paria cum hiſce præmia auferant. Ceterùm illis quidem ibi manendum cenſeo, donec ad diſceſſum ſint parati, nobis verò hi ſufficiunt ad quod reliquum eſt belli optimè conficiendum; ſimulque his dictis ad exercitum conuerſus, An non, inquit, etiam vobis, viri commilitones, iſta videntur? At illi, fauſtâ acclamatione, præfecti ſententiam vt æquiſſimam approbarunt. ipſique multò fidentiores ſunt redditi, perinde ac ſi nullo alio ſubſidio indigerent. Præcipuè verò ipſos ad contentionem æmulationemque mouebat ſpes ſpoliorum; quodq. breui omnia ſe direpturos ſperabant, vtpote hoſtibus deletis; & hoc vnum eis erat curæ quopacto inter ſe prædam

PAG. 96. partirentur. Euenit verò etiam aliud quod Martinus animo præceperat. Rumor enim hic in vulgus ſparſus lateque circumuagatus ad ipſos etiam Perſas erat delatus; quòd vtique alter Romanus exercitus ad Neognum fluuium perueniſſet, & iamiam ſe cum aliis eſſet coniuncturus. Pauor itaque vniuerſos inuaſit, metuentes ſi, quum tantis laboribus attriti eſſent, aduerſus recentem integraſque vires adferentem exercitum ipſis confligendum eſſet. Nachoragan verò, nihil cunctatus, mediocrẽ equitum turmam è Perſicis agminibus miſit ad eum tractum per quem putabat tranſituros illos de quibus famâ deceptus erat; qui quum eò veniſſent magnâ diligentiâ

Famæ etiam inanis vis.

vigilan-

vigilantiaque vtebantur in re ſuperuacaneâ. Occupatis enim oportunioribus locis, ex inſidiis operiebantur eos qui nequaquam erant venturi, eo videlicet animo, vt in ipſos ſecurè tumultuarieque procedentes, quòd nimirum inexſpectati venirent, irruerent, progreſſuſque celeritatem retardarent, quoad vſque oppidum expugnatum eſſet. atque ita quidem Perſarum non exigua manus fruſtra laborabat, à reliquo exercitu ſubducta. Nachoragan verò etiam ita exercitũ eduxit, anteuertere ſcilicet eorum aduentum cupiens qui nullo modo erant venturi; animoque valde elato in Romanos ferebatur, palam iactans atque inſuper iurans ſe eo ipſo die vrbem totam cum ipſis hominibus incenſurum. Oblitus enim erat, vti veriſimile eſt, præ ſuperbiâ fanaticus iſte, quòd ad prælium iret, rem adeò dubiam atque incertam, multiſque in vtranque partem inclinationibus & viciſſitudinibus obnoxiam, maximè verò omnium à diuinâ quadam ſuperioreque neceſſitate dependentem; quum ne paruæ quidem res vllæ in eodem ſemper ſtatu permaneãt, ſed etiam infinitæ hominum nationes, frequentiaque oppida, & vita vniuerſa commutentur ſubinde & perturbentur, & ſpes de rebus vniuerſis perpetuæ agitationi fluctuationique ſint obnoxiæ. Hic verò eò ſuperbiæ deuenerat, vt etiam operariis & miniſtris qui per ſyluam diſperſi arbores præcidebant, ſiue lignandi causâ, ſiue conficiendis machinis bellicis, his, inquam, omnibus mandarit, vt quũ fumum in altum ſublatum cernerent, ſcirent ignem iam Romanorum ligneo ſepto immiſſum, opereque quod in manibus erat omiſſo curſim ad ſe venirent, ſimulque ignem immitterent, vt eò faciliùs omnia incendio conflagrarent. Atque hic quidem talia apud ſe iactans, oppidi murum adoritur. Iuſtinum verò Germani filium (neque enim exiſtimabat Nachoraganum tum temporis vrbem inuaſurum) cogitatio quædam diuinitus credo ſubiit, ad ſanctiſſimum quoddam templum quodque Chriſtianis maximo in honore erat, neque procul ab vrbe diſtabat, quàm citiſſimè ire, Deique opem implorare. Delectis itaque ex Martini & ſuis copiis fortiſſimis quibuſque bellicoſiſſimiſque viris, & quinque millibus equitum, omnibuſque veluti ad prælium armatis, cum illis proceſſit, ſequentibus ipſum ſignis reliquoque apparatu militari. Caſu verò accidit, vt neque Perſæ eos abeuntes ſint conſpicati, ſed neque hi illos oppidum verſus venientes; ſed diuersâ viâ adducti, confertim impetum in mœnia fecerunt, maioreque multò quàm anteà iaculatione ſunt vſi, tanquam ita & quidem magis Romanos perterrituri, citiſſiméque vrbem direpturi: adeò verò denſæ ſimul ſagittæ ferebantur,

Nachoragani ſtulta arrogantia.

Præliorum euentus dubij & incerti.

Victoriæ à Deo pendent.

PAG. 97. Iuſtini pietas inopinatam victoriam adfert.

Phaſidis vrbis oppugnatio.

rurſuſque aliæ atque aliæ ſuper alias, vt vniuerſum intermedium aërem ſuâ denſitate obtegerent veluti inter ſe coagmentatæ. Comparaſſet quiſpiam rem ninguori ingenti aut grandini vehementi cum violentiſſimo vento ruenti: alij verò machinas admouebant, & tela ignita iaciebant: alij Teſtudines (machinas ita dictas) ſubeuntes, ſecures muro impingebant, quippe qui ligneus erat, ideoque facile diſcindi poterat: alij pauimentum ſoli ſuffodere conabantur, & ad primam baſim peruenire, atque ita quod compactum & coagmentatum erat conuellere atque ſubuertere. Romani contra in pinnis & propugnaculis murorum ſtantes, acriter animoſeque reſiſtentes pugnabant, veluti reipsâ oſtendere volentes nequaquam opus eſſe vt ipſis nouæ copiæ ſubſidio venirent. apparuit verò manifeſtè in ipſo opere quàm vtilis efficaxq; Martini dolus fuiſſet. Omni enim ex parte inceſſanter adlaborabant, nihilque planè quod ad propulſandum hoſtem pertineret omittebant. Nam & haſtæ multæ telaque è ſublimi iacta hoſtes vulnerabant, vtpote in nudam nulliſque propugnaculis tectam multitudinem incidentia, quæque aliorſum ferri non poterant; ſaxa etiam plauſtralia in teſtudines iaciebantur, omnem illarum contextum perrumpentia; quin & minores lapides fundis eiecti galeas Medorum ſcutaq. perfringebant, & ad murum quàm proximè accedere non ſinebant, multum moleſtiæ ac damni inferentes. Eorum verò qui in corbibus ſtabant, prout modò dixi, alij quidem ſagittis, vtpote ex ſublimi miſſis, quamplurimos lædebant, alij machinas peritiſſimè tractabant, &

PAG. 98. pernicia quædam tela magnâ cum violentiâ excuſſa longiſſimè ferebantur, adeò vt etiam multos barbaros procul adhuc inde aduenientes ex improuiſo vnà cum ipſis equis traiicerent ſubitoque proſternerent. Tum ingens excitatus eſt clamor, & tubæ vtrinque bellicam quandam cantionem ſiue claſſicum accinebant. Perſæ verò tympanis perſtrepebant, & ingentes vlulatus terroris excitandi causâ edebant; equorum etiam hinnitus, ſcutorum ictus, & loricarum fracturæ confuſaneum quendam atque immanem ſonitum miſcebant. Interea Iuſtinus è templo reuertens, quid rei ageretur ex turbulento ſonitu ſtrepituque cognoſcens, conuerſo ſtatim equitatu & in ordinem reducto, ſigna in altum tollere iubet, omneſque operi vt ſe accingant iubet, ita ſecum ſtatuentes, non abſque diuini numinis nutu factum quòd oppido exiuiſſent; ſed vt inopinatâ irruptione hoſtibus metum iniicerent, & ab obſidione profligarent. Simulatque verò paululum progreſſi Perſas in murum impetum facientes ſunt conſpicati, tum vtique confertim clamore edito

Claſſici deſcriptio.

edito in eam partem irruunt quæ iuxta mare inſtructâ acie ſtabat: (Ex eâ enim etiã ipſi parte venerant) ſtatimque alij quidem contis, alij ſariſſis, alij enſibus ferientes, quicquid obuium erat ſternebant; violentioreque impetu in denſos hoſtium ordines facto, ſcutiſque protrudentes, condenſatam confertamque eorum aciem perfregerunt. Perſæ verò hunc illum exercitum eſſe rati quem aduentare intellexerant, quodque clam & inſciis iis qui ſeiuncti à reliquo exercitu in ipſos miſſi erant iam aduenissent, perturbatione ac metu pleni, & confuſaneè in ſeipſos reuoluti, ſenſim retroceſſerunt, pedemq. retulerunt. quod quum Dilimnitæ eminus cernerent (ſub mediam enim muri partem pugnabant) paucos quidem ibi reliquerunt, ceteri ad eam partem quæ maximè laborabat ſe contulerunt. Angilas verò & Theodorus Romanorum duces, quorum etiam ante memini, animaduerſâ paucitate eorum qui manſerant, confeſtim cum ſatis valido agmine eruptionem ex oppido faciunt, & nonnullos quidem eorum obtruncant, nonnulli verò in fugam ſe dederunt; quos ipſos Romani perſequi non deſtiterunt. Dilimnitæ autem hæc conſpicati qui Perſis laborantibus auxiliaturi iuerant, rurſus in contrarium vertuntur, Romanis obuiam ire volentes, melius conſultiuſque exiſtimantes ſi potius popularibus ſuis quàm citiſſimè ſubuenirent, inordinato ſtudio effuſoque curſu ferebantur, ita vt indecenter fugientibus magis quàm in alios euntibus ſimiles viderentur. Currebant enim tanquam ſuis opitulaturi, plus tamen perturbationis quàm iræ præſeferebant. Perſarum autem exercitus, vt iam quàm proximè ipſis inſtructà acie ſtabat, quum videret Dilimnitas ita tumultuariè & ſine ordine ferri, neque aliud quàm fugere eos rati, ſecumque reputantes nequaquam illos eam turpitudinem in ſe admiſſuros niſi in extremum aliquod & ineluctabile periculum redacti fuiſſent: tum vtique etiam ipſi turpiter terga vertentes ſunt diſſipati, & præmeditata iam obſcureque tentata fuga in apertum erupit: Dilimnitæ enim hæc de Perſis opinantes, ſocios ſeſe illis adiunxerunt, vnaque fugerunt; fallentes ſimul & falſi. His itaque peractis, maxima Romanorum vis muris effuſa, manifeſtiorem Perſarum fugam reddidit, tergis eorum inhærendo, & extremos metendo. alij verò aliâ ex parte irruentes, aduerſus reſiſtentes adhuc & conglobatos acriter pugnabant. Læuum enim barbarorum cornu iam apertè inclinarat ſolutumque erat; qui verò in altero ſtabant, fortiſſimè repugnabant. Elephanti enim pro vallo obiecti & proruentes, ſicubi confertis clypeis pugnam inirent Romani, ſtatim aciem turbabant, & ſagittarij

PAG. 99.

Perſarū fuga ex inani metu nata.

Romanorū è Phaſide in Perſas eruptio.

qui eis vehebantur Romanos irruentes grauiter lædebant, vtpote in ſublime elati, certaque eò quòd editiores eſſent tela iacientes. quin & equitũ turmæ diſcurrentes facilè inuadebant atque turbabant pedites & grauioris armaturæ milites; iamque ex eâ parte Romani ad fugam inclinati pedem referebant.

Ognari in ſummas anguſtias redacti audax facinus.

Vir autem quidam inter eos è ſatellitibus Martini Ognarus nomine in ſummas anguſtias redactus, adeò vt nullum ei patêret liberum effugium, ac iam de ſalute ſuâ deſperans, & quodammodo fortunæ aleam periclitans irruentem in ſe horrendum in modum quendam è ferocioribus elephantis, magnâ vi ad imam frontem circa ſupercilium haſtâ ferit, ſpiculo ita adacto atque impacto vt quod reliquum erat haſtæ penderet.

Elephas Perſarum læſus magno ſuos malo afficit.

At hic accepti ictus impatiens, atque inſuper haſtâ circa oculum rotante perturbatus, confeſtim retroactus atque in orbem ſe verſans, & promuſcidem nunc quidem inſtar flagelli huc illuc torquens, multos Perſarum percuſſit & in altum iecit; nunc verò eandem in longum extendens horrendum quendam atq. immanem barritum edebat; mox verò etiam ſuper ſe ſtantes excuſſos proſtrauit & proculcatos extinxit; totum deinde exercitum Perſicum conturbauit, equos etiam ad quos propiùs accedebat effrenes erectiſque iubis reſtitantes reddebat; & quos prenſaſſet dentibus proſcindebat ac diſcerpebat.

PAG. 100.

Erant itaque omnia eiulatu & tumultu plena. Equi enim ferociâ belluæ expauefacti, habenis non admodum audientes erant, ſed anterioribus vngulis in altum elatis ſeſſores euoluebant; atque ita turbulentè per medium agmen ſaltabundi ferebantur, anhelantes crebrumque ſpiritum naribus efflantes. Viris autem in ſeipſos reflexis, omnibúſque ſeſe mutuò impellentibus cubitoque protrudentibus, & vnoquoque vicinum ſuum anteuertere contendente, quamplurimi à ſuis interficiebantur, in amiciſſimorum & popularium ſuorum enſes impingentes. Cùm itaque tumultus & perturbatio vehementer iam inualuiſſet, Romani quotquot antea muro egreſſi erant, & ſi qui fortè intus manſerant, vniuerſi in vnum agmen conglomerati, & fronte aciei quàm validiſſimè ſcutis communitâ, in hoſtes ita adhuc confuſos irruunt; qui, vt præteritis laboribus defatigati, quum impetum ſuſtinere non poſſent, citiſſimè fugerunt; at ne id quidem ordine aliquo ſeruato fecerunt, neque ita vt perſequentes propulſarent, ſed diſſipati diſperſiq; ſunt alius aliò, prout cuique ſucceſſit.

Nachoragani arrogantia in turpẽ fugam deſinit.

Quin & Nachoragan ipſe inopinato rei euentu obſtupefactus retrorſum curſim adequitabat, ſignificans omnibus flagello & mandans vt quàm celerrimè fugerent, quod quidem iam ab illis factum erat. Sic vtique illi iactantia

ctantia ſua in contrarium ceſſit. Romani verò non antea perſequendi ac trucidandi Barbaros finem fecerunt, donec Martinus ſufficere ratus per tubam eos reuocauit, itaque percitos eorum animos mitigauit. atque ita Perſæ ægrè tandem ad caſtra ſua ſalui euaſerunt, non minus quàm decem bellatorum milibus in eo conflictu deſideratis. Romani autem ex perſequutione reuerſi, teſtudines reliquaſque Perſicas machinas circa murum relictas incenderunt; vnde quum ingens eſſet flamma excitata, miniſtri & baiuli qui ad ſyluam cædendam miſſi erant, quum è longinquo interuallo fumum ſurſum tendentem alteque in aëre volutantem eſſent conſpicati, confeſtim miſeri ad oppidum contenderunt, exiſtimantes, quod quidem Nachoragan antea ſuperbè iactarat, mœnia conflagrare. Concitato itaque curſu ferebantur; veriti, opinor, ne poſt feſtum, quod aiunt, venirent, omniaque ante ipſorum aduentum in fauillas & cinerem eſſent redacta. Certabant itaque inter ſe celeritate, neſcientes fore vt qui vinceret, primus moreretur. Omnes enim ex ordine à Romanis capti, obtruncati fuerunt, perinde ac ſi eâ tantum de cauſâ veniſſent. Perierunt itaque non multo pauciores duobus milibus. Tot viris operariis & in re bellicâ minimè exercitatis, quique nunquam in aciem prodiiſſent, vltronei cuiuſdam atq. inopinati exitij author fuit Nachoragan, qui inconſulta imperarat; vſqueadeò arrogantia non ſolùm ſuos poſſeſſores, ſed & illos quos ei inſeruire & morem gerere contingit, perdit. His verò ita peractis, Romani quidem optimâ ſpe pleni erant, ſe in poſterum facilè ſuperiores futuros, ſi fortaſſe Barbari prælium inſtaurare tentarent. Quotquot verò ipſorum in conflictu perierant, (erant autem non pauciores ducentis) eos honeſtiſſimè ſepelierunt, laudatâ eorum ſtrenuitate, quippe qui vt viri fortiter rem geſſiſſent: hoſtium verò cadauera ſpoliarunt, & ingentem armorum aliarumque rerum vim acquiſiuerunt. Neque enim ſcuta & loricas tantùm & pharetras nonnulli cæſorum geſtabant; ſed & torques aureos & monilia, & inaures, aliaque id genus muliebria exquiſitaque ornamenta, qualibus notabiliores honoratioreſque Medi ornari ſolent, vt ſpectabiliores ſint, & à vulgo ſecernantur. Nachoragan verò, quum iam ipſum commeatus aliaque neceſſaria deficerent, & iam bruma immineret, præliandi quidem deſiderium præſeferebat, & ad hoc ſe comparabat; re tamen ipsà conſilium deſideriumq. ſuum non præſtabat; ſed Dilimnitarum agmini poſtridie ad ſtadium emiſſo, & aduersâ in Romanos fronte ſtare iuſſo, eoque ipſo prælij abs ſe committendi exſpectationem excitans, ſenſim ipſe cum reliquis

Receptui canit tuba.

Perſarum clades.

Agathiæ locus elegans.

PAG. 101.

Nachoragani arrogantia ſuis exitioſa.

Superbia malum.

Spolia ingentia è Perſis.

quis

quis copiis Cotæſium & Muchiriſidem verſus mouit. Quum verò iam maximam viæ partem cõfeciſſet, tum & Dilimnitæ ſolutâ acie facillimè abſceſſerunt, vtpote leuiter ſemper armati expeditioreſq́;, & præterea robuſti, pedibuſque celeres. Aduentabat autem etiam alia ipſius Perſici exercitus pars, quæ ad Neognum fluuium antea miſſa fuerat, propter Martini dolum, quemadmodum ſupra à me dictum eſt. Quum enim cognouiſſent victos quidem eſſe Perſas, Romanos verò vniuersâ iam regione potiri, confeſtim occultiore itinere & à publicis viis remoto Muchiriſidem peruenerunt, conflictuum quidem nequaquam, dedecoris verò ex fugâ & quidem multò turpius participes. Poſteaquam igitur vniuerſus exerci-
PAG.102. tus in vnum conueniſſet, maiore equitatus parte ibi relictâ, & Wafriſe viro inter Perſas celeberrimo magiſtro equitum eis conſtituto, ipſe cum paucis in Hiberiam rediit, tanquam ibi hibernaturus.

AGATHIÆ

AGATHIÆ SCHOLASTICI

DE Imperio & rebus geſtis Iuſtiniani Imperatoris

LIBER QVARTVS,

BONAVENTVRA VVLCANIO *Brugenſi Interprete.*

HAC itaque victoriâ potiti Romani, & induciis quodammodo à bello factis, armiſque confeſtim conquieſcentibus, tum demum quæſtio habita de facinore in Gubazen commiſſo. Athanaſius ergo excelſo cuidam throno decenter conſedit, chlamydem indutus quali fere politiſſimi principes vti ſolent. Aderant verò ipſi viri & ſcribendi apprimè periti, & ſcripta promptè expediteque legendi, aliique miniſtri ſeueri & graues, & in rebus iudicialibus optimè verſati, præcones etiam altum clamantes, & lictores; omnes hi ex Conſtantinopolitanâ aulâ delecti. Proferebant verò in medium ij quibus id commiſſum erat vincula ferrea, collaria, compedes & tendiculas aliaque id genus inſtrumenta tortoria. Et quidem mihi videtur Iuſtinianus Imperator non abs re neque temere ſed prudentiſſimè decori habitâ ratione mandaſſe, vt hoc ordine atque apparatu iudicium inſtitueretur, non ſolum vt qui ibi erant barbari cum eis Romanorum inſtituta magnificentiore apparatu proponerentur, ea & admirarentur, magiſque eorum gubernationi aſſueſcerent: verumetiam vt, ſi quidem Gubazes defectione antea ad Medos tentatâ cæſus fuiſſe deprehenderetur, non amplius eius cædem dolerent Colchi, neq vt graui malo accepto indignarentur. ſi verò interfectores per falſam criminationẽ facinoris piacularis perpetrati conuincerentur, ipſis publico iudicio damnatis, & præeunte

Iudicij publici apparatus.

ac proclamante præcone per exercitum circumductis vindiceque gladio omnibus ſpectantibus capite truncatis atrocior barbaris rei PAG. 103. exitus & duplicatum ſupplicium eſſe videretur. Sciebat enim ſi clandeſtinâ nece barbaricum in morem Ruſticum & Ioannem è medio tolli mandaſſet, exiſtimaturos Colchos, iniuriam quam acceperant non ſatis pro eo ac debebat vindicatam, neque ſatis graues de crimine pœnas ſumtas fuiſſe. Iudicio verò pro tribunali inſtituto, & causa vtrinque diſceptatâ, & miniſtris iudiciariis vltro citroque commeantibus, vtque actores & rei aptè ſuo ordine interloquantur procurantibus, verſante etiam ob oculos maieſtate iudiciali, & grandiloquentiâ aures feriente, eoque omni apparatu mortem imminentem horribiliorem efficiente; His inquam omnibus ita peractis rem ipſam maius aliquid atque atrocius barbaris eſſe repræſentaturam, & fortaſſe criminis admiſſi meritum excedens. Hæc enim etiam ipſos ciues Byzantinos, tametſi frequenter illic contingant, percellunt, atque extra ſe ponunt, nedum barbaros iis non aſſuetos. His igitur vt arbitror de cauſis, Romanum, imò verò Atticiſſimum tribunal ad Caucaſum fuit indictũ. Tum verò Ruſticus & Ioannes è carcere producti, ad ſiniſtrã partem ſunt conſtituti, vtpote rei; ex aduerſo ſtabant actores qui eum criminaturi erant Colchorum ſapientiſſimi, quique iam à multo tempore Græcè loqui didicerant; ac primùm quidem poſtularunt vt literæ Imperatoriæ publicè recitarẽtur quas antea Ioannes de hiſce rebus ad præfectos exercitus attulerat. quod quidem poſtulatum cùm & Iudici probaretur, quidam ex iis qui ad hoc erant deſignati altiore voce eam recitauit; ſic habentem: Incredibile quidem mihi abſurdúmque videtur quod à vobis nuntiatur, Gubazi deliberatum eſſe patriis moribus relictis, & iis qui vnius eiuſdemque ſunt cum ipſo in omnibus ſententiæ veteribus ſuis ducibus, Romanis inquam, deſertis, ad inimiciſſimos alieniſſimoſque atque adeò diuerſæ à nobis religionis homines deſciſcere, & quidem quum nullâ noſtrâ in ſe iniuriâ ſit prouocatus. Veruntamen cùm ſciamus humana omnia eſſe inſtabilia & in lubrico poſita, proque varietate incidentium rerum circũagi ac rotari ſolere, nõ planè derogandam eſſe nuntio veſtro fidem duximus, neque committendum vt ea quæ ſiue fortaſſis ſiue planè ſtatuit non præcaueamus; ingentes nobis ipſis curas, & ambiguum fluctuantemque incertitudine euentus animum retinentes. Et profectò abſurdum eſt ac moleſtum nemini planè firmiter fidere, ſed ſuſpicione ſemper metuque laborare, etiam de iis qui nobis ſunt intimi. Nihilominus (in omnibus enim hoc vincit) ſequi-

Gubazæ cædes in iudiciũ vocata.

Epiſtola Iuſtiniani Imperatoris.

ſequimur etiam nos naturam, & diffidimus. Ne verò præcipitanter crudele aliquid & ſæuum in Gubazen ſtatuamus, néve contrà indecenter aliquid hac in re faciendi metu adducti eneruemur remiſſioreſque videamur; ſed potius pœnitudinem vtrinque imminentem ſubterfugiamus, conſultum nobis & medio cuidam moderationiq. tenendæ conuenientius eſt viſum, huc hominẽ adduci. Mittite itaque eum quàm citiſſimè, ſiue volentem ſiue coactum. Quod ſi ille voluntate veſtrâ intellectâ reſtiterit, & ire detrectauerit, apprehendentibuſque vobis & protrahentibus (nam & hoc vobis tum facere licebit) propulſet & reluctetur, aut quocunque tandem modo manus vobis intulerit, tum demum manifeſta habituri ſumus rerum quas molitus fuerit indicia, & quod ſupereſt inter eos qui maxime hoſtes ſunt cenſebitur, adeo vt ſi quis eum talia audentem etiam interfecerit, ne hoc quidem immerito factum cenſebimus, neque percuſſor facinoris ſui pœnas luet; vtpote non vt homicida puniendus, ſed vt tyrannicida laudandus. Imperatoriis itaque literis talia quædam mandari eſt cognitum. Statim verò viri Colchici inſtituendæ accuſationi deſignati, cùm iudex ipſis permiſiſſet vt cauſæ ſuæ præſidia, ſi vellent, in medium adferrent, alacriter criminationem ſunt adorſi, in hæc verba: Scelus ipſum perpetratum ô Iudex, apertè, etiam nobis tacentibus, clamitat, authores grauiſſimis ſuppliciis eſſe obnoxios: ceterùm quum legibus noſtris ita cautum ſit, vt ne de manifeſtis quidem maximiſque criminibus ſententia feratur, donec facta ipſa planâ oratione explicata fuerint; venimus nunc quæ facta ſunt ſimpliciter expoſituri. Ita enim etiam à nobis præſtabitur quod lege cautum eſt, etiamſi oratione vtamur ſimplici minimeque ornatâ, quæque magnitudinem criminum admiſſorum nequaquam exæquet. Quænam enim excuſatio ſuppetere poteſt iis qui talem virum, amicum vobis & familiarem, ſocietate belli & fœderum coniunctum eademque vobiſcum de Deo ſentientem, & quid non eorum quæ vobis familiaria ſunt conſecutum, nefariè adeo interfecerunt, tantamque aduerſus nos hoſtilitatem declararunt, hoſtium gratiam demerendo. Rex enim erat qui interfectus eſt ô iudex, & gentis non ignobilis, & ſtrenuus virtutis cultor, & Romanorum ſtudioſus ſemper multo magis quàm interfectores. Euerſæ iam ſunt Colchorum res & collapſæ, imo potius publicæ, ſiquidem pars quædam etiam nos neque minima ſubditorum ſumus, deperiitque vobis rerum veſtrarum integer atque inoffenſus ſtatus, potentiaque veſtra vehementer eſt imminuta; Reſpublica verò quæ non omnibus ſuis partibus eſt va-

PAG.104.

Colchorum accuſatio aduerſus interfectores Gubazæ.

PAG.10

„ lida ac firma, ſed vel exiguâ ſui parte labefactata, rectè iam vltra conſiſtere non poteſt; è contrario verò falſam appellationem vſurpat, quippe quæ integritate perfectioneque ſuâ eſt priuata. Horum itaque omnium cum ipſi ſint authores, aiunt nõ debere vos factum ipſum tametſi atrox conſiderare, ſed tantum quâ mente cõſilioque factum ſit inueſtigare atque admittere; & ex obſcuris quibuſdam & quodammodo veriſimilibus argumentis repræſentare animis veſtris beneficium inde acceptum, potius quàm euidenti damno quodque re ipſa experimur fidem accõmodare. Hæc itaque commenta fallaciaſque etiam ante iudicium inſtitutum frequenter in vulgus iactantes multorum animis ſe fucum feciſſe arbitrabantur. Quod ſi verò in ipſo iudicio hæc ipſa proponant, intelligant, ô iudex, neque Romanũ neq. iuſtum eſſe, adeo apertâ manifeſtaque iniuriâ neglectâ, incertis potius de cauſis quas ipſi fruſtra commenti ſunt falli. Neque enim ferendi ſunt, qui interfectũ quidem abs ſeſe virum hunc apertè fatentur, maximam verò ex hac cæde vtilitatem ad publicum perueniſſe prodigiosè mentiuntur. Quopacto enim conſiſtere poſſint ſibi ipſis contraria? aut quo pacto factum ipſum atrox appellantes, animum eius qui id perpetrauit laudabimus, tanquam publicum bonum ſpectantem? Sunt enim hæc quàm remotiſſimè inter ſe diſiuncta & inſociabilia; neque vnquam ſimul ſubſiſtere poſſunt, vtilitas & iniquitas; crudelitas & iuſtitia. Quod ſi verò etiam nudus ipſorum animus eſt explorandus, hoc quoque ipſo maligni nequiſſimique eſſe conuincentur, quippe qui conſilia Perſis grata agitarint; adeo vt ne Romani quidem ſint appellandi iſti ſanguinarij, neque amica ſocietas cum iis tanquam popularibus ſit habenda: ſed ſummi potius hoſtes ſint cenſendi; quandoquidem etiá nunc cõmuni naturæ lege ſunt ſeiuncti, tametſi nondũ à vobis ſcriptâ. Aduerſarij enim atq. hoſtes ex factis ſunt æſtimandi, nõ ex locorum diſiunctione. Hic verò, quæ grata ſint hoſtibus ſummo ſtudio procurans, meritò hoſtis eſt iudicandus, etiamſi præſto ſit, vnaque militet, quantumuis etiam quàm proximè genere ſit coniunctus. At verò, non amicum ſeſe, non regem interfeciſſe dicunt, ſed hoſtem potiùs & tyrannum, & Perſarum ſtudioſum. Eò enim væſaniæ iniquitatiſque peruenerunt, vt Mediſmi accuſent mortuum; eoque iam miſer redactus eſt, vt ne mortuus quidem à malis ſit liber, ſed nunc proditionis inſimuletur, cùm ei victoria nihil eſt profutura. Quænam verò lex ſiue apud nos ſiue apud barbaros

PAG.106. laudauerit accuſationem poſt iudicium factam? Iudices enim ipſi, & hoſtes ipſi, & accuſatores, omniaque ſimul facti, ſupplicium indictâ

dictâ causâ de immerente ſumpſerunt, quale par erat ſumi de eo qui reuerà tyrannidis eſſet conuictus. Prodeunt verò nunc, quum defendi oporteret, accuſantes hominem iniuria affectum. Oportuiſſet verò illos, priuſquam ipſum interficerent, ſi modò accuſationibus ſuis fidebant, apertè in eum actioné inſtituere, primoſque in ius vocare, non verò nũc accuſatos recriminari. Si enim hoc omnibus licet, cur non etiam nos iſtos carnifices noſtris manibus interficimus, cùm liceat nobis in ius fortaſſis adductis recriminari contraq; obiicere ipſis etiã mortuis quæ antea ab ipſis fuerunt cõmiſſa? atq. ita conari probare, iure nos ſcelus ſcelere compenſaſſe? Multo enim grauius nos rebus manifeſtis antea perpetratis iritati, meritò nos vlciſci poſſimus; atque ita contentio rectè procedat. Sed neque à nobis, nec ab aliis talia patrari oportet, ſi modò ſecundum patrias leges vobis eſt viuendum. Age enim, ſi quibus libitum fuerit licuerit priuatos ſuos inimicos ita confeſtim interficere, eoque ſæpius facto in infinitum creſcat hæc audacia, quopacto tandem vobis liberè intrepideque iudicandi poteſtas integra permaneat? Cùm enim omnes & interficiant, & interficiantur, mutuaſque ſibi inſidias impunè ſtruere audeant, neque vos ſupplicium de eis ſumere poteritis; quin potius tota gens contribulis temere eſt interitura, quæſtioniſque habendæ occaſionem præripiet malum ſemper malo vindicantium proteruia. Atqui quid mali, inquiunt, ſi vno homine & quidem illo proditore interfecto, omnes nobis belli ſocietate coniuncti moderatius ſe gerant? Proditoribus itaq. etiam quamplurimis è medio ſublatis etiamſi nihil aliud vtilitatis ad interfectores redeat, ipſe tamen talium interitus abunde ſatis per ſe eſt fructuoſus. At verò ſi proditione neutiquã demonſtratâ, confeſtim vir aliquis maximi nominis è medio tollatur ſupplicioque afficiatur, perinde atque apertè deprehenſus, quopacto vobis ſocij hinc moderatiores reddantur? imo verò quopacto nõ potius pacta conuentáque diſſoluant ſi vos participes tanti ſceleris extitiſſe putarint? reputantes quòd ſi ergi intimos coniunctiſſimoſque vobis adeo ſitis inhumani atque iniqui, nullo etiam modo conſtantes ſitis futuri erga alienigenas & exteros, & neceſſitate tantum ita poſtulante, non vltrà, notos. Ceterùm vos neque nefariè illius conſilij participes fuiſtis, neque piaculare ſcelus quod priuatim illis inſedit vniuerſam Romanorum gentem inuoluit, neque veterem illam de vobis opinionem, quòd nimirum fidi conſtanteſque ſitis æquiſſimiſque legibus vtentes, horum nefaria malignitas infringet: quin potius ita nobis perſuademus, veſtrum hoc tribunal pro communi

PAG 107.

gentis gloriâ conſtitutum ; vt vniuerſi homines intelligant, vobis nentiquam volentibus factum vt Colchis adeo atrox iniuria ac vis inferretur. Nunc enim fortaſſe in vtramque partem ſententiæ multorum vergunt opinioneſque fluctuant : ex tuo verò, ô iudex, iudicio, hiſce iamiam necatis, magis etiam nunc perſpicuum fiet, quòd non amicorum veſtrorum proditores ſed delinquentium caſtigatores eſſe conſueueritis. Tametſi enim verbis cauſam ſuam defendere videntur, reipsâ tamen ſe ipſi accuſare coarguuntur, & cædis abs ſeſe commiſſæ indignitatem fateri. Regiæ enim literæ mandant præfectis militiæ vt Gubazen Byzantium mittant, primò quidem ſuadelâ vtentes, obaudientem verò & neceſſitati reluctantem cogerent ; nullâ tamen ratione interficerent, donec apertâ defectione factâ hoſtiliter agere cœpiſſet. Hi verò quum neque præfecti militares eſſent, neque alioqui eis liceret quæ liberet facere, repentè miſerum trucidarunt, haud quaquam vt Byzantium iret hortati, quum ne modicâ quidem vim ei vt renitenti intuliſſent, neque prius tentaſſent an aliquo tandem modo mandatum regis contemneret. Gloriantur interea illi & iactitant, ſe Imperatoris mandata executos, cùm potius illius voluntatem contemſiſſe deprehendantur, falſiſq. criminationibus Gubazen onerare nõ ſint veriti & contraria ab iis quæ rectè mandata erant propriâ authoritate in eum decernere; & quod quidem omnium eſt iniquiſſimum, neque literis Imperatoris oſtenſis, vt cognitâ eius voluntate quid facto opus eſſet ſtatuerent. Quo pacto igitur non illorum ſcelus quoduis necis aut ſupplicij genus exuperare cenſuerimus? Iniuria enim cuiuis alteri illata, res eſt fugienda vetitaque legibus, præcipuè ſi amicum & beneuolum quique frequenter pericula pro ſociis adierit contingat eſſe eum qui iniuriâ eſt affectus. Quis enim eſt qui Perſicis opibus omnibuſq. rebus oblatis beneuolentiam erga vos commutauit? quis, qui Choſrois amicitiam aſpernatus, apud quem facilis ei ad ſummas diuitias aditus patuiſſet, minore apud vos loco eſſe maluit? quis antea regione veſtrâ longiſſimo tempore à Me-
PAG.108. dis oppreſsâ, cunctantibuſque adhuc veſtris auxiliis, confeſtim mutatis tranſlatiſque ſedibus altiſſima Caucaſi iuga inſedit, atque ibi ferinâ potius quandam vitam agere ſuſtinuit, quàm hoſtium munificentiâ domum reuerſus molliter & delicatè viuere? quis tandem ille, cui nihil adeo erat arduum & graue, quod, ſi veſtra causâ tolerandum eſſet, reformidaret? Gubazes (ô leges, ô iuſtitia) ille inquam Gubazes defectionem ad Medos tentans, ille tyrannus, ille Romanorum proditor; & cæſus eſt à Ruſtico & Ioanne adeo ne-

fariis

fariis abiectiſque hominibus, vir rex: qui etiam ſi reuerà eiuſcemodi crimini fuiſſet obnoxius, non tamen illum ſtatim ab his è medio tolli oportebat, ſed potius vt reus peractus cunctantius à communi Romanorum pariter & Colchorum Imperatore, vtpote maximo omniumque eminentiſſimo, merito ſupplicio afficeretur. Verùm quũ nulla illis legitima huius cędis perpetrandæ cauſa fuerit, ſed potius væſanum quoddam odium ex inuidentiá ortum cò mali eos prouexerit, veriſimiliter recto conſilio & moderatæ cogitationi, eiuſque quod maximè conducibile eſſet cognitioni nullum tempus reliquerunt, ſed ſoli animo ſuperbià elato odioque flagranti habenas laxantes, omnemque permittentes libertatem, quodque multo antè tempore præmeditati erant & parturierant hoc pacto veluti aliud agentes ſunt executi, adeo vt neque præſentis temporis ſtatum obſeruarint, ſed ne cogitarint quidem. Adeo enim difficili bello premente prudentium virorum erat etiam peregrinas neque adhuc notas nationes ſibi humanitate cõciliare. Hi verò etiam eos qui iampridem erant coniunctiſſimi Romanis debellare maximi fecerunt; & quidem, quantum in ipſis ſitum eſt, hoſtibus deditiſumus, inſidiamur iam olim amiciſſimis. regio noſtra Perſarum eſt, & patria inſtituta prorſus abolita; quanta ſeditionis atque tumultus inteſtini furioſa indicia? Quocirca quum hæc omnia ita ſe habeant, & res noſtræ adeò omni ex parte ſint collapſæ, ita digna ſi quæ excogitari poſſint ſupplicia iſtis ſunt inferenda. Si enim etiam nos fidi erga Romanos & conſtantes ſumus, non eſt tamen æquum Iudices, vt hi lenitate noſtrà abutantur, minuſq. aliquid patiantur quàm facinoris atrocitas poſtulat. Cùm verò accuſatores ita criminationem ſuam peregiſſent, Colchorum copiæ (eò enim conuenerant) verborum enuntiationem non ſatis exaudire poterant, neque ſententiarum pondera: rem tamen ipſam intelligentes cuius causà ſingula in medium erant producta, decertantibus ipſis animi propenſione collaborabant, eoſdemque quos accuſatores geſtus præſeferebant, atque ita animis affecti erant prout illi vel fiduciam PAG. 109. vel commiſerationem vultu exprimebant. Ac deinde vbi dicendi finem feciſſent, ſtatim hi, reſtitante nonnihil iudice & conſultante, tacitè incuſabant moleſteque ferebant aduerſarios non ſtatim ad necem rapi. Mandante verò iudice vt & illi quæ vellent pro ſeſe dicerent, tũ apertè reclamare cœperunt, & iam ſubmurmurabant, voceſque ipſæ iam manifeſtiùs exaudiebantur. Sed accuſatores, ſilentio manibus indicto, maioris tumultus anſam præciderunt. Silentio itaque facto, progreſſus in medium Ruſticus, cum fratre ſuo

Ioan-

Oratio Apologetica interfectorũ Gubazæ.

Ioanne, in hunc modum verba fecit: Mutauit nobis ſubito, Iudices, & in contrarium vertit conſiliorum noſtrorum euentum Fortuna; cumque maxima nobis præmia ſint debita, capitis accerſimur. Verumenimuerò iucundiſſimum nobis hoc certamen iudiciale videtur maximeq́. glorioſum; fiet enim omnibus perſpicuum, ſolis nobis hoc deberi quòd homo proditor & tyrannus ſit interfectus, & Imperatoris noſtri res ex parte conſeruatæ; adeò vt etiamſi mori nos contigerit, libentes etiam ita ſimus amplexuri veluti amicum & voluntarium id quod eſt acerbum & coactum, eoque fruemur, pulcherrimum hoc ad alacritatem tranquillitatemq́ue animi viaticum habentes, conſcire nobis ipſis quòd Romanos adhuc in Colchos imperium obtinentes reliquerimus, neque illud ipſis ab aliis ereptum. Si enim Perſicum eſſet iſtud tribunal, eorumq́ue iudicio nobis ſtandum eſſet, omnino nobis negatione eorum quæ facta ſunt foret opus, extimeſcendæq́ue eſſent probationes; magnopere etiam laboraremus quibus verbis eas refutaremus apud iudices inimiciſſimos grauiterq́ue hoc facto offenſos, quia ſpe ſuâ eſſent fruſtrati. Cùm verò Iudex ſit Romanus, quam ob cauſam à nobis factum negetur, aut quid opus eſt excuſare apud vos id quo ipſo bene de vobis ſumus meriti, qui tyrannum interfecimus? Neque enim tribuendum ei eſt venerandum Regis nomen, qui ab eo alieniſſimus re ipsâ eſt deprehenſus, quantumuis clamitent accuſatores, & atrox à nobis facinus perpetratum dicant, vtpote Rege interfecto.

Regem non faciũt regia inſignia, ſed iuſtitiæ cultus.

Oportet enim non ſceptro & chlamydi exterioribuſq́ue ornamentis hanc appellationem tribuere, ſed ei qui iuſtitiam exercet, & cupiditatibus ſuis modũ non excedit, cogitationeſq́. ſuas ſolo honeſto metitur. Quod ſi itaque talem virum interfecimus, contra leges fecimus, iuſta eſt accuſatio, meritò violenti ſuperbi & ſicarij à Colchis appellamur. PAG. 110. Si verò illius mores ab hiſce virtutibus quàm longiſſimè aberant, nihil verò moderatum animo agitabat, ſed vel vt Perſas in nos clam adduceret eiſq́ue ditionem noſtram proderet, cur non potius oportuit imminentis mali occaſionem hoc præclaro facinore anteuertere, quàm regium habitum verendo in hoſtiũ poteſtatẽ venire? Qui enim periculum aliquod à quopiam præmeditatum præſciuerunt, quumq́ue protinus poſſent inſidias declinare, & præſens diſcrimen, vtcumq. propulſando cunctantius ſeſe in poſterum aduerſus euenta comparare, magnæ crudelitatis fuerit multo antè iis ſupplicium inferre, & nõ potius contentos eſſe facultate quam habent inſidias contrariis inſidiis propulſandi. Vbi verò machinationibus iam in actum deductis nihil ad remedium

dium ſit reliqui, ſed iamiam omnia peſſum eunt, ſublatâ vnà cum communi ſalute omni etiam eius ſpe, ibi tum prudentibus viris acceleratione eſt vtendum, & ne irremediabile aliquod malum accipiant præcauendum. Etiamſi itaque diſrumpantur accuſatores piaculare ſcelus vocantes & latrocinium, aliiſque id genus appellationibus planè tragicis factum atrocius reddentes, idque ſumma vi agentes vt tantum ad nudum factum reſpiciatur: tuum tamen eſt ô Iudex præcedentes cauſas accuratè expendere, quæ nos ad hoc factum impulerunt, & ex facti æquitate animi noſtri rectitudinem cognoſcere. Siquidem quum paſſim per ciuitates impoſtores quoſdam & fures aut qui aliud aliquod ſcelus perpetrarunt videmus modò capite truncari, modò pedes diſſcindi; ſuppliciũ ipſum quod oculis noſtris cernimus non incuſamus, quantumuis inhumanum atque atrox videatur, neq. eam ob cauſam magiſtratui eiuſcemodi ſupplicia irroganti indignamur, piaculares & nefarios eos vocantes: ſed cùm quæ ab illis perpetrata ſunt conſideramus, quodque ſcelerum ſuorum pœnas luant nobiſcum reputamus, gaudemus eâ crudelitate. Neque enim fruſtra ſupplicium eſt adinuentum, ſceleribus nequaquam ceſſantibus. Interfectus itaque eſt à nobis Gubazes. Et quid mali, ſi hominem proditorem & hoſtem interfecimus? Atqui hoſtis appellationem rectè interpretantes accuſatores, non ei qui remotiſſimè ſit diſſitus conuenire aiunt, ſed cuiuis etiam populari qui hoſtibus gratificari ſtudeat. quam quidem opinionem etiam nos optimam cenſemus & veriſſimam; quippe quæ rei ipſius naturam attingat. Quum itaque vtriſque noſtrum hæc ſententia probetur, age hoſtem fuiſſe Gubazen hoc ipſo argumento vtentes demonſtremus. Hoc enim demonſtrato, etiam iure cæſum eſſe ipſum vnà perſpicuum fiet. Vniuerſa itaque perpetuò barbara natio, etiamſi Romanis ſubdita ſit, animo tamen ab eis alieniſſimo diſſita, & legum diſciplinam atque ordinẽ grauatè ferens, ad nouas res moliendas turbaſq. excitandas ferri conſueuit, & placidiſſime quidem inter ſeſe, dum aliis ſubeſt, viuere neutiquam perſeuerat, quin aliquod crimen incurrat. Quod quum ipſis ſit impoſſibile, nationes eiuſdẽ ſecum inſtituti, & quæ quã proximè ad eorũ mores accedãt ſibi adiungere ſtudent. Porrò Gubazes etiamſi hiſce vitiis eſſet obnoxius, quòd & barbarus ortus ſit, & communi nationis infidelitate laboret; tantum etiam odij aduerſus nos conceperat, vt id nequaquam diutius tegendum cenſeret, ſed è contrario in apertum producendam, exercendamque re ipsâ hoſtilitatem quam tandiu impactam animo ſuo latentemq; geſſerat. Nobis enim allaborantibus

Furum ſuppliciũ apud veteres.

Hoſtis quis dicendus.

PAG. III.

Barbari nouitatis ſtudioſi.

„ & nullum non periculum ſubeuntibus ne hoſtibus quicquam om-
„ nino ex animi ſententiâ ſuccederet, ipſe domi ſibi cum barbaris ſuis
„ deſidendum cenſebat, longiſſimeq́. à laboribus bellicis abeſſe. Ob-
„ ſeruabat tamen accuratè præliorum motus, quò tenderent. Si quid
„ igitur præclare à Romanis eſſet geſtum, & ſtrenuam veriſſimam-
„ que victoriȩ laudem reportaſſent, ipſe hoſtilem ſuum inuidumque
„ animum declarans, mordaciter Comicum in morem irridere & re-
„ rum geſtarum ſplendorem ac dignitatem offuſcare nitebatur, ridi-
„ culi cœpti ridiculum euentum appellans, quique non ipſorum for-
„ titudini ſed fortunæ temeritati deberetur. Sicubi verò fortaſſis lapſi
„ fuiſſemus (qui enim fieri poſſit vt res humanæ non in contrarium
„ vergant, ſed perpetuò in vno eodemque ſtatu permaneāt?) tum iſte
„ tanquam vltroneus quidam euentuum iudex, fortunam quidem
„ ſtatim, perinde ac ſi euentus rerum ab eâ nõ penderent, culpâ omni
„ liberabat: hoc verò fixum ei decretumque manebat, nullam aliam
„ eſſe cauſam rei parum bene à nobis geſtæ, præter ſolam animi mol-
„ litiem, manuum imbecillitatem, & conſiliorum ſtoliditatem. For-
„ tunæ enim mutabilitatem, inconſtantiam, & temeritatem & alia
„ quæ nobis contumelioſè obiiciebat, hoſtibus nequaquam adſcribe-
„ bat, tanquam hiſce de cauſis, occaſione ita oblatâ, nos ſuperaſſent.
„ Hæc itaque ille proclamabat, & ſignificabat non ſolùm Perſarum
„ exercitibus, quibus quidem ille etiam ſingula & elaborabat & per-
„ ficiebat; ſed nuncij ſtatim ab ipſo emiſſi id perferebant in Iberiam
„ in Alanos, Suſanorum nationi, barbaris vltra Caucaſum habitanti-
PAG.112. bus, quique vltra hos, & his ipſis adhuc ſunt vlteriores, & ad omnes,
» ſi obiri potuiſſent, orbis terrarum extremitates mittere non deſti-
» tiſſet. Nuntij ſumma hæc erat: Romani imbelles, & à barbaris ſu-
» perantur. Atque his quidem in rebus ſtudium ille ſuum collocabat,
» non ſolùm vt vniuerſam Romanorũ nationẽ contumeliâ afficeret,
» (tametſi etiam hoc graue eſſet, & valdè manifeſtum hoſtilis animi
» argumentum) aliud verò quiddam longè maius hoc ſuberat in quo
» præcipuè laborabat & machinabatur: Opinionem enim quæ de ma-
» ximo Imperatore omnium barbarorum animos occuparat, quòd
» nimirum potentiſſimus eſſet innumeriſque trophæis clarus, infrin-
» gendam ſibi ex parte putabat, vt ſic illos, terrore admirationeque
» Romani nominis antea captos, audentiores confidentioreſq; red-
» deret. Num igitur hoſtis qui talia facit iure vocetur, an potiùs
» amicus & beneuolus, & rex, & confœderatus, aut quibuſcunque
» eum accuſatores titulis ornant? tametſi vt vtriſque communiter
» hoc detur, non aliter diſcernendus eſt amicus ab hoſte, quàm ex
" sola, secundum incidentium rerum eventus, aut bona fortassis solo
" aut mala animi affectione. [signature]

ſolo incidentium rerum euentu, & ex bona fortaſſis aut malâ animi affectione. Cùm itaq. probatū ſit etiā nunc, quòd Gubazes nobis victoria potitis dolebat; ſi quid verò ſiniſtri noſtrâ culpâ eueniſſet, gaudebat: quid igitur Romanis legibus occlamant barbari, ex quarum præſcripto punire ſolemus, aut ſi res ita poſtulet etiam è medio tollere, qui Reip. ſtatum turbarent ex parte & labefactarent. At, ſi videtur, ſigna atque indicia probationeſque ex rebus veriſimilibus petitas omittamus; ſolam verò rerum ipſarum experientiam conſideremus, quónam illa nos agens ferat. Occupabatur à Perſis propugnaculum Onoguris, ex ditione Archæopoli circumiectâ ademptum, eratque dedecus intolerandum, hoſtium exercitum intra muros noſtris in locis validè conſediſſe. Vicerat hæc ſententia inter præfectos militiæ, vt in eos cum toto exercitu moueremus, vtque ſubmoueremus & propulſaremus id quod nobis quàm maximè infeſtum inſidioſumq. erat. Erat nobis planè opus etiam Colchico exercitu, vt non ſolum illi tanquam locorum periti plus aliquid quàm eorum imperiti conſiliis ſuis iuuarent, ſed vt bellantibus nobis aduerſus armatos, munitiſſimoque loco inſidentes, & aduerſus eos qui ex Muchiriſide veriſimiliter venturi videbantur, copias vireſque ſuas coniungerent. Quid itaque hiſce in rebus præfectis exercitus faciendum erat? Rogandus vti videtur erat dux nationis, & auxilium ab eo poſcendum, æquitate petitionis ei demonſtratâ. Rogarunt itaque & demonſtrarunt. Ille verò, veluti regem quendam ſe reuerà eſſe ſibi perſuadens, & perinde ac ſi ipſi licitum eſſet pro ſuo arbitratu viuere, ne adeſſe quidem nobis nedum aduerſus propugnaculi illius expugnationem copias ſuas coniungere voluit. Sed neque excuſationes quidem vllas, etiamſi parùm idoneas ac decoras, ſpetioſum tamen aliquem recuſationis ſuæ prætextum habentes, cominiſcebatur; ſed potius grauiter faſtuoſiuſque quàm mercenarium ſubditum decebat poſtulata reiiciebat. Adhæc, in ſuo aduerſus præfectos odio perſiſtens, hoſtiliter in ipſos erat cōtumelioſus;# fortitudinem id eſſe, regeſque decere, cenſens. Dicebat enim apertè eos in iis quæ iam accuratè tractata erant, impudenter ſe geſſiſſe. Erat ne tum diutius cunctandum, aut maiores probationes exſpectandæ, aut Imperatoriæ literæ oſtendendæ quibus mandabatur vt Byzantium iret, cùm ne ad breuiſſimum quidem iter intra noſtram regionem ſe accingere vellet? Et quo pacto fieri poterat, ſi illum vſque adeò nobis infenſum Byzantium mittere aggreſſi fuiſſemus, quin infinitas turbas multaſque cædes inteſtinas concitaſſemus? quin etiam apertæ defectioni & Perſarum

PAG 113.

O 2 irru-

f. id eſſe, quin et reges decere censens, aperte de iis quae iam accurate tractata erant impudenter loqui. idem, et graeca supra, pag. 113. [illegible] quod verius credo; censens, palam impudenter criminationes occultis machinationibus ostendere. vide tamen notam [illegible] ad pag. 113, [illegible]

irruptioni anſam præbuiſſemus? cùm vniuerſa hæc natio mirum in modum ſit contumax & rebellis & ſeditionis valde ſtudioſa, quòd videlicet barbaricum in morem ad immutandum ſtatum rerum naturaliter ſit propenſa; quum præcipuè in propinquo eſſent habituri qui ipſos tuendos ſuſciperent. Nos itaque principe ſeditionis interfecto tantarum calamitatum examen iam præſens atque ſuppullulans hoc tandem modo facillimè compreſſimus, adeò vt nunc non credatur apertè, an in vniuerſum aliquid etiam futurum fuerit. Deſinant ergo nunc, ô Iudex, epiſtolam proferre, neque nos damnent quòd earum mandatum ſecuti non ſimus. Cui enim non fuerit manifeſtum, id quod literis illis perſcribebatur, oportere illum Byzantium ire, tentandi tantum explorandiq. cauſsâ factum fuiſſe, an ſua ſponte æquis mandatis eſſet obtemperaturus, iiſque ſe iure accommodaturus? Cùm itaque nobis ipſius animi peruicacia & proteruia facilè eſſet cognita, quum id quod minus erat detrectaret, quo pacto ad id quod maius erat eum incitare oportebat, & non potius ſtatim ad extrema remedia venire, ad quæ multis vrgentibus malis neceſſariò perueniмus? Qui enim oportunæ occaſionis momentum neglexerit, neque ſtatim rei gerendæ facultatem arripuerit, fruſtra deinde præterlapſam occaſionem reuocabit. Reliquum igitur erat fortaſſis, vt accuſatores aiunt, litem quandam mouere Gubazi, & nugatoriam in iudicio contentionem excitare, rerumque ſecuritati verborum ampullas præferre. At non permittebant hoc, ô miſeri, Perſæ iam præſentes, reque ipsâ imminentes, & ad vniuerſam Colchorum regionem huius conſilio atque ope

PAG.114. inuadendam parati. Quum verò omnino demonſtratus ſit Gubazes hoſtis pariter & proditor, animoq. ad tyrannicas ſpes elato, quid intereſſe putant Colchi ſiue à nobis ſiue ab aliis ſit interfectus? Neque enim ducibus tantum, aut alioquin iis qui maximâ potentiâ valent, bona mens innaſci atque adhæreſcere ſolet, ſed cuiuis omnino volenti liberum conueniensque eſt, pro Republicâ in quâ locum aliquem obtinet laborare, & ad cõmune bonum præſtandum omnibus viribus adniti. Quocirca tametſi execrabiles illorum iudicio & deteſtandi cenſeamur; fideliſſimi tamen Imperatori ſumus & Romanorum ſtudioſi, & inſidias ſtruere tentantibus infeſti. Si quid verò etiam amplius dicendum eſt, ita tibi planè perſuade ô iudex, rectum æquiſſimumque nos facinus peroportunè auſos fuiſſe, neque id abſque Martini voluntate patratum. His ita peroratis, Athanaſius, initiò quidem nihilo minus Ruſtici dictis aurem accommodabat; conſultatione verò diſceptationeque bis eâ de re habita,

habita, cùm ipſe omnia accuratiùs expendiſſet atque inueſtigaſſet, viſum ei eſt nullam à Gubaze proditionem aut tyrannidem apertam tentatam fuiſſe, ac proinde cædem iniquè nefarieq́ue perpetratam: adeò vt quod copias ſuas ad oppugnandam Onogurin cum eis coniungere recuſauerit; non ipſius ad Medos defectio in causâ fuerit, ſed quòd præfectis exercitus infenſior eſſet, quòd illorum vecordiâ & negligentiâ propugnaculum illud eſſet amiſſum. Quibus rebus omnibus à iudice cognitis, de Martino quod dictum fuerat, etiam ipſum conſciũ fuiſſe participemq; horũ conſiliorum, ad Imperatorem referendum cenſuit. De hiſce verò, vtpote apertè cædem ab ſe perpetratam faſſis, ex ſcripto ſententiam tulit, quâ mandauit, vt quamprimũ interficerẽtur, & gladio iudiciali ſubmiſſi capite truncarentur. Atque hi quidem mulis inſidentes, & per publicas vias circumuecti maximo Colchis ſpectaculo terroriq́ futuri videbantur. Percellebantur enim voce præconis altũ horrendumq; in modũ proclamantis, & monẽtis Leges vereri, & nefariis cædibus abſtinere. Poſtquã verò hi capitibus fuerunt truncati, ad commiſerationem verſi omnem animorũ offenſionem depoſuerunt, atque ita conuentus iudiciarius ſolutus; Colchi verò in ſuâ erga Romanos fide ac beneuolentiâ acerrimè perſtiterunt. His ita peractis, Romanorum copiæ per vrbes & caſtella diuiſæ hybernarunt, prout cuique mandatum erat. Interea viri quidam præcipuæ inter Miſimianos potentiæ in Iberiam ad Nachoraganum quum perueniſſent, omnia ei nuntiarunt quæ in Soterichum perpetraſſent; veriſſimam quidem cauſam ſilentio occultantes, dicentes verò, quòd quum à multo tempore Perſarum partes eſſent ſequuti ignominiâ afficerentur & ab ipſis Colchis & à Romanis, atque inter viliſſimos cenſerentur: tandem verò Soterichum ipſum ſuperueniſſe, verbis quidem preſeferentem quòd pecuniam ſociis diſtribuere vellet, re autem ipsâ quæ ad perniciem euerſionemq. totius gentis pertinebant molientem. Quum itaque oporteret nos (dicebant oratores) vel funditus perire, vel præueniendo Romanos calidi fortaſſis ac præcipitis facti opinionem apud nõnullos incurrere, eoque nomine malè audire, vetus tamen noſtrum viuendi ius retinere, & de rebus noſtris prout conſultiſſimum viſum fuerit ſtatuere: potiora & humanis moribus conuenientiora elegimus, de conuiciis & criminationibus parum ſolliciti, præcipuam verò ſalutis curam gerentes. Nam & Soterichum interfecimus, quiq́ue cum eo ad hoc venerãt, vt illorũ quidem iniuriam vindicaremus, firmiſſimo verò hoc ipſo facto beneuolentiæ ſtudiiq́ue erga Perſas argumento edito, glorio-

Sententia capitalis in Gubazis interfectores lata.

Supplicij capitalis apud Romanos forma.

PAG. 115.

Miſimiani ad Perſas deficiunt.

ſiùs

ſiùs deſciſcamus. Quum verò ob hæc omnia, ac præcipuè ob defectionem ad Perſas, nequaquam deſituri ſint Romani id moleſtè ferre, ſed quàm citiſſimè nos ſint inuaſuri, & vniuerſos quantum fieri ab ipſis poterit deleturi; tui officij eſt, ô Præfecte, nos benignè excipere ac propugnare, & pro regionis vt propriæ deinceps & ſubditæ ſalute excubare, neque negligere de interitu periclitantem gentem non paruam neque obſcuram, ſed quæ maximam vtilitatem Perſarum imperio adferre poſſit. Nam & rei bellicæ peritos nos facilè comperietis, & fortiſſimè ſocietate vobiſcum initâ præliantes; eritque vobis locus ipſe in vlteriore Colchorum regione ſitus tuta belli ſedes, irruptionibus faciendis peridonea, ac veluti propugnaculum aduerſus hoſtes. Hæc quum audiſſet Nachoragan, libentiſſimè eos excepit, & defectionis conſilium laudauit, alacreſque abire iuſſit, vt Perſica auxilia oportunè habituros. Oratores itaque ad ſuos reuerſi quum ſingula renuntiaſſent, maximâ ſpe gentem repleuerunt. Ineunte autem vere, ſtatim Romanorum præfecti in vnum coacti exercitum in Miſimianos mittendum ſtatuerunt. Ac Buzes quidem & Iuſtinus apud Inſulam manere ſunt iuſſi, præſidio locis illis futuri, omniaque diligenter curaturi; miſſa verò ſunt ad bellum peditum ſimul & equitum milia quatuor, inter quos & alij erant maximi nominis viri, & Maxentius ac Theodorus Zanicarum copiarum dux, vt iam ſæpe dixi; bellicoſi ambo, & ordinum duces. Atque hi quidem expeditionem aggreſſi ſunt. Videbatur autem non multò pòſt etiam Martinus ipſis adiungendus, vt ductor futurus. Ne verò vel ad breue aliquod tempus duce deſtituerentur, imperium totius exercitus, quamdiu per ſubditorum regionem iter facerent, ad Barazem Armenium & Pharſantem Colchum eſt delatum, qui neque bellicâ virtute neque aliâ dignitate omnibus ſociis præſtabant, imò verò nonnullis erant inferiores. Nam Barazes inter turmarios cenſebatur; alter verò in aulâ agmina regis Colchorum ductabat, Magiſter dignitati eſt nomen; vſitatum enim hoc eſt eius loci barbaris. atqui non tantum aut prudentiæ aut confidentiæ hiſce inerat, vt audacter etiam Romano exercitui imperarent. Hic itaque exercitus æſtate iam vigente in Apſiliorum regionem venerat; volentibuſque ipſis vlterius progredi, impedimento fuit Perſicum agmen eodem loci collectum. Cognito enim Romanorum apparatu, quodque in Miſimianos mouerant, motis ex Iberiâ, & caſtellis quæ circa Muchiriſidem ſunt, caſtris, iuerũt etiam hi in illos, præoccupaturi regionem, & pro viribus ſubſidio futuri. Quocirca Romani circa Apſiliorum caſtella commorantes, protrahere

Romanorũ in Miſimianos expeditio.

PAG. 116.

Barazes Armenius & Pharſantes Colchus Rom. duces.

trahere

trahere cunctando rem tentabant, donec meſſis tempus eſſet præterlapſum. Perſis enim ſimul & Miſimianis inſtructâ acie obuiam ire inconſultum imò periculoſiſſimum iudicabant. Sic itaque vterque exercitus conquieuit, neque alteruter ad vlterius procedendum pedem mouit, ſed obſeruabant ſeſe mutuò atque exſpectabant ſi quis prior moueret. Aderant verò Perſis etiam Hunnorum Sabirorum mercenaria auxilia. Eſt enim hæc natio & maxima & populoſiſſima, ſimulq́. & bellorum & rapinæ ſitientiſſima, quæq́ue perpetuò foris externo in ſolo degere amat, ſolius mercedis causâ & prædæ ſpe, modò quidem his, modò illis, nunc alteri alicui ſeſe in belli & periculorum ſocietatem coniungendo, in contraria ſubinde mutatur. frequenter enim cum Romanis, frequenter verò cum Perſis inter ſeſe bellum gerentibus prœliũ inierunt, & exiguo temporis ſpacio interpoſito modò his modò illis mercenariam ſuam operam locarunt. Nam priore bello aduerſus Perſas pugnarunt, quum multos Dilimnitarum in ſe irruentes nocturno prœlio trucidarunt, quemadmodum ſuprà narraui. quo ſtatim bello confecto, dimiſſi quidem ſunt à Romanis, mercede de quâ inter ipſos conuenerat acceptâ; poſtea autem eos qui antea ipſis fuerant acerrimi hoſtes ſunt ſequuti, ſiue hi ipſi, ſiue alij, Sabiri tamen, & ex ſuâ gente ad ſociale cum Perſis bellum miſſi. Ex his itaque Sabiris viri quingenti in ſtabulo quodam ſubdiuo longiuſculè à reliquo exercitu diſſito conſederant; quod quidem quum Maxentius & Theodorus plenè cognouiſſent, quodq́ue ibi poſitis armis negligenter viuerent, confeſtim in eos trecentos equites duxerunt. Muro itaque in orbem circumſeſſo (neque enim ille valdè erat altus, ſed ita tantum vt equitis extrà ſtantis facies proſpici poſſet) huic inquã muro appropinquantes, omni ex parte barbaros iaculis, ſaxis, ſagittis, & quouis alio telorum genere feriebant. Tum hi, plures eſſe hoſtes quàm reuerà erant ſuſpicati, ſimulq́ue inopinato rei perculſi, nec de tuendo ſe admodùm cogitabant, neque effugio locus patebat, quòd muro eſſent circumuallati. Ibi ergo alij omnes paſſim cæſi ſunt; ſoli verò XL viri quũ mirificè manibus pedibuſq́. in ſummum murum conſcendiſſent, in diuerſam partem delapſi, in proximæ ſyluæ denſitate delituerunt; quos tamen Romani inueſtigare nõ deſtiterunt. Hæc ſimulatque Perſis fuerunt nuntiata, cõfeſtim illi turmas equitum in eos mittunt, duo virorum milia acie bene inſtructâ. Romani verò, cedentes multitudini, & veluti contenti præterito facinore, curſim ſeſe receperunt, & in propugnaculum vnde venerant refugientes in tuto ſe continuerunr; præclaro quidem facto gloriabundi,

Sabiri mercenarij.

PAG. 117.

Sabiri cæſi.

bundi,

bundi, Maxentij tantum vicem dolentes. Erat enim is à quodam barbarorum qui in ſyluam ſe abdiderant grauiſſimè vulneratus; adeò vt lecticâ elatus præter omnem ſpem ſeruatus fuerit. Statim enim atque ictus fuerat, confeſtim aſſeclæ eo ſublato quàm citiſſimè ſe inde abripuerũt, priuſquam vniuerſi hoſtes irruerent. Quum verò venirent impetumque facerent, tum Romani ad aliam quandam viam fugientes; & in ſe eos qui inſequebantur attrahentes, locum illi dabant vt ægrè tandem in propugnaculum deferretur. Interea Iuſtinus Germani filius vnum è ſuis ducibus Hunnum natione, Elminzur nomine, ex inſulà Rhodopolim mittit cum duobus equitum milibus. Eſt autem hæc Rhodopolis oppidum Colchicum, à Perſis tamen tunc temporis tenebatur, à Mermeroë multo

Rhodopolis captur.
PAG.118.

antè captum, qui etiam Perſicum præſidium in eo collocarat. Hæc verò quopacto geſta fuerint, præteribo, vt à Procopio Rhetore apertè conſcripta. Poſteaquam igitur Elminzur eò peruenit, proſpera quædam iuuit fortuna. Perſarum enim præſidium fortè per id tem-

Rhodopolis vrbs Colchica à Romanis recepta.

pus alibi extra oppidum verſabatur, maximaque oppidanorum pars alius aliò conceſſerat. Nullo itaque negotio ingreſſus, oppido in ſuam poteſtatem redacto, circumiacentem etiam agrum pergraſſatus eſt, & quicquid è Perſicis copiis obuium habuit ad vnum omnes trucidauit; quotquot verò erant indigenæ ac ciues, quum eos ſciret externo metu magis quàm propriâ perfidiâ Perſarum partes ſequutos, vt patriam rurſus ſuam incolerent permiſit; obſidibuſque maioris ſecuritatis causâ acceptis, omnia prout par erat conſtabiliuit. Atque ita Rhodopolis ad priorem ſtatum eſt reducta, & patria inſtituta amplectens, & Romanorum Imperatori ſubdita. Hac igitur æſtate nihil aliud geſtum eſt memoratu dignum. Brumà verò inualeſcente, Perſæ quidem ſtatim ſolutis caſtris Cotæſium & Iberiam verſus ſeſe receperunt, animo ibi hybernandi, auxilio

Perſæ hyeme expeditiones non ſuſcipiunt.

Miſimianis ferendo longum dicentes vale. Neque enim patriis ipſorum inſtitutis ac moribus eſt receptum, per hyemem foris longinquas laborioſaſquè expeditiones ſuſcipere. Romani verò ab inſidentibus itinera Perſis iam liberi, priorem ſuam in Miſimianos

Tibelium propugnaculum.

expeditionem ſunt proſecuti. Quum verò ad præſidium Tibelium ita dictum veniſſent (quod quidem Miſimianorum regionem ab Apſiliis diſterminat,) áduenit Martinus, vt reliquas copias ductaret, & vniuerſum exercitum ordinaret. Sed grauis quidam morbus ſuperueniens conſilium ipſius turbauit atque interrupit. Atque ipſe quidem ibi manſit, tanquam paulò pòſt in Colchicam regionem eiuſque caſtella rediturus; exercitus verò nihilominus vlterius

progreſ-

progreſſus eſt, ſub prioribus iterum ducibus ducti. Primùm quidem igitur tentandos eſſe Miſimianorum animos cenſuerunt, an fortè libentes ad ſaniora conſilia conuerterentur, agnitiſque ſuis principibus, pœnitudine tandem ſuorum delictorum ducerentur, & ſe ipſos Romanis dederent, pecuniamq́ue omnem quam Soterricho eripuerant reſtituerent. Delectos itaque ex Apſiliorum gente ſpectabiles viros, oratores eò mittunt. Miſimiani verò tantùm aberat vt crudelitatem remitterent, aut nouis officiis præteriti facti abſurditatem emendarēt, quin potius nefarij & piaculares fanaticique homines & quoduis aliud conuitium quod indignatio cuipiam ſuggerat audire digni, reiecto proculcatoq́ue communi omnium hominum iure, oratores confeſtim trucidarunt, quum tamen Abſilij eſſent, eiuſdem cum ipſis inſtituti, & cōtermini, quique eorum de quibus illi Romanos pariter & Soterichum inſimulabant neutiquam conſcij participéſve fuiſſent, amicam tantùm admonitionem quæq́ue in rem ipſorum futura eſſet citra vllam acerbitatē denuntiantes. Ita vtique à veſaniâ initiò impiiſq́ue factis orſi, iiſdem perpetuò facinoribus inſiſtebant, imò verò multo etiam ſceleratioribus. Quum enim ſcirent Perſas abiiſſe, neque vt conuenerat auxilio venturos, locorum tamen difficultate freti, & quòd ſperarent Romanos nunquam eam tranſituros & ſuperaturos, atrociora perpetrarunt. Eſt enim mons quidam regioni obiectus, non quidem admodum altus neque valde in ſublime tendens, accliuis tamen vehementer atque arduus, & præruptis petris vtrobique denſus. In medio anguſta quædam parumq́ue trita via ſe oſtendit, quæq́ue ne vni quidem viro intrepidè eunti facilis acceſſu ſit & peruia, adeò vt ſi quis vertici montis inſiſtens accedentes aditu prohibeat, hoſtes nunquam eum tranſire queant, ne ſi infinita quidem ſit multitudo, neque ſi leues atque expediti omnes ſint, quales eſſe Iſauros ferunt. Hoc itaque loco freti, ad ſummam væſaniam ſunt conuerſi. At Romani execrabili Miſimianorum facto ipſis nuntiato, ingentem ex eo indignationem conceperunt. Cunctantibus interea barbaris, quum nondum præſidium monti impoſuiſſent, anteuertentes eos Romani ſumma iuga occupant, nemineq́ue obſiſtente ea ſuperantes, omnes ſtatim in planiores equiſq́ue peruios campos effunduntur. Miſimiani verò eâ ſpe fruſtrati, confeſtim plurimis & ſuperuacaneis ipſorum propugnaculis incenſis, quòd nimirum omnibus tuendis pares non eſſent, in vnum quoddam ſolum quod munitiſſimum ipſis videbatur omnes ſe receperunt, Zachar id ab antiquo nominatur; Ferreum autem id ipſum quod firmiſſimum ſit atque

Legati ad Miſimianos. PAG. 119.

Legati Romanorum trucidati.

Zachar, Ferreũ propugnaculũ dictum.

P inexpu-

inexpugnabile cognominant. Paucis verò quibuſdam Romanis, & non pluribus quàm quadraginta equitibus ſimul congregatis (erant autem non è multis, ſed eximij inprimis, & agminũ duces) hos inquam ſeparatim à reliquo exercitu procedentes, inuadunt Miſimiani viri ſexcenti pedites pariter atque equites, rati ſe omnes multitudine circunuentos facilè cæſuros.

PAG. 120. *Ars militaris.*

Hi verò rei bellicæ peritiâ in collem quendam curſu delati fortiter ſtrenueque rem gerebant, fuitque dudum acris inter eos dubiaque pugna; illis quidem in orbem Romanos cingere conantibus, Romanis autem modò confertim in eos proſilientibus, adeò vt vniuerſam hoſtium aciem conuellerent ac perturbarent; modò retrocedentibus & in tutum ſeſe recipientibus. Interea, dum reliquæ Romanorum copiæ eminus ex editiore quodam monte ſe oſtendunt, Barbari inſidias & dolum rem eſſe ſuſpicantes, concitatiſſimè ſtatim fugerunt. At Romanorum exercitus (iam enim vniuerſi inter ſe permiſti erant) hoſtium tergis acriter inſiſtebant, donec quamplurimos eorum interfecerunt; adeò vt ex tanto numero ſoli octoginta viri in Ferreum illud propugnaculum ſalui redierint. quod quidem propugnaculum ſi eodem impetu inuaſiſſent Romani, perculſis hac recenti clade Barbaris, non dubitarim quin primo inſultu vniuerſi capi potuiſſent, eoque ipſo die bellum finem habuiſſet.

Autoritas ducis quantum in bello iuuet.

Nunc verò quòd celebriore aliquo præfecto eſſent deſtituti, quique poteſtate prudentiaque excelleret; ſed omnes propemodum inter ſe eſſent pares, & mutua conſilia improbando contrariaque mandando certarent, & qualia quiſque dixiſſet talia audiret, imperfectæ eorum actiones neque admodum dignæ laude fuerunt. Quum enim in diuerſas eſſent ſententias ſecti, atque alij quidem hanc alij aliam quandam probarent, nihil eorum quæ conſulebantur peragebatur; ſed vnuſquiſque, ægrè ferens ſuam ſententiam non valuiſſe, negligentius ſegniuſque ad rem gerendam accedebat, & ſiniſtris euentibus magis gaudebat, vt in poſterum gloriari liberiuſque ſeipſum apud ſuos iactare nullamque aliam ſiniſtri euentus cauſam fuiſſe demonſtrare poſſet, quàm quòd priuatum ſuum conſilium ſequuti non eſſent.

Imperitia rei militaris.

Hoc in ſtatu quum res eſſent, remotius nonnihil ab hoſtibus quàm vt in obſidione caſtrametati ſunt. præterea neque ſub diluculum euntes quales opus erat inſultus faciebant; ſed ignauiâ vecordiaque victi, res ſerias maximeque oportunas pro acceſſoriis & ſuperuacaneis cenſebant; ſerius quidem quàm oportebat in hoſtes impetum facientes, maturius verò quàm expediebat ſeſe recipientes. Hæc quum cognouiſſet Martinus, emittit quàm citiſſimè ad ipſos qui vniuer-

vniuerſis imperaturus & dux futurus eſſet, virum Cappadocem quidem natione, dignitate verò prætoriâ iam à multo tempore clarum; cui nomen quidem erat Ioannes, vulgare autem cognomen Dacnas. miſſus verò erat ad Colchos non multò antè ab Imperatore, Ruſtici habens mandatum, vt ſingula quæ gererentur accuratè renuntiaret, & milites quorum fortitudo eminuiſſet regalibus donis proſequeretur. Hic itaque Ioannes quum ad Miſimianos perueniſſet, & iam Romanorum exercitui præeſſet; confeſtim omnibus copiis propugnaculo admotis obſidione illud cingere nitebatur, ſimulque eos qui extra degebant inuadere, omniaque obturbare. Domus enim plurimæ muri ambitu non concludebantur, ſed in ſcopuloſo quodã loco propè exporrecto, in quo præcipitia & abruptæ petræ in longum tendentes difficilia acceſſu tranſituque exteris & inſuetis omnia efficiebant. Incolæ verò, peritiâ locorum, ex anguſtiſſimâ quadam & tectâ viâ, ægrè quidem etiam ipſi & laborioſè, deſcendunt tamen ſi quando opus fuerit, rurſuſque ſurſum repunt. Ad radicem verò montis, in humili & plano ſolo fontes potabilis aquæ ſcaturiunt, vnde incolæ aquam petunt. Tum itaque temporis (obſeruabant enim eos Romani, & ex parte prohibebant) Barbari noctu deſcendentes aquam hauriebant. Iſaurus autem quidam Illus nomine, qui eâ in parte ſtationem habebat, conſpicatus multos Miſimianos qui multa nocte eum in locũ deſcenderant, ipſe tectus taciteſque ſuo loco manſit, & permiſit; ſimulatque verò illi hydriis repletis receſſerunt, Iſaurus clam eos ſubſequitur, ſimulque aſcendit donec in ſummum veniſſet, & loci ſitum quantum in tenebris fieri poterat optimè contemplatus eſt, quodque non plures quàm octo viri eſſent collocati ad obſeruandum tuendumque aſcenſum. His inquam omnibus cognitis, ſtatim deſcendit, & præfecto ſingula exponit. qui quidem magnopere eo nuncio eſt gauiſus, & nocte proximè ſequente delectos centum fortes ac ſtrenuos viros ad aditum illum miſit, qui ſpecularentur locum, impetumque quando res ita ferret facerent. Mandauit autem iis vt quum iam certiſſimè conſcendiſſent tubâ ſignum darent, vt etiam reliquo exercitu in murum irruente hoſtes vtrinque perturbarentur. Illus itaque præcedens ducebat viros ad aditum iam ſibi exploratum. Sequutus verò ſtatim eſt Ziper Marcellini ſatelles, & ab illo Dabragaſus, & poſt illum Theodorus Zanorum dux, atque ita deinceps omnes ſeriatim ſeſe mutuò ſequebantur. Cùm autem iam ad ipſum medium ventum eſſet, apertè admodum conſpicati ſunt qui priores erant excubitorum ignem accenſum, & ipſos quàm

Ioannes Dacnas Cappadox. Rom. dux.

PAG. 121.

Illus Iſaurus.

PAG. 122.

proximè decumbentes; è quibus, ſeptem quidem apertè dormiebant & ſtertentes iacebant; vnus autem ſolus cubito innixus, vigilanti ſimilis, captus erat tamen etiam ipſe ſomno, capiteque erat prægrauato, neque adhuc ſatis apparebat quonam euaſurus eſſet, nutans frequenter capite rurſuſque id ſuccutiens. Interea Leontius Dabragaſi filius ad cœnum quoddam lubricum lapſus, toto corpore procidit & deorſum eſt delatus, ſimulque ſcutum diffregit. Sonitu verò vti par eſt ingenti excitato, excubitores omnes perterriti proſilierunt, ſtratiſque inſidentes & enſes ſtringebant & colla in omnem partem verſantes deſpiciebant; neque tamen coniicere poterant quid rei eſſet. Nam vt ſplendor ignis ipſorum oculos perſtrinxerat, in tenebris conſtitutos cernere non poterant, & ſonitus ipſis dormientibus allapſus non admodum manifeſtus erat neque diſtinctus, neque qui armorum ſolo alliſorum fragorem apertè proderet. Romani verò accuratiſſimè omnia obſeruabant. Quocirca greſſu inhibito quieti tacitique manſerunt veluti terræ radicibus affixi, & neque vocis vllum murmur audiebatur, & pedes ne tantillum quidem mouebant, ſed ita vti erant fixi immotique ſtabant, ſiue acutam aliquam petram ſiue fruticem premerent. Niſi enim ita rem inſtituiſſent, ſenſuſque aliquis eorum quæ fiebant ad excubitores perueniſſet, illi omnino ingentẽ aliquam petram deturbaſſent, quæ in decliue prouoluta facilè omnes qui ſurſum nitebantur colliſiſſet. Idcirco Romani taciti immotique ſtabant; adeò vt ne ſpiritum quidem emitterent, ſed eum in pectore conditum premerent. Et certè miror ac laudo optimum ipſorum ordinem, quòd omnes ſimul veluti ex pacto vno temporis momento id quod ex re futurum eſſet collimantes, in ordine perſtiterint, & in animis ſuis cogitarint quæ proloqui tempus non patiebatur. Barbari verò, quum nihil incommodi aut periculi animaduerterent, rurſus ad id quod amicum erat ſe conuertunt, ſuauiſſimè dormientes. Tum itaque Romani, illos ita in ſomnum effuſos adorti, trucidant cum alios tum etiam illum ſemiuigilem, vt aliquis ipſum per iocum appellauerit; ac deinceps intrepidè progredientes per vicos domuum diffuſi ſunt, ſimulque tuba claſſicum cecinit; quo exaudito Miſimiani nouitate rei ſunt perculſi; quo verò in ſtatu res eſſent neſcientes, excitati tamen inter ſeſe coire nitebantur, & alios aliunde

PAG. 123. proſilientes congregare. At Romani in ipſis veſtibulis occurrentes, & quodammodo enſibus ipſos excipientes ingentem ſtragem ediderunt. Alij enim iam egreſſi ſtatim interficiebantur, & mox alij, rurſumque alij atque alij; neque vlla erat cædis remiſſio, omnibus

vrgenti-

Romanorũ in fœminas & pueros crudelitas.

vrgentibus. Iam verò etiam multæ fœminæ ſtratis effuſæ cum magno eiulatu foras confluebant. Sed neque ab his abſtinebant Romani irâ abrepti, ſed crudeliſſimè etiam hæ trucidatæ virorum ſceleratam proteruiam luebant. Vna autem ex elegantioribus accenſam facem manu geſtans, valdè conſpicuè incedebat. Sed etiam hæc haſtâ ventrem transfoſſa miſerrimè periit. Romanorum verò quidam arreptâ face ignem domibus immiſit; quæ vt erant è lignis & ſtramentis confectæ citiſſimè conflagrarunt; & flamma adeò altè ſublata eſt, vt & Apſiliorum genti aliiſque remotioribus quæ gerebantur nuntiaret. Tum quidem & multò atrocius Barbari paſſim peribant. Qui enim domi manſerant concremabantur, vel ædibus obruebantur; qui verò è domibus proruebant, iis paratior ab enſibus interitus imminebat. Multi verò pueri vagientes ſuaſque matres inclamantes rapiebantur; atque ex his quidem alij petris crudeliter illiſi dilaniabantur, alij verò veluti per ludum in altum eiecti, ac deinde pondere deorſum delati erectiſque haſtis excepti, in ſublimi transfigebantur. Et certè Romani non abs re aduerſus Miſimianos adeò ingentem indignationem conceperant, cum ob Soterichi cædem, tum ob ſceleratum in Oratores facinus; quum tamen æquum nõ eſſet in ipſos etiam recens editos infantes quique eorum quæ parentes ipſorum perpetrarant neutiquam erant conſcij vſqueadeo fœdè ſæuire; ita eis factum hoc non impunè abiit.

Vindicta diuina.

Nocte enim totâ in hiſce malis tranſactâ, quum iam totus ille tractus vaſtatus videretur, tũ verò ex Miſimianis viri quingenti optimè armati præſidio egreſſi, ſub ipſum diluculum Romanos inuadunt nullas aut exiguas excubias agentes, quòd putarent ſe pleniſſimâ victoriâ potitos; & plurimos quidem cædunt, omnes verò in fugam vertunt, violenter expellentes; illi verò turbulentè in præceps acti, frequentibuſque & variis vulneribus pleni in caſtra ſunt reuerſi, & telis hoſtium icti, & quòd frequenter in petras offendiſſent tibiis grauiter ſauciatis. adeò vt eis denuò in ſcopulum illum ſurreptandi animus non eſſet, ſed murum potius quâ parte oportunior oppugnationi videretur adoriendi, ſimulque foſſam opplendi. Quocirca domunculis quibuſdam & tuguriis propius ſtructis è tuto murum oppugnabant, machinis pariter vtentes & iaculatione, & alio quouis modo grauiſſimam iis qui intus erant intolerabilemque obſidionem efficientes. Barbari verò vehementer laborabant grauiterque premebantur; nondum tamen ſeſe tueri deſiſtebant. Iam enim nonnulli teſtudinem portantes, ad Romanorum munitiones ſe conferebant, tanquam omnia demolituri. Priuſquam verò appropin-

PAG. 124.

propinquarent atque obtegerentur, Suarunas quidam nomine, vir

Suarunas Sclauus.

Sclauus, haſtam iacit in eum qui minus tectus erat, & ferit letaliter; quo collapſo, ſtatim excuſſa eſt teſtudo, inuerſaque corruit; atque ita reſupinato eius ſinu & capacitate, detecti ſunt nudatique viri, quos Romani facilè iaculis petentes interfecerunt. Vnus autem ex iis fugâ euaſerat, & iam propius ad præſidiũ venerat, portulamque ingrediebatur; ſed tum frequentibus ſagittis ictus interiit, ibique corruens in limine iacebat, exiguâ quidem aliquâ corporis parte foris relictâ, maiore verò ſui parte introrſum porrectus. Id verò conſpicati Miſimiani, & infauſtum ac triſte de futuris omen eſſe interpretati, & alioqui deſperantes etiam laboribus, & redeundi in gratiam cum Romanis cupidi, præcipuè quòd neque ipſis auxilia à Perſis prout conuenerat veniſſent: hæc inquam ſecum reputantes, ſuaſque vires perpendentes, quòd Romanis impares eſſent, neque diutius bellum ſuſtinere poſſent, tum denum ægrè ad ſaniorem mentem redeuntes confeſtim oratores ad Ioannem miſerunt, precatum ne ſe ad internecionem perderet, neque funditus exſtirparet gentem iam ab antiquo Romanis ſubditam, & in religione cum ipſis conuenientem, quæque quamplurimis iniuriis prouocata tandem ad rependendas illas acceſſerit; atque hoc quidem barbarâ quadam amentiâ. commiſeratione tamen veniaque ſe non prorſus indignos dicebant, qui adeò iam atrocia mala eſſent perpeſſi, adeoque graues pœnas luiſſent; vtpote circuniectis præſidio habitationibus incendio abſumtis, & virorum ætate florentium non minus quinque milibus interfectis, fœminis verò multò pluribus, & pueris adhuc pluribus: adeò vt parum abſit quin vniuerſa Miſimianorum gens ſit deleta. Ioannes verò libentiſſimè ſupplices preces admiſit, partim ne diutius in loco deſerto & præalgido cum exercitu periclitaretur, partim quòd reuerà iam ſatis pœnarum qui deliquerant dediſſent. Acceptis itaque obſidibus, omnique pecuniâ quam

PAG. 125. Miſimiani rebelles in gratiam cũ Romanis redeunt.

Soterichus ſecum attulerat, aliiſque rebus, & præterea Imperatorio auro (erant verò nummi integri ac probi ad duas myriades, octies mille & octingenti) his inquam omnibus acceptis, multaque prædâ adiectâ, permiſit vt intrepidè rurſus ſua colerent, & priſtinum viuendi genus inſtaurarent. Ipſe verò in Colchicam regionem eſt reuerſus, inclytum glorioſumque exercitum reducens, ſolis XXX

Martinus præfecturâ ſubmotus.

viris deſideratis. Poſt hæc Imperator Iuſtinianus Martinum præfecturâ in vniuerſum ſubmouit, inque eius locum Iuſtinum Germani filium ſuffecit, qui omnibus per Colchicam regionem & Armeniam legionibus cum plenâ abſolutaque poteſtate præeſſet.

Neque

Neque enim ipſi etiam antea valde gratum erat, Martinum primas obtinere omnibuſq́. imperare, quippe qui fraudis in Gubazen ſtructæ non minima pars fuerat; mentem tamen ſuam tegebat, conſiliumque occultabat ad tempus; nequaquam concitandum aut immutandum principatum eſſe ratus, rebus adhuc eo loci perturbatis, præcipuè cùm gratioſus apud exercitum eſſet Martinus, cum ob rei bellicæ peritiam, tum quòd opportunè ſingula ordinaret. quæ quidem res ſaluti ei vt arbitror fuit; nam alioquin etiam ipſi cum Ioanne & Ruſtico moriendum fuiſſet. Nunc verò reuerentiâ quadam victoriarum & prudentiæ quâ in quouis diſcrimine adeundo vtebatur, de ſummo iure nonnihil detrahens, legiſq́ue rigiditatem auſteritatemq́ue temperans atque edulcans, crimen quidem ei remiſit, imperare autem non permiſit, ſed priuatam vitam agere iuſſit, ſufficere ratus ſi ipſum ignominiâ afficeret, etiam ſi tanti ſceleris particeps fuiſſet. Quum itaque Perſæ quieſcerent, ſtatuſq́ue rerum induciis eſſet ſimilis; hunc quidem ſubmouit, Iuſtino verò arctiſſimâ propinquitate generis ſibi coniuncto, & alioquin maximi per id tempus nominis, Byzantium ad ſe euocato, vniuerſum imperium detulit, rurſuſq́ue ad Colchos miſit, omnia deinceps moderaturum. Erat autem quidam in turbâ ipſum ſequente Ioannes nomine Afer, vir obſcurus quidem initio & pauperrimus, adeo vt victus quærendi causâ alteri cuipiam mercenariam ſuam operam locaret, & ſatellites ſectaretur, & miniſtrorum labores ſubiret, non multò autem pòſt ad ſummas opes & faſtum elatus. Quamplurimas enim technas commentaq́ue quum excogitaſſet, innoteſcit breui pòſt tempore Iuſtino, nequiſſimus alioqui exiſtens & verſutiſſimus, quiq́ue nullum planè iniquum improbumq́ue factum quæſtus causâ recuſaret. Is certam quandam auri ſummam à præfecto petit, ſpondens ſi eam auferret, & ipſi qui eam daret in quantum vellet tempus cõmeatum cõmodè ſuppeditaturũ, & præterea quidquid ipſi aderat famulorum & ſeruorum, quotquot etiam erant domeſtici & miniſtri ac ſatellites, omnes hos neceſſario victu repleturum. Atque hæc quidem faciens, promittebat ſe non ſolum aurum vniuerſum redditurum, & repoſiturum quantum accepiſſet integrum neque imminutum, vt mutuò datum, ſed & aliud vſuræ nomine ſuperadditurum. Et videbatur quidem multis inanis quædam iactantia, & ænigmati affine dictum. Iuſtinus verò, quũ oportuiſſet eum offendi Afri illius ineptijs, ſcientem quòd promiſſa præſtare non poſſet, niſi iniuſta & violenta opera exercens, & illegitimis quibuſdam negotiationibus omnes quibuſcum ei res eſſet perderet,

Iuſtinus Germani F. in locum Martini ſuffectus.

Ioannis Afri impoſtura.

PAG. 12

deret, ſermones illius admiſit, auroque ei numerato permittit vt de quibus inter ipſos conuenerat faceret quod vellet. Tunc itaque Ioannes pagos Romanorum quotquot in itinere ſiti erant accedens, conuocatis incolis, vbi quidem boum copia non erat, ipſe exercitum iis egere pro concione dicebat. Viginti igitur talenta proferens, Pro hac, inquiebat, ſummâ oportet vos boues tradere, minus non licet; ſed pretium prius accipite, vt mihi quàm citiſſimè omnes boues ſiſtatis. Illis verò precantibus vt remitteret, & iurantibus boues quos haberent arandis ipſorum agris non ſufficere, ſeuerè admodum renuebat ſceleſtus, & graues minas addebat ſi non liceret præfecto exercitus neceſſarium cõmeatum coëmere; adeóque indignabundus rem exaggerabat, donec illi precioſiſſimis ſuis rebus diuenditis, auríque ſummâ quantum fieri poterat maximâ conflatâ, mandatum à nefario illo redimebant. Inde verò rurſum profectus, quum aliò veniſſet vbi camelorum aut mulorum nomen ne auditum quidem erat, ipſe eorum causâ ſe venire clamabat, iiſdemque rurſum verbis vtens, aurum oſtendebat, rurſuſque accepto auro diſcedebat. In hunc ergò modum quũ omnes vicos & pagos obiret, quærens atque exigens quæ non habebant, & neque venderet quicquam vſpiam neque emeret, neque alioqui contractum vllum iniret, pecunias exigebat & corradebat ab iis ad quos nulla planè redibat vtilitas, celerrimeque iam ſors ipſa ſiue caput acceſſione nouâ conduplicabatur. Poſtquam verò ad Colchos peruenit, eadem fecit, & præterea conquiſitis neſcio quâ ratione nauibus onerariis, fructus patrios illius regionis violentiſſimè collegit, multaque viliſſimo precio coëmens in exteras terras exſportabat ac diuendebat. Penuriâ itaque rerum neceſſariarum exercitus premebatur, adeò vt etiam herbæ eſſent vænales. At ſceleſtus ille vænaliciarius & dardanarius ingentem quæſtum faciebat. Ex his itaque opibus pacta Iuſtino perſoluebat, & commeatum ſuppeditans, & priorem auri ſummam cum fœnore reddens. Iuſtinus verò tametſi quid ageretur non ignoraret, frequenterque ad ipſum euntibus hominibus quos iſte erat deprædatus, & ad pedes ipſius cum lamentatione prouolutis, vtque extorſionum remiſſio fieret obſecrantibus, parui tamen lamenta lachrimaſque faciens, citra metũ iniquè partis veſcebatur, gaudebatque & inemptis epulis fruens, & præterea pleniorem grauioremque crumenam reddens. Succeſſu verò temporis graues pœnas erat perſoluturus. Tametſi enim infinitos poſthæc labores exantlauit, maximamque gloriam eſt conſecutus circa Iſtrum fluuium Barbarorum inſultus retundens: ſed nihil inde

PAG.127.

diuina

diuina vindicta eſt emollita; neque his illa obtecta fuerunt; manſerunt verò arbitror quieta, & memoriæ firmiter infixa in opportunum tempus ſunt cuſtodita. Neque enim ſimulatque delinquimus pœna ſtatim irrogari ſolet, ſed plerunque poſt aliquod tempus, quumque fortaſſis eorum quæ perpetrauimus ſumus obliti. & dolemus quidem ilico ob mala quæ nobis accidunt, perinde ac ſi immerentes iniuſteque iis premamur; atque incuſamus quidem hominum inuidiam fortaſſis & inimicitiam, tanquam ab iis indignis malis affecti. Deus verò, in cuius manu atque imperio ſumus, ſcit quid cuique conueniat & debeatur, & quo ipſi viſum eſt modo perſequitur atque inueſtigat peccata quæ multo antea tempore ſunt commiſſa. Ceterùm qualia Iuſtino poſtmodum acciderint, & qualem ipſius & vita tantaque felicitas inopinatum exitum habuerit, dicentur à me accuratè ſingula, quando ſermo ſuo conſequenter ordine procedens, & continuatam incidentium rerum ſeriem perſequens, ad illa tempora fuerit perductus. Nunc verò ad priora mihi eſt redeundum, reliquaque ſunt proſequenda. Quum enim res in Lazica regione ita ſe haberent, & Iuſtinus iam omnibus in præfectum eſſet conſtitutus, neque Perſæ tanquam bellum inſtauraturi ſeſe appararent, neque Romani in eos mouerent, ſed vtrinque diligenter excubarent, mutuaque conſilia quantum fieri poterat obſeruarent atque explorarent; neutri bellandi initium faciebant, ſed quieti manebant, perinde ac ſi communi ſententiâ ita decretum eſſet. Choſroës verò Perſarum rex ſimulatque cognouit quæ apud Phaſidē accidiſſent, quodq́. Nachoragan fugiens prælio exceſſiſſet, confeſtim eum ex Iberiâ reuocatum crudeliſſimo ſupplicio iuxta patriam legem affecit. Neque enim ſatis eſſe putabat ſi illius ignauiam ſimplici mortis genere puniret, ſed à ſumma ceruice cutem ei ad imos pedes detrahens à carnibus auulſit, introrſum inuerſam, ita vt etiam formæ membrorum inuerſæ conſpicerentur, atque ita inſtar vtris ſenſim inflatam è ſcopulo quodam ſuſpendi iuſſit: miſerabile quoddam & fœdum ſpectaculum, cuius primus vti arbitror Sapores ille, qui multo ante Choſroen tempore apud Perſas regnauit, infamis author fuit. Quæ enim de Marſya Phryge ſunt literis prodita, quòd contentio ei interceſſerit cum Apolline de tibiis & tibicinandi arte, quodq́ue longè victus fuerit Marſyas & valdè iuſtè, quippe qui, niſi valde ſtultum dictu ſit, Deo ſuo tibiis obſtrepuiſſet; quodq́ue hanc pœnam ſuę temeritatis victori perſoluerit, quòd pellis vniuerſa ipſi detracta & ex arbore ſuſpenſa fuerit; hæc inquam omnia poëtica ſunt portenta, & fabulæ ac ludicra, quæ neq. verum

Vindicta diuina lento gradu procedit.

PAG. 128. Nachoragā uiuus à Chosroe excoriatus.

Marſyæ et certamen cum Apolline initum crudele ſupplicium.

Agathiæ de Marſyæ fabula iudicium.

Nōni Panopolitæ Dionyſiaca.

neque veriſimile quicquam in ſe habent. Si enim tibicinem dicunt Apollinē factum, & de arte certantem tantam in Marſyam à ſe victum indignationem concepiſſe vt adeò nefariam ac væſanam de eo pœnam ſumſerit: quopacto verò ipſi oblectamento fuiſſe potuerit, videre hunc è ſublimi pendentem, crudelitatis ſuæ argumentum? Hæc enim & priſci poëtæ canunt, & recentiores ab iis accepta concinunt. De quo & Nonnus ille ex Pano Ægyptiâ vrbe natus, in quodam ſuorum poëmatum quod Dionyſiaca appellauit, quum nonnulla neſcio quâ de re de Apolline narraſſet (neque enim præcedentium verſuum ſatis memini) ita ſubiicit,

Marſyæ vt victi diuo certare volentis
Diſtentam vento ſuſpendit ab arbore pellem.

Saporis Perſarum regis immanitas.

Valerianus Rom. Imp. à Sapore excoriatus.

PAG. 129.

Quòd itaque ex illo tempore turpe hoc ſcelus nunquam humano generi cognitum fuerit, manifeſta indicia ſunt & ſufficientia iis qui vetuſtiſſimas res rectè conſiderare atq. obſeruare cōſueuerunt, non autem poëticis fabulis figmentiſq. capiuntur. Sapores verò quum & vehementer iniuſtus eſſet & ſanguinarius, ac præceps quidem ad iram & crudelitatem, tardus autem ad miſericordiam & veniam, an ab aliis ante ipſum hoc adeo atrox factum ſit perpetratum, planè affirmare non poſſum. Quòd verò Valerianum Romanorum tum temporis regem bellum aduerſus ſe gerentem, ac deinde victum viuumque captum, hac ipsâ pœnâ affecerit, multæ teſtantur hiſtoriæ. Et ſanè primi eorū qui poſt deletos Parthos Perſicum regnum obtinuerunt, Artaxares inquam & Sapores, ſcelerati ambo iniuſtiſſimique fuerunt; ſiquidem alter eorum, quū dominum ſuum interfeciſſet, per vim ac tyrannidem regnum inuaſit; alter verò adeo atrocis ſupplicij nefariique ſceleris author fuit. Cæterùm quum ex incidentibus aliis ſemper atque aliis rebus oratio rurſus ad Artaxarem ſit deuoluta, oportunum fuerit quod ſuprà promiſi præſtare atque abſoluere, & reliquorum deinceps regum ſeriem pertexere.

Perſicorum regum genealogia.

Artaxares quot annis regnarit.

Sapores quot annis regnarit.

Atque hic quidem è quibus ortus fuerit, quóve modo cidarim ſibi vendicarit, ſuperius plenè expoſuimus. Illud verò ſolum addiderim, quòd annis quingentis triginta octo poſt Magnum illum Alexandrum Macedonem, quarto verò alterius illius Alexandri Mamææ F. regni anno, quum Artaxares quo dictum eſt modo Perſarum regnum occupaſſet, quindecim in eo annos peregit, duobus menſibus demtis. Huic in imperio ſucceſſit execrabilis ille Sapores, & ſuperuixit annos in vniuerſum vnum & triginta, & ingentibus malis Romanos affecit. Interfecto enim ipſorum rege, nihil iam impedimento ſibi fore ratus, vlterius eſt progreſſus, & Meſo-

potamio-

potamiorum regionem vaſtauit, ac deinde eam quæ huic erat proxima peruadens, Cilices & Syros eſt depopulatus, & in Cappadoces vſque prouectus, immanem ſtragem edidit, adeò vt hiulca concauaque in ſeptis montium loca cadaueribus cæſorum oppleret, & diſtantias eminentiaſque collium inter ſe coæquaret, atque ita ſuper cadauera equitatum duceret, montiumq. iuga tanquam planitiem aliquam tranſiret. Huius itaque domum reuerſi neque moderatè vtentis impiè partis, multaque ſuperbiâ elati, non multò pòſt arrogantiam contudit Odenatus ille Palmyrenus, vir obſcurus quidem initiò & ignotus, è cladibus tamen Sapori illatis rebuſque in eum geſtis ſummam conſecutus gloriam, & à multis veteribus hiſtoricis memorabilis eſt habitus. Mortuo verò Sapore Hormiſdates huius filius regnum accepit, cui exiguo admodum tempore ſuperuixit. Annum enim vnum & dies decem fortunâ vſus eſt, nullâ re memoratu dignâ ab ſe geſtâ; quemadmodum & eum ſequutus Vararanes, qui tribus annis regnauit. filius autem huius, patri cognominis, ſeptemdecim annis regnum obtinuit. Tertius verò Vararanes menſes duntaxat quatuor imperium deguſtauit; Seganſaa autem cognominatus eſt, nō abs re puto, neq. temerè ſed à veteri quadam patriaque gente id conſecutus. Perſarum enim reges maximâ aliquâ è finitimis gente debellatâ, eorumque ditione potiti, victos quidem nequaquam interficiunt, ſed tributo quod pendant ipſis imperato, & inhabitare & arare agros bello captos permittunt, primoribus tantum gentis ducibus miſerrimè trucidatis; filiis verò ſuis principatus appellationem tribuunt, memoriæ vt veriſimile eſt causâ, & magnificæ pro partis trophæis gloriationis. Quum itaque etiam Segetanorū gens à Vararane huius patre ſubacta eſſet, meritò vtique ipſius filius Seganſaa vocatus fuit, quod Græcorum linguâ ſignificat, Segeſtanorum rex. Hoc verò ocyus extincto, Narſes ſtatim regnum annis ſeptem, menſibus quinque tenuit; cui ſucceſſit Hormiſdates filius, hæres paterni non tantùm regni, verùm etiam æqualitatis in ſpacio temporis. Mirari enim meritò quiſpiam poſſit, quòd vtrique & annorum & menſium quibus regnarunt numerus exactiſſimè ſit appenſus. Poſt hos Sapor plurimo longiſſimoque tempore regno potitus eſt, quippe qui tot annis regnauit quot & vixit. Matre enim adhuc ipſum vtero geſtante, regij generis ſucceſſio vocabat ad regnum eum quem ipſa eſſet paritura. Dubitabatur verò maſculum an fœmellam partu eſſet editura. Primores itaque regni præmia ac dona propoſuerunt Magis, vt de futuris prædicerent. Equam itaque grauidam in medium adducunt iam partui proxi-

Sapores maximis cladibus Rom. affecit.

Odenatus Palmyrenus.

Hormiſdates quandiu apud Perſas regnarit.

Vararane Perſarum reges tres. PAG. 130.

Vararanes tertius Seganſaa dictus.

Perſarum mos in victos.

Seganſaa cur dictus Vararanes tertius.

Narſes Perſarum rex quandiu regnarit.

Hormiſdates Narſetis F.

Magi de rebus futuris conſulti.

proximã, iuſſeruntq. vt Magi de hac prius vaticinarentur quod futurũ cenſebant. Ita enim paucis pòſt diebus cognituros ſe credebãt, quò illorũ diuinatio euaderet, atq. hinc collecturos ſimilem euentum habitura etiam quæ de homine prædicerentur. Porro quid de equâ diuinarint, nihil liquidò poſſim affirmare, neq. enim mihi certi quicquã eâ de re eſt renuntiatũ. Ceterùm alia ita ſingula euenerunt vt illi prædixerant: Quum itaq. etiam alij ſcirent Magos vaticinandi artem optimè callere, prouocarunt rogaruntq. eos vt etiam de muliere quæ futura noſſent explicarent. Qui, quũ reſponderent maſculam prolem pariturã, nihil vltrà morati ſunt, ſed cidari vtero impoſitâ, embryum regem pronuntiarunt, nomineq. inſignierunt

PAG. 131.

fœtum recenter efformatum, atque ita animatum arbitror vt intus paululum moueretur & ſubpalpitaret. Ita verò quod naturâ obſcurum incertumq. erat pro certo indubitatoq. opinione exſpectationeque apprehendentes, non fruſtrati ſunt tamen ſuâ ſpe, ſed & amplius quàm opinati erant ſunt conſecuti.

Sapores Perſ. R. quandiu regnarit.

Naſcitur enim non multò pòſt Sapores cum regno, inq. eo & adoleſcit & ſeneſcit, perductâ ad annos vſque ſeptuaginta vitâ.

Niſibis vrbs à Iouiano Perſis prodita.

Quarto autem & vigeſimo regni ſui anno, Niſibis vrbs in Perſarum poteſtatem venit, Romanis quidem olim ſubdita, Iouiano verò ipſorum rege eam tradente ac prodente.

Iouianus quo pacto Iuliano Imp. ſucceſſerit.

Quũ enim Iulianus qui antea Romanorum rex erat, in interioribus Perſici imperij locis repentè periiſſet; ipſe à præfectis & exercitu reliquaq. turba rex declaratur, qui vtpote regno ipſi recenter delato, & rebus vti veriſimile eſt perturbatis, & quidem in mediâ hoſtili regione, præſentem rerũ ſtatum nõ ſatis cõponere poterat. Quocirca pertæſus vitæ in exterâ hoſtilique regione, redituſque in ſua quàm citiſſimè compos fieri cupiens, ignominioſas turpeſque cum hoſte

Iouianus turpes cum Perſis pactiones init

pactiones init, quaſque in hunc etiam diem Romana Reſpublica magno ſuo malo perſentiſcit. Nouis enim terminis imperiũ coarctauit, multumque de veteri amplitudine decîdit. Porro quæ per id tempus acciderunt multi ex veteribus hiſtoricis memoriæ prodiderunt; mihi verò otium non eſt iis repetendis immorandi, cui quæ cœperã ſunt perſequenda.

Artaxerxes quot annis regnarit.

Poſt Saporem itaque Artaxerxes ipſius frater potitus imperio, quum annis quatuor regnaſſet, moritur. Filius autem huius, Sapores verò etiam is vocabatur, quinque annis imperium obtinuit; duplo verò temporis ſpacio & vno inſuper anno Vararanes huius filius, qui & Cermaſaa dictus fuit.

Sapores Cermaſaa cur dictus.

Huiuſmodi verò appellationum cauſam ſupra retuli. Cerma enim gentis forſan alicuius aut regionis eſt nomen, quâ à patre Vararane ſubactâ, filius veriſimiliter eam appellationem eſt conſecutus; quemadmodum

etiam olim apud Romanos hic quidem Africanus, ille Germanicus, alius verò ex aliâ gente deuictâ eſt dictus. Poſt hos Iſdigerdes Saporis F. Perſicum imperium accepit, cuius frequens & celebris eſt apud Romanos memoria. Aiunt enim Arcadum regē iam moribundum, & humano more de rebus poſt obitum ſuis diſponentem, hunc cuſtodem & curatorem filij ſui Theodoſij inſtituiſſe, totiuſque Romani Imperij ſtatus. Hic enim ſermo ab antiquo veluti per manus poſteritati traditus plurimum etiam hodie apud nos inualuit, & apud doctos pariter ac vulgus hominum circunfertur ſcripto verò aliquo aut hiſtoricorum libris id proditum non reperio, ne in iis quidem qui de Arcadij morte ſcripſerunt, vno tantùm Procopio Rhetore excepto Neque ſanè meo iudicio mirum eſt, ad multiſcij huius viri, quique vniuerſam vt vno verbo dicam hiſtoriam decerpſit notitiam, hanc etiam narrationem ab alio olim conſcriptam perueniſſe, meam verò nequaquam, qui minutiſſima quæque, ſi modò hæc minutiſſima ſint dicēda, haud norim: ſed illud & quidem vehementer admiratione dignum cenſeo, quòd quum narrationem de Arcadio inſtituit, non ſimpliciter ita quæ ab eo ſtatuta fuerunt narrat, ſed laudat ipſum magnificiſque verbis effert, tanquam optimo conſilio vſum. Ait enim ipſum aliis in rebus non admodum ſolere eſſe induſtrium, hac verò ſolâ in re & ſapientem & prudentiſſimum declaratum. Mihi verò videtur is qui hoc admiratur, non ex primo conſilij impetu, ſed ex euentu, de eius rectitudine iudicare. Quopacto enim prudenter recteque factum dici poſſit, homini extero & barbaro, & regi gentis infeſtiſſimæ, neque ſatis noto an fidem ac iuſtitiam coleret, quique præterea erroneæ eſſet de deo diuerſæque opinionis, quæ habebat cariſſima tradere? Si verò nihil omnino in infantem ſibi creditum deliquit, ſed huius imperium ſartum tectum à curatore firmiſſimè eſt conſeruatum, & quidem quum adhuc ille lacteret: illius potiùs probitas eſt laudanda, quàm Arcadij factum. Hiſce igitur de cauſis, prout quiſque mente ac iudicio pollet, ita iudicet. Iſdigerdes verò quum vnum & viginti annos regnaſſet, nullum vnquam aduerſus Romanos bellum ſuſcepit, neque vllà eos affecit moleſtiâ, ſed manſit perpetuò beneuolus & pacificus, ſiue ita caſu acciderit, ſiue reuerà etiam reſpectu pueri, & communium curationis pupillaris legum. Illo verò mortuo, Vararanes filius quum præeſſet imperio, expeditionem quidem in Romanos fecit, ſed quum illum præfecti qui in finibus erant amicè placideque ſuſcepiſſent, ipſe ſtatim receſſit, & ad ſua ſe recepit, neque bello finitimis, neque præterea damno vllo

Iſdigerdes Perſarum rex curator Theodoſij ab Arcadio inſtitutus.

PAG. 132.

Procopij laus.

Agathias de Arcadio Imp. qui Perſarum regē Theodoſij curatorem dederat iudicium, contra Procopium.

Iſdigerdes quot annis regnarit.

Vararanes Iſdigerdæ F. rex Perſarum.

Iſdigerdes Vararanæ F. Perſarũ rex.
PAG. 133.
Perozes Perſarum rex quandiu regnarit.
Perozes ab Hunnis cæſus.
Obalas Perſarum rex.
Cauades Perſ. rex Romanis infeſtiſſimus.
Cauadæ lex de promiſcuo cõcubitu.
Perſæ Cauadem regno ſubmouent.
Lethes caſtellum.
Zamaſphes Perſ. R.
PAG. 134.

agris eorum illato. Quumque annos viginti regnaſſet, Iſdigerdi alteri ſuo filio regnum tradit; qui quum eo annis ſeptemdecim & menſibus circiter quatuor eſſet potitus: Perozes poſt illum rex declaratur, vir temerariè audax & bellorum cupidus, & magnificentiam ſemper præ ſe ferebat, ſolidis autem tutiſque conſiliis non admodum vtebatur; ſed plus in eo erat audaciæ quàm conſilij. Periit itaque in expeditione aduerſus Nephtalitas non tam, arbitror, robore hoſtium quàm ſuâ temeritate. Quum enim oporteret ipſum tutò per hoſtilem regionem procedere, occultas inſidias præuidentem & præcauentem; horum curâ neglectâ confeſtim in inſidias incidit; inque ſcrobes & foſſas quæ ad longiſſimum in campo tractum ad fallendum erant confectæ; atque ibi cum exercitu interiit quarto & vigeſimo regni ſui anno, vitamq. finiuit inglorius, vtpote ab Hunnis debellatus. Hunnica enim gens, Nephtalitæ. Obalas autem huius frater ad regnum euectus, nihil memoratu dignum bellorum aut præliorum cauſâ geſſit; non ſolùm quia placidis eſſet moribus & mitis, & ad irruptiones violentas faciendas hoſtilitateſque exercendas non admodum promptus, ſed etiam quòd ad exiguum tempus ſuperuixerit. Quatuor enim duntaxat anni ei in regno ſunt decurſi. Poſt hunc etiam Cauades Peroſi F. Perſico imperio potitus, multa quidem aduerſus Romanos bella geſſit, multa etiam à finitimis barbaris trophæa retulit, neq. vllum tempus prætermiſit quo non eſſet turbis periculiſq. inuolutus: Erat verò etiam in ſubditos ſæuus & intractabilis, aptuſque ad ea quæ bene conſtituta erant turbandum, & ad ciuile viuendi genus innouandum, vetereſque conſuetudines ſubuertendum. Dicitur verò etiam hic Legem tuliſſe, quâ fœminæ viris communes proſtituerentur, non ex Socratis arbitror & Platonis inſtituto, aut vtilitatis in eâ reconditæ reſpectu, ſed vt cuiuis liceret cũ quâ liberet rem habere, etiam ſi alteri alicui nupta eſſet eique addicta conuiueret. Frequenter itaque hac in parte permittente lege peccabatur, ſatrapis apertè indignantibus, neque tolerandum eſſe dedecus cenſentibus. Sed ea lex ipſi & inſidiarum & ſubmotionis ab imperio cauſa fuit. Conſpiratione enim factâ omnibuſq. inſurgentibus imperio eum abdicant, vndecimo ex quo regnarat anno; & in Lethes caſtellum coniiciunt; regni verò poteſtatem in Zamaſphem transferũt, qui & ipſe Peroſi filius erat, & alioqui lenitatis & iuſtitiæ nomine optimè audiebat. Atque ita putabant omnia ſibi rectè curata; ſperantes ſe deinceps placidè quieteque victuros. Cauades verò non multo pòſt è cuſtodia elapſus, ſiue vxore ad fraudem opitulante, vt Procopius ſcribit, &

Cauades à Perſis captus ad Hunnos fugit.

bit, & mortem etiam pro illo ſubire cupiente, ſiue alio quopiam modo vſus, aufugit tamen carceremq́ue euaſit, atque ad Nephtalitas ſe recepit, eorumq́ue regi ſupplex eſt factus: qui quum varias incertaſq́ue fortunæ mutationes ac viciſſitudines cum animo ſuo perpenderet, perhumaniter eum excepit, neque deſinebat eum ſolari, animiq́ue ægritudinem ſubleuare; primùm quidem blanditiis verborum commodaq́ue exhortatione ad meliora ipſius mentem corroborans, ac præterea lautâ menſâ amicaq́ue propinatione frequenter excipiens, veſtibus etiam pretioſis donans, omniaq́ue hoſpitalitatis munia explens, paulò verò pòſt etiam filiam hoſpiti nuptui deſpondet, datoq́ue ei valido ſatis exercitu ad ſua remiſit, cum eorum qui obſtituri eſſent clade priſtinum ſuum regnum recuperaturum.

Hunnorum in Cauadem regno eiectum humanitas.

Quum autem frequenter ſoleant hominibus res contrariis planè quàm animo deſtinarant euentibus cõfundi, tale quid etiam tum vſuuenit; variiſq́ue in vtramq. partem momentis, diuerſiſq́ue in contrarium mutationibus Cauadæ vita fuit librata, idq́ue breui ſatis temporis ſpacio.

Cauadæ varia fortuna.

Nam ex rege antea reus factus & captiuus, vbi verò è carcere euaſit fugitiuus & ſupplex; ex ſupplice autem & peregrino gener regis eiq́ue intimus; moxq́ue ad ſua reuerſus, imperium citra labores aut pericula recepit, perinde ac ſi nunquam eo exutus fuiſſet, vacans adhuc & quodam modo ſe opperiens.

Cauades regno ſuo per Hunnos reſtitutus.

Zamaſphes enim ſuâ ſponte regio ſolio exceſſit, regnumq́ue relinquere potius cenſuit, quatuor annis eo gauiſus; & renuntiare faſtui ambitioniq́ue maluit, priuatam vitam cum ſecuritate coniunctam præferens, atque ita neceſſitatem rectitudine conſilij anteuertit. Cauades verò multò quàm antea potentior factus, alios triginta annos vltra vndecim priores monarchicum imperium obtinuit, vt vnum & quadraginta annos cum regiâ poteſtate vixerit. Quæ itaque eo antea & poſtmodum regnante acciderunt, veteres illi docti ſcriptores in modum hiſtoriæ accuratè pertractarunt. Quod autem à veteribus illis præteritum eſt, quodq́ue dignum cognitu ac memoratu crediderim, non abs re fuerit adiicere.

Romanorũ & Perſarũ fortunæ cõparatio.

PAG. 135.

Mirari enim quiſpiam poſſit quòd per id tempus Romanis & Perſis nonnulli ſimiles ſibi mutuò caſus acciderint, tanquam ſponte in vtraque Republicâ contrariâ quadam reuolutione fortunæ aduerſus Imperatores ingruente.

Zenonis Iſauri fortuna.

Paulò enim antè etiam Zeno ille Iſaurus Romanorum Imperator qui antea Taraſis Codiſeus cognominabatur, inſidiis ei per Illum & Baſiliſcum & Cononem ſtructis, coadiuuante præcipuè Berine, imperio excidit eiectuſq́ue eſt, atque ægrè in Iſauriam ſaluus euaſit; rediit tamen rurſus in regiam, & Baſiliſco qui non

diutius

diutius quàm duobus annis tyrannidem exercuerat interfecto, regioque inſigni ei ademto, rurſus imperium recuperauit, omniaque moderatus eſt, non quidem multo tempore, regnans tamen è vitâ exceſſit. Haud ſecus & Nepos Occidentis Imperator, ſimilibus aut maioribus calamitatibus fuit immerſus. Nam ab Oreſte circumuentus fugit ex Italiâ, purpurâ exutus, quam nunquam recuperauit, ſed inter priuatos degens interiit. Adeo inopinatæ mutationes tum temporis potentiſſimis regibus acciderunt. Cauſas verò harum mutationum quærant qui abditarum rerum occulta principia inueſtigare conſueuerunt, & quaſcunque voluerint proferant; mihi verò vnde digreſſus ſum eſt redeundum.

Choſroës Perſarum rex, rebus geſtis omnes ſuperauit.

Mortuo enim Cauade, quinto anno ex quo Iuſtinianus Romanis imperarat, Choſroës ille maximi apud nos nominis paternum ſuſcepit imperium, & plurimas maximaſque res geſſit; quarum nonnullæ à Procopio Rhetore ſunt conſcriptæ; reliquæ verò partim iam ad me dictæ ſunt, aliæ conſequenter dicentur. Vt autem continuata temporum ſeries exactiſſimè obſeruetur, in præſentia duntaxat dicam, quòd per octo & quadraginta annos quibus imperio potitus eſt, multis decoratus fuerit victoriis, taliſque euaſerit qualis ante eum ex Perſarum regibus nemo, ſi cum ſingulis eorũ comparetur; ne ſi Cyrum quidem Cambyſæ filium aliquis nominauerit, aut Darium Hyſtaſpis, ſed neque Xerxem illum qui mare equis, montes nauibus reddidit peruios. Ceterùm talis ac tantus quum fuerit, inglorium & miſerandum, & ab anteactis ipſius rebus geſtis alieniſſimum habuit vitæ exitum.

Choſroïs mors vitæ non reſpondit.

Mauritius Choſroëm in æſtiuis agentem in cautum opprimit.

PAG. 136.

Quum enim per id tempus circa Carduchios montes verſans in vicum Thamanorum propter æſtiuum tempus & illorum locorum temperiem tranſiſſet, ibique commoraretur, Mauricius Pauli F. à Tiberio Conſtantini Romanorum regis filio legionibus Orientalibus præeſſet iuſſus, repentè in agrum Araxianum irruit, qui finitimus conterminuſque erat ditioni qui vico illi erat circumiectus; neq. vllum vaſtandi vniuerſam ac deprædandi finem faciebat: traiecto verò Zirma flumine in anteriora procedebat, cuncta ferro, flammâ, rapiniſque miſcens. Omnia itaque funditus euertente ac deuaſtante Mauricio, Choſroës (neque enim longè aberat, ſed tantùm vt in altum elatam flammam proſpicere poſſet) hoſtilis ignis aſpectum nequaquam tulit, ſiquidem nunquam antea eum viderat. Quocirca pudore ſimul ac metu perculſus, neque obuiam iuit, neque ſua tuebatur; ſed ingenti quodam atque immoderato dolore in animo ſuo ex eâ ſtrage concepto, & quodammodo in deſperationem adductus, confeſtim graui incurabilique morbo

morbo præ mœrore eſt correptus. Quapropter lecticâ elatus quàm celerrimè in Seleuciæ & Cteſiphontis regia palatia, receſſu fugæ ſimili facto, non multo pòſt exceſſit è vitâ. Sed neſcio quo pacto me orationis decurſus abreptum, rerumque memoratu dignarum voluptate delinitum, eò præcipitantiæ adduxerit, vt omiſſa rerum præſentium tractatione, remotiora ſim perſecutus. Quocirca quum nunc ſciam quò peruenerim & vnde fuerim digreſſus: illa quidem iam ſunt omittenda, quæ ſuis temporibus cõſcribemus: ad præcedentium autem rerum continuatam congruentemque narrationem reuertar. Perſicorum enim regum ſucceſſionem & annorum numerum, & vt vno verbo dicam vniuerſum id quod promiſeram, iam abſolui. Et quidem vera eſſe quæ dixi puto, accurateque elaborata, vtpote è Perſicis archiuis deſumta. Quum enim Sergius ille interpres illic ageret, & regiorum annalium cuſtodes ac præfectos obnixè rogaſſet, vt ſecum illa ſcripta communicarent (frequenter enim ego illum ad hoc eram hortatus) cauſam verò etiam adieciſſet, quam non aliam eſſe declarabat, quàm vt etiam apud nos literarum monumentis commendarentur ipſorum inſtituta, quæque in precio haberent: ſtatim illi, rectè facientes, eius petitioni annuerunt; rem non ingratam fore rati, imò verò ad regum ſuorum gloriam pertinentem, ſi etiam Romanis innoteſceret quales & quot fuerint, & quopacto generis ſeries ipſis ſit conſeruata. Sergius itaque acceptis eorum nominibus, & temporibus, & præcipuis inſignioribuſque ipſorum rebus geſtis, iiſque ſcitè in linguam Græcam conuerſis (erat enim interpretum omnium optimus quemque Choſroës ipſe admirabatur vt in vtraque Republicâ eruditorum interpretum principem) perfectiſſimaque vti veriſimile eſt interpretatione à ſe confectâ, ad me omnia fideliter amiceque detulit, hortatuſque eſt vt cauſæ ob quam hæc monumenta à Perſis acceperat ſatisfacerem, effectuique darem; quod & nunc à me præſtitum perfectumque eſt. Quocirca tametſi nonnulla eorum quæ de Canade commemorata ſunt aliter à Procopio Rhetore narrantur; nobis Perſici annalium ſcriptores potiùs ſunt ſequendi, quæque ij ſcribunt vt veriora tenenda. Hoc itaque labore nobis perfectiſſimè abſoluto, age ad continuandam hiſtoriam redeamus, quam confectâ narratione rerum in Lazico geſtarum, huc vſque perduximus. Hoc itaque pacto Nachoragan ob ſuam væcordiam, & quòd per vim eſſet victus à Martino & Romanis copiis, & ob turpem in Iberiam fugam, crudeliſſimâ morte affectus fuit, quemadmodum ſuprà à me eſt dictum. Choſroës verò conſiderans ſe non

Agathias è Perſicis archiuis multa tranſſumſit.

Sergius, peritiſſimus Perſicæ linguæ interpres.

PAG. 12-

 poſſe.

poſſe in Colchicâ regione aduerſus Romanos exercitum ducere, quòd illi quidem mari potirentur, ac per id facilè neceſſaria omnia eis ſubueherentur; ipſe verò longis deſertiſque itineribus in caſtra ſua etiam exiguum commeatum non niſi per baiulos & iumenta oneraria difficillimè mittere cogeretur, totum bellum deponendum cenſuit, ne ipſis pax, certis quibuſdam vt plurimum locis circumſcripta, mutila imperfectaque & quodammodo claudicans permaneret, ſed ex æquo vbique valeret atque confirmaretur. Byzantium ergò cum legatione mittit virum quendam Perſam maximæ authoritatis, cui nomen erat Zich. Is quum ad Iuſtinianum Imperatorem veniſſet, multique vltro citroque ſermones de præſenti rerum ſtatu eſſent habiti, tandem ita inter eos conuenit, vt Romani & Perſæ in Lazica regione omnia retinerent quæcunq. belli iure obtinuiſſent, ſiue caſtella ſiue propugnacula ea eſſent; ipſi verò inter ſe quietem agerent, belloque abſtinerent, donec arctius aliquod perfectiúſque fœdus principes vtrinque inirent. Zich itaque legatione ſuâ ita perfunctus ad ſuos rediit. Quæ vbi præfectis fuerunt renuntiata, exercitus ad multum tempus ab omni bello abſtinuerunt; quodque antea ſponte erat factum, tum etiam pactis fuit conſtabilitum.

Chosrois ad Iuſtinianum legatio.

Romani & Perſæ certis conditionibus arma deponunt.

Zich Perſarum ad Iuſtinianum Imp. orator.

AGATHIÆ

AGATHIÆ SCHOLASTICI

DE Imperio & rebus geſtis Iuſtiniani Imperatoris

LIBER QVINTVS,

BONAVENTVRA VVLCANIO *Brugenſi Interprete.*

PAG. 138.

Zani tum inimici.

Theodorus Zanus in Zanos miſſus.

Theodoriæ vrbs.

ITA quidem maximæ, & dubiæ inter ſe potentiæ nationes, vt conuenerat, arma depoſuerunt, quietæque diutiſſimè manſerunt, ita vt neutra pars in alteram quicquam moliretur. Per id verò tempus Zani, gens Auſtralia ad Euxinum Pontum loca incolens, circa vrbem Trapezuntem; Ex his inquam Zanis, quum ab antiquo fœderati ſubditique Romanorũ fuiſſent, nonnulli veteribus pactis ſtabant, neque proteruè inſoleſcebant, alij priſtino vitæ ſtatu neglecto, prædonum in morem viuebant, locaque Ponto adiacentia hoſtiliter percurrentes, & agros deprædabantur, & viatoribus erant infeſti: quin & in Armeniam tranſgreſſi quoad poterant prædas agebant, neque aliter ſe quàm ſi aperti hoſtes eſſent gerebant. Mittitur itaque in eos Theodorus eorum popularis, primas inter Romanos duces partes obtinens, cuius ſupra frequenter memini. Nam ille vt ſuæ regionis peritiſſimus, & è quâ parte optimè eam inuaſuri viderentur, vbi etiam commodiſſimè caſtra locanda, & quo modo hoſtes perueſtigandi eſſent ad vnguem norat; meritò Imperatoris iuſſu ad hoc negotium conficiendum eſt miſſus. Caſtris itaque è Colchicâ regione cum iuſto exercitu motis, eiuſq. fines vltra Phaſidem Occaſum verſus prætergreſſus, ſtatim in penitiſſima hoſtilis regionis loca peruenit. Caſtris verò circa Theodoriadem vrbem & Riſæum dictam locatis, ibiq. vallo exercitui circunducto, Zanos

qui adhuc quieti & amici ac nondum auerſi erant accerſitos muneribus proſequebatur, eorumq́ue prudentiam moderationemq́ue collaudabat; eos verò qui iam proternè ruptis fœderibus defecerant, punire quàm citiſſimè bello apparabat. At illi nihil morati propius ad vallum acceſſerunt, & in proximum quendam eminen-

PAG. 139. tiorem collem magnis copiis collecti, tela & ſagittas in Romanos ex editiore loco torquebant, ita vt vniuerſus exercitus inopinatâ illâ audaciâ perturbaretur. multi tamen vallo erumpentes, ſtrenuè in hoſtes ferebantur, ſed incompoſitè nulloque ordine procedebant, neque opperiebantur dum eos in planum apertumq́ue campum euocaſſent, ſed irâ præpediti & perturbatione, tranſuerſis ſcutis ſupra capita prætenſis ſenſim ſeſe ſummittentes, in arduum collem conſcendere nitebantur. Zani verò aſſiduè ex edito haſtas iacientes, ſaxaque deuoluentes, facilè eos repulerunt, eruptioneque factâ viros XL interfecerunt, reliquos in turpiſſimam fugam verterunt. Barbari autem re feliciter ex inſperato geſtâ quàm proximè ad caſtra acceſſerunt, ibique acerrima pugna eſt excitata, Zanis caſtra perrumpere omnesq́ue profligare nitentibus, Romanis verò turpe exiſtimantibus non ſolùm niſi è veſtigio hoſtes propulſarent, ſed niſi penitus eos delerent. Pulſi itaque inter ſe mutuò & renitentes manuſq́ue conſerentes, nihil omnino de alacritate animorum remiſerunt; ſed æquo marte diu vtrinque pugnabatur, omniaq́ue erant ſtrepitu & clamore confuſo plena, & adhuc incerta. Theodorus autem Romanorum dux videns eos duce belli perito deſtitutos, neque admodum in tuto præliantes, neque diuerſis è partibus vallum obſidentes atque inuadentes, ſed omnes ſimul in vnam quandam partem conglobatos incumbere, nonnullos quidem è ſuis loco ſuo manere & aduersâ fronte cum hoſte pugnare iubet, maximam verò copiarum ſuarum partem clam mittit qui in hoſtem à tergo impetum faciant; qui quidem occultiſſimè profecti, quum iam Zanis à tergo imminerent, confeſtim immanem acutiſſimúq́ue clamorem claſſicum ſonantem excitarunt, adeò vt Zanis perculſis perturbatiſq́ue nihil aliud in mentem venerit quàm turpem fugam capeſſere. Romani verò eos ita fugientes, & præ metu extra ſe quodammodo poſitos, facillimè trucidarunt; & duo quidem eorum milia ſunt cæſa; reliqui, alius aliò, ſunt diſſipati. Theodorus itaque vniuersâ gente domitâ Imperatori quæ geſta erant nuntiauit, ſimulq́ue quid in eos ſtatui vellet ſciſcitatus eſt. Is certum eis tributum annuum quod deinceps penderent imponi iuſſit;

PAG. 140 vt ex eo intelligerent ſe ſubditos & tributarios eſſe, penituſq́ue ſubactos.

Romanorū aduerſus Zanos pugna.

Zani Romanos fugant.

Zani à Romanis domiti.

actos. Confeſtim itaque recenſus omnium eſt habitus, & onus inferendi tributi eis impoſitum, & exinde in hunc vſque diem Romanis ſunt vectigales. Iuſtiniano verò Imperatori factum hoc tanquam ex maximis rebus geſtis valde placuit.

Zani ex ſociis Rom. vectigales facti.

Quocirca etiam in quadam ſuarum Conſtitutionum quas Nouellas appellamus, alias victorias recenſens, huius etiam gentis inter primas meminit.

Nouellæ Conſtitutiones Iuſtiniani.

Zanorum itaque proterua inſolentia hunc habuit exitum, & Theodorus per Lazicam regioné ad præfectos exercitus rediit. Non multo verò antea tempore rurſus Byzantij ingens terræmotus fuit, adeò vt parum abfuerit quin tota vrbs ſubuerſa corruerit. Nam & per

Terræmotus ingens Byzantij factus.

ſe maximus fuit & qualis antè vt arbitror nullus, cum vehementiâ ſuccuſſionis, tum duratione agitationis, multoque adhuc horribiliorem eum reddebat tempus ipſum, & eorum quæ coincidebant neceſſitas. Quum enim illius anni autumnus tum eſſet exactus, & iam ex Romanorum conſuetudine Natalitia conuiuia agitarentur, frigus erat quale par eſt eſſe ſole ad brumales conuerſiones & ad Capricornum vergente, & præcipuè ſub octauum clima, quod ab Euxino Ponto ab illius artis peritis eſt appellatum.

Natalitia conuiuia Romanorum.

Tum verò circa mediam noctis vigiliam, ciuibus ſomno & quieti vacantibus, repentè hoc malum incidit, omniaque ſtatim ex ipſis fundamentis ſuccutiebantur; motuſque ipſe tametſi ab initio violentiſſimus eſſet, in maius tamen adhuc creſcebat, veluti per incrementa ad ſummum tendente malo. Hoc itaque pacto omnibus è ſomno excitatis, ploratus omni ex parte eiulatuſq. audiebantur, & vox qualis ferè in eiuſcemodi malis ad Deum proclamari conſueuit.

Succuſſionis ſiue Terræmotus deſcriptio.

Siquidem & ſonitus quidam grauis atque immanis veluti terreſtre tonitru è terræ viſceribus emiſſus ipſam ſuccuſſionem ſubſequebatur, terroremque duplicabat; aërque terræ proximè circunfuſus fumosâ quadam nebulâ neſcio vnde ſublatâ offuſcabatur, totuſque erat caliginoſus & quodammodo turbidus. Homines itaque præ metu ac pauore extra ſe poſiti & conſilij expertes, domibus ſuis exibant, ſtatimque & plateæ & angiportus multitudine implebantur, perinde ac ſi non etiam ibi ſi ita vſuueniret perire poſſent. Continua enim omni ex parte ſibique mutuò cõnexa ſunt ædificia, ægreque vſpiam locum aliquem ſubdium & apertum & contigui ædificij expertem con-

Byzantij nullus locus ædificiis vacuus.

ſpicias. oculos tamen in altum tollendo cælumque intuendo, atque ita Deum placando, ſummitti ſenſim laxarique pauor mentiſque perturbatio videbatur. ac tametſi ninguore minuto perfunderentur, & algore premerentur, tamen ne ita quidem tecta ſubibant, niſi fortè quotquot ad templa confugientes ad aras prouoluebantur.

Pauoris communis in Terræmotu deſcriptio. PAG. 142.

tur. Multæ verò etiam mulieres non plebeiæ ſed honoratiores viris permiſtæ ferebantur; omniſque ordo & reuerentia, & ſenum ob ætatem quâ aliis antecedunt prærogatiua & reſpectus, tum temporis perturbabatur & proculcabatur; ſerui etiam dominos ſuos contemnentes, dictoque obaudientes, ad ædes ſacras confugiebant, maiore metu victi; nullum etiam inter plebem & magiſtratum erat honoris diſcrimen, vtpote cõmuni periculo vrgente, omnibuſque exiſtimantibus ſe iamiam perituros. Quamplurimæ itaque ædes eâ nocte corruerunt, ac præcipuè in Regio (nauale id vrbis eſt) multaque & incredibilia contigerunt.

Terræmotu damna.

Alibi enim tecta ſiue è lapidibus ſiue lignis conſtructa à ſe mutuò diuulſa ſunt, mentiente compage fatiſcentia, ita vt & æther & ſtellæ veluti in ſubdiuo loco per tecta conſpicerentur, rurſuſque confeſtim in priſtinam compagem coirent; alibi verò columnæ in pergula alicuius domus poſitæ, vi ſuccuſſionis excutiebantur, proximaſque domos ſuperuectæ, in remotiores ædes veluti fundâ ex alto emiſſæ omnia perfringebant; alibi verò alia nonnulla etiam horribiliora acciderunt, quæ quidem frequenter antea contigerunt, ſemperque contingent, quandiu & terra erit, & naturæ peccata; ſed tum vel maximè omnia ſimul acciderunt; multaque plebeiorum atque obſcurorum hominum turba periit;

Anatolius vir Conſularis Terræmotu periit. Curatores regij.

potentiorum verò, quique ſenatorij ordinis erant, ſolus Anatolius periit, vir Conſulari dignitate clarus, quique præterea regiarum aularum curam gerebat, eiuſque facultates adminiſtrabat, Curatores eos vocant Romani. Ille itaque Anatolius in conſueto ſibi cubiculo dormiebat; quum marmor quoddam ex iis quæ proximè toro ſuo ædificio ipſi infixa erant ornateque protenſa, qualia multa ornatus & magnificentiæ oſtentationiſque causâ muris adaptari ſolent ab iis qui ſuperuacaneis hiſce minimeque neceſſariis ornamentis ſupramodum oblectantur: illud inquam marmoreũ pondus abruptum vi ſuccuſſionis & loco ſuo motum, in ipſius caput corruit, totumque confregit. Atque hic quidem quum tantulum temporis plagæ illi ſuperuixiſſet vt grauem quendam & ex imo pectore ductum gemitum ederet, rurſus in lectulo decubuit morte oppreſſus.

PAG. 142.

Die verò iam illuceſcente, libentiſſimè amiciſſimi ac familiares ſeſe mutuò conſpicati ſunt, obuiam alij aliis facti, & cum ploratu ipſos amplexantes exoſculabantur, vtpote gaudentes ſimul & diffidentes.

De Anatolio vulgi iudicia.

Quum autem Anatolij funus efferretur ac ſepeliretur, tum verò quidam è turbâ ſpargebant in vulgus eum iuſtiſſimè è medio ſublatum, quippe qui iniuſtiſſimus fuiſſet, multoſque ſuorum amicorum ſpoliaſſet; quodque illæ ſcriptæ tabellæ, & ſubpur-

purei panni hunc exitum habuiſſent, quos ille frequenter opulentiorum domibus impoſuit, prætexens beneuolentiam erga Imperatorem; eaque ratione omnia ſibi corrogabat, conuellens impudenter & reſignans extremas mortuorum voluntates, legibus longum valere iuſſis, quæ volunt vt liberi parentum ſuorum bona hæreditate cernant. Talia itaque apud vulgus ſuſurrabantur, tantique mali cauſa explorata compertaque eſſe videbatur. Ego verò de his vehementer ambigo, neque poſſum affirmare quâ ratione contingant. Eſſet enim profectò Terræmotus res optabilis magnaque laude digna, ſi noſſet diſcernere malos à bonis, atque illos quidem malè perderet, his verò parceret atque indulgeret. Atqui vt maximè hoc demus, iniuſtum illum fuiſſe, ſed erant etiam alij quamplurimi ei ſimiles, vel potius multò iniuſtiores: at hic repente quidem abreptus eſt, alij indemnes ſunt relicti. Quocirca neque clarum neque facile intellectu cenſuerim, cur ſolus ex omnibus Anatolius extinctus fuerit; quum etiam ex Platonis ſententia, Magis miſeri infeliceſque ſint quotquot peſſimè viuentes non in hac vitâ pœnas peccatorum luerint, vel violentâ nece vel alio aliquo modo puniti, ſed ita deceſſerint quemadmodum ſerui ſtigmatiæ, ſcelerum notis infecti, priuſquam illæ expunctæ expurgatæque fuerint. Quocirca ſi hoc ſtatuendum eſt, felicior fuerit qui iam punitus eſt quàm qui puniendus manet. Ceterùm Platonis quidem ſententiam hominum animis infixam eſſe quàm maximè exoptandum eſt. fortaſſis enim nonnulli improbi homines, metuentes ne malè pereant, ad ſaniorem mentem redeant. Illud verò eſt manifeſtiſſimum, quòd neque ſi quis diutiſſimè ſuperuiuat, & impunè proſpera ei omnia ſuccedant, hoc ſufficiat ad probandam ipſius iuſtitiam; neque ſi quis moriatur & quidem atroci admodùm morte, certum argumentum fuerit maioris iniuſtitiæ; ſed certiſſimè nobis explorata cognitaque erit vitæ hîc actæ ratio & punitio quænam ſit, quando eò peruenerimus. Sentiant igitur & dicant hiſce de rebus alij quidem hoc, alij aliud, prout cuique viſum fuerit; mihi verò ad ea quæ narrare cœperam eſt redeundum. Tum enim & per plurimos deinceps dies terræmotus eſt factus, exiguus quidem neque qualis initiò fuerat, ſed ſatis validus ad ea quæ reliqua erant diſturbanda. Prodigia etiam quædam abſurdæque prædictiones in vulgus ſpargebantur, tanquam mundo vniuerſo iamiam perituro. Impoſtores enim quidam ac veluti vates vltronei oberrabant quæ ipſis collibuiſſet vaticinantes, multoque magis pleroſque perterrefaciebant, facilè ob pauorem quem iam conceperant perſuaſos. Hi porrò

Agathiæ de Anatolio terræ motu extincto iudicium.

Platonis ſententia de pœnis peccatorum in hac vitâ.

Agathiæ de longâ & breui vitâ iudicium.

PAG.143.

Vatum in rebus aduerſis fraudes.

porrò & furere ſe atque à dæmone exagitari ſimulantes, grauiora ominabantur, tanquam à ſpectris quæ ſe ipſis offerebant futura edocti, & vehementer ſuâ miſeriâ gloriantes. Alij verò aſtrorum decurſus aſpectuſque expendentes, maiores calamitates & communem tantumnon rerum omnium ſubuerſionem interpretabantur ac denuntiabant. Solet enim iſtiuſmodi hominum turba difficillimis temporibus pullulare. Vtrunque verò vaticinium publico bono vanum fuit. Oportebat enim meâ ſententiâ etiam impietatis arceſſere talium ſomniorum interpretes, nullamque ampliorem rerum futurarum cognitionem Deo relinquentes. Ceterum nemo tum temporis erat qui non metu vehementer perculſus attonituſque eſſet. Quocirca vota quotidie nuncupabantur, hymnique ſupplices audiebantur, omnibus in vnum congregatis; & quæ verbis quidem ſemper laudantur, re autem ipsâ rarò confirmantur, tum vtique promptiſſimè præſtabantur. Iuſti enim confeſtim omnes in mutuis cõtractibus videbantur, adeò vt & principes quæſtui renuntiantes ex legum normâ iudicia exercerent, & qui potentiores eſſent quietè modeſteque ſe gerentes, iuſta æquaque facerent, & à turpibus factis abſtinerent. Nonnulli verò vitæ inſtituto prorſus immutato, ſolitariam quandam & montanam vitam ſunt amplexi, opibus & honoribus omnibuſque rebus quæ hominibus ſolent eſſe gratiſſimæ renuntiantes ac valedicentes. plurima etiam templis donaria offerebantur, & noctu lautiores opulentioreſque ciues plateas obeuntes, largo cibo & veſtibus donabant egenos miſerrimoſque homines qui frequentes claudi aliiſque membris mutili humi iacebant ſtipem mendicantes. Hæc autem omnia ad certum aliquod tempus fiebant, recenti videlicet adhuc & vigente metu. Simulac verò malum remitti ac ceſſare cœpit, confeſtim plerique ad priſtinos mores redierunt. Vocari autem poſſit talis animorum motus atque impetus, non iuſtitia reuerà neque pietas ſolida pariter atque efficax, qualis ex rectâ opinione & conſtantiſſimo ſtudio in animis efformari ſolet, ſed machinatio quædam incompoſita, & veluti nundinatio fallaciſſima, ad ſubterfugiendum ac propulſandum malum inſtituta. Bona itaque opera ita demum neceſſitate cogente deguſtamus, quandiu metus premit. Per id verò tempus variæ rurſus diſceptationes de exhalationibus ſunt habitæ, frequenſq. erat Ariſtotelis in congreſſibus mentio; modò, tanquam rectiſſimè de his diſſeruiſſet, earumque cauſas intellexiſſet; modò, tanquam à vero aberraſſet. Nonnulli verò ad ſententiam Ariſtotelis confirmandam ac ſtabiliendam, quòd nimirum craſſus

Hominum in publicis malis ficta pietas.

Pietas ficti-tia, nundinationi ſimilis.

Terræmotuum cauſa ex Ariſtotele.

& fumo-

& fumoſus ſub terræ concauitatibus concluſus, eiuſcemodi motus efficeret, in medium attulerunt tale quippiam antea ab Anthemio ingenioſè excogitatum atque effectum. Atqui Anthemio huic patria quidem fuit vrbs Tralles, ars verò inuentiones machinarum fabricatoribus vſitatæ, qui linearem ſpeculationem ad materiam traducentes, imitationes quaſdam & veluti ſimulachra rerum verè exiſtentium fabricantur. Excellens verò hac in arte fuit, & in Mathematicâ ſcientiâ eximius, quemadmodum & in iis qui Grammatici vocantur, frater ipſius Metrodorus. Et certè felicem iudicauerim ipſorum matrem quæ adeò variâ eruditione refertam prolem ediderit. Duos enim hoſce viros peperit, & Olympium legum exercitatione, & forenſium cõtrouerſiarum tractatione peritiaque clarum; præterea Dioſcorum & Alexandrum vtrumque Medicæ artis peritiſſimum. Atque ex his quidem Dioſcorus in patriâ vixit, & præclara edidit artis ſuæ documenta; alter verò in veteri Roma habitauit, honorificè admodum euocatus. Anthemij autem & Metrodori gloria ac fama quum longè lateque eſſet propagata, ad ipſum etiam Imperatorem peruenit. Quocirca Byzantium accerſiti venerunt, reliquamque vitam ibi tranſegerunt, maxima vterque virtutis propriæ indicia ſiue ſpecimina edentes, hic quidem multos iuuenes nobilium filios erudiens, & pulcherrimæ illius diſciplinæ participes efficiens; adeò vt literarum eloquentiæque deſiderium ac ſtudium omnibus ex parte iniiceret: alter verò ſummæ admirationis fabricas cum in vrbe, tum aliis quamplurimis in locis conficiebat; quæ arbitror etiamſi de iis nihil dicatur, per ſe ipſæ ſufficiunt ad perpetuam ei gloriam conciliandam quandiu ſteterint ſaluæque fuerint. Ceterùm quam ob cauſam huius viri mentionem fecerim, id à me & quidem ſtatim dicetur. Erat Byzantij vir quidam nomine Zeno, Rhetorum quidem catalogo adſcriptus, clarus alioquin & Imperatori notiſſimus. Habitabat is iuxta Anthemium, ita vt viderentur vtroque domicilio vniti, & vno eodemque termino eſſe circumſcripti. Succedente verò tempore contentio quædam & ſimultas inter eos incidit, ſiue proſpectus causâ, quod fortaſſis antea fieri non ſolebat, ſiue quòd nouum ædificium nimis alte elatum lumini officeret, aut aliâ aliquâ de causâ, prout multas inter eos qui quam proximè habitant controuerſias ſuboriri eſt neceſſe. Tum itaque Anthemius ab aduerſario vtpote actore & accuſatore dicendo victus, quum non poſſet eloquentia grauitateque verborum paria cum ipſo facere, ex eâ quam norat arte hanc illi contrà moleſtiam rependit. Domum quandam excelſam habebat Zeno valde

Anthemius inſignis Mathematicus.

Metrodorus Grammaticus inſignis.

Olympius I C^tus inſignis.

Dioſcorus Medicus.

Alexander Medicus.

Zeno Rhetor Byzantinus

PAG. 145.

Anthemij & Zenonis contentio.

S amplam

Anthemius Terræmotũ naturalem arte imitatur.

amplam & pulchram, & curioſè admodum exornatam, in qua & ipſe frequenter verſari ſolet & amiciſſimos quoſque conuiuiis excipere. Huius verò inferiora habitacula ſolo proxima, erant ex parte domus Anthemij, ita vt intermedium tectum, altera ſui parte ad faſtigium, altera ad baſim protenſum eſſet. Ibi itaque magnos lebetes aquâ plenos per diuerſa domus ſpacia conſtituit. hos verò exterius fiſtulis coriaceis circundedit; inferiore quidem ſui parte latioribus, vt totum lebetum ambitũ obſtruerent; deinde inſtar tubæ in anguſtiorem formam redactas & in iuſtam proportionem deſinentes trabibus & tabulis earum extremitates infixit, accurateque infibulauit; ita vt & aër iis fiſtulis cõceptus libero quidem in altum impetu ferretur, per earum cauitatẽ ſurſum tendens, & ad nudum tecti faſtigium quoad eius fieri poterat etiam corio circundatum pertingens; foras autem nequaquam difflueret aut erumperet. His itaque ex occulto ita diſpoſitis, validum ignem lebetum fundis ſubiecit, & ingentem flammam excitauit. Statim verò feruente atque exæſtuante aquâ, vapor multus excitatus & in altum ſublatus eſt, rapidus pariter & denſus. quumque non haberet quâ diffunderetur, in fiſtulas efferebatur, anguſtiaque preſſus maiore vi ſurſum tendebat, donec in tectum aſſiduo impetu impingens, totum concuſſum commotumque fuit, adeò vt tigna ſenſim tremerent atque ſtriderent. Qui verò Zenoni aderant metu ac terrore corripiebantur & in plateas ſeſe proripiebant obteſtabundi & vociferantes, malique grauitate perculſi. Ille verò in regiam ſe conferens, notos interrogabat quid ipſis de terræmotu viſum eſſet, & num aliquo
PAG. 146. eos damno affeciſſet? Tum illis, Bona verba ô amice, & Apage, & Abſit dicentibus, & præterea ſuccenſentibus ipſi adeò odioſa infauſtaque prodigioſè narranti, quid cogitaret ignorabat. Neque enim ſibi ipſe fidem derogare poterat de iis quæ recenter accidiſſe ſciebat, & pudebat aduerſus tot viros diutius cõtendere, & quidẽ ita ipſum incuſantes. Hac itaque fere ratione vtebantur qui terræmotus ab exhalationibus fumoſiſq. ſpiritibus gigni cenſent. Nam ille machinarum fabricator, inquiebant, cognitâ cauſâ vnde terræmotus gigni contingit, ſimilia effecit, & arte naturam eſt imitatus. et dixerunt quidem aliquid, non tantum tamen ac putarant. Mihi enim hæc talia elegantia quidem eſſe videntur, ſciteque adinuenta, nequaquam verò euidentes eorum quæ verò fiunt probationes. Neque enim quia catelli iſti melitæi per ſolaria incedentes ea & agitant & commouent, & quidem leuiſſimo inceſſu; ſimilem fere aliquis rem eſſe dixerit, atque hoc veluti idoneo documento vtetur. Ceterùm

ludicræ

Anthemius fulgura arte imitatur.

ludicræ illæ machinationes nequaquam deſpicabiles aut inelegantes ſunt cenſendæ. defectuum verò terræ, aliæ quædam (ſi modò etiam conuenit) quærendæ ſunt cauſæ. Siquidem neque hoc ſolum Anthemius in Zenonem machinatus eſt, ſed & fulgura & tonitrua in domum torſit. Diſcum enim in ſpeculi ſpeciem comparatum modiceque excauatum radiorum ſolarium ſplendore implebat; ac deinde aliorſum transferens, ingentem confeſtim in domum eiaculabatur ſplendorem, adeo vt omnium in quos ferebatur obtutum perſtringeret atque obtunderet. Corporum etiam quorundam quæ valde eſſent ſonora colliſiones comploſioneſque excogitans, immanes quoſdam & tonitruo ſimiles fragores edebat percellendo ſenſui aptos. adeò vt Zenon quum ægrè tandem intellexiſſet vnde ſingula fierent, palàm ad pedes Imperatoris prouolutus vicinum accuſarit vt improbum & ſceleratum: adeo vt & gratioſum quoddam atque elegans dictum ira ipſi excuſſerit. Poëticis enim quibuſdam verbis alludens coram ſenatu proclamabat veluti per ironiam & cauillum: ſe, homo quum eſſet, non poſſe aduerſus ipſum pariter & Iouem fulminatorem & grauitonantem, & aduerſus Neptunum Terræ concuſſorem pugnare. Pulchra quidem igitur ſunt huiuſce artis effecta, quantumuis ludicra. neceſſe tamen non eſt naturam hæc ſequi, iiſque exæquari. Ceterùm de his rebus quam quiſque voluerit ſententiam teneat; mihi verò ad priorem narrationem eſt redeundum. Per hanc enim hyemem hiſce malis ciuitas premebatur. incoliſque omnibus per multos dies concuti adhuc pauimentum videbatur, tametſi quietum iam ſedatumque eſſet. Inſederat enim hominum animis hoc malum, & ſuſpicio in PAG. 147. eis radices egerat ratiocinationi tenebras offundens. Imperator verò multa ædificia quæ partim vitium fecerant, partim iam corruerant, inſtaurare nitebatur. Præcipuæ autem curæ ipſi erat auguſtiſſimum illud Dei templum. Hoc verò antea à plebe ſuccenſum valde conſpicuum atque admirandum ab ipſis fundamentis iteratò exſtruxerat, magnitudiniſque excellentia, & formæ decore, & varietate metallorum ornatius reddens; cinxit verò id ipſum ex latere cocto & calce, quæ paſſim ferro inter ſe colligarat, lignis nequaquam vſus, ne facillimè conflagraret. Anthemius verò hic ipſus erat cuius paulo antè mentionem feci, qui ſingula & artificioſè excogitabat & exſtruxerat. Tum verò mediam maxime ipſius tecti partem collapſam, quæque altitudine omnia quæ corruerant ſuperabat, Imperator firmiorem reddidit, & in maiorem altitudinem ſuſtulit. Atque Anthemius quidem iam dudum obierat.

Iuſtinianus templa inſtaurat.

Iſidorus autem iunior aliique fabricarum ſtructores priorem in ſemetipſis formam contemplantes, & ex eo quod integrum manſerat, id quod affectum erat quale eſſet, quidque vitij habuiſſet cognoſcentes, fornicem Orientalem & Occidentalem ſuo vt erat loco reliquerunt, Septentrionali verò & Auſtrali quæ ſuper curuaturam erat ſtructuram introrſum porrigentes, pauloque latiorem efficientes, vt quàm aptiſſimè cum aliis quadraret, æquilateramque compagem præſeferret, eaque ratione vacuitatis nimietatem coarctare poſſent, & exiguam aliquam extenſionis partem detrahere, in quantum diuerſæ longitudinis figura efficeretur. atque ita deſuper firmarunt qui in medio eſt poſitus ſiue orbem, ſiue hemiſphærium, ſiue alio quocunque nomine ab ipſis appellatur. factuſque inde eſt veriſimiliter directior quidem facileque verſatilis omníque ex parte ad amuſſim quadrans; anguſtior verò & in acutum tendens, quique non ita valde percellat ſpectatores vt olim, multo verò tutius obfirmatus. Quorum itaque oportebat in hiſtoria de templo meminiſſe, & ad quæ ipſa narrationis ſeries cõſectaneè circumacta peruenerit, ea mihi abundè ſatis ſunt explicata. Laudare enim ſingula quæ in eo ſunt admiranda, & oratione perſequi, ſuperuacaneum fuerit, neque huius operis proprium. Si quis autem voluerit, procul fortaſſis ab vrbe degens, apertè cognoſcere omnia veluti præſens & ſpectans, perlegat quæ Paulus Cyrus Florus hexametris verſibus conſcripſit. qui quidem primicerius exiſtens regiorum ſilentiariorum, & generis gloria clarus, ampliſſimaſque à maioribus ſuis opes adeptus, doctrinæ tamen eloquentiæque magnam operam impenderat, quibus & magis gloriabatur & decorabatur. Scripſit itaq. etiam alia quamplurima poëmata memoratu digna & laude. Videntur autem mihi quæ de templo ſcripſit tanto maiore & labore & ſcientia referta, quanto & argumentũ ipſum eſt admirabilius. Comperies enim in iis vniuerſum ſitus cõcinnæq. diſpoſitionis ordinem & metallorũ naturas ſubtiliſſimè exploratas; veſtibulorum etiam templi elegantiam pariter & vtilitatem, magnitudines quoque & altitudines, quotquot etiam ſunt figuræ in altum directæ, & quotquot orbiculares, quotquot etiam penſiles & protenſæ. Cognoueris quoque è carminibus quopacto argento pariter atque auro ſacratior locus & myſteriis ſeparatim deſtinatus ſumtuoſiſſimè ſit exornatus, & ſi quod eſt aliud magnũ aut minimum ornamentum, nihilo minus quàm qui crebrò in eo obambulant omniaque inſpectant. Atqui ſecunda hæc templi refectio atque inſtauratio, breui pòſt tempore inſtituta perfectaque eſt. Eodem

Paulus Cyrus Florus templũ Cõſtantinopol. deſcripſit. PAG. 148.

verò

verò anno ſtatim incunte vere peſtilentia iterum vrbem inuaſit,& infinitam multitudinem ſuſtulit; quæ quidem nunquam penitus ceſſarat, ex quo primùm, circa quintum inquam imperij Iuſtinianei annum, in noſtrum orbem irrepſerat; frequenter verò aliò atque aliò ſe transferens,& locum è loco infeſtans, atque ita reliquis veluti inducias quaſdam concedens, tum rurſus Byzantium rediit, veluti antea, vti crediderim, decepta, quæque citius quàm oportebat inde migraſſet. Mortui itaque ſunt repentè veluti graui quadam apoplexiâ correpti. Qui verò plurimum vim morbi ſuſtinebant, vltra quintum diem non ſuperuiuebant. Morbi autem ſpecies veteri erat perſimilis. Febres enim cum bubonibus accendebantur continuæ,& non quotidianæ, neque vel modicum remittentes, ſed ſolo eius quem corripuerant interitu ceſſantes. Nonnulli verò neque æſtu febrili, neque alio dolore præcedente, ſed quæ conſueuerant agentes & domi & in plateis ita cogente neceſſitate corruebãt, repentè exanimes facti, veluti extemporaria morte acceſſitâ. Cuiuſuis itaque ætatis homines promiſcuè interibant, præcipuè verò iuuenes ac puberes, atque ex his potiſſimum mares, fœminæ enim non perinde hiſce malis erant obnoxiæ. Vetuſtiſſima itaque Ægyptiorum oracula,& qui apud Perſas cæleſtium motuum ſunt periti ſſimi, temporum quorundam reuolutiones in infinito æuo ſimul ferri aſſerunt, modò quidem bonas ac felices, modò autem prauas & infauſtas. Eſſe verò præſentem reuolutionem ex peſſimis illis atque infauſtis. Hinc ergo & bella paſſim & ſeditiones vrbibus oriri atque inualeſcere,& peſtilentes morbos per multum tempus durare atque adhæreſcere. Alij verò interitus cauſam ad diuinam iram referunt, quæ humani generis peccata puniat, multitudinemque ſuccîdat. Me verò de vtraque opinione iudicare, verioremque decernere nihil attinet, vel quòd neſciam fortaſſe, vel etiamſi fortè ſciam, parum tamen neceſſarium id cenſeam, neque præſenti tractationi conſentaneum. Si enim breuiter quæ acciderunt commemoraui, hiſtoriæ legi ſatisfeci. Hæc verò quum ita accidiſſent, alia etiam quædam per id tempus in vrbe euenerunt tumultus ac perturbationis plena, neque minus quàm quæ diximus acerba. Qualia autem hæc fuerint ſtatim dicam, ſi prius breuiter vetuſtiora quędam commemorauero. Hunnorum gens olim quidem habitauit circa eam Mæotidis paludis partem quæ Subſolanum ventum verſus ſpectat, erantque Tanai flumine magis Septentrionales; quemadmodum & aliæ barbaræ nationes quotquot intra Imaum montem in Aſiâ conſederunt. Hi verò omnes communiter quidem

Peſtilentia ingens Cõſtantinopoli.

Bubonũ peſtilentiarũ deſcriptio.

PAG. 149.

Peſtilentiæ cauſæ.

Reuolutiones certæ aſtrorum quæ mala adſerant.

Hunni quæ loca habitarint.

Hunnorum gentes variæ.

Burgundi Hunnica natio.

Hunni quo pacto in Europam tranſierint.

Scythæ & Hunni vocabantur;priuatim autem ſecundum nationes, nonnulli eorum Cotrigori, alij Vtigori, alij verò Vltizuri, alij etiam Burgundi dicebantur, alij aliter ex patriâ cuique atque vſitata appellatione nominabantur. Multis autem poſtea ſeculis tranſierunt in Europam; ſiue reuerà à ceruo quodam, vt fama percrebuit, primùm ducti, ſiue aliâ quapiam fortunâ vſi, & Mœotidem paludem quâ parte in Euxinum pontum fertur, quum antea traiici nequaquam poſſe crederetur, tunc certè quocunque tandem modo traiicientes & per aliena vagantes, innumeris damnis indigenas affecerunt, inopinatò eos adorti; adeò vt prioribus habitatoribus eiectis ipſi illorũ ditionem occuparint, in quâ tamen non videbantur diutiſſimè commoraturi, ſed ſtirpitus quod aiunt perituri. Tunc itaque Vltinzuri & Burgundi vſque ad Leonem Imperatorem, & qui per id tempus erant Romanos, celebres extitere, forteſque ſunt habiti. nos verò qui hac ætate viuimus, neque eos nouimus neque noſcemus, quòd vel deleti fortaſſe ſint, vel quàm remotiſſimè hinc ſedes ſuas tranſtulerint. Illo vtique anno quo peſtilentia vrbem inuaſit, reliquæ Hunnorum gentes ſaluæ adhuc & maximi erant nominis. Quum itaque deſcendiſſent Hunni in loca ad Auſtrum vergentia, non procul à ripa Iſtri fluminis ex animi ſui ſententia conſederunt. Tum itaque vigente hyeme fluuius ex more vi frigoris congelatus ad imum vſque vadum ita obduruerat vt & pedeſtribus & equeſtribus copiis tranſiri poſſet. Zamergan verò Hunnorum qui Cotriguri dicuntur dux, cùm ingentem equitatum per flumen perinde atq. per continentem traduxiſſet, facillimè in Romanum imperium peruenit. quumque paſſim vacua ab habitatoribus loca inueniſſet, nihilque ipſi impedimento eſſet quo minus ad vlteriora progrederetur, ſtatim Myſiam & Scythiam tranſgreſſus, in Thraciam irrupit. Ibi verò diuiſo exercitu, alteram eius partem in Græciam miſit, qui loca omnia nullis præſidiis munita percurreret atque vaſtaret: alteram verò exercitus partem in Cherſoneſum Thracicam miſit. Huius autem Cherſoneſi quæ ad Orientem ſolem & Euronotum ventum vergunt, & ad meridianum vſque punctum, circa Helleſpontum porrigitur; circunfluit enim totam propemodum, & flexibus littorum vna circumagitur, exigua quadam continentis portione, hoc eſt ſolis quadraginta ſtadiis, excluſus, quo minus inſulam faciat. In hac verò iſthmi anguſtià murus in longum continuè ductus eſt ad vtrunque mare porrectus, vrbeſque interius ipſi affixæ ſunt, Aphrodiſia, & Theſcos & Ciberis. Ab his verò quàm remotiſſimè circa fretum ipſum & litorales flexus Seſtus eſt

Burgundorum origo.

PAG. 150.

Hunnorum ad Iſtrum flumen aduentus.

Zamergan Cotrigurorũ Hunnorum dux.

Cherſoneſi Thracicæ deſcriptio.

Cherſoneſi vrbes.

vrbs

vrbs celeberrima in poëſi & nominatiſſima, non aliam credo ob cauſam quàm ob lucernam Herus illius Seſtiadis, & ob Leandri amorem ac mortem. Non procul autem hinc etiam aliud oppidulum ſitum eſt, minimũ quidem illud & nequaquam pulchrum, neque quicquam omnino habens amabile, Callipolis tamẽ vocatum. Circumiacentem porrò regionem exornant & agri, & naualia, arborumq́ue variarum & fluentorum potabilium copia, terraque irrigua admodum & fertilis, rebuſq́ue neceſſariis abundans. Talia igitur oppidula & agrum ampliſſimum murus ille intra ſe complectitur, ita vt non facilis ſit hoſtibus ad ea aditus. Tum itaque Zabergan bona ſpe elatus, id ſecum reputabat, ſi muro diruto ad interiora loca penetraſſet, faciliùs ſe etiam mare in poteſtatem redacturum. Illinc etiam veluti per ſomnium imaginabatur nauium ſibi copiam non defuturam; quodque traiceret in Aſiam, fretum intermedium anguſtiſſimum per ſe exiſtens, neque aſperis fluctibus ſulcatum faciliime tranſnauigans; quodq́ue ſtatim Abydum infeſtaret, & quod in ea erat decimarium portorium vaſtaret. His igitur temerariis conſiliis incitatus, exercitum in Cherſoneſum miſit, quantum ei negocio conficiendo parem fore exiſtimabat, ipſe verò cum equitum milibus ſeptem recta Conſtantinopolim pergens, & agros vaſtabat, & oppidula tentabat, omniaq́ue paſſim mouebat & perturbabat. Cauſa verò huius expeditionis atque inſultus potiſſima veriſſimaq́ue erat, barbarica violentia, & plus habendi cupiditas, cui tamen prætextum hoſtilitatis aduerſus Vtiguros obtendebat. Sandilchus enim quidam nomine, vir Hunnus, gentis illius dux erat, beneuolus tamen inprimis & fœderatus Romanis. Quocirca Imperator ipſum beneuolentia & honore proſequebatur, & frequentia ad eum dona mittebat. Cotriguri verò, vt pote ſimilium expertes, ſed omnino deſpecti & manifeſto contemtu prouocati, hanc ſibi expeditionem ſuſcipiendam cenſuerunt, vt & ipſi terribiles digniq́ue quorum ratio haberetur viderentur, ac tales qui contemtoribus non concederent. Hi itaque, quum nemo ipſis obſiſteret aut propulſaturus obuiam iret, atrociter populabundi regionem vaſtarunt, ingenti prædà maximaq́ue captiuorum multitudine abductà, in quibus etiã mulieres multæ nobiles & caſtam vitam degentes crudeliſſimè rapiebantur, malo omnium grauiſſimo obnoxiæ, quòd immoderatæ barbarorum libidini inſeruire cogebantur, nonnullas verò quæ iam inde à pueris & nuptiis & mundanis deſideriis & curis occupationibuſq́. huius vitæ renuntiarant, & in remota aliqua diuinoq́ue cultui dicata domuncula deliteſcebant,

Seſtus vrbs Leandri amore nobilis.

Callipolis vrbs.

Murus ad duo maria pertingens.

PAG. 151.

Zabergan Conſtantinopolitanũ agrum vaſtat.

Sandilchus Hunnus Romanorum amicus.

Hunnorum ſeuitia & libido.

bant,

bant, liberam planè & immunem ab omni virorum contubernio conſuetudineque vitam ſummo ſtudio colentes; etiam hi ſacris virginum cœnobiis ereptas cõtumelia afficiebant, turpiter eas per vim conſtuprantes. aliæ verò multæ quæ â conſuetudine virorum nequaquam abhorruerant, & grauidæ tum temporis rapiebantur; quum iam pariendi neceſſitas vrgeret, ita in medio itinere in propatulo pariebant, quum nec verecundos partus dolores obtegere poſſent, neque complecti faſciiſque inuoluere infantes vti fas eſt, & ſuſtollere, ſed hæ quidem etiam ita protrahebantur, & ne dolere quidem ipſis (immane dictu) permittebatur. miſeri verò illi infantes in ſolitudine relinquebantur à canibus pariter & carniuoris auibus diſcerpendi, perinde ac ſi eam tantùm ob cauſam in lucem PAG. 152. editi eſſent, & fruſtra ortus ſui primordia deguſtaſſent. In eam enim miſeriam res Romanorum redactæ erant, vt in ipſo regiæ vrbi circumiecto agro adeò atrocia mala paterentur à barbaris uſque perpaucis. Sed neque his terminis eorum cõfidentia fuit circunſcripta; ſed vlterius progreſſi, longiſque (ita dictis) muris facilè ſuperatis, munitionibus quæ intus erant appropinquarunt. Multis enim in partibus præ vetuſtate & negligentia valli ſtructura corruerat vitiúque fecerat; nonnullas verò partes etiam ipſi diruerant adeò intrepidè ac facilè ac ſi domos ſubuerterent. nihilque erat quod obſtaret, quum neque vllum præſidium militare ibi collocatum eſſet, neque vllæ ad propulſandum hoſtem machinæ, neque qui illas mouere ac tractare noſſet. ſed ne canum quidem latratus audiebatur, niſi admodum ridiculum dictu ſit, veluti in ſuilibus aut ouilibus. Romanorum enim exercitus non tanti atque olim ſub veteribus Imperatoribus fuerant, permanſerant, ſed ad minimam quandam portionem redacti non amplius magnitudini imperij pares erant.

Romanorū vires per totum Imperium.

Cùm enim vniuerſæ Romanorū vires ſexcentis quadraginta quinque bellatorum millibus cõſtare deberent, ægrè tum temporis centum quinquaginta milibus conſtabant, atque harum quidem copiarum aliæ in Italia erant collocatæ, aliæ in Africa, aliæ in Hiſpaniâ, aliæ apud Colchos, aliæ apud Alexandri vrbem, & circa Theben Ægyptiam. Conſederant verò paucæ etiam verſus Orientales Perſarum fines. Neque enim illic pluribus opus erat, ob fœdera inita, induciaſque firmiter pactas. Ita ferè ad perquam exiguam portionem redactæ erant copiæ atque acciſæ principum negligentiâ. Imperator enim poſteaquam antea vniuerſam Italiam & Africam in poteſtatem redegerat, maximaque bella confecerat, & primus, vt ita dixerim, ex iis qui Byzantij regnarunt, Romanorum

Impera-

Imperator nomine pariter & reipsâ eſt declaratus: hæc inquam aliaque his ſimilia quum iuuenili vegetaque ætate perfeciſſet, tum verò ſub extremum vitæ curriculum (iam enim conſenuerat) ceſſiſſe & renunciaſſe laboribus viſus eſt, magiſque ei quodammodo placuit hoſtes inter ſe committere, & donis eos ſicubi opus erat demulcere, eaque ratione quodammodo propulſare, potius quàm ſibi ipſi confidere & perpetuò belligerari. Quocirca & legiones imminui collabique facilè patiebatur, perinde ac ſi deinceps nulli neceſſario uſui ſibi eſſent futuræ. Quæ quidem negligentia quum etiam eos qui ſecundas in adminiſtratione imperij partes obtinebant occupaſſet, quibus cogendi à ſubditis tributa, & deinde exercitibus neceſſaria ſuppeditandi cura impoſita erat, hi partim apertè eos defraudabant, partim multo ſeriùs quàm oportebat perſoluebant. Perſoluto verò iam quamquam ſerò debito, ſtatim hi in fraudulentâ illâ & populari ſupputatoriâ arte exercitati, fraude eos qui ſtipendia militaria cogebãt adoriebantur, & quæ iam perſoluta erãt repoſcebant. Hic enim eorum honor ac dignitas erat, aliis atque aliis criminationibus milites laceſſere, cibariiſque eos defraudare, ac quemadmodum in reciproco fluxu refluxuque vndarum idem demenſum quod ex tributis ad legiones deferebatur, neſcio quo pacto retrorſum deriuabatur, redibatque eodem vnde fluxerat. Atque ita quidem propugnatores & præliatores negligebantur, & cibariorum penuria preſſi militiam bellicoſque labores in quibus erant enutriti deſerebant, & alij aliò dilabebantur, veluti aliud vitæ genus amplexuri. In mulieres verò inhoneſtas maxima ex parte, & aurigas, & viros parum vbi res poſtularet fortes, ſed delitioſos, quiq. ad ciuiles tantum turbas & pecuniarum contentionẽ veſano quodam ſtudio audaciaque ferebantur, & in alios his adhuc inutiliores, militaria ſtipendia diſſipabantur. quo factum eſt vt & reliqua Thraciæ loca oppidaque regiæ vrbi circumiecta deſerta eſſent omnique præſidio vacua, atque adeò barbarorum incurſionibus oportuna ac peruia. Eò enim illi arrogantiæ erant elati, vt & circa Melantiadem vicum caſtra locarint, non longius CL ſtadiis ab vrbe diſtantem. Circunfluit autem hanc Athyras fluuius, qui quidem ad exiguum quoddam ſpacium progreſſus, & ad Cæciam ventuum ſenſim ſe flectens in Propontidem fertur, vnde & quod ad littus eiuſque fluminis fauces protenſum eſt nauale, ei eſt cognomine. Cùm itaque adeò prope vrbem hoſtes caſtra poſuiſſent, ſtatim Byzantinorum ciuium multitudo ingenti metu ac terrore eſt perculſa, & mala ſua non qualia iam præ oculis erant, ſed longè maiora animo agitabant, ob-

Iuſtinianus Imp. ſenex bellicas res neglexit.

PAG. 153.

Athyras fluuius.

ſidiones videlicet incendiaque imaginantes, & rerum neceſſariarum inopiam, mœniumque perfractiones. Quocirca frequenter etiam in interioribus plateis denſa multitudinis fuga fiebat, impulſioneſque mutuæ, & pauores ſubitanei perinde ac ſi barbari iam irrupiſſent. Ingens etiam fragor ac ſtrepitus in tabernis apud forum excitabatur, foribus violentiùs colliſis. Neque verò plebem tantum ac vulgus hominum dolor & pauor inuaſerat, ſed etiam omnes vrbis primores. Quin & Imperator ipſe non parum eo rerum ſtatu commouebatur. Nudabantur itaque ſuis ornamentis ipſius permiſſu atque authoritate templa quotquot extra vrbem erant ſita, ad Europæum latus & loca littori adiacentia, quæ qui-

PAG. 154.

dem è Blachernis & Cornu, ita dictis, ad Euxinum vſque pontum protenſa in Boſporum deſinunt. Ex his itaque omnibus pretioſa donaria reliquumque omnem apparatum auferentes ij quibus id negotij erat datum, partim plauſtris in vrbem delata in tuto collocarunt, partim cymbis impoſita & freto intermedio traiecto in aduerſam continentem detulerunt; eratque tum videre ſacras iis in locis ædes nudas omnibuſque ſuis ornamentis exutas, perinde ac nihil adhuc ſanctimoniæ nactas, & recenter exſtrui cœptas. Adeò verò terribilia maximaque pericula, vt omnino futura animos occupabant, vt vix in muro à ficubus dicto, & Porta nuncupata aurea, duces quidam & tribuni militares multique armati conſtiterint, vt fortiter hoſtes ſi fortè impetum facerent propulſarent. Erant verò neque bellicoſi reuera, ſed ne mediocriter quidem in rebus bellicis exercitati. ſed ex illis legionibus quæ ad hoc ſunt deſtinatæ vt interdiu & noctu in aulà verſentur: quos ſcholarios appellant.

Scholarij milites qui.

Hi verò, milites quidem vocantur, & in Catalogo ſtipendiatorum cenſentur; ſunt autem plerique eorum vrbani & ſplendidè veſtiti, ſed tantùm augendæ dignitatis regiæ cauſa & magnificentiæ quoties prodiret in publicum. Atque olim quidem, nõ alios quoſdam in hunc ordinem adſciſcere licebat, quàm qui tractandis rebus bellicis erant exercitati, ideoque neque pecuniam vllam pendebant vt huic ordini adſcriberentur, ſed gratis citra vllos ſuos ſumtus hoc honore donabantur; vtpote digni ex anteactis præliorum laboribus

Zeno Iſaurus notatur.

declarati. Zeno autem Iſaurus videtur primus poſt recuperatum imperium multos tribules hiſce legionibus accenſuiſſe, quorum virtus nequaquam in præliis emicuerat, aut alioquin exercitatos, ſed notos ſibi ac familiares. Poſtea quum eo tempore conceſſum receptumque eſſet, vt non ſolùm pro laboribus & fortitudine in conflictibus declarata veluti compenſationis & præmij modo ac-

cenſe-

cenſerentur digni, ſed & illi qui planè rudes atque inexpertes belli eſſent, non ex merito, ſed ad gratiam: hoc inquam vbi initio conceſſum fuit, prodiit veriſimiliter exinde in medium etiam acceptatio munerum, quæ omnibus vti videtur reliquis eſt potentior, & deinceps in nundinationem res abiit. vt non amplius in has legiones accenſerentur qui vellent, priuſquam aliquam auri portionem depoſuiſſent. quam vbi perſoluiſſent, ſtatim citra vllam inquiſitionem inſcribebantur reliquoq́ue exercitui accenſebantur, etiamſi planè operum bellicorum eſſent imperiti. atque ita delectu neglecto, meritò vtique ad militiæ labores non adigebantur, quippe qui vænalem eum honorem eſſent adepti, ignauiamq́ue magno emiſſent. Tales itaque viri inopiâ veteranorum militum muris inſidentes, cuſtodiam eorum agere videbantur. Quum verò iam per multos dies vrbs in hoc tumultu verſaretur, neque barbari obuia quæque vaſtare deſiſterent; tum demum Beliſarius dux iam fractus ſenio, mandato tamen Imperatoris, in eos mittitur. Hic itaque ſenex loricam multo iam tempore deſitam reſumens, galeamq́ue capiti adaptans, & omnem cui à puero aſſueuerat habitum capeſſens, præteritorum memoriam redintegrabat, priſtinamq́ue animi alacritatem ac virtutem reuocabat. Hoc enim vltimo in vitâ ſuâ bello confecto non minorem gloriam conſequebatur, quàm cùm de Vandalis & Gotthis victis trophæa erexit. Nam & eorum quæ iam acciderant immanitas & ſumma de futuro deſperatio rem ipſam quam aggrediebatur maiorem illuſtrioremq́ue efficiebant, & victoriam iucundiſſimam. Explicabitur verò à me ſtatim accuratè quonam pacto ſingula peracta fuerint. Dux itaque paululum extra vrbem progreſſus, caſtriſq́ue ad oppidum dictum Chettuicus locatis, ſummam ſuam & bellicæ rei peritiam declarauit, & audaciam longè maiorem ætate. Erat enim iam admodum ſenex, magnaq́ue vti par erat virium inbecillitate laborabat; nullis tamen laboribus cedere, neque alioqui vitæ cupidus eſſe videbatur. Sequebantur eum loricati præſtanti robore viri, quiq́ue in nonnullis cum ipſo prælis decertarant, quæ ingraueſcente iam ætate confecerat, non multo plures trecentis; reliqua multitudo erat & planè inermis & imbellis, ideoq́ue tantum quòd inexperti eſſent dulce bellum exiſtimantes, quiq́ue ſpectandi potius quàm in acie confligendi causâ acceſſerant. Confluxerat etiam ad eum agreſtium è vicinis locis turba. Quum enim iam ipſis agri à barbaris eſſent vaſtati, non habentes quò ſe verterent, ad Beliſarium ſtatim confugerant. Is verò turbâ agreſtium ſuis copiis adiuncta commodè opor-

PAG. 155.

Beliſarius ſenex in Hunnos mittitur

tuneque vſus, amplam foſſam circunduxit, exploratores crebrò emiſit, qui hoſtium copias obſeruarent quantum fieri poſſet & dinumerarent, & ſi quid aliud reſcire poſſent renuntiarent: eoque in ſtatu manſit ſingula penſitans & cum animo ſuo reuoluens, multoſ- *Stratagema Beliſarij.* que in ſpeculis longè lateq. per agrum ſparſis ignes accendit, vt hoſtes eos conſpicati maximum eſſe exercitum putarent, ex ignium PAG. 156. accenſorum multitudine eum metientes. Et quidem ita planè putabant, ideoque metuentes ſibi quieti ſubſtiterunt. Ceterùm non dudum hoc militari aſtu eluſi conquierunt. Audierant enim iam quàm minimum eſſe Romanum exercitum, neque parem qui cum ipſis prælio decernere poſſet. Beliſarij milites interea valde erant alacres, hoſtemque contemnebant, etiamſi maximis copiis in ſe impetum faceret, virtute ſuâ bellicâ præcipuè freti, quippe quòd Romani eſſent, & maximorum periculorum experientiâ in re bellica exercitatiſſimi. Beliſarius verò animaduersâ illâ animorum elatione, quodque magis quàm oporteret de præteritis laboribus gloriantes, præſentia contemnerent, verebatur ne nimis ſuis ſpebus habenas laxarent, quæ ipſos tranſuerſos quocumque vellent abriperent, eò quòd faciles admodum rerum quas aggrediebantur euentus ſibi fingebant. quod quidem ne ita eueniret, omnibus in vnum coactis, veluti prælio iam conſtituto ipſe in medium progreſſus, in

Beliſarij ad milites concio.

hunc modum verba fecit. NON tanquam è metu vos, ô viri, ad audendum erecturus (quod quidem ante prælia fieri ſolet) venio, conſuetis vſurus verbis. Viderer enim profectò eorum quæ olim experientia ipſa mihi cognita ſunt oblitus, ſi apud milites Romanos in pręliis ſemper educatos, quique maximarum prope dixerim gentium Reſpublicas euerterunt, nunc verò aduerſus vagos barbaros, atque hos quidem Hunnos & Cotriguros, exhortatione quadam ad excutiendum metũ accommodatâ vterer. Sed quum in vobis magnam animorum elationem confidentiamque animaduertam modum omnem excedentem, non abs re facturus mihi ſum viſus ſi vos veteris modeſtiæ commonefacerem. Omne enim immoderatum quacunque in re vitandum eſt viris cordatis, etiamſi ad laudabilem aliquem finem tendat. & nimia animi elatio gloriatioque de rebus antea bene geſtis, quâ ſimilem perpetuò ſucceſſum certò nobis pollicemur, prudentiam ex animis profligare conſueuit, & ad ſuperbiam arrogantiamque concitare. Qui verò eò veſaniæ venerunt vt nihil moderatum animo concipiant, ij vel ad deum ipſum oppugnandum ſunt euaſuri. Ad hæc conſiderare etiam oportet, quòd tametſi barbari virtute bellicâ & fortitudine longè

nobis

nobis ſunt inferiores, multitudine tamen ſuperant: & ſi quæ vtrinque excedunt inter ſe conferantur atque expendantur, exceſſus ad æqualitatem redigetur. Quo pacto igitur non turpe fuerit nos qui æquo apparatu ſumus conflicturi, adeo præcipites atque effrenes ferri, vt neque temporis, neque ordinis, neque temerariorum fortunæ momentorum rationem vllam habeamus? Neque enim quiſ- PAG.157. quam vti arbitror manuum vi hoſtes ſuperauerit, niſi adſit iudicij conſiliique rectitudo. Quo enim pacto fieri poſſet, vt ego qui ad tantam canitiem perueni, vt propemodum victus belloque ineptus ſim, in conflictibus prælijſque verſarer, niſi me cõſiliorum bonitate prudentiaque ſuſtentarem? Quocirca ſi etiam ſenectutis imbecillitatem mens recta ac firma & quæ par eſt appetens corroborat, & ad res bene gerendas exſuſcitat, ætatis defectum prudentia compenſans; quomodo non multo amplius vobis vtilis ſit futura iuuentuti corporiſque robori coniuncta? Siniſtros enim e fortuito aliquo caſu vel manus vitio profectos euentus, fortaſſe recta cogitatio quæque ſe caſibus accõmodare norit, in melius transferre erratumque corrigere poſſit: vbi verò mentis vitio, quòd inconſultius quàm oportet res aggrediamur, aduerſi aliquid euenerit, vnde quęſo remedium ac ſalus petentur, ſi primum illud quod hæc gignere ſolet, ſit deprauatum atque ſubuerſum? Atqui mirabitur forſitan aliquis admonitionis meæ inſolentiam. Quum enim excitare atque erigere confidentiam veſtram animorumque alacritatem oporteret, ego hæc è contrario eneruo atque imminuo, & cogitationes vobis iniiciens & metus, & dubias ſpes faciens. Ceterùm mihi quidem etiam hoc iucundum ac volupe eſſe videtur, bonamque ſpem mihi cõcitat, quòd cũ talibus viris ad prælium accedo, quibus ſi perſuaſero vt tantillum de acrimonia animorum remittant, multum dicendo valuiſſe videar. Hoc verò ſibi quiſque veſtrum perſuadeat, conatus actioneſq. prudentiâ deſtitutas nõ eſſe adſcribendas fortitudini, ſed audaciæ & temeritati, & præuaricationi officij. Quocirca acrimonia quidem animorum in vobis maneat, imò & magis magiſque vigeat; moderata verò caſtigataque cogitatione, atque intra officij limites ſe cõtinente, nimia audacia arrogantiam ſecum trahens ſuccidatur. Neque enim metum ac timiditatem infert, cogitare & conſiderare quopacto rebus præſentibus ſit vtendum; imò verò dignitatem atque fidentiam. Ita enim, rebus quæ ex vſu ſunt perpenſis, conſectaneum eſt omnino vt iuſtam audaciam cõcipiamus, quippe quæ non ad incerta fortunæ temerè efferatur, ſed iudicio ſit confirmata & ſtabilita. Sed dicet forſitan aliquis veſtrûm, naturam

generoſam & impetu rationi conſentaneo concitatam, & laboris perpetuò appetentem, nunc confeſtim inhiberi,& cogi ad quietem & remiſſioné & moras ac deliberationes longiores quàm neceſſitas poſtulet,præcipuè cùm ægerrimè ferat barbaros adeo contumelioſe nobis inſultare, omniaq. promiſcuè agere ac ferre, adeo vt ad ipſam vſque regiam vrbem excurſiones facere audeant. Hæc quidem ita ſe habent, & experientia ipſa comprobatur merita vos in hoſtes ira PAG.158. inflammatos. Lenitate enim patientiaq. veſtra nequaquã moderatè vſi ſunt. Veruntamen valde etiam facilè iudicarim viris cordatis compeſcere & ſubmouere ab ira furorem & perturbationem,& inconſultum ad res quæ nobis ſeſe offerunt impetum, tantumque ex ea animi magnitudinem conſtantiamque retinere, & aduerſantibus obſiſtere: Nam ex animæ motibus quicunque purè atque ſincerè ſunt cum honeſtate officioque congruentes & expetendi, ij vtique abſolutè ſunt amplectendi: qui verò etiam in contraria nutant ac vergunt, iis non perpetuò eſt vtendum, niſi quatenus vtilitatem adferunt. Prudentiam itaque purum minimeq. adulterinum bonum eſſe non negaueritis credo. In irâ verò, acrimonia quidem & ſtrenuitas eſt laudabilis; audacia verò fugienda, vt damno non vacans. Quocirca id quod in ira eſt optimum deligentes, prudentiaque res gerendas temperantes, ita demum fidenter in hoſtem eamus, quippe qui nihil eorum quæ neceſſaria ſunt neglexerimus. Hoc tantum ſciamus oportet, decertandum nobis eſſe cum hominibus barbaris qui prædonum in morem adoriri occultoſque inſultus facere conſueuerunt, ad aperta verò prælia non admodum ſunt exercitati, neque in conflictibus perdurare docti. Nunc autem cernentes ſtatariam pugnam in ſe apparari, & extra vallum propugnacula & muros vim omnem obſiſtendi ac propulſandi in exercitu conſtitutam; depoſituri ſunt veriſimiliter veterem ſuam conſuetudinem, eoq. adducentur, vt nobiſcum miſceantur & collato pede armis decernant, docente ipſos neceſſitate. Nobis verò prudenter rem gerentibus, patrioque ordine ac diſciplina vtentibus, actioneſque noſtras recto conſilio moderantibus, cognoſcent reipſa quanto id quod exercitatione noſtraq. voluntate & ſtudio eſt acquiſitum, extemporario & coacto ſemper ſit præſtantius. His dictis Beliſarius finem fecit. Romani verò reſipiſcentes retinuerunt quidem etiam ita fortitudinem, pluſculum tamen quid eis inerat circumſpectionis quàm iactantiæ. & tali fere animorum ſtrenuitate pariter & modeſtia erant præditi (vt minima comparemus magnis) quales olim qui circa Leonidam erant Lacedæmonij fuiſſe

comme-

commemorant, quum ad Thermopylas Xerxes eis immineret. Sed illi quidem ad internecionem omnes cæſi ſunt, eo ſolo celebres, quòd non turpiter periiſſent, ſed multis antea Perſis interfectis. Qui verò Beliſario aderant Romani, audacia quidem vſi ſunt Laconica; vniuerſos autem hoſtes fortiter fugarunt, & quamplurimos eorum trucidarunt, ipſi nullo ſingulari incommodo ab illis affecti. Quum PAG. 159. enim ex barbaris duo equitum millia à reliquo exercitu ſeparata confeſtim cum clamore procurrerent, veluti facillime hoſtes deleturi: & ſpeculatores ad Beliſarium veniſſent eos indicantes, & iam iam adfuturos dicentes, ſuas contrà copias duxit, ſimulans quantum fieri poterat paucitatem atque occultans. Selectos enim equites ducentos ſcutatos & iaculatores in ſyluâ vtrinque in inſidiis collocauit, quâ parte barbaros impetum facturos putabat; præmonitos, vt ſimul atque ipſe ſigno dato mandaſſet, confeſtim in hoſtile *Stratagema* agmen iaculantes prorueren, vt nimirum iaculorum vi preſſi in ar- *Beliſarij.* ctum ſe contraherent, & multitudo ipſis inutilis redderetur; neque laxare ac dilatare aciem poſſent, ſed in ſeipſos conuoluti implicatíque eſſent. Agreſtes verò, & qui è ciuibus erant bello apti, iuſſit vt ingenti clamore & fragore armorum edito ſe quò iret ſequerentur. cum reliquis enim in medio conſtiterat tanquam hoſtium impetum apertè excepturus. Quum autem iam venirent barbari, vlteriuſque progredientes, intra inſidias plerique perueniſſent, Beliſarius ſtatim cum iis qui ipſi aderant aduerſa fronte occurrens validiſſimum in eos impetũ fecit; & agreſtes omniſque reliqua multitudo clamore & lignorum quæ cum in vſum geſtabant comploſione ac fragore, pugnantibus animos addebant. Dato verò ſigno etiam alij ex inſidiis proſilientes vtrinque tranſuerſim in hoſtes ruunt, clamorque & tumultus maior quàm pro prælij magnitudine eſt excitatus. Tum barbari omni ex parte iaculis icti (id quod Beliſarius præcogitarat) in ſe ipſos conglomerati & in arctum redacti ac compreſſi tueri ſe bellando non poterant. Neque enim ſagittare commodè poterant, quum neque locus eſſet telis, neque excurſiones equis & alarum circunductiones facere poterant; videbanturque veluti maximo exercitu circumuenti & in orbem cincti. Nam & qui à tergo magno vlutatu & fragore eos vrgebant terrorem incutiebant, & puluis in altum elatus obſtabat quo minus de numero eorum qui in conflictu erant iudicare poſſent. Primus autem Beliſarius multis *Ingens* ex aduerſa acie cæſis ac profligatis, in fugam eos compulit; deinde *ſtrages à* verò aliis etiam vniuerſis impreſſionem facientibus, barbari terga *Beliſario facta.* vertentes incompoſitè fugerunt, ſparſim diſſipati, nullis ſibi mutuo

à tergo

à tergo cuſtodiis cauentes, ſed quò cuique viſum erat effuſiſſimo

PAG. 160. curſu aufugientes. Romani verò acie inſtructa eos inſectantes, extremos quoſque facillimè trucidant; magnaque barbarorum cædes eſt edita, citra vllam cum equis retrouerſionẽ fugientibus. Nam & habenas omnes equis laxarant, & præterea flagella aſſiduè vrgentia præripiebant celeritatis remiſſionem. Deſecerat etiam ipſos præ pauore etiam ars ipſa qua magnoperè gloriari ſolent. Fugientes enim hi barbari magis propulſant eos qui ſeſe acriter inſectantur, retrouerſim ſagittantes. Tunc enim etiá violentiùs ſagittæ ſcopo quem petunt infiguntur, quando illæ quidem magno impetu rectà feruntur in perſequentes, & hi ex aduerſo occurrentes in ſagittas proruunt contraque feruntur; grauioremque ſibi ipſis plagam efficiunt occurrendo & ſagittas è proximo excipiendo. At tum temporis omnia Hunnis deſperata eſſe videbantur, neque illis artem vllam propulſandi hoſtes attentare in mentem veniebat. Cæſi itaque ſunt ex iis circiter quadringenti, è Romanis nemo deſideratus; pauci tantùm vulnerati: ægrè verò & Zabergan Hunnorum præfectus & qui cum eo effugerant læti in caſtra peruenerunt. Romanorum enim equi inſectando defatigati, maxima eis cauſa ſalutis fuere: alioquin ad vnum omnes eo die trucidaſſent. Nunc verò quum hi in vallum munitioneſque ſuas magno cum tumultu proruiſſent, reliquum vniuerſum exercitum vehementer conturbarunt, veluti certiſſimo exitio iamiam imminente. Ingens itaque barbarorum eiulatus exaudiebatur. Cultris enim genas lacerantes, patrio more lugebant. Romani autem cum Beliſario ad ſua redierunt, re melius quàm ſperarant geſtà, digno tamen prudentia ducis euentu. Barbari verò hac clade accepta, motis ſtatim è Melantiade caſtris, retrorſum trepidi ceſſere. Beliſarius autem tametſi veriſimiliter eos abeuntes maiore ſtrage ac damno afficere potuiſſet, vtpote homines iam metu perculſos inſectans, quum fugæ ſimilem diſceſſionem facerent; nihilominus tamen ſtatim in vrbem rediit, idque non tam ex animi ſui ſententia, quàm Imperatoris iuſſu. Quum enim populus vniuerſus victoriâ hac ipſis nuntiatâ, eum decantaret & in conuentibus ſummis laudibus efferret, veluti ab illo apertiſſimè conſeruatus; momordit verò id peſſimeque habuit pleroſque primores vrbis inuidiâ & liuore occupatos, vitiis adeò atrocibus & ſemper optima quæque labefactantibus. Calumniati itaque ſunt virum vt arrogantem & popularis auræ blanditiis inſoleſcentem, aliaſque ſpes animo agitantem. quibus quidem de cauſis citiſſimeque eò ventum eſt, vt non abſolutiſſimam gloriam reportaret, ne-

PAG. 161.

Hunni fugientes retrouerſim pugnant.

Hunnorum luctus.

que

que ob res proclarè abs ſe geſtas debito honore afficeretur; ſed omnis victoriæ laus ei quodammodo è manibus effluxit, quantum in illis erat obliterata, præmiique expers & in vniuerſum ſilentio inuoluta. Porrò quòd præſtantiſſimorum animorum acrimonia obtundatur quum non collaudantur, neque debito honore afficiuntur, quodq́ue ex hoc Reſpublicæ detrimentum accipiant quòd non rectè curentur & decorentur ea quæ contempta iacent, ſiue bellici ſint labores, ſiue literarum diſciplinæ, ſiue aliud quippiam eorum quæ maximi ſunt momenti, dictum iam antea eſt à veteribus ſapientibus & demonſtratum; facileq. à quouis ex quotidianis euentibus intelligi poteſt. Hunni verò primùm quidem inſectationem quandam ſuſpicati, & multo cum tumultu longis (quos vocant) muris egreſſi, poſteaquam Beliſarium reuocatum fuiſſe cognorunt, neque alius quiſquam in ipſos moueret, lentiùs rurſum procedebant. Interea alia barbarici exercitus portio quæ ad Cherſoneſum conſederat frequenter murum adorti ſunt, ſcalis aliiſq́ue machinis obſidionalibus admotis; frequenter item à Romanis qui intus erant omnibus viribus ſe tuentibus repulſi. Præerat autem his Germanus Dorothei filius, admodum quidem ille iuuenis, & iam primùm barbeſcens, ſed animo duce digno præſtans, & rerum ætate longè grandiorum conatu. Patria huic erat vrbs Illyrica Bederiana olim dicta, poſtea verò Prima Iuſtiniana appellata. Iuſtinianus enim Imperator, vtpote in eâ primùm in lucem editus, variis operibus ac fabricis meritò patriam ſuam ornauit, & ex obſcura opulentam illuſtremq́ue effecit, ſuamq́ue illi impartitus eſt appellationem. Ex hac verò genus ducens hic Germanus, vehementer illi carus erat. Quocirca quum octauum ab ortu annum exegiſſet, ductus eſt ab ipſo in vrbem regiam, ſummaq́ue cura habitus. Nam & Grammaticorum Scholas adibat & Philoſophica collegia frequentans Latinorum etiam diſciplina imbuebatur. Poſteaquam verò ex ephebis exceſſit, ſtatim eum in Cherſoneſum ablegauit, & exercitui qui ibi erat præfecit; vt ipſi ſtatim iuuentutis feruor & flexibilitas & gloriæ appetentia conuenientibus ac conducibilibus rebus expleretur, neque abriperetur ac proſiliret ad motus rationi parum conſentaneos, populariaq́ue ſtudia, & equeſtria certamina coloribus diſtincta, ad quæ iuuentus plerunque niſi potiore aliqua in re occupetur, facile vergit & deturbatur. Per illud itaque tempus Hunnis Cherſoneſum inſidentibus atque infeſtantibus, non deſiſtebat hic iuuenis & eorum inſultus infringere, omneq́ue conſilium propulſando hoſti excogitare. Nam & ipſe ex ſe naturali in-

Beliſarij laus ab inuidis imminuta.

Honos alit artes.

Germanus Dorothei filius Iuſtiniano carus.

Iuſtiniani Imperat. patria.

Germanus Cherſoneſo præfectus.

PAG. 162.

duſtria quid maximè conſultum & ex re eſſet optimè collimabat, & ſenioribus qui ipſi aderant multiſq. antea bellicis laboribus erant exercitati facillimè obtemperabat, quæ facienda eſſent ſuggerentibus. Barbari itaque quum nihil ipſis reliqui eſſet quod exequi poſſent, quippe qui neque, vt in obſidione, vallo inſidebant, neque murorum oppugnationi intenti erant, ſtatuerunt aliũ modum audaci & temerario periculique pleno facinore tentare, eaque ratione vel citius oppidum capere, vel deſerere atque deſiſtere, & ad ſua

Hunnorum audax & temerarium facinus.

reuerti. Arundinibus itaque quamplurimis collectis, quæ & longæ admodum & quàm maximè firmæ craſſæque eſſent, iiſque inter ſe coaptatis, & reſtibus lanaque carpta colligatis, crates complures confecerunt; tum verò perticis in longum porrectis tanquam iugis ac tranſtris tranſuerſim ſuperiniectis, non perpetua ſerie ſed tantum circa extrema ipſaque media cratium, maioribuſque vinculis eas circumligatas inter ſe committebant & coaptabant, valde arctè compreſſas, ita vt tres forte aut quatuor vnam nauiculam efficerent latitudine ſatis amplâ ad quatuor vectores excipiendum; eaque profunditate vt ponderibus impoſitis tutò vehendis par eſſet, & præ tenuitate non demergeretur. Iſtiuſmodi itaque nauiculas minimùm centum quinquaginta conſtruxerunt. vt verò nauigationi aptiores eſſent, anteriores earum partes in proræ ſpeciem leniter circumducentes atque recuruantes, & veluti acroteria ac pluteos nauales imitantes, ſcalmos ex vtroque latere & veluti ſpontaneas quaſdam adremigationes ſunt commenti. Quum itaque in hunc modum tutò omnia ipſis quoad fieri poterat eſſent comparata, vniuerſas nauiculas latenter mari immittunt, circa occidentale ſinus littus qui Ænum vrbem verſus circumagitur. Ingreſſi itaque eas viri ſexcenti, & paleas quamplurimas in arundinum commiſſuras immittentes, ac imperitiùs quodammodo eâ ex parte remigantes longiſſimè à terra prouecti ſunt, optimè armati & ad opus parati. Putabant enim ſe ità ſenſim in mare euectos, facilè ſuperaturos & circumnauigaturos flexum muri in altum vſque porrecti; ac deinceps citra periculum ad penitiora loca peruenturos, vtpote neuti-

PAG.163. quam vallis cincta, præterquam ſolo Helleſponto. Quæ quum Germanus per ſpeculatores reſciuiſſet, intellexiſſetque claſſem illam arundineam non diu tardaturam quin appelleret, irriſit quidem hoſtium temeritatem, maximè verò de eâ gauiſus eſt, tanquàm in rem ſuam futura. Confeſtim enim actuarias viginti multiplici remigio naues eaſque bipuppes viris complens loricatis, clypeoſque & arcus geſtantibus atque harpagines, remigeſque iis imponens

ponens & naucleros, ſub interiorē mari protenſum angulum veluti in inſidiis applicans occultauit, ne eminus proſpici poſſent. Poſteaquam verò barbari ſuperata tranſmiſſaq. iam prominentiore atque extrema & trans littus exſtante muri parte, ad interiora deflectebant, magnaq. animorum confidentia ferebantur; tum verò actuariæ Romanorū ſoluerunt, contraque in eas ſunt delatæ. & quidem ſecundo æſtu adiuuante, aduerſis proris deſcendentes, violentiùs in arundineas nauiculas irruunt. atque hæ quidem impetus vi in contrarium pulſæ volutabantur circumagebanturq. in ſalo, ita vt vectores ſubſiſtere in iis tutò non poſſent, ſed alij in fluctus excuſſi perirent, alij in iis neceſſariò conſiderent, quid conſilij caperent neſcientes; quique adhuc erecti ſtabant æſtus marini vi conturbabantur, moderato quidem illo atque exiguo ad nauium lemborumq. quaſſationem, arundinibus autem propter leuitatem ſummopere noxio. quocirca frequenter intumeſcentibus in conuexum vndis ſublimes tollebantur, iiſdemque reſidentibus vnà in imum deferebantur. Viri itaque confligere ne tentarunt quidem; nihil verò magis vel optabant vel allaborabant quàm vt ſubſiſtere tantùm poſſent & obfirmari. Barbaris verò in hac perturbatione & perplexitate conſtitutis, Romani excurſiones nauales data oportunitate facientes, impulſionibus perinde atque in pedeſtri certamine vtebantur, eaque ratione multos ex hoſtibus deturbabāt, quippe qui firmiſſimè in ſuis actuariis ſtabiliti ſubſiſtebant, nonnullos autem enſibus cominus ferientes obtruncant. quum verò longius ab ipſis remoti eſſent, neque propiores fierent, tum oblongis haſtis eos adoriebantur, falcataſq. harpagines reſtibus illis quibus arundines erunt colligatæ immittentes diſſecuerunt ex ordine vniuerſas, & compagem diſſoluerunt. Tum demum diſſectis ab inuicem calamis, ſparſimque mari innatantibus, alius aliò diſiectus eſt. Hunni verò quum baſis nauiculæ eos deficeret, confeſtim in profundū demerſi ſunt, inſueta potione ingurgitati. atq. ita vniuerſi perierunt, neq. quiſquam om- PAG. 164. nino eorū ad continentem rediit. Romani verò abreptis cōfeſtim hoſtium armis quotquot adhuc æquori innatabant, & ad priora loca reuerſi, ſumma voluptate & gaudio vniuerſum exercitum implerunt, felici ſucceſſu ouantem. Quocirca omnes in vnum collecti vtendum eſſe etiam in poſterum occaſione reique bene geſtæ oportunitate cenſebant. Paucis itaque poſtea diebus ſumptis armis eruptionem confeſtim è muro fecerunt, reliquamque barbarorum multitudinem inuaſerunt, recenti adhuc clade mœrentem atque perculſam. Tum verò Germanus, vtpote admodum iuuenis, qui-

que nondum perfectè impetus naturæ frenare compeſcereque poterat, ſed gloriæ cupiditati audaciæque magis quàm prudentiæ ſecuritatique vltra modum addictus, intrepidè hoſtes adortus eſt, conflictuſque diſcrimen adiit, non præfecti in morem vrgens incitanſque & mandans, ſed ipſe inſtar militis manus conſerens. vnde & ſagitta femur ictus eſt, ita vt parum abfuerit quin ei pugna excedendum eſſet, præſentis tamen ſtatus neceſſitas & rei quam aggreſſus erat magnitudo, dolorem vicit; neque prius deſtitit & ipſe pugnare & aliis animos addere, quàm ingenti damno hoſtes affeciſſet, plurimique ex iis eſſent cæſi. Tum itaque ſoluta eſt pugna, & Romani ſe in ſuas munitiones receperunt; neque tutum neque conſultum rati, ſi quum longè eſſent copiis inferiores, ſtataria ſemper pugnâ cum hoſte confligerent. Barbari nihilominus eò conſternationis ſunt redacti, partim ex naufragis tabulis quæ per mare raptabantur, partim quòd Romani ſubitam in ipſos eruptionem feciſſent, vt eo ipſo die campis Cherſoneſo circumiacentibus exceſſerint, & ad Zabergan eiuſque copias, victi ad victos, peruenerint.

Germanus ſagitta ictus.

Hunni Cherſoneſo excedunt.

Qui verò in Græciam antea miſſi erant, nihil planè memoratu dignum geſſerunt, nullo in Iſthmum impetu facto, ſed ne Thermopylas quidem initio tranſgreſſi, quòd illas Romanorum præſidia inſediſſent. Quocirca etiam hi diſcedentes, iter Thraciam verſus ſunt ingreſſi; vt in ea ſuæ gentis hominibus coniuncti ſimul deinceps ad ſua reuerterentur. Zabergan verò eiuſque copiæ non antea ſe diſceſſuros iactabant, quàm ingentem auri vim à Romanis abſtuliſſent, quemadmodum Cutriguri; & captiuos, niſi ab eorum propinquis quamprimum redimerentur, confeſtim iugulaturos ſeſe minabantur. Imperator verò tantum auri eis miſit quantum redimendis captiuis ſuffecturum cenſebat, & vt pacifici deinceps regione excederent. Barbari itaque cum alios multos reſtituerunt; tum verò etiam Sergium Bacchi filium præfectum; captus enim fuerat etiam ipſe paulò antè infauſtâ quadam vſus fortunâ, & inter mancipia cenſebatur. atque ita ægrè tandem à prædando abſtinuerunt, & domum verſus iter inſtituerunt, aſſumtis ſecum non multo pòſt etiam iis qui è Græcia aduenerant. Ciuibus itaque vrbis regiæ hæc pacta parum generoſa eſſe videbantur, imò turpia atque illiberalia; perinde ac ſi intolerabile eſſet, quòd hoſtes qui quàm proximè ad vrbem venerant, eique per ludibrium inſultarant, non ipſi ad internecionem cæſi eſſent, ſed inſuper etiam aurum donatiuum abſtuliſſent, quaſi nos in ipſos deliquiſſemus. Imperatoris verò mens atque conſilium ad aliud quiddam maius reſpiciebat, quemadmo-

Iuſtinianus Imp. cum Hunnis paciſcitur de ipſorum abitu è ditione Romanorum. PAG. 165.

Iuſtinianus captiuos Romanos ab Hunnis redimit.

Vulgi ineptum indicium.

Iuſtinianus Imp. prudentiſſimo conſilio Hunnos inter ſe committit.

Iuſtiniani Epiſtola ad Sandilchum Hunnorum ducem.

dum euentus nõ multo pòſt ſubſequutus effecit vt qui antea ipſum incuſatant, tum vt valde prudentem ſummeq. induſtrium maximâ admiratione laudibuſque proſequerentur. Statuerat enim omni arte allaborandum eſſe vt inter ſe committerentur & colliderentur hoſtes, atque ita debellarentur. quod quidem vt ſtatim eueniret, interea dum Zabergan cum ſuis copiis lentius iter facit, literas miſit ad Sandilchum alterum Hunnorũ ducem fœderatum ſibi & mercenarium; Literarum huiuſmodi erat argumentum: Si quidem non ignarus eornm quæ Cutriguri in nos tentarunt, tua interim ſponte quieſcis, meritò certè mirer tuam quidem perfidiam, tum verò nos ipſos qui animum tuum non ſatis explorauerimus, ſed circa iudicium & delectum errauerimus. Si verò ignarus adhuc eorum exiſtis, condonandum id quidem eſt, nullâ tamen ratione præteritarum rerum ignorantiam nobis probaueris, quam hac ſolâ ſi eas poſthac non neglexeris. Aduenerunt enim huc, non eo animo & ſtudio (niſi fortaſſis acceſſoriũ hoc viæ ſit) vt meas ditiones vaſtent, ſed rebus ipſis declaraturi quod ipſis vt præſtantioribus fortioribuſque contemtis decepti ſimus quum tibi confidere maluerimus: Neque enim hoc tolerandum eſſe cenſent ſi quis eos & pares & dubiæ cum Cutriguris præſtantiæ vocet, neq. ſi modica aliquâ re ſuperent, nedum valde magnâ. Quocirca non antea per Thraciam vagari deſtiterunt, quàm aurum omne quantum tibi quotannis mercedis causâ largiri conſueuimus ipſi abſtuliſſent. Atqui facile nobis erat vel omnes funditus delere, vel minimùm ipſos voti nequaquã compotes dimittere. Vtrunque tamen omiſimus, tuæ voluntatis periculum facturi. Si enim reuera fortior es, & ſapis, neque concedis tua vſurpantibus, ne nunc quidem tibi diſſimilis aut te ipſo minor eris. Oportunitas enim ſeſe offert hoſtes vindicandi, vtque partâ victoriâ mercedem tuam recipias, veluti per ipſos tibi delatam. Si verò tali contumelia ab iis affectus quieſcere malueris, metuens vt arbitror, turpiſſimæque inertiæ te dedens; tu quidem, bone vir, mercedis expers eris, illis verò hæc per nos donabitur; & deinceps animos ſi videtur depone, & fortioribus diſce cedere. Scito enim, nos fœdera etiam noſtra ad eos eſſe tranſlaturos quæ tecum & cum gente tua inieramus. Dementiæ enim fuerit etiam aliter vnà cum victis in ſocietatem ignominiæ venire quum liceat victoribus adiungi. Hæc cùm Sandilcho per interpretes eſſent recitata, ſtatim exacerbatus furebat, impotente ira percitus, eoque ipſo die ad vindicandam Cutrigurorum in ſe contumeliam prorupit. Quo pacto enim non facilè eiuſcemodi verbis concitaretur animus

PAG. 166.

Sandilchus Hunnorū in Zabergam Hunnum mouet.

barbarus & arrogans, ſemperq́. quæſtui inhians? Motis itaque ſuis copiis primùm quidē repentè hoſtilia oppida inuadit, & habitatoribus inopinato inſultu perculſis, magnam mulierum & puerorū vim captiuā abduxit. deinde etiam in eos qui è Thracia redierant & recenter Iſtrum fluuiū traiecerant ex improuiſo irruit, & quamplurimis cæſis pecuniam omnem cæteramq́ue prædam iis eripit. Qui verò ex his euaſere quum ægrè ſe ad ſuos recepiſſent reliquiſq́ue copiis coniunxiſſent, aciem aduerſus hoſtes inſtruxerunt. atque ita deinceps multo tempore in mutuas cædes conuerſi inimicitias corroborarunt. Modò enim inſultus faciebant prædaſque agebant, modo aperta acie decertabant, donec fractis collapſiſq́ue vtrinque viribus, penitus ſubuerſi deletique fuerunt, adeò vt patriam etiam appellationem amiſerint: eoque calamitatis Hunnicæ iſtæ nationes ſunt redactæ, vt ſi aliqua adhuc eorum pars reliqua ſit, ſparſim aliis inſeruiat, & ab illis appellationem acceperit. adeo vtique atroces pœnas præteritæ ſuæ impietatis luerunt. Abſolutiſſima verò harum nationum euerſio atque internecio poſtmodò accidit; ſingulaque mihi conuenienter ſeruato quoad eius fieri poterit temporum conſenſu dicentur. Vigente verò adhuc ſeditione, & Byzantium renuntiatâ, tum demum cognita fuit manifeſteq́ue declarata Imperatoris prudentia & conſilij rectitudo, quòd nimirum Barbaris ſe inuicem conficientibus, ipſe arma non mouens vicit omnino conſilio in vtraque belli inclinatione, & potitus eſt ſuâ ſpe. Quum enim laborarent, quotidie domeſticis malis occupati, haud quaquam deinceps Romanorum ditionem infeſtare in animum ſuum inducebant; Sed & vbi terrarum eſſent, à plurimis fuit ignoratum.

Hunni mutuis cladibus ſeſe atterūt.

Hunnorum etiam nomen deletum.

PAG. 167.

Iuſtiniani. Imperat. prudentia.

FINIS.

INDEX

IN

AGATHIÆ SCHOLASTICI

LIBROS

HISTORIARVM.

ACCVSATIO Colchorum aduerſus interſectores Gubazæ. 99
Acies Francorum cuneata & ſuis caput præſeferens. 37
Æëtæ Colchi concio, quâ ſuadet defectionem ad Perſas. 72
Ægyptus quare terræmotibus non ſit obnoxia. 45
Æſtate bellum non libenter gerunt Franci. 24
Æſtu læduntur Franci, frigore vegetantur. 24
Agathias Alexandriæ Legibus operam dedit. 45. è Perſicis archiuis multa tranſſumſit. 129. poëtices ſtudioſus. 2. varia ſcripſit poëmata. 2
Agathiæ de Anatolio terræmotu extincto iudicium. 135. de Arcadij Imp. facto iudicium, contra Procopium. 125. de longâ & breui vitâ iudicium. 135. iudicium de Marſyæ fabula. 122. de Terræmotu opinio. 45
Agathiæ hiſtoriæ argumentum. 4 eius iocus elegans. 95. occupationes forenſes. 64
Agathiæ patria, genus & ars. 3
Alemannici vates. 35
Alemannorum & Francorum ſtrages. 38
Allemannorum religio. 12. eorum rapinæ. 30
Alexander Medicus. 137
Alexander Polyhiſtor. 55
Alexandri Magni laus. 56
Alexandria terræmotu concuſſa. 44
Alexandriæ legibus operã dedit Agathias. 45
Aligernus Gotthus, frater Teiæ Gotthorum ducis. 14. eius robur. 14. Cumas Narſeti tradit. 25. ad Romanos tranſit. 25
Alleman. 12
Amphitheatrum prope Parmam. 19
Ἀνάπαυλαι ſiue Manſiones quid ſint. 51
Anatolius vir conſularis terræmotu periit. 134. vulgi iudicia de eius anteacta vita. ibid.
Angonum ſiue telorum quibus Alemanni vtuntur, deſcriptio. 34
Anthemius inſignis Mathematicus. 137. eius & Zenonis contentio. 137. fulgura arte imitatur. 139. Terræmotum naturalem arte imitatur. 138
Antrum Sibyllæ apud Cumas. 15
Apologetica oratio interſectorum Gubazæ. 104
Apparatus iudicij publici. 97
Apſilij Lazorum ſubditi. 82
Arcadius Iſdigerden Perſ. regẽ Theodoſio curatorem inſtituit. 125
Archæopolis. 48
Argumentum hiſtoriæ Agathiæ. 4
Arimanes. 55
Ariſtotelis ſententia de cauſa terræ motuum. 136
Armatura Dilimnitarum. 83
Armatura Francorum. 34

Arro-

Arrogantia Nachoraganis in turpem fugam deſinit. 94
ſuis exitioſa. 95
Ars militaris. 114
Artaxares quot annis regnârit. 122
Artaxerxes quot annis regnârit. 124
Aſiam primi occupârunt Aſſyrij. 55
Aſinius Quadratus ſcripſit de rebus Germanicis. 12
Aſſyrij primi Aſiam occupârunt. 55
Aſtrorum certæ reuolutiones quæ mala adferant. 141
Athyras fluuius. 145
Authoritas ducis quantum in bello præſtet. 114

B.

Baivli & miniſtri Perſici occiſi. 95
Barazes Armenius, Romanorum dux. 110
Barbari nouitatis ſtudioſi. 105
Beliſarius ſenex in Hunnos mittitur. 147. eius ad milites concio. 148. ſtratagema. 148. Hunnos fundit. 151. laus eius ab inuidis imminuta. 153
Bellicæ res à Iuſtiniano ſene neglectæ. 145
Bellorum perpetuorum cauſa quæ. 6
Bellum pro patriâ honeſtum. 30
Berytus Romanarum Legum Schola. 44. pulcherrima Phœniciæ vrbs terræ motu corruit. 44
Bion hiſtoricus. 55
Bubali deſcriptio. 10
Bubonum peſtilentialium deſcriptio. 141
Burgundi Hunnica natio. 142
Burguſiones Gotthica natio. 8
Butilinus & Leutharis fratres. 11. ſocietatem cum Gotthis ineunt. 11
Byzantij ingens terræ motus factus. 133
Byzantij nullus locus ædificiis vacuus. 133

C.

Cædes Gubazæ in iudicium vocata. 98
Cædes Hunnorum à Beliſario facta. 151
Callipolis vrbs. 143
Calumniis fidem etſi non plenam præbet Iuſtinianus Imp. 66
Cancellariæ vſus & etymon. 24
Capitalis ſententia in Gubazæ interfectores lata. 109
Capitalis ſupplicij apud Romanos forma. 109
Captiuos Romanorum ab Hunnis redimit Iuſtinianus Imp. 156
Caſulinus fluuius. 33
Cauades Perſarum rex, Romanis infeſtiſſimus. 126. eius lex de promiſcuo concubitu. 126. regno ſubmotus à ſubditis. 126. à Perſis captus ad Hunnos fugit. 127. eius varia fortuna. 127. regno ſuo per Hunnos reſtitutus. 127
Cermaſaa cur dictus Vararanes Perſarum rex. 124
Cheremonis ruſtici inſigne amoris in patriam exemplum. 46. Tralles inſtaurat. 47
Chanaranges Armenius. 35
Cherſoneſi Thracicæ deſcriptio. 142
vrbes. 142
Cherſoneſo excedunt Hunni. 156
Choſroes Perſarum rex rebus geſtis omnes ſuperauit. 128. falsâ eruditionis famâ clarus. 58. Nachoraganum viuum excoriari iubet. 121
eius ad Iuſtinianum legatio. 130
Choſrois mors vitæ non reſpondit. 128
Χυτροπώλια ſiue Ollaria. 50
Clades Sabirorum. 111
Claſſici deſcriptio. 92
Clotharius Francorum rex. 44
Clotomerus à Burguſionibus cæſus. 8
Colchi Ægyptiorum colonia. 48

Colchi

Colchi veteres nauigationis & mercaturæ ignari. 68
Colchorum maxima natio, & opulentiſſima. 68. tumultus ob cædem Gubazæ. 72. accuſatio aduerſus interfectores Gubazæ. 99
Concio Æëtæ Colchi. 72. Beliſarij ad milites. 148. Phartazæ ad Colchos. 76
Cōcubitus promiſcui apud Perſas. 54 à Cauade Perſis lege permiſſi. 126
Conſtantinopolis peſtilentiâ infeſtata. 141
Conſtitutiones Nouellæ Iuſtiniani. 133
Controuerſias principum ſuorū quo pacto componant Franci. 8
Conuiuia natalitia Romnorum. 133
Copiæ & vires Romanorum per totum Imperium. 144
Cos inſula ingenti terræmotu concuſſa. 45
Cotriguri Hunnica natio. 142
Crudelitas Romanorum in Miſimianorum fœminas & pueros. 117
Cteſias Cnidius hiſtoricus. 55
Cultus iuſtitiæ, non inſignia regia, facit regem. 104
Cumarum ſitus. 13. earum obſidio. 14
Cumas recipit Narſes. 25
Curatores regij, qui. 134

D.

DAMNA terræmotus. 134
Datis clades. 39
De Deo, eiuſque naturâ religiosè ſobrieque diſputandum. 59
Deorum gentilium diuerſa apud Perſas nomina. 54
Dij poëtarum vani. 13
Dilimnitæ Romanos circumueniunt. 88
Dilimnitarum, bellicoſiſſimæ nationis, armatura. 83. cædes. 84
Diodorus Siculus. 56
Dionyſiaca Nonni Panopolitæ. 122
Dioſcorus Medicus. 137
Diſputationes de rebus diuinis periculoſæ. 59
Diuina vindicta. 117. lento gradu procedit. 121
Doconus & Phaſis fluuij è Caucaſo fluentes. 51
Ducis authoritas quantum efficiat in bello. 114

E.

EIVLATVS Hunnorum. 152
Elephas Perſarum læſus magno ſuos malo afficit. 94
Epigramma de clade Francorum. 40 in Chæremonem. 47
Epiſtola Iuſtiniani Imperatoris. 98 ad Sandilchum Hunnorum ducem. 157
Epitheta Neptuni. 45
Error in Religione commiſeratione potius quàm odio dignus. 12
Erulorum clades. 20
Eruptio Romanorum in Perſas. 93
Exercitia militaria. 29
Expeditio Romanorum in Miſimianos. 110
Expeditiones hieme non ſuſcipiunt Perſæ. 112

F.

FACINVS ſtrenuum Ognari. 94
Famæ etiam inanis vis. 90
Ferreum propugnaculum, aliàs Zachar dictum. 113
Feſtum apud Perſas, Magophonia dictum. 57
Forma ſupplicij capitalis apud poſteriores Romanos. 109
Fortuna Perſ. & Rom. collata. 127
Franci Italiæ contermini. 7. æſtu læduntur, frigore vegetantur. 24 hieme libentius quàm æſtate bellum gerunt. 24. olim Germani dict-

dicti.7. quopacto controuerſias ſuorum principum componant. 8
Franci Romanorum legibus & moribus vtuntur. 7
Francorum acies cuneata & ſuis caput præſeferens. 37. eorum armatura. 34. eorum auxilia implorant Gotthi. 10. eorum & Alemanorum ſtrages. 38
Francorum inter ſe de ſucceſſione regni diſcordia. 44. eorũ iuſtitia, & concordia inter ſe. 78. origo. 7
Francorum reges intonſi. 8. regnum quo pacto ad Clotharium deuolutum ſit. 44. regum ſucceſſio. 8
Fraudes vatum in rebus aduerſis. 135
Frigore vegetantur Franci, æſtu læduntur. 24
Fuga Perſarum. 71. ex inani metu nata. 93
Fuga Romanorum turpis. 51
Fulcaris Heruiorum dux. 19. eius cædes. 20
Fulgura artificialia. 139
Furum ſupplicium apud veteres. 105

G.

GENEALOGIA Perſicorum regum. 122
Gentilium deorum diuerſa apud Perſas nomina. 54
Germanus Dorothei filius, Iuſtiniano carus. 153. Cherſonneſi præfectus. 153. ſagitta ictus. 156
Gotthi Francorũ auxilia implorant. 10 dedunt ſe Narſeti. 43
Gotthicarum reliquiarum motus. 42
Gotthorum cum Romanis pax. 6. à Romanis defectio. 20
Gubazes Lazorum rex. 65. eius cædes. 67
Gubazæ cædes in iudicium vocata. 98 interfectores ſupplicio capitali affecti. 109

H.

HIEME expeditiones non ſuſcipiunt Perſæ. 112. Hieme libentius quàm æſtate bellum gerunt Franci. 24
Hiſtoria mira de Pabeco & Saſano quodam. 57. de quodam Perſa inſepulto. 62
Hiſtoria nõ eſt nuda narratio. 13. diuinum donum. 1
Hiſtoriæ cũ Ciuili Philoſophia comparatio. 2. cum poëticâ affinitas. 3
Hiſtoriæ Agathiæ argumentum. 4
Hiſtoriæ Procopij argumentum. 5
Hiſtoricorum vitia. 4
Hominum in publicis malis ficta pietas. 136
Honos alit artes. 153
Hormiſdates. 55
Hormiſdates Narſetis filius Perſarum rex. 123. quamdiu regnârit. 123.
Hoſtis quis dicendus. 105
Hunni olim Onoguri dicti. 68. quæ loca habitarint. 141. quo pacto in Europam tranſierint. 142. fugientes retrouerſim pugnant. 152 Cherſonneſo excedunt. 156. cum Iuſtiniano de abitu ſuo paciſcuntur 156. mutuis cladibus ſeſe atterunt. 158
Hunni Cauadem regno ſuo reſtituunt. 127
Hunnorum gentes variæ. 142. ad Iſtrum flumen aduentus. 142. ſæuitia & libido. 143. audax & temerarium facinus. 154. ſtrages à Beliſario facta. 151. luctus & eiulatus. 152
Hunnorum etiam nomen deletum. 158
Hunnorum in Cauadem regno eiectum humanitas. 127
Hydruns vrbs. 129

I.

Illvs Iſaurus. 115
Imperitia rei militaris. 114
Inſidiæ ab Alemannis Fulcari & Erulis ſtructæ. 19
Inſignia regia non faciunt regem, ſed iuſtitiæ cultus. 104
Inſignia regis Lazorum. 81
Inſtituta Perſarum olim optima. 61
Ioannes Dacnas Cappadox, Romanorum dux. 115
Ioannes & Ruſticus mandato Iuſtiniani Imp. capti. 80. ſupplicio affecti. 109
Ioannis cuiuſdam Afri impoſturæ. 119
Iocus Agathiæ elegans. 95
Iouianus Imp. Rom. Niſibin vrbem Perſis tradit. 124. quo pacto Iuliano Imp. ſucceſſerit. 124. turpes cum Perſis pactiones init. 124
Iſdigerdes Perſarū rex, curator Theodoſij ab Arcadio inſtitutus. 125. quot annis regnarit. 125
Iſdigerdes Vararanæ F. Perſ. rex. 126
Iſidorus fabricarum ſtructor. 140
Iudicij publici apparatus. 97
Iudicium vulgi nō accuratum. 4. ineptum. 156
Iuſtiniani Imp. patria. 153. prudentia. 158. Nouellæ Conſtitutiones. 133. literæ fictitiæ. 89. epiſtola. 98. epiſtola ad Sandilchum Hunnorum ducem. 157
Iuſtinianus Imp. calumniis fidē, etſi non plenam, præbet. 66. Lazos aduerſus Perſas tuetur. 48. templa inſtaurat. 139. ſenex bellicas res neglexit. 145. cum Hunnis paciſcitur de ipſorum abitu è ditione Romanorum. 156. captiuos Romanos ab Hunnis redimit. 165. prudentiſſimo conſilio Hunnos inter ſe committit. 157
Iuſtini pietas inopinatam victoriam Romanis adfert. 91
Iuſtinus Germani filius. 119. in locum Martini ſuffectus. 119
Iuſtitia Narſetis. 36
Iuſtitiæ cultus facit regem non autem regia inſignia. 104

L.

Lacvs prope Phaſidem, Paruum mare dictus. 87
Lazi olim Colchi dicti. 48. à Perſis bello laceſſiti. 48. Romanorum amici, & religione cum iis coniuncti. 48
Lazorum regis inſignia. 81
Lazorum regno inauguratur Tzates. 81
Lazos Iuſtinianus Imperator aduerſus Perſas tuetur. 48
Legati Romanorum à Miſimianis trucidati. 113
Legatio ad Miſimianos. 113
Legatio Choſrois ad Iuſtinianum. 130
Leutharis & Butilinus fratres, genere Alemanni. 11. ſocietatem cum Gotthis ineunt. 11
Lethes caſtellum. 126
Libido Hunnorum. 143
Literæ Imperatoris fictitiæ. 89
Luca ſe Narſeti dedit. 24
Luctus Hunnorum. 152

M.

Magi de rebus futuris conſulti. 123
Magophonia, feſtum Perſarum. 57
Magorum apud Perſas authoritas. 57
Manichæi cū Perſis in religone conueniunt. 54
Manichæorum opinio de Deo. 55. variæ opiniones. 55
Manſiones ſiue Ατάπαυλαι quid ſint 51
Marſyæ ob certamen cum Apolline

 initium;

initum, crudele ſupplicium. 121
Martini & Ruſtici in Gubazē odium, eiuſque cauſſa. 66
Martini ſtratagema. 89
Martinus præfecturâ ſubmotus. 118
Maſſilia Ionum colonia. 7
Mauritius Pauli F. Orientalium legionum præfectus. 128. Choſroëm in æſtiuis agentem incautum opprimit. 128
Mechiſta oppidum. 52
Mercaturæ ignari Colchi veteres. 68
Mermeroïs Perſarum ducis expeditio. 48. ſtratagema aduerſus Romanos. 49. laus. 52. mors. 52
Metrodorus Grammaticus inſignis. 137
Militaris ars. 114
Militiæ mercenariæ vituperatio. 30
Miniſtri & baiuli Perſarum cæſi. 95
Miſimiani Lazorum ſubditi. 82. Soterichum occidunt. 83. ad Perſas deſciſcunt. 109. legatos Romanorum trucidant. 113. cum Romanis in gratiam redeunt. 118
Morbus ex nimio muſti potu. 32
Mores ac vita Perſarum corrupti. 61
Mortuos non ſepeliunt Perſæ. 53
Motus Gotthicarum reliquiarum. 42
Muchiriſis & Cotæſium propugnacula. 48
Multitudinis iudicium non accuratum. 40
Murus ad duo maria pertingens. 143
Muſti nimius vſus Alemannis & Francis pernicioſus. 32

N.

NACHORAGAN viuus à Choſroë excoriari iuſſus. 121
Nachoraganis ſtulta arrogantia. 91. in turpem fugam deſinit. 94. ſuis exitioſa. 95
Narratio mira de quodam apud Perſas inſepulto. 62
Narſes Perſarum rex. 123
Narſes aciem inſtruit. 36. Romanos milites alloquitur. 21. Cumas recipit. 25. milites Vere exercet. 29
Narſetis laus. 13. 17. 21. iuſtitia & pietas. 36. prudentia. 17. ſtratagema. 15. 17. 18. 27. oratio ad milites è victoria ad otiū vergentes. 41
Natalitia conuiuia Romanorum. 133
Nauigationis & mercaturæ ignari Colchi veteres. 68
Neognus fluuius. 90
Neptuni epitheta. 45
Nephtalitæ Hunni Perozem Perſ. regem cum exercitu occidunt. 126. Cauadem in regnum ſuum reſtituunt. 127
Niſibis vrbs à Iouiano Perſis prodita. 124
Nonni Panopolitæ Dionyſiaca. 122
Nouellæ Cōſtitutiones Iuſtiniani. 133
Nouitati ſtudet ſuâ naturâ vulgus. 75
Nouitatis ſtudioſi barbari. 105

O.

OBALAS Perſarum rex. 126
Odenatus Palmyrenus. 123
Ognari ſatellitis Martini audax facinus. 94
Olympius Iuriſconſultus inſignis. 137
Ollaria ſiue χυτροπώλια. 50
Onogoris, aliâs, Propugnaculum S. Stephani. 69. eius obſidio. 70. vnde ita dictum. 68
Onoguri olim dicti, qui poſteà Hunni. 68
Opinione diſſidentium numquam firma aut fida ſocietas. 78
Oppugnatio Phaſidis vrbis. 91
Oratio Æëtæ Colchi. 72
Oratio apologetica interfectorum Gubazæ. 104
Oratio Narſetis ad Romanos milites. 21. ad milites è victoria ad otium vergentes. 41
Oratio Phartazæ ad Colchos. 76
Oratio Stephani. 21

PABE-

P.

Pabecvs & Saſanus. 57
Panicus pauor. 71.93
Paraſangæ quot ſtadiis conſtent. 51
Pariſatidis libido. 54
Paulus Cyrus Florus templum Conſtantinopolitanum verſibus deſcripſit. 140
Paruum mare dictus Lacus prope Phaſidem. 87
Pauoris communis in Terræmotu deſcriptio. 133
Peccatorum in hac vitâ pœnæ. 135
Peregrinatio Philoſophorum Romanorum in Perſiam. 60
Perozes Perſarum rex.126. ab Hunnis cæſus. ibid.
Perſæ Cauadem regno ſubmouēt.126 concubitu promiſcuo vtuntur. 54. cum Manichæis in religione conueniunt. 54
Perſæ & Romani certis conditionibus arma deponunt. 130
Perſæ fugati Romanos fugant. 71. hieme expeditiones nō ſuſcipiunt. 112. fluuium Phaſidem ponte ex ſcaphis iuncto traiiciunt.86. Zoroaſtri diſciplinam ſequuntur. 54
Perſarum barbarus ritus.53. clades. 98. feſtum, Magophonia dictum. 57. frequentia cum Romanis bella.47. fuga.71. fuga ex inani metu nata.93. inſtituta olim optima.61. mos in victos.123. religionem veterem mutauit Zoroaſter.54. ritus in ſepeliendo.52. vita ac mores corrupti. 61
Perſarum & Romanorum fortunæ comparatio. 127
Perſicis archiuis vſus Agathias. 129
Perſicorum regum Genealogia. 122
Peſtilentia ingens Cōſtantinopoli.141
Peſtilentia inter Alemannos ingēs. 32
Peſtilentiæ cauſæ. 141
Peſtilentialium bubonum deſcriptio. 141
Pharſantes Colchus, Romanorum dux. 110
Phartazæ oratio ad Colchos, diſſuadens defectionem ad Perſas. 76
Phaſidem fluuium Perſæ ponte ex ſcaphis iuncto traiiciunt. 86
Phaſidem vrbem maritimam quo pacto Romani munierint.87. eius oppugnatio. 91
Phaſis & Doconus fluuij è Caucaſo fluentes. 51
Phaſis fluuius in Euxinum Pontum fertur. 86
Phaſis vrbs flumini cognominis, eiuſque ſitus. 86
Philimuth Erulorum dux. 16
Philoſophis Romanis cur tutò apud ſuos viuere non liceret.61. eorum in Perſiam peregrinatio. 60
Pietas ficta in publicis malis. 136. nundinationi ſimilis. ibid.
Pietas Iuſtini inopinatam victoriam adfert. 91
Pietas Narſetis. 36
Platonis ſententia de pœnis peccatorum in hac vitâ. 135
Plebis iudicium non accuratum. 40
Pœnæ peccatorum in hac vitâ. 135
Poëtarum varia numina. 13
Poëtices laus. 2
Præliorum euentus dubij & incerti.91
Procopij hiſtoriæ argumentum. 5. laus.125. opinio ab Agathiâ improbata. 125
Propugnaculum S. Stephani. 69
Prudentia in Imperatore viribus potior. 52
Prudentia Iuſtiniani Imp. 158

R.

Regem non faciunt regia inſignia, ſed iuſtitiæ cultus. 104
Regij ſatellites, Scribones dicti. 81
Regnares Hunnus Gottorum dux.42. eius cædes. 43

Religionem Perſarum mutauit Zoroaſter. 54
Reliquiarum Gotthicarum motus. 42 eæ Narſeti ſe dedunt. 43
Reuolutiones certæ aſtrorū quæ mala adferant. 141
Rhodopolis, vrbs Colchica à Romanis recepta. 112
Romanorum legum Schola in Phœnicia. 44
Romani à Zanis in fugam acti. 132. à Dilimnitis circumuenti. 88. Mermerois ſtratagemate circumuenti. 50. Perſis ante à ſe fugatis turpiter terga vertunt. 71. Phaſidem muniunt. 71
Romani & Perſæ certis cōditionibus arma deponunt. 130
Romanorum clades. 71. cum Zanis pugna. 132. in feminas & pueros Miſimianorum crudelitas. 117. è Phaſide in Perſas eruptio. 93. frequentia cum Perſis bella. 47. fuga. 51. 71. in Miſimianos expeditio. 110
Romanorum & Paſarum fortunæ comparatio. 127
Romanorum natalitia conuiuia. 133
Romanorum vires per totum Imperium. 144
Ruſtici quæſtoris authoritas. 65
Ruſtici & Martini in Gubazem odium. 66
Ruſticus & Ioannes mandato Iuſtiniani Imp. capti. 80. ſupplicio affecti. 109

S.

SABIRI mercenarij. 111. Dilimnitas cædunt. 85. cæſi. 111
Sacrilegia Alemanorum. 30
Sacrilegiorum vltio diuina. 30
Sæuitia Hunnorum. 143
Sandilchus Hunnus, Romanorum amicus. 143. in Zamergan Hunnum mouet. 158
Sapores maximis cladibus Romanos affecit. 123. quot annis regnârit. 122. eius immanitas. 122. Valerianum Rom. Imp. excoriat. 122
Sapores ſecundus, Perſarum rex. 124
Sapores tertius, Perſarum rex. 124
Saſanus & Pabecus. 57
Satellites regij Scribones dicti. 81
Scholarij milites qui. 146
Scribones, regij Satellites. 81
Seganſaa, ſeu Vararanes tertius, Perſarum rex. 123. cur ita dictus. ibid.
Semiramidis inaudita libido. 54
Sententia capitalis in Gubazæ interfectores lata. 109
Sepeliendi mos apud Perſas. 52
Sergius peritiſſimus Perſicæ linguæ interpres. 129
Seſtus vrbs Leandri amore nobilis. 145
Sibyllæ antrum apud Cumas. 15
Sindual Erulorum dux. 36
Societas opinione diſſidentium numquam firma eſt aut fida. 78
Soterichi mirus caſus. 81. eius & filiorum cædes. 83
Spolia Rom. ingentia è Perſis. 95
Stephani oratio. 23
S. Stephanus protomartyr. 68
Strages Hunnorū à Beliſario facta. 151
Strategema Beliſarij. 148. Martini ad animandos obſeſſos. 89. Mermeroïs aduerſus Romanos. 49. Narſetis. 5. 17. 27
Suarunas Sclauus. 118
Succuſſionis ſiue Terræmotus deſcriptio. 133
Superbiæ malum. 95
Supplicij capitalis apud Romanos forma. 109
Supplicium de furibus quod ſumpſerint veteres. 105

T.

TARASIS Codiſeus antea dicebatur Zeno Imp. 127
Tauri ſilueſtris, ſiue Bubali, deſcriptio. 10

Teiæ

Teiæ Gotthorum ducis mors. 6
Telephis. 50
Templa inſtaurat Iuſtinianus. 139
Terræmotibus quare non ſit obnoxia Ægyptus. 45
Terræmotu ſubuerſæ Tralles. 46
Terræmotuú cauſa, ex Ariſtotele. 136
Terræmotus Alexandriæ factus. 44. arte fictus. 138. eius damna. 134. deſcriptio. 45. 133
Terræmotus ingens in inſula Co. 45. Byzantij. 133
Theodibaldus Francorum rex. 10. eius mors. 43
Theodibertus Francorum rex. 9. eius mors. 10
Theodorias Zanorum vrbs. 131
Theodorus Zanus. 50. in Zanos miſſus. 131
Therſites Homericus. 59
Teſtudinis machinæ bellicæ deſcriptio. 69
Thracicæ Cherſonneſi deſcriptio. 142
Tibelium propugnaculum. 112
Tralles terræmotu ſubuerſæ. 46. eas inſtaurat Chæremon ruſticus. 47
Tzmultus Colchorum, ob cædem Gubazæ. 72
Tzates regno Lazorum inauguratur. 81

V.

VALERIANVS Rom. Imp. à Sapore excoriatus. 122
Vararanæ Perſarum reges tres. 123
Vararanes Cermaſaa dictus. 124
Vararanes Iſdigerdæ filius rex Perſarum. 125
Vararanes tertius Seganſaa dictus. 123
Vates Alemannici. 35
Vatum in rebus aduerſis fraudes. 135
Victoriæ à Deo pendent. 91
Vires Romanorum per totum Imperium. 144
Vita ac mores Perſarum corrupti. 61
de Vita longa aut breui iudiciú. 135
Vindicta diuina. 72. 117. lento gradu procedit. 121. eius varia exempla. 39
Vranius pſeudophiloſophus. 59. Therſitæ Homerico cōparatus. 59
Vulgi ineptum iudicium. 156
Vulgus ſuâ natura eſt nouitatis ſtudioſum. 75

W.

Waſriſes magiſter equitum apud Perſas. 96.

X.

XERXIS clades. 39

Z.

ZACHAR, Ferreum propugnaculum dictum. 113
Zamaſphes Perſarum rex. 126
Zamergan Cotrigurorum Hunnorum dux. 142. Conſtantinopolitanum agrum vaſtat. 143
Zani tumultuantur. 131. Romanos fugant. 132. à Romanis domiti. ibid. ex ſociis Romanorum vectigales facti. 133
Zeno Iſaurus, Rom. Imp. notatur. 146. eius fortuna. 127
Zeno Rhetor Byzantinus. 137. eius & Anthemij contentio. 137
Zich Perſarum ad Iuſtinianum Imp. orator. 130
Zoroaſter quis fuerit. 54. veterem Perſarum religionem mutauit. 54
Zoroaſtri diſciplinā ſequuntur Perſæ. 54

FINIS.

0TK
230.–